

Grundvallarsamningar Evrópuráðsins

Inngangur

Evrópuráðinu er ætlað að efla samvinnu og samkennd meðal aðildarríkjanna. Hlutverk ráðsins er að standa vörð um varðveislu mannréttinda, viðhalda stöðugleika og styrkja lýðræðislega stjórnarhætti í aðildarríkjunum. Aðild að ráðinu felur í sér viðurkenningu á að viðkomandi ríki teljist uppfylla grundvallarskilyrði um lýðræðislegt stjórnarfar og virðingu fyrir mannréttindum.

Eftir lok kalda stríðsins hefur mikilvægi Evrópuráðsins vaxið og því gefist ný tækifæri til að vinna verk sitt í þágu mannréttinda og lýðræðis. Evrópuráðið gegnir mikilvægu hlutverki við aðlögun ríkja Mið- og Austur-Evrópu að lýðræðislegum stjórnarháttum, en flest þeirra hafa þegar gerst aðilar að ráðinu og taka virkan þátt í starfsemi þess.

Eitt af verkefnum Evrópuráðsins hefur verið gerð alþjóðasamninga, sem meðal annars hafa haft það að markmiði að samræma lög þeirra ríkja sem gerast aðilar að þeim og stuðla enn frekar að samvinnu þeirra. Þessi þáttur í starfi Evrópuráðsins fer ekki hátt í erli daglegrar umræðu en hefur margvíslegar skyldur í för með sér fyrir samningsríkin. Þeim ber að virða ákvæði samninganna í löggjöf sinni og við stjórnarframkvæmd. Með þessum hætti setja samningarnir mark sitt á samtíð okkar og samfélag, einkum þeir samningar sem mæla fyrir um samskipti ríkisins við þegna sína og kveða á um grundvallarréttindi þeirra. Því skiptir miklu að þessir samningar séu almenningi aðgengilegir.

Alls hefur Evrópuráðið lagt fram til undirritunar 170 samninga sem átt hafa ríkan þátt í að styrkja mannréttindi og lýðræði og efla samkennd meðal ríkja Evrópu.

Samningasafn þetta er gefið út í tilefni af fimmtíu ára afmæli Evrópuráðsins, 5. maí 1999. Það hefur að geyma valda samninga en margir þeirra eru nú í fyrsta sinn aðgengilegir á íslensku. Er það von mín að það nýtist vel öllum þeim sem láta sig varða þau fjölmörgu og umfangsmiklu mál sem Evrópuráðið fæst við.

Halldór Ásgrímsson, utanríkisráðherra

Grundvallarsamningar Evrópuráðsins

Formáli – Útgáfa valinna Evrópuráðssamninga

Markmið Evrópuráðsins samkvæmt stofnskrá þess, sem var undirrituð í Lund-únum 5. maí 1949, er „að koma á nánari einingu meðal þátttökuríkja þess, í því skyni að vernda og koma í framkvæmd þeim hugsjónum og meginreglum sem eru sameiginleg arfleifð þeirra, svo og til þess að stuðla að framförum á sviði efnahags- og félagsmála“.

Í stofnskránni er tekið fram að unnið skuli að þessu markmiði í stofnunum Evrópuráðsins með umræðum um sameiginleg hagsmunamál, með sameiginlegum aðgerðum í efnahagsmálum, félagsmálum og menningarmálum og á sviði vís-inda, laga og stjórnsýslu, með varðveislu og frekari framkvæmd mannréttinda og mannfrelsishugsjóna og með gerð samninga.

Frá stofnun Evrópuráðsins hafa meira en 170 samningar verið undirbúnir og lagðir fram til undirritunar og þannig stuðlað að uppbyggingu á víðfeðmu, sameiginlegu réttarsvæði í Evrópu.

Í þessari útgáfu er að finna nokkurn fjölda samninga sem hafa grundvallargildi fyrir lagalega vernd þeirra sem þeir taka til. Málefnaviðin sem þessir samningar heyra undir eru sem hér segir:

- mannréttindi,
- minnihlutahópar,
- lýðræði í sveitarfélögum og samvinna yfir landamæri,
- menning/menntun/íþróttir,
- fjölmiðlar,
- samvinna á sviði dómsmála,
- umhverfismál,
- félagsmál,
- heilbrigðismál.

Samningarnir hafa aðeins lagagildi í þeim ríkjum sem hafa fullgilt þá. Ákvörðun um að birta þá í þessari útgáfu var þó ekki byggð á því hvort þeir höfðu verið undirritaðir eða fullgiltir, heldur á þeirri staðreynd að þeir hafa að geyma sameiginleg grundvallargildi Evrópubúa.

Rétt er að benda á að þótt samningarnir séu gefnir út í íslenski þýðingu merkir það ekki að þeir hafi lagagildi, því aðeins enski og franskur textinn, eins og hann birtist í ensku útgáfunni „European Treaty Series“ (ETS) og frönsku útgáfunni „Série des traités européens“ (STE), telst hafa lagagildi.

Eins og tilgreint er í hverju tilviki eru þýðingarnar í þessari útgáfu ýmist opinberar eða óopinberar. Í sumum tilvikum getur efni þeirra verið frábrugðið frumtextunum sem ráðherranefndin samþykkti, að því leyti að síðari breytingar hafa verið teknar með eða að valkvæðum eða tæknilegum viðaukum hefur verið sleppt. Í vafatilvikum er ávallt ráðlegt að leita í þá gerð samninganna sem birt er á opinberum tungumálum Evrópuráðsins.

Ef lesendur vilja nálgast alla samninga sem gerðir hafa verið á vegum Evrópuráðsins skal á það bent að þá er að finna, í tímaröð, í ritröðinni sem nefnist á frönsku „Conventions et accords européens“ og á ensku „European Conventions and Agreements“.

Daniel Tarschys, framkvæmdastjóri

Texti allra samninga Evrópuráðsins, að meðtöldum tilteknum viðbættum og skrá yfir undirritanir, fullgildingar og aðild, svo og texti skýrslna til skýringar og texti fyrirvara, yfirlýsinga og orðsendinga frá undirritunar- og samningsaðilum, er birtur á ensku og frönsku á vefsetri Evrópuráðsins á Netinu¹:

<http://conventions.coe.int>

Samkvæmt þeirri starfsvenju, sem ráðherranefnd Evrópuráðsins tók upp árið 1965, hafa verið gefnar út skýrslur til skýringar á flestum samninganna. Sérfræðinganeindir, er hafa það hlutverk að gera ítarlega grein fyrir Evrópusamningum á sínu sviði, hafa tekið skýrslurnar saman. Þær eru gefnar út með leyfi ráðherranefndarinnar og er ætlað að auðvelda beitingu ákvæða samninganna þótt þær teljist ekki vera gerningar er varða opinbera túlkun á þeim.

Hægt er að panta útgáfur af safni Evrópusamninganna ásamt skýringum og greiða fyrir þær hjá:

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
Tölvupóstfang: publishing@coe.int
Vefsetur: <http://book.coe.int>

Þýðingamiðstöð utanríkisráðuneytisins annaðist undirbúning þessarar útgáfu.

1. Þessa texta má einnig fá á ensku og frönsku hjá:
Council of Europe
Directorate General I Legal Affairs
Treaty Office
F-67075 Strasbourg Cedex

Bréfasími: +33(0)3 88 41 20 52
Tölvupóstfang: treaty.office@coe.int

Efnisyfirlit

Stofnskrá Evrópuráðsins (SES nr. 1)	1

Mannréttindi

Samningur um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 5)	17

Samningsviðauki nr. 1 við samning um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 9)	35

Samningsviðauki nr. 4 við samning um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11, um tiltekin önnur mannréttindi en greinir þegar í samningnum og samningsviðauka nr. 1 við hann (SES nr. 46)	39

Samningsviðauki nr. 6 við samning um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11, varðandi afnám dauðarefsinga (SES nr. 114)	45

Samningsviðauki nr. 7 við samning um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 117)	49

Félagsmálasáttmáli Evrópu (SES nr. 35)	55

Viðbótarbókun við félagsmálasáttmála Evrópu (SES nr. 128)	81

Bókun um breytingu á félagsmálasáttmála Evrópu (SES nr. 142)	93

Viðbótarbókun við félagsmálasáttmála Evrópu þar sem kveðið er á um kerfi fyrir kærur hópa (SES nr. 158)	101

Félagsmálasáttmáli Evrópu (endurskoðaður) (SES nr. 163)	109

Evrópusamningur um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu (SES nr. 126)	143

Bókun nr. 1 við Evrópusamning um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu (SES nr. 151)	153

Bókun nr. 2 við Evrópusamning um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu (SES nr. 152)	159

Minnihlutahópar

Rammasamningur um verndun þjóðarbrotá (SES nr. 157)	165

Evrópusáttmáli um svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa (SES nr. 148)	177

Lýðræði í sveitarfélögum og samvinna yfir landamæri

Evrópusáttmáli um sjálfstjórn sveitarfélaga (SES nr. 122)	203

Rammasamningur Evrópuráðsins um samstarf byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda yfir landamæri (SES nr. 106)	213
Viðbótarbókun við rammasamning Evrópuráðsins um samstarf byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda yfir landamæri (SES nr. 159)	221
Samningur um þátttöku útlendinga í opinberu lífi í sveitarfélögum (SES nr. 144)	229
Menning/menntun/íþróttir	
Menningarsáttmáli Evrópuráðsins (SES nr. 18)	241
Samningur um friðun evrópskrar byggingararfleifðar (SES nr. 121)	247
Evrópusamningur um vernd fornleifaarfsins (endurskoðaður) (SES nr. 143)	259
Samningur um viðurkenningu á menntun og hæfi að því er varðar æðra skólastig á Evrópusvæðinu (SES nr. 165)	273
Evrópusamningur um samframleiðslu kvikmyndaverka (SES nr. 147)	293
Evrópusamningur um ofbeldi og ótilhlýðilega hegðun áhorfenda á íþróttamótum, einkum á knattspyrnukappleikjum (SES nr. 120)	307
Samningur gegn misnotkun lyfja í íþróttum (SES nr. 135)	319
Fjölmiðlar	
Evrópusamningur um sjónvarpsútsendingar yfir landamæri (SES nr. 132) ..	339
Samvinna á sviði dómsmála	
Evrópusamningur um framsal sakamanna (SES nr. 24)	363
Viðbótarsamningur við Evrópusamning um framsal sakamanna (SES nr. 86)	379
Annar viðbótarsamningur við Evrópusamning um framsal sakamanna (SES nr. 98)	385
Evrópusamningur um varnir gegn hryðjuverkum (SES nr. 90)	393
Evrópusamningur um gagnkvæma aðstoð í sakamálum (SES nr. 30)	401
Viðbótarsamningur við Evrópusamning um gagnkvæma aðstoð í sakamálum (SES nr. 99)	417
Samningur um flutning dæmdra manna (SES nr. 112)	425
Samningur um þvætti, leit, hald og upptöku ávinnings af afbrotum (SES nr. 141)	437

Samningur um vernd einstaklinga varðandi vélræna vinnslu persónuupplýsinga (SES nr. 108)	463
Evrópusamningur um viðurkenningu og fullnustu ákvarðana varðandi forsjá barna og endurheimt forsjár barna (SES nr. 105)	477
Evrópusamningur um réttindi barna (SES nr. 160)	491
Samningur um vernd mannréttinda og mannlegrar reisnar með hliðsjón af starfsemi á sviði líffræði og læknisfræði: samningur um mannréttindi og líflæknisfræði (SES nr. 164)	503
Evrópusamningur um ríkisfang (SES nr. 166)	517
Umhverfismál/dýraverndun	
Samningur um verndun villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu (SES nr. 104)	535
Evrópusamningur um verndun hryggdýra sem notuð eru í tilraunum og í öðrum vísindalegum tilgangi (SES nr. 123)	571
Félagsmál	
Evrópureglur um félagslegt öryggi og bókun við þær (SES nr. 48)	589
Evrópusamningur um réttarstöðu farandlaunþega (SES nr. 93)	657
Heilbrigðismál	
Samningur um evrópska lyfjaskrá (SES nr. 50) með breytingum samkvæmt bókun við samning um evrópska lyfjaskrá (SES nr. 134)	677
Evrópusamningur um viðskipti með lækningaefni úr líkómum manna (SES nr. 26)	687

Stofnskrá Evrópuráðsins

London, 5. V. 1949

Birtist í Samningum Íslands við erlend ríki 79, 80, 82 og Stjórnartíðindum C 9/1971, C 9/1972, C 30/1991, C 2/1993, C 7/1993 og C 18/1993.

Safn Evrópusamninga/1

Ríkisstjórnir konungsríkisins Belgíu, konungsríkisins Danmerkur, franska lýðveldisins, írsku lýðveldisins, ítalska lýðveldisins, stórhertogadæmisins Lúxemborgar, konungsríkisins Hollands, konungsríkisins Noregs, konungsríkisins Svíþjóðar og hins sameinaða konungsríkis Stóra-Bretlands og Norður-Írlands

eru sannfærðar um, að trygging friðar, sem byggist á réttlæti og alþjóða samvinnu, sé nauðsynleg til varðveislu mannfélagsins og menningarinnar,

staðfesta á ný trú sína á þau verðmæti, andleg og siðferðileg, sem eru hin sameiginlega arfleifð þessara þjóða og hin sönnu upptök einstaklingsfrelsis, stjórnmalalegs frjálsræðis og skipunar laga og réttar, en þessi meginhugtök eru undirstaða hins sanna lýðræðis,

telja, að þörf sé á því að binda fastari böndum þau Evrópuríki, sem hafa svipaðar hugsjónir, í því skyni að varðveita og koma betur í framkvæmd þessum hugsjónum og til þess að efla framfarir á sviði efnahags- og félagsmála,

álíta, að til þess að geta orðið við þessari þörf og vonum þeim, sem þjóðir þeirra hafa látið í ljós í því sambandi, sé nauðsynlegt að koma þegar á fót bandalagi, er komið geti á nánara sambandi milli Evrópuríkjanna,

og hafa því ákveðið að setja á stofn Evrópuráð, er skiptist í fulltrúanefnd ríkisstjórnanna og ráðgjafarþing, og hafa í þessu skyni komið sér saman um eftirfarandi stofnskrá:

I. kafli – Markmið Evrópuráðsins

1. gr.

- a Markmið Evrópuráðsins er að koma á nánari einingu meðal þátttökuríkja þess, í því skyni að vernda og koma í framkvæmd þeim hugsjónum og meginreglum, sem eru sameiginleg arfleifð þeirra, svo og til þess að stuðla að framförum á sviði efnahags- og félagsmála.
- b Unnið skal að markmiði þessu innan ráðsins með umræðum um mál, sem sameiginlega þýðingu hafa, og með samningum og sameiginlegum aðgerðum á sviði efnahags- og félagsmála, menningarmála og vísinda-, laga- og stjórnarfarsmála og með varðveislu og frekari framkvæmd mannréttinda og grundvallarfrelsishugsjóna.
- c Þátttaka í Evrópuráðinu skal á engan hátt hafa áhrif á samvinnu þátttökuríkja þess innan Sameinuðu þjóðanna eða annarra alþjóðastofnana eða bandalaga, sem þeir eru aðilar að.
- d Landvarnarmál falla ekki undir verksvið Evrópuráðsins.

II. kafli – Þátttaka

2. gr.

Þátttökuríki Evrópuráðsins eru ríki þau, sem eru aðilar að stofnskrá þessari.

3. gr.

Sérhvertt þátttökuríki Evrópuráðsins verður að viðurkenna grundvallarreglurnar um skipun laga og réttar, og um að öllum einstaklingum innan umdæmis þess skuli tryggð mannréttindi og grundvallarfrelsi, og verður í orði og verki að taka þátt í samvinnu til að ná markmiði ráðsins samkvæmt I. kafli.

4. gr.

Ráðherranefndin getur boðið sérhverju Evrópuríki, sem talið er hæft og fúst til að fullnægja ákvæðum 3. gr., að gerast þátttökuríki Evrópuráðsins. Sérhvertt ríki, sem þannig er boðið, telst þátttökuríki, er það afhendir aðalforstjóranum skjal, sem felur í sér viðurkenningu þess á stofnskrá þessari.

5. gr.

- a Ráðherranefndin getur, er sérstaklega stendur á, boðið Evrópuríki, sem talið er hæft og fúst til að fullnægja ákvæðum 3. gr., að gerast stuðningsríki Evrópuráðsins. Sérhvertt ríki, sem þannig er boðið, telst stuðningsríki er það afhendir aðalforstjóranum skjal, sem felur í sér viðurkenningu þess á stofnskrá þessari. Stuðningsríki á aðeins rétt á að eiga fulltrúa á ráðgjafarþinginu.
- b með orðinu "þátttökuríki" í stofnskrá þessari er einnig átt við stuðningsríki, nema þegar það er notað í sambandi við setu í ráðherranefndinni.

6. gr.

Ráðherranefndin skal, áður en hún býður til þátttöku samkvæmt 4. og 5. gr. hér að framan, ákveða þá fulltrúatölu, sem væntanlegt þátttökuríki skal eiga rétt á að senda á ráðgjafarþingið, svo og það fjárframlag, sem því ber hlutfallslega að láta af hendi.

7. gr.

Sérhverju þátttökuríki Evrópuráðsins er heimilt að segja sig úr því, með því að tilkynna aðalforstjóra það formlega. Slík úrsögn öðlast gildi í lok yfirstandandi fjárhagsárs, enda sé hún tilkynnt á níu fyrstu mánuðum fjárhagsársins. Sé úrsögnin tilkynnt á þremur síðustu mánuðum fjárhagsársins, öðlast hún gildi við lok næsta fjárhagsárs.

8. gr.

Ráðherranefndin getur svipt hvert það þátttökuríki Evrópuráðsins, sem gerzt hefur alvarlega brotlegt við 3. gr., rétti til setu í ráðinu eða óskað þess, að það segi sig úr því samkvæmt 7. gr. Nú verður þátttökuríki ekki við ósk þessari, og getur nefndin þá ákveðið, að þátttöku þess í ráðinu sé lokið frá þeim tíma að telja, er nefndin kann að ákveða.

9. gr.

Nú fullnægir þátttökuríki ekki fjárhagslegum skuldbindingum sínum, og getur ráðherranefndin þá svipt það rétti til að hafa fulltrúa í nefndinni eða á ráðgjafarþinginu, þangað til skuldbindingunum er fullnægt.

III. kafli – Almenn ákvæði

10. gr.

Deildir Evrópuráðsins eru:

- i Ráðherranefndin.
- ii Ráðgjafarþingið.

Skrifstofa Evrópuráðsins starfar í þágu beggja þessara deilda.

11. gr.

Aðsetur Evrópuráðsins er í Strassborg.

12. gr.

Hin viðurkenndu tungumál Evrópuráðsins eru enska og franska. Í fundarskópum ráðherranefndarinnar og ráðgjafarþingsins skal ákveða, undir hvaða kringumstæðum og með hvaða skilyrðum nota megi önnur tungumál.

IV. kafli – Ráðherranefndin

13. gr.

Ráðherranefndin kemur fram fyrir hönd Evrópuráðsins samkvæmt 15. og 16. gr.

14. gr.

Hvert þátttökuríki á rétt á að eiga einn fulltrúa í ráðherranefndinni, og fer hver fulltrúi með eitt atkvæði. Fulltrúar í nefndinni skulu vera utanríkisráðherrarnir. Þegar utanríkisráðherra getur ekki verið viðstaddur,

eða ef það telst æskilegt af öðrum ástæðum, er heimilt að tilnefna í hans stað varamann, og skal hann, ef mögulegt er, vera ráðherra í sömu ríkisstjórn.

15. gr.

- a Ráðherranefndin skal, samkvæmt tilmælum ráðgjafarþingsins eða af sjálfsdáðum, taka til íhugunar með hvaða hætti megi vinna að markmiði Evrópuráðsins, m.a. með milliríkjasáttmálum eða samningum, svo og stuðla að því, að ríkisstjórnirnar taki upp sameiginlega stefnu í sérstökum málum. Aðalforstjóri skal tilkynna þátttökuríkjunum ályktanir nefndarinnar.
- b Þegar við á getur nefndin gengið frá ályktunum sínum sem tilmælum til ríkisstjórna þátttökuríkjanna, og getur nefndin óskað þess, að ríkisstjórnirnar tilkynni sér, hvað þær hafi aðhafzt.

16. gr.

Ráðherranefndin skal, í samræmi við ákvæði 24., 28., 30., 32., 33. og 35. gr. um valdsvið ráðgjafarþingsins, taka ákvarðanir, svo skuldbindandi séu, um öll málefni, er varða skipulag og fyrirkomulag Evrópuráðsins inn á við. Í því skyni skal ráðherranefndin setja þær reglugerðir um fjármál og framkvæmdaratriði, sem telja verður nauðsynlegar.

17. gr.

Ráðherranefndin getur skipað ráðgjafarnefndir, nefndir sérfræðinga eða aðrar nefndir, eftir því sem hún telur æskilegt, til þess að fjalla um sérstök málefni.

18. gr.

Ráðherranefndin skal setja sér fundarsköp, sem m.a. kveða á um:

- i þá tölu fulltrúa, sem krefjast skal, að viðstaddir séu, til þess að fundur sé ályktunarfær,
- ii hvaða reglur skuli gilda um kjör forseta og kjörtímabil,
- iii hvaða reglur skuli gilda um töku mála á dagskrá, þ. á m. tilkynningar um tillögur til ályktunar, og
- iv hvernig tilkynna skuli tilnefningu varamanns samkvæmt 14. gr.

19. gr.

Ráðherranefndin skal leggja fyrir hvert ráðgjafarþing skýrslu um störf sín, ásamt viðeigandi skilríkjum.

20. gr.

- a Ályktanir ráðherranefndarinnar um eftirfarandi mikilvæg málefni verða að hljóta samhljóða samþykki fulltrúa, er þátt taka í atkvæðagreiðslu og samþykki meiri hluta þeirra fulltrúa, sem rétt eiga til setu í nefndinni:
 - i tilmæli samkvæmt 15. gr. b,
 - ii málefni samkvæmt 19. gr.,
 - iii málefni samkvæmt 21. gr. a i og b,
 - iv málefni samkvæmt 33. gr.,
 - v brtt. við 1. gr. d, 7., 15., 20., 22. gr. og
 - vi öll önnur málefni, sem nefndin kann að ákveða með ályktun samkvæmt d-lið hér á eftir, að skuli hljóta samhljóða samþykki, vegna þess hve mikilvæg þau eru.
- b Einfaldur meiri hluti fulltrúa, sem rétt eiga til setu í nefndinni, ræður um skilning á fundarsköpum eða fjármála- og framkvæmdaratriðum.
- c Samþykkja þarf ályktanir nefndarinnar samkvæmt 4. og 5. gr. með tveim þriðjungum atkvæða allra þeirra fulltrúa, sem rétt eiga til setu í nefndinni.
- d Samþykkja þarf allar aðrar ályktanir nefndarinnar þ. á m. staðfestingu fjárhagsáætlunar, reglugerðir um fundarsköp, fjármál og framkvæmdaratriði, breytingartillögur við greinar stofnskrár þessarar, að undanskildum breytingartillögum samkvæmt a-lið v í hér að framan, svo og þegar vafi er á, hverjum lið greinar þessarar beita skuli með tveim þriðjungum atkvæða fulltrúa, er þátt taka í atkvæðagreiðslu, og með meiri hluta atkvæða fulltrúa þeirra, sem rétt eiga til setu í nefndinni.

21. gr.

- a Fundi ráðherranefndarinnar skal halda
 - i fyrir luktum dyrum og
 - ii á aðsetri ráðsins, nema nefndin ákveði annað.
- b Nefndin ákvarðar, hvaða upplýsingar birta skuli um niðurstöður og umræður lokaðs fundar.
- c Nefndin skal koma saman til fundar, áður en ráðgjafarþing hefst og í upphafi hvers þings, svo og á öðrum tímum, er hún kann að ákveða.

V. kafli – Ráðgjafarþingið

22. gr.

Ráðgjafarþingið er umræðuþing Evrópuráðsins. Það skal ræða þau mál, er undir verksvið þess falla samkvæmt stofnskrá þessari, og afgreiða niðurstöður sínar sem tilmæli til ráðherranefndarinnar.

23. gr.¹

- a Ráðgjafarþingið getur rætt og gert tillögur um öll þau mál, sem falla undir markmið og starfsvið Evrópuráðsins, eins og skilgreint er í I. kafla. Það skal einnig ræða og getur gert tillögur um hvert það mál, sem ráðherranefndin vísar til þess til umsagnar.
- b Þingið skal semja dagskrá sína í samræmi við ákvæði a-liðs að fram-
an. Í því sambandi skal þingið hafa hliðsjón af starfi annarra milliríkja-
stofnana Evrópu, sem sum eða öll þátttökuríkin eru aðilar að.
- c Forseti ráðgjafarþingsins skal, þegar vafi leikur á, úrskurða, hvort mál, sem lagt hefur verið fyrir þingið á meðan það starfar, falli undir dag-
skrá þingsins.

24. gr.

Ráðgjafarþingið getur, með hliðsjón af ákvæðum d-liðs 38. gr., skipað nefndir til að fjalla um og gefa þinginu skýrslu um sérhvert mál, er undir starfsvið þess fellur samkvæmt 23. gr., svo og til þess að rann-
saka og undirbúa mál, sem á dagskrá þess eru, og til ráðuneytis um
öll málefni, er varða fundarsköp.

25. gr.²

- a Ráðgjafarþingið skal skipað fulltrúum hvers þátttökuríkis, sem kjörnir eru af þingi þess eða tilnefndir eru á þann hátt, sem þing þess kann að ákveða; þó getur ríkisstjórn hvers þátttökuríkis tilnefnt fulltrúa til viðbótar eftir því sem þörf krefur, þegar þing hlutaðeigandi lands situr eigi og hefur eigi mælt fyrir um þá aðferð sem viðhafa skuli, er svo stendur á. Allir fulltrúar skulu vera ríkisborgarar þess þátttökuríkis, sem þeir eru fulltrúar fyrir, en mega ekki jafnframt eiga sæti í ráð-
herranefndinni.

1. Breytt í maí 1951.

2. Fyrsti málsliður a-liðar, eins og honum var breytt í maí 1951. Síðustu tveimur undir-
greinum a-liðar var bætt við í maí 1953; fyrstu undirgrein a-liðar var breytt í október 1970.

Umboð fulltrúa þeirra, sem þannig eru tilnefndir, skal gilda frá setningu fyrsta reglulegs þings, eftir að þeir hafa verið tilnefndir, og ljúka við setningu næsta reglulegs þings, eða setningu síðara reglulegs þings. Þó skal þátttökuríki heimilt að tilnefna nýja fulltrúa hafi þingkosningar í hlutaðeigandi landi farið fram á tímabilinu.

Nú tilnefnir þátttökuríki fulltrúa vegna þess að fulltrúi hefur látizt eða sagt af sér eða tilnefnir fulltrúa að nýju vegna undangenginna þingkosninga og skal umboð hinna nýju fulltrúa gilda frá fyrstu samkomu þess þings, sem kemur saman eftir að þeir hafa verið tilnefndir.

- b) Meðan þingið situr má ekki svipta neinn fulltrúa þingréttindum, nema með samþykki þingsins.
- c) Öllum fulltrúum er heimilt að hafa varamann, sem í fjarveru þeirra getur átt sæti á þingi, tekið til máls og greitt atkvæði í þeirra stað. Fyrirmælin í a-lið hér að framan gilda um skipun varamanna.

26. gr.¹

Þátttökuríki skulu eiga rétt á tölu fulltrúa sem hér segir:

Albanía	4	Lúxemborg	3
Andorra	2	Malta	3
Austurríki	6	Moldóva	5
Belgía	7	Holland	7
Búlgaría	6	Noregur	5
Krótía	5	Pólland	12
Kýpur	3	Portúgal	7
Lýðveldið Tékkland	7	Rúmenía	10
Danmörk	5	Rússland	18
Eistland	3	San Marínó	2
Finnland	5	Lýðveldið Slóvakía	5
Frakkland	18	Slóvenía	3
Georgía	5	Spánn	12
Þýskaland	18	Svíþjóð	6
Grikkland	7	Sviss	6
Ungverjaland	7	Makedónía, fyrrverandi	
Ísland	3	Lýðveldi í Júgóslavíu	3
Írland	4	Tyrkland	12
Ítalía	18	Úkraína	12
Lettland	3	Hið sameinaða konungsríki	
Liechtenstein	2	Stóra-Bretlands og Norður-	
Litháen	4	Írlands	18

1. Breytt í desember 1951, maí 1958, nóvember 1961, maí 1963, maí 1965, febrúar 1971, desember 1974, október 1976, janúar 1978, nóvember 1978, nóvember 1988, maí 1989, nóvember 1990, nóvember 1991, maí 1992, maí 1993, júní 1993, október 1993, nóvember 1994, febrúar 1995, nóvember 1995, febrúar 1996, nóvember 1996 og apríl 1999.

27. gr.¹

Ráðherranefndin setur í samráði við þingið reglur um það, hvenær hún skuli eiga sameiginlegan fulltrúa við umræður í ráðgjafarþinginu eða hvenær einstakir fulltrúar nefndarinnar eða varamenn þeirra skuli geta tekið til máls á þinginu.

28. gr.

- a Ráðgjafarþingið setur sér fundarsköp og kýs úr sínum hópi forseta sinn. Gildir kjör hans þangað til næsta reglulegt þing kemur saman.
- b Forseti stjórnar þingstörfum, en tekur ekki þátt í umræðum né atkvæðagreiðslu. Varamanni fulltrúa, sem í forsæti er, er heimilt að taka sæti, taka til máls og greiða atkvæði í hans stað.
- c Í fundarsköpum skulu m.a. vera ákvæði um:
 - i þá tölu fulltrúa, sem krefjast skal, að viðstaddir séu, til þess að fundur sé ályktunarfær,
 - ii hvaða reglur gilda skuli um kosningu og kjörtímabil forseta og annarra embættismanna,
 - iii hvernig semja skuli dagskrá og hvernig tilkynna skuli hana fulltrúum, og
 - iv hvenær og hvernig tilkynna skuli nöfn fulltrúa og varamanna þeirra.

29. gr.

Samþykking þarf, í samræmi við ákvæði 30. gr., með tveim þriðjungum atkvæða þeirra fulltrúa, er þátt taka í atkvæðagreiðslu, allar ályktanir ráðgjafarþingsins, þ. á m. ályktanir

- i sem fela í sér tilmæli til ráðherranefndarinnar,
- ii um mál, sem lagt er til við nefndina, að ræða skuli á þinginu,
- iii um nefndaskipanir,
- iv um samkomudag þingsins,
- v um það, hvaða meiri hluta atkvæða þurfi til þess að samþykking þær ályktanir, sem ákvæði i og iv töluliðs þessarar greinar ná ekki til, eða snerta málefni, er vafi leikur á um, hversu mikils atkvæðamagns krefjast.

1. Breytt í maí 1951.

30. gr.

Ályktanir um skipulag ráðgjafarþingsins inn á við, þar með talin kosning starfsmanna, tilnefning manna í nefndir og samþykkt fundarskapa, skulu samþykktar með þeim meiri hluta atkvæða, sem þingið kann að ákveða samkvæmt v tölulið 29. gr.

31. gr.

Umræður um tillögur til ráðherranefndarinnar um, að mál skuli taka á dagskrá ráðgjafarþingsins, skulu takmarkast við lýsingu á umræðuefni og rök þau, er mæla með því eða móti, að málið sé tekið á dagskrá.

32. gr.

Ráðgjafarþingið skal koma saman til reglulegs fundar einu sinni á ári. Skal í þingið ákveða samkomudag og lengd þingtímans, og skal reynt að komast hjá því svo sem frekast er unnt, að samkomutíma lög-gjafarþings þátttökuríkis eða allsherjarþings Sameinuðu þjóðanna beri upp á sama tíma. Aldrei skal reglulegt þing sitja lengur en einn mán-uð, nema bæði þingið og ráðherranefndin samþykki.

33. gr.

Reglulegt ráðgjafarþing skal halda á aðsetri ráðsins, nema bæði þingið og ráðherranefndin komi sér saman um annan stað.

34. gr.¹

Kveðja má ráðgjafarþingið saman til aukafundar að frumkvæði ráð-herranefndarinnar eða forseta ráðgjafarþingsins á þann hátt, sem þeim kemur saman um, og skal þar einnig kveðið á um fundarstað og tíma.

35. gr.

Umræður ráðgjafarþingsins fara fram í heyranda hljóði, nema þingið ákveði annað.

VI. kafli – Skrifstofan

36. gr.

- a Skrifstofan skal skipuð aðalforstjóra, aðstoðarforstjóra og því starfslíði öðru, sem þörf er á.

1. Breytt í maí 1951.

- b Ráðgjafarþingið skipar aðalforstjóra og aðstoðarforstjóra samkvæmt tillögu ráðherranefndarinnar.
- c Aðalforstjóri ræður annað starfslið skrifstofunnar, samkvæmt ákvæðum starfsreglugerðarinnar.
- d Engum starfsmanni skrifstofunnar skal heimilt að vera í launaðri stöðu hjá nokkurri ríkisstjórn, eiga sæti á ráðgjafarþinginu eða löggjafarþingi nokkurrar þjóðar eða vera í nokkru því starfi, sem ekki fær samrýmzt skyldum hans.
- e Sérhver starfsmaður skrifstofunnar skal gefa drengskaparyfirlýsingu þess efnis, að hann telji sig skuldbundinn Evrópuráðinu, og að hann muni vinna störf sín samvirkusamlega og ekki láta þjóðernissjónarmið hafa áhrif á gerðir sínar, svo og að hann muni ekki við skyldustörf sín leita fyrirmæla eða taka við fyrirmælum frá nokkurri ríkisstjórn eða öðrum yfirvöldum utan ráðsins, og að hann muni ekki vinna nein verk ósamrýmanleg stöðu hans sem starfsmanns í alþjóðastofnun, er eingöngu sé ábyrgur gagnvart ráðinu. Aðalforstjóri og aðstoðarforstjóri skulu gefa nefndinni slíka yfirlýsingu, en allt annað starfslið aðalforstjóra.
- f Sérhvert þátttökuríki skal taka tillit til þess, að störf aðalforstjóra og starfsliðs skrifstofunnar eru algerlega alþjóðlegs eðlis, og skulu þau ekki leitast við að hafa áhrif á þá í störfum þeirra.

37. gr.

- a Skrifstofan skal vera á aðsetri ráðsins.
- b Aðalforstjóri ber ábyrgð á starfsemi skrifstofunnar gagnvart ráðherranefndinni. Hann skal m.a. sjá ráðgjafarþinginu fyrir þeirri skrifstofuhjálpi og annarri aðstoð, sem það kann að þarfnast, sbr. þó 38. gr. d.

VII. kafli – Fjármál

38. gr.¹

- a Sérhvert þátttökuríki skal greiða kostnað vegna fulltrúa sinna í ráðherranefndinni og á ráðgjafarþinginu.
- b Kostnaður vegna skrifstofunnar svo og allur sameiginlegur kostnaður annar skiptist samkvæmt ákvörðun nefndarinnar hlutfallslega milli þátttökuríkjanna eftir fólksfjölda þeirra.

Nefndin ákveður fjárframlög stuðningsríkja.

1. Ákvæðum e-liðar 38. gr. var bætt við í maí 1951.

- c Aðalforstjóri skal, samkvæmt fjárhagsreglugerðum, árlega leggja fjárhagsáætlun ráðsins fyrir nefndina til staðfestingar.
- d Aðalforstjóri skal vísa til nefndarinnar málaleitunum þingsins, sem hafa í för með sér útgjöld umfram þá fjárhæð, sem þegar hefur verið heimiluð þinginu og starfsemi þess.
- e Aðalforstjóri skal skal enn fremur leggja fyrir ráðherranefndina áætlun um kostnað, sem leiða myndi af framkvæmd hvernar tillögu, sem lögð er fyrir nefndina. Eigi skal talið að ráðherranefndin hafi samþykkt tillögu, sem hefur í för með sér aukin útgjöld, nema nefndin hafi einnig samþykkt áætlanir um aukin útgjöld í því sambandi

39. gr.

Aðalforstjóri skal ár hvert tilkynna hverju þátttökuríki upphæð fjárframlags þess, og skal hvert ríki greiða aðalforstjóra framlagið, en það fellur í gjalddaga um leið og tilkynning er gefin, og greiðist eigi síðar en sex mánuðum eftir þann tíma.

VIII. kafli – Sérréttindi og friðhelgi

40. gr.

- a Evrópuráð, fulltrúar þátttökuríkja og skrifstofa ráðsins skulu njóta þeirra sérréttinda og friðhelgi á umráðasvæði þátttökuríkja, sem sanngirni mælir með, að þurfi til þess að þeir geti unnið störf sín. Í friðhelgi þessari felst, að ekki má taka neinn fulltrúa ráðgjafarþingsins fastan eða höfða mál á móti honum á umráðasvæði þátttökuríkja, vegna ummæla, sem hann hefur viðhaft á þinginu eða í nefndum þess eða fyrir atkvæði, sem hann hefur þar greitt.
- b Þátttökuríkin skuldbinda sig til að gera, eins fljótt og unnt er, samninga til að fullnægja ákvæðum a-liðs þessarar greinar. Í því skyni skal ráðherranefndin leggja til við ríkisstjórnir þátttökuríkja, að þær samþykki samning, er ákveði sérréttindi þau og friðhelgi, sem veita skal á umráðasvæði allra þátttökuríkja. Auk þess skal gera sérstakan samning við ríkisstjórn franska lýðveldisins, þar sem ákveðin séu sérréttindi þau og friðhelgi, sem ráðið skuli njóta á aðsetri sínu.

IX. kafli – Breytingar

41. gr.

- a Tillögur til breytinga á stofnskrá þessari má bera upp í ráðherra-nefndinni eða, samkvæmt ákvæðum 23. gr., á ráðgjafarþinginu.
- b Nefndin skal mæla með þeim breytingum, sem hún telur æskilegar, og sjá um, að þær verði bókaðar.
- c Bókun um breytingu skal ganga í gildi, þegar tveir þriðjungar þátttökuríkja hafa undirritað hana og fullgilt.
- d Þrátt fyrir ákvæði undanfarinna málsliða greinar þessarar, skulu breytingar á 23.–35., 38. og 39. gr., er nefndin og þingið hafa samþykkt, ganga í gildi á dagsetningardegi tilkynningar aðalforstjóra, sem hann sendir ríkisstjórnnum þátttökuríkja og vottar, að breytingarnar hafi verið samþykktar. Ákvæði málsliðs þessa koma ekki til framkvæmda fyrr en við lok annars reglulegs þings.

X. kafli – Lokaákvæði

42. gr.

- a Stofnskrá þessa skal fullgilda. Fullgildingarskjöl skal afhenda til varðveislu ríkisstjórn hins Sameinaða konungsríkis Stóra-Bretlands og Norður-Írlands.
- b Stofnskrá þessi skal ganga í gildi, þegar er lögð hafa verið fram sjö fullgildingarskjöl. Ríkisstjórn hins Sameinaða konungsríkis skal senda öllum þátttökuríkjum tilkynningu, þar sem lýst er yfir, að stofnskráin hafi gengið í gildi, og greind eru nöfn þátttökuríkja Evrópuráðsins á gildistökudegi.
- c Eftir þann dag skal sérhvert ríki, sem undirritað hefur stofnskrána, verða aðili að henni frá þeim degi að telja, er það afhendir fullgildingarskjál sitt.

Þessu til staðfestu hafa undirritaður, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað stofnskrá þessa.

Gjört í London 5. maí 1949 á ensku og frönsku, jafngildir textar báðir, í einu eintaki sem afhenda skal til vörslu í skjalasafni ríkisstjórnar Breska konungsríkisins sem sendir ríkisstjórn sérhvers annars undirritunarríkis staðfest endurrit.

Mannréttindi

Samningur um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11

Róm, 4. XI. 1950

Texta samningsins hafði verið breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 3 (SES nr. 45), sem öðlaðist gildi 21. september 1970, samningsviðauka nr. 5 (SES nr. 55), sem öðlaðist gildi 20. desember 1971 og samningsviðauka nr. 8 (SES nr. 118), sem öðlaðist gildi 1. janúar 1990, og í hann hafði að auki verið bætt texta samningsviðauka nr. 2 (SES nr. 44), en kveðið var á um það í 3. mgr. 5. gr. hans að hann skyldi vera óaðskiljanlegur hluti samningsins eftir gildistöku 21. september 1970. Í stað allra þeirra ákvæða, sem hafði verið breytt eða bætt við með þessum samningsviðaukum, kom samningsviðauki nr. 11 (SES nr. 155) frá og með gildistöku 1. nóvember 1998. Þann dag féll úr gildi samningsviðauki nr. 9 (SES nr. 140), sem öðlaðist gildi 1. október 1994.

Birtist í lögum nr. 25/1998.

Safn Evrópusamninga/5

Ríkisstjórnir þær, sem undirritað hafa samning þennan og aðilar eru að Evrópuráðinu,

hafa í huga hina almennu mannréttindayfirlýsingu, sem allsherjarþing Sameinuðu þjóðanna samþykkti hinn 10. desember 1948;

hafa í huga, að yfirlýsing þessi hefur það markmið að tryggja almenna og raunhæfa viðurkenningu og vernd þeirra réttinda, sem þar er lýst;

hafa í huga, að markmið Evrópuráðs er að koma á nánari einingu aðildarríkjanna og að ein af leiðunum að því marki er sú, að mannréttindi og mannfrelsi séu í heiðri höfð og eflð;

lýsa á ný eindreginni trú sinni á það mannfrelsi, sem er undirstaða réttlætis og friðar í heiminum og best er tryggt, annars vegar með virku, lýðræðislegu stjórnarfari og, hins vegar, almennum skilningi og varðveislu þeirra mannréttinda, sem eru grundvöllur frelsisins;

eru staðráðnar í því að stíga fyrstu skrefin að því marki að tryggja sameiginlega nokkur þeirra réttinda, sem greind eru í hinni almennu mannréttindayfirlýsingu, enda eru þær stjórnir Evrópuríkja, sem sama sinnis eru og eiga sameiginlega arfleifð stjórn málahefða, hugsjóna, frelsis og réttarríkis;

hafa orðið ásáttar um það sem hér fer á eftir:

1. gr.¹ – Skylda til að virða mannréttindi

Samningsaðilar skulu tryggja hverjum þeim, sem innan yfirráðasvæðis þeirra dvelst, réttindi þau og frelsi sem skilgreind eru í I. kafla þessa samnings.

I. kafli¹ – Réttindi og frelsi

2. gr.¹ – Réttur til lífs

- 1 Réttur hvers manns til lífs skal verndaður með lögum. Engan mann skal af ásettu ráði svipta lífi, nema sök sé sönnuð og fullnægja skuli refsidómi á hendur honum fyrir glæp, sem dauðarefsingu varðar að lögum.
- 2 Þótt mannsbani hljótist af valdbeitingu skal það ekki talið brjóta í bága við þessa grein ef valdbeitingin er ekki meiri en ýtrasta nauðsyn krefur:
 - a til að verja menn gegn ólögmætu ofbeldi;
 - b til að framkvæma lögmæta handtöku eða til að koma í veg fyrir flóttu manns sem er í lögmætri gæslu;

1. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

- c vegna löglegra aðgerða, sem miða að því að bæla niður uppbot eða uppreisn.

3. gr.¹ – Bann við pyndingum

Enginn maður skal sæta pyndingum eða ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu.

4. gr.¹ – Bann við þrældómi og nauðungarvinnu

- 1 Engum manni skal haldið í þrældómi eða þrælkun.
- 2 Eigi skal þess krafist af nokkrum manni að hann vinni þvingunar- eða nauðungarvinnu.
- 3 Þvingunar- eða nauðungarvinna í merkingu þessarar greinar skal eigi taka til:
 - a vinnu sem krafist er í samræmi við almennar reglur um tilhögun gæslu sem kveðið er á um í 5. gr. samnings þessa eða meðan á skilyrtri lausn úr slíkri gæslu stendur;
 - b herþjónustu eða þjónustu sem krafist er í hennar stað af mönnum sem synja herþjónustu samvisku sinnar vegna og búa við lög sem heimila slíka synjun;
 - c þjónustu vegna hættu- eða neyðarástands sem ógnar lífi eða velferð almennings;
 - d vinnu eða þjónustu sem er þáttur í venjulegum borgaraskyldum.

5. gr.¹ – Réttur til frelsis og mannhelgi

- 1 Allir menn eiga rétt til frelsis og mannhelgi. Engan mann skal svipta frelsi nema í eftirfarandi tilvikum og þá í samræmi við þá málsmeðferð sem segir í lögum. Tilvikin eru:
 - a lögleg gæsla manns sem dæmdur hefur verið sekur af þar til bærum dómstóli;
 - b lögleg handtaka eða gæsla manns fyrir að óhlýðnast lögmætri skipun dómstóls eða til að tryggja efndir lögmæltrar skyldu;
 - c lögleg handtaka eða gæsla manns sem efnt er til í því skyni að færa hann fyrir réttan handhafa opinbers valds, enda hvíli á honum rökstuddur grunur um afbrot eða með rökum sé talið nauðsynlegt að koma í veg fyrir að hann fremji afbrot eða komist undan að svo búnu;
 - d gæsla ósjálfráða manns samkvæmt löglegum úrskurði vegna eftirlits með uppeldi hans eða lögmætrar gæslu í því skyni að færa hann fyrir réttan handhafa opinbers valds;

1. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

- e lögleg gæsla manns til að koma í veg fyrir að smitandi sjúkdómur breiðist út eða manns sem er andlega vanheill, áfengissjúklingur, eiturfylfjasjúklingur eða umrenningur;
 - f lögleg handtaka eða gæsla manns til að koma í veg fyrir að hann komist ólöglega inn í land eða gæsla manns sem vísa á úr landi eða framselja.
- 2 Hver sá maður, sem tekinn er höndum, skal án tafar fá vitneskju, á máli sem hann skilur, um ástæðurnar fyrir handtökunni og um sakir þær sem hann er borinn.
 - 3 Hvern þann mann, sem tekinn er höndum eða settur í varðhald skv. c-lið 1. tölul. þessarar greinar skal án tafar færa fyrir dómara eða annan embættismann sem að lögum hefur heimild til að fara með dómsvald, og skal hann eiga kröfu til að mál hans verði tekið fyrir í dómi innan hæfilegs tíma eða hann verði látinn laus þar til dómsmeðferð hefst. Gera má það að skilyrði fyrir lausn manns úr gæslu að trygging sé sett fyrir því að hann komi fyrir dóm.
 - 4 Hverjum þeim sem handtekinn er eða settur í gæslu skal rétt að bera lögumætti frelsisskerðingarinnar undir dómstól er úrskurði um hana með skjótum hætti og fyrirskipi að hann skuli látinn laus ef ólögmet reynist.
 - 5 Hver sá sem tekinn hefur verið höndum eða settur í gæslu gagnstætt ákvæðum þessarar greinar skal eiga bótarétt sem unnt sé að koma fram.

6. gr.¹ – Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

- 1 Þegar kveða skal á um réttindi og skyldur manns að einkamálarétti eða um sök, sem hann er borinn um refsivert brot, skal hann eiga rétt til réttlátrar og opinberrar málsmeðferðar innan hæfilegs tíma fyrir sjálfstæðum og óvilhölum dómstóli. Sé skipan hans ákveðin með lögum. Dóm skal kveða upp í heyranda hljóði, en banna má fréttamönnum og almenningi aðgang að réttarhöldunum að öllu eða nokkru af siðgæðisástæðum eða með tilliti til allsherjarreglu eða þjóðaröryggis í lýðfrjálsu landi eða vegna hagsmuna ungmenna eða verndar einkalífs málsaðila eða, að svo miklu leyti sem dómstóllinn telur brýna nauðsyn bera til, í sérstökum tilvikum þar sem opinber frásögn mundi torvelda framgang réttvísinnar.
- 2 Hver sá sem borinn er sökum um refsiverða háttsemi skal talinn saklaus uns sekt hans er sönnuð að lögum.
- 3 Hver sá sem borinn er sökum um refsiverða háttsemi skal eigi njóta minni réttar en hér greinir:

1. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

- a Hann fái án tafar, á máli sem hann skilur, vitneskju í smáatriðum um eðli og orsök þeirrar ákæru sem hann sætir.
- b Hann fái nægan tíma og aðstöðu til að undirbúa vörn sína.
- c Hann fái að halda uppi vörnum sjálfur eða með aðstoð verjanda að eigin vali. Hafi hann ekki nóg fé til að greiða lögfræðiaðstoð skal hann fá hana ókeypis ef það er nauðsynlegt vegna réttvísinnar.
- d Hann fái að spyrja eða láta spyrja vitni sem leidd eru gegn honum. Séð skal um að vitni, sem bera honum í vil, komi fyrir dóm og séu spurð á sama hátt og þau vitni sem leidd eru gegn honum.
- e Hann fái ókeypis aðstoð túlks ef hann skilur hvorki né talar mál það sem notað er fyrir dómi.

7. gr.¹ – Engin refsing án laga

- 1 Engan skal telja sekan um afbrot hafi verknaður sá eða aðgerðaleysi, sem hann er borinn, eigi varðað refsingu að landslögum eða þjóðarétti þá framin voru. Eigi má heldur dæma mann til þyngri refsingar en lög leyfðu þegar afbrotið var framið.
- 2 Ákvæði þessarar greinar skulu eigi torvela réttarhöld yfir nokkrum manni eða refsingu hans fyrir hvern þann verknað eða aðgerðaleysi, refsiverð samkvæmt almennum ákvæðum laga, viðurkenndum af siðmenntuðum þjóðum þá framin voru.

8. gr.¹ – Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

- 1 Sérhver maður á rétt til friðhelgi einkalífs síns, fjölskyldu, heimilis og bréfasípta.
- 2 Opinber stjórnvöld skulu eigi ganga á rétt þennan nema samkvæmt því sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis, almannaheilla eða efnalegrar farsældar þjóðarinnar, til þess að firra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu manna eða siðgæði eða réttindum og frelsi annarra.

9. gr.¹ – Hugsana-, samvisku- og trúfrelsi

- 1 Sérhver maður á rétt á að vera frjáls hugsana sinna, samvisku og trúar. Í þessu felst frelsi manna til að breyta um trú eða sannfæringu svo og til að rækja trú sína eða sannfæringu, hvort heldur einslega eða í samfélagi með öðrum, opinberlega eða á einkavettvangi, með guðspjónustu, boðun, breytni og helgihaldi.
- 2 Frelsi manna til að rækja trú sína eða sannfæringu skal einungis háð þeim takmörkunum, sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna almannaheilla, til verndar allsherjarreglu, heilsu manna eða siðgæði eða rétti og frelsi.

1. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

10. gr.¹ – Tjáningarfrelsi

- 1 Sérhver maður á rétt til tjáningarfrelsis. Sá réttur skal einnig ná yfir frelsi til að hafa skoðanir, taka við og skila áfram upplýsingum og hugmyndum heima og erlendis án afskipta stjórnvalda. Ákvæði þessarar greinar skulu eigi hindra ríki í að gera útvarps-, sjónvarps- og kvikmyndafyrirtækjum að starfa aðeins samkvæmt sérstöku leyfi.
- 2 Þar sem af réttindum þessum leiðir skyldur og ábyrgð er heimilt að þau séu háð þeim formsreglum, skilyrðum, takmörkunum eða viðurlögum sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis, landvarna eða almannaheilla, til þess að firra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu eða siðgæði manna, mannorði eða réttindum og til þess að koma í veg fyrir uppljóstran trúnaðarmála eða til þess að tryggja vald og óhlutrægni dómstóla.

11. gr.¹ – Funda- og félagafrelsi

- 1 Rétt skal mönnum að koma saman með friðsömum hætti og mynda félög með öðrum, þar á meðal að stofna og ganga í stéttarfélög til verndar hagsmunum sínum.
- 2 Eigi skal réttur þessi háður öðrum takmörkunum en þeim sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis eða almannaheilla, til þess að firra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu eða siðgæði manna eða réttindum og frelsi. Ákvæði þessarar greinar skulu eigi vera því til fyrirstöðu að löglegar takmarkanir séu settar við því að liðsmenn hers og lögreglu eða stjórnarstarfsmenn beiti þessum rétti.

12. gr.¹ – Réttur til að stofna til hjúskapar

Karlar og konur á hjúskaparaldri hafa rétt á að ganga í hjónaband og stofna fjölskyldu í samræmi við landslög um þessi réttindi.

13. gr.¹ – Réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns

Sérhver sá sem á er brotinn sá réttur eða það frelsi hans skert, sem lýst er í samningi þessum, skal eiga raunhæfa leið til að ná rétti sínum fyrir opinberu stjórnvaldi, og gildir einu þótt brotið hafi framið opinberir embættismenn.

1. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

14. gr.¹ – Bann við mismunun

Réttindi þau og frelsi, sem lýst er í samningi þessum, skulu tryggð án nokkurs manngreinarálits, svo sem vegna kynferðis, kynþáttar, litarháttar, tungu, trúarbragða, stjórnmála- eða annarra skoðana, þjóðernis eða þjóðfélagsstöðu, tengsla við þjóðernisminnihluta, eigna, uppruna eða annarrar stöðu.

15. gr.¹ – Skerðing réttinda á hættutímum

- 1 Á tímum styrjaldar eða annars almenns neyðarástands, sem ógnar tilveru þjóðarinnar, getur samningsaðili tekið til ráðstafana sem víkja frá skyldum hans samkvæmt samningi þessum að því marki sem ýtrasta nauðsyn krefur til þess að firra áföllum, enda séu slíkar ráðstafanir eigi í ósamræmi við aðrar skyldur hans að þjóðarétti.
- 2 Ákvæði þetta skal þó í engu rýra gildi 2. gr., nema þegar mannslát verða vegna löglegra hernaðaraðgerða, né heldur gildi 3. gr., 4. gr. (1. mgr.) og 7. gr.
- 3 Hver sá samningsaðili, sem neytir þessa réttar til undansláttar, skal láta aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs í té fulla vitneskju um þær ráðstafanir sem tekið hefur verið til svo og ástæður þeirra. Einnig skal hann tilkynna aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs um það þegar beitingu slíkra ráðstafana linnir og ákvæðum samningsins er á ný framfylgt að fullu.

16. gr.¹ – Skorður við stjórnmálaumsvifum útlendinga

Ekkert ákvæði í 10., 11. og 14. gr. skal talið geta hindrað samningsaðila í að setja skorður við stjórnmálaumsvifum útlendinga.

17. gr.¹ – Bann við misnotkun réttinda

Ekkert ákvæði í samningi þessum skal túlka þannig að í felist hinn minnsti réttur til handa ríki, samtökum eða einstaklingum til að takast á hendur eða aðhafast nokkuð það sem miðar að því að eyða réttindum þeim einhverjum og frelsi, sem þar er lýst, eða að því að takmarka þau umfram það sem samningurinn kveður á um.

18. gr.¹ – Takmörkun á skerðingu réttinda

Takmarkanir þær á téðum réttindum og frelsi og heimilaðar eru í samningi þessum skulu eigi við hafðar í nokkru öðru skyni en fyrir er um mælt.

1. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

II. kafli.¹ – Mannréttindadómstóll Evrópu.

19. gr. – Stofnun dómstólsins

Til að tryggja það að staðið sé við skuldbindingar þær sem aðilar samnings þessa og samningsviðauka við hann hafa tekist á hendur skal setja á stofn mannréttindadómstól Evrópu sem hér á eftir verður kallaður dómstóllinn. Hann skal starfa samfellt.

20. gr. – Fjöldi dómara

Dómstóllinn skal skipaður jafnmörgum dómurum og samningsaðilarnir eru.

21. gr. – Hæfisskilyrði

- 1 Dómararnir skulu vera menn grandvarir, og verða þeir annaðhvort að fullnægja kröfum um hæfi til að gegna æðri dómarastörfum eða vera lögvísir svo orð fari af.
- 2 Dómararnir skulu skipa sæti sitt sem einstaklingar.
- 3 Meðan kjörtímabil þeirra varir skulu dómararnir ekki taka þátt í neinni starfsemi sem er ósamrýmanleg sjálfstæði þeirra, hlutleysi eða kröfum sem gerðar eru til fulls dómarastarfs. Dómstóllinn skal skera úr um öll vafaatriði varðandi framkvæmd þessarar málsgreinar.

22. gr. – Kosning dómara

- 1 Dómararnir skulu kjörnir af þinginu, af hálfu sérhvers samningsaðila, með meiri hluta greiddra atkvæða af lista með þremur mönnum sem samningsaðili tilnefnir.
- 2 Sami háttur skal hafður á til að fylla tölu dómara við tilkomu nýs samningsaðila eða þegar sæti losnar í dómstólnum.

23. gr. – Kjörtímabil

- 1 Dómararnir skulu kosnir til sex ára í senn. Þá má endurkjósa. Kjörtímabili helmings þeirra dómara, sem kosnir eru í fyrstu kosningu, skal þó lokið að þremur árum liðnum.
- 2 Þeir dómarar, sem ganga eiga úr að fyrstu þremur árum liðnum, skulu valdir með hlutkesti af aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins þegar að kosningu þeirra lokinni.

1. Nýr II. kafli í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

- 3 Til að tryggja það, svo sem fært er, að skipt verði um helming dómara þriðja hvert ár er þinginu heimilt að ákveða, áður en til síðari kosninga er gengið, að kjör eins eða fleiri dómara, er kjósa skal, skuli gilda til annars tíma en sex ára, þó eigi lengur en til níu ára né skemur en til þriggja.
- 4 Þegar um starfstíma fleiri en eins dómara er að ræða og þingið beitir ákvæðum næstu málsgreinar á undan skal starfstími hvers ákvarðaður með hlutkesti er aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins annast þegar að kosningu lokinni.
- 5 Dómari, sem kjörinn hefur verið í stað annars er eigi hafði lokið kjörtímabili sínu, skal eiga sæti í dómstólum út það kjörtímabil.
- 6 Kjörtímabil dómara rennur út þegar þeir verða 70 ára.
- 7 Dómarar skulu halda sæti sínu þar til aðrir koma í þeirra stað. Þeir skulu samt halda áfram að starfa að þeim málum sem þeir voru teknir við.

24. gr. – Brottvikning

Því aðeins verður dómara vikið úr starfi að hinir dómaramenn ákveði með tveggja þriðju meiri hluta að hann fullnægi ekki lengur þeim skilyrðum sem krafist er.

25. gr. – Skrifstofa og löglærðir aðstoðarmenn

Dómstóllinn skal hafa skrifstofu og skal hlutverk hennar og skipulag ákveðið í starfsreglum dómstólsins. Dómstólum til aðstoðar skulu vera löglærðir aðstoðarmenn.

26. gr. – Fullskipaður dómstóll

Fullskipaður dómstóll skal:

- a kjósa forseta sinn og einn eða tvo varaforseta til þriggja ára; þá má endurkjósa;
- b skipa deildir til ákveðins tíma;
- c kjósa forseta deilda dómstólsins; þá má endurkjósa;
- d samþykkja starfsreglur dómstólsins; og
- e kjósa ritara og einn eða fleiri aðstoðarritara.

27. gr. – Nefndir, deildir og yfirdeild

- 1 Til að fara með mál sem lögð eru fyrir dómstóllinn skal hann starfa í nefndum sem þrjú dómarar skipa, í deildum sem sjö dómarar skipa og

yfirdeild sem sautján dómara skipa. Deildir dómstólsins skipa nefndir til ákveðins tíma.

- 2 Sjálfskipaður í deildina og yfirdeildina er dómari sá sem kjörinn er af hálfu þess ríkis sem er málsaðili. Fyrirfinnist enginn slíkur eða geti hann ekki tekið þátt í meðferð málsins tilnefnir aðildarríkið dómara.
- 3 Yfirdeildina skulu einnig skipa forseti og varaforsetar dómstólsins, forsetar deilda og aðrir dómara sem valdir eru samkvæmt starfsreglum dómstólsins. Þegar máli er vísað til yfirdeildarinnar í samræmi við ákvæði 43. gr. skal enginn þeirra dómara sem sæti áttu í þeirri deild sem kvað upp dóm í málinu eiga sæti í yfirdeildinni, að undanskildum þó forseta deildarinnar og dómara þeim sem sæti átti af hálfu þess ríkis sem er málsaðili.

28. gr. – Yfirlýsingar nefnda um að kæra sé ótæk

Með samhljóða atkvæðum er nefnd heimilt að að lýsa ótæka eða fella af málaskrá sinni kæru einstaklings sem borin er fram skv. 34. gr. þegar unnt er að taka slíka ákvörðun án frekari könnunar. Ákvörðunin skal vera endanleg.

29. gr. – Ákvarðanir deilda um að kæra sé tæk og um efnishlið hennar

- 1 Sé ekki tekin ákvörðun í samræmi við 28. gr. skal deild kveða á um hvort kæra sem borin er fram af einstaklingi skv. 34. gr. sé tæk og um efnishlið hennar.
- 2 Deild skal kveða á um hvort milliríkjakæru skv. 33. gr. séu tæk og um efnishlið þeirra.
- 3 Ákvörðun um hvort kæra sé tæk skal tekin sérstaklega nema dómstóllinn, í undantekningartilvikum, ákveði að annar háttur skuli hafður á.

30. gr. – Eftirgjöf lögsögu til yfirdeildarinnar

Ef mál sem deild hefur til meðferðar gefur tilefni til alvarlegs vafa um túlkun á samningnum eða samningsviðaukum við hann eða þegar ályktun um vafamál fyrir deildinni gæti leitt til niðurstöðu sem væri í ósamræmi við fyrri dóm dómstólsins, þá er deildinni heimilt hvenær sem er fyrir dómsuppkvaðningu að eftirláta yfirdeildinni lögsögu í málinu, nema því aðeins að málsaðili mótmæli.

31. gr. – Hlutverk yfirdeildarinnar

Yfirdeildin skal:

- a úrskurða um kæru sem bornar eru fram skv. 33. gr. eða 34. gr. þegar deild hefur eftirlátið lögsögu skv. 30. gr. eða þegar máli hefur verið vísað til hennar skv. 43. gr.; og

- b fjalla um beiðnir um ráðgefandi álit sem bornar eru fram skv. 47. gr.

32. gr. – Lögsaga dómstólsins

- 1 Lögsaga dómstólsins skal ná til allra málefna varðandi túlkun og framkvæmd samningsins og samningsviðauka við hann, sem vísað er til hans í samræmi við 33., 34. og 47. gr.
- 2 Ef ágreiningur verður um lögsögu dómstólsins sker hann úr.

33. gr. – Milliríkjamál

Sérhverjum samningsaðila er heimilt að vísa til dómstólsins meintu broti annars samningsaðila á ákvæðum samningsins og samningsviðauka við hann.

34. gr. – Kæur einstaklinga

Dómstólnum er heimilt að taka við kærum frá hvaða einstaklingi sem er, samtökum eða hópi einstaklinga sem halda því fram að samningsaðili hafi brotið á þeim réttindi þau sem lýst er í samningnum og samningsviðaukum við hann. Samningsaðilar skuldbinda sig til að hindra ekki á nokkurn hátt raunhæfa beitingu þessa réttar.

35. gr. – Skilyrði þess að mál sé tækt

- 1 Dómstóllinn getur því aðeins tekið mál til meðferðar að leitað hafi verið til hlítar leiðréttingar í heimalandinu, samkvæmt almennt viðurkenndum reglum þjóðaréttar og innan 6 mánaða frá því að fullnaðar-ákvörðun var þar tekin.
- 2 Dómstóllinn skal eigi taka til meðferðar kæru einstaklings sem lögð er fyrir hann skv. 34. gr. ef hún er:
 - a frá ónafngreindum aðila, eða
 - b efnislega sú sama og mál sem þegar hefur verið rannsakað af dómstólnum eða hefur verið lagt fyrir til rannsóknar eða úrskurðar á alþjóðavettvangi og felur ekki í sér neinar nýjar upplýsingar sem máli skipta.
- 3 Dómstóllinn skal lýsa ótæka hverja þá kæru einstaklings sem borin er fram skv. 34. gr. sem hann telur ósamrýmanlega ákvæðum samningsins, augljóslega illa grundaða eða fela í sér misnotkun á kæruréttinum.
- 4 Dómstóllinn skal vísa frá hverri þeirri kæru sem hann telur ótæka samkvæmt þessari grein. Honum er heimilt að gera það á hvaða stigi málflytningarsins sem er.

36. gr. – Málsaðild þriðja aðila

- 1 Nú er ríkisborgari samningsaðila kærandi og hefur samningsaðili þá rétt til að bera fram skriflegar athugasemdir og taka þátt í munnlegum máflutningi í öllum málum fyrir deild og yfirdeildinni.
- 2 Í því skyni að tryggja rétta dómsniðurstöðu er forseta dómstólsins heimilt að bjóða sérhverjum samningsaðila sem ekki er aðili að málaferlunum eða manni sem málið varðar og ekki er kærandi að leggja fram skriflegar athugasemdir eða taka þátt í munnlegum máflutningi.

37. gr. – Kærur felldar niður

- 1 Dómstóllinn getur ákveðið á hvaða stigi málsmeðferðar sem er að fella kæru af málaskrá sinni þegar aðstæður gefa tilefni til að ætla að:
 - a kærandi hyggist ekki fylgja kæru sinni eftir, eða
 - b málinu hafi verið ráðið til lykta, eða
 - c af einhverri annarri ástæðu sem dómstóllinn sannreynir, sé ekki lengur réttlæt看legt að halda áfram að fjalla um kæruna.

Dómstóllinn skal þó halda áfram rannsókn kærunnar ef nauðsynlegt er til þess að mannréttindi þau sem skýrgreind eru í samningi þessum eða samningsviðaukum við hann séu virt.

- 2 Dómstóllinn getur ákveðið að taka kæru að nýju á málaskrá sína ef hann telur að aðstæður réttlæti það.

38. gr. – Rannsókn máls og sáttumleitunir

- 1 Ef dómstóllinn lýsir kæru tæka skal hann:
 - a framkvæma athugun á málinu með fulltrúum málsaðila og ef þörf krefur framkvæma rannsókn sem þeim ríkjum sem hlut eiga að máli er þá skylt að greiða fyrir í hvívetna;
 - b vera málsaðilum til reiðu við að ná sáttum í málinu enda sé við þær að fullu gætt þeirra mannréttinda sem skilgreind eru í samningnum og samningsviðaukum við hann.
- 2 Það sem fram fer skv. b-lið 1. mgr. skal vera trúnaðarmál.

39. gr. – Sáttagerð

Ef sættir takast skal dómstóllinn fella málið af málaskrá sinni með ákvörðun sem skal vera stutt greinargerð um málsatvik og þá lausn sem náðist.

40. gr. – Opinber málsmeðferð og aðgangur að málgögnum

- 1 Málsmeðferð skal vera opinber nema dómstóllinn ákveði annað í sérstökum tilvikum.
- 2 Málskjöl sem lögð eru fram hjá ritara skulu vera aðgengileg almenn-
ingi nema forseti dómstólsins ákveði annað.

41. gr. – Sanngjarnar bætur

Dómstóllinn skal ef nauðsyn krefur veita sanngjarnar bætur til þess aðila sem orðið hefur fyrir tjóni ef hann kemst að þeirri niðurstöðu að um brot á samningnum eða samningsviðaukum við hann hafi verið að ræða og ef löggjöf viðkomandi samningsaðila heimilar aðeins að veittar séu bætur að hluta.

42. gr. – Dómar uppkveðnir í deildum

Dómar uppkveðnir í deildum skulu vera endanlegir í samræmi við ákvæði 2. mgr. 44. gr.

43. gr. – Vísun máls til yfirdeildar

- 1 Sérhverjum málsaðila er heimilt þegar um óvenjuleg mál er að ræða að óska eftir því innan þriggja mánaða frá dagsetningu dóms deildar að málinu sé vísað til yfirdeildarinnar.
- 2 Nefnd fimm dómara yfirdeildarinnar skal verða við beiðninni ef málið vekur alvarlega spurningu varðandi túlkun eða framkvæmd á samningnum og samningsviðaukum við hann eða alvarlegt deiluefni sem er almennt mikilvægt.
- 3 Samþykki nefndin beiðnina skal yfirdeildin ljúka málinu með dómi.

44. gr. – Endanlegir dómar

- 1 Dómur yfirdeildarinnar skal vera endanlegur.
- 2 Dómur deildar verður endanlegur:
 - a þegar málsaðilar lýsa yfir að þeir muni ekki óska þess að málinu verði vísað til yfirdeildarinnar, eða
 - b þremur mánuðum frá dagsetningu dómsins ef ekki hefur verið óskað eftir að málinu sé vísað til yfirdeildarinnar, eða
 - c þegar nefnd yfirdeildarinnar vísar frá beiðni um málskot skv. 43. gr.
- 3 Endanlegur dómur skal birtur.

45. gr. – Rökstuðningur dóma og ákvarðana

- 1 Rökstyðja skal dóma og ákvarðanir sem lýsa kærur tækar eða ótækar.
- 2 Ef dómara verða ekki sammála um dóm sinn að öllu eða einhverju leyti skal hver dómari hafa rétt til að skila sérálit.

46. gr. – Bindandi áhrif dóma og fullnusta þeirra

- 1 Samningsaðilar heita því að hlíta endanlegum dómi dómstólsins í hverju því máli sem þeir eru aðilar að.
- 2 Endanlegur dómur dómstólsins skal fenginn ráðherraefndinni sem hefur umsjón með fullnustu hans.

47. gr. – Ráðgefandi álit

- 1 Dómstólnum er heimilt ef ráðherraefndin æskir að láta uppi ráðgefandi álit um lögfræðileg atriði er varða túlkun samningsins og samningsviðauka við hann.
- 2 Eigi má í slíkum álitssgerðum fjalla um nokkurt atriði er varðar efni eða umfang réttinda þeirra eða mannfrelsis, er fjallað er um í I. kafla samningsins og samningsviðaukum við hann, né heldur um önnur atriði sem dómstóllinn eða ráðherraefndin kynni að þurfa að taka afstöðu til í framhaldi af málskotum er efnt kynni að verða til í samræmi við samninginn.
- 3 Til þess að ákvörðun ráðherraefndarinnar um að æskja álits dómstólsins nái fram að ganga þarf meiri hluta atkvæða fulltrúa þeirra er rétt eiga til setu í nefndinni.

48. gr. – Ráðgefandi lögsaga dómstólsins

Dómstóllinn sker úr um það hvort ósk um álit er ráðherraefndin ber fram sé innan verksviðs hans eins og það er skilgreint í 47. gr.

49. gr. – Rökstuðningur ráðgefandi álits

- 1 Álit dómstólsins skal vera rökstutt.
- 2 Nú er álit eigi að öllu eða nokkru leyti einróma, og ber hverjum dómara þá réttur til að setja fram sérálit.
- 3 Áliti dómstólsins skal skilað til ráðherraefndarinnar.

50. gr. – Kostnaður við dómstólinn

Evrópuráðið skal standa straum af kostnaði við dómstólinn.

51. gr. – Sérrettindi og friðhelgi dómara

Dómarar skulu við störf sín njóta þeirra sérrettinda og friðhelgi sem greind eru í 40. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og þeim samningum sem gerðir hafa verið samkvæmt henni.

III. kafli^{1,2} – Ýmis ákvæði

52. gr.¹ – Fyrirspurnir aðalframkvæmdastjóra

Samningsaðilum er skylt, þegar aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs óskar þess, að gera grein fyrir því hvernig landslög þeirra tryggja raunhæfa framkvæmd ákvæða samnings þessa.

53. gr.¹ – Verndun núverandi mannréttinda

Ekkert ákvæði í samningi þessum skal túlka þannig að það takmarki eða rýri nokkur þau mannréttindi og mannfrelsi sem tryggð kunna að vera í löggjöf aðila samnings þessa eða með öðrum samningi sem hann er aðili að.

54. gr.¹ – Vald ráðherranefndarinnar

Ekkert ákvæði samnings þessa skal rýra vald það sem ráðherranefndinni er fengið í stofnskrá Evrópuráðs.

55. gr.¹ – Útilokun annarra úrræða til að leysa úr ágreiningi

Samningsaðilarnir eru ásáttir um að þeir muni ekki, nema um annað sé sérstaklega samið, notfæra sér samninga, sáttmála eða yfirlýsingar sem í gildi eru þeirra á milli til að leggja með málskoti ágreining um túlkun og framkvæmd samnings þessa til annars konar úrlausnar en hann mælir fyrir um.

56. gr.¹ – Svæðisbundið gildissvið

- ¹³ Hvert ríki getur, þegar það fullgildir samning þennan eða hvenær sem er eftir það, lýst því yfir með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs að samningur þessi skuli þó, með fyrirvara skv. 4. mgr. þessarar greinar, gilda fyrir öll eða einhver af þeim landsvæðum sem það gegnir fyrir á alþjóðavettvangi.
- 2 Samningurinn skal gilda fyrir það eða þau landsvæði, sem greind eru í tilkynningu, að 30 dögum liðnum frá því að tilkynningin berst aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs.

1. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).
2. Greinar þessa kafla eru tölusettar að nýju í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).
3. Textanum breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

- 3 Ákvæðum samnings þessa skal þó beitt á slíkum landsvæðum með fullri hliðsjón af því hversu háttar til á hverjum stað.
- 4¹ Hvert það ríki, sem gefið hefur yfirlýsingu í samræmi við 1. tölul. þessarar greinar getur hvenær sem er síðar lýst því yfir vegna eins eða fleiri landsvæða þeirra, sem yfirlýsingin tekur til, að það fallist á að dómstóllinn sé bær um að taka við kærur frá einstaklingum, sam-tökum eða hópum einstaklinga skv. 34. gr. samnings þessa.

57. gr.² – Fyrirvarar

- 1 Hverju ríki skal heimilt við undirritun samnings þessa eða afhendingu fullgildingarskjals síns að gera fyrirvara um tiltekin ákvæði samningsins að svo miklu leyti sem gildandi löggjöf á landsvæði þess er ekki í samræmi við það ákvæði. Fyrirvarar almenns eðlis skulu óheim-ilir samkvæmt þessari grein.
- 2 Sérhverjum fyrirvara samkvæmt þessari grein skal fylgja stutt greinar-gerð um þá löggjöf sem um er að ræða.

58. gr.² – Uppsögn

- 1 Samningsaðila skal einungis heimilt að segja upp samningi þessum að liðnum fimm árum frá því að hann gerðist aðili að honum og með sex mánaða uppsagnarfresti sem greindur sé í tilkynningu til aðal-framkvæmdastjóra Evrópuráðs, en hann skal skýra öðrum samnings-aðilum frá uppsögninni.
- 2 Slík uppsögn skal ekki leysa samningsaðila undan skyldum sínum samkvæmt samningi þessum hvað varðar verknað sem fara kann í bág við slíkar skuldbindingar og hann kann að hafa framið áður en uppsögnin tók gildi.
- 3 Hver sá samningsaðili, sem gengur úr Evrópuráðinu, skal slíta aðild sinni að samningi þessum með sömu skilmálum.
- 4¹ Samningi þessum má segja upp í samræmi við ákvæði töluliðanna hér að ofan hvað varðar hvert það landsvæði sem lýst hefur verið yfir að hann taki til skv. 56. gr.

59. gr.² – Undirritun og fullgilding

- 1 Aðilum Evrópuráðs skal heimilt að undirrita samning þennan. Hann skal fullgiltur. Fullgildingarskjöl skal afhenda aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs til vörslu.

1. Textanum breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

2. Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

- 2 Samningur þessi skal taka gildi þegar tíu ríki hafa afhent fullgildingarskjöl sín.
- 3 Hvað varðar hvert það ríki, sem undirritað hefur samninginn og fullgildir hann eftir þetta, skal hann taka gildi daginn sem fullgildingarskjalið er afhent.
- 4 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal tilkynna öllum aðilum Evrópuráðs um gildistöku samningsins, nöfn þeirra ríkja sem hafa fullgilt hann og afhendingu allra fullgildingarskjala sem síðar kunna að berast.

Gjört í Róm, hinn 4. nóvember 1950, á ensku og frönsku – jafngildir textar báðir – í einu eintaki, er varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðs. Aðalframkvæmdastjóri skal senda staðfest endurrit hverju ríki sem undirritað hefur.

Samningsviðauki nr. 1 við samning um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11¹

París, 20. III. 1952

1. Fyrirsögnum greina bætt við og texta breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155) frá og með gildistöku hans 1. nóvember 1998.

Birtist í lögum nr. 25/1998

Safn Evrópusamninga/9

Ríkisstjórnir þær, sem undirritað hafa bókun þessa, eru aðilar að Evrópuráðinu og hafa ákveðið að bindast samtökum um að fullnægja tilteknum réttindum og frelsi umfram það sem þegar er greint í I. kafla samnings um verndun mannréttinda og mannfrelsis, sem gerður var í Róm hinn 4. nóvember 1950 (hér á eftir nefndur „samningurinn“).

Hafa þær því komið sér saman um það, sem hér segir:

1. gr. – Friðhelgi eignarréttar

Öllum mönnum og lögaðilum ber réttur til að njóta eigna sinna í friði. Skal engan svipta eign sinni, nema hagr almennings þjóði og gætt sé ákvæða í lögum og almennra meginreglna þjóðaréttar.

Eigi skulu þó ákvæði undanfarandi málsgreinar á nokkurn hátt rýra réttindi ríkis til þess að fullnægja þeim lögum sem það telur nauðsynleg til þess að geta haft hönd í bagga um notkun eigna í samræmi við hag almennings eða til þess að tryggja greiðslu skatta eða annarra opinberra gjalda eða viðurlaga.

2. gr. – Réttur til menntunar

Engum manni skal synjað um rétt til menntunar. Hið opinbera skal í öllum ráðstöfunum sínum, er miða að menntun og fræðslu, virða rétt foreldra til þess að tryggja það að slík menntun og fræðsla sé í samræmi við trúar- og lífsskoðanir þeirra.

3. gr. – Réttur til frjálsra kosninga

Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að halda frjálsar kosningar með hæfilegu millibili, og sé atkvæðagreiðsla leynileg og fari fram við aðstæður er tryggi það að í ljós komi álit almennings með frjálsum hætti í kjöri til löggjafarþings.

4. gr.¹ – Svæðisbundið gildissvið

Hver samningsaðili um sig má við undirskrift, við fullgildingu eða síðar afhenda aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs yfirlýsingu um, að hve miklu leyti hann ábyrgist að ákvæði samningsviðauka þessa nái til landsvæða þeirra sem hann gegnir fyrir á alþjóðavettvangi og upp eru talin í yfirlýsingunni.

Hver samningsaðili, sem afhent hefur yfirlýsingu samkvæmt undanfarandi málsgrein, getur hvenær sem er afhent aðra yfirlýsingu þar sem breytt er ákvæðum fyrri yfirlýsinga eða tilkynnt er að ákvæði samningsviðauka þessa gildi ekki um tiltekið landsvæði.

1. Texta breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

Yfirlýsingu, sem gefin er í samræmi við grein þessa, skal skoða svo sem hún sé gerð í samræmi við 1. mgr. 56. gr. samningsins.

5. gr. – Tengsl við samninginn

Samningsaðilum ber að líta á 1., 2., 3. og 4. gr. hér að ofan sem viðbótargreinar við samninginn, og skulu öll ákvæði hans gilda samkvæmt því.

6. gr. – Undirritun og fullgilding

Samningsviðauka þennan er öllum aðildarríkjum Evrópuráðs, sem undirritað hafa samninginn, heimilt að undirrita. Skal fullgilda hann jafnframt samningnum eða síðar. Gengur hann í gildi þegar tíu fullgildingarskjöl hafa verið afhent. Að því er snertir undirskriftir, er síðar verða fullgiltar, skal samningsviðaukinn ganga í gildi frá þeim degi, er fullgildingarskjalið er afhent.

Afhenda skal fullgildingarskjölin aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs, og skal hann tilkynna öllum aðildarríkjum nöfn þeirra, er fullgilt hafa.

Gjört í París hinn 20. mars 1952, á ensku og frönsku – jafngildir textar báðir – í einu eintaki er varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðs. Aðalframkvæmdastjóri skal senda staðfest endurrit hverju ríki sem undirritað hefur.

**Samningsviðauki nr. 4
við samning um verndun
mannréttinda og mannfrelsis
með breytingum skv.
samningsviðauka nr. 11¹, um
tiltekin önnur mannréttindi en
greinir þegar í samningnum og
samningsviðauka nr. 1 við hann**

Strassborg, 16. IX. 1963

1. Fyrirsögnum greina bætt við og texta breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155), frá og með gildistöku hans 1. nóvember 1998.

Birtist í lögum nr. 25/1998.

Safn Evrópusamninga/46

Aðildarríki Evrópuráðs, þau er hér undirrita og ákveðið hafa að gera ráðstafanir til þess að tryggja sameiginlega vernd tiltekinna réttinda og mannfrelsis umfram það er þegar greinir í I. kafla samnings um verndun mannréttinda og mannfrelsis, er undirritaður var í Róm 4. nóvember 1950 (og hér eftir nefnist „samningurinn“), og í 1., 2. og 3. gr. samningsviðauka nr. 1 við samninginn er undirritaður var í París 20. mars 1952,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr. – Bann við skuldafangelsi

Engan mann má svipta frelsi af þeirri ástæðu einni að hann getur ekki staðið við gerða samninga.

2. gr. – Ferðafrelsi

- 1 Öllum þeim sem á löglegan hátt eru staddir á landi einhvers ríkis skulu frjálssir ferða og dvalarstaðar þar í landi.
- 2 Öllum ber réttur til brottfarar úr landi, einnig úr eigin landi.
- 3 Eigi má leggja nokkrar hömlur á vernd slíkra réttinda, umfram það sem lög standa til og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis eða almannaheilla, í þágu allsherjarreglu, til að firra glæpum, til verndar heilsu manna eða siðgæði eða réttindum og frelsi annarra.
- 4 Réttindi þau, er greinir í 1. mgr., geta á tilteknum landsvæðum sætt takmörkunum, svo fremi að þeim sé beitt að lögum og séu réttlætanager vegna almennra hagsmuna í lýðræðislegu þjóðfélagi.

3. gr. – Bann við brottvísun eigin borgara

- 1 Eigi má vísa nokkrum manni úr landi þess ríkis sem hann er þegn í, hvort heldur sem einstaklingi eða samkvæmt ráðstöfun sem beinist gegn hópi manna.
- 2 Eigi má banna nokkrum manni að koma til þess ríkis sem hann er þegn í.

4. gr. – Bann við hópbrottvísun útlendinga

Bannað er að gera hópa útlendinga landræka.

5. gr. – Svæðisbundið gildissvið

- 1 Heimilt er aðildarríkjum, um leið og þau undirrita samningsviðauka þennan, eða hvenær sem er síðar, að afhenda aðalframkvæmda-

stjóra Evrópuráðs yfirlýsingu um það að hve miklu leyti þau ábyrgist, að ákvæði samningsviðauka þessa ná til þeirra landsvæða, er þau fara með utanríkismál fyrir og nefnd eru í yfirlýsingunni.

- 2 Aðildarríki, sem afhent hefur yfirlýsingu samkvæmt næsta tölulið á undan, getur hvenær sem er afhent aðra yfirlýsingu um breytingar á fyrri yfirlýsingu eða um uppsógn á gildi samningsviðauka þessa gagnvart einhverju landsvæði.
- 3¹ Yfirlýsing, sem fram er lögð samkvæmt þessari grein, telst vera gerð í samræmi við 1. mgr. 56. gr. samningsins.
- 4 Landsvæði hvers ríkis, sem þessi samningsviðauki nær til samkvæmt fullgildingunni eða samþykki ríkis, og hvert landsvæði, sem hann nær til samkvæmt yfirlýsingu ríkis í samræmi við grein þessa, ber að skoða sem aðgreind landsvæði að því er varðar ákvæðin í 2. og 3. gr. um landsvæði ríkis.
- 5² Hvert það ríki sem gefið hefur yfirlýsingu í samræmi við 1. og 2. mgr. þessarar greinar getur hvenær sem er síðar lýst því yfir vegna eins eða fleiri landsvæða þeirra sem yfirlýsingin tekur til, að það fallist á að dómstóllinn sé bær um að taka við kærnum frá einstaklingum, samtökum eða hópum einstaklinga skv. 34. gr. samningsins varðandi 1.–4. gr. þessa samningsviðauka, eina eða allar.

6. gr.¹ – Tengsl við samninginn

Aðildarríkja í milli skal líta á ákvæði 1. til 5. gr. þessa samningsviðauka sem viðaukagreinar við samninginn, og skulu öll ákvæði hans gilda í samræmi við það.

7. gr. – Undirritun og fullgilding

- 1 Samningsviðauki þessi liggur frammi til undirskriftar þeim aðildarríkjum Evrópuráðs sem undirritað hafa samninginn. Skal fullgilda hann um leið og samninginn eða síðar. Skal hann öðlast gildi þegar fimm fullgildingarskjöl hafa verið lögð fram. Nú fullgilda ríki hann síðar og gengur hann í gildi gagnvart þeim þann dag sem fullgilding er fram lögð.
- 2 Fullgildingarskjöl ber að afhenda aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs, og tilkynnir hann öllum aðildarríkjum um hver þeirra fullgilt hafi.

1. Texta breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

2. Texta bætt við í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, ritað undir samningsviðauka þennan.

Strassborg, 16. dag septembermánaðar 1963, á ensku og frönsku – jafngildir textar báðir – í einu eintaki sem geyma ber í skjalasafni Evrópuráðs. Skal aðalframkvæmdastjóri láta öllum ríkjum, er undirritað hafa, staðfest afrit í té.

**Samningsviðauki nr. 6
við samning um verndun
mannréttinda og mannfrelsis
með breytingum skv.
samningsviðauka nr. 11¹,
varðandi afnám dauðarefsinga**

Strassborg, 28. IV. 1983

1. Fyrirsögnum greina bætt við og texta breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155), frá og með gildistöku hans 1. nóvember 1998.

Birtist í lögum nr. 25/1998.

Safn Evrópusamninga/114

Aðildarríki Evrópuráðs, sem undirritað hafa þennan samningsviðauka við samninginn um verndun mannréttinda og mannfrelsis sem undirritaður var í Róm 4. nóvember 1950 (hér á eftir nefndur „samningurinn“),

telja að þróun sú, sem orðið hefur í ýmsum aðildarríkjum Evrópuráðsins, lýsi almennri tilhneingingu í átt til afnáms dauðarefsingar,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr. – Afnáms dauðarefsingar

Dauðarefsing skal afnumin. Engan skal dæma til slíkrar refsingar eða lífláta.

2. gr. – Dauðarefsing á stríðstímum

Ríki er heimilt að setja ákvæði í lög sín um dauðarefsingu fyrir verknæði framda á stríðstímum eða þegar bráð stríðshætta vofir yfir. Slíkri refsingu skal aðeins beitt í þeim tilvikum, sem tilgreind eru í lögnum, og í samræmi við ákvæði laganna. Viðkomandi ríki skal kynna aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs slík lagaákvæði.

3. gr. – Bann við frávikum

Óheimilt er að víkja frá ákvæðum þessa samningsviðauka á grundvelli 15. gr. samningsins.

4. gr.¹ – Bann við fyrirvörum

Óheimilt er að gera fyrirvara samkvæmt 57. gr. samningsins um ákvæði þessa samningsviðauka.

5. gr. – Svæðisbundið gildissvið

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, eða samþykktarskjals að tilgreina það eða þau landsvæði sem samningsviðaukinn nær til.
- 2 Með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs getur sérhvert ríki hvenær sem er síðar látið samningsviðauka þennan ná til hvaða annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningsviðaukinn tekur gildi gagnvart slíku landsvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að aðalframkvæmdastjóra berst slík yfirlýsing.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi tölulíðum, má afturkalla fyrir hvert það landsvæði, sem þar er greint,

1. Textanum breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllunin tekur gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.

6. gr. – Tengsl við samninginn

Milli aðildarríkjanna skulu ákvæði 1. til 5. gr. þessa samningsviðauka skoðuð sem viðbótargreinar við samninginn og öll ákvæði samningsins skulu gilda í samræmi við það.

7. gr. – Undirritun og fullgilding

Samningsviðauki þessi skal liggja frammi til undirritunar aðildarríkjum Evrópuráðs sem undirritað hafa samninginn. Hann skal háður fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Aðildarríki Evrópuráðs getur ekki fullgilt, viðurkennt eða samþykkt þennan samningsviðauka nema það fullgildi samninginn jafnframt eða fyrr. Fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs.

8. gr. – Gildistaka

- 1 Samningsviðauki þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að fimm aðildarríki Evrópuráðs hafa lýst sig samþykk því að vera bundin af honum samkvæmt ákvæðum 7. gr.
- 2 Gagnvart aðildarríki, sem síðar samþykkir að vera bundið af samningsviðauka þessum, öðlast hann gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.

9. gr. – Framlagningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðs um:

- a Sérhverja undirritun.
- b Afhendingu sérhvers fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- c Sérhvern gildistökudag samningsviðauka þessa samkvæmt 5. og 8. gr.
- d Sérhvern gerning, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samningsviðauka þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, ritað undir samningsviðauka þennan.

Gjört í Strassborg, 28. apríl 1983, á ensku og frönsku – jafngildir textar báðir – í einu eintaki, sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðs. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðs.

Samningsviðauki nr. 7 við samning um verndun mannréttinda og mannfrelsis með breytingum skv. samningsviðauka nr. 11¹

Strassborg, 22. XI. 1984

1. Fyrirsögnum greina bætt við og texta breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155), frá og með gildistöku hans 1. nóvember 1998.

Birtist í lögum nr. 25/1998.

Safn Evrópusamninga/117

Aðildarríki Evrópuráðs, sem undirritað hafa samningsviðauka þennan, og ákveðið hafa að gera frekari ráðstafanir til að tryggja sameiginlega framkvæmd tiltekinna réttinda og frelsis með tilstuðlan samningsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis sem undirritaður var í Róm 4. nóvember 1950 (hér á eftir nefndur samningurinn),

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr. – Réttarfarsreglur um brottvísun útlendinga

- 1 Útlendingi, sem löglega er búsettur á landsvæði ríkis, skal ekki vísað þaðan nema eftir ákvörðun, sem tekin hefur verið í samræmi við lög, og skal honum heimilt:
 - a að bera fram ástæður gegn brottvísun sinni,
 - b að fá mál sitt tekið upp að nýju, og
 - c að fá erindi sitt flutt í þessu skyni fyrir réttu stjórnvaldi eða manni eða mönnum sem það stjórnvald tilnefnir.
- 2 Heimilt er að vísa útlendingi brott áður en hann hefur neytt réttinda sinna samkvæmt a-, b- og c-lið 1. tölul. þessarar greinar þegar slík brottvísun er nauðsynleg vegna allsherjarreglu eða á grundvelli þjóðaröryggis.

2. gr. – Réttur til áfrýjunar sakamáls

- 1 Sérhver sá, sem dómstóll finnur sekan um afbrot, skal hafa rétt til að láta æðri dóm fjalla á ný um sakfellinguna eða refsinguna. Um beiðingu þessa réttar skal gilda löggjöf, þar á meðal um tilefni þess að beita megi.
- 2 Réttur þessi getur verið háður undantekningum þegar um er að ræða minni háttar brot, eftir því sem fyrir er mælt í lögum, eða þegar fjallað var um mál viðkomandi manns á frumstigi af æðsta dómi, eða hann var sakfelldur eftir áfrýjun á sýknudómi.

3. gr. – Bætur fyrir ranga sakfellingu

Nú hefur maður verið fundinn sekur um afbrot í lokadómi en síðar verið sýknaður eða náðaður vegna þess að ný eða nýupplýst staðreynd sýnir ótvírætt að réttarspjöll hafa orðið og skal sá sem hefur þolað refsingu vegna slíkrar sakfellingar fá bætur samkvæmt lögum eða réttarvenjum viðkomandi ríkis, nema sannað sé að honum sjálfum var að öllu eða nokkru leyti um að kenna að hin óþekhta staðreynd var ekki látin upp í tíma.

4. gr. – Réttur til að vera ekki saksóttur eða refsað tvívegis

- 1 Enginn skal sæta lögsókn né refsingu að nýju í sakamáli innan lög-sögu sama ríkis fyrir brot sem hann hefur þegar verið sýknaður

af eða sakfelldur um með lokadómi samkvæmt lögum og sakamálaréttarhari viðkomandi ríkis.

- 2 Ákvæði undanfarandi töluliðar skulu ekki vera því til fyrirstöðu að málið sé endurupptekið í samræmi við lög og sakamálaréttarfar viðkomandi ríkis ef fyrir hendi eru nýjar eða nýupplýstar staðreyndir, eða ef megingalli hefur verið á fyrri málsmeðferð sem gæti haft áhrif á niðurstöðu málsins.
- 3 Óheimilt er að víkja frá þessari grein með skírskotun til 15. gr. samningsins.

5. gr. – Jafnrétti hjóna

Hjón skulu njóta jafnréttis að því er varðar réttindi og skyldur að einkamálarétti sín í milli og í tengslum sínum við börn sín, við giftingu, í hjónabandi og ef til hjónaskilnaðar kemur. Þessi grein skal ekki vera því til fyrirstöðu að ríki geri ráðstafanir sem nauðsynlegar eru vegna hagsmuna barnanna.

6. gr. – Svæðisbundið gildissvið

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar, viðurkenningar- eða samþykktarskjals að tilgreina það eða þau landsvæði sem samningsviðauki þessi skal ná til og taka fram að hve miklu leyti það ábyrgist að ákvæði hans gildi á slíku landsvæði eða landsvæðum.
- 2 Með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs getur sérhvert ríki hvenær sem er síðar látið samningsviðauka þennan ná til hvaða annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningsviðaukin öðlast gildi gagnvart slíku landssvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru tveir mánuðir frá því að aðalframkvæmdastjóra berst slík yfirlýsing.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt undanfarandi tveimur töluliðum má afturkalla eða breyta fyrir hvert það landsvæði sem þar er tilgreint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllunin eða breytingin tekur gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru tveir mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.
- 4¹ Yfirlýsing, sem gerð er samkvæmt þessari grein, skal talin gerð í samræmi við 1. tölul. 56. gr. samningsins.
- 5 Heimilt er að skoða landsvæði sérhvers ríkis, sem þessi samningsviðauki tekur til samkvæmt fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki ríkisins, og hvert það landsvæði, sem þessi samningsviðauki tekur til

1. Texta breytt í samræmi við ákvæði samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

samkvæmt yfirlýsingu ríkisins í samræmi við þessa grein, sem aðgreind landsvæði að því er varðar vísun til landsvæðis ríkis í 1. gr.

- 6¹ Hvert það sem gefið hefur yfirlýsingu í samræmi við 1. og 2. mgr. þessarar greinar getur hvenær sem er síðar lýst því yfir vegna eins eða fleiri landsvæða þeirra, sem yfirlýsingin tekur til, að það fallist á að dómstóllinn sé bær um að taka við kærnum frá einstaklingum, samtökum eða hópum einstaklinga skv. 34. gr. samningsins varðandi 1.-5. gr. þessa samningsviðauka.

7. gr.² – Tengsl við samninginn

Aðildarríkjanna í milli skulu ákvæði 1. til 6. gr. þessa samningsviðauka skoðuð sem viðbótargreinar við samninginn, og skulu öll ákvæði samningsins gilda í samræmi við það.

8. gr. – Undirritun og fullgilding

Samningsviðauki þessi skal liggja frammi til undirritunar aðildarríkjum Evrópuráðs sem undirritað hafa samninginn. Hann er háður fullgilding, viðurkenningu eða samþykki. Aðildarríki Evrópuráðs getur ekki fullgilt, viðurkennt eða samþykkt þennan samningsviðauka nema það fullgildi samninginn jafnframt eða á undan. Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs til vörslu.

9. gr. – Gildistaka

- 1 Samningsviðauki þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru tveir mánuðir frá því að sjö aðildarríki Evrópuráðs hafa lýst sig samþykk því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði 8. gr.
- 2 Gagnvart aðildarríki, sem síðar lýsir samþykki sínu við að vera bundið af samningsviðaukanum, skal hann öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru tveir mánuðir frá afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjalsins.

10. gr. – Framlagningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal tilkynna öllum aðildarríkjum Evrópuráðs um:

- a Sérhverja undirritun.
- b Afhendingu sérhvers fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.

1. Texta bætt við í samræmi við samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

2. Texta breytt í samræmi við samningsviðauka nr. 11 (SES nr. 155).

- c Sérhvern gildistökudag samningsviðauka þessa samkvæmt 6. og 9. gr.
- d Sérhvern gerning, tilkynningu eða yfirlýsingu varðandi samningsviðauka þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, ritað undir samningsviðauka þennan.

Gjört í Strassborg, 22. nóvember 1984, á ensku og frönsku – jafngildir textar báðir – í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðs. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðs.

Félagsmálasáttmáli Evrópu

Tórínó, 18. X. 1961

Birtist í Stjórnartíðindum C 3/1976.

Safn Evrópusamninga/35

Formálsorð

Ríkisstjórnir þær, sem undirritað hafa sáttmála þennan og aðilar eru að Evrópuráðinu,

álíta, að markmið Evrópuráðsins sé að koma á nánari einingu meðal aðila þess í því skyni að vernda og framkvæma hugsjónir þær og meginreglur, sem eru sameiginleg arfleifð þeirra og að auðvelda efnahagslegar og félagslegar framfarir þeirra, einkum með því að viðhalda og efla mannréttindi og mannfrelsi,

álíta, að með Evrópusamþykktinni um verndun mannréttinda og mannfrelsis, sem undirrituð var í Róm 4. nóvember 1950, og viðbótarbókun, sem undirrituð var í París 20. mars 1952, hafi aðildarríki Evrópuráðsins samþykkt að tryggja þegnum sínum þau borgaralegu og stjórnámálalegu réttindi og frelsi, sem þar um ræðir,

álíta, að tryggja beri að menn fái notið í félagslegra réttinda án tillits til kynþáttar, litarháttar, kynferðis, trúarbragða, stjórnmálaskoðana, þjóðernis eða félagslegs uppruna,

eru staðráðnar í því að gera allt, sem þær orka sameiginlega til þess að bæta líf skjör og efla félagslega velferð þegna sinna, bæði í bæjum og sveitum, með viðeigandi stofnunum og aðgerðum,

hafa þær því orðið ásáttar um eftirfarandi :

1. kafli

Samningsaðilarnir eru sammála um, að það sé markmið stefnu þeirra, sem fylgja beri með öllum viðeigandi ráðum, bæði á innlendum og fjölþjóðlegum vettvangi, að skapa þau skilyrði, sem þarf, til þess að með góðum árangri megi framfylgja eftirfarandi réttindum og meginreglum:

- 1 Allir menn skulu eiga þess kost að vinna fyrir sér í starfi, sem þeir hafa sjálfir valið sér.
- 2 Allt verkafólk á rétt á sanngjörnum vinnuskilyrðum.
- 3 Allt verkafólk á rétt á öruggum og heilsusamlegum vinnuskilyrðum.
- 4 Allt verkafólk á rétt á sanngjörnu kaupum, er nægi fyrir sómasamlegum líf skjörum þess sjálfs og fjölskyldna þess.

- 5 Allt verkafólk og vinnuveitendur eiga rétt á að gerast aðilar að samtökum, innlendum eða fjölþjóðlegum, til verndar efnahagslegum og félagslegum réttindum sínum.
- 6 Allt verkafólk og vinnuveitendur eiga rétt á að semja sameiginlega.
- 7 Börn og ungmenni eiga rétt á sérstakri vernd gegn líkamlegri og siðferðilegri hættu, sem að þeim steðjar.
- 8 Í sambandi við barnsburð og önnur tilvik, eftir því sem við á, eiga konur rétt á sérstakri vernd í starfi.
- 9 Allir menn eiga rétt á viðeigandi aðstöðu til að njóta leiðbeininga um starfsval með það fyrir augum að auðvelda þeim að velja sér starf, sem henti persónulegri hæfni þeirra og áhuga.
- 10 Allir menn eiga rétt á viðeigandi aðstöðu til verknáms.
- 11 Allir menn eiga rétt á að njóta góðs af hvers kyns ráðstöfunum, er miða að því að tryggja sem best heilsu þeirra.
- 12 Allt verkafólk og skyldulið þess á rétt á félagslegu öryggi.
- 13 Sérhver, sem ekki hefir næg fjárráð, á rétt á félagslegri aðstoð og læknishjálp.
- 14 Allir menn eiga rétt á að njóta félagslegrar velferðarþjónustu.
- 15 Fatlaðir eiga rétt á verknámi, endurhæfingu og endurheimt aðstöðu, hver sem orsök og eðli fötlunarinnar kann að vera.
- 16 Fjölskyldan er hornsteinn þjóðfélagsins og á því rétt á viðeigandi félagslegri, lagalegri og efnahagslegri vernd til að tryggja fullan þroska sinn.
- 17 Mæður og börn eiga rétt á viðeigandi félagslegri og efnahagslegri vernd án tillits til hjúskaparstéttar og fjölskyldutengsla.

- 18 Þegnar sérhvers samningsaðila eiga rétt á að stunda hvers kyns arðbær störf í landi sérhvers annars samningsaðila með sama rétti og þegnar hins síðarnefnda, með þeim takmörkunum, sem byggjast á vegamiklum efnahagslegum eða félagslegum ástæðum.
- 19 Farandverkafólk og fjölskyldur þess, sem er þegnar samningsaðila, á rétt á vernd og aðstoð í landi sérhvers annars samningsaðila.

II. kafli

Eins og gert er ráð fyrir í III. kafla, skuldbinda samningsaðilar sig til að telja sig bundna af skyldum þeim, sem tilgreindar eru í eftirfarandi greinum og málsgreinum.

1. gr. – Réttur til vinnu

Í því skyni að tryggja, að réttur til vinnu sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að viðurkenna sem eitt helsta markmið þeirra og skyldu að koma á og viðhalda eins mikilli og öruggri atvinnu og mögulegt er, með það fyrir augum að koma á fullri atvinnu,
- 2 að vernda á raunhæfan hátt rétt verkafólks til þess að vinna fyrir sér í starfi, sem það hefir valið sér,
- 3 að koma á eða viðhalda ókeypis vinnumiðlun fyrir allt verkafólk,
- 4 að láta í té eða stuðla að viðeigandi starfsfræðslu, þjálfun og endurhæfingu.

2. gr. – Réttur til sanngjarnra vinnuskilyrða

Í því skyni að tryggja, að réttur til sanngjarnra vinnuskilyrða sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að sjá til þess, að daglegur og vikulegur vinnustundafjöldi sé hæfilegur og að vinnuvikan verði smám saman stýtt að því marki, sem aukin framleiðni og önnur viðkomandi atriði leyfa,

- 2 að sjá til þess, að veittir séu almennir frídagar með kaupi,
- 3 að sjá til þess, að veitt sé a.m.k. tveggja vikna árlegt orlof með kaupi ,
- 4 að sjá til þess, að veittir séu aukafrídagar með kaupi eða vinnutími sé stytur hjá verkafólki, sem vinnur hættuleg eða óheilnæm störf, eins og nánar er ákveðið,
- 5 að tryggja vikulegan hvíldartíma, sem, eftir því sem mögulegt er, sé veittur á þeim degi, sem samkvæmt hefð eða venju er viðurkenndur hvíldardagur í viðkomandi landi eða landshluta.

3. gr. – Réttur til öryggis við störf og heilsusamlegra vinnuskilyrða

Í því skyni að tryggja, að réttur til öryggis við störf og heilsusamlegra vinnuskilyrða sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að gefa út öryggis- og heilbrigðisreglugerðir,
- 2 að sjá um framkvæmd slíkra reglugerða með eftirliti,
- 3 að hafa, eftir því sem við á, samráð við samtök vinnuveitenda og verkafólks um ráðstafanir, sem ætlað er að bæta öryggi og heilbrigði á vinnustöðum.

4. gr. – Réttur til sanngjarns kaups

Í því skyni að tryggja, að réttur til sanngjarns kaups sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að viðurkenna rétt verkafólks til kaups, sem veiti því og fjölskyldum þess sómasamleg lífskjör,
- 2 að viðurkenna rétt verkafólks til hærra kaups fyrir yfirvinnu, með undantekningum í vissum tilvikum,
- 3 að viðurkenna rétt karla og kvenna til sama kaups fyrir jafnverðmæt störf,
- 4 að viðurkenna rétt verkafólks til hæfilegs uppsagnarfrests,

- 5 að heimila launafrádrátt einungis með þeim skilyrðum og að því marki, sem tiltekið er í landslögum eða reglugerðum eða kveðið er á um í heildarsamningum eða gerðardómum.

Réttindum þessum skal náð með frjálsum heildarsamningum, lög-ákveðinni skipan launamála, eða á annan hátt, sem hæfir aðstæðum í landinu.

5. gr. – Réttur til að stofna félög

Í því skyni að tryggja og stuðla að frelsi verkafólks og vinnuveitenda til að stofna staðbundin félög, landsfélög og fjölþjóðleg sambönd til að gæta hagsmuna þeirra á sviði efnahags- og félagsmála og til að ganga í slík félög, skuldbinda samningsaðilar sig til að sjá um, að landslög skerði ekki það frelsi né að þeim verði beitt til að skerða það. Í landslögum eða reglugerðum skal ákveða að hve miklu leyti trygging sú, sem þessi grein veitir, skuli taka til lögreglunnar. Það skal einnig ákvarðast í landslögum eða reglugerðum að hve miklu leyti tryggingin, sem grein þessi gerir ráð fyrir, skuli ná til manna í herþjónustu.

6. gr. – Réttur til að semja sameiginlega

Í því skyni að tryggja, að réttur til að semja sameiginlega verði raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að stuðla að sameiginlegum viðræðum milli verkafólks og vinnuveitenda,
- 2 að stuðla að frjálsum samningaumleitunum milli vinnuveitenda eða vinnuveitendafélaga og verkalýðsfélaga, þegar nauðsynlegt er eða við á, í þeim tilgangi að ákvarða laun og vinnuskilyrði með heildarsamningum,
- 3 að stuðla að stofnun og notkun viðeigandi sáttafyrirkomulags og gerðardóma eftir samkomulagi við lausn vinnudeilna

og viðurkenna:

- 4 rétt verkafólks og vinnuveitenda á sameiginlegum aðgerðum, þegar hagsmunaárekstrar verða, þ. á m. verkfallsrétti, með þeim takmörkunum, sem til kynnu að koma vegna gerðra heildarsamninga.

7. gr. – Réttur barna og ungmenna til verndar

Í því skyni að tryggja, að réttur barna og ungmenna til verndar sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að sjá um, að lágmarksaldur til ráðningar í starf sé 15 ár að tilskildum undanþágum fyrir börn, sem vinna tilgreinda léttu vinnu, sem ekki er skaðleg heilsu þeirra, siðgæði eða menntun,
- 2 að sjá um, að hærri aldursmörk verði sett til ráðninga í ákveðin störf, sem álitin eru hættuleg eða óholl,
- 3 að sjá um, að fólk, sem enn er við skyldunám, verði ekki ráðið í vinnu, sem hindrað gæti það í að njóta námsins til fulls,
- 4 að sjá um, að vinnutími fólks yngra en 16 ára sé takmarkaður samkvæmt þörf þess til þroska, og sérstaklega í samræmi við þörf þess á starfsþjálfun,
- 5 að viðurkenna rétt ungs verkafólks og lærlinga á sanngjörnum launum eða öðrum viðeigandi greiðslum,
- 6 að sjá um, að tími sá, sem ungt fólk ver til starfsþjálfunar í venjulegum vinnutíma með samþykki vinnuveitenda, teljist hluti vinnudags,
- 7 að sjá um, að vinnandi fólk yngra en 18 ára fái minnst þriggja vikna orlof með kaupum árlega,
- 8 að sjá um, að fólk yngra en 18 ára sé ekki látið vinna næturvinnu, ef frá eru skilin viss störf, sem ákveðin eru með lögum eða reglugerðum,
- 9 að sjá um, að fólk yngra en 18 ára, sem vinnur störf, sem tiltekin eru í lögum eða reglugerðum, sé háð reglulegu lækniseftirliti,

- 10 að tryggja sérstaka vernd gegn líkamlegum og siðferðilegum hættum, sem steðja að börnum og ungmennum, og þá sérstaklega gegn þeim hættum, sem stafa beint eða óbeint af starfi þeirra.

8. gr. – Réttur vinnandi kvenna til verndar

Í því skyni að tryggja, að réttur vinnandi kvenna til verndar sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til :

- 1 að sjá um, að konur fái frí frá störfum í samtals a.m.k. 12 vikur fyrir og eftir barnsburð, og sé það gert annað hvort með fullum launum, nægum greiðslum frá almannatryggingum eða styrk úr opinberum sjóðum,
- 2 að álita ólöglegt, að vinnuveitandi segi konu upp starfi meðan hún er fjarverandi í barnsburðarleyfi eða segi henni upp með fyrirvara þannig, að fyrirvarinn renni út á slíkum fjarvistartíma hennar,
- 3 að sjá um, að mæður, sem hafa ungbörn á brjósti, skuli eiga rétt á nægum tíma í því skyni,
- 4 a að hafa hönd í bagga með næturvinnu kvenna í iðnaði,

b að banna ráðningu kvenna við námugróft neðanjarðar og, eftir því sem við á, við öll önnur störf, sem ekki hæfa þeim vegna þess, að þau eru í eðli sínu hættuleg, óholl eða erfið.

9. gr. – Réttur til leiðbeininga um stöðuval

Í því skyni að tryggja, að réttur til leiðbeininga um stöðuval sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til að sjá um eða stuðla að, eftir því sem nauðsyn krefur, að komið verði á fót þjónustu til að aðstoða allt fólk, þar á meðal fatlaða, við að leysa vandamál varðandi stöðuval og frama í starfi, með hliðsjón af eiginleikum einstaklingsins og afstöðu hans til atvinnumöguleika. Aðstoð þessa ætti að veita ókeypis bæði ungmennum, þar á meðal skólabörnum, og fullorðnum.

10. gr. – Réttur til starfsþjálfunar

Í því skyni að tryggja, að réttur til starfsþjálfunar sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að sjá fyrir eða stuðla að tækni- og starfsþjálfun alls fólks, þ. á m. fatlaðra, eftir því sem þörf krefur og í samráði við samtök vinnuveitenda og verkafólks, og að veita aðstöðu til aðgangs að æðri tækni- og háskólamenntun, sem grundvallast eingöngu á hæfni einstaklingsins,
- 2 að sjá fyrir eða stuðla að því, að komið verði á fót þjálfunarkerfi og öðrum kerfisbundnum ráðstöfunum til að þjálfa unga drengi og stúlkur í hinum ýmsu störfum þeirra,
- 3 að sjá fyrir eða stuðla að, eftir því sem þörf krefur:
 - a nægri og aðgengilegri þjálfunaraðstöðu fyrir fullorðið verkafólk,
 - b sérstakri aðstöðu til endurþjálfunar fullorðins verkafólks, sem þörf er á vegna tækniþróunar eða nýrrar stefnu í atvinnumálum,
- 4 að hvetja til fullrar nýtingar á þeim möguleikum, sem fyrir hendi eru, með viðeigandi aðgerðum, svo sem:
 - a lækkun eða niðurfellingu hvers kyns gjalda,
 - b veitingu fjárhagsaðstoðar í viðeigandi tilvikum,
 - c að fella inn í venjulegan vinnutíma þann tíma, sem notaður er til framhaldsþjálfunar starfsmanns samkvæmt ósk vinnuveitanda,
 - d að tryggja með nægu eftirliti, í samráði við samtök vinnuveitenda og verkafólks, að árangur af námi og annarri þjálfun ungs verkafólks verði eins mikill og unnt er, og að ungt verkafólk yfirleitt njóti nægrar verndar.

11. gr. – Réttur til heilsuverndar

Í því skyni að tryggja, að réttur til heilsuverndar sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til að gera, annað hvort af sjálfsdáðum eða í samvinnu við opinberar stofnanir eða einkaaðila, viðeigandi ráðstafanir, er miði m. a. að því :

- 1 að útrýma eftir því sem auðið er orsökum heilsuleysis,
- 2 að sjá fyrir ráðgjafar- og fræðsluaðstöðu til að stuðla að bættu heilsufari og efla ábyrgðartilfinningu einstaklinga í heilbrigðismálum,
- 3 að koma eftir því sem auðið er í veg fyrir farsóttir, landlæga sjúkdóma og aðra sjúkdóma.

12. gr. – Réttur til félagslegs öryggis

Í því skyni að tryggja, að réttur til félagslegs öryggis sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að koma á eða viðhalda almannatryggingum,
- 2 að gera almannatryggingum það hátt undir höfði, að það jafnist a.m.k. á við það, sem krafist er til fullgildingar á alþjóðavinnuálagssambærkt (nr. 102) um lágmark félagslegs öryggis,
- 3 að reyna smátt og smátt að hefja almannatryggingarnar á hærra stig,
- 4 að gera ráðstafanir með gerð viðeigandi tvíhliða og fjölhliða samninga, eða á annan hátt, og samkvæmt þeim skilyrðum, sem sett er í slíkum samningum, til að tryggja:
 - a jafnrétti þegna annarra samningsaðila við eigin þegna, þegar um er að ræða rétt til að halda tryggingabótum án tillits til flutnings hins tryggða fólks milli landa samningsaðila,
 - b veitingu, viðhald og endurheimt tryggingaréttinda, með því t. d. að leggja saman trygginga- eða starfstímabil, sem lokið er samkvæmt löggjöf sérhvers samningsaðila.

13. gr. – Réttur til félagslegrar aðstoðar og læknishjálpar

Í því skyni að tryggja, að réttur til félagslegrar aðstoðar og læknishjálpar sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að tryggja, að sérhverjum manni, sem hefir ónóg fjárráð og sem ekki getur aflað sér þeirra af eigin rammleik eða annars staðar frá, og þá sérstaklega með greiðslum samkvæmt tryggingakerfi, verði veitt næg aðstoð, og ef um veikindi er að ræða, sú umönnun, sem nauðsynleg er vegna ástands hans,
- 2 að tryggja það, að fólk, sem slíkrar aðstoðar nýtur, bíði ekki fyrir þá ástæðu hnekki í sambandi við stjórn mála eða félagsleg réttindi sín,
- 3 að sjá til þess með viðeigandi opinberri þjónustu, að allir fái eftir þörfum notið ráðlegginga og persónulegrar aðstoðar til þess að koma í veg fyrir, bægja frá eða draga úr skorti, að því er þá sjálfa eða fjölskyldur þeirra varðar,
- 4 að beita ákvæðum 1., 2. og 3. málsgreina þessarar greinar jafnt gagnvart eigin þegnum og þegnum annarra samningsaðila, sem löglega dvelja í löndum þeirra, í samræmi við skuldbindingar þeirra í Evrópu-samþykktinni um félagslega aðstoð og læknishjálpar, sem undirrituð var í París þ. 11. desember 1953.

14. gr. – Réttur til að njóta góðs af félagslegri velferðarþjónustu

Í því skyni að tryggja, að réttur til að njóta góðs af félagslegri velferðarþjónustu sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að efla eða láta í té þjónustu, sem með því að beita félagslegum vinnubrögðum mundi stuðla að velferð og þroska bæði einstaklinga og hópa í samfélaginu og að aðlögun þeirra að hinu félagslega umhverfi,
- 2 að hvetja til þátttöku einstaklinga og sjálfbóðaliða eða annarra samtaka í því að koma á fót og viðhalda slíkri þjónustu.

15. gr. – Réttur líkamlega eða andlega fatlaðra til starfsþjálfunar, endurhæfingar og endurheimtar félagslegrar aðstöðu

Í því skyni að tryggja, að réttur líkamlega og andlega fatlaðs fólks til verknáms, endurhæfingar og endurheimtar félagslegrar aðstöðu sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að gera nægar ráðstafanir til að skapa aðstöðu til þjálfunar, þ. á m., þegar það er nauðsynlegt, að koma á fót sérhæfðum stofnunum opinberra aðila eða einkaaðila,
- 2 að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að útvega fötluðu fólki vinnu, einkum með hjálp sérhæfðrar ráðningarpjónustu, möguleikum á verndaðri vinnu og aðgerðum, sem miða að því að hvetja vinnuveitendur til að taka fatlað fólk í vinnu.

16. gr. – Réttur fjölskyldunnar til félagslegrar, lagalegrar og efnahagslegrar verndar

Í því skyni að tryggja nauðsynleg skilyrði fyrir fullum þroska fjölskyldunnar, sem er hornsteinn þjóðfélagsins, skuldbinda samningsaðilar sig til að efla efnahagslega, lagalega og félagslega vernd fjölskyldulífsins með aðgerðum eins og félagslegum bótum og fjölskyldubótum, skattareglum, útvegum fjölskylduhúsnæðis, aðstoð við nýgift fólk og öðrum viðeigandi aðgerðum.

17. gr. – Réttur mæðra og barna til félagslegrar og efnahagslegrar verndar

Í því skyni að tryggja, að réttur mæðra og barna til félagslegrar og efnahagslegrar verndar sé raunverulega nýttur, munu samningsaðilar gera allar viðeigandi og nauðsynlegar ráðstafanir, þ. á m. að koma á fót eða viðhalda viðeigandi stofnunum eða þjónustu.

18. gr. – Réttur til að stunda arðbært starf í landi annars samningsaðila

Í því skyni að tryggja, að réttur til að stunda arðbært starf í landi annars samningsaðila sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að beita gildandi reglum frjálsglega,
- 2 að einfalda gildandi formsatriði og draga úr eða fella niður gjöld, sem erlendu verkafólki eða vinnuveitendum þess er gert að greiða,
- 3 að slaka á reglum um ráðningu erlends verkafólks, í einstökum tilvikum eða almennt,

og viðurkenna:

- 4 rétt þegna sinna til að fara úr landi í því skyni að stunda arðbær störf í löndum annarra samningsaðila.

19. gr. – Réttur farandverkafólks og fjölskyldna þess til verndar og aðstoðar

Í því skyni að tryggja, að réttur farandverkafólks og fjölskyldna þess til verndar og aðstoðar sé raunverulega nýttur, skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að viðhalda, eða ganga úr skugga um, að viðhaldið sé, nægri ókeypissþjónustu til að aðstoða slíkt verkafólk, einkum við að afla sér nákvæmra upplýsinga, og að gera allar viðeigandi ráðstafanir, sem landslög og reglugerðir leyfa, til að koma í veg fyrir villandi áróður varðandi útflutning og innflutning fólks,
- 2 að gera viðeigandi ráðstafanir innan lögsagnarumdæma sinna til að auðvelda brottför, ferðalög og móttöku slíks verkafólks og fjölskyldna þess, og láta í té innan lögsagnarumdæma sinna viðeigandi þjónustu á sviði heilbrigðismála, lækniþjónustu og góðra hollustuhátta meðan á ferðinni stendur,
- 3 að efla, eftir því sem við á, samvinnu félagslegra þjónustustofnana opinberra aðila og einkaaðila í löndum, sem flutt er frá eða til,
- 4 að tryggja slíku verkafólki, sem löglega dvelur í löndum þeirra, að því marki sem lög eða reglugerðir taka til slíkra mála eða þau eru háð eftirliti stjórnvalda, meðferð, sem sé ekki óhagstæðari meðferð eigin þegna, þegar um er að ræða:

- a launakjör og önnur starfs- og vinnuskilyrði,
 - b aðild að stéttarfélögum og að njóta góðs af heildarsamningum,
 - c húsnæði,
- 5 að tryggja slíku verkafólki, sem löglega dvelur í löndum þeirra, meðferð, sem sé eigi óhagstæðari meðferð eigin þegna, að því er varðar skatta, gjöld eða framlög, sem lögð eru á vinnandi fólk,
- 6 að greiða fyrir því, eftir því sem hægt er, að fjölskylda erlends starfsmanns, sem fengið hefir heimild til að setjast að í landinu, geti flutt til hans,
- 7 að tryggja slíku verkafólki, sem löglega dvelur í löndum þeirra, meðferð, sem sé eigi óhagstæðari meðferð eigin þegna að því er varðar dómsmeðferð mála, er um getur í þessari grein,
- 8 að tryggja, að slíkt verkafólk, sem löglega dvelur í löndum þeirra, verði ekki gert landrækt nema öryggi þjóðarinnar stafi hættu af því, eða það gerist brotlegt við almenningshagsmuni eða siðgæði,
- 9 að leyfa innan lögmætra takmarka yfirfærslu þess hluta tekna og sparifjár slíks vinnandi fólks, sem það kann að óska eftir,
- 10 að láta þá vernd og aðstoð, sem kveðið er á um í grein þessari, einnig ná til farandverkafólks í eigin atvinnu að því marki, sem slíkar ráðstafanir eiga við.

III. kafli

20. gr. – Skuldbindingar

- 1 Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til:
- a að líta á I. kafla sáttmála þessa sem yfirlýsingu um markmið, sem hann mun vinna að á allan viðeigandi hátt, eins og um getur í innangi þess kafla,

- b að álíta sig bundinn af a.m.k. fimm af eftirtöldum greinum II. kafla sáttmála þessa: 1., 5., 6., 12., 13., 16. og 19. gr.
 - c að telja sig, auk þeirra greina, sem hann velur samkvæmt næsta staflið hér á undan, bundinn af þeim fjölda greina eða töluliða II. kafla sáttmálans, sem hann sjálfur velur, enda sé samanlagður fjöldi greina eða tölusettra málsgreina, sem hann er bundinn af, eigi minni en 10 greinar eða 45 tölusettar málsgreinar.
- 2 Greinar eða málsgreinar, sem valdar eru samkvæmt stafliðum b og c í 1. mgr. þessarar greinar, ber að tilkynna aðalritara Evrópuráðsins þegar fullgildingar- eða samþykktarskjal viðkomandi samningsaðila er afhent.
 - 3 Sérhver samningsaðili getur síðar lýst því yfir með tilkynningu til aðalritarans, að hann telji sig bundinn af hvaða grein eða tölulið II. kafla sáttmálans sem er og hann hefir ekki þegar samþykkt samkvæmt skilmálum 1. málsgreinar þessarar greinar. Líta ber á slíkar síðar gefnar skuldbindingar sem óskiptan hluta fullgildingar eða samþykktar, og taka þær sama gildi þrjátíu dögum eftir dagsetningu tilkynningarinnar.
 - 4 Aðalritaranum ber að senda öllum ríkisstjórnnum, sem sáttmálann undirrita, og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar, allar tilkynningar, sem hann tekur við samkvæmt þessum kafla sáttmálans.
 - 5 Sérhver samningsaðili skal halda uppi kerfisbundnu vinnueftirliti, sem hentar aðstæðum í landinu.

IV. kafli

21. gr. – Skýrslur um samþykkt ákvæði

Samningsaðilar skulu senda aðalritara Evrópuráðsins skýrslu á tveggja ára fresti í því formi, sem ráðherranefndin ákveður, um framkvæmd þeirra ákvæða II. kafla sáttmálans, sem þeir hafa samþykkt.

22. gr. – Skýrslur um ákvæði, sem ekki hafa verið samþykkt

Samningsaðilar skulu senda aðalritaranum með hæfilegu millibili, að beiðni ráðherranefndarinnar, skýrslur varðandi þau ákvæði II. kafla sáttmálans, sem þeir hafa ekki fallist á við fullgildingu eða samþykkt eða með síðari tilkynningu. Ráðherranefndin ákveður hverju sinni um hvaða ákvæði ber að óska eftir slíkum skýrslum, svo og form þeirra.

23. gr. – Sending samrita

- 1 Sérhver samningsaðili skal senda samrit af skýrslum sínum, sem um er getið í 21. og 22. gr., til þeirra innlendra samtaka, sem eru aðilar að þeim alþjóðlegu samtökum vinnuveitenda og verkalýðsfélaga, sem bjóða ber samkvæmt 2. mgr. 27. gr. að eiga fulltrúa á fundum undirnefndar ráðherranefndarinnar um félagsmál.
- 2 Samningsaðilar skulu senda aðalritaranum allar athugasemdir, sem berast frá þessum innlendu samtökum um áðurnefndar skýrslur, ef samtökin óska þess.

24. gr. – Athugun á skýrslunum

Skýrslurnar, sem aðalritaranum eru sendar samkvæmt 21. og 22. gr., skulu athugaðar af sérfræðinganefnd, sem einnig fái til athugunar þær athugasemdir, sem sendar hafa verið til aðalritarans samkvæmt 2. mgr. 23. gr.

25. gr. – Sérfræðinganefndin

- 1 Sérfræðinganefndina skipa eigi fleiri en sjö menn, sem ráðherranefndin skipar úr hópi óháðra og einstaklega réttisýnna sérfræðinga, sem eru viðurkenndir kunnáttumenn á sviði félagsmála á alþjóðavettvangi og tilnefndir eru af samningsaðilum.
- 2 Nefndarmennirnir skulu skipaðir til sex ára í senn. Heimilt er að endurskipa þá. Embættistími tveggja af þeim nefndarmönnum, sem fyrst eru skipaðir, skal þó renna út að fjórum árum liðnum.

- 3 Þá nefndarmenn, sem ganga eiga út í lok fjögurra ára byrjunartímabilsins, skal ráðherranefndin velja með hlutkesti þegar að fyrstu skipun lokinni.
- 4 Sérfræðinganefndarmaður, sem skipaður er í stað nefndarmanns, þegar embættistími hins síðarnefnda hefir eigi runnið út, haldi embætti til loka skipunartíma fyrirrennara síns.

26. gr. – Þátttaka Alþjóðavinnuárástofnunarinnar

Þjóða skal Alþjóðavinnuárástofnuninni að tilnefna fulltrúa til að taka þátt í umræðum sérfræðinganefndarinnar sem ráðunautur.

27. gr. – Undirnefnd félagsmálanefndar ráðherranefndarinnar

- 1 Skýrslur samningsaðilanna og niðarstöður sérfræðinganefndarinnar skal leggja fyrir undirnefnd félagsmálanefndar ráðherranefndar Evrópuráðsins til athugunar.
- 2 Undirnefndina skipa einn fulltrúi frá hverjum samningsaðila. Hún skal þjóða eigi fleiri en tveimur alþjóðlegum vinnuveitendasamtökum og eigi fleiri en tveimur alþjóðlegum verkalýðssamtökum, eftir eigin vali, að senda ráðgefandi áheyrnarfulltrúa á fundi nefndarinnar. Enn fremur getur hún ráðfært sig við allt að tvo fulltrúa alþjóðlegra stofnana, sem ekki eru ríkisstofnanir, en eru í ráðgefandi aðstöðu gagnvart Evrópuráðinu, um málefni, sem stofnanirnar eru sérstaklega hæfar að fjalla um, svo sem félagslega velferð og efnahagslega og félagslega vernd fjölskyldunnar,
- 3 Undirnefndin skal leggja fyrir ráðherranefndina skýrslu um niðurstöður sínar og láta fylgja henni skýrslu sérfræðinganefndarinnar.

28. gr. – Ráðgjafasamkoma

Aðalritari Evrópuráðsins skal senda ráðgjafasamkomunni niðurstöður sérfræðinganefndarinnar. Ráðgjafasamkoman skal senda ráðherranefndinni álit sitt á niðurstöðum þessum.

29. gr. – Ráðherranefndin

Ráðherranefndin getur lagt hvers kyns nauðsynlegar tillögur fyrir sér-hvern samningsaðila á grundvelli skýrslu undirnefndarinnar og að höfðu samráði við ráðgjafasamkomuna. Þarf til þess tvo þriðju atkvæða meirihluta þeirra, sem rétt eiga til setu í nefndinni.

V. kafli

30. gr. – Takmarkanir á styrjaldar- eða hættutímum

- 1 Á styrjaldartímum eða öðrum hættutímum, þegar tilveru þjóðar er ógnað, getur sérhver samningsaðili gert ráðstafanir, sem takmarka skuldbindingar hans samkvæmt sáttmála þessum, að svo miklu leyti sem bráð nauðsyn krefur vegna ástandsins, enda brjóti þær ráðstafanir ekki í bága við aðrar skuldbindingar hans samkvæmt alþjóðalögum.
- 2 Sérhver samningsaðili, sem hefir notfært sér þennan takmörkunarrétt, skal innan hæfilegs frests láta aðalritara Evrópuráðsins í té tæmandi upplýsingar um ráðstafanir, sem gerðar hafa verið, og ástæður fyrir þeim. Einnig skal samningsaðilinn tilkynna aðalritaranum, þegar slík-um aðgerðum er lokið og þau ákvæði sáttmálans, sem hann hefir samþykkt, koma að fullu til framkvæmda á ný.
- 3 Aðalritarinn skal svo tilkynna öðrum samningsaðilum og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuáskrifstofunnar um öll erindi, sem mót- tekin hafa verið samkvæmt 2. mgr. þessarar greinar.

31. gr. – Höft

- 1 Þegar réttindin og meginreglurnar, sem um getur í 1. kafla, hafa kom- ist í framkvæmd samkvæmt ákvæðum II. kafla, mega þær ekki vera háðar neinum höftum eða takmörkunum, sem eigi eru tilgreind í þeim köflum, utan það sem lög kveða á um og sem nauðsynlegt er í lýðræðisþjóðfélagi til verndar réttindum og frelsi annarra, eða til verndar almannahagsmunum, öryggi þjóðarinnar, heilsu eða siðgæði almennings.
- 2 Höft þau, sem heimilt er samkvæmt sáttmála þessum að setja á rétt- indi og skyldur, er um getur í honum, má eigi setja í neinum öðrum til- gangi en þeim, sem mælt hefir verið fyrir um.

32. gr. – Samband sáttmálans og landslaga eða alþjóðasamninga

Ákvæði sáttmála þessa mega ekki brjóta í bága við ákvæði landslaga eða ákvæði neinna tvíhliða eða fjölhliða samninga eða samþykkt, sem þegar hafa tekið gildi eða kunna að taka gildi og gera ráð fyrir hagstæðari meðferð hins verndaða fólks.

33. gr. – Framkvæmd byggð á heildarsamningum

- 1 Í aðildarríkjum þar sem ákvæði 1., 2., 3., 4. og 5. mgr. 2. gr., 4., 6. og 7. mgr. 7. gr. og 1., 2., 3. og 4. mgr. 10. gr. II. kafla sáttmála þessa eru málefni, sem venjulega eru látin vera háð samkomulagi milli vinnuveitenda, eða samtaka þeirra, og verkalýðssamtaka, eða eru venjulega framkvæmd á annan hátt en með lagafyrirmælum, má telja skuldbindingum þessara málsgreina fullnægt og samþykkt þeirra gilda, ef ákvæðum þeirra er fullnægt með slíkum samningum, eða á annan hátt, að því er mikinn meirihluta hins vinnandi fólks varðar.
- 2 Í aðildarríkjum, þar sem ákvæði þessi eru venjulega háð lagafyrirmælum, er á sama hátt hægt að undirgangast skuldbindingarnar og telja framkvæmd þeirra gilda, ef ákvæðin eru framkvæmd með lagafyrirmælum að því er mikinn meirihluta hins vinnandi fólks varðar.

34. gr. – Landssvæði, sem sáttmálinn tekur til

- 1 Sáttmáli þessi skal ná til heimalands sérhvers samningsaðila. Sérhver ríkisstjórn, sem undirritar sáttmálann, getur tiltekið það landsvæði, sem hún telur vera heimaland sitt í þessu tilliti, með yfirlýsingu stílaðri til aðalritara Evrópuráðsins þegar undirritun fer fram eða þegar fullgildingar- eða samþykktarskjal er afhent.
- 2 Sérhver samningsaðili getur, þegar fullgilding eða viðurkenning á sáttmála þessum fer fram, eða hvenær sem er síðar, lýst því yfir með tilkynningu stílaðri til aðalritara Evrópuráðsins, að sáttmálinn skuli að öllu eða einhverju leyti ná til landsvæðis eða landsvæða utan heimalandsins, sem tiltekin eru í tilkynningunni, hverra milliríkjumál hann

annast eða ber ábyrgð á. Samningsaðilinn skal tilgreina í tilkynningunni hvaða greinar eða málsgreinar í II. kafla sáttmálans hann samþykki sem bindandi að því er varðar landsvæðin, er um getur í tilkynningunni.

- 3 Sáttmálinn skal taka til landsvæðis eða landsvæða, sem um getur í áður nefndri tilkynningu, frá og með þrítugasta degi eftir að aðalritaranum hefir borist tilkynningin.
- 4 Sérhver samningsaðili getur lýst því yfir síðar með tilkynningu stílaðri til aðalritara Evrópuráðsins, að hann samþykki sem bindandi fyrir eitt eða fleiri landsvæði, sem sáttmálinn hefir verið látinn ná til skv. 2. mgr. þessarar greinar, greinar eða málsgreinar, sem hann hefir ekki þegar samþykkt fyrir það eða þau landsvæði. Slíkar síðar gefnar skuldbindingar teljast óskiptur hluti upprunalegrar tilkynningar að því er viðkomandi landsvæði varðar og skulu hafa sama gildi frá og með þrítugasta degi eftir að tilkynningin er dagsett.
- 5 Aðalritarinn skal senda öðrum ríkisstjórnnum, sem undirritað hafa sáttmálann, og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuáskrifstofunnar, sérhverja tilkynningu, sem honum berst samkvæmt þessari grein.

35. gr. – Undirskrift, fullgilding og gildistaka

- 1 Aðildarríkjum Evrópuráðsins er frjálst að undirrita sáttmála þennan. Hann skal fullgilda eða samþykkja. Fullgildingar- eða samþykktarskjöl ber að afhenda aðalritara Evrópuráðsins.
- 2 Sáttmáli þessi tekur gildi á þrítugasta degi eftir afhendingu fimmta fullgildingar- eða samþykktarskjals.
- 3 Að því er varðar ríkisstjórn, sem undirritað hefir sáttmála þennan og síðar fullgilt hann, tekur sáttmálinn gildi á þrítugasta degi eftir afhendingardag fullgildingar- eða samþykktarskjals.
- 4 Aðalritarinn skal tilkynna öllum aðildarríkjum Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuáskrifstofunnar um gildistöku sátt-

málans, nöfn samningsaðila, sem fullgilt hafa hann eða samþykkt, og síðari afhendingu fullgildingar- eða samþykktarskjala.

36. gr. – Breytingar

Sérhvert aðildarríki Evrópuráðsins getur borið fram tillögu um breytingu á sáttmála þessum í erindi stíluðu til aðalritara Evrópuráðsins. Aðalritarinn skal senda öðrum aðildarríkjum Evrópuráðsins allar breytingatillögur, sem þannig eru bornar fram, en ráðherranefndin tekur þær síðan til athugunar, og því næst skulu þær bornar undir álit ráðgjafasamkomunnar. Breytingatillögur, sem ráðherranefndin hefir fallist á, skulu gilda frá þrítugasta degi eftir að allir samningsaðilar hafa tilkynnt aðalritaranum samþykki sitt. Aðalritarinn skal tilkynna öllum aðildarríkjum Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnu-málaskrifstofunnar um gildistöku slíkra breytinga.

37. gr. – Uppsögn

- 1 Sérhver samningsaðili getur einungis sagt sáttmála þessum upp er liðin eru fimm ár frá gildistöku hans að því er hann varðar, eða í lok hvers tveggja ára tímabils eftir það, og í hverju tilfelli eftir að hafa tilkynnt aðalritara Evrópuráðsins það með sex mánaða fyrirvara, en hann skal tilkynna það hinum aðilunum og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnu-málaskrifstofunnar. Slík uppsögn skal ekki hafa áhrif á gildi sáttmálans að því er aðra samningsaðila varðar, enda séu slíkir samningsaðilar aldrei færri en fimm.
- 2 Sérhver samningsaðili getur samkvæmt ákvæðum næstu málsgreinar hér á undan, sagt upp hvaða grein eða málsgrein II. kafla sáttmála þessa, sem hann hefir samþykkt, enda sé fjöldi greina eða málsgreina, sem samningsaðilinn er bundinn af, aldrei minni en 10 í fyrra tilfellinu og 45 í því síðara, og halda skal þessi fjöldi greina eða málsgreina áfram að fela í sér greinar þær, sem samningsaðili valdi úr og sem sérstaklega er vikið að í 20. gr., 1. mgr., staflíð b.
- 3 Sérhver samningsaðili getur sagt upp sáttmála þessum eða sérhverri grein eða málsgrein í II. kafla hans, samkvæmt þeim skilmálum, sem greindir eru í 1. mgr. þessarar greinar, að því er varðar hvert það landsvæði, sem sáttmálinn nær til samkvæmt tilkynningu, sem gefin hefir verið samkvæmt 2. mgr. 34. gr.

38. gr. – Viðauki

Viðaukinn við sáttmála þennan skal vera óskiptur hluti hans.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir undirritað sáttmála þennan með fullu umboði.

Gert í Torino hinn 18. dag októbermánaðar 1961 á ensku og frönsku, og skulu báðir textarnir vera jafngildir. Sáttmálinn er gerður í einu eintaki, sem varðveita skal í skjalasafni Evrópuráðsins. Aðalritarinn skal senda sérhverjum aðila, sem sáttmálann undirritar, staðfest endurrit hans.

VIÐAUKI VIÐ FÉLAGSMÁLASÁTTMÁLANN

Gildissvið félagsmálasáttmálans að því er varðar verndað fólk.

- 1 Án þess að það skuli hafa áhrif á 12. gr., 4. mgr. og 13. gr., 4. mgr., taka 1.–17. gr. því aðeins til útlendinga, að þeir séu þegar annarra samningsaðila og hafi löglega búsetu eða vinni að staðaldri í landi viðkomandi samningsaðila, að því tilskildu að túlka ber greinar þessar í ljósi ákvæða 18. og 19. greinar.

Þessi túlkun á ekki að vera því til hindrunar, að samningsaðilar veiti öðru fólk sömu aðstöðu.

- 2 Sérhver samningsaðili mun veita flóttamönnum, eins og þeir eru skilgreindir í Samþykkt um réttarstöðu flóttamanna, undirritaðri í Genf hinn 28. júlí 1951, sem dvelja löglega í landi hans, eins góð kjör og unnt er, og alla vega ekki óhagstæðari en samkvæmt skuldbindingum þeim, sem samningsaðilinn hefir fallist á samkvæmt tæðri samþykkt og hverjum öðrum alþjóðasamþykktum, sem taka til þessara flóttamanna.

I. kafli, 18. mgr., og II. kafli, 18. gr., 1. mgr.

Gert er ráð fyrir, að ákvæði þessi varði ekki komu til lands samningsaðila og skerði ekki ákvæði Evrópusamþykktar um gagnkvæmt jafnrétti borgaranna, sem undirritað var í París hinn 13. desember 1955.

II. kafli

1. gr., 2. mgr.

Eigi skal túlka ákvæði þetta þannig, að það banni eða heimili nokkur ákvæði eða venju varðandi kröfu um aðild að stéttarfélagi.

4. gr., 4. mgr.

Skilja ber ákvæði þetta þannig, að það banni ekki tafarlausan brottrekstur vegna alvarlegra misgerða.

4. gr., 5. mgr.

Gert er ráð fyrir því, að samningsaðili geti veitt skuldbindingu þá, sem krafist er í málsgreininni, ef mikill meirihluti verkafólks verður ekki fyrir kauplækkun, hvorki samkvæmt lögum, heildarsamningum né úrskurðum gerðardóma, en undanskilið er það verkafólk, sem reglurnar taka ekki til.

6. gr., 4. mgr.

Gert er ráð fyrir því, að sérhver samningsaðili geti, að því er hann sjálfan varðar, takmarkað verkfallsrétt með lögum, að því tilskildu, að réttlæta megi hvers kyns frekari takmarkanir, sem þetta kann að hafa á verkfallsréttinn, með ákvæðum 31. greinar.

7. gr., 8. mgr.

Gert er ráð fyrir því, að samningsaðili geti veitt skuldbindingu þá, sem ráð er fyrir gert í málsgreininni, ef hann fylgir anda hennar eftir með lagaákvæðum þess efnis, að meginhluti fólks innan 18 ára aldurs skuli ekki látið vinna næturvinnu.

12. gr., 4. mgr.

Orðin „samkvæmt þeim skilyrðum, sem sett eru í slíkum samningum“ í inngangi málsgreinar þessarar, teljast þýða meðal annars, að varðandi bætur, sem fánlegar eru óháðar nokkru tryggingaframlagi, geti samningsaðili krafist þess, að lokið sé tilskildu búsetutímabili áður en hann veiti þegnum annarra samningsaðila slíkar bætur.

13. gr., 4. mgr.

Ríkisstjórnir, sem ekki eru aðilar að Evrópusamþykktinni um félagslega aðstoð og læknishjálp, geta fullgilt félagsmálasáttmálann að því er þessa málsgrein varðar, svo fremi þeir veiti þegnum annarra samningsaðila meðferð, sem sé í samræmi við ákvæði greindrar samþykktar.

19. gr., 6. mgr.

Að því er ákvæði þetta varðar er gert ráð fyrir því að orðin „fjölskylda erlends starfsmanns“ merki a.m.k. eiginkonu hans og börn á framfæri yngri en 21 árs.

III. kafli

Gert er ráð fyrir því, að sáttmálinn feli í sér lagaskuldbindingar alþjóðlegs eðlis, og framkvæmd þeirra sé eingöngu háð eftirliti því, sem gert er ráð fyrir í IV. kafla hans.

20. gr., 1. mgr.

Gert er ráð fyrir, að „tölusettar málsgreinar“ geti falið í sér greinar, sem aðeins séu ein málsgrein.

V. kafli

30. gr.

Orðin „á stýrjaldartímum eða öðrum hættutímum“ ber að skilja þannig, að þau nái einnig til stríðshótunar.

Viðbótarbókun við félagsmálasáttmála Evrópu

Strassborg, 5. V. 1988

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/128

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað samning þennan,

einsetja sér að takast á hendur nýjar aðgerðir til að rýmka vernd félagslegra og efnahagslegra réttinda, sem kveðið er á um í félagsmálasáttmála Evrópu, sem undirritaður var í Torino 18. október 1961 (hér á eftir nefndur „sáttmálinn“),

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. hluti

Samningsaðilar eru sammála um að markmið stefnu þeirra, sem fylgja beri með öllum tiltækum ráðum bæði á innlendum og alþjóðlegum vettvangi, sé að skapa nauðsynleg skilyrði til tryggja að unnt sé að neyta eftirfarandi réttinda og beita eftirfarandi meginreglum:

- 1 Allir launþegar eiga rétt á sömu tækifærum og sömu kjörum hvað varðar starf og atvinnu, án mismununar vegna kynferðis.
- 2 Launþegar eiga rétt á upplýsingum og samráði í fyrirtækinu.
- 3 Launþegar eiga rétt á að taka þátt í að móta og bæta vinnuskilyrði og vinnuumhverfi í fyrirtækinu.
- 4 Allir aldraðir eiga rétt á félagslegri vernd.

II. hluti

Eins og kveðið er á um í III. hluta skuldbinda samningsaðilar sig til þess að líta svo á að þeir séu bundnir af ákvæðum eftirfarandi greina:

1. gr. – Réttur til sömu tækifæra og sömu kjara hvað varðar starf og atvinnu án mismununar vegna kynferðis

- 1 Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til sömu tækifæra og jafnræðis hvað varðar starf og atvinnu án mismununar vegna kynferðis skuldbinda samningsaðilar sig til að viðurkenna þann rétt og gera viðeigandi ráðstafanir til þess að tryggja eða efla framkvæmd hans á þeim sviðum sem hér eru talin upp:
 - aðgangur að atvinnu, starfsöryggi og enduraðlögun að atvinnulífi;
 - atvinnuráðgjöf, menntun, endurmenntun og endurhæfingu;
 - starfskjör og starfsskilyrði, þar með talin launakjör;
 - framvinda starfsferils, einnig stöðuhækkun.

- 2 Ákvæði um vernd kvenna, einkum með tilliti til meðgöngu, barnsburðar og umönnunar nýbura, teljast ekki til mismununar í þeim skilningi sem um getur í 1. mgr. þessarar greinar.
- 3 Þrátt fyrir 1. mgr. þessarar greinar er heimilt að samþykkja sérstakar ráðstafanir í því skyni að ryðja úr vegi raunverulegu misrétti.
- 4 Heimilt er að undanskilja frá gildissviði þessarar greinar eða tiltekinna ákvæða hennar þau störf, sem eðlis síns vegna eða aðstæðna er aðeins hægt að fela einstaklingum af tilteknu kyni.

2. gr. – Réttur til upplýsinga og samráðs

- 1 Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar launþega til upplýsinga og samráðs í fyrirtækinu skuldbinda samningsaðilar sig til að beita sér fyrir eða hvetja til ráðstafana sem geri launþegum eða fulltrúum þeirra kleift, í samræmi við lög og venjur í landinu:
 - a að fá reglulega eða þegar það hentar auðskildar upplýsingar um efnahagslega og fjárhagslega stöðu fyrirtækisins sem þeir starfa hjá, þó með þeim fyrirvara að tiltekna upplýsingar sem gætu skaðað fyrirtækið séu háðar trúnaði eða verði ekki veittar; og
 - b að hafa tímanlega samráð um ákvarðanir sem verið er að taka og gætu verið afdrifaríkar fyrir hagsmuni launþega, einkum þær ákvarðanir sem gætu haft mikil áhrif á starfsmannahald fyrirtækisins.
- 2 Samningsaðilum er heimilt að undanskilja frá gildissviði 1. mgr. þessarar greinar fyrirtæki sem hafa færri starfsmenn en sem nemur tilteknu lágmarki og skal sá fjöldi ráðast af lögum eða venju í landinu.

3. gr. – Réttur til að taka þátt í að móta og bæta vinnuskilyrði og vinnuumhverfi í fyrirtækinu

- 1 Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar launþega til að taka þátt í að móta og bæta vinnuskilyrði og vinnuumhverfi í fyrirtækinu skuldbinda samningsaðilar sig til þess að samþykkja eða stuðla að

aðgerðum sem gera launþegum eða fulltrúum þeirra kleift, í samræmi við lög og venjur í landinu, að taka þátt í:

- a að móta og bæta vinnuskilyrði, vinnuskipulag og vinnuumhverfi;
 - b heilsuvernd og öryggismálum í fyrirtækinu;
 - c skipulagi félagslegrar og félagsmenningarlegrar þjónustu og aðstöðu í fyrirtækinu;
 - d eftirliti með því að farið sé eftir reglum á þessum sviðum.
- 2 Samningsaðilum er heimilt að undanskilja frá gildissviði 1. mgr. þessarar greinar fyrirtæki sem hafa færri starfsmenn en sem nemur tilteknu lágmarki og skal sá fjöldi ráðast af lögum eða venju í landinu.

4. gr. – Réttur aldraðra til félagslegrar verndar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar aldraðra til félagslegrar verndar skuldbinda samningsaðilar sig til að samþykkja eða stuðla að viðeigandi aðgerðum, hvort heldur með beinum hætti eða í samvinnu við opinber eða einkarekin samtök, sem miða einkum að því:

- 1 að gera öldruðum kleift að vera þátttakendur í samfélaginu eins lengi og unnt er, með eftirtöldum ráðum:
 - a tekjum sem nægja þeim til að lifa með reisn og taka virkan þátt í opinberu lífi, félagslífi og menningarlífi;
 - b að veita þeim upplýsingar um þjónustu og aðstöðu sem öldruðum stendur til boða og möguleika þeirra til þess að færa sér slíkt í nyt;
- 2 að gera öldruðum kleift að velja sér lífsstíl og lifa sjálfstæðu lífi í eigin umhverfi eins lengi og þeir hafa vilja og getu til, með eftirtöldum ráðum:
 - a að útvega þeim húsnæði sem samræmist þörfum þeirra og heilsufari eða viðeigandi aðstoð til þess að gera lagfæringar á eigin húsnæði;
 - b að sjá þeim fyrir heilsugæslu og þjónustu í samræmi við heilsufar;
- 3 að tryggja öldruðum sem dvelja á stofnunum stuðning við hæfi, þó með virðingu fyrir einkalífi þeirra og þátttöku í ákvörðunum sem varða lífsskilyrði á stofnuninni.

III. hluti

5. gr. – Skuldbindingar

- 1 Hver samningsaðili skuldbindur sig til:
 - a að líta á I. hluta þessarar bókunar sem yfirlýsingu um þau markmið sem hann muni stefna að með öllum tiltækum ráðum, eins og segir í inngangsorðum þess hluta;
 - b að líta svo á að hann sé bundinn af einni grein eða fleiri í II. hluta þessarar bókunar.
- 2 Grein eða greinar, sem valdar eru samkvæmt b-lið 1. mgr. þessarar greinar, skulu tilkynntar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins við afhendingu skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis til vörslu.
- 3 Hver samningsaðili getur síðar lýst yfir með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að hann líti svo á að hann sé bundinn af hverri þeirri grein í II. hluta sáttmálans, sem enn hafa ekki verið samþykktar í samræmi við 1. mgr. þessarar greinar. Síðari skuldbindingar teljast óaðskiljanlegur hluti fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis og skulu hafa sama gildi frá og með þrítugasta degi eftir að tilkynningin er dagsett.

IV. hluti

6. gr. – Eftirlit með því að staðið sé við skuldbindingar sem stofnað er til

Samningsaðilar skulu leggja fram skýrslur um beitingu þeirra ákvæða II. hluta þessarar bókunar sem þeir hafa samþykkt samkvæmt skýrslum sem eru gerðar í samræmi við 21. gr. sáttmálans.

V. hluti

7. gr. – Framkvæmd skuldbindinga sem stofnað er til

- 1 Hlutaðeigandi ákvæðum 1. til 4. gr. II. hluta þessarar bókunar má hrinda í framkvæmd með:

- a lögum eða reglum;
 - b samningum milli vinnuveitenda eða samtaka þeirra og launþega-samtaka;
 - c samsetningu ofangreindra aðferða; eða
 - d öðrum tiltækum ráðum.
- 2 Litið skal svo á að staðið sé við skuldbindingarnar, sem um getur í 2. og 3. gr. II. hluta þessarar bókunar, sé ákvæðum þeirra beitt í samræmi við 1. mgr. þessarar greinar hvað varðar mikinn meirihluta hlutaðeigandi launþega.

8. gr. – Tengsl milli sáttmálans og þessarar bókunar

- 1 Ákvæði þessarar bókunar hafa ekki áhrif á ákvæði sáttmálans.
- 2 Ákvæði 22. til 32. gr. og 36. gr. sáttmálans skulu gilda um þessa bókun að breyttu breytanda,.

9. gr. – Landsvæði sem bókunin tekur til

- 1 Bókun þessi skal taka til heimalandssvæðis hvers samningsaðila um sig. Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu, tilgreint í yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins hvaða landsvæði skuli teljast heimalandssvæði þess í þessu tilliti.
- 2 Hvert samningsríki getur við fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki bókunar þessarar, eða hvenær sem er síðar, lýst því yfir með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að bókunin skuli að öllu leyti eða að hluta taka til landsvæðis eða landsvæða utan heimalandssvæðis sem tilgreind eru í téðri yfirlýsingu, enda fari samningsríkið með utanríkismál fyrir það eða þau eða beri ábyrgð á þeim. Samningsríki skal tilgreina í yfirlýsingunni hvaða grein eða greinar í II. hluta þessarar bókunar það samþykki að skuli vera bindandi að því er varðar þau landsvæði sem nefnd eru í yfirlýsingunni.
- 3 Bókun þessi öðlast gildi að því er varðar landsvæðið eða landsvæðin, sem um getur í áðurnefndri yfirlýsingu, frá og með þrítugasta degi eftir að framkvæmdastjóranum berst tilkynning um yfirlýsinguna.

- 4 Hver samningsaðili getur lýst því yfir síðar með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að hann samþykki, að því er varðar eitt eða fleiri landsvæði sem bókun þessi hefur verið látin ná til samkvæmt 2. mgr. þessarar greinar, að þær greinar, sem hann hefur ekki þegar samþykkt fyrir það eða þau landsvæði, skuli vera bindandi. Slíkar skuldbindingar, sem síðar er stofnað til, skulu teljast óaðskiljanlegur hluti upprunalegrar yfirlýsingar að því er viðkomandi landsvæði varðar og skulu hafa sama gildi frá og með þrítugasta degi eftir að framkvæmdastjóranum berst tilkynning um yfirlýsinguna.

10. gr. – Undirritun, fullgilding, viðurkenning, samþykki og gildistaka

- 1 Bókun þessi skal lögð fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað sáttmálann, með fyrirvara um fullgildinguna, viðurkenningu eða samþykki. Ekkert aðildarríki Evrópuráðsins skal fullgilda, viðurkenna eða samþykkja bókun þessa nema við eða eftir fullgildinguna sáttmálans. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 2 Bókun þessi öðlast gildi á þrítugasta degi eftir að þriðja skjalið til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.
- 3 Bókun þessi öðlast gildi gagnvart hverju ríki, sem síðar fullgildir hana, á þrítugasta degi eftir að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis þess er afhent til vörslu.

11. gr. – Uppsögn

- 1 Hver samningsaðili getur einungis sagt upp bókun þessari að liðnum fimm árum frá gildistöku bókunarinnar að því er hann varðar eða í lok hvers tveggja ára tímabils eftir það og í hverju tilviki eftir að hafa tilkynnt framkvæmdastjóra Evrópuráðsins það með sex mánaða fyrirvara. Uppsögnin skal ekki hafa áhrif á gildi bókunarinnar að því er aðra samningsaðila varðar, enda séu þeir samningsaðilar aldrei færri en þrír.
- 2 Hver samningsaðili getur, í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar, sagt upp sérhverri grein í II. hluta þessarar bókunar sem hann hefur samþykkt, enda sé viðkomandi samningsaðili aldrei bundinn af færri en einni grein.

- 3 Hver samningsaðili getur sagt upp bókun þessari eða sérhverri grein í II. hluta bókunarinnar, samkvæmt þeim skilmálum sem tilgreindir eru í 1. mgr. þessarar greinar, að því er varðar hvert það landsvæði sem bókun þessi tekur til samkvæmt yfirlýsingu sem gefin hefur verið í samræmi við 2. og 4. mgr. 9. gr.

- 4 Hver samningsaðili, sem er bundinn af sáttmálanum og bókun þessari og segir sáttmálanum upp í samræmi við ákvæði 1. mgr. 37. gr. hans, telst einnig hafa sagt bókuninni upp.

12. gr. – Tilkynningar

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnumálastofnunarinnar um:

- a hverja undirritun,

- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis,

- c hvern gildistökudag bókunar þessarar í samræmi við 9. og 10. gr.,

- d hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi bókun þessa.

13. gr. – Viðauki

Viðbæturinn við bókun þessa skal vera óaðskiljanlegur hluti hennar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað bókun þessa.

Gjört í Strassborg 5. maí 1988 í einu eintaki á ensku og frönsku sem skal afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins í té staðfest endurrit.

Viðauki

Gildissvið bókunarinnar gagnvart þeim sem hún verndar

- 1 Ákvæði 1. til 4. gr. gilda því aðeins um útlendinga að þeir séu ríkisborgarar annarra samningsaðila með löglega búsetu eða í fastri vinnu á yfirráðasvæði viðkomandi samningsaðila, með þeim fyrirvara að þessar greinar ber að túlka með tilliti til ákvæða 18. og 19. gr. sáttmálans.

Túlkunin kemur ekki í veg fyrir að hvaða samningsaðili sem er geti rýmkað hliðstæð réttindi svo að þau nái til annarra einstaklinga.

- 2 Hver samningsaðili skal veita flóttamönnum, samkvæmt skilgreiningu samningsins um réttarstöðu flóttamanna, sem undirritaður var í Genf 28. júlí 1951, og bókunarinnar frá 31. janúar 1967, sem dvelja löglega á yfirráðasvæði hans, eins góð kjör og unnt er, og aldrei lakari en kveðið er á um í skuldbindingum sem samningsaðilinn hefur samþykkt með téðum skjölum og öllum öðrum milliríkjasamningum sem til eru og gilda um flóttamenn.
- 3 Hver samningsaðili skal veita ríkisfangslausum mönnum, samkvæmt skilgreiningu New York-sáttmálans frá 28. september 1954 um réttarstöðu ríkisfangslausra manna, sem dvelja löglega á landsvæði hans, eins góð kjör og unnt er, og aldrei lakari en kveðið er á um í skuldbindingum sem samningsaðilinn hefur samþykkt með téðu skjali og öðrum milliríkjasamningum sem gilda um ríkisfangslausa menn.

1. gr.

Gert er ráð fyrir því að heimilt sé að undanskilja almannatryggingamál og önnur ákvæði um atvinnuleysisbætur, ellilífeyri og bætur til eftirlifenda frá gildissviði þessarar greinar.

4. mgr. 1. gr.

Þetta ákvæði ber ekki að túlka sem svo, að samningsaðilar skuli binda með lögum eða reglum skrá yfir þau störf, sem eðlis síns vegna eða aðstæðna er aðeins hægt að fela einstaklingum af tilteknu kyni.

2. og 3. gr.

- 1 Við beitingu þessara greina á hugtakið „fulltrúar launþega“ við þá einstaklinga, sem eru viðurkenndir sem slíkir samkvæmt lögum eða venju í landinu.
- 2 Hugtakið „lög eða venja í landinu“ nær til laga og reglna, og eftir atvikum einnig til kjarasamninga, annarra samninga vinnuveitenda og fulltrúa launþega, hefða og réttarreglu.

- 3 Hvað varðar beitingu þessara greina merkir hugtakið „fyrirtæki“ heild áþreifanlegra og óáþreifanlegra þátta, sem getur verið lögaðili eður ei, og er sett á fót til að framleiða vöru eða veita þjónustu í ábataskyni og hefur sjálfsákvörðunarvald hvað varðar eigin markaðsstefnu.
- 4 Gert er ráð fyrir því að heimilt sé að undanskilja trúfélög og stofnanir þeirra við beitingu þessara greina, jafnvel þótt slíkar stofnanir teljist „fyrirtæki“ í skilningi 3. gr. Heimilt er að undanskilja stofnanir, sem fást við starfsemi sem sprottin er af tiltekinni hugsjón eða tilteknum siðferðilegum gildum, við beitingu þessara greina, að svo miklu leyti sem nauðsynlegt er til þess að vernda stefnu fyrirtækisins.
- 5 Gert er ráð fyrir því að þegar réttindanna, sem kveðið er á um í 2. og 3. gr. er neytt í ýmsum stofnunum fyrirtækisins í tilteknu ríki, skuli líta svo á að hlutaðeigandi samningsaðili standi við skuldbindingar sínar samkvæmt þessum ákvæðum.

3. gr.

Þetta ákvæði hefur hvorki áhrif á völd né skyldur ríkjanna hvað varðar samþykkt reglna um hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, né heldur valdsvið og ábyrgð þeirra stofnana, sem hafa á hendi eftirlit með því að þeim sé framfylgt.

Með hugtökunum „félagsleg og félagsmenningarleg þjónusta og aðstaða“ er átt við félagslega og/eða menningarlega aðstöðu sem sum fyrirtæki bjóða launþegum, þar á meðal félagslega aðstöð, íþróttaaðstöðu, aðstöðu til brjóstgajafar, bókasöfn, sumarbúðir o.s.frv.

1. mgr. 4. gr.

Við beitingu þessarar málsgreinar vísar orðalagið „eins lengi og unnt er“ til líkamlegrar, sálrænnar og vitsmunalegrar getu hinna öldruðu.

7. gr.

Gert er ráð fyrir því að launþegar, sem eru undanskildir í samræmi við 2. mgr. 2. gr. og 2. mgr. 3. gr., skuli ekki taldir með þegar fjöldi hlutaðeigandi launþega er ákvarðaður.

Bókun um breytingu á félagsmálasáttmála Evrópu

Tórínó, 21. X. 1991

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/142

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað bókun þessa við félagsmálasáttmála Evrópu, sem var lagður fram til undirritunar í Torino 18. október 1961 (hér á eftir nefndur „sáttmálinn“),

hafa einsett sér að takast á hendur aðgerðir til að auka skilvirkni sáttmálans, einkum eftirlitskerfis hans,

telja af þessum sökum æskilegt að breyta tilteknum ákvæðum sáttmálans,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

23. gr. sáttmálans hljóði svo:

„23. gr. – Sending samrita af skýrslum og athugasemdum

- 1 Hver samningsaðili, sem sendir framkvæmdastjóra skýrslu eins og um getur í 21. og 22. gr., skal senda samrit af henni til þeirra innlendu samtaka, sem eru aðilar að þeim alþjóðlegu samtökum vinnuveitenda og stéttarféлага, sem bjóða ber samkvæmt 2. mgr. 27. gr. að eiga fulltrúa á fundum stjórnarnefndar. Þessi samtök skulu senda framkvæmdastjóranum allar athugasemdir sínar við skýrslur samningsaðilanna. Framkvæmdastjórinn skal senda samrit af þeim athugasemdum til hlutaðeigandi samningsaðila sem þeir kunna að vilja svara.
- 2 Framkvæmdastjórinn skal senda samrit af skýrslum samningsaðila til frjálsra alþjóðasamtaka sem eru Evrópuráðinu til ráðgjafar og sérstaklega til þess bær að fjalla um þau málefni, sem þessi sáttmáli tekur til.
- 3 Þær skýrslur og athugasemdir, sem um getur í 21. og 22. gr. auk þessarar greinar, skulu vera almenningi aðgengilegar, sé þess óskað.“

2. gr.

24. gr. sáttmálans hljóði svo:

„24. gr. – Athugun á skýrslum.

- 1 Skýrslurnar, sem framkvæmdastjóranum eru sendar í samræmi við 21. og 22. gr., skulu athugaðar af nefnd óháðra sérfræðinga, sem stofnuð er í samræmi við 25. gr. Nefndin skal einnig fá til athugunar þær athugasemdir, sem sendar hafa verið til framkvæmdastjórans í samræmi við 1. mgr. 23. gr. Að athugun lokinni skal nefnd óháðra sérfræðinga semja skýrslu um niðurstöður sínar.
- 2 Hvað varðar skýrslurnar sem um getur í 21. gr. skal nefnd óháðra sérfræðinga meta frá lagalegu sjónarmiði hvernig lög og venja í landinu samræmast skuldbindingum þeim sem samningsaðilinn tekur á sig með sáttmálanum.
- 3 Nefnd óháðra sérfræðinga getur beint beiðnum sínum um viðbótarupplýsingar og skýringar milliliðalaust til samningsaðila. Í því sambandi getur nefnd óháðra sérfræðinga einnig, ef þörf krefur, boðað til fundar með fulltrúum samningsaðila, annaðhvort að eigin frumkvæði eða að beiðni hlutaðeigandi samningsaðila. Samtökunum sem um getur í 1. mgr. 3. gr. skal tilkynnt um slíkt.
- 4 Framkvæmdastjórinn skal birta og kynna niðurstöður nefndar óháðra sérfræðinga ráðherranefndinni, ráðgjafarþinginu og samtökunum sem um getur í 1. mgr. 23. gr. og 2. mgr. 27. gr.“

3. gr.

25. gr. sáttmálans hljóði svo:

„25. gr. – Nefnd óháðra sérfræðinga.

- 1 Nefnd óháðra sérfræðinga skal skipuð eigi færri en níu mönnum, sem þingið kys með meirihluta atkvæða úr hópi algerlega vammlausra og viðurkendra sérfræðinga á sviði félagsmála innanlands og á alþjóðavettvangi og tilnefndir eru af samningsaðilum. Ráðherranefndin ákveður hve margir skuli eiga sæti í nefndinni.

- 2 Nefndarmenn skulu kjörnir til sex ára í senn. Þeir eru kjörgengir til endurkjörs einu sinni.
- 3 Ef nefndarmaður er kjörinn í nefnd óháðra sérfræðinga í stað nefndarmanns, sem hefur ekki lokið starfstíma sínum, skal hann gegna störfum það sem eftir er af starfstíma fyrirrennans.
- 4 Nefndarmenn skulu sitja í nefnd óháðra sérfræðinga sem einstaklingar. Á starfstíma sínum skulu þeir ekki gegna neinum þeim störfum sem eru ósamrýmanleg þeirri kröfu sem embætti þeirra fylgir, að þeir séu óháðir, hlutlausir og til taks.“

4. gr.

27. gr. sáttmálans hljóði svo:

„27. gr. – Stjórnarnefnd

- 1 Skýrslur samningsaðila, athugasemdir og upplýsingar sem komið er á framfæri í samræmi við 1. mgr. 23. gr. og 3. mgr. 24. gr., og skýrslur nefndar óháðra sérfræðinga, skulu lagðar fyrir stjórnarnefnd.
- 2 Stjórnarnefndin skal vera skipuð einum fulltrúa frá hverjum samningsaðila. Hún skal bjóða eigi fleiri en tvennum alþjóðlegum vinnuveitendasamtökum og eigi fleiri en tvennum alþjóðlegum stéttarfélagasamtökum að senda áheyrnarfulltrúa til ráðgjafar á fundi nefndarinnar. Enn fremur getur hún ráðfært sig við fulltrúa frjálsra alþjóðlegra samtaka, sem eru Evrópuráðinu til ráðgjafar og sérstaklega til þess bær að fjalla um þau málefni sem þessi sáttmáli tekur til.
- 3 Stjórnarnefndin undirbýr ákvarðanir ráðherranefndarinnar. Nánar tiltekið skal hún annast, í ljósi skýrslna nefndar óháðra sérfræðinga og samningsaðila og með félagsleg, efnahagsleg og önnur stefnumótandi sjónarmið að leiðarljósi, rökstutt val á þeim aðstæðum sem að mati hennar gefa tilefni til þess að tilmælum sé beint til hvers hlutaðeigandi samningsaðila í samræmi við 28. gr. sáttmálans. Hún skal leggja fyrir ráðherranefndina skýrslu sem skylt er að birta.
- 4 Á grundvelli þess sem stjórnarnefndin verður vísari um framkvæmd félagsmálasáttmálans almennt getur hún lagt fyrir ráð-

herranefndina tillögur sem miða að því að gerðar verði rannsóknir á félagslegum málefnum og þeim greinum sáttmálans sem hugsanlega mætti uppfæra.“

5. gr.

28. gr. sáttmálans hljóði svo:

„28. gr. – Ráðherranefndin

- 1 Á grundvelli skýrslu stjórnarnefndarinnar skal ráðherranefndin samþykka, með tveimur þriðju greiddra atkvæða og er þá atkvæðisréttur takmarkaður við samningsaðila, ályktun um allan eftirlitsferilinn er hefur að geyma sérstök tilmæli til hvers hlutaðeigandi samningsaðila.
- 2 Hvað varðar tillögur stjórnarnefndarinnar í samræmi við 4. mgr. 27. gr. skal ráðherranefndin taka þær ákvarðanir sem henni þykir hæfa.“

6. gr.

29. gr. sáttmálans hljóði svo :

„29. gr. – Þingið

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal koma á framfæri við þingið, með hliðsjón af reglubundnum allsherjarumræðum, skýrslum nefndar óháðra sérfræðinga og stjórnarnefndarinnar, svo og ályktunum ráðherranefndarinnar.“

7. gr.

- 1 Bókun þessi skal lögð fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins sem hafa undirritað sáttmála þennan og geta þau lýst sig samþykki því að vera bundin af henni með:
 - a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki, eða
 - b undirritun með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki og síðari fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki.

- 2 Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

8. gr.

Bókun þessi öðlast gildi á þrítugasta degi eftir að allir samningsaðilar sáttmálans hafa lýst sig samþykka því að vera bundnir af henni í samræmi við ákvæði 7. gr.

9. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis,
- c gildistökudag bókunar þessarar í samræmi við 8. gr.,
- d hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi bókun þessa.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað bókun þessa.

Gjört í Tórínó 21. október 1991 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins í té staðfest endurrit.

**Viðbótarbókun
við félagsmálasáttmála Evrópu
þar sem kveðið er á
um kerfi fyrir kærur hópa**

Strassborg, 9. XI. 1995

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/158

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað bókun þessa við félagsmálasáttmála Evrópu, sem var lagður fram til undirritunar í Torino 18. október 1961 (hér á eftir nefndur „sáttmálinn“),

einsetja sér að taka upp nýjar aðgerðir til að efla skilvirka framkvæmd félagslegra réttinda sem kveðið er á um í sáttmálanum,

telja að þessu markmiði megi ná með því að gera ráð fyrir málsmeðferð varðandi kærur hópa, en hún gæti meðal annars eftt þátttöku aðila vinnumarkaðarins og frjálsra samtaka,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

Aðilar að þessari bókun viðurkenna að eftirtalin samtök eigi rétt til þess að leggja fram kærur vegna meintrar ófullnægjandi framkvæmdar sáttmálans:

- a alþjóðasamtök vinnuveitenda og stéttarféлага sem um getur í 2. mgr. 27. gr. sáttmálans;
- b önnur alþjóðleg frjáls samtök sem hafa ráðgefandi stöðu gagnvart Evrópuráðinu og stjórnarnefndin hefur sett á skrá í því augnamiði;
- c landssamtök fulltrúa vinnuveitenda og stéttarféлага innan lögsögu þess samningsaðila sem kæran beinist gegn.

2. gr.

- 1 Hvert samningsríki getur einnig, þegar það samþykkir að vera bundið af þessari bókun í samræmi við ákvæði 13. gr. eða hvenær sem er eftir það, lýst því yfir að það viðurkenni rétt hvaða annarra frjálsra landssamtaka sem vera skal innan lögsögu sinnar, sem eru sérstaklega til þess bær að fjalla um málefni sem sáttmálinn tekur til, til þess að leggja fram kæru gegn því.
- 2 Slíkar yfirlýsingar geta haft tiltekinn gildistíma.
- 3 Yfirlýsingarnar skulu afhentar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu en hann sendir samningsaðilum endurrit þeirra og birtir þær.

3. gr.

Frjáls alþjóðasamtök og frjáls landssamtök, sem um getur í b-lið 1. gr. annars vegar og 2. gr. hins vegar, geta aðeins lagt fram kærur í samræmi við málsmeðferðina sem mælt er fyrir um í fyrrnefndum ákvæð-

um, um þau málefni sem viðurkennt hefur verið að þau séu sérstaklega bær til þess að fjalla um.

4. gr.

Kærana skal leggja fram skriflega, hún skal varða eitthvert það ákvæði sáttmálans sem hlutaðeigandi samningsaðili hefur samþykkt og upplýsa skal að hvaða leyti hann hafi ekki tryggt fullnægjandi beitingu þess ákvæðis.

5. gr.

Allar kærur skal senda framkvæmdastjóranum en hann staðfestir móttöku hennar, tilkynnir hlutaðeigandi samningsaðila um hana og kemur henni þegar í stað til nefndar óháðra sérfræðinga.

6. gr.

Nefnd óháðra sérfræðinga getur farið fram á það við hlutaðeigandi samningsaðila og samtök, sem að kærinni standa, að lagðar verði fram innan þeirra tímamarka sem nefndin tilgreinir, skriflegar upplýsingar og athugasemdir sem lúta að því hvort kæran skuli teljast tæk.

7. gr.

- 1 Telji nefnd óháðra sérfræðinga kærana tæka skal hún tilkynna það aðilum að sáttmálanum fyrir milligöngu framkvæmdastjórans. Hún skal fara fram á það við hlutaðeigandi samningsaðila og samtökin sem að kærinni standa að þau leggi fram skriflega, innan þeirra tímamarka sem hún tilgreinir, allar viðeigandi upplýsingar eða skýringar og við aðra aðila að þessari bókun, að þeir leggi fram athugasemdir, sem þeir kunna að vilja gera, innan sömu tímamarka.
- 2 Standi landssamtök vinnuveitenda eða stéttarfélaga að kærinni, eða önnur frjáls landssamtök eða alþjóðasamtök, skal nefnd óháðra sérfræðinga tilkynna það fyrir milligöngu framkvæmdastjórans þeim alþjóðlegu samtökum vinnuveitenda eða stéttarfélaga, sem um getur í 2. mgr. 27. gr. sáttmálans, og bjóða þeim að leggja fram athugasemdir innan þeirra tímamarka sem hún tilgreinir.
- 3 Hlutaðeigandi samningsaðili og samtökin sem standa að kæru geta lagt fram skriflegar viðbótarupplýsingar og athugasemdir innan þeirra tímamarka sem nefnd óháðra sérfræðinga tilgreinir, á grundvelli skýringa, upplýsinga og athugasemda sem berast í samræmi við 1. og 2. mgr. hér að framan.

- 4 Við athugun á kærinni er nefnd óháðra sérfræðinga ásamt fulltrúum aðila heimilt að efna til vitnaleiðslu.

8. gr.

- 1 Nefnd óháðra sérfræðinga skal semja skýrslu þar sem greint er frá þeim leiðum sem hún hefur farið við athugun á kærinni og kynntar ályktanir hennar um það hvort hlutaðeigandi samningsaðili hafi tryggt fullnægjandi framkvæmd þess ákvæðis sáttmálans sem vísað er til í kærinni.
- 2 Skýrslan skal send ráðherranefndinni. Hún skal einnig send samtökunum sem að kærinni standa og samningsaðilum að sáttmálanum en þeim er ekki heimilt að birta hana.

Enn fremur skal hún send þinginu og birt samtímis ályktuninni, sem um getur í 9. gr., eða eigi síðar en fjórum mánuðum eftir að hún hefur verið send ráðherranefndinni.

9. gr.

- 1 Á grundvelli skýrslu nefndar óháðra sérfræðinga skal ráðherranefndin samþykkja ályktun með meiri hluta greiddra atkvæða. Komist nefnd óháðra sérfræðinga að raun um að sáttmálanum hafi ekki verið beitt með fullnægjandi hætti skal ráðherranefndin samþykkja tilmæli til hlutaðeigandi samningsaðila með tveimur þriðju greiddra atkvæða. Í báðum tilvikum hafa þeir einir atkvæðisrétt sem eru samningsaðilar að sáttmálanum.
- 2 Komi fram nýir þættir í skýrslu nefndar óháðra sérfræðinga getur ráðherranefndin, að beiðni hlutaðeigandi samningsaðila, ákveðið að hafa samráð við stjórnanefndina með tveimur þriðju greiddra atkvæða samningsaðila að sáttmálanum.

10. gr.

Hlutaðeigandi samningsaðila ber að leggja fram upplýsingar um þær ráðstafanir sem hann hefur gert til þess að fara að tilmælum ráðherranefndarinnar í næstu skýrslu sem hann skilar til framkvæmdastjóra í samræmi við 21. grein sáttmálans.

11. gr.

Ákvæði 1. til 10. gr. þessarar bókunar skulu einnig gilda um greinarnar í II. kafla fyrstu bókunar við sáttmálann gagnvart ríkjunum, sem aðild eiga að þeirri bókun, að því marki sem þær greinar hafa verið samþykktar.

12. gr.

Ríkin, sem eru aðilar að bókun þessari, hafa í huga að fyrsta máls-
grein viðbætisins við sáttmálann, sem varðar III. hluta, hljóði svo:

„Litið er svo á að sáttmálinn feli í sér lagaskuldbindingar alþjóðlegs
eðlis og að framkvæmd þeirra sé eingöngu háð eftirliti því sem kveðið
er á um í IV. kafla hans og í ákvæðum bókunar þessarar.“

13. gr.

- 1 Bókun þessi skal lögð fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðs-
ins sem hafa undirritað sáttmála þennan og geta þau lýst sig samþykkt
því að vera bundin af henni með:
 - a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða sam-
þykki, eða
 - b undirritun með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða sam-
þykki og síðari fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki.
- 2 Aðildarríki Evrópuráðsins getur ekki lýst sig samþykkt því að vera
bundið af bókun þessari nema eftir eða við fullgildingu sáttmála
þessa.
- 3 Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent fram-
kvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

14. gr.

- 1 Bókun þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er
einn mánuður frá því að fimm aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig sam-
þykkt því að vera bundin af henni í samræmi við ákvæði 13. gr.
- 2 Bókunin öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig
samþykkt því að vera bundið af henni, fyrsta dag næsta mánaðar eftir
að liðinn er einn mánuður frá því að skjal til fullgildingar, viðurkenn-
ingar eða samþykkis er afhent til vörslu.

15. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp bókun þessari með
tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru tólf
mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

16. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis,
- c gildistöku dag bókunar þessarar í samræmi við 14. gr.,
- d hverja aðra gerð, tilkynningu eða yfirlýsingu varðandi bókun þessa.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað bókun þessa.

Gjört í Strassborg 9. nóvember 1995 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins í té staðfest endurrit.

Félagsmálasáttmáli Evrópu (endurskoðaður)

Strassborg, 3. V. 1996

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/163

Inngangsorð

Ríkisstjórnir þær, sem hafa undirritað sáttmála þennan og eru aðilar að Evrópuráðinu,

hafa í huga, að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna í því skyni að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna, sem eru sameiginleg arfleifð þeirra og greiða fyrir efnahagslegum og félagslegum framförum, einkum með því að viðhalda og styrkja jafnt mannréttindi sem mannfrelsi,

hafa í huga, að með Evrópusamningnum um vernd mannréttinda og mannfrelsis, sem undirritaður var í Róm 4. nóvember 1950, og samningsviðaukum við hann, hafa aðildarríki Evrópuráðsins samþykkt að tryggja íbúum sínum þau borgaralegu og stjórnámálalegu réttindi, sem þar er getið,

hafa í huga, að með félagsmálasáttmála Evrópu, sem lagður var fram til undirritunar í Torino 18. október 1961 og bókunum við hann, hafa aðildarríki Evrópuráðsins samþykkt að tryggja íbúum sínum þau félagslegu réttindi, sem þar er getið, í þeim tilgangi að bæta lífskjör þeirra og velferð,

minnast þess, að á ráðherraráðstefnunni um mannréttindi, sem haldin var í Róm 5. nóvember 1990, var annars vegar lögð áhersla á að nauðsynlegt væri að varðveita öll mannréttindi sem órjúfanlega heild, hvort heldur þau eru borgaraleg, stjórnámálaleg, efnahagsleg, félagsleg eða menningarleg, og hins vegar að gera nýtt átak til að glæða félagsmálasáttmála Evrópu,

eru staðráðnar í, eins og ákveðið var á ráðherraráðstefnunni sem haldin var í Torino 21. og 22. október 1991, að uppfæra og aðlaga inntak sáttmálans, einkum með tilliti til þeirra félagslegu grundvallarbreytinga sem orðið hafa frá því að hann var samþykktur,

gera sér ljósa kosti þess að sameina í endurskoðuðum sáttmála, sem ætlað er að leysa félagsmálasáttmála Evrópu smám saman af hólmi, réttindin sem tryggð eru með sáttmálanum með áorðnum breytingum, réttindin sem tryggð eru með viðbótarbókuninni frá 1988 og ný réttindi, sem nú bætast við,

og hafa orðið ásáttar um eftirfarandi:

I. hluti

Samningsaðilar eru sammála um að það sé markmið stefnu þeirra, sem fylgja ber með öllum tiltækum ráðum, bæði á innlendum og alþjóðlegum vettvangi, að skapa þau skilyrði sem þarf til þess að framfylgja megi eftirfarandi réttindum og meginreglum með góðum árangri:

- 1 Allir menn skulu eiga þess kost að vinna fyrir sér í starfi, sem þeir hafa ráðið sig til sjálfviljugir.

- 2 Allir launþegar eiga rétt á sanngjörnum vinnuskilyrðum.
- 3 Allir launþegar eiga rétt á öruggum og heilsusamlegum vinnuskilyrðum.
- 4 Allir launþegar eiga rétt á sanngjörnum launum er nægi fyrir sómasamlegum lífskjörum til handa þeim og fjölskyldum þeirra.
- 5 Allir launþegar og vinnuveitendur eiga rétt á að gerast aðilar að samtökum, innlendum eða alþjóðlegum, til að vernda efnahagsleg og félagsleg réttindi sín.
- 6 Allir launþegar og vinnuveitendur eiga rétt á að gera kjarasamninga sameiginlega.
- 7 Börn og ungmenni eiga rétt á sérstakri vernd gegn líkamlegri og siðferðilegri hættu sem að þeim steðjar.
- 8 Við barnsburð eiga vinnandi konur rétt á sérstakri vernd.
- 9 Allir menn eiga rétt á viðeigandi aðstöðu til að njóta atvinnuráðgjafar með það fyrir augum að auðvelda þeim að velja sér starf sem henti einstaklingsbundinni hæfni þeirra og áhuga.
- 10 Allir menn eiga rétt á viðunandi aðstöðu til starfsmenntunar.
- 11 Allir menn eiga rétt á að njóta góðs af hvers kyns ráðstöfunum, er miða að því að tryggja sem best heilsu þeirra.
- 12 Allir launþegar og þeir sem eru á framfæri þeirra eiga rétt á almannatryggingum.
- 13 Hver sá sem ekki hefur næg fjárráð á rétt á félagslegri aðstoð og heilbrigðisþjónustu.
- 14 Allir menn eiga að njóta félagslegrar velferðarþjónustu.
- 15 Fatlaðir eiga rétt á sjálfstæði, félagslegri aðlögun og þátttöku í samfélaginu.
- 16 Fjölskyldan er hornsteinn þjóðfélagsins og á því rétt á viðeigandi félagslegri, lagalegri og efnahagslegri vernd svo að hún fái notið sín til fulls.
- 17 Börn og ungmenni eiga rétt á viðunandi félagslegri, lagalegri og efnahagslegri vernd.
- 18 Ríkisborgarar sérhvers aðildarríkis eiga rétt á að leggja stund á hvers kyns arðbæra starfsemi á landsvæði annars aðildarríkis og njóta jafnréttis við ríkisborgara þess síðarnefnda, með fyrirvara um takmarkanir sem byggjast á gildum efnahagslegum eða félagslegum ástæðum.
- 19 Farandlaunþegar, sem eru ríkisborgarar aðildarríkis, eiga ásamt fjölskyldu sinni rétt á vernd og aðstoð á landsvæði allra annarra aðildarríkja.

- 20 Allir launþegar eiga rétt á sömu tækifærum og sömu kjörum hvað varðar starf og atvinnu, án mismununar vegna kynferðis.
- 21 Launþegar eiga rétt á upplýsingum og samráði í fyrirtækinu.
- 22 Launþegar eiga rétt á að taka þátt í að móta og bæta vinnuskilyrði og vinnuumhverfi í fyrirtækinu.
- 23 Allir aldraðir eiga rétt á félagslegri vernd.
- 24 Allir launþegar eiga rétt á vernd ef þeir missa starf sitt.
- 25 Allir launþegar eiga rétt á að kröfur þeirra séu tryggðar ef vinnuveitandi verður ógjaldfær.
- 26 Allir launþegar eiga rétt á að starfa með reisn.
- 27 Öllum þeim sem bera ábyrgð á fjölskyldu og hafa eða vilja hafa atvinnu skal vera frjálst að gera það án þess að sæta mismunun og, eftir því sem unnt er, án þess að til árekstra komi milli atvinnu- og fjölskylduábyrgðar.
- 28 Fulltrúar launþega innan fyrirtækja eiga rétt á vernd fyrir gjörðum sem geta valdið þeim skaða og eiga þeir að hafa viðunandi aðstöðu til að sinna störfum sínum.
- 29 Allir launþegar eiga rétt á upplýsingum og samráði við framkvæmd hópuþsagna.
- 30 Allir menn eiga rétt á vernd gegn fátækt og félagslegri útskúfun.
- 31 Allir menn eiga rétt á húsnæði.

II. hluti

Eins og kveðið er á um í III. hluta skuldbinda samningsaðilar sig til að álitá sig bundna af þeim skuldbindingum sem um getur í eftirfarandi greinum og málsgreinum.

1. gr. – Réttur til vinnu

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til vinnu skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að fallast á það sem eitt af helstu markmiðum sínum og skyldu að koma á og viðhalda eins mikilli og öruggri atvinnu og unnt er með það fyrir augum að fullri atvinnu verði náð;
- 2 að standa með skilvirkum hætti vörð um rétt launþegans til þess að vinna fyrir sér í starfi sem hann hefur ráðið sig til sjálfviljugur;

- 3 að koma á eða halda uppi ókeypis vinnumiðlun fyrir alla launþega;
- 4 að láta í té á eða efla viðeigandi atvinnuráðgjöf, starfsmenntun og endurhæfingu.

2. gr. – Réttur til sanngjarnra vinnuskilyrða

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til sanngjarnra vinnuskilyrða skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að kveða á um hæfilegan daglegan og vikulegan vinnutíma og skal vinnuvikan stytt samán eftir því sem aukin framleiðni og aðrir viðeigandi þættir leyfa;
- 2 að kveða á um launaða almenna frídaga;
- 3 að kveða á um að minnsta kosti fjögurra vikna árlegt orlof;
- 4 að útrýma áhættu við störf, sem eru í eðli sínu hættuleg eða óheilnæm, og sé ekki unnt að útrýma slíkum áhættuþáttum eða draga nægilega úr þeim, að mæla fyrir um annað hvort styttri vinnutíma eða viðbótarorlof til handa launþegum sem vinna slík störf;
- 5 að tryggja vikulegan hvíldartíma sem skal, eftir því sem unnt er, bera upp á þann vikudag sem telst hefðbundinn eða venjubundinn hvíldardagur í hlutaðeigandi landi eða héraði;
- 6 að tryggja að launþegar fái, svo fljótt sem auðið er, og aldrei síðar en tveimur mánuðum eftir að þeir hefja störf, skriflegar upplýsingar um helstu atriði starfssamnings eða ráðningarkjara;
- 7 að tryggja að launþegar, sem vinna næturvinnu, njóti góðs af aðgerðum sem miðast við sérstöðu slíkra starfa.

3. gr. – Réttur til öruggra og heilsusamlegra vinnuskilyrða

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til öruggra og heilsusamlegra vinnuskilyrða skuldbinda samningsaðilar sig til þess, í samráði við samtök vinnuveitenda og launþega:

- 1 að skilgreina, hrinda í framkvæmd og endurskoða með reglulegu millibili heilsteypa innanlandsstefnu um öryggi og hollustuhætti á vinnustöðum og í vinnuumhverfi. Helsta markmið þeirrar stefnu skal vera að auka öryggi og hollustuhætti á vinnustöðum og að koma í veg fyrir slys og heilsutjón sem hlýst af vinnu, tengist vinnu eða verður við vinnu, einkum með því að draga sem mest úr þeim hættum sem eiginlegar eru vinnuumhverfinu;

- 2 að gefa út reglur um öryggi og hollustuhætti;
- 3 að fylgja eftir framkvæmd slíkra reglna með eftirlitsaðgerðum;
- 4 að efla stöðugt þróun heilbrigðisþjónustu atvinnulífsins fyrir alla launþega þar sem lögð er áhersla á forvarnir og ráðgjöf.

4. gr. – Réttur til sanngjarnra launa

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til sanngjarnra launa skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að viðurkenna rétt launþega til launa sem veiti þeim og fjölskyldum þeirra sómasamleg lífsskilyrði;
- 2 að viðurkenna rétt launþega til hærri launa fyrir yfirvinnu, með fyrirvara um undantekningar í sérstökum tilvikum;
- 3 að viðurkenna rétt karla og kvenna til sömu launa fyrir jafngild störf;
- 4 að viðurkenna rétt allra launþega til sanngjarns uppsagnarfrests;
- 5 að leyfa aðeins frádrátt frá launum með þeim skilyrðum og að því marki sem innlend lög eða reglur segja til um eða ákveðið er með kjarasamningum eða úrskurði gerðardóms.

Þessum rétti skal ná fram með frjálsum kjarasamningum, lögboðnu kerfi til launaákvörðunar eða öðrum úrræðum sem hæfa aðstæðum í landinu.

5. gr. – Réttur til að stofna félög

Í því skyni að tryggja eða auka frelsi launþega og vinnuveitenda til þess að stofna staðbundin samtök, landssamtök eða alþjóðasamtök til að gæta efnahagslegra og félagslegra hagsmuna sinna og ganga í slík samtök heita samningsaðilar því að landslög muni ekki skerða þetta frelsi né heldur skal þeim beitt í þá veru. Ákvarða skal með innlendum lögum eða reglum að hve miklu leyti tryggingarnar, sem þessi grein kveður á um, skuli ná til lögreglumanna. Enn fremur skal ákvarða með innlendum lögum og reglum hver meginreglan um beitingu slíkra trygginga gagnvart hermönnum skuli vera og að hve miklu leyti þær skuli ná til einstaklinga í þeim hópi.

6. gr. – Réttur til kjarasamninga

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til kjarasamninga skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að efla samráð launþega og vinnuveitenda;
- 2 að efla, eftir þörfum og atvikum, kerfi frjálsra samningsviðræðna milli vinnuveitenda eða samtaka vinnuveitenda annars vegar og launþega-samtaka hins vegar í þeim tilgangi að samræma almenn atvinnuskilyrði með kjarasamningum;
- 3 að stuðla að stofnun og notkun hentugs kerfis sáttargerðar og frjálsra gerðardóma til lausnar vinnudeilum;

og viðurkenna:

- 4 rétt launþega og vinnuveitenda til hópaðgerða ef til hagsmunaárekstra kemur, þar á meðal verkfallsrétt, með fyrirvara um skuldbindingar sem kunna að leiða af gildandi kjarasamningum.

7. gr. – Réttur barna og ungmenna til verndar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar barna og ungmenna til verndar skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að kveða á um að lágmarksaldur til starfsráðningar skuli vera 15 ár, með fyrirvara um undantekningar vegna barna, sem ráðin eru til tiltekinnna léttra starfa sem skaða ekki heilsu þeirra, siðferði eða menntun;
- 2 að kveða á um að lágmarksaldur til starfsráðningar skuli vera 18 ár þegar um er að ræða tiltekin störf sem talin eru hættuleg eða heiluspillandi;
- 3 að kveða á um að börn, sem ekki hafa lokið skyldunámi, skuli ekki ráðin til starfa sem gætu hamlað því að þau fái notið skólagöngu sinnar til fulls;
- 4 að kveða á um að vinnutími barna og ungmenna yngri en 18 ára skuli takmarkaður í samræmi við þarfir þeirra og þroska, einkum þörf þeirra á starfsmenntun;
- 5 að viðurkenna rétt ungra launþega og lærlinga til sanngjarnra launa eða annarra hæfilegra greiðslna;
- 6 að kveða á um að sá tími, sem fer til starfsmenntunar ungmenna í venjulegum vinnutíma með samþykki vinnuveitanda, skuli teljast til vinnutíma;
- 7 að kveða á um að launþegar yngri en 18 ára skuli eiga rétt á að minnsta kosti fjögurra vikna orlofi á ári;

- 8 að kveða á um að börn og ungmenni yngri en 18 ára skuli ekki ráðin til næturvinnu að undanskildum tilteknum störfum sem kveðið er á um í innlendum lögum eða reglum;
- 9 að kveða á um að börn og ungmenni yngri en 18 ára, sem ráðin eru til tiltekinna starfa sem mælt er fyrir um í innlendum lögum eða reglum skuli fara reglulega í lækni skoðun;
- 10 að tryggja sérstaka vernd gegn líkamlegri og siðferðilegri hættu sem steðjar að börnum og ungmennum, einkum þeirri sem leiðir beint eða óbeint af vinnu þeirra.

8. gr. – Réttur vinnandi kvenna til mæðraverndar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar vinnandi kvenna til mæðraverndar skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að kveða á um að vinnandi konur taki sér leyfi fyrir og eftir fæðingu, samtals eigi skemmra en fjórtán vikur, og njóti þær þá orlofs, bóta almannatrygginga eða bóta úr opinberum sjóðum;
- 2 að líta svo á, að ólöglegt sé að vinnuveitandi segi konu upp störfum frá því hún tilkynnir vinnuveitanda um þungun sína uns fæðingarorlofi hennar lýkur, eða að hann segi henni upp störfum þannig að upp-sagnarfrestur renni út á því tímabili;
- 3 að kveða á um að mæður með börn á brjósti skuli eiga rétt á nægum tíma til brjóstgjafar;
- 4 að setja reglur um næturvinnu þungaðra kvenna, þeirra sem nýstignar eru af sæng og mæðra með börn á brjósti;
- 5 að banna að þungaðar konur, þær sem nýstignar eru af sæng eða mæður með börn á brjósti séu láttnar vinna námuvinnu neðanjarðar eða hverja aðra þá vinnu sem er í eðli sínu hættuleg, heilsuspillandi eða erfið, og að gera viðeigandi ráðstafanir til að tryggja rétt slíkra kvenna til atvinnu.

9. gr. – Réttur til atvinnuráðgjafar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til atvinnuráðgjafar skuldbinda samningsaðilar sig til að veita þjónustu eða efla hana, eftir þörfum, til þess að aðstoða alla einstaklinga, einnig fatlaða, við að leysa úr málum sem varða starfsval og starfsframvindu, að teknu tilliti

til persónueinkenna hlutaðeigandi og þess hvernig þau nýtast á vinnu-
markaði; þessi aðstoð skal veitt að kostnaðarlausu börnum og ung-
mennum, að meðöldum skólabörnum, sem og fullorðnum.

10. gr. – Réttur til starfsmenntunar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til starfsmenntunar
skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að koma á fót eða efla, eftir þörfum, tæknimenntun og starfsmenntun
til handa öllum einstaklingum, einnig fötluðum, í samráði við samtök
vinnuveitenda og launþega, og að gera þeim kleift að öðlast aðgang
að æðri tæknimenntun og háskólamenntun á forsendum sem ein-
göngu eru byggðar á hæfni einstaklingsins;
- 2 að koma á fót eða efla lærlingakerfi og önnur námskerfi til þess að
þjálfa þilta og stúlkur til ýmissa starfa;
- 3 að koma á fót eða efla, eftir þörfum:
 - a viðeigandi og aðgengilega námsaðstöðu fyrir fullorðna launþega;
 - b sérstaka aðstöðu til endurmenntunar fyrir fullorðna launþega
þegar þörf er á slíku vegna tækniþróunar eða nýrrar stefnu í
atvinnumálum;
- 4 að sjá þeim sem hafa verið atvinnulausir um langt skeið fyrir endur-
menntun eða bæta menntun þeirra og möguleika til enduraðlögunar;
- 5 að stuðla að því að sú aðstaða sem býðst nýtist til fulls með því að
gera eftirfarandi ráðstafanir:
 - a lækka eða fella niður hvers kyns gjöld;
 - b veita fjárhagsaðstoð þar sem við á;
 - c fella þann tíma, sem launþegi ver til viðbótarnáms að beiðni
vinnuveitanda meðan á ráðningu stendur, inn í venjulegan
vinnutíma;
 - d tryggja með hæfilegu eftirliti, í samráði við samtök vinnuveitenda
og launþega, skilvirkni lærlingakerfis og annarra námskerfa fyrir
unga launþega svo og almenna vernd ungra launþega.

11. gr. – Réttur til heilsuverndar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til heilsuverndar skuldb-
binda samningsaðilar sig til þess að gera viðeigandi ráðstafanir,
annaðhvort beint eða í samvinnu við opinberar stofnanir eða einka-
samtök, sem miða meðal annars að því:

- 1 að útrýma orsökum vanheilsu eins og framast er unnt;
- 2 að láta í té ráðgjafar- og fræðsluþjónustu til heilsueflingar, enn fremur að stuðla að aukinni ábyrgðartilfinningu einstaklinga í heilbrigðismálum;
- 3 að koma eins og framast er unnt í veg fyrir farsóttir, landlæga sjúkdóma og aðra sjúkdóma.

12. gr. – Réttur til almannatrygginga

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til almannatrygginga skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að koma á fót eða viðhalda almannatryggingakerfi;
- 2 að halda uppi almannatryggingakerfi á viðunandi stigi og jafnist það að minnsta kosti á við það sem er forsenda fullgildingar Evrópureglna um félagslegt öryggi;
- 3 að leitast við að koma almannatryggingakerfi smám saman á hærra stig;
- 4 að gera, með viðeigandi tvíhliða og marghliða samningum eða eftir öðrum leiðum og með fyrirvara um skilyrðin sem sett eru í slíkum samningum, ráðstafanir til þess að tryggja:
 - a jafnræði milli eigin ríkisborgara og ríkisborgara annarra samningsaðila hvað varðar rétt til almannatrygginga, þar á meðal bótarétt samkvæmt lögum um almannatryggingar, hvernig sem þeir sem njóta verndar færa sig á landsvæði samningsaðilanna;
 - b að réttur til almannatrygginga fái stöð, að honum sé haldið og hann endurheimtur, til dæmis með því að leggja saman trygginga- eða starfstímabil sem lokið er samkvæmt löggjöf hvers samningsaðila.

13. gr. – Réttur til félagslegrar aðstoðar og heilbrigðisþjónustu

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til félagslegrar aðstoðar og heilbrigðisþjónustu skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að tryggja nægilega aðstoð til handa hverjum þeim sem hefur ónóg fjárráð og getur ekki aflað sér fjár af eigin rammeik eða eftir öðrum leiðum, einkum með því að fá greiðslur úr bótakerfi almannatrygginga, og sé um veikindi að ræða, að tryggja honum þá umönnun sem nauðsynleg er vegna ástands hans;
- 2 að tryggja að stjórnmalaleg eða félagsleg réttindi þeirra sem slíkrar aðstoðar njóta skerðist ekki af þeim sökum;

- 3 að sjá til þess að allir geti notið ráðgjafar og persónulegrar aðstoðar eftir þörfum hjá viðeigandi opinberri eða einkarekinni þjónustu svo að koma megi í veg fyrir skort, draga úr honum eða útrýma, hvort sem í hlut eiga einstaklingar eða fjölskyldur þeirra;
- 4 að beita ákvæðunum, sem um getur í 1., 2. og 3. mgr. þessarar greinar, í þágu ríkisborgara annarra samningsaðila, sem dvelja löglega á landsvæði þeirra, eins og um væri að ræða heimamenn, í samræmi við samþykkt Evrópuríkja um framfærslu og læknishjálp sem undirrituð var í París 11. desember 1953.

14. gr. – Réttur til að njóta félagslegrar velferðarþjónustu

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til félagslegrar velferðarþjónustu skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að efla eða láta í té þjónustu, sem byggist á þeim aðferðum sem tíðkast í samfélagsþjónustu og stuðlar að velferð og þroska einstaklinga jafnt sem þjóðfélagshópa og að aðlögun þeirra að félagslegu umhverfi;
- 2 að hvetja til þátttöku einstaklinga og samtaka sjálfbóðaliða eða annarra við að koma á fót og halda úti slíkrri þjónustu.

15. gr. – Réttur fatlaðra til sjálfstæðis, félagslegrar aðlögunar og þátttöku í samfélaginu

Í því skyni að tryggja fötluðum, án tillits til aldurs þeirra eða eðlis og orsaka fötlunarinnar, skilvirka beitingu réttarins til sjálfstæðis, félagslegrar aðlögunar og þátttöku í samfélaginu, skuldbinda samningsaðilar sig sérstaklega til:

- 1 að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að láta fötluðum í té ráðgjöf, fræðslu og starfsmenntun innan ramma hins almenna kerfis, eftir því sem unnt er, en sé það ekki unnt, fyrir milligöngu sérhæfðra stofnana, opinberra eða einkarekinna.
- 2 að auðvelda fötluðum aðgang að atvinnu með öllum ráðum sem miða að því að hvetja vinnuveitendur til þess að ráða fatlaða og hafa þá í vinnu í venjulegu vinnuumhverfi og laga vinnuumhverfið að þörfum fatlaðra eða, sé þess ekki kostur vegna eðlis fötlunarinnar, að beita sér fyrir eða skapa vernduð störf með hliðsjón af því hvað fötlunin er mikil. Í sumum tilvikum er nauðsynlegt að leita til sérhæfðra atvinnumiðlana og stuðningsþjónustu;
- 3 að stuðla að fullri félagslegri aðlögun og þátttöku fatlaðra í samfélaginu, með ýmsum ráðum, með því meðal annars að láta þeim í té stoð-

tæki í því skyni að sigrast á hindrunum við tjáskipti og hreyfingu og greiða fyrir aðgangi að samgöngutækjum, húsnæði, menningarstarfi og tómstundaiðju.

16. gr. – Réttur fjölskyldunnar til félagslegrar, lagalegrar og efnahagslegrar verndar

Í því skyni að tryggja þau skilyrði sem nauðsynleg eru fullum þroska fjölskyldunnar, en hún er hornsteinn samfélagsins, skuldbinda samningsaðilar sig til að efla efnahagslega, lagalega og félagslega vernd fjölskyldulífsins með ráðum á borð við félagslegar bætur og fjölskyldubætur, skattareglur, byggingu hentugs fjölskylduhúsnæðis, aðstoð við þá sem hafa nýlega stofnað heimili og með öðrum tiltækum ráðum.

17. gr. – Réttur barna og ungmenna til félagslegrar, lagalegrar og efnahagslegrar verndar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar barna og ungmenna til þess að vaxa úr grasi í umhverfi, sem stuðlar að fullum þroska þeirra, líkamlegum og vitsmunalegum, skuldbinda samningsaðilar sig til að gera allar viðeigandi og nauðsynlegar ráðstafanir, annað hvort með beinum hætti eða í samvinnu við opinber og einkarekin samtök, til þess:

- 1 a að tryggja, með hliðsjón af réttindum og skyldum foreldra, að börn og ungmenni njóti þeirrar umönnunar, aðstoðar, fræðslu og menntunar sem þau þarfnast, einkum með því að sjá um að koma á fót eða viðhalda stofnunum og þjónustu sem þjóna þessum tilgangi með fullnægjandi hætti;
 - b að vernda börn og ungmenni gegn vanrækslu, ofbeldi og misnotkun;
 - c að veita börnum og ungmönnum, sem eru tímabundið eða varanlega svipt stuðningi fjölskyldu sinnar, vernd og sérstaka ríkis-aðstoð.
- 2 að láta börnum og ungmönnum í té ókeypis grunnskóla- og framhaldsskólafræðslu og hvetja þau jafnframt til reglulegrar skólasóknar.

18. gr. – Réttur til að stunda launað starf á landsvæði annarra samningsaðila

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til að stunda launað starf á landsvæði annarra samningsaðila skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að beita gildandi reglum af víðsýni;
- 2 að einfalda gildandi formsatriði og draga úr eða fella niður stimpilgjöld og önnur gjöld sem erlendum launþegum eða vinnuveitendum þeirra er gert að greiða;

- 3 að slaka hver um sig eða sameiginlega á reglum um ráðningu erlendra launþega;

og viðurkenna:

- 4 rétt ríkisborgara sinna til þess að fara úr landi í því skyni að stunda launað starf á landsvæði annarra samningsaðila.

19. gr. – Réttur farandlaunþega og fjölskyldna þeirra á vernd og aðstoð

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar farandlaunþega og fjölskyldna þeirra á vernd og aðstoð á landsvæði annars samningsaðila skuldbinda samningsaðilar sig til:

- 1 að viðhalda, eða ganga úr skugga um að viðhaldið sé, hæfilegri og ókeypis þjónustu til að aðstoða slíka launþega, einkum við að afla réttra upplýsinga, og að beita öllum tiltækum ráðum, eftir því sem innlend lög og reglur heimila, til að koma í veg fyrir villandi áróður varðandi búferlaflutninga milli landa;
- 2 að gera viðeigandi ráðstafanir í lögsagnarumdæmi sínu til að greiða fyrir brottför, ferð og móttöku þessara launþega og fjölskyldna þeirra, og tryggja þeim viðeigandi heilbrigðisþjónustu, læknisaðstoð og góða hollustuhætti í lögsagnarumdæmi sínu á meðan á ferðinni stendur;
- 3 að efla eftir atvikum samvinnu félagslegra þjónustustofnana, opinberra eða einkarekinna, bæði í landinu sem flutt er frá og því sem flutt er til;
- 4 að tryggja slíkum launþegum, sem dvelja löglega á landsvæði þeirra, kjör sem ekki eru lakari en kjör eigin ríkisborgara hvað varðar eftirtalin atriði, að því marki sem lög og reglur fjalla um slík mál eða eru háð eftirliti stjórnsýsluyfirvalda:
 - a laun og önnur ráðningarkjör og vinnuskilyrði;
 - b aðild að stéttarfélögum og ávinning af kjarasamningum;
 - c húsnæði;
- 5 að tryggja slíkum launþegum, sem dvelja löglega á landsvæði þeirra, jafngóð kjör og eigin ríkisborgurum hvað varðar skatta, skyldur og gjöld sem lögð eru á vegna launþegans;
- 6 að greiða eftir fremsta megni fyrir því að fjölskylda erlends launþega, sem hefur verið heimiluð búseta á landsvæðinu, geti sameinast;
- 7 að tryggja að slíkir launþegar, sem dvelja löglega á landsvæði þeirra, fái samskonar meðferð og eigin ríkisborgarar við málarekstur vegna atriða sem um getur í þessari grein;

- 8 að tryggja að slíkum launþegum, sem dvelja löglega á landsvæði þeirra, sé ekki vísað úr landi nema þeir stofni þjóðaröryggi í hættu eða brjóti gegn almannahagsmunum eða siðgæði;
- 9 að heimila að slíkir launþegar millifæri innan löglegra marka þann hluta af tekjum sínum og sparifé sem þeir kjósa;
- 10 að láta þá vernd og aðstoð, sem kveðið er á um í þessari grein, einnig ná til farandlaunþega sem stunda sjálfstæða starfsemi, að því marki sem slíkar ráðstafanir eiga við;
- 11 að stuðla að og greiða fyrir því að farandlaunþegum og fjölskyldum þeirra sé kennd þjóðtunga viðtökuríkisins, eða ein þeirra, séu þær fleiri en ein;
- 12 að stuðla að og greiða fyrir því eftir fremsta megni að börn farandlaunþegans fái kennslu í móðurmáli hans.

20. gr. – Réttur til sömu tækifæra og jafnræðis hvað varðar starf og atvinnu án mismununar vegna kynferðis

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til sömu tækifæra og jafnræðis hvað varðar starf og atvinnu án mismununar vegna kynferðis skuldbinda samningsaðilar sig til að viðurkenna þann rétt og að gera viðeigandi ráðstafanir til að tryggja eða efla framkvæmd hans á þeim sviðum sem hér eru talin upp:

- a aðgangur að atvinnu, starfsöryggi og enduraðlögun að atvinnulífi;
- b atvinnuráðgjöf, menntun, endurmenntun og endurhæfing;
- c starfskjör og starfsskilyrði, þar með talin launakjör;
- d framvinda starfsferils, þar með talin stöðuhækkun.

21. gr. – Réttur til upplýsinga og samráðs

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar launþega til upplýsinga og samráðs í fyrirtækinu skuldbinda samningsaðilar sig til að beita sér fyrir eða hvetja til ráðstafana sem geri launþegum eða fulltrúum þeirra kleift, í samræmi við lög og venjur í landinu:

- a að fá reglulega eða þegar það hentar auðskildar upplýsingar um efnahagslega og fjárhagslega stöðu fyrirtækisins sem þeir starfa hjá, þó með þeim fyrirvara að tiltekna upplýsingar sem gætu skaðað fyrirtækið séu háðar trúnaði eða verði ekki veittar; og

- b að hafa tímanlega samráð um ákvarðanir sem verið er að taka og gætu verið afdrifaríkar fyrir hagsmuni launþega, einkum þær ákvarðanir sem gætu haft mikil áhrif á starfsmannahald fyrirtækisins.

22. gr. – Réttur til að taka þátt í að móta og bæta vinnuskilyrði og vinnuumhverfi í fyrirtækinu

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar launþega til að taka þátt í að móta og bæta vinnuskilyrði og vinnuumhverfi í fyrirtækinu skuldbinda samningsaðilar sig til þess að samþykkja eða stuðla að aðgerðum sem gera launþegum eða fulltrúum þeirra kleift, í samræmi við lög og venjur í landinu, að taka þátt í:

- a að móta og bæta vinnuskilyrði, vinnuskipulag og vinnuumhverfi;
- b heilsuvernd og öryggismálum í fyrirtækinu;
- c skipulagi félagslegrar og félagsmenningarlegrar þjónustu og aðstöðu í fyrirtækinu;
- d eftirliti með því að farið sé eftir reglum á þessum sviðum.

23. gr. – Réttur aldraðra til félagslegrar verndar

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar aldraðra til félagslegrar verndar skuldbinda samningsaðilar sig til að samþykkja eða stuðla að viðeigandi aðgerðum, hvort heldur með beinum hætti eða í samvinnu við opinber eða einkarekin samtök, sem miða einkum að því:

- að gera öldruðum kleift að vera þátttakendur í samfélaginu eins lengi og unnt er, með eftirtöldum ráðum:
 - a tekjum sem nægja þeim til að lifa með reisn og taka virkan þátt í opinberu lífi, félagslífi og menningarlífi;
 - b að veita þeim upplýsingar um þjónustu og aðstöðu sem öldruðum stendur til boða og möguleika þeirra til þess að færa sér slíkt í nyt;
- að gera öldruðum kleift að velja sér lífsstíl og lifa sjálfstæðu lífi í eigin umhverfi eins lengi og þeir hafa vilja og getu til, með eftirtöldum ráðum:
 - a að útvega þeim húsnæði sem samræmist þörfum þeirra og heilsufari eða viðeigandi aðstoð til þess að gera lagfæringar á eigin húsnæði;
 - b að sjá þeim fyrir heilsugæslu og þjónustu í samræmi við heilsufar;

- að tryggja öldruðum sem dvelja á stofnunum stuðning við hæfi, þó með virðingu fyrir einkalífi þeirra og þátttöku í ákvörðunum sem varða lífsskilyrði á stofnuninni.

24. gr. – Réttur launþega til verndar ef þeir missa starf sitt

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar launþega til verndar ef þeir missa starf sitt skuldbinda samningsaðilar sig til að viðurkenna:

- a rétt allra launþega til þess að þeim sé ekki sagt upp störfum án þess að fyrir því liggi gildar ástæður sem varða getu þeirra eða háttarni eða helgast af rekstrarþörfum fyrirtækisins, starfsstöðvarinnar eða stofnunarinnar;
- b rétt þeirra launþega, sem sagt er upp störfum án gildrar ástæðu, til sanngjarna bóta eða annarra viðunandi úrbóta.

Í því augnamiði skuldbinda samningsaðilar sig að tryggja, að launþegi, sem telur að sér hafi verið sagt upp án gildrar ástæðu, eigi rétt til þess að áfrýja máli sínu til hlutlauss aðila.

25. gr. – Réttur launþega til þess að eiga tryggðar kröfur ef vinnuveitandi verður ógjaldfær

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar launþega til þess að eiga tryggðar kröfur ef vinnuveitandi verður ógjaldfær skuldbinda samningsaðilar sig til að kveða á um að kröfur launþega vegna starfssamninga eða vinnuréttarsambands séu tryggðar af þar til bærri stofnun eða með öðrum skilvirkum verndarúrræðum.

26. gr. – Réttur til að starfa með reisn

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar allra launþega til þess að sjá ekki sjálfsvirðingu sinni misboðið í starfi skuldbinda samningsaðilar sig, í samráði við samtök vinnuveitenda og launþega, til þess:

- 1 að efla vitund og upplýsingar um og forvarnir gegn kynferðislegri áreitni á vinnustað eða í tengslum við starfið og að neyta allra tiltækra ráða til þess að verja launþega gegn slíku háttarni;
- 2 að efla vitund og upplýsingar um og forvarnir gegn þrálátum og ámælisverðum eða augljóslega neikvæðum og meiðandi athöfnum, sem beinast að tilteknum launþegum á vinnustað eða í tengslum við starfið, og að neyta allra tiltækra ráða til þess að verja launþega gegn slíku háttarni.

27. gr. – Réttur launþega, sem bera ábyrgð á fjölskyldu, til sömu tækifæra og jafnræðis

Í því skyni að tryggja beitingu réttar launþega af báðum kynjum, sem bera ábyrgð á fjölskyldu, til sömu tækifæra og jafnræðis, og að þeir njóti slíks til jafns við aðra launþega skuldbinda samningsaðilar sig til þess:

- 1 að gera viðeigandi ráðstafanir til þess:
 - a að gera launþegum, sem bera ábyrgð á fjölskyldu, kleift að hefja störf og halda þeim áfram, og enn fremur að hefja störf að nýju eftir fjarveru vegna þeirrar ábyrgðar, og einnig að gera ráðstafanir sem varða atvinnuráðgjöf og starfsmenntun;
 - b að taka mið af þörfum þeirra varðandi starfsskilyrði og almanna-tryggingar;
 - c að koma á fót eða auka þjónustu, opinbera eða einkarekna, einkum dagvistun barna og barnagæslu;
- 2 að sjá til þess að annað hvort foreldranna eigi þess kost, að loknu fæðingarorlofi, að taka sér foreldraleyfi til þess að annast barnið og skal lengd slíks leyfis og skilyrði þess ráðast af landslögum, kjarasamningum eða venju;
- 3 að tryggja að fjölskylduábyrgð verði ekki ein sér talin gild ástæða til uppsagnar.

28. gr. – Réttur fulltrúa launþega til verndar í fyrirtækinu og aðstaða sem þeim skal látin í té

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar fulltrúa launþega til þess að sinna störfum sínum skuldbinda samningsaðilar sig til að tryggja að í fyrirtækinu:

- a njóti þeir skilvirkar verndar gegn athöfnum sem valda þeim tjóni, meðal annars uppsögn sem rekja má til stöðu þeirra og starfa sem fulltrúar launþega í fyrirtækinu;
- b sé þeim látin í té sú aðstaða sem þeir þurfa á að halda til að geta sinnt störfum sínum fljótt og vel, að teknu tilliti til vinnumarkaðarins í viðkomandi landi og þarfa viðkomandi fyrirtækis, stærðar þess og umsvifa.

29. gr. – Réttur til upplýsinga og samráðs við framkvæmd hóp-upsagna

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttar launþega til upplýsinga og samráðs þegar kemur til hópupsagna skuldbinda samningsaðilar sig til að tryggja að vinnuveitendur upplýsi og hafi samráð við fulltrúa launþega, með góðum fyrirvara áður en til slíkra hópupsagna kemur,

um leiðir til þess að koma í veg fyrir hópuppsagnir eða draga úr fjölda þeirra og milda afleiðingarnar, meðal annars með því að beita jafnframt félagslegum úrræðum sem miða einkum að aðstoð við endurráðningu eða endurmenntun viðkomandi launþega.

30. gr. – Réttur til verndar gegn fátækt og félagslegri útskúfun

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til verndar gegn fátækt og félagslegri útskúfun skuldbinda samningsaðilar sig til:

- a að gera ráðstafanir innan ramma samræmdrar heildarstefnu til þess að stuðla að því að þeir sem búa við félagslega útskúfun eða fátækt eða eiga það á hættu svo og fjölskyldur þeirra fái greiðan aðgang meðal annars að atvinnu, húsnæði, menntun, fræðslu, menningu, félagslegri aðstoð og heilbrigðisþjónustu;
- b að endurskoða þessar ráðstafanir í því skyni að aðlaga þær ef þörf krefur.

31. gr. – Réttur til húsnæðis

Í því skyni að tryggja skilvirka beitingu réttarins til húsnæðis skuldbinda samningsaðilar sig til að gera ráðstafanir sem miða að því:

- 1 að stuðla að aðgangi að viðunandi húsnæði;
- 2 að koma í veg fyrir og draga úr húsnæðisleysi í því skyni að útrýma því smám saman;
- 3 að gera húsnæðisverð viðráðanlegt fyrir þá sem hafa ónóg fjárráð.

III. hluti

Grein A – Skuldbindingar

- 1 Með fyrirvara um ákvæði greinar B hér á eftir skuldbindur sérhver samningsaðili sig til:
 - a að líta á I. hluta þessa sáttmála sem yfirlýsingu um þau markmið sem hann muni stefna að með öllum tiltækum ráðum, eins og segir í inngangsorðum þess hluta;
 - b að líta svo á að hann sé bundinn af að minnsta kosti sex af eftirtöldum níu greinum í II. hluta þessa sáttmála: 1., 5., 6., 7., 12., 13., 16., 19. og 20.;
 - c að líta svo á að til viðbótar sé hann bundinn af tilteknum fjölda greina eða tölusettra málsgreina í II. hluta sáttmálans að eigin vali, svo fremi að heildarfjöldi greina eða tölusettra málsgreina, sem hann er bundinn af, sé ekki minni en sextán greinar eða sextíu og þrjár tölusettar málsgreinar.

- 2 Greinarnar eða tölusettu málsgreinarnar, sem valdar eru samkvæmt b- og c-lið þessarar greinar, skulu tilkynntar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins við afhendingu skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis.
- 3 Hver samningsaðili getur síðar lýst yfir með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að hann líti svo á að hann sé bundinn af þeim greinum og tölusettu málsgreinum II. hluta sáttmálans, sem enn hafa ekki verið samþykktar í samræmi við 1. mgr. þessarar greinar. Síðari skuldbindingar teljast óaðskiljanlegur hluti fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis og skulu hafa sama gildi frá og með fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá dagsetningu tilkynningar.
- 4 Sérhver samningsaðili skal halda úti vinnueftirlitskerfi sem hæfir aðstæðum í landinu.

Grein B – Tengsl við félagsmálasáttmála Evrópu og viðbótarbókun frá 1988

- 1 Enginn aðili að félagsmálasáttmála Evrópu eða viðbótarbókuninni frá 5. maí 1988 má fullgilda, viðurkenna eða samþykkja þennan sáttmála nema hann telji sig að minnsta kosti bundinn af þeim ákvæðum, sem svara til ákvæða félagsmálasáttmála Evrópu, og, þar sem við á, þeirrar viðbótarbókunar sem hann var bundinn af.
- 2 Viðurkenning skuldbindinga samkvæmt einhverju ákvæða þessa sáttmála skal frá gildistökuþegi slíkra skuldbindinga gagnvart hlutaðeigandi aðila leiða til þess að samsvarandi ákvæði félagsmálasáttmála Evrópu og, þar sem við á, ákvæði viðbótarbókunar frá 1988 falla úr gildi gagnvart hlutaðeigandi aðila ef sá aðili er bundinn af fyrrnefnda skjalinu eða báðum skjölunum.

IV. hluti

Grein C – Eftirlit með framkvæmd þeirra skuldbindinga sem felast í þessum sáttmála

Framkvæmd lögbundinna skuldbindinga, sem felast í þessum sáttmála, skal vera háð sama eftirliti og félagsmálasáttmáli Evrópu.

Grein D – Kærur hópa

- 1 Ákvæði þessarar viðbótarbókunar við félagsmálasáttmála Evrópu, þar sem kveðið er á um kerfi fyrir kærur hópa, skulu gilda um skuldbindingarnar sem þessi sáttmáli tekur til og eiga við ríkin sem hafa fullgilt tæða bókun.

- 2 Sérhvertt ríki, sem ekki er bundið af þeirri viðbótarbókun við félagsmálasáttmála Evrópu, þar sem kveðið er á um kerfi fyrir kærur hópa, getur, við afhendingu skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis vegna þessa sáttmála eða hvenær sem er síðar, lýst yfir með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að það samþykki eftirlit með skuldbindingum sínum samkvæmt þessum sáttmála í samræmi við þá málsmeðferð sem kveðið er á um í téðri bókun.

V. hluti

Grein E – Jafnræði

Þau réttindi, sem um getur í þessum sáttmála, skulu tryggð án mismununar af neinu tagi svo sem á grundvelli kynþáttar, litarháttar, kynferðis, tungumáls, trúarbragða, stjórnmálaskoðana eða annarra skoðana, þjóðernis eða þjóðfélagsstöðu, heilsufars, tengsla við minnihlutahóp, uppruna eða annarrar stöðu.

Grein F – Undanþágur vegna styrjaldar eða neyðarástands

- 1 Á tímum styrjaldar eða annars neyðarástands, sem ógnar tilveru þjóðar, er sérhverjum samningsaðila heimilt að grípa til ráðstafana, sem víkja frá skuldbindingum hans samkvæmt þessum sáttmála, að því marki sem brýn nauðsyn krefur, enda stangist slíkar ráðstafanir ekki á við aðrar skuldbindingar hans að þjóðarétti.
- 2 Sérhver samningsaðili, sem hefur nýtt sér þennan rétt til undanþágu, skal innan hæfilegs frests gera framkvæmdastjóra Evrópuráðsins fulla grein fyrir þeim ráðstöfunum, sem gerðar hafa verið, og ástæðunum sem liggja að baki þeim. Enn fremur skal hann tilkynna framkvæmdastjóranum um það þegar slíkar ráðstafanir falla úr gildi og þau ákvæði sáttmálans, sem hann hefur samþykkt, koma aftur til framkvæmda að fullu.

Grein G – Takmarkanir

- 1 Þegar réttindi og meginreglur, sem um getur í I. hluta, hafa verið framkvæmdar að fullu skulu þær og skilvirk beiting þeirra samkvæmt því sem kveðið er á um í II. hluta, ekki háðar neinum takmörkunum eða hömlum öðrum en þeim, sem tilgreindar eru í fyrrnefndum hlutum, að frátöldum þeim, sem eru lögboðnar og nauðsynlegar í lýðræðisþjóðfélagi til verndar réttindum og frelsi annarra, eða til verndar almannahagsmunum, þjóðaröryggi, almannahæilbrigði eða siðferði.
- 2 Þeim takmörkunum sem heimilt er samkvæmt þessum sáttmála að setja réttindum þeim og skuldbindingum sem hann tekur til má ekki beita í neinum tilgangi öðrum en þeim sem mælt er fyrir um.

Grein H – Tengsl milli sáttmálans og landslaga eða milliríkja-samninga

Ákvæði þessa sáttmála hafa ekki áhrif á þau ákvæði í landslögum eða tvíhliða og marghliða samningum sem þegar eru í gildi eða kunna að öðlast gildi og hagstæðari eru þeim sem verndarinnar njóta.

Grein I – Framkvæmd skuldbindinga

- 1 Með fyrirvara um þær framkvæmdaraðferðir, sem mælt er fyrir um í 1. til 31. gr. í II. hluta þessa sáttmála, skulu viðeigandi ákvæði þeirra koma til framkvæmda með:
 - a lögum eða reglum;
 - b samningum vinnuveitenda eða samtaka vinnuveitenda við samtök launþega,
 - c samþættingu beggja ofangreindra aðferða;
 - d öðrum tiltækum ráðum.
- 2 Framkvæmd skuldbindinga, sem kveðið er á um í 2. gr. (1., 2., 3., 4., 5. og 7. mgr.), 7. gr. (4., 6. og 7. mgr.), 10. gr. (1., 2., 3. og 5. mgr.) og 21. og 22. gr. í II. hluta þessa sáttmála, skal teljast fullnægjandi ef ákvæðunum er beitt í samræmi við 1. mgr. þessarar greinar að því er varðar mikinn meirihluta hlutaðeigandi launþega.

Grein J – Breytingar

- 1 Allar breytingar á I. og II. hluta þessa sáttmála í þeim tilgangi að rýmka réttindin sem tryggð eru með þessum sáttmála, og allar breytingar á III. og IV. hluta, sem samningsaðili eða stjórnarnefndin leggur fram, skulu sendar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, og kemur framkvæmdastjórinn þeim áleiðis til samningsaðila þessa sáttmála.
- 2 Stjórnarnefndin skal taka til athugunar allar breytingar, sem lagðar eru til í samræmi við ákvæði málsgreinarinnar hér að framan, og leggja samþykktan texta fyrir ráðherranefndina til staðfestingar að höfðu samráði við þingið. Þegar ráðherranefndin hefur staðfest textann er honum komið áleiðis til samningsaðilanna til viðurkenningar.
- 3 Allar breytingar á I. og II. hluta þessa sáttmála öðlast gildi, gagnvart þeim aðilum sem hafa viðurkennt þær fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá því, að þrjár aðilar hafa tilkynnt framkvæmdastjóranum að þeir hafi viðurkennt þær.

Hún öðlast gildi gagnvart þeim aðilum, sem viðurkenna breytinguna síðar, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er mánuður frá því, að

hlutaðeigandi aðili hefur tilkynnt framkvæmdastjóranum að hann hafi viðurkennt hana.

- 4 Allar breytingar á III. til VI. hluta þessa sáttmála öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er mánuður frá því að allir aðilar hafa tilkynnt framkvæmdastjóranum að þeir hafi viðurkennt þær.

VI. hluti

Grein K – Undirritun, fullgilding og gildistaka

- 1 Sáttmáli þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 2 Sáttmáli þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá því að þrjú aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af sáttmála þessum í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar.
- 3 Sáttmáli þessi öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá því að skjál til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.

Grein L – Landsvæði er sáttmálinn tekur til

- 1 Sáttmáli þessi skal taka til heimalandsvæðis hvers samningsaðila um sig. Hver undirritunaraðili getur við undirritun eða þegar skjál hans til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu, tilgreint í yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins hvaða landsvæði skuli teljast heimalandsvæði hans í þessu tilliti.
- 2 Hver undirritunaraðili getur við undirritun eða þegar skjál hans til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu, eða hvenær sem er síðar, lýst því yfir með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að sáttmálinn skuli að öllu leyti eða að hluta taka til landsvæðis eða landsvæða utan heimalandsvæðis sem tilgreind eru í téðri yfirlýsingu, enda fari undirritunaraðilinn með utanríkismál fyrir það eða þau eða beri ábyrgð á þeim. Undirritunaraðili skal tilgreina í yfirlýsingunni hvaða greinar eða málsgreinar í II. hluta sáttmála þessa það samþykki að skuli vera bindandi að því er varðar þau landsvæði sem nefnd eru í yfirlýsingunni.
- 3 Sáttmáli þessi skal öðlast gildi að því er varðar landsvæðið eða landsvæðin, sem um getur í áður nefndri yfirlýsingu, fyrsta dag næsta

mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá því að framkvæmdastjóranum berst tilkynning um slíka yfirlýsingu.

- 4 Hver aðili getur lýst því yfir síðar með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að hann samþykki, að því er varðar eitt eða fleiri landsvæði sem sáttmáli þessi hefur verið látinn ná til samkvæmt 2. mgr. þessarar greinar, að þær greinar eða þær tölusettu málsgreinar, sem hann hefur ekki þegar samþykkt fyrir það eða þau landsvæði, skuli vera bindandi. Slíkar skuldbindingar, sem síðar er stofnað til, skulu teljast óaðskiljanlegur hluti upprunalegrar yfirlýsingar að því er viðkomandi landsvæði varðar og skulu hafa sama gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá því að framkvæmdastjóranum berst tilkynning um slíka yfirlýsingu.

Grein M – Uppsögn

- 1 Hver samningsaðili getur einungis sagt upp sáttmála þessum að liðnum um fimm árum frá gildistöku sáttmálans að því er hann varðar eða í lok hvers tveggja ára tímabils eftir það og í hverju tilviki eftir að hafa tilkynnt framkvæmdastjóra Evrópuráðsins það með sex mánaða fyrirvara og skal hann tilkynna það hinum samningsaðilunum.
- 2 Hver samningsaðili getur, í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar, sagt upp sérhverri grein eða málsgrein í II. hluta þessa sáttmála sem hann hefur samþykkt, að því tilskildu að greinarnar eða málsgreinarnar, sem viðkomandi samningsaðili er bundinn af, séu aldrei færri en sextán í fyrra tilvikinu og sextíu og þrjár í síðara tilvikinu og að því tilskildu að í þessum fjölda greina eða málsgreina séu áfram þær greinar sem samningsaðilinn valdi úr þeim sem vitnað er sérstaklega til í b-lið 1. mgr. greinar A.
- 3 Hver samningsaðili getur sagt upp sáttmála þessum eða sérhverri grein eða málsgrein í II. hluta sáttmálans, samkvæmt þeim skilmálum sem tilgreindir eru í 1. mgr. þessarar greinar, að því er varðar hvert það landsvæði sem téður sáttmáli tekur til, samkvæmt yfirlýsingu sem gefin hefur verið í samræmi við 2. mgr. greinar L.

Grein N – Viðauki

Viðbæturinn við sáttmála þennan skal vera óaðskiljanlegur hluti hans.

Grein O – Tilkynningar

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuálastofnunarinnar um:

- a hverja undirritun,

- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis,
- c hvern gildistökudag sáttmála þessa í samræmi við grein K,
- d hverja yfirlýsingu sem gefin er við beitingu greinar A (2. og 3. mgr.), greinar D (1. og 2. mgr.), greinar F (2. mgr.) og greinar L (1., 2., 3. og 4. mgr.),
- e hverja breytingu í samræmi við grein J,
- f hverja uppsögn í samræmi við grein M,
- g hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi sáttmála þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað þessa endurskoðuðu útgáfu sáttmálans.

Gjört í Strassborg 3. maí 1996 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar í té staðfest endurrit.

Viðauki við endurskoðaða útgáfu félagsmálasáttmála Evrópu

Gildissvið endurskoðaðrar útgáfu félagsmálasáttmála Evrópu gagnvart þeim sem hann verndar

- 1 Með fyrirvara um 4. mgr. 12. gr. og 4. mgr. 13. gr. gilda 1. til 17. gr. og 20. til 31. gr. ekki um útlendinga, nema þeir séu ríkisborgarar annarra samningsaðila með löglega búsetu eða í fastri vinnu á landsvæði viðkomandi samningsaðila, þó þannig að þessar greinar ber að túlka með tilliti til ákvæða 18. og 19. gr. sáttmálans.

Slík túlkun kemur ekki í veg fyrir að hvaða samningsaðili sem er geti rýmkað hliðstæð réttindi svo að þau nái til annarra einstaklinga.

- 2 Sérhver samningsaðili skal veita flóttamönnum, eins og þeir eru skilgreindir í samningnum um réttarstöðu flóttamanna, sem undirritaður var í Genf 28. júlí 1951, og í bókuninni frá 31. janúar 1967, sem dvelja löglega á landsvæði hans, eins góð kjör og unnt er, og aldrei lakari en kveðið er á um í skuldbindingum sem samningsaðilinn hefur samþykkt með samningnum frá 1951 og öðrum alþjóðasamningum sem gilda um flóttamenn.
- 3 Sérhver samningsaðili skal veita ríkisfangslausum mönnum, samkvæmt skilgreiningu New York-sáttmálans frá 28. september 1954 um réttarstöðu ríkisfangslausra manna, sem dvelja löglega á landsvæði hans, eins góð kjör og unnt er, og aldrei lakari en kveðið er á um í skuldbindingum sem samningsaðilinn hefur samþykkt með téðu skjali og öðrum alþjóðasamningum sem gilda um ríkisfangslausa menn.

18. mgr. I. hluta og 1. mgr. 18. gr. II. hluta

Litið er svo á að þessi ákvæði varði ekki komu til landsvæðis samningsaðilanna og hafi ekki áhrif á ákvæði Evrópusamningsins um staðfestu sem undirritaður var í París 13. desember 1955.

II. hluti

2. mgr. 1. gr.

Þetta ákvæði ber hvorki að túlka sem bann við öryggisákvæði eða venju stéttarféлага né viðurkenningu á slíkum ákvæðum eða venjum.

6. mgr. 2. gr.

Aðilar geta ákveðið að þetta ákvæði skuli ekki gilda:

- a um launþega með samning eða vinnuréttarsamband sem gildir alls í einn mánuð eða skemur og/eða með átta stunda vinnuviku eða skemmri;
- b þegar samningurinn eða vinnuréttarsambandið er í eðli sínu óformlegt og/eða sértækt, að því tilskildu, þegar svo háttar til, að hlutlæg rök séu fyrir því að ákvæðinu sé ekki beitt.

4. mgr. 3. gr.

Litið er svo á að hlutverk, skipulag og rekstrarskilyrði slíkrar þjónustu skuli, hvað þetta ákvæði varðar, ákveðin með innlendum lögum eða reglum, kjarasamningum eða öðrum þeim leiðum sem henta þykja í hverju landi.

4. mgr. 4. gr.

Þetta ákvæði ber að skilja svo að með því sé ekki lagt bann við tafarlausum brottrekstri vegna alvarlegs brots.

5. mgr. 4. gr.

Litið er svo á að samningsaðili geti tekið á sig skuldbindingarnar sem tilgreindar eru í þessari málsgrein ef hann bannar með lögum, kjarasamningum eða með dómsúrskurði að frádráttur á launum alls þorra launþega sé bannaður, að frátöldum þeim einum sem falla ekki undir slíkar gerðir.

4 mgr. 6 gr.

Litið er svo á að samningsaðilar geti hver fyrir sig sett lög um neytingu verkfallsréttar að því tilskildu að takmarkanir sem þar kunna að vera settar þeim rétti megi réttlæta með hliðsjón af grein G.

2. mgr. 7. gr.

Þetta ákvæði hindrar ekki að samningsaðilar kveði á um það í lögum sínum að börn og ungmenni sem ekki hafa náð lágmarksaldri megi vinna, enda sé slík vinna alveg nauðsynleg vegna starfsmenntunar þeirra og innt af hendi í samræmi við fyrirmæli lögbærra yfirvalda og ráðstafanir gerðar til þess að vernda heilsu og öryggi barnanna og ungmennanna.

8. mgr. 7. gr.

Litið er svo á að samningsaðili hafi gengist undir skuldbindingarnar sem tilgreindar eru í þessari málsgrein ef hann setur í anda þeirra skuldbindinga lagaákvæði þess efnis að allur þorri barna og ungmenna undir átján ára aldri skuli ekki ráðinn til þess að vinna næturvinnu.

2. mgr. 8. gr.

Þetta ákvæði ber ekki að túlka sem algilt bann. Til dæmis má gera undantekningar frá því í eftirtöldum tilvikum:

- a ef hin vinnandi kona hefur brotið svo af sér að réttlætanlegt er að rjúfa vinnuréttarsambandið;
- b ef rekstri viðkomandi fyrirtækis er hætt;
- c ef ráðningartíminn, sem tilgreindur er í starfssamningi, er liðinn.

4. mgr. 12. gr.

Orðin „og með fyrirvara um skilyrðin sem sett eru í slíkum samningum“ í inngangi málsgreinarinnar vísa meðal annars til þess, að hvað varðar bætur sem eru óháðar öllum tryggingaiðgjöldum geti samningsaðili farið fram á að slíkar bætur séu ekki greiddar ríkisborgurum annarra samningsaðila fyrr en að loknum tilteknum búsetutíma.

4. mgr. 13. gr.

Ríkisstjórnir, sem eiga ekki aðild að samþykkt Evrópuríkja um framfærslu- og læknishjálp, geta fullgilt sáttmálann hvað varðar þessa málsgrein, að því tilskildu að þeir veiti ríkisborgurum annarra samningsaðila réttindi í samræmi við ákvæði téðs sáttmála.

16. gr.

Litið er svo á að verndin, sem veitt er með þessu ákvæði, nái einnig til fjölskyldna einstæðra foreldra.

17. gr.

Litið er svo á að þetta ákvæði nái til einstaklinga yngri en átján ára, nema því aðeins að gildandi lög kveði á um lægri löggræðisaldur, með fyrirvara þó um önnur sértæk ákvæði sáttmálans, einkum 7. gr.

Þessu ákvæði fylgir ekki kvöð um að tryggja skyldunám fram að fyrrgreindum aldri.

6. mgr. 19. gr.

Hvað varðar beitingu þessa ákvæðis nær orðasambandið „fjölskylda erlends launþega“ að minnsta kosti til maka launþegans og ógiftra barna, að því tilskildu að hin síðarnefndu teljist ólöggráða í viðtökuríkinu og að þau séu á framfæri erlenda launþegans.

20. gr.

- 1 Litið er svo að á heimilt sé að undanskilja frá gildissviði þessarar greinar almannatryggingamál og önnur ákvæði sem varða atvinnuleysisbætur, ellilífeyri og eftirlífendabætur.
- 2 Ákvæði um vernd kvenna, einkum með tilliti til meðgöngu, barnburðar og umönnunar nýbura, teljast ekki til mismununar samkvæmt þessari grein.
- 3 Þrátt fyrir þessa grein er heimilt að samþykkja sérstakar ráðstafanir í því skyni að ryðja úr vegi raunverulegu misrétti.
- 4 Heimilt er að undanskilja frá gildissviði þessarar greinar eða tiltekinnna ákvæða hennar störf, sem eðlis síns vegna eða aðstæðna er aðeins hægt að fela einstaklingum af tilteknu kyni. Þetta ákvæði ber ekki að túlka svo að samningsaðilar skuli tíunda í lögum og reglum þau störf sem eðlis síns vegna eða aðstæðna er aðeins hægt að fela einstaklingum af tilteknu kyni.

21. og 22. gr.

- 1 Hvað varðar beitingu þessara greina merkir hugtakið „fulltrúar launþega“ einstaklinga sem eru viðurkenndir sem slíkir að lögum eða venjum í landinu.
- 2 Auk laga og reglna nær hugtakið „lög eða venjur í landinu“, eftir því sem við á, til kjarasamninga, annarra samninga vinnuveitenda og fulltrúa launþega, hefða og viðeigandi fordæmisréttar.
- 3 Hvað varðar beitingu þessara greina er með hugtakinu „fyrirtæki“ átt við safn áþreifanlegra og óáþreifanlegra þátta, hvort sem það er lög- aðili eður ei, sem er ætlað að framleiða vöru eða veita þjónustu í ábataskyni, og hefur sjálfsákvörðunarvald hvað varðar eigin markaðs- stefnu.
- 4 Litið er svo á að heimilt sé að undanskilja trúarsamfélög og stofnanir þeirra frá beitingu þessara greina, jafnvel þótt slíkar stofnanir séu „fyrirtæki“ í skilningi 3. mgr. Stofnanir, sem fást við starfsemi sem sprottin er af tiltekinni hugsjón eða tilteknum siðferðilegum gildum, hugsjónum og gildum sem landslög standa vörð um, er heimilt að undanskilja frá beitingu þessara greina að því leyti sem nauðsynlegt er til þess að vernda stefnu fyrirtækisins.
- 5 Litið er svo á að þegar réttindin sem kveðið er á um í þessum greinum eru virt í öllum deildum fyrirtækisins í tilteknu ríki skuli samnings-

aðilinn, sem á hlut að máli, teljast standa við skuldbindingarnar sem felast í téðum ákvæðum.

- 6 Aðilum er heimilt að undanskilja frá gildissviði þessara greina þau fyrirtæki sem hafa færri starfsmenn en sem nemur tilteknu lágmarki og ræðst það af lögum og venju í landinu.

22. gr.

- 1 Þetta ákvæði hefur hvorki áhrif á völd né skyldur ríkjanna hvað varðar samþykkt reglna um hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, né heldur á völd og ábyrgð þeirra stofnana sem hafa á hendi eftirlit með því að þeim sé framfylgt.
- 2 Með hugtökunum „félagsleg og félagsmenningarleg þjónusta“ er átt við félagslega og/eða menningarlega aðstöðu sem sum fyrirtæki bjóða launþegum, þar á meðal félagslega aðstoð, íþróttaaðstöðu, aðstöðu til brjóstgöngufar, bókasöfn, sumarhúðir o.s. frv.

1. mgr. 23 gr.

Við beitingu þessarar málsgreinar vísar orðalagið „eins lengi og unnt er“ til líkamlegrar, sálrænnar og vitsmunalegrar getu hinna öldruðu.

24. gr.

- 1 Litið er svo á að í þessari grein merki hugtökin „að segja upp störfum“ og „að missa starf sitt“ starfslok launþega að frumkvæði vinnuveitandans.
- 2 Litið er svo á að þessi grein nái til allra launþega en að samningsaðili geti undanskilið frá vernd hennar að nokkru leyti eða öllu eftirtalda flokka starfsmanna:
 - a launþega sem eru ráðnir samkvæmt starfssamningi til tiltekins tíma eða tiltekins verks;
 - b launþega sem eru á reynslutíma eða hafa ekki náð tilskildum starfsaldri, enda sé sá tími fyrirfram afmarkaður og lengd hans sanngjörn;
 - c launþega sem eru ráðnir til bráðabirgða í skamman tíma.
- 3 Í þessari grein teljast eftirtalin atriði ekki næg ástæða til þess að segja launþega upp störfum:
 - a aðild að stéttarfélagi eða þátttaka í starfsemi stéttarfélags utan vinnutíma eða, með samþykki vinnuveitandans, á meðan á vinnutíma stendur;
 - b það að sækjast eftir, gegna eða hafa gegnt stöðu fulltrúa launþega;

- c kæra á hendur vinnuveitanda eða aðild að málssókn gegn honum, vegna meintra brota á lögum eða reglum eða áfrýjun til lögbærra stjórnsýslufirvalda;
 - d kynþáttur, litarháttur, kynferði, hjúskaparstétt, fjölskylduábyrgð, þungun, trúarbrögð, stjórnmálaskoðun, þjóðerni eða þjóðfélagsstaða;
 - e barnsburður eða foreldraleyfi;
 - f tímabundin fjarvera frá störfum vegna veikinda eða meiðsla.
- 4 Litið er svo á að bætur eða annars konar aðstoð eða greiðslur vegna uppsagnar launþega án gildrar ástæðu skuli bundnar í innlendum lögum eða reglum, kjarasamningum eða öðrum leiðum sem hæfa aðstæðum í viðkomandi landi.

25 gr.

- 1 Litið er svo á að lögbærum yfirvöldum innanlands sé heimilt, í undantekningartilvikum og að höfðu samráði við samtök vinnuveitenda og launþega, að láta þá vernd, sem felst í þessu ákvæði, ekki ná til tiltekinna flokka launþega vegna sérstaks eðlis vinnuréttarsambands þeirra.
- 2 Litið er svo á, að skilgreining á hugtakinu „ógjaldfær“ sé bundin lögum og venju í landinu.
- 3 Kröfur launþega samkvæmt þessu ákvæði geta meðal annars verið:
- a kröfur launþega til launa fyrir tiltekið tímabil, eigi skemmra en þrjú mánuðir í forgangskröfukerfi eða átta vikur í ábyrgðarkerfi, fram að greiðsluþroti eða uppsögn;
 - b kröfur launþega til útistandandi orlofsgreiðslna vegna starfa á greiðsluþrots- eða uppsagnarárinu;
 - c kröfur launþega til útistandandi greiðslna vegna annarra launaðra frídaga á tilteknu tímabili, sem skal eigi vera skemmra en þrjú mánuðir í forgangskröfukerfi eða átta vikur í ábyrgðarkerfi, fram að gjaldþroti eða uppsögn.
- 4 Með innlendum lögum eða reglum er heimilt að takmarka vernd krafna launþega við tiltekna fjárhæð er telst mannsæmandi.

26. gr.

Litið er svo á að þessi grein krefjist þess ekki að samningsaðilar setji sérstök lög.

Litið er svo á að 2. mgr. gildi ekki um kynferðislega áreitni.

27 gr.

Litið er svo á að þessi grein nái til launþega af báðum kynjum sem bera fjölskylduábyrgð gagnvart börnum á framfæri sínu og einnig gagnvart öðrum nánum ættingjum sínum sem þurfa greinilega á umönnun þeirra eða aðstoð að halda, þegar slík ábyrgð rýrir möguleika þeirra á að búa sig undir atvinnustarfsemi, hefja slíka starfsemi, taka þátt í henni eða komast áfram þar. Hugtökin „börn á framfæri“ og „aðrir nánustu ættingjar sem þurfa greinilega á umönnun þeirra eða aðstoð að halda“ ber að skilja eins og þau eru skilgreind í landslögum samningsaðilanna.

28. og 29. gr.

Við beitingu þessara greina merkir „fulltrúar launþega“ þá einstaklinga sem eru viðurkenndir sem slíkir samkvæmt lögum og venjum í landinu.

III. hluti

Litið er svo á að sáttmálinn feli í sér lagalegar skuldbindingar sem eru alþjóðlegar í eðli sínu, og að beiting þeirra sæti aðeins því eftirliti sem kveðið er á um í IV. hluta hans.

1. mgr. greinar A

Litið er svo á að tölusettar málsgreinar geti verið greinar sem eru aðeins ein málsgrein.

2. mgr. greinar B

Hvað varðar 2. mgr. greinar B svara ákvæði hins endurskoðaða sáttmála til þeirra ákvæða sáttmálans sem bera sömu málsgreinar- og/eða greinarnúmer, með eftirtöldum undantekningum:

- a 2. mgr. 3. gr. hins endurskoðaða sáttmála svarar til 1. og 3. mgr. 3. gr. sáttmálans;
- b 3. mgr. 3. gr. hins endurskoðaða sáttmála svarar til 2. og 3. mgr. 3. gr. sáttmálans;
- c 5. mgr. 10. gr. hins endurskoðaða sáttmála svarar til 4. mgr. 10. gr. sáttmálans;
- d 1. mgr. 17. gr. hins endurskoðaða sáttmála svarar til 17. gr. sáttmálans;

V. hluti

Grein E

Mismunun sem er byggð á hlutlægri og sanngjarnri ástæðu skal ekki teljast til mismununar.

Grein F

Hugtökin „á tímum styrjaldar eða annars neyðarástands“ ber að skilja svo að þau nái einnig til hættu á styrjöld.

Grein I

Litið er svo á að launþegar, sem eru undanskildir samkvæmt viðauka við 21. og 22. gr., skuli ekki taldir með þegar fjöldi hlutaðeigandi launþega er ákvarðaður.

Grein J

Hugtakið „breyting“ skal rýmkað svo að það taki einnig til nýrra greina, sem bætt er við sáttmálann.

**Evrópusamningur
um varnir gegn pyndingum
og ómannlegri eða vanvirðandi
meðferð eða refsingu**

Strassborg, 26. XI. 1987

Birtist í Stjórnartíðindum C 19/1990.

Safn Evrópusamninga/126

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem undirritað hafa samning þennan,

sem hafa hliðsjón af ákvæðum sáttmála um verndun mannréttinda og mannfrelsis,

sem minnst þess að „enginn maður skal sæta pyndingum, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu“ samkvæmt 3. gr. þess sáttmála,

sem líta til þess að úrræði þau sem sáttmálinn gerir ráð fyrir verka gagnvart þeim sem telja sig hafa orðið fyrir broti gegn 3. gr.,

sem eru sannfærð um að vernd manna sem sætt hafa frelsissviptingu gegn pyndingum eða ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu megi efla með fyrirbyggjandi aðgerðum sem grundvallast á vitjunum fremur en með réttarúrræðum,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli

1. gr.

Stofnsett skal Evrópunefnd um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu (hér á eftir nefnd „nefndin“). Skal nefndin með vitjunum kanna meðferð manna sem sætt hafa frelsissviptingu í því skyni að efla, ef nauðsyn krefur, vernd þeirra gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu.

2. gr.

Hver aðili skal heimila vitjanir samkvæmt samningi þessum til sérhvers staðar innan lögsögu hans þar sem frelsissviptir menn eru vegna ákvörðunar opinbers yfirvalds.

3. gr.

Við framkvæmd þessa skulu nefndin og þar til bær yfirvöld þess aðila, sem við á, hafa samvinnu sín í milli.

II. kafli

4. gr.

- 1 Nefndin skal skipuð jafnmörgum mönnum og aðilar eru.
- 2 Nefndarmenn skulu kjörnir úr hópi manna sem eru vammlausir og viðurkenndir fyrir hæfni á sviði mannréttinda eða með starfsreynslu á því sviði sem samningur þessi tekur til.
- 3 Engir tveir nefndarmenn skulu vera þegnar sama ríkis.
- 4 Nefndarmenn eru einungis bundnir við sannfæringu sína í störfum sínum og skulu starfa sem einstaklingar, vera sjálfstæðir og óhlutdrægir, og tiltækir til virkra starfa í þágu nefndarinnar.

5. gr.

- 1 Ráðherranefnd Evrópuráðsins kýs nefndarmenn af skrá sem stjórnarnefnd ráðgjafarþings Evrópuráðsins tekur saman. Skulu þeir kjörnir með hreinum meirihluta atkvæða. Hver sendinefnd aðilanna á þinginu tilnefnir þrjá frambjóðendur, og skulu að minnsta kosti tveir þeirra vera þegnar hlutaðeigandi ríkis.
- 2 Fara skal að með sama hætti þegar fylla þarf sæti sem kunna að losna.
- 3 Nefndarmenn skulu kjörnir til fjögurra ára. Aðeins má endurkjósa þá einu sinni. Þó skal kjörtímabili þriggja nefndarmanna sem kjörnir eru í fyrstu kosningu lokið að tveimur árum liðnum. Nefndarmenn, sem ganga eiga úr nefndinni að fyrstu tveimur árum liðnum, skulu valdir með hlutkesti af aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins þegar að afloknu fyrsta kjöri.

6. gr.

- 1 Fundi nefndarinnar skal halda fyrir luktum dyrum. Fundur er lögmætur þegar meirihluti nefndarmanna er viðstaddur. Ákvarðanir nefndarinnar skulu teknar með meirihluta þeirra nefndarmanna sem viðstaddir eru, sbr. þó 2. tl. 10. gr.
- 2 Nefndin setur sér sjálf fundarsköp
- 3 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal annast skrifstofuhald fyrir nefndina.

III. kafli

7. gr.

- 1 Nefndin skal skipuleggja vitjanir til staða sem um getur í 2. gr. Auk reglubundinna vitjana getur nefndin skipulagt aðrar vitjanir sem henni virðist þörf á með hliðsjón af aðstæðum.
- 2 Að jafnaði skulu að minnsta kosti tveir nefndarmenn fara í vitjun. Nefndin má, ef hún telur nauðsynlegt, hafa sérfræðinga og túlka sér til aðstoðar.

8. gr.

- 1 Nefndin skal tilkynna ríkisstjórn þess aðila sem í hlut á um þá fyrirætlun að koma í vitjun. Er það hefur verið tilkynnt má nefndin hvenær sem er fara til hvers þess staðar sem um getur í 2. gr.
- 2 Aðili skal veita nefndinni eftirfarandi aðstöðu til að sinna hlutverki sínu:
 - a Aðgang að landsvæði sínu og rétt til ferðar án hindrunar,
 - b allar upplýsingar um þá staði þar sem frelsissviptir menn eru,
 - c ótakmarkaðan aðgang að hverjum þeim stað þar sem frelsissviptir menn eru, þar með talinn réttur til að fara um þá staði án hindrunar,
 - d allar aðrar upplýsingar sem aðilanum eru tiltækar og nefndinni nauðsynlegar til að sinna hlutverki sínu. Þegar nefndin leitar þessara upplýsinga skal hún taka tillit til þeirra laga og siðareglna sem við eiga í landinu.
- 3 Nefndin má eiga viðtöl í einrúmi við frelsissvipta menn.
- 4 Nefndin getur átt óheft samskipti við hvern þann sem hún telur geta veitt gagnlegar upplýsingar.
- 5 Sé þess þörf getur nefndin þegar komið athugasemdum sínum á framfæri við þar til bær yfirvöld þess aðila sem í hlut á.

9. gr.

- 1 Ef alveg sérstaklega stendur á geta þar til bær yfirvöld þess aðila sem í hlut á andmælt því við nefndina að hún komi í vitjun á þeim tíma eða til þess ákveðna tiltekna staðar sem hún hyggst vitja. Slík andmæli verða aðeins borin fram vegna landvarna, öryggis almennings, alvarlegrar upplausnar á stöðum þar sem frelsissviptir menn eru, heilsufars

manns, eða vegna þess að áriðandi yfirheyrsla vegna alvarlegs afbrots stendur yfir.

- 2 Er slík andmæli hafa verið borin fram skulu nefndin og aðilinn þegar ráðgast sínn á milli til að skýra aðstæður og leita samkomulags um tilhögun sem geri nefndinni kleift að rækja störf sín án tafa. Slík tilhögun getur falið í sér flutning manns, sem nefndin hyggst vitja, til annars staðar. Þar til vitjun á sér stað skal aðilinn veita nefndinni upplýsingar um hvern þann sem í hlut á.

10. gr.

- 1 Að lokinni hverri vitjun skal nefndin gera skýrslu um þau atriði sem í ljós hafa komið við vitjunina, og skal tekið tillit til allra athugasemda sem viðkomandi aðili kann að hafa lagt fram. Skal nefndin senda honum skýrslu sína með þeim tillögum sem hún telur nauðsynlegar. Getur nefndin ráðgast við aðilann í því skyni að leggja til, ef þörf er á, umbætur varðandi vernd frelsissviptra manna.
- 2 Ef aðili hafnar samvinnu eða neitar að bæta aðstæður í ljósi tillagna nefndarinnar getur nefndin með atkvæðum tveggja þriðju hluta nefndarmanna ákveðið, er aðilanum hefur verið veittur kostur á að kynna sjónarmið sín, að gefa út opinbera yfirlýsingu um málið.

11. gr.

- 1 Upplýsingar sem nefndin aflar í tengslum við vitjun og skýrsla hennar og viðræður við viðkomandi aðila eru trúnaðarmál.
- 2 Nefndin skal birta skýrslu sína, með hverjum þeim athugasemdum sem viðkomandi aðili kann að hafa gert, hvenær sem aðilinn fer fram á það.
- 3 Þó skal ekki birta persónulegar upplýsingar án skýlauss samþykkis þess manns sem í hlut á.

12. gr.

Að gættum reglum 11. gr. um trúnað skal nefndin árlega gefa ráðherranefndinni almenna skýrslu um störf sín og skal skýrslan send ráðgjafarþinginu og gerð opinber.

13. gr.

Nefndarmenn, svo og sérfræðingar og aðrir aðstoðarmenn nefndarinnar, skulu meðan á starfstímabili þeirra stendur og síðar halda trúnað um atvik og upplýsingar sem þeir hafa fengið vitneskju um í störfum sínum.

14. gr.

- 1 Nöfn aðstoðarmanna nefndarinnar skulu tilgreind í tilkynningu samkvæmt 1. tl. 8. gr.
- 2 Sérfræðingar skulu starfa samkvæmt fyrirmælum og í umboði nefndarinnar. Þeir skulu hafa sérstaka þekkingu og reynslu á þeim sviðum sem samningur þessi tekur til, og vera sjálfstæðir, óhlutdrægir og til-tækir til starfa á sama hátt og nefndarmenn.
- 3 Aðili getur, ef sérstaklega stendur á, lýst því yfir að sérfræðingur eða annar aðstoðarmaður nefndarinnar fái ekki að koma í vitjun til staðar innan lögsögu hans.

IV. kafli

15. gr.

Hver aðili skal tilkynna nefndinni um nafn og aðsetur þess stjórnvalds sem bært er til að taka við tilkynningum til ríkisstjórnar hans, og um hvern þann tengilið sem hann kann að skipa.

16. gr.

Nefndin, nefndarmenn og sérfræðingar þeir sem um getur í 2. tl. 7. gr. skulu njóta þeirra forréttinda og friðhelgi sem greinir í viðauka við samning þennan.

17. gr.

- 1 Samningur þessi skal ekki skerða gildi ákvæða í landslögum eða alþjóðasamningum sem veita frelsissviptum mönnum betri vernd.
- 2 Ekkert í samningi þessum skal talið takmarka eða raska löghæfi stofnana Mannréttindasáttmála Evrópu eða skyldum þeim sem aðilar hafa tekist á hendur samkvæmt þeim sáttmála.
- 3 Nefndin skal ekki vitja staða sem fulltrúar eða sendimenn verndarríkja eða Alþjóðanefndar Rauða krossins vitja á virkan hátt reglubundið samkvæmt Genfarsamningunum frá 12. ágúst 1949 og viðbótarbókunum við þá frá 8. júní 1977.

V. kafli

18. gr.

Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins. Hann er háður fullgildingunni, viðurkenningu eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

19. gr.

- 1 Samningur þessi gengur í gildi fyrsta þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er sjö aðildarríki Evrópuráðsins hafa lýst samþykki sínu á að vera bundin af honum samkvæmt 18. gr.
- 2 Gagnvart aðildarríki, sem síðar lýsir samþykki sínu á að vera bundið af samningi þessum, öðlast hann gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjal þess er afhent.

20. gr.

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals að tilgreina það eða þau landssvæði sem samningur þessi nær til.
- 2 Með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins getur sérhvert ríki hvenær sem er síðar látið samning þennan ná til hvaða annars landssvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningurinn tekur gildi gagnvart slíku landssvæði fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík yfirlýsing.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi tölulíðum, má afturkalla fyrir hvert það landssvæði, sem þar er tilgreint, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllun tekur gildi fyrsta dag þess mánaðar, sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.

21. gr.

Enga fyrirvara má gera við ákvæði samnings þessa.

22. gr.

- 1 Sérhver aðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Slík uppsögn tekur gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru tólf mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst tilkynningin.

23. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins um:

- a sérhverja undirritun,
- b afhendingu sérhvers fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals,
- c sérhvern gildistöku dag samnings þessa samkvæmt 19. og 20. gr.,
- d sérhvern annan gerning, tilkynningu eða orðsendingu sem samning þennan varðar, nema hvað snertir gerninga samkvæmt 8. og 10. gr.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 26. nóvember 1987 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðsins.

VIÐAUKI

Forréttindi og friðhelgi (16. gr.)

- 1 Þegar rætt er um nefndarmenn í viðauka þessum er einnig átt við sérfræðinga þá sem í 2. tl. 7. gr. getur.
- 2 Er nefndarmenn rækja störf sín og meðan þeir ferðast vegna starfa sinna njóta þeir eftirtalinna forréttinda og friðhelgi:
 - a friðhelgi að því er varðar handtöku og kyrrsetningu, og hald á einkafarangri, svo og að því er varðar hvers kyns lögsókn vegna allra athafna þeirra í starfi þ. á. m. vegna ummæla í ræðu eða riti,
 - b undanþága frá öllum hömlum á ferðafrelsi við brottför frá búsetulandi sínu og við endurkomu þangað, og þegar komið er til og farið frá landi því þar sem þeir rækja störf sín; og frá skráningu útlendinga í landi þar sem komið er í vitjun eða landi sem þeir fara um vegna starfa sinna.
- 3 Er nefndarmenn ferðast vegna starfa sinna skal þeim hvað varðar tollgæslu og gjaldeyriseftirlit veitt
 - a af hálfu stjórnvalda lands síns sama aðstaða og veitt er háttsettum embættismönnum sem ferðast utanlands í tímabundnum opinberum erindum,
 - b af hálfu stjórnvalda annarra aðila sama aðstaða og veitt er fulltrúum erlendra ríkisstjórna sem gegna tímabundnum opinberum erindum.
- 4 Skjöl og gögn nefndarinnar eru friðhelg að því leyti sem þau varða störf hennar.

Ekki má hefta eða ritskoða opinber bréf eða önnur opinber boðskipti nefndarinnar.
- 5 Svo nefndarmönnum sé tryggð óskorað málfrelsi og að þeir séu að öllu leyti sjálfstæðir við störf sín, skal friðhelgi þeirra að því er varðar lögsókn vegna ummæla í ræðu eða riti og allra athafna þeirra við störf haldast eftir að þeir láta af störfum.
- 6 Forréttindi og friðhelgi eru veitt nefndarmönnum til að vernda sjálfstæði þeirra við störf, en ekki vegna þeirra sjálfra. Eingöngu nefndin er til þess bær að afsala nefndarmönnum friðhelgi þeirra, og hún hefur ekki einungis rétt til þess, heldur er henni skylt að afsala nefndarmanni friðhelgi hans hvenær sem hún telur að friðhelgin hefti réttan gang máls og þar sem unnt er að afsala friðhelgi án þess að skaða tilgang hennar.

**Bókun nr. 1
við Evrópusamning
um varnir gegn pyndingum
og ómannlegri eða vanvirðandi
meðferð eða refsingu**

Strassborg, 4. XI. 1993

Áður óbirt þýðing.

Safn Evrópusamninga/151

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem undirritað hafa bókun þessa við Evrópusamning um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu og undirritaður var í Strassborg 26. nóvember 1987 (hér eftir nefndur „samningurinn“),

sem telja að heimila eigi ríkjum sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu að gerast aðilar að samningnum að fengnu boði ráðherranefndar Evrópuráðsins,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

Við 1. mgr. 5. gr. samningsins bætist eftirfarandi undirmálgrein:

„Þegar kjósa skal nefndarmann af hálfu ríkis sem ekki er aðili að Evrópuráðinu skal stjórnarnefnd ráðgjafarþingsins bjóða þjóðþingi þess ríkis að tilnefna þrjá frambjóðendur og skulu að minnsta kosti tveir þeirra vera þegnar hlutaðeigandi ríkis. Kosning ráðherranefndarinnar skal fara fram að höfðu samráði við viðkomandi ríki.“

2. gr.

12. gr. samningsins hljóðar svo:

„Að gættum reglum 11. gr. um trúnað skal nefndin árlega gefa ráðherranefndinni almenna skýrslu um störf sín og skal skýrslan send ráðgjafarþinginu og hverju því ríki sem ekki er aðili að Evrópuráðinu en er aðili að samningnum og gerð opinber.“

3. gr.

18. gr. samningsins verður 1. mgr. 18. gr. og við greinina bætist ný málsgrein sem verður 2. mgr., svohljóðandi:

„2 Ráðherranefnd Evrópuráðsins getur boðið ríkjum sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu að gerast aðilar að samningnum.“

4. gr.

Í 2. mgr. 19. gr. samningsins kemur orðið „ríki“ í stað orðsins „aðildarríki“ og orðin: „samþykktar- eða aðildarskjal“ í stað orðanna „eða samþykktarskjal“.

5. gr.

Í 1. mgr. 20. gr. samningsins koma orðin „samþykktar- eða aðildarskjal“ í stað orðanna „eða samþykktarskjal“.

6. gr.

- 1 Upphafsmálsliður 23. gr. samningsins hljóðar svo:

„Aðalframkvæmdarstjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og ríkjum sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu en aðilar að samningnum um:“

- 2 Í b-lið 23. gr. koma orðin „samþykktar- eða aðildarskjals“ í stað orðanna „eða samþykktarskjals“.

7. gr.

- 1 Bókun þessi skal liggja frammi til undirritunar af hálfu aðildarríkja Evrópuráðsins sem undirritað hafa samninginn og geta þau lýst sig samþykkt því að vera bundin af henni með:

- a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki; eða
- b undirritun sem háð er fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki og síðar er viðurkennd, staðfest eða samþykkt.

- 2 Skjöl um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

8. gr.

Bókun þessi öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst að liðnum þremur mánuðum frá þeim degi er allir aðilar að samningnum hafa lýst yfir samþykki sínu til að vera bundnir af bókuninni í samræmi við 7. gr.

9. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins um:

- a sérhverja undirritun,
- b afhendingu sérhvers skjals um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki.
- c gildistökudag bókunar þessarar í samræmi við 8. gr.
- d sérhvern annan gerning, tilkynningu eða orðsendingu sem varðar bókun þessa.

Þessu til staðfestu hafa undirrituð, sem til þess hafa fullt umboð, ritað nafn sitt undir bókun þessa.

Gjört í Strassborg 4. nóvember 1993 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðsins.

**Bókun nr. 2
við Evrópusamning
um varnir gegn pyndingum
og ómannlegri eða vanvirðandi
meðferð eða refsingu**

Strassborg, 4. XI. 1993

Áður óbirt þýðing.

Safn Evrópusamninga/152

Ríki þau sem undirritað hafa bókun þessa við Evrópusamning um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu sem undirritaður var í Strassborg 26. nóvember 1987, (hér eftir nefndur „samningurinn“),

sem sannfærð eru um réttmæti þess að heimila nefndarmönnum Evrópunefndar um varnir gegn pyndingum og ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu að hljóta endurkosningu tvisvar,

sem einnig telja nauðsynlegt að tryggja reglulega endurnýjun nefndarmanna,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

- 1 Annar msl. 3. mgr. 5. gr. orðist svo:

„Þá má endurkjósa tvisvar.“

- 2 Við 5. gr. samningins bætast eftirfarandi 4. og 5. mgr:

„4 Til að tryggja eftir því sem unnt er að helmingur nefndarmanna sé endurnýjaður annað hvort ár getur ráðherranefndin ákveðið áður en gengið er til eftirfarandi kosninga að kjörtímabil eins eða fleiri þeirra nefndarmanna sem kjósa skal skuli vera annað en fjögur ár en þó ekki lengra en sex ár og ekki skemmra en tvö ár.

5 Þegar um kjörtímabil fleiri en eins nefndarmanns er að ræða og ráðherranefndin beitir undanfarandi málsgrein skal úthlutun kjörtímabila nefndarmanna framkvæmd með hlutkesti af aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins þegar eftir kosninguna.“

2. gr.

- 1 Bókun þessi skal liggja frammi til undirritunar af hálfu þeirra ríkja sem undirritað hafa samninginn eða gerst aðilar að honum og geta þau lýst sig samþykkt því að vera bundin af henni með:

a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki; eða

- b undirritun sem háð er fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki og síðar er fullgilt, viðurkennd eða samþykkt.
- 2 Skjöl um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

3. gr.

Bókun þessi öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst að liðnum þremur mánuðum frá þeim degi er allir aðilar að samningnum hafa lýst yfir samþykki sínu til að vera bundnir af bókuninni í samræmi við 2. gr.

4. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og ríkjum sem ekki eru aðildarríki en eru aðilar að samningnum um:

- a sérhverja undirritun;
- b afhendingu sérhvers skjals um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki;
- c gildistöku dag bókunar þessar í samræmi við 3. gr.;
- d sérhvern annan gerning, tilkynningu eða orðsendingu sem varðar bókun þessa.

Þessu til staðfestu hafa undirrituð, sem til þess hafa fullt umboð, ritað nafn sitt undir bókun þessa.

Gjört í Strassborg 4. nóvember 1993 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðsins.

Minnihlutahópar

Rammasamningur um verndun þjóðarbrotá

Strassborg, 1. II. 1995

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/157

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki, sem hafa undirritað ramma-samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna, einkum í því skyni að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna sem eru sameiginleg arfleifð þeirra,

hafa í huga að ein leið að því marki er að viðhalda og styrkja jafnt mannréttindi sem mannfrelsi,

óska að fylgja eftir yfirlýsingu ríkis- og ríkisstjórnarleiðtoga aðildarríkja Evrópuráðsins sem var samþykkt í Vínarborg 9. október 1993,

eru ákveðin í að vernda þjóðarbrot, hvert á sínum landsvæðum,

hafa í huga að umrót í fortíð Evrópu færir heim sanninn um að verndun þjóðarbrot er forsenda stöðugleika, lýðræðislegs öryggis og friðar í þessum heimshluta,

hafa í huga að í þjóðfélagi fjölræðis og raunverulegs lýðræðis ber ekki einvörðungu að virða það sem sérkennir einstaklinga, sem tilheyra þjóðarbroti, með tilliti til uppruna þeirra, menningar, tungumáls og trúarbragða, heldur einnig að skapa viðhlítandi skilyrði sem gera þeim kleift að tjá, varðveita og þroska þessi sérkenni,

hafa í huga nauðsyn þess að skapa andrúmsloft umburðarlyndis og skoðanaskipta með það í huga að menningarleg fjölbreytni geti auðgað hvert þjóðfélag fremur en sundrað því,

hafa í huga að umburðarlyndi og hagsæld í Evrópu eru ekki einvörðungu undir ríkjasamstarfi komin heldur og samstarfi yfir landamæri milli yfirvalda í sveitarfélögum og héruðum, með fyrirvara um stjórn-skipun og friðhelgi yfirráðasvæðis hvers ríkis,

hafa hliðsjón af samningnum um verndun mannréttinda og mannfrelsis og viðbótarsamningum við hann,

hafa hliðsjón af skuldbindingum um að vernda þjóðarbrot sem er að finna í samningum og yfirlýsingum Sameinuðu þjóðanna og skjölum ráðstefnunnar um öryggi og samvinnu í Evrópu, einkum skjali Kaupmannahafnarfundarins frá 29. júní 1990,

eru ákveðin í að skilgreina þær meginreglur sem ber að virða og þær skyldur sem af þeim leiðir, í því augnamiði að tryggja, í aðildarríkjunum og öðrum ríkjum sem kunna að gerast aðilar að þessum samningi, virka verndun þjóðarbrot og réttinda og frelsis einstaklinga, sem

tilheyra þessum þjóðarbrotum, eins og lög leyfa og með virðingu fyrir friðhelgi yfirráðasvæðis og fullveldi ríkja,

hafa ásett sér að hrinda meginreglum þessa rammasamnings í framkvæmd með innlendri löggjöf og viðeigandi stefnumörkun stjórnvalda,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. þáttur

1. gr.

Verndun þjóðarbrot og réttinda og frelsis einstaklinga, sem tilheyra þjóðarbrotum, er snar þáttur í verndun mannréttinda á alþjóðavettvangi og fellur sem slík undir alþjóðlega samvinnu.

2. gr.

Ákvæðum þessa rammasamnings skal beita í góðri trú, í anda skilnings og umburðarlyndis og í samræmi við meginreglur um framferði sem sæmir góðum granna, vinsamleg tengsl og samvinnu ríkja í milli.

3. gr.

- 1 Hver einstaklingur, sem tilheyrir þjóðarbroti, skal hafa rétt til að velja hvort komið sé fram við hann sem slíkan eður ei og skal í engu líða fyrir þann kost sem hann velur eða fyrir það að nýta sér þau réttindi sem tengjast vali hans.
- 2 Einstaklingar, sem tilheyra þjóðarbroti, geta nýtt sér réttindi og notið frelsis sem leiðir af þeim meginreglum sem þessi rammasamningur felur í sér, hvort heldur sem einstaklingar eða í samfélagi við aðra.

II. þáttur

4. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að tryggja einstaklingum, sem tilheyra þjóðarbrotum, jafnan rétt gagnvart lögum og rétt til að njóta lagaverndar til jafns við aðra. Í þessu tilliti er hvers kyns mismunun, á grundvelli þeirrar staðreyndar að viðkomandi tilheyrir þjóðarbroti, óheimil.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að samþykkja fullnægjandi ráðstafanir, ef nauðsyn krefur, sem miða að því að þeir, sem tilheyra þjóðarbroti, fái fullan rétt í raun til jafns við þá, sem tilheyra meirihluta landsmanna, á öllum sviðum efnahagslífs, félagsmála, stjórnmála og

menningar. Þeir skulu, að því er þetta varðar, taka eðlilegt tillit til sér-
aðstæðna einstaklinga sem tilheyra þjóðarbrotum.

- 3 Eigi ber að líta á ráðstafanir, sem eru samþykktar í samræmi við
2. mgr., sem mismunun.

5. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að bæta nauðsynleg skilyrði
einstaklinga, sem tilheyra þjóðarbrotum, til að viðhalda, þróa og varð-
veita menningu sína og þróa meginþætti sérkenna sinna, nánar tiltek-
ið trúarbrögð, tungumál, siði og venjur og menningararf.
- 2 Samningsaðilar skulu, með fyrirvara um ráðstafanir sem þeir gera til
að framfylgja almennri samrunastefnu, sniðganga stefnumið og að-
gerðir sem miða að samlögun einstaklinga, sem tilheyra þjóðarbrot-
um, gegn vilja þeirra og veita þeim vernd gegn aðgerðum sem miða
að slíkri samlögun.

6. gr.

- 1 Samningsaðilar skulu stuðla að umburðarlyndi og skoðanaskiptum
milli fólks af ólíkum menningartoga og gera skilvirkar ráðstafanir til
þess að ýta undir gagnkvæma virðingu og skilning og samvinnu milli
allra einstaklinga sem búa á landsvæði þeirra, án tillits til uppruna
þeirra eða sérkenna sem lúta að menningu, tungumáli eða trúar-
brögðum, einkum á sviði menntunar, menningar og fjölmiðla.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að gera viðeigandi ráðstafanir
til að vernda einstaklinga sem er hótað með eða verða fyrir mismun-
un, fjandskap eða ofbeldi sakir uppruna síns eða sérkenna sem lúta
að menningu, tungumáli eða trúarbrögðum.

7. gr.

Samningsaðilar skulu tryggja að virtur sé réttur allra einstaklinga, sem
tilheyra þjóðarbroti, til þess að koma saman í friðsamlegum tilgangi að
eigin vild, til félagafrelsis, tjáningarfrelsis og til hugsana-, samvisku-
og trúfrelsis.

8. gr.

Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að viðurkenna rétt hvers ein-
staklings, sem tilheyrir þjóðarbroti, til að láta í ljósi trú sína eða sann-
færingu og koma á fót trúarstofnunum, félögum og samtökum.

9. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að viðurkenna að í rétti hvers
einstaklings, sem tilheyrir þjóðarbroti, til tjáningarfrelsis felist skoðana-
frelsi og frelsi til að taka við og miðla upplýsingum og hugmyndum á

tungumáli þjóðarbrotisins án afskipta opinberra yfirvalda og án tillits til landamæra. Samningsaðilar skulu tryggja, innan ramma landslaga, að einstaklingum, sem tilheyra þjóðarbroti, sé ekki mismunað með tilliti til aðgangs að fjölmiðlum.

- 2 Ákvæði 1. mgr. skulu ekki koma í veg fyrir að samningsaðilar geti gert kröfu um að starfsemi fyrirtækja á sviði hljóðvarps- og sjónvarpssendinga eða kvikmyndasýninga sé háð leyfi, án þess að um mismunun sé að ræða og að því gefnu að slík krafa sé byggð á hlutlægum viðmiðunum.
- 3 Samningsaðilar skulu ekki koma í veg fyrir að einstaklingar, sem tilheyra þjóðarbrotum, komi á fót eða noti prentmiðla. Þeir skulu, innan ramma laga sem fjalla um hljóðvarps- og sjónvarpssendingar, tryggja, eins og frekast er unnt og með tilliti til ákvæða 1. mgr., að einstaklingum, sem tilheyra þjóðarbrotum, sé gefið tækifæri til að koma á fót sínum eigin fjölmiðlum og nota þá.
- 4 Samningsaðilar skulu, innan ramma landslaga, samþykkja fullnægjandi ráðstafanir til að auðvelda einstaklingum, sem tilheyra þjóðarbrotum, aðgang að fjölmiðlum og til að ýta undir umburðarlyndi og heimila fjólræði í menningarlegu tilliti.

10. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að viðurkenna rétt hvers einstaklings, sem tilheyrir þjóðarbroti, til að nota tungumál þjóðarbrotisins, jafnt í einkalífi sem opinberlega, í ræðu og riti, að vild og án nokkurra afskipta.
- 2 Samningsaðilar skulu leitast við að skapa aðstæður, eftir því sem við verður komið, sem gera myndu kleift að nota tungumál þjóðarbrotis í samskiptum einstaklinga, sem tilheyra þjóðarbrotum, og stjórnvalda á svæðum, þar sem hefð er fyrir því að þjóðarbrotið byggji eða þar sem fjöldi þeirra réttlætir slíkt, óski þeir þess og búi raunveruleg þörf að baki slíkri ósk.
- 3 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að tryggja rétt hvers einstaklings, sem tilheyrir þjóðarbroti, til þess að fá án tafar vitneskju, á tungumáli sem hann skilur, um ástæður fyrir handtöku hans og um eðli og orsök ásakana á hendur honum og til þess að verja sig á því tungumáli, með aðstoð tólks sér að kostnaðarlausu ef nauðsyn krefur.

11. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að viðurkenna rétt hvers einstaklings, sem tilheyrir þjóðarbroti, til að nota kenninafn sitt og eiginöfn á tungumáli þjóðarbrotisins og rétt á að þau séu viðurkennd opinberlega með þeim hætti sem kveðið er á um í landslögum.

- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að viðurkenna rétt hvers einstaklings, sem tilheyrir þjóðarbroti, til að nota tungumál þjóðarbrotis, sem er hans eigið, á skiltum og áletrunum og til að birta aðrar persónubundnar upplýsingar sem koma fyrir sjónir almennings.
- 3 Samningsaðilar skulu leitast við, á svæðum þar sem hefð er fyrir því að umtalsverður fjöldi einstaklinga, sem tilheyrja þjóðarbroti, byggji og innan ramma landslaga, þar með taldir samningar við önnur ríki, eftir því sem við á, og að teknu tilliti til séraðstæðna þeirra, að birta hefðbundin staðarnöfn, götuheiti og aðrar staðfræðilegar leiðbeiningar fyrir almenning einnig á tungumáli þjóðarbrotisins þegar nægileg þörf er fyrir slíkar leiðbeiningar.

12. gr.

- 1 Samningsaðilar skulu, eftir því sem við á, gera ráðstafanir á sviði menntunar og rannsókna til að auka þekkingu á menningu, sögu, tungumáli og trúarbrögðum þjóðarbrotá, sem og meirihlutans, í landi sínu.
- 2 Samningsaðilar skulu, í þessu sambandi, meðal annars skapa eðlileg tækifæri til menntunar kennara og aðgengi að kennslubókum og stuðla að innbyrðis samskiptum nemenda og kennara úr ólíkum samfélögum.
- 3 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að stuðla að því að einstaklingar, sem tilheyrja þjóðarbrotum, fái tækifæri til að afla sér menntunar á öllum skólastigum til jafns við aðra.

13. gr.

- 1 Samningsaðilar skulu samþykkja að einstaklingar, sem tilheyrja þjóðarbroti, eigi rétt á að koma á fót og reka eigin einkareknar mennta- og starfsþjálfunarstofnanir innan ramma menntakerfis viðkomandi ríkis.
- 2 Í því tilviki að þessi réttur sé nýttur skal það ekki hafa neinar fjárhagslegar skuldbindingar í för með sér fyrir samningsaðila.

14. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að viðurkenna að hverjum einstaklingi, sem tilheyrir þjóðarbroti, beri réttur til þess að læra tungumál eigin þjóðarbrotis.
- 2 Samningsaðilar skulu leitast við, á svæðum þar sem hefð er fyrir því að einstaklingar, sem tilheyrja þjóðarbrotum, byggji eða þar sem fjöldi þeirra réttlætir slíkt, og ef næg þörf er fyrir hendi, að tryggja, að því marki sem frekast er unnt og innan ramma menntakerfis viðkomandi ríkis, að einstaklingar, sem tilheyrja þessum þjóðarbrotum, njóti eðlilegra tækifæra til jafns við aðra til þess að fá kennslu í eða á tungumáli eigin þjóðarbrotis.

- 3 Hrinda ber ákvæðum 2. mgr. þessar greinar í framkvæmd án þess að það komi niður á námi viðkomandi í opinberu tungumáli ríkisins eða kennslu sem hann fær á því máli.

15. gr.

Samningsaðilar skulu skapa nauðsynleg skilyrði til þess að einstaklingar, sem tilheyra þjóðarbrotum, geti tekið virkan þátt í menningar-, félags- og efnahagslífi og haft afskipti af opinberum málum, einkum þeim sem þá varða.

16. gr.

Samningsaðilar skulu láta hjá líða að gera ráðstafanir sem breyta búsetuhlutföllum á svæðum, sem eru byggð af einstaklingum, sem tilheyra þjóðarbrotum, og miða að því að takmarka réttindi og frelsi sem leiðir af þeim meginreglum sem þessi rammasamningur felur í sér.

17. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að hamlá ekki rétti einstaklinga, sem tilheyra þjóðarbrotum, til þess að koma á og viðhalda frjálsu sambandi yfir landamæri, í friðsamlegum tilgangi, við einstaklinga, sem dvelja löglega í öðrum ríkjum, einkum þá sem eru af sama uppruna og deila með þeim sömu sérkennum sem lúta að menningu, tungumáli eða trúarbrögðum eða sameiginlegum menningararfi.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að standa ekki í vegi fyrir rétti einstaklinga, sem tilheyra þjóðarbrotum, til þess að taka þátt í starfsemi frjálsra félagasamtaka, bæði innanlands og á alþjóðavettvangi.

18. gr.

- 1 Samningsaðilar skulu leitast við að gera tvíhliða og marghliða samninga við önnur ríki ef nauðsyn krefur, einkum við nágrannaríki, í því skyni að tryggja vernd fyrir þá einstaklinga sem tilheyra þeim þjóðarbrotum sem um ræðir.
- 2 Samningsaðilar skulu gera ráðstafanir til þess að stuðla að samvinnu yfir landamæri þar sem við á.

19. gr.

Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að virða þær meginreglur, sem leiðir af þessum rammasamningi, og hrinda þeim í framkvæmd, án þess að beita, nema nauðsyn krefji, öðrum takmörkunum, höftum eða undanþágum en þeim sem kveðið er á um í fjölþjóðalöggæringum, einkum samningnum um verndun mannréttinda og mannfrelsis og viðbótarsamningum við hann, að því marki sem þeir eiga við um réttindi og frelsi sem leiðir af fyrrnefndum meginreglum.

III. þáttur

20. gr.

Þegar einstaklingur, sem tilheyrir þjóðarbroti, nýtir sér réttindi og frelsi, sem leiðir af þessum rammasamningi, skal hann virða landslög og réttindi annarra, einkum réttindi einstaklinga sem tilheyra meirihluta landsmanna eða öðrum þjóðarbrotum.

21. gr.

Ekkert í þessum rammasamningi ber að túlka með þeim hætti að það feli í sér rétt til þess að taka þátt í starfsemi eða athöfnum sem stríða gegn meginreglum þjóðaréttar, einkum um jafnræði milli ríkja, friðhelgi yfirráðasvæðis þeirra og pólitískt sjálfstæði.

22. gr.

Ekkert í þessum rammasamningi ber að túlka með þeim hætti að það takmarki eða víki frá mannréttindum eða mannfrelsi sem kann að vera tryggt samkvæmt lögum samningsaðila eða öðrum samningum sem þeir eru aðilar að.

23. gr.

Líta ber svo á að réttindi og frelsi, sem leiðir af meginreglum þessa rammasamnings, séu í samræmi við ákvæði samningsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis eða í viðbótarsamningum við hann að því marki sem fjallað er um þau þar.

IV. þáttur

24. gr.

- 1 Ráðherranefnd Evrópuráðsins skal fylgjast með framkvæmd rammasamnings þessa hjá samningsaðilunum.
- 2 Þeir samningsaðilar, sem eiga ekki aðild að Evrópuráðinu, skulu taka þátt í framkvæmdaferlinu með þeim hætti sem ákveðinn verður.

25. gr.

- 1 Innan eins árs frá því að rammasamningur þessi öðlast gildi gagnvart samningsaðila, skal samningsaðilinn senda framkvæmdastjóra Evrópuráðsins allar upplýsingar um lagalegar ráðstafanir og aðrar ráð-

stafanir sem gerðar hafa verið til þess að koma meginreglum rammasamnings þessa til framkvæmda.

- 2 Eftir það skal hver samningsaðili senda framkvæmdastjóranum allar frekari upplýsingar, sem máli skipta við framkvæmd rammasamnings þessa, með reglulegu millibili og hvenær sem ráðherranefndin æskir þess.
- 3 Framkvæmdastjórinn skal senda upplýsingar samkvæmt ákvæðum þessarar greinar áfram til ráðherranefndarinnar.

26. gr.

- 1 Ráðherranefndin skal hafa ráðgjafarnefnd sér til aðstoðar við að meta hvort þær ráðstafanir, sem samningsaðilarnir hafa gert til að koma meginreglum rammasamnings þessa til framkvæmda, séu fullnægjandi og skulu þeir sem sæti eiga í ráðgjafarnefndinni hafa sérfræðibekkingu í málum er varða vernd minnihlutahópa í hverju landi.
- 2 Ráðherranefndin skal skipa í ráðgjafarnefndina og kveða á um starfsreglur hennar innan eins árs frá gildistöku rammasamnings þessa.

V. hluti

27. gr.

Rammasamningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins. Fram að þeim degi að samningurinn öðlast gildi getur ráðherranefndin boðið öðrum ríkjum að undirrita hann. Samningurinn er háður fullgildingunni, viðurkenningunni eða samþykkinni. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

28. gr.

- 1 Rammasamningur þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að tólf aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af sáttmála þessum í samræmi við ákvæði 27. gr.
- 2 Rammasamningur þessi öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.

29. gr.

- 1 Er rammasamningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherra nefnd Evrópuráðsins, að höfðu samráði við samningsríkin, boðið ríkjum utan Evrópuráðsins, sem boðið hefur verið að undirrita samninginn í samræmi við ákvæði 27. gr. en hafa enn ekki gert það, og öðrum ríkjum utan Evrópuráðsins, að gerast aðili að honum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins.
- 2 Rammasamningurinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrír mánuðir frá því að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

30. gr.

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem það fer með utanríkismál fyrir og ramma-samningur þessi tekur til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, látið rammasamning þennan taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Rammasamningurinn öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrír mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær yfirlýsinguna.
- 3 Afturkalla má hverja yfirlýsingu samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, að því er varðar sérhvert landsvæði sem tilgreint er í slíkri yfirlýsingu, með tilkynningu til framkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrír mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

31. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp rammasamningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

32. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, öðrum ríkjum, sem undirritað hafa samning þennan, og hverju ríki, sem gerst hefur aðili að rammasamningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökudag rammasamnings þessa í samræmi við 28., 29. og 30. gr.,
- d hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi rammasamning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað rammasamning þennan.

Gjört í Strassborg 1. febrúar 1995 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og hverju ríki, sem boðið er að undirrita eða gerast aðili að rammasamningi þessum, í té staðfest endurrit.

Evrópusáttmáli um svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa

Strassborg, 5. XI. 1992

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/148

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað sáttmála þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna, einkum í því skyni að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna sem eru sameiginleg arfleifð þeirra,

hafa í huga að verndun fornra svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í Evrópu, sem hætta er á að deyi út sum hver, stuðlar að því að viðhalda og þróa menningarauð og hefðir í Evrópu,

hafa í huga að rétturinn til þess að nota svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps í einkalífi og opinberu lífi er óafsalanlegur réttur samkvæmt meginreglum alþjóðasamnings Sameinuðu þjóðanna um borgaraleg og stjórnámálaleg réttindi og í anda samnings Evrópuráðsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis,

hafa hliðsjón af því starfi sem fer fram á vettvangi RÖSE og einkum af Helsinki-lokagerðinni frá 1975 og skjali Kaupmannahafnarfundarins frá 1990,

leggja áherslu á gildi menningartengsla og fjöltýngis og hafa í huga að þótt svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa séu vernduð og styrkt ætti það hvorki að bitna á opinberum tungumálum né draga úr nauðsyn þess að læra þau,

gera sér ljóst að verndun og efling svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í ólíkum löndum og á ólíkum svæðum í Evrópu er mikilvægt framlag til uppbyggingar Evrópu á grundvelli meginreglna um lýðræði og menningarlega fjölbreytni og innan ramma hugmynda­rinnar um fullveldi þjóða og friðhelgi yfirráðasvæðis,

taka tillit til sérstakra skilyrða og fornra hefða á ólíkum svæðum í Evrópuríkjunum,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. hluti – Almenn ákvæði

1. gr. – Skilgreiningar

Í þessum sáttmála er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir:

a „svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa“: tungumál sem:

i hefð er fyrir að ríkisborgarar tiltekins ríkis, sem mynda fámennari hóp en aðrir landsmenn samanlagt, noti á tilteknu landsvæði þess; og

ii eru ólík opinberu tungumáli eða tungumálum viðkomandi ríkis;

hugtakið nær hvorki yfir mállýskur opinbera tungumálsins eða tungumálanna né tungumál fólks á faraldsfæti;

b „landsvæði þar sem svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps er notað“: afmarkað svæði þar sem fyrrnefnt tungumáli er tjáningarmiðill fjölda fólks sem réttlætir samþykkt ýmissa ráðstafana til verndunar og eflingar sem kveðið er á um í þessum sáttmála;

c „tungumál sem eru ekki bundin við ákveðið svæði“: tungumál sem ríkisborgarar viðkomandi ríkis nota, og eru frábrugðin því tungumáli eða þeim tungumálum sem aðrir landsmenn nota, en sem ekki er unnt að tengja ákveðnu svæði innan ríkisins jafnvel þótt hefð sé fyrir notkun þess eða þeirra þar.

2. gr. – Skuldbindingar

1 Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess að beita ákvæðum II. hluta gagnvart öllum svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem eru töluð á landsvæði hans og falla að skilgreiningunni í 1. gr.

2 Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess að beita að minnsta kosti þrjátíu og fimm málsgreinum eða undirgreinum, sem eru valdar úr ákvæðum III. hluta sáttmálans, með tilliti til sérhvers tungumáls sem er tilgreint við fullgildingu sáttmálans, viðurkenningu hans eða samþykki í samræmi við 3. gr, þar af skulu að minnsta kosti þrjár vera úr 8. og 12. gr., hvorri um sig, og ein úr 9., 10. 11. og 13. gr., hverri um sig.

3. gr. – Tilhögun framkvæmdar

- 1 Hvert samningsríki skal tilgreina í skjali sínu til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis sérhvert svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps eða opinbert tungumál, sem hefur takmarkaða útbreiðslu á landsvæði þess öllu eða hluta þess, sem málsgreinarnar, sem eru valdar í samræmi við 2. mgr. 2. gr., skulu gilda um.
- 2 Hverjum samningsaðila er heimilt, hvenær sem er eftir það, að tilkynna framkvæmdastjóranum að hann gangist undir þær skuldbindingar sem leiðir af ákvæðum annarra málsgreina sáttmálans og ekki eru þegar tilgreindar í skjali hans til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis eða að hann muni beita ákvæðum 1. mgr. þessarar greinar gagnvart öðrum svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa, eða öðrum opinberum tungumálum sem hafa takmarkaða útbreiðslu á landsvæði hans öllu eða hluta þess.
- 3 Líta ber svo á að skuldbindingarnar, sem um getur í næstu málsgrein hér að framan, séu óaðskiljanlegur hluti fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis og hafi sömu áhrif frá tilkynningardegi.

4. gr. – Gildandi reglur um verndun

- 1 Eigi ber að líta svo á að neitt í sáttmálanum takmarki eða víki frá rétti sem tryggður er samkvæmt Evrópusamningnum um mannréttindi.
- 2 Ákvæði þessa sáttmála hafa engin áhrif á hagstæðari ákvæði um stöðu svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa eða lagareglur um einstaklinga, sem tilheyra minnihlutahópum, sem kunna að gilda hjá samningsaðila eða kveðið er á um í viðeigandi tvíhliða eða marghliða milliríkjasamningum.

5. gr. – Gildandi skuldbindingar

Óheimilt er að túlka nokkuð í þessum sáttmála með þeim hætti að það veiti rétt til þess að aðhafast eða framkvæma nokkuð það sem stríðir gegn tilgangi sáttmála Sameinuðu þjóðanna eða öðrum skuldbindingum samkvæmt þjóðarétti, meðal annars meginreglunni um fullveldi ríkja og friðhelgi yfirráðasvæðis.

6. gr. – Upplýsingaskylda

Samningsaðilar skuldbinda sig til að sjá til þess að hlutaðeigandi yfirvöld, stofnanir og einstaklingar séu upplýst um réttindi og skyldur sem þessi sáttmáli kveður á um.

II. hluti – Markmið og meginreglur sem fylgja ber í samræmi við 1. mgr. 2. gr.

7. gr. – Markmið og meginreglur

- 1 Samningsaðilar skulu, með tilliti til svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa, á þeim landsvæðum þar sem slík tungumál eru notuð og í samræmi við stöðu hvers tungumáls, grundvallastefnumið sín, löggjöf og framkvæmd á eftirfarandi markmiðum og meginreglum:
 - a að viðurkenna svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa sem birtingarmynd menningarauðs;
 - b að virða afmarkað svæði hvers svæðisbundins tungumáls og tungumáls minnihlutahóps svo að tryggt sé að núgildandi eða breytt skipting stjórnisýslusvæða hamli því ekki að viðkomandi svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahóps verði eflid;
 - c að nauðsynlegt sé að grípa til ákveðinna aðgerða til þess að efla svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa með varðveislu þeirra í huga;
 - d að auðvelda notkun og/eða hvetja til notkunar svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í ræðu og riti í opinberu lífi og einkalífi;
 - e að viðhalda og þróa tengsl á þeim sviðum, sem þessi sáttmáli tekur til, milli hópa, sem nota svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, og annarra hópa innan ríkisins sem nota tungumál í sömu eða svipaðri mynd, og koma á menningar-tengslum við aðra hópa í ríkinu sem nota ólík tungumál;
 - f að bjóða fram heppilegar aðferðir og aðstöðu til kennslu og náms í svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa á öllum viðeigandi stigum;
 - g að sjá þeim, sem ekki tala svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps en búa á svæði þar sem það er notað, fyrir aðstöðu til þess að læra tungumálið ef þeir svo kjósa;

- h að stuðla að rannsóknum á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa við háskóla eða sambærilegar stofnanir;
- i að stuðla að viðeigandi samskiptum milli þjóða á þeim sviðum sem þessi sáttmáli tekur til, að því er varðar svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa sem eru hin sömu eða svipuð í veimur ríkjum eða fleiri.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, hafi það ekki þegar verið gert, að ryðja úr vegi hvers kyns óréttmætum greinarmun, útilokun, takmörkun eða ívilnun sem tengist notkun svæðisbundins tungumáls eða tungumáls minnihlutahóps og er ætlað að hindra eða koma í veg fyrir viðhald þess eða þróun. Eigi ber að líta á það sem mismunun gagnvart þeim sem nota útbreiddari tungumál þótt sérstakar ráðstafanir séu samþykktar svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa til framdráttar, þ.e. ráðstafanir sem er ætlað að stuðla að jafnræði milli notenda þessara tungumála og annarra landsmanna eða ráðstafanir þar sem tekið er tilhlýðilegt tillit til sérstöðu þeirra.
- 3 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að stuðla að gagnkvæmum skilningi milli allra málhópa í hverju landi með viðeigandi ráðstöfunum, og einkum að því að virðing, skilningur og umburðarlyndi, að því er varðar svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa, séu meðal markmiða menntunar og starfsþjálfunar í löndum þeirra, og stuðla jafnframt að því að fjölmiðlar setji sér sama markmið.
- 4 Við mótun stefnu um svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa ber samningsaðilum að taka tillit til þarfa og óska sem hóparnir, sem nota slík tungumál, láta í ljós. Samningsaðilar eru hvattir til þess að koma á fót, ef nauðsyn ber til, stofnunum sem veiti yfirvöldum ráðgjöf um hvað eina sem varðar svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa.
- 5 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að beita, að breyttu breytanda, meginreglunum sem eru taldar upp í 1. til 4. mgr. hér að framan, þegar um er að ræða tungumál sem eru ekki bundin við ákveðið svæði. Að því er varðar þessi tungumál skal samt sem áður ákvarða eðli og umfang þeirra ráðstafana, sem gera þarf til þess að hrinda ákvæðum þessa sáttmála í framkvæmd, með sveigjanleika að leiðarljósi og með hliðsjón af þörfum og óskum þeirra hópa sem nota tungumálið, sem og til hefða þeirra og sérkenna.

III. hluti – Ráðstafanir til að stuðla að notkun svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa á opinberum vettvangi í samræmi við skuldbindingar sem stofnað er til samkvæmt 2. mgr. 2. gr.

8. gr. – Menntun

- 1 Á sviði menntamála skuldbinda samningsaðilar sig til þess, á þeim landsvæðum þar sem tungumál af þessu tagi eru notuð, í samræmi við stöðu hvers tungumáls og með fyrirvara um kennslu á opinberu tungumáli eða tungumálum ríkisins:
 - a i að bjóða nám á forskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa; eða
 - ii að bjóða umtalsverðan hluta náms á forskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - iii að hrinda í framkvæmd annarri hvorri þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i-lið eða í ii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem koma úr fjölskyldum sem fara fram á það, enda sé fjöldi nemenda talinn nægilegur; eða
 - iv ef nám á forskólastigi er ekki beinlínis á valdsviði yfirvalda, að styðja og/eða hvetja til þess að þeim ráðstöfunum, sem um getur í i- til iii-lið hér að framan, sé hrint í framkvæmd;
 - b i að bjóða nám á grunnskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - ii að bjóða umtalsverðan hluta náms á grunnskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - iii að bjóða á grunnskólastigi nám í viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem óaðskiljanlegan hluta námsskrár; eða
 - iv að hrinda í framkvæmd einni þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i- til iii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem koma úr fjölskyldum sem fara fram á það, enda sé fjöldi nemenda talinn nægilegur;
 - c i að bjóða nám á framhaldsskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - ii að bjóða umtalsverðan hluta náms á framhaldsskólastigi á

- viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
- iii að bjóða á framhaldsskólastigi nám í viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem óaðskiljanlegan hluta námsskrár; eða
 - iv að hrinda í framkvæmd einni þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i- til iii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem þess óska eða koma, ef við á, úr fjölskyldum sem þess óska, enda sé fjöldi þeirra talinn nægilegur;
- d i að bjóða tækninám og starfsnám á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
- ii að bjóða umtalsverðan hluta tæknináms og starfsnáms á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - iii að bjóða í tækninámi og starfsnámi nám í viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem óaðskiljanlegan hluta námsskrár; eða
 - iv að hrinda í framkvæmd einni þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i- til iii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem þess óska eða koma, ef við á, úr fjölskyldum sem þess óska, enda sé fjöldi þeirra talinn nægilegur;
- e i að bjóða háskólanám og annað æðra nám á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
- ii að skapa aðstöðu til að stunda nám í þessum tungumálum við háskóla og æðri menntastofnanir; eða
 - iii að hvetja til og/eða leyfa að boðið sé fram háskólanám eða annað nám við æðri menntastofnanir á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða skapa aðstöðu til að stunda nám í þessum tungumálum við háskóla eða æðri menntastofnanir ef ekki reynist unnt að hrinda ákvæðum i- og ii-liðs í framkvæmd sökum þess hvaða hlutverki ríkið gegnir að því er æðri menntastofnanir varðar;
- f i að gera ráðstafanir til að í boði sé fullorðinsfræðsla og símenntun þar sem kennsla fer aðallega eða eingöngu fram á

- svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa; eða
- ii að bjóða þau tungumál sem námsgreinar í fullorðinsfræðslu og símenntun; eða
 - iii ef fullorðinsfræðsla er ekki beinlínis á valdsviði yfirvalda, að styðja og/eða hvetja til þess að þau tungumál séu boðin sem námsgreinar í fullorðinsfræðslu og símenntun;
- g að gera ráðstafanir til að tryggja að kennd sé sú saga og menningarsaga sem viðkomandi svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps endurspeglar;
- h að bjóða grunn- og framhaldsnám fyrir kennara sem þörf er á til að unnt sé að hrinda í framkvæmd ákvæðum þeirra af liðum a til g sem samningsaðili hefur samþykkt;
- i að koma á fót eftirlitsstofnun eða -stofnunum sem annist eftirlit með ráðstöfunum og þeim árangri sem næst í að koma á eða byggja upp kennslu í svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa og gera reglulega skýrslur um það sem eftirlitið leiðir í ljós og birta þær opinberlega.
- 2 Á sviði menntamála, og að því er varðar önnur landsvæði en þar sem hefð er fyrir notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa, skuldbinda samningsaðilar sig til þess að leyfa, hvetja til eða bjóða kennslu á eða í svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps á öllum viðeigandi skólastigum, enda sé fjöldi þeirra, sem nota það svæðisbundna tungumál eða tungumál minnihlutahóps, nægur til að réttlæta það.

9. gr. – Yfirvöld á sviði dómsmála

- 1 Að því er varðar lögsagnarumdæmi þar sem fjöldi íbúa, sem notar svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, er nægur til að réttlæta þær ráðstafanir sem tilgreindar eru hér á eftir, í samræmi við stöðu hvers þessara tungumála og að því tilskildu að dómari telji ekki að hagnýting þeirra úrræða, sem kostur er gefinn á samkvæmt ákvæðum þessarar málsgreinar, hindri eðlilegan framgang réttvísinnar, skuldbinda samningsaðilar sig til þess:
- a í sakamáli:

- i að sjá til þess að dómstólar fjalli um málið á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa ef einn málsaðili óskar þess; og/eða
- ii að tryggja sakborningi þann rétt að nota eigið svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps; og/eða
- iii að sjá til þess að beiðnir og sannanir, hvort heldur skriflegar eða munnlegar, séu ekki taldar ótækar einvörðungu vegna þess að þær séu á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps; og/eða
- iv að leggja fram skjöl, sem tengjast málarekstri, á viðkomandi svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps, sé þess óskað,

ef nauðsyn ber til með aðstoð túlka og með því að styðjast við þýðingar án þess að aukakostnaður hljótist af fyrir viðkomandi einstaklinga;

b í einkamáli:

- i að sjá til þess að dómstólar fjalli um málið á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa ef einn málsaðili óskar þess; og/eða
- ii að heimila að hvenær sem málsaðila ber að koma í eigin persónu fyrir rétt sé honum frjálst að nota eigið svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps án þess að bera af því aukakostnað; og/eða
- iii að leyfa að skjöl og sannanir séu lagðar fram á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa,

ef nauðsyn ber til með aðstoð túlka og með því að styðjast við þýðingar;

c í málarekstri fyrir stjórnsludómstólum:

- i að sjá til þess að dómstólar fjalli um málið á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa ef einn málsaðili óskar þess; og/eða
- ii að heimila að í hvert sinn sem málsaðila ber að koma í eigin persónu fyrir rétt sé honum frjálst að nota eigið svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps án þess að bera af því aukakostnað; og/eða

iii að leyfa að skjöl og sannanir séu lagðar fram á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa,

ef nauðsyn ber til með aðstoð túlka og með því að styðjast við þýðingar;

d að gera ráðstafanir til að tryggja að beiting i- og iii-liðar í b- og c-lið hér að framan og nauðsynleg aðstoð túlka og notkun þýðinga hafi ekki aukakostnað í för með sér fyrir viðkomandi einstaklinga.

2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess:

a að vefengja ekki gildi löggæringa, sem eru gerðir innan ríkisins, af þeirri ástæðu einni að þeir séu samdir á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps; eða

b að vefengja ekki gildi löggæringa málsaðila, sem eru gerðir innan ríkisins, af þeirri ástæðu einni að þeir séu samdir á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps og að sjá til þess að unnt sé að beita þeim gegn þriðju aðilum, sem eiga hagsmuna að gæta en tala ekki þessi tungumál, að því tilskildu að sá eða þeir, sem beita gerningnum fyrir sig, geri fyrrnefndum aðilum ljóst innihald hans; eða

c að vefengja ekki gildi löggæringa málsaðila, sem eru gerðir innan ríkisins, af þeirri ástæðu einni að þeir séu samdir á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps.

3 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að hafa mikilvægustu innlenda lagatexta aðgengilega á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa og einnig þá lagatexta sem varða sérstaklega þá sem nota þessi tungumál, nema unnt sé að nálgast þá með öðrum hætti.

10. gr. – Stjórnvöld og opinber þjónusta

1 Í þeim stjórnslueiningum ríkisins þar sem fjöldi íbúa, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, er nægur til að réttlæta þær ráðstafanir sem eru tilgreindar hér á eftir, og í samræmi við stöðu hvers tungumáls, skuldbinda samningsaðilar sig til þess, að því marki sem skynsamlegt getur talist:

a i að tryggja að stjórnvöld noti hin svæðisbundnu tungumál eða tungumál minnihlutahópa, eða

ii að tryggja að embættismenn þeirra, sem eiga samskipti við al-

- menning, noti svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa í samskiptum sínum við einstaklinga sem leita til þeirra á þessum tungumálum; eða
- iii að tryggja að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, geti lagt fram umsóknir, munnlega eða skriflega, og fengið við þeim svör á þessum tungumálum; eða
 - iv að tryggja að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, geti lagt fram umsóknir, munnlega eða skriflega, á þessum tungumálum; eða
 - v að tryggja að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, geti með gildum hætti lagt fram skjöl á þessum tungumálum;
- b að gera algenga texta og eyðublöð stjórnáskrár, sem ætluð eru almenningi, aðgengileg á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa eða í tvítyngdum útgáfum;
- c að heimila stjórnvöldum að rita skjöl á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar yfirvöld í sveitarfélögum og héruðum þar sem fjöldi íbúa, sem notar svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, er nægur til að réttlæta þær ráðstafanir, sem tilgreindar eru hér á eftir, að heimila og/eða hvetja til þess:
- a að svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa séu notuð á starfsvettvangi yfirvalda í sveitarfélögum og héruðum;
 - b að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, eigi þess kost að leggja fram umsóknir, munnlega eða skriflega, á þessum tungumálum;
 - c að héraðsyfirvöld gefi opinber skjöl sín einnig út á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
 - d að yfirvöld í sveitarfélögum gefi opinber skjöl sín einnig út á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og á tungumálum minnihlutahópa;
 - e að héraðsyfirvöld noti svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa í umræðum á þingum sínum án þess þó að útiloka notkun opinbers tungumáls eða tungumála ríkisins;

- f að yfirvöld í sveitarfélögum noti svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa í umræðum á þingum sínum án þess þó að útiloka notkun opinbers tungumáls eða tungumála ríkisins;
 - g að notaðar séu eða teknar upp hefðbundnar og réttar myndir örnefna á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa til viðbótar heiti á opinberu tungumáli eða tungumálum ef nauðsyn ber til.
- 3 Að því er varðar opinbera þjónustu á vegum stjórnvalda eða annarra fyrir þeirra hönd, og á því landsvæði þar sem svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa eru notuð, skuldbinda samningsaðilar sig til þess, í samræmi við stöðu hvers tungumáls og að því marki sem skynsamlegt getur talist:
- a að tryggja að svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa séu notuð þegar þjónusta er veitt; eða
 - b að heimila notendum svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa að leggja fram beiðni og fá svar á þessum tungumálum; eða
 - c að heimila notendum svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa að leggja fram beiðni á þessum tungumálum.
- 4 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, í því skyni að hrinda í framkvæmd þeim ákvæðum 1., 2. og 3. mgr. sem þeir hafa samþykkt, að gera eina eða fleiri eftirfarandi ráðstafana:
- a að láta þýða eða túlka það sem farið er fram á;
 - b að ráða embættismenn og aðra opinbera starfsmenn eftir þörfum og þjálfna þá ef nauðsyn ber til;
 - c að verða, eftir því sem unnt er, við óskum opinberra starfsmanna, sem kunna svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, um að verða sendir til starfa á landsvæði þar sem tungumálið er notað.
- 5 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að heimila þeim, sem þess óska, að nota eða taka upp ættarnöfn á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.

11. gr. – Fjölmíðlar

- 1 Gagnvart notendum svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa á landsvæðum þar sem þessi tungumál eru töluð og í

samræmi við stöðu hvers tungumáls, skuldbinda samningsaðilar sig til þess, að því marki sem opinber yfirvöld eru til þess bær, beint eða óbeint, hafa til þess umboð eða láta til sín taka á þessu sviði og á grundvelli meginreglunnar um sjálfstæði og sjálfræði fjölmíðla:

- a að því marki sem hljóðvarp og sjónvarp hafa opinbera þjónustuskyldu:
 - i að tryggja að komið verði á fót a.m.k. einni hljóðvarpsstöð og einni sjónvarpsrás á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - ii að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að komið verði á fót a.m.k. einni hljóðvarpsstöð og einni sjónvarpsrás á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - iii að gera fullnægjandi ráðstafanir til þess að útvarpsstöðvar sendi út dagskrárliði á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
- b
 - i að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að komið verði á fót a.m.k. einni hljóðvarpsstöð á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - ii að hvetja til og/eða greiða fyrir reglulegum hljóðvarpsendingum á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
- c
 - i að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að komið verði á fót a.m.k. einni sjónvarpsrás á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða
 - ii að hvetja til og/eða greiða fyrir reglulegum sjónvarpsendingum á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
- d að hvetja til og/eða greiða fyrir framleiðslu og dreifingu hljóðverka og hljóð- og myndverka á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
- e
 - i að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að stofnað verði til og/eða haldið áfram útgáfu á a.m.k. einu fréttablaði á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða

- ii að hvetja til og/eða greiða fyrir reglulegri birtingu blaðagreina á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
- f
- i að bera viðbótarkostnað þeirra fjölmiðla, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, kveði lög á um almenna fjárhagsaðstoð við fjölmiðla; eða
 - ii að beita gildandi reglum um fjárhagsaðstoð einnig gagnvart framleiðslu hljóð- og myndverka á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
- g að styðja starfsmenntun blaðamanna og annars starfslíðs fjölmiðla sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að tryggja frjálsa viðtöku beinna hljóðvarps- og sjónvarpssendinga frá nágrannalöndum á tungumáli sem er notað í sömu eða svipaðri mynd og svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps í landinu, og standa ekki gegn endurvarpi hljóðvarps- og sjónvarpssendinga frá nágrannalöndum á slíku tungumáli. Þeir skuldbinda sig enn fremur til þess að tryggja að ekki séu lögð höft á tjáningarfrelsi og frelsi til að dreifa upplýsingum í prentuðu máli á tungumáli sem er notað í sömu eða svipaðri mynd og svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps í landinu. Þar eð því frelsi, sem um getur hér að framan, fylgja skyldur og ábyrgð kann það að vera háð formsatriðum, skilyrðum, takmörkunum eða viðurlögum samkvæmt lögum að notfæra sér það frelsi, enda sé slíkt nauðsynlegt í lýðræðisþjóðfélagi, í þágu þjóðaröryggis, friðhelgi yfirráðasvæðis eða almannaöryggis, til þess að koma í veg fyrir óeirðir eða glæpi, vernda heilbrigði og siðferði, verja orðstír og réttindi annarra, koma í veg fyrir birtingu trúnaðarupplýsinga eða til þess að varðveita vald og óhlutdrægni dómvaldsins.
- 3 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að tryggja að hagsmuna þeirra, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, sé gætt eða tekið mið af þeim í þeim stofnunum sem kann að verða komið á fót samkvæmt lögum og hafa það hlutverk að tryggja frelsi og fjölbreytni fjölmiðla.

12. gr. – Menningarstarfsemi og aðstaða til að stunda hana

- 1 Að því er varðar menningarstarf og menningaraðstöðu – einkum bókasöfn, kvikmyndasöfn, menningarmiðstöðvar, söfn, skjalasöfn,

æðri listaskóla, leikhús og kvikmyndahús, svo og bókmenntastarf og kvikmyndagerð, alþýðlega listtjáningu, listahátíðir og atvinnurekstur á sviði menningar, meðal annars notkun nýrrar tækni – skuldbinda samningsaðilar sig til þess, á landsvæði þar sem slík tungumál eru notuð og að því marki sem opinber yfirvöld eru til þess bær, hafa til þess umboð eða láta til sín taka á þessu sviði:

- a að ýta undir tjáningu og frumkvæði sem tengist sérstaklega svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa og stuðla að því að unnt sé að nálgast verk, sem eru unnin á þessum tungumálum, með ýmsum hætti;
- b að stuðla að því að unnt sé að nálgast verk, sem eru unnin á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa, með ýmsum hætti á öðrum tungumálum með því að styrkja og byggja upp starfsemi á sviði þýðinga, talsetningar, hljóðsetningar og textunar;
- c að stuðla að því að unnt sé að nálgast á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa verk, sem eru unnin á öðrum tungumálum, með því að styrkja og byggja upp starfsemi á sviði þýðinga, talsetningar, hljóðsetningar og textunar;
- d að tryggja að stofnanir, sem annast skipulagningu eða stuðning við menningarstarfsemi af ýmsum toga, geri sér far um, eftir því sem eðlilegt má teljast, að fella kunnáttu í og notkun á svæðisbundnum tungumálum og menningu og tungumálum og menningu minnihlutahópa inn í verkefni sem þær hafa frumkvæði að eða styðja;
- e að styðja ráðstafanir sem beinast að því að tryggja stofnunum, sem annast skipulagningu eða stuðning við menningarstarfsemi, starfslið sem hefur fullkomið vald á viðkomandi svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps og einnig því tungumáli eða þeim tungumálum sem aðrir landsmenn tala;
- f að hvetja fulltrúa þeirra, sem tala svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, til beinnar þátttöku í því að koma upp aðstöðu og skipuleggja menningarstarf;
- g að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að sett verði á laggjarnar stofnun, ein eða fleiri, sem annast söfnun, varðveislu eintaka og flutning, sýningu eða útgáfu verka sem eru unnin á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa;

- h ef nauðsyn ber til, að koma á og/eða standa að og fjármagna þjónustu á sviði þýðinga og íðorðarannsókna, einkum í því skyni að varðveita og þróa heppilegan íðorðaforða á sviði stjórnsýslu, viðskipta, efnahagsmála, félagsmála, tækni eða lögræði á hverju svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar önnur land-svæði en þar sem hefð er fyrir notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa og ef fjöldi þeirra, sem nota svæðis-bundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, er nægur til að réttlæta það, að heimila, hvetja til og/eða standa fyrir viðeigandi menningarstarfsemi og útvega aðstöðu til að stunda hana í samræmi við ákvæði undanfarandi málgreinar.
 - 3 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að sinna svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa og þeirri menningu, sem þau endurspeгла, á viðeigandi hátt við framkvæmd menningarstefnu sinnar erlendis.

13. gr. – Efnahagslíf og félagsmál

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar efnahagslega og félagslega starfsemi hvar sem er í landinu:
 - a að fella úr löggjöf sinni öll ákvæði sem banna eða takmarka, án réttmætra ástæðna, notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa í skjölum sem lúta að efnahagslífi eða félagsmálum, einkum ráðningarsamningum, og í tæknilegum skjölum á borð við notkunarleiðbeiningar fyrir vörur eða tækja-búnað;
 - b að banna að sett séu ákvæði í innanhússreglur fyrirtækja og einkaskjöl sem útiloka eða takmarka notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa, að minnsta kosti í samskiptum þeirra sem nota sama tungumál;
 - c að standa gegn athæfi sem miðar að því að draga úr notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa í tengslum við efnahagslega eða félagslega starfsemi;
 - d að stuðla að og/eða hvetja til notkunar svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa á annan hátt en tilgreint er í liðunum hér að framan.
- 2 Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar efnahagslega og félagslega starfsemi og að því marki sem opinber yfirvöld eru til

Þess bær, á því landsvæði þar sem viðkomandi svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa eru notuð og að því marki sem skynsamlegt getur talist:

- a að fella inn í reglugerðir um fjármála- og bankastarfsemi ákvæði sem heimila, með einhverjum þeim hætti sem samræmist starfsháttum í viðskiptalífinu, notkun svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa við gerð greiðslubeiðna (ávísana, víxla o.s.frv.) eða annarra fjármálaskjala eða tryggja, eftir því sem við á, að slíkum ákvæðum sé hrint í framkvæmd;
- b að skipuleggja aðgerðir sem stuðla að notkun svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í þeim hluta viðskiptageirans eða félagslega geirans sem er beinlínis á valdsviði þeirra (opinbera geiranum);
- c að tryggja að stofnanir sem veita félagslega umönnun, t.d. sjúkrahús, dvalarheimili aldraðra og gistiheimili, bjóðist til að taka á móti einstaklingum, sem nota svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps og þarfnast umönnunar vegna heilsubreysts, elli eða annarra orsaka, og að þeir fái meðferð á sínu eigin tungumáli;
- d að tryggja með viðeigandi hætti að öryggisleiðbeiningar séu einnig ritaðar á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;
- e að gera ráðstafanir til þess að upplýsingar um rétt neytenda, sem til þess bær yfirvöld veita, séu aðgengilegar á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.

14. gr. – Samskipti yfir landamæri

Samningsaðilar skuldbinda sig til þess:

- a að beita gildandi tvíhliða og marghliða samningum, sem skuldbinda þá gagnvart ríkjum þar sem sama tungumál er notað í sömu eða svipaðri mynd, eða leitast við, ef nauðsyn ber til, að gera slíka samninga, með þeim hætti að ýti undir samskipti milli þeirra, sem nota sama tungumál í hlutaðeigandi ríkjum á sviði menningar, menntunar, upplýsingar, starfsþjálfunar og símenntunar;
- b að greiða fyrir og/eða stuðla að samstarfi yfir landamæri, í þágu svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa, einkum milli yfirvalda í héruðum eða sveitarfélögum þar sem sama tungumál er notað í sömu eða svipaðri mynd.

IV. hluti – Framkvæmd sáttmálans

15. gr. – Reglulegar skýrslur

- 1 Samningsaðilar skulu afhenda framkvæmdastjóra Evrópuráðsins með reglulegu millibili skýrslu á formi, sem ráðherranefndin mælir fyrir um, um þá stefnu sem þeir fylgja í samræmi við II. hluta þessa sáttmála og ráðstafanir sem eru gerðar til þess að hrinda í framkvæmd þeim ákvæðum III. hluta sem þeir hafa samþykkt. Afhenda ber fyrstu skýrsluna innan árs frá því að sáttmálinn öðlast gildi gagnvart viðkomandi samningsaðila og aðrar skýrslur á þriggja ára fresti eftir að fyrsta skýrslan er afhent.
- 2 Samningsaðilar skulu birta skýrslur sínar opinberlega.

16. gr. – Umfjöllun um skýrslur

- 1 Nefnd sérfræðinga, sem er komið á fót í samræmi við 17. gr., skal yfirfara skýrslur sem eru afhentar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins samkvæmt 15. gr.
- 2 Löglegum stofnunum og samtökum í landi samningsaðila er heimilt að vekja athygli sérfræðinganevndarinnar á málum sem varða þær skuldbindingar sem samningsaðilinn hefur gengist undir samkvæmt III. hluta þessa sáttmála. Sérfræðinganevndinni er heimilt, að höfðu samráði við viðkomandi samningsaðila, að taka mið af þessum upplýsingum við undirbúning skýrslunnar sem um getur í 3. mgr. hér á eftir. Þessar stofnanir og samtök geta ennfremur afhent yfirlýsingar um þá stefnu sem samningsaðili fylgir í samræmi við II. hluta.
- 3 Á grundvelli skýrslanna, sem um getur í 1. mgr., og upplýsinganna, sem um getur í 2. mgr., skal sérfræðinganevndin taka saman skýrslu fyrir ráðherranefndina. Skýrslunni skulu fylgja þær athugasemdir samningsaðila sem óskað hefur verið eftir og er ráðherranefndinni heimilt að birta hana opinberlega.
- 4 Í skýrslunni, sem um getur í 3. mgr., skulu einkum koma fram þær tillögur sem sérfræðinganevndin leggur fyrir ráðherranefndina vegna samantektar á tilmælum sem síðartalda nefndin kann að þurfa að senda einum eða fleiri samningsaðilum.
- 5 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal gefa þinginu ítarlega skýrslu annað hvert ár um framkvæmd sáttmálans.

17. gr. – Sérfræðinganefnd

- 1 Í sérfræðinganefndinni skal sitja einn fulltrúi hvers samningsaðila og skipar ráðherranefndin hann úr hópi strangheiðarlegra og viðurkenndra sérfræðinga, á þeim sviðum sem sáttmálinn fjallar um, sem viðkomandi samningsaðili tilnefnir.
- 2 Nefndarmenn skulu kjörnir til sex ára í senn og er þeim heimilt að bjóða sig fram til endurkjörs. Geti nefndarmaður ekki setið út skipunartíma sinn skal skipa annan í hans stað í samræmi við málsmeðferðina sem um getur í 1. mgr. og skal sá sem tekur sæti hans halda embætti til loka skipunartíma fyrirrennara síns.
- 3 Sérfræðinganefndin setur sér starfsreglur. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal sjá henni fyrir skrifstofuþjónustu.

V. hluti – Lokaákvæði

18. gr.

Sáttmáli þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildinguna, viðurkenninguna eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

19. gr.

- 1 Sáttmáli þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að fimm aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði 18. gr.
- 2 Sáttmáli þessi öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis þess er afhent til vörslu.

20. gr.

- 1 Er sáttmáli þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins boðið sérhverju ríki utan Evrópuráðsins að gerast aðili að honum.

- 2 Sáttmálinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að aðildarskjal er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

21. gr.

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, gert einn eða fleiri fyrirvara við 2.–5 mgr. 7. gr. sáttmála þessa. Ekki má gera aðra fyrirvara.
- 2 Hvert samningsríki, sem hefur gert fyrirvara samkvæmt undanfarandi málsgrein, getur afturkallað hann í heild eða að hluta með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllunin öðlast gildi á þeim degi sem framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

22. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp sáttmála þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

23. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og hverju ríki, sem gerst hefur aðili að sáttmála þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökuþingdag sáttmála þessa í samræmi við 19. og 20. gr.,
- d hverja tilkynningu sem borist hefur við beitingu ákvæða 2. mgr. 3. gr.,

- e hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi sáttmála þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað sáttmála þennan.

Gjört í Strassborg 5. nóvember 1992 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og hverju ríki, sem boðið er að gerast aðili að sáttmála þessum, í té staðfest endurrit.

Lýðræði í sveitarfélögum og samvinna yfir landamæri

Evrópusáttmáli um sjálfstjórn sveitarfélaga

Strassborg, 15. X. 1985

Birtist í Stjórnartíðindum C 7/1991.

Safn Evrópusamninga/122

Inngangur

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem undirritað hafa sáttmála þennan,

telja að markmið Evrópuráðsins sé að ná meiri einingu meðal aðildarríkja þess í því skyni að vernda og hrinda í framkvæmd þeim hugsjónum og grundvallarreglum sem eru sameiginleg arfleifð þeirra;

telja að ein leið til þess að ná þessu marki sé gerð samninga á sviði stjórnsýslu:

telja að sveitarstjórnir séu einn af helstu hornsteinum hvers lýðræðislegs stjórnarfarars:

telja að réttur þegnanna til þátttöku í stjórnun opinberra mála sé ein af þeim lýðræðislegu meginreglum sem sameiginleg er öllum aðildarríkjum Evrópuráðsins;

eru þess fullviss að eðlilegast er að njóta þessa réttar í sveitarfélögum;

eru sannfærð um að tilvist ábyrgra sveitarstjórna geti haft í för með sér stjórnsýslu sem bæði er virk og í nánum tengslum við þegnana;

vita að verndun og efling sveitarstjórna í hinum ýmsu löndum Evrópu er mikilvægt framlag til uppbyggingar þeirrar Evrópu sem byggir á meginreglum lýðræðis og valddreifingar:

staðhæfa að þetta hefur í för með sér tilvist sveitarstjórna sem hafa sér til fulltingis lýðræðislega skipaðar nefndir til ákvarðanatöku og sem hafa víðtækt sjálfsforræði að því er varðar verkefni þeirra, á hvern hátt þessi verkefni eru framkvæmd og hvernig þau eru fjármögnuð:

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

Samningsaðilar skuldbinda sig til að telja sig bundna af eftirfarandi greinum á þann hátt og að því marki sem fyrir er mælt í 12. gr. þessa sáttmála.

I. hluti

2. gr. – Stjórnskipunarlegur og lagalegur grundvöllur sjálfsstjórnar sveitarfélaga

Meginreglan um sjálfsstjórn sveitarfélaga skal viðurkennd í landslögum og í stjórnarskránni ef unnt er.

3. gr. – Hugtakið sjálfsstjórn sveitarfélaga

- 1 Sjálfsstjórn sveitarfélaga gefur til kynna rétt og getu sveitarstjórna til að stjórna og annast lögum samkvæmt verulegan hluta opinberra mála á eigin ábyrgð og íbúum sveitarfélagsins til hagsbóta.
- 2 Þessi réttur skal vera í höndum ráða eða þinga skipuðum fulltrúum kjörnum í frjálsum og leyfilegum kosningum, sem byggjast á milliliðalausum, jöfnum og almennum kosningarétti, og sem geta haft á að skipa framkvæmdanefndum ábyrgum gagnvart þeim. Þetta ákvæði skal á engan hátt rýra rétt þegnanna til að fjalla um mál á borgarafundum, í þjóðaratkvæðagreiðslum eða á hvern annan hátt sem lög leyfa beina þátttöku þegnanna.

4. gr. – Sjálfsstjórnarsvið sveitarfélaga

- 1 Í stjórnarskrá eða lögum skal kveðið á um réttindi og skyldur sveitarstjórna í grundvallaratriðum. Þetta ákvæði skal þó ekki hindra það að sveitarstjórnnum verði veitt vald og ábyrgð í sérstökum tilgangi samkvæmt lögum.
- 2 Sveitarstjórnir skulu lögum samkvæmt hafa heimild til þess að eigin frumkvæði að taka til meðferðar sérhvert mál sem ekki er undanþegið valdsviði þeirra eða falið öðru stjórnvaldi.
- 3 Opinber trúnaðarstörf skulu að öðru jöfnu vera innt af hendi af þeim stjórnvöldum sem næst standa þegnunum. Þegar trúnaðarstarf er falið öðru stjórnvaldi skal tekið tillit til umfangs og eðlis verkefnisins og þörf á aukinni virkni og hagkvæmni.
- 4 Það vald sem sveitarstjórn er veitt skal að öllu jöfnu vera fullt og óskorað. Það má annað stjórnvald ekki skerða eða takmarka, hvort sem um er að ræða ríkis- eða héraðsstjórnvald, nema samkvæmt heimild í lögum.
- 5 Þegar ríkis- eða héraðsstjórn felur sveitarstjórnnum vald skal, eftir því sem unnt er, veita þeim svigrúm til að aðlaga framkvæmd þess aðstæðum í sveitarfélaginu.
- 6 Leita skal álits sveitarstjórna í tæka tíð og á viðeigandi hátt, ef unnt er, varðandi skipulagningu og ákvarðanir í öllum málum sem þær varða.

5. gr. – Vernd staðarmarka sveitarfélaga

Ekki skal gera breytingar á staðarmörkum sveitarfélaga án þess að leita fyrst álits viðkomandi sveitarfélaga svo sem með almennri atkvæðagreiðslu þar sem lög leyfa.

6. gr. – Viðeigandi stjórnkerfi og fjárráð sveitarstjórna vegna verkefna þeirra

- 1 Sveitarstjórnir verða að geta ákveðið eigið stjórnkerfi til þess að aðlaga það staðbundnum þörfum og tryggja árangursríka stjórnun, enda brjóti það ekki á bága við almennari ákvæði í lögum.
- 2 Ráðningarkjör starfsmanna sveitarfélaga verða að vera slík að unnt sé að ráða hæfileikafólk á grundvelli verðleika og getu. Til þess að tryggja þetta verður að veita starfsmönnum viðunandi tækifæri til þjálfunar, laun og frama í starfi.

7. gr. – Starfsskilyrði sveitarstjórnarmanna

- 1 Starfsskilyrði kjörinna fulltrúa í sveitarstjórnnum skulu vera slík að þeir geti óhindrað framkvæmt skyldustörf sín.
- 2 Þau skulu gera ráð fyrir hæfilegu endurgjaldi vegna kostnaðar við framkvæmd þessara skyldustarfa og, þar sem það á við, hæfilegum bótum vegna tekjutaps eða greiðslu fyrir unnin störf og samsvarandi félagslega vernd.
- 3 Með lögum eða grundvallarreglum skal ákveða hvaða störf og athafnir skulu teljast ósamrýmanleg stöðu kjörins sveitarstjórnarmanns.

8. gr. – Eftirlit með starfsemi sveitarstjórna

- 1 Allt eftirlit með starfsemi sveitarstjórna má einungis framkvæma á þann hátt og í þeim tilvikum sem mælt er fyrir í stjórnarskránni eða í lögum.
- 2 Allt eftirlit með starfsemi sveitarstjórna skal að jafnaði aðeins beinast að því að farið sé að lögum og grundvallarreglum stjórnskipunar. Þegar hentar geta æðri stjórnvöld þó haft eftirlit með framkvæmd sveitarstjórna á verkefnum sem viðkomandi stjórnvöld hafa framselt sveitarstjórnnum.
- 3 Eftirlit með sveitarstjórnnum skal framkvæma á þann hátt að hægt sé að tryggja að íhlutun eftirlitsstjórnvalds sé í hlutfalli við mikilvægi þeirra hagsmuna sem því er ætlað að vernda.

9. gr. – Tekjustofnar sveitarfélaga

- 1 Sveitarstjórnnum skuli tryggðir fullnægjandi tekjustofnar innan ramma hinnar opinberu fjármálastefnu og skal þeim frjálst að ráðstafa þeim að eigin vild innan valdsviðs síns.
- 2 Tekjustofnar sveitarstjórna skulu vera í samræmi við þau verkefni sem þeim eru falin í stjórnarskránni og lögum.
- 3 Að minnsta kosti hluti af tekjum sveitarstjórna skal eiga rætur sínar að rekja til staðbundinna skatta og þjónustugjalda og hafa sveitarstjórnir vald til að ákveða upphæð þeirra eftir því sem kveðið er á um í lögum.
- 4 Fjármálakerfið sem tiltækar tekjur sveitarstjórna grundvallast á skal vera nægjanlega fjölþætt og sveigjanlegt í eðli sínu til þess að geta haldið í við raunverulega hækkun kostnaðar við framkvæmd verkefna, svo sem framast er unnt.
- 5 Til þess að tryggja hag sveitarstjórna, sem standa verr að vígi fjárhagslega, þarf að vera fyrir hendi fyrirkomulag um jöfnun tekna eða samsvarandi aðgerðir sem hafa það markmið að leiðrétta áhrif ójafnrar tekjuskiptingar og þeirra útgjalda sem þær þurfa að standa undir. Slíkar leiðir eða aðgerðir skulu ekki draga úr athafnafrelsi sveitarstjórna innan valdsviðs þeirra.
- 6 Á viðeigandi hátt skal leita álits sveitarstjórna á úthlutun jöfnunargreiðslna til þeirra.
- 7 Framlög til sveitarstjórna skal ekki, ef unnt er, eyrnamarka til fjármögnunar á sérstökum verkefnum. Veiting framlaga skal ekki skerða grundvallarrétt sveitarstjórna til athafnafrelsis innan staðarmarka þeirra.
- 8 Sveitarstjórnir skulu innan marka laganna hafa aðgang að innlenda lánsfjármarkaðnum til lántöku vegna fjárfestinga.

10. gr. – Réttur sveitarstjórna til að stofna samtök

- 1 Sveitarstjórnnum skal heimilt í starfi sínu að hafa samvinnu við og innan marka laganna að stofna til samtaka með öðrum sveitarstjórnnum í því skyni að vinna að sameiginlegum hagsmunamálum.
- 2 Sérhvert ríki skal viðurkenna rétt sveitarstjórna til að eiga aðild að samtökum til verndunar og eflingar sameiginlegra hagsmuna og til að eiga aðild að alþjóðlegum samtökum sveitarstjórna.
- 3 Sveitarstjórnnum skal heimilt, með þeim skilmálum sem settir kunna að vera í lögum, að eiga samvinnu við hliðstæða aðila í öðrum ríkjum.

11. gr. – Lögvernd sjálfsstjórnar sveitarfélaga

Sveitarstjórnir skulu hafa rétt til að leita aðstoðar dómstóla til þess að tryggja sjálfsstjórn sína og til þess að haldnar séu í heiðri þær grundvallarreglur um sjálfsstjórn sem lögfestar eru í stjórnarskránni eða löggjöf landsins.

II. hluti – Ýmis ákvæði

12. gr. – Skuldbindingar

- 1 Sérhver aðili skuldbindur sig til að telja sig bundinn af a.m.k. tuttugu ákvæðum í I. hluta sáttmálans, þar af skulu a.m.k. tíu vera valin úr eftirfarandi ákvæðum:
 - 2. grein
 - 3. grein, 1. og 2. töluliðir
 - 4. grein, 1., 2. og 4. töluliðir
 - 5. grein
 - 7. grein, 1. töluliður
 - 8. grein, 2. töluliður
 - 9. grein, 1., 2. og 3. töluliðir
 - 10. grein, 1. töluliður
 - 11. grein.
- 2 Sérhver aðili skal tilkynna aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins um þau ákvæði sem hann hefur valið sér skv. 1. tl. þessarar greinar þegar hann afhendir fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktar-skjal sitt.
- 3 Sérhver aðili getur hvenær sem er síðar tilkynnt aðalframkvæmdastjóranum að hann telji sig bundinn af ákvæðum í sáttmála þessum sem hann hefur ekki þegar samþykkt í samræmi við 1. tl. þessarar greinar. Slíkar síðar gefnar skuldbindingar skulu taldar óaðskiljanlegur hluti fullgildingar, viðurkenningar eða samþykktar þess aðila sem tilkynninguna sendir og skulu þær taka gildi frá fyrsta degi þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst tilkynningin.

13. gr. – Stjórnvöld sem sáttmálinn tekur til

Grundvallarreglur sjálfstjórnar sveitarfélaga, sem sáttmáli þessi fjallar um, taka til allra flokka sveitarstjórna sem fyrir hendi eru á landsvæði aðila. Hver aðili getur þó, þegar hann afhendir fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjal sitt, tiltekið þá flokka sveitar- eða héraðsstjórna sem hann ætlar að láta ákvæði sáttmálans taka til, eða þá flokka sem hann hyggst undanskilja ákvæðum sáttmálans. Hann getur einnig látið ákvæði sáttmálans taka til fleiri flokka sveitar- eða héraðsstjórna með síðari tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

14. gr. – Ákvæði um upplýsingar

Sérhver aðili skal senda aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins allar upplýsingar er máli skipta varðandi lagasetningu og aðrar aðgerðir sem hann hefur gert í þeim tilgangi að fullnægja ákvæðum þessa sáttmála.

III. hluti

15. gr. – Undirritun, fullgilding og gildistaka

- 1 Aðildarríki Evrópuráðsins geta undirritað þennan sáttmála. Hann er háður fullgildingunni, viðurkenningunni eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra ráðsins til vörslu.
- 2 Sáttmáli þessi gengur í gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að fjögur aðildarríki Evrópuráðsins hafa lýst samþykki sínu á að vera bundin af sáttmálanum samkvæmt undanfarandi tölulíð.
- 3 Gagnvart hverju aðildarríki sem síðar lýsir samþykki sínu á að vera bundið af honum, tekur sáttmálinn gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjalið er afhent.

16. gr. – Ákvæði um landssvæði

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals síns að tilgreina það eða þau landssvæði sem þessi sáttmáli nær til.
- 2 Með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins getur sérhvert ríki hvenær sem er síðar látið ákvæði þessa sáttmála ná til hvaða annars landssvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Sáttmálinn öðlast gildi gagnvart slíku landssvæði fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins berst slík yfirlýsing.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi tölulíðum má afturkalla fyrir hvert það landssvæði, sem þar er tilgreint, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst tilkynningin.

17. gr. – Uppsögn

- 1 Sérhver aðili getur sagt upp sáttmála þessum hvenær sem er eftir að liðin eru fimm ár frá þeim degi að sáttmálinn gekk í gildi hvað hann varðar. Veita skal aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins sex mánaða frest. Slík uppsögn hefur þó ekki áhrif á gildi sáttmálans hvað aðra aðila varðar, að því tilskildu að þeir séu aldrei færri en fjórir.
- 2 Í samræmi við ákvæði undanfarandi tölulíðar getur sérhver aðili sagt upp hvaða ákvæði sem er, sem hann hefur samþykkt í 1. hluta sáttmálans, að því tilskildu að aðilinn verði áfram bundinn hvað varðar fjölda og eðli þeirra ákvæða sem 1. tl. 12. gr. áskilur. Sérhver aðili sem segir upp ákvæði og fullnægir þar með ekki lengur skilyrðum 1. tl. 12. gr. telst einnig hafa sagt upp sáttmálanum.

18. gr. – Tilkynningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins um

- a sérhverja undirritun,
- b afhendingu sérhvers fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals,

- c sérhvern gildistökuþag sáttmála þessa samkvæmt 15. gr. ,
- d sérhverja tilkynningu sem borist hefur um beitingu ákvæða 2. og 3. tl. 12. gr.,
- e sérhverja tilkynningu sem borist hefur um beitingu ákvæða 13. gr.,
- f sérhvern annan gerning, tilkynningu eða orðsendingu sem sáttmála þennan varðar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað sáttmála þennan.

Gjört í Strassborg 15. október 1985 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðsins.

Rammasamningur Evrópuráðsins um samstarf byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda yfir landamæri ¹

Madrid, 21. V. 1980

1. Viðaukanum er sleppt í þessari útgáfu.

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/106

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna og stuðla að samstarfi milli þeirra,

hafa í huga að samkvæmt 1. gr. stofnskrár Evrópuráðsins skal unnið að þessu markmiði, nánar tiltekið, með samningum á sviði stjórnsýslu,

hafa í huga að Evrópuráðinu er ætlað að tryggja að byggðarlög og svæðisbundin yfirvöld í Evrópu taki þátt í að ná markmiði þess,

hafa í huga hversu mikilvægt það getur verið, þegar unnið er að þessu markmiði, að byggðarlög og svæðisbundin yfirvöld á landamærum hafi með sér samstarf um málefni á borð við byggðaþróun héraða, þéttbýlis og strjálbýlis, umhverfisvernd, bætt grunnvirki og bættá opinbera þjónustu og gagnkvæma aðstoð í neyðartilvikum,

hafa hliðsjón af þeirri reynslu, að samstarf sveitarstjórna og héraðsstjórna í Evrópu auðveldar þeim að sinna störfum sínum með árangursríkum hætti og stuðlar einkum að framförum og uppbyggingu í landamærahéruðum,

hafa einsett sér að stuðla svo sem frekast er unnt að slíku samstarfi og leggja þannig sinn skerf til efnahagslegra og félagslegra framfara í landamærahéruðum og samstöðunnar sem tengir Evrópuþjóðir,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til að auðvelda og rækta samstarf yfir landamæri milli byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda sem heyra undir lögsögu hans og byggðarlaga eða svæðisbundinna yfirvalda sem heyra undir lögsögu annarra samningsaðila. Hann skal leitast við að stuðla að gerð samninga og samkomulags sem kann að reynast nauðsynlegt í þessum tilgangi með tilhlýðilegu tilliti til mismunandi stjórnarskrárákvæða hvers aðila um sig.

2. gr.

- 1 Í þessum samningi merkir samstarf yfir landamæri hvers kyns samhæfðar aðgerðir sem beinast að því að styrkja og rækta nágrennatengsl milli byggðarlaga eða svæðisbundinna yfirvalda sem heyra undir lögsögu tveggja eða fleiri samningsaðila og gerð samninga sem reynast nauðsynlegir í því skyni. Samstarf yfir landamæri skal eiga

sér stað innan þess ramma sem landslög setja valdsviði byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda. Umfang og eðli þess valdsviðs skal standa óhaggað af þessum samningi.

- 2 Í þessum samningi merkir hugtakið „byggðarlög og svæðisbundin yfirvöld“ þau byggðarlög, yfirvöld eða stofnanir sem hafa með höndum málefni sveitarfélaga og héraða og litið er á sem slík í landslögum hvers ríkis um sig. Þó er hverjum samningsaðila heimilt að tilgreina við undirritun samningsins eða í tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins síðar þau byggðarlög, yfirvöld eða stofnanir, þætti og formsatriði sem hann hyggst takmarka gildissvið samningsins við eða halda utan þess.

3. gr.

- 1 Að því er varðar þennan samning, og með fyrirvara um ákvæði 2. mgr. 2. gr., skulu samningsaðilar ýta undir hvers konar frumkvæði byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda sem tekið er með hliðsjón af þeim drögum að samkomulagi milli byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda sem unnin hafa verið í Evrópuráðinu. Ef nauðsynlegt telst geta þeir tekið mið af þeim fyrirmyndum að tvíhliða eða marghliða milliríkjasamningum sem unnar hafa verið í Evrópuráðinu og ætlað er að auðvelda samstarf byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda.

Samkomulag eða samninga má byggja á þeim fyrirmyndum og drögum að samkomulagi, samþykktum og samningum sem fylgja þessum samningi og eru tölusett frá 1.1 til 1.5 og frá 2.1 til 2.6 með hverjum þeim breytingum sem nauðsynlegt er að gera með hliðsjón af sérstökum aðstæðum hjá hverjum samningsaðila. Fyrirmyndir þessar og drög að samkomulagi, samþykktum og samningum eiga aðeins að vera til leiðbeiningar og hafa ekkert gildi sem samningar.

- 2 Telji samningsaðilar nauðsynlegt að gera milliríkjasamninga má í þeim meðal annars kveða á um samhengi, formsatriði og takmörk sem setja skal byggðarlögum og svæðisbundnum yfirvöldum sem hafa með höndum samstarf yfir landamæri. Í hverjum samningi má sömuleiðis mæla fyrir um til hvaða yfirvalda eða stofnana hann skuli taka.
- 3 Ofangreind ákvæði skulu ekki hindra að samningsaðilar geri með sér samkomulag um annars konar samstarf yfir landamæri. Sömuleiðis skulu ákvæði samningsins ekki túlkuð á þann veg að þau ógildi eldri samstarfssamninga.
- 4 Við gerð samninga og samkomulags skal tekið tilhlýðilegt tillit til lögsögu á sviði milliríkjasamskipta og almennrar stefnumótunar samkvæmt landslögum hvers samningsaðila um sig og hvers kyns reglna um eftirlit eða umsjón sem byggðarlög og svæðisbundin yfirvöld kunna að falla undir.

- 5 Í þessu skyni er hverjum samningsaðila heimilt að tilgreina við undirritun samningsins eða í tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins síðar þau yfirvöld sem eru til þess bær samkvæmt landslögum að hafa eftirlit eða umsjón með hlutaðeigandi byggðarlögum og svæðisbundnum yfirvöldum.

4. gr.

Hver samningsaðili skal leitast við að leysa úr hvers kyns vandkvæðum af lögfræðilegum, stjórnsýslulegum eða tæknilegum toga, sem geta tafið uppbyggingu og hnökralausa framvindu samstarfs yfir landamæri, og leita samráðs við hinn eða hina samningsaðilana eftir þörfum.

5. gr.

Samningsaðilar skulu taka til athugunar hvort rétt sé að veita þeim byggðarlögum og svæðisbundnum yfirvöldum, sem hafa með sér samstarf yfir landamæri í samræmi við ákvæði þessa samnings, sömu aðstöðu og vera myndi ef samstarfið ætti sér stað á innlendum vettvangi.

6 . gr.

Hver samningsaðili skal, eftir því sem frekast er unnt, leggja fram þær upplýsingar sem annar samningsaðili óskar eftir til þess að auðvelda hinum síðarnefnda að efna skuldbindingar sínar samkvæmt þessum samningi.

7 . gr.

Hver samningsaðili skal sjá til þess að hlutaðeigandi byggðarlög og svæðisbundin yfirvöld fái upplýsingar um þær leiðir sem þeim standa opnar samkvæmt þessum samningi.

8 . gr.

- 1 Samningsaðilar skulu senda framkvæmdastjóra Evrópuráðsins allar upplýsingar sem máli skipta um samninga og samkomulag sem kveðið er á um í 3. gr.
- 2 Allar tillögur eins eða fleiri samningsaðila um að auka eða rýmka þennan samning eða fyrirmyndir að samningum og samkomulagi skulu sendar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Hann skal þá senda þær áfram til ráðherranefndar Evrópuráðsins, en hún ákveður um framhald málsins.

9 . gr.

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 2 Samningurinn öðlast gildi þremur mánuðum eftir að fjórða skjalið til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu að því tilskildu að tvö ríkjanna að minnsta kosti, sem hafa uppfyllt þetta formsatriði, eigi sameiginleg landamæri.
- 3 Samningur þessi öðlast gildi gagnvart undirritunarríki, sem síðar fullgildir, viðurkennir eða samþykkir hann, þremur mánuðum eftir að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis hans er afhent til vörslu.

10 . gr.

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins samþykkt samhljóða að bjóða ríkjum utan Evrópuráðsins að gerast aðilar að honum. Þetta boð skal vera með skýlausu samþykki hvers ríkis um sig sem hefur fullgilt samninginn.
- 2 Aðild skal komið á með því að afhenda framkvæmdastjóra Evrópuráðsins aðildarskjal til vörslu og öðlast það gildi þremur mánuðum eftir að það er afhent.

11 . gr.

- 1 Hver samningsaðili getur sagt upp samningi þessum fyrir sitt leyti með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

12 . gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og hverju ríki, sem gerst hefur aðili að samningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökudag samnings þessa í samræmi við 9. gr.,

- d hverja yfirlýsingu sem borist hefur samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 2. gr. og 5. mgr. 3. gr.,
- e hverja tilkynningu sem borist hefur samkvæmt ákvæðum 11. gr. og gildistöku dag uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Madríd 21. maí 1980 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

**Viðbótarbókun
við rammamarkmiðun Eyrópuráðsins
um samstarf byggðarlaga
og svæðisbundinna yfirvalda
yfir landamæri**

Strassborg, 9. XI. 1995

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Eyrópusamninga/159

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað þessa viðbótarbókun við rammamning Evrópuráðsins um samstarf byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda yfir landamæri (hér á eftir nefndur „rammasamningurinn“),

staðfesta hversu mikilvægt er að byggðarlög og svæðisbundin yfirvöld hafi með sér samstarf,

hafa einsett sér að gera frekari ráðstafanir til að tryggja samstarf byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda yfir landamæri,

vilja auðvelda og byggja upp samstarf yfir landamæri milli byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda í landamærahéruðum,

gera sér ljóst að nauðsynlegt er að laga rammamninginn að núverandi aðstæðum í Evrópu,

hafa í huga að heppilegt er að auka við rammamninginn með það fyrir augum að styrkja samstarf byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda yfir landamæri,

hafa hliðsjón af Evrópusáttmála um sjálfsstjórn sveitarfélaga,

hafa í huga yfirlýsingu ráðherranefndarinnar um samstarf yfir landamæri í Evrópu sem var lögð fram í tilefni af því að 40 ár voru liðin frá stofnun Evrópuráðsins, en þar var meðal annars hvatt til þess að áfram yrði unnið að því að afnema smám saman hvers kyns hindranir – stjórnsýslulegar, lagalegar, stjórnmálalegar eða sálfræðilegar – sem gætu staðið í vegi fyrir framkvæmd verkefna sem ná yfir landamæri,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi viðbótarákvæði:

1. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili skal viðurkenna og virða rétt byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda, sem heyra undir lögsögu hans og getið er í 1. og 2. gr. rammamningsins, til að gera samninga um samstarf yfir landamæri við byggðarlög og svæðisbundin yfirvöld sem bera ábyrgð á sambærilegum sviðum í öðrum ríkjum, í samræmi við málsmeðferð sem mælt er fyrir um í samþykktum þeirra, í samræmi við landslög og að því marki sem slíkir samningar samrýmast þjóðréttarlegum skuldbindingum samningsaðilans.
- 2 Samningur um samstarf yfir landamæri skal aðeins skuldbinda þau byggðarlög eða svæðisbundnu yfirvöld sem gera hann.

2. gr.

Ákvörðunum, sem eru teknar sameiginlega samkvæmt samningi um samstarf yfir landamæri, skal fylgt eftir af hálfu byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda í réttarkerfi landanna í samræmi við landslög. Þegar ákvörðunum er fylgt eftir með þeim hætti skal litið svo á að þær

hafi sama lagagildi og sömu réttaráhrif og ráðstafanir þessara byggðarlaga og yfirvalda í réttarkerfi landanna.

3. gr.

Með samningum um samstarf yfir landamæri, sem byggðarlög eða svæðisbundin yfirvöld gera með sér, er heimilt að setja á fót stofnun sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, og getur hún hvort heldur sem er verið lögaðili eða ekki. Að teknu tilliti til landslaga og þeirra verkefna sem stofnuninni eru fengin, skal tekið fram í samningnum hvort hún skuli falla undir opinberan rétt eða einkarétt í réttarkerfi landanna sem byggðarlögin eða svæðisbundnu yfirvöldin, sem gera samninginn, heyra undir.

4. gr.

- 1 Ef stofnunin, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, er lög- aðili fer um réttarstöðu hennar eftir lögum þess samningsríkis þar sem stofnunin hefur aðsetur. Aðrir samningsaðilar, sem undir heyra byggðarlögin eða svæðisbundnu yfirvöldin er eiga aðild að samningnum, viðurkenna réttarstöðu téðrar stofnunar í samræmi við landslög.
- 2 Stofnunin, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, skal inni af hendi þau störf, sem byggðarlög eða svæðisbundin yfirvöld fá henni, í samræmi við tilgang stofnunarinnar og með þeim hætti sem kveðið er á um í þeim landslögum sem hún starfar eftir. Þannig:
 - a skal fara um ráðstafanir stofnunarinnar, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, eftir samþykktum hennar og lögum ríkisins þar sem hún hefur aðsetur;
 - b skal stofnunin, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, þó ekki hafa vald til að gera ráðstafanir sem hafa almennt gildi eða geta haft áhrif á réttindi og frelsi einstaklinga;
 - c skal veita fé til stofnunarinnar, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, á fjárhagsáætlun byggðarlaga eða svæðisbundinna yfirvalda. Hún skal ekki hafa vald til að leggja á skatta. Þar sem við á skal henni heimilt að hafa tekjur af þjónustu sem hún veitir byggðarlögum eða svæðisbundnum yfirvöldum, notendum eða þriðju aðilum;
 - d skal stofnunin, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, gera fjárhagsáætlun á hverju ári og skila efnahagsreikningi, en hann skal áritaður af endurskoðendum sem eru óháðir byggðarlögunum eða svæðisbundnu yfirvöldunum er eiga aðild að samningnum.

5. gr.

- 1 Ef landslög samningsaðila heimila geta þeir ákveðið að stofnunin, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, skuli heyra undir opinberan rétt og að ráðstafanir hennar skuli hafa sama lagagildi og sömu réttaráhrif í réttarkerfi hvers samningsaðila um sig og væri ef

þær hefðu verið á vegum byggðarlaganna eða svæðisbundnu yfirvaldanna sem gerðu samninginn.

- 2 Þó er heimilt að kveða á um það í samningnum að framkvæmd slíkra ráðstafana skuli vera í höndum byggðarlaganna eða svæðisbundnu yfirvaldanna sem gerðu samninginn, einkum þegar slíkar ráðstafanir geta haft áhrif á réttindi, frelsi og hagsmuni einstaklinga. Enn fremur er hverjum samningsaðila heimilt að kveða á um að stofnunin, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, geti hvorki haft almennt umboð til starfa né vald til að gera ráðstafanir sem hafa almennt gildi.

6. gr.

- 1 Þær ráðstafanir byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda, sem eru gerðar á grundvelli samnings um samstarf yfir landamæri, skulu lúta sama eftirliti og mælt er fyrir um í lögum hvers samningsaðila um sig að því er varðar hvers kyns ráðstafanir byggðarlaganna eða svæðisbundnu yfirvaldanna sem gera samninginn.
- 2 Ráðstafanir stofnunar, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri og sett er á fót með samningi, skulu lúta því eftirliti sem kveðið er á um í lögum ríkisins þar sem stofnunin hefur aðsetur, en að auki skal taka tillit til hagsmuna byggðarlaga og svæðisbundinna yfirvalda í öðrum ríkjum. Stofnunin, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, skal sinna óskum um upplýsingar sem berast frá stjórnvöldum ríkjanna sem byggðarlögin eða svæðisbundnu yfirvöldin heyra undir. Eftirlitsyfirvöld samningsaðila skulu leitast við að koma sér upp heppilegum leiðum til samræmingar og upplýsingamiðlunar.
- 3 Ráðstafanir stofnana, sem um getur í 1. mgr. 5. gr., skulu lúta því eftirliti sem mælt er fyrir um í lögum hvers samningsaðila um sig að því er varðar hvers kyns ráðstafanir byggðarlaganna eða svæðisbundnu yfirvaldanna sem gera samninginn.

7. gr.

Rísi ágreiningur um starfsemi stofnunar, sem hefur með höndum samstarf yfir landamæri, skal vísa honum til dómstóla sem eru til þess bærir samkvæmt landslögum eða milliríkjasamningi.

8. gr.

- 1 Samningsaðilar skulu lýsa yfir því, þegar þeir undirrita þessa viðbótarbókun eða þegar þeir afhenda skjal til fullgildingar, staðfestingar eða samþykktar, hvort þeir muni beita ákvæðum 4. og 5. gr. eða einungis ákvæðum annarrar greinarinnar.
- 2 Síðar má breyta þessari yfirlýsingu hvenær sem vera skal.

9. gr.

Óheimilt er að gera fyrirvara um ákvæði þessarar viðbótarbókunar.

10. gr.

- 1 Bókun þessi skal lögð fram til undirritunar fyrir ríkin sem hafa undirritað rammisamninginn og geta þau lýst sig samþykkt því að vera bundin af henni, annaðhvort með:
 - a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki, e ða
 - b undirritun með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki og síðari fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki.
- 2 Aðildarríki Evrópuráðsins getur ekki undirritað bókun þessa án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki eða afhent skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis nema það afhendi um leið, eða hafi áður afhent, til vörslu skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis rammisamningsins.
- 3 Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

11. gr.

- 1 Bókun þessi öðlast gildi þremur mánuðum eftir að fjögur aðildarríki Evrópuráðsins hafa lýst sig samþykkt því að vera bundin af henni í samræmi við ákvæði 10. gr.
- 2 Bókunin öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af henni, þremur mánuðum eftir undirritun hennar eða eftir að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis þess er afhent til vörslu.

12. gr.

- 1 Er bókun þessi hefur öðlast gildi getur sérhvert ríki, sem hefur gerst aðili að rammisamningnum, einnig gerst aðili að henni.
- 2 Aðild skal komið á með því að afhenda framkvæmdastjóra Evrópuráðsins aðildarskjal til vörslu og öðlast það gildi þremur mánuðum eftir að það er afhent.

13. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp bókun þessari með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

14. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og hverju ríki, sem gerst hefur aðili að bókun þessari, um:

- a hverjar þær yfirlýsingar sem samningsaðilarnir leggja fram í samræmi við 8. gr.,
- b hverja undirritun,
- c afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- d hvern gildistökuþingdag bókunar þessarar í samræmi við 11. og 12. gr.,
- e hverja aðra ráðstöfun, tilkynningu eða orðsendingu varðandi bókun þessa.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað bókun þessa.

Gjört í Strassborg 9. nóvember 1995 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að bókun þessari, í té staðfest endurrit.

Samningur um þátttöku útlendinga í opinberu lífi í sveitarfélögum

Strassborg, 5. II. 1992

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/144

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna, í því skyni að vernda og koma í framkvæmd þeim hugsjónum og meginreglum sem eru sameiginleg arfleifð þeirra, svo og til þess að stuðla að framförum á sviði efnahags- og félagsmála, jafnframt varðveislu og frekari framkvæmd mannréttinda og grundvallarfrelsis hugsjóna,

staðfesta trú sína á algilt og óskipt eðli mannréttinda og mannfrelsis á grundvelli virðingar fyrir öllum mönnum,

hafa hliðsjón af 10., 11., 16. og 60. gr. samningsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis,

hafa í huga að búseta útlendinga á landsvæði Þjóðríkja er nú fastur þáttur í evrópsku Þjóðlífi,

hafa í huga að í sveitarfélögum hafa útlendingar, sem eru búsettir í landinu, að jafnaði sömu skyldur og ríkisborgarar landsins,

gera sér grein fyrir því að útlendingar, sem eru búsettir í landinu, taka virkan þátt í mannlífi og framþróun sveitarfélaga, og eru sannfærð um að nauðsynlegt sé að auðvelda þeim að aðlagast samfélaginu, einkum með því að gera þeim hægara um vik að taka þátt í sveitarstjórnarstörfum,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. hluti

1. gr.

- 1 Hver samningsaðili skal beita ákvæðunum í köflum A, B og C.

Þó er hverju samningsríki heimilt að lýsa yfir því, þegar það leggur fram skjal til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar, að það áskilji sér rétt til að beita ekki ákvæðum kafla B eða kafla C, eða beggja kaflanna.

- 2 Hver sá samningsaðili, sem hefur lýst yfir því að hann muni aðeins beita einum eða tveimur kaflanna, getur síðar tilkynnt framkvæmdastjóranum að hann fallist á að beita ákvæðum þess kafla eða þeirra

kafla sem voru ekki samþykktir þegar skjal til fullgildingar, viðurkennningar, samþykkis eða aðildar var afhent til vörslu.

2. gr.

Í samningi þessum merkir „útlendingar sem eru búsettir í landinu“ þá sem eru ekki ríkisborgarar í ríkinu sem um ræðir en hafa löglega búsetu á landsvæði þess.

Kafli A – Tjáningarfrelsi, fundafrelsi og félagafrelsi

3. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess, með fyrirvara um ákvæði 9. gr., að tryggja útlendingum, með sömu skilyrðum og eigin ríkisborgurum:

- a rétt til tjáningarfrelsis; sá réttur skal ná til skoðanafrelsis og frelsis til að taka á móti og miðla upplýsingum og hugmyndum án íhlutunar opinberra yfirvalda og án tillits til landamæra. Þessi grein skal ekki hindra að ríki felli rekstur hljóðvarps, sjónvarps eða kvikmyndahúsa undir leyfisveitingakerfi;
- b rétt til friðsamlegra fundahalda og félagafrelsis, að meðtöldum rétti til að stofna stéttarfélög og öðlast aðild að þeim til þess að verja hagsmuni sína. Nánar tiltekið skal rétturinn til félagafrelsis fela í sér rétt útlendinga, sem eru búsettir í landinu, til að stofna eigin félög í sveitarfélaginu með það fyrir augum að veita hver öðrum aðstoð, viðhalda menningu sinni og tjá hana eða verja hagsmuni sína í málum sem heyra undir staðaryfirvöld, auk réttarins til að ganga í félög hvers konar.

4. gr.

Hver samningsaðili skal leitast við að tryggja, að hæfilegt átak sé gert til að stuðla að þátttöku útlendinga, sem eru búsettir í landinu, þegar mál eru borin undir almenning, unnið er að skipulagsmálum og leitað til almennings um önnur málefni í sveitarfélaginu.

Kafli B – Ráðgjafarstofnanir sem koma fram sem málsvarar útlendinga sem eru búsettir í sveitarfélaginu.

5. gr.

- 1 Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess, með fyrirvara um ákvæði 1. mgr. 9. gr.:
 - a að gæta þess að engar hindranir, lagalegar eða af öðrum toga, geti hindrað að staðaryfirvöld, sem hafa á landsvæði sínu umtalsverðan fjölda útlendinga sem eru búsettir í landinu, setji á fót ráðgjafarstofnanir eða geri viðeigandi ráðstafanir í öðrum stofnunum með það fyrir augum:
 - i að mynda tengsl við erlenda íbúa,
 - ii að skapa útlendingum, sem eru búsettir í landinu, vettvang til að ræða og láta í ljós skoðanir sínar, óskir og áhyggjuefni á þeim sviðum sveitarstjórnarmála sem varða þá sérstaklega og ná meðal annars til starfsemi og ábyrgðar staðaryfirvaldanna sem eiga hlut að máli, og
 - iii að auðvelda þeim með almennum hætti að laga sig að samfélaginu;
 - b að ýta undir það og auðvelda að slíkum ráðgjafarstofnunum sé komið á fót eða gerðar viðeigandi ráðstafanir í öðrum stofnunum til þess að útlendingar, sem eru búsettir í landinu, eigi þar málsvara á vegum staðaryfirvalda sem hafa á landsvæði sínu umtalsverðan fjölda útlendinga sem eru búsettir í landinu.
- 2 Hver samningsaðili skal sjá til þess að útlendingar, sem eru búsettir í sveitarfélaginu, geti sjálfir kosið sér fulltrúa til starfa í ráðgjafarstofnunum eða til að vinna að öðrum þeim ráðstöfunum á vegum stofnana, sem um getur í 1. mgr., eða að fulltrúarnir séu útnefndir af einstökum samtökum útlendinga sem eru búsettir í landinu.

Kafli C – Kosningaréttur í sveitarstjórnarkosningum

6. gr.

- 1 Með fyrirvara um 1. mgr. 9. gr. skuldbindur hver samningsaðili sig til þess að veita kosningarétt og kjörgengi hverjum þeim útlendingi, sem er búsettur í landinu, enda fullnægi hann gildandi lagaskilyrðum um

ríkisborgara í landinu og hafi enn fremur haft lögmæta og fasta búsetu í ríkinu um fimm ára skeið fyrir kosningarnar.

- 2 Þó er samningsríki heimilt að lýsa yfir því, þegar það afhendir skjal til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar, að það hyggist takmarka beitingu 1. gr. við kosningaréttinn eingöngu.

7. gr.

Hverjum samningsaðila er heimilt að mæla fyrir um það einhliða, eða með tvíhliða eða marghliða samkomulagi, að skemmri búsetutími geti fullnægt skilyrðum um lengd dvalar samkvæmt 6. gr.

II. hluti

8. gr.

Hver samningsaðili skal leitast við að tryggja að útlendingar, sem eru búsettir í landinu, eigi kost á upplýsingum um réttindi sín og skyldur í opinberu lífi í sveitarfélaginu.

9. gr.

- 1 Á stríðstímum og þegar önnur hættu, sem steðjar að almenningi, ógnar þjóðlífinu er heimilt að leggja frekari hömlur á réttindi þau sem veitt eru samkvæmt I. hluta þeim útlendingum sem eru búsettir í landinu, að því marki sem ítrasta nauðsyn krefur og að því tilskildu að slíkar ráðstafanir stangist ekki á við aðrar skuldbindingar samningsaðilans samkvæmt þjóðarétti.
- 2 Þar eð réttinum, sem veittur er samkvæmt a-lið 3. gr., fylgja bæði skyldur og ábyrgð er heimilt að binda hann tilteknum formsatriðum, skilyrðum, takmörkunum eða viðurlögum sem kveðið er á um í lögum og eru nauðsynleg í lýðræðislegu þjóðfélagi, vegna þjóðaröryggis, friðhelgi yfirráðasvæðis eða öryggis almennings, til þess að halda uppi lögum og reglu og hindra glæpi, vernda heilsu manna eða siðgæði, verja orðstír eða réttindi annarra, hindra miðlun trúnaðarupplýsinga eða til þess að viðhalda myndugleika og hlutleysi dómsvaldsins.
- 3 Rétti þeim, sem veittur er samkvæmt b-lið 3. gr., má ekki setja aðrar takmarkanir en þær sem mælt er fyrir um í lögum og eru nauðsynlegar í lýðræðislegu þjóðfélagi, vegna þjóðaröryggis eða öryggis al-

mennings, til þess að halda uppi lögum og reglu og hindra glæpi, vernda heilsu manna og siðgæði eða til þess að verja réttindi og frelsi annarra.

- 4 Allar ráðstafanir, sem eru gerðar í samræmi við þessa grein, skal tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, en hann tilkynnir þær öðrum samningsaðilum. Sömu málsmeðferð skal beitt þegar slíkar ráðstafanir eru felldar úr gildi.
- 5 Ekkert ákvæði í samningi þessum skal túlkað á þann veg að það takmarki eða rýri réttindi sem kunna að vera tryggð samkvæmt lögum samningsaðila eða öðrum samningi sem þeir kunna að eiga aðild að.

10. gr.

Hver samningsaðili skal tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins öll þau lagaákvæði og aðrar ráðstafanir sem lögbær yfirvöld á landsvæði hans samþykkja og varða þær skuldbindingar sem hann hefur stofnað til með þessum samningi.

III. hluti

11. gr.

Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildinguna, viðurkenninguna eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

12. gr.

- 1 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að fjögur aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði 11. gr.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.

13. gr.

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins boðið ríkjum utan Evrópuráðsins að gerast aðilar að samningi þessum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa samningsríkjanna sem eiga rétt til setu í nefndinni.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

14. gr.

Skuldbindingar, sem samningsaðilar stofna til síðar í samræmi við 2. mgr. 1. gr., skulu teljast óaðskiljanlegur hluti fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar þess samningsaðila sem stendur að tilkynningu þar að lútandi og skulu þær öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

15. gr.

Ákvæði samnings þessa skulu gilda um hvers konar sveitarstjórnir á landsvæði samningsaðila. Hvert samningsríki getur þó, þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint hvers konar svæðisbundin yfirvöld það hyggst takmarka gildissvið samningsins við eða halda utan þess.

16. gr.

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, látið samning þennan taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningurinn

öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær yfirlýsinguna.

- 3 Afturkalla má hverja yfirlýsingu samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, að því er varðar sérhvert landsvæði sem tilgreint er í slíkri yfirlýsingu, með tilkynningu til framkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

17. gr.

Enga fyrirvara má gera að því er varðar ákvæði samnings þessa aðra en þá sem nefndir eru í 1. mgr. 1. gr.

18. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Slík uppsögn öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær slíka tilkynningu.

19. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins og hverju ríki, sem gerst hefur aðili að samningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökudag bókunar þessarar í samræmi við 12., 13. og 16. gr.,
- d hverja tilkynningu sem borist hefur við beitingu ákvæða 2. mgr. 1. gr.,

- e hverja tilkynningu sem borist hefur við beitingu ákvæða 4. mgr. 9. gr.,
- f hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 5. febrúar 1992 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

Menning/menntun/ íþróttir

Menningarsáttmáli Evrópuráðsins

París, 19. XII. 1954

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/18

Ríkisstjórnir þær, sem hafa undirritað sáttmála þennan og eru aðilar að Evrópuráðinu,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna í því skyni, meðal annars, að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna sem eru sameiginleg arfleifð þeirra,

hafa í huga að þetta markmið mætti nálgast með því að auka gagnkvæman skilning meðal þjóða Evrópu,

hafa í huga að í þeim tilgangi er ekki aðeins æskilegt að gera tvíhliða menningarsáttmála milli aðildarríkja ráðsins, heldur einnig að framfylgja sameiginlegri framkvæmdastefnu sem miðar að því að varðveita evrópska menningu og ýta undir framþróun hennar,

hafa ákveðið að gera með sér almennan menningarsáttmála Evrópu sem er ætlað að stuðla að því að ríkisborgarar allra aðilanna og annarra þeirra Evrópuríkja, sem kunna að gerast aðilar að sáttmálanum, leggi stund á tungu, sögu og menningu hinna samningsaðilanna og þá menningu sem þeim er öllum sameiginleg,

og hafa orðið ásáttar um eftirfarandi:

1. gr.

Hver samningsaðili skal gera viðeigandi ráðstafanir til þess að standa vörð um hlut þjóðar sinnar í hinum samevrópska menningararfi og efla hann.

2. gr.

Hver samningsaðili skal, eftir fremsta megni,

- a hvetja ríkisborgara sína til að leggja stund á tungu, sögu og menningu annarra samningsaðila og bjóða þeim síðastnefndu aðstöðu á yfirráðasvæði sínu til þess að greiða fyrir slíku námi, og
- b leitast við að stuðla að því, að lögð sé stund á tungu hans eða tungur, sögu og menningu á landsvæði hinna samningsaðilanna og bjóða ríkisborgurum þeirra aðstöðu til að stunda slíkt nám á landsvæði sínu.

3. gr.

Samningsaðilar skulu hafa samráð hver við annan innan ramma Evrópuráðsins til þess að samræma aðgerðir sínar sem miða að því að styrkja menningarstarfsemi sem hefur samevrópskt gildi.

4. gr.

Hver samningsaðili skal eftir fremsta megni greiða fyrir því að einstaklingar og þeir munir, sem hafa menningargildi, geti farið milli landa og komið hver í annars stað með gagnkvæmum skiptum, með framkvæmd 2. og 3. gr. að markmiði.

5. gr.

Hver samningsaðili skal líta svo á að þeir munir, sem hafa evrópskt menningargildi og hann ræður yfir, séu órofa hluti af sameiginlegum menningararfi Evrópumanna og skal hann gera viðeigandi ráðstafanir til að varðveita þá og tryggja hæfilegan aðgang að þeim.

6. gr.

- 1 Um tillögur um beitingu ákvæða þessa sáttmála og spurningar varðandi túlkun hans skal fjallað á fundum nefndar sérfræðinga Evrópuráðsins um menningarmál.
- 2 Hverju ríki, sem er ekki aðili að Evrópuráðinu en hefur gerst aðili að þessum sáttmála í samræmi við ákvæði 4. mgr. 9. gr., er heimilt að tilnefna einn eða fleiri fulltrúa til að sækja fundina sem um getur í málsgreininni hér á undan.
- 3 Ályktanir fundanna, sem um getur í 1. mgr. þessarar greinar, skulu lagðar fram sem tilmæli til ráðherranefndar Evrópuráðsins, nema um sé að ræða ákvarðanir sem eru í verkahring nefndar sérfræðinga um menningarmál, enda varði þær málefni stjórnsýslulegs eðlis og hafi ekki aukakostnað í för með sér.
- 4 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal koma á framfæri öllum þeim ákvörðunum sem ráðherranefndin eða nefnd sérfræðinga um menningarmál kann að taka og varða samninginn við aðildarríki ráðsins og ríkisstjórn hvers ríkis sem hefur gerst aðili að þessum sáttmála.

- 5 Hver samningsaðili skal tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins tímanlega um hverjar þær ráðstafanir sem hann kann að gera við beitingu ákvæða þessa sáttmála í framhaldi af ákvörðunum ráðherranefndarinnar eða nefndar sérfræðinga um menningarmál.

- 6 Komi í ljós að tiltekna tillögur, sem tengjast beitingu þessa sáttmála, varða aðeins suma samningsaðila, er unnt að skoða þær áfram í samræmi við ákvæði 7. gr. enda hafi framkvæmd þeirra ekki í för með sér kostnað fyrir Evrópuráðið.

7. gr.

Ef tveir eða fleiri samningsaðilar óska eftir því að skipuleggja aðra fundi í höfuðstöðvum Evrópuráðsins en þá sem tilteknir eru í 1. mgr. 6. gr., í þeim tilgangi að vinna að markmiðum þessa sáttmála, skal framkvæmdastjóri Evrópuráðsins veita þeim stjórnsýslulega aðstoð eftir þörfum.

8. gr.

Ekki ber að túlka neitt ákvæði þessa sáttmála á þann veg að það hafi áhrif á

- a ákvæði gildandi tvíhliða menningarsáttmála, sem einhver samningsaðilanna kann að hafa undirritað, né heldur á gildi þess að samningsaðilar geri fleiri slíka,

- b skyldu hvers manns til þess að fara að lögum og reglum sem gilda á landsvæði samningsaðila og varða komu, búsetu og brottför útlendinga.

9. gr.

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins. Hann skal fullgiltur og skjöl til fullgildingar skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

- 2 Um leið og þrjár ríkisstjórnir, sem undirrita samning þennan, hafa afhent fullgildingarskjöl sín öðlast hann gildi milli þeirra.

- 3 Samningurinn öðlast gildi gagnvart hverri ríkisstjórn, sem undirritar en fullgildir síðar, þegar skjal til fullgildingar er afhent til vörslu.
- 4 Ráðherranefnd Evrópuráðsins getur samþykkt samhljóða og með þeim skilmálum og skilyrðum, sem hún telur viðeigandi, að bjóða Evrópuríkjum utan Evrópuráðsins að eiga aðild að samningi þessum. Ríki, sem fær slíkt boð, getur gerst aðili þegar það afhendir framkvæmdastjóra Evrópuráðsins aðildarskjal sitt til vörslu. Aðildin öðlast gildi við móttöku skjalsins.
- 5 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna öllum aðildarríkjum Evrópuráðsins og hverju ríki, sem gerist aðili, um afhendingu allra skjala til fullgildingar og aðildar.

10. gr.

Hver samningsaðili getur tilgreint þau landsvæði, sem ákvæði samnings þessa skulu taka til, í yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins sem sendir hana til allra hinna samningsaðilanna.

11. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum að liðnum fimm árum frá gildistöku hans með skriflegri tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og skal hann tilkynna það hinum samningsaðilunum.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi gagnvart hlutaðeigandi samningsaðila sex mánuðum eftir að framkvæmdastjóri Evrópuráðsins fær tilkynningu um hana.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð ríkisstjórna sinna, undirritað samning þennan.

Gjört í París 19. desember 1954 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju undirritunarríki og ríkisstjórnnum, sem gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

Samningur um friðun evrópskrar byggingararfleifðar

Granada, 3. X. 1985

Pýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/121

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna í því skyni, meðal annars, að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna sem eru sameiginleg arfleifð þeirra,

gera sér ljóst að byggingarflEIFðin vitnar á einstæðan hátt um auð og fjölbreytni evrópskrar menningararflEIFðar, að hún er ómetanlegur vitnisburður um fortíðina og enn fremur sameiginlegur arfur allra Evrópumanna,

hafa hliðsjón af menningarsáttmála Evrópu, sem var undirritaður í París 19. desember 1954, einkum 1. gr.,

hafa hliðsjón af Evrópusáttmála um byggingarflEIFðina, sem ráðherranefnd Evrópuráðsins samþykkti 26. september 1975, og ályktun (76) 28, sem var samþykkt 14. apríl 1976, um aðlögun laga og reglna að þörfum samstilltrar varðveislu evrópskrar byggingarflEIFðar,

hafa hliðsjón af tilmælum þings Evrópuráðsins 880 (1979), um varðveislu evrópskrar byggingarflEIFðar,

hafa hliðsjón af tilmælum ráðherranefndar aðildarríkjanna nr. R (80) 16 um sérmenntun arkitekta, skipulagsfræðinga, verkfræðinga og landslagshönnuða, og tilmælum ráðherranefndarinnar nr. R (81) 13, sem voru samþykkt 1. júlí 1981, um aðgerðir til stuðnings tilteknum starfsgreinum á vettvangi handverksgreina sem hætt er við að falli í gleymsku,

minna á mikilvægi þess að miðla komandi kynslóðum kerfi menningarlegra viðmiðana, að bæta umhverfi manna í þéttbýli og dreifbýli og að stuðla um leið að efnahagslegum, félagslegum og menningarlegum framförum í ríkjum og héruðum,

staðfesta mikilvægi þess að ná samkomulagi um meginmarkmið sameiginlegrar stefnu sem tryggi varðveislu byggingarflEIFðar og auki veg hennar,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

Skilgreining á byggingarflEIFð

1. gr.

Í þessum samningi telst hugtakið „byggingarflEIFð“ ná til þeirra fasteigna sem hér verða taldar upp:

- 1 Mannvirki: allar byggingar og önnur mannvirki sem hafa sérstakt gildi frá sagnfræðilegu, fornminjafræðilegu, listrænu, vísindalegu, félagslegu eða tæknilegu sjónarmiði, einnig innréttingar og skreytingar sem teljast óskiptur hluti þeirra;

- 2 Byggingaheildir: samstæðar þyrpingar bygginga í þéttbýli eða dreifbýli sem hafa sérstakt gildi frá sagnfræðilegu, fornminjafraeðilegu, listrænu, vísindalegu, félagslegu eða tæknilegu sjónarmiði, og mynda nægilega mikla heild til að unnt sé að afmarka þær við sérstakt landsvæði;
- 3 Staðir: samspil manns og náttúru, þ.e. svæði sem eru byggð að hluta og nægilega sérstæð og einsleit til að unnt sé að afmarka þau við sérstakt landsvæði og hafa sérstakt gildi frá sagnfræðilegu, fornminjafraeðilegu, listrænu, vísindalegu, félagslegu eða tæknilegu sjónarmiði.

Ákvörðun eigna sem á að friða

2. gr.

Í því skyni að ákvarða nákvæmlega þau mannvirki, byggingaheildir og staði, sem á að friða, skuldbindur hver samningsaðili sig til þess að halda skrár um slíkt, enn fremur til að taka saman viðeigandi gögn svo fljótt sem auðið er, komi til þess að þessum eignum verði stofnað í hættu.

Lögboðnar friðunarreglur

3. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til:

- 1 að kveða á með lögum um friðun byggingararfleifðar;
- 2 að kveða á um friðun mannvirkja, byggingaheilda og staða innan ramma slíkrar löggjafar og með aðferðum sem eru eiginlegar hverju ríki eða héraði.

4. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til:

- 1 að beita reglum við eftirlit og leyfisveitingar, eftir því sem við á, í samræmi við lögbundna friðun þeirra eigna sem um er að ræða;
- 2 að koma í veg fyrir að friðaðar eignir verði afmyndaðar, niðurníddar eða rifnar. Í því skyni skuldbindur hver samningsaðili sig til þess að setja, hafi það ekki þegar verið gert, lagaákvæði um:
 - a að allar áætlanir um niðurrif eða breytingar á mannvirkjum, sem þegar njóta friðunar eða sem til stendur að friða, skuli háðar leyfi frá til þess bæru yfirvaldi, sem og allar áætlanir sem hafa áhrif á umhverfi þeirra;

- b að allar áætlanir sem hafa áhrif á byggingaheild eða hluta hennar, eða stað, skuli háðar leyfi frá til þess bæru yfirvaldi, sé um að ræða
 - að rífa byggingar
 - að reisa nýjar byggingar
 - að gera verulegar breytingar á byggingum eða stöðum sem rýra gildi þeirra;
- c að yfirvöldum sé heimilt að skylda eiganda friðaðrar eignar til að standa fyrir verklegum framkvæmdum, eða standa sjálf fyrir slíkum framkvæmdum ef eigandinn gerir það ekki;
- d að heimilt sé að taka friðaða eign eignarnámi.

5. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess að banna flutning friðaðra mannvirkja, í heild eða að hluta, nema flutningur sé nauðsynlegur varðveislumannvirkisins. Þegar svo háttar skulu til þess bær yfirvöld gera nauðsynlegar ráðstafanir til þess að taka það niður, færa það og endurreisa það á heppilegum stað.

Aðrar ráðstafanir

6. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til:

- 1 að sjá til þess að stjórnvöld styrki viðhald og viðgerðir á byggingararfleifð á landsvæði sínu, í samráði við lands-, héraðs- eða staðaryfirvöld og eftir því sem fjárhagsáætlanir leyfa;
- 2 að beita skattaáðgerðum, ef þörf krefur, til þess að stuðla að varðveislu þessarar arfleifðar;
- 3 að hvetja til einkaframtaks til viðhalds og viðgerða á byggingararfleifð.

7. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess að beita sér fyrir ráðstöfunum sem miða að almennum umbótum á umhverfi mannvirkja og innan byggingaheilda og staða.

8. gr.

Í því markmiði að draga úr hættu á efnislegri hrörnun byggingararfleifðar skuldbindur hver samningsaðili sig til:

- 1 að halda úti vísindarannsóknnum til þess að greina og rannsaka skaðleg áhrif mengunar og skilgreina aðferðir til þess að draga úr þeim eða stöðva þau;
- 2 að taka mið af sérstökum vandamálum, sem tengjast varðveislu byggingarflEIFðar, við stefnumótun í mengunarmálum.

Viðurlög

9. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til að sjá til þess, innan ramma þess valds sem hann hefur, að til þess bært yfirvald bregðist við brotum á lögum um friðun byggingarflEIFðar með viðeigandi og fullnægjandi aðgerðum. Ef svo ber undir geta slíkar aðgerðir falið í sér að hinum brotlega verði gert að rífa nýja byggingu sem ekki samræmist settum skilyrðum eða færa friðaða eign aftur til fyrra horfs.

Varðveislustefna

10. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til að samþykkja heildstæða varðveislustefnu og skal hún:

- 1 fela í sér að friðun byggingarflEIFðar verði meðal meginmarkmiða við skipulag þéttbýlis og dreifbýlis og tryggja að tillit sé tekið til þessarar kröfu á öllum stigum við hönnun byggðaskipulags og í reglum um veitingu framkvæmdaleyfa;
- 2 stuðla að áætlunum um viðgerðir og viðhald á byggingarflEIFð;
- 3 setja varðveislu, kynningu og umbætur á byggingarflEIFð í öndvegi við stefnumótun í menningar-, umhverfis- og skipulagsmálum;
- 4 greiða fyrir, eftir því sem við verður komið, við gerð skipulags í þéttbýli og dreifbýli, varðveislu og nýtingu bygginga sem hafa ekki svo mikið gildi í sjálfum sér að ástæða sé til að friða þær í skilningi 1. mgr. 3. gr. þessa samnings, en eru eigi að síður áhugaverðar með tilliti til staðsetningar sinnar í viðkomandi þéttbýli eða dreifbýli eða vegna þess að þær auðga mannlífið;
- 5 stuðla að notkun og þróun hefðbundinna iðna og hráefna, þar sem framtíð byggingarflEIFðar veltur á því.

11. gr.

Að teknu tilliti til byggingarlistargildis og sögulegs gildis arfleifðarinnar skuldbindur hver samningsaðili sig til þess að stuðla að eftirfarandi:

- friðaðar eignir verði nýttar í samræmi við nútímaparfir;
- gamlar byggingar verði aðlagðar til nýrra nota eftir því sem við á.

12. gr.

Hver samningsaðili viðurkennir gildi þess að heimila almenningi aðgang að friðuðum eignum og skuldbindur sig til að beita sér fyrir því að afleiðingar þess að heimila slíkan aðgang, einkum að því er varðar aðkomuleiðir, verði ekki til þess að spilla byggingarlistargildi og sögulegu gildi slíkra eigna og umhverfis þeirra.

13. gr.

Til þess að greiða fyrir framkvæmd þessara stefnumiða skuldbindur hver samningsaðili sig til þess að efla skilvirka samvinnu á öllum stigum í stjórnmalakerfi sínu og stjórnsýslu milli stofnana sem starfa að friðunarmálum, menningarmálum, umhverfismálum og skipulagsmálum.

Þátttaka og félagasamtök

14. gr.

Í því skyni að fylgja eftir aðgerðum hins opinbera við greiningu, friðun, viðgerðir, viðhald, stjórnun og eflingu byggingararfleifðar skuldbindur hver samningsaðili sig til:

- 1 að setja upp viðeigandi tæki til upplýsingamiðlunar, samráðs og samvinnu milli ríkis, héraðs- og staðaryfirvalda, menningarstofnana og félagasamtaka, og almennings á hverju stigi ákvörðunarferilsins;
- 2 að stuðla að uppbyggingu kostunarleiða og félagasamtaka sem ekki eru rekin í hagnaðarskyni og starfa á þessum vettvangi.

Upplýsingar og fræðsla

15. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til:

- 1 að vekja almenning til meðvitundar um gildi þess að varðveita byggingararfleifðina, bæði sem einkenni á menningu landsins og sem uppþrettu innblásturs og sköpunar fyrir núlifandi og komandi kynslóðir;
- 2 að stefna þess vegna að því að miðla upplýsingum og efla vitund almennings á þessu sviði, ekki síst með því að nýta nútímalega samskipta- og auglýsingatækni, einkum með það í huga:
 - a að vekja eða ýta undir áhuga almennings, allt frá skólaaldri, á friðun arfleifðarinnar, gæðum manngerðs umhverfis og byggingarlist;
 - b að sýna fram á einingu menningararfsins og tengslin milli byggingarlistar, annarra listgreina, þjóðlegrar hefðar og lífnaðarháttá í Evrópu allri og í einstökum löndum og héruðum.

16. gr.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess að auka menntun til ólíkra starfa og iðngreina sem tengjast varðveislu byggingararfleifðarinnar.

Samræming varðveislustefnu í Evrópu

17. gr.

Aðilar skuldbinda sig til þess að skiptast á upplýsingum um varðveislustefnu sína varðandi málefni á borð við eftirtalin atriði:

- 1 hvaða aðferðum sé best að beita við skráningu, friðun og varðveislu eigna, með tilliti til sögulegrar þróunar og vaxtar byggingararfsins;
- 2 með hvaða ráðum megi sætta sjónarmið um varðveislu byggingararfleifðarinnar og kröfur samtímans í efnahags-, félags- og menningarmálum;
- 3 hvaða möguleikar bjóðist með nýrri tækni við að skilgreina og skrá byggingararfleifð og sporna gegn efnislegri hrörnun, enn fremur möguleikar á sviði vísindarannsókna, viðgerða og aðferða við stjórnun og endurvakningu arfleifðarinnar;

- 4 með hvaða ráðum megi efla byggingarlistsköpun sem væri framlag samtímans til evrópskrar arfleifðar.

18. gr.

Aðilar skuldbinda sig til þess að veita hver öðrum gagnkvæma tækni- aðstoð, hvenær sem þess gerist þörf, með því að skiptast á reynslu og sérfræðingum í varðveislu byggingararfleifðar.

19. gr.

Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, innan ramma viðeigandi landslaga eða milliríkjasamninga, að stuðla að skiptum á sérfræðingum í varðveislu byggingararfleifðar innan Evrópu, einnig þeirra sem annast endurmenntun.

20. gr.

Að því er varðar þennan samning mun nefnd sérfræðinga, sem ráðherranefnd Evrópuráðsins skipar í samræmi við 17. gr. stofnskrár Evrópuráðsins, fylgjast með beitingu samningsins, og meðal annars:

- 1 skila ráðherranefnd Evrópuráðsins reglulega skýrslu um stöðu mála er varða varðveislu byggingararfleifðar í þeim ríkjum sem eiga aðild að samningnum, um framkvæmd þeirra meginreglna sem birtast í honum og um eigin starfsemi;
- 2 leggja tillögur að ráðstöfunum til framkvæmdar á ákvæðum samningsins fyrir ráðherranefnd Evrópuráðsins, þar á meðal tillögur um fjölbjódastarfsemi, endurskoðun eða breytingar á samningnum og upplýsingar til almennings um tilgang hans;
- 3 bera fram tilmæli til ráðherranefndar Evrópuráðsins um að bjóða ríkjum, sem eru ekki aðilar að Evrópuráðinu, aðild að þessum samningi.

21. gr.

Ákvæði þessa samnings hafa ekki áhrif á beitingu sértækra ákvæða sem stuðla enn betur að friðun eigna á við þær sem er lýst í 1. gr., eins og þau birtast í:

- samningi um verndun menningar- og náttúruarfleifðar heimsins frá 16. nóvember 1972;
- Evrópusamningi um vernd fornleifaarfsins frá 6. maí 1969.

Lokaákvæði

22. gr.

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 2 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að þrjú aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar.
- 3 Samningurinn öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjál til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.

23. gr.

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins boðið ríkjum utan Evrópuráðsins og einnig Efnahagsbandalagi Evrópu að gerast aðili að samningi þessum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa samningsríkjanna sem eiga rétt til setu í nefndinni.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, eða gagnvart Efnahagsbandalagi Evrópu, ef það gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

24. gr.

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjál þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, látið samning þennan taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningurinn öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær yfirlýsinguna.

- 3 Afturkalla má hverja yfirlýsingu samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, að því er varðar sérhvert landsvæði sem tilgreint er í slíkri yfirlýsingu, með tilkynningu til framkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

25. gr.

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, lýst því yfir að það áskilji sér rétt til að fara ekki, að neinu leyti eða að hluta, að ákvæðum c- og d-liða í 4. gr. Ekki má gera aðra fyrirvara.
- 2 Hvert samningsríki, sem hefur gert fyrirvara samkvæmt undanfarandi málsgrein, getur afturkallað hann í heild eða að hluta með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllunin öðlast gildi þegar framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.
- 3 Samningsaðili, sem hefur gert fyrirvara við ákvæðin, sem nefnd eru í 1. mgr. að framan, getur ekki krafist þess að annar samningsaðili beiti því ákvæði. Þó er honum heimilt að krefjast þess að ákvæðinu sé beitt ef fyrirvari hans varðar einungis hluta ákvæðisins, eða er háður skilyrðum, og að svo miklu leyti sem hann hefur sjálfur samþykkt það.

26. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

27. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og hverju ríki, sem gerst hefur aðili að samningi þessum, og Efnahagsbandalagi Evrópu, ef það hefur gerst aðili, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökudag samnings þessa í samræmi við 22. og 23. og 24. gr.,
- d hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Granada 3. október 1985 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og hverju ríki eða Efnahagsbandalagi Evrópu, sem boðið er að gerast aðili að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

Evrópusamningur um vernd fornleifaarfsins (endurskoðaður)

Valletta, 16. I. 1992

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/143

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki, sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu og hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna í því skyni, meðal annars, að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna sem eru sameiginleg arfleifð þeirra,

hafa hliðsjón af menningarsáttmála Evrópu, sem var undirritaður í París 19. desember 1954, einkum 1. og 5. gr.,

hafa hliðsjón af Evrópusamningnum um byggingararfleifðina, sem var undirritaður í Granada 3. október 1985,

hafa hliðsjón af Evrópusamningnum um brot sem beinast að menningarverðmætum, sem var undirritaður í Delfí 23. júní 1985,

hafa hliðsjón af tilmælum frá þingi Evrópuráðsins um fornleifafræði, einkum tilmælum nr. 848 (1978), 921 (1981) og 1072 (1988),

hafa hliðsjón af tilmælum nr. R (89) 5 varðandi friðun og umbætur á fornleifaarfinum í tengslum við skipulagsframkvæmdir í þéttbýli og dreifbýli,

minna á að fornleifaarfurinn er ein frumforsenda þess að menn öðlist þekkingu á sögu fornrar siðmenningar,

staðfesta að evrópskur fornleifaarfur, sem vitnar um forna sögu, liggur nú undir spjöllum vegna síaukins fjölda stórtækra skipulagsáætlana, enn fremur af náttúrunnar völdum og vegna heimildarlauss eða óvísindalegs uppgrafter og ónógs skilnings almennings,

halda fram gildi þess að koma á fót stjórnsýslulegu og vísindalegu eftirliti, á þeim stöðum þar sem slíkt hefur ekki verið gert enn, og nauðsyn þess að friðun fornleifaarfsins endurspeglist í skipulagsmálum þéttbýlis og dreifbýlis og í þróun í menningarmálum,

leggja áherslu á að ábyrgð á friðun fornleifaarfsins eigi ekki aðeins að hvíla á hlutaðeigandi ríki, heldur á öllum löndum Evrópu, svo að unnt verði að draga úr hættu á hrörnun og stuðla að varðveislu með því að hvetja til gagnkvæmra skipta á sérfræðingum og samanburðar á reynslu,

gera sér ljósa nauðsyn þess að bæta við meginreglurnar, sem settar voru fram í Evrópusamningnum um vernd fornleifaarfsins, sem undirritaður var í London 6. maí 1969, vegna þeirrar þróunar sem hefur orðið í skipulagsmálum í löndum Evrópu,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

Skilgreining á fornleifaarfi

1. gr.

- 1 Tilgangur þessa samnings (endurskoðaðs) er að friða fornleifaarfinn sem uppsprettu samevrópsks minnis og sem tæki til sagnfræðilegra og vísindalegra rannsókna.
- 2 Í því skyni skal telja til fornminja allar fornleifar, hluti og hvers kyns önnur ummerki manna frá liðnum tímum:
 - i ef varðveisla þeirra og rannsóknir á þeim koma að gagni við að rekja sögu mannkyns og vensl þess við náttúrulegt umhverfi;
 - ii þar sem helstu heimildirnar eru uppgröftur eða fundir og aðrar aðferðir við að rannsaka mannkynið og umhverfi þess; og
 - iii sem er að finna á einhverju því svæði sem tilheyrir lögsögu samningsaðilanna.
- 3 Til fornleifaarfsins teljast mannvirki, byggingar, byggingaheildir, skipulagðir staðir, færanlegir munir, annars konar mannvirki í sínu rétta samhengi, hvort heldur er á láði eða í legi.

Ákvörðun arfsins og ráðstafanir til friðunar

2. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til þess að koma á fót, með þeim ráðum sem eru tiltæk í hverju ríki, löggjöf til friðunar fornleifaarfsins þar sem kveðið er á um:

- i að halda skuli skrá um fornleifar hlutaðeigandi ríkis og friðlýsa mannvirki og svæði;
- ii að afmörkuð verði friðlýst minjasvæði, jafnvel þótt engar leifar séu sýnilegar á láði eða í legi, til að varðveita efnisleg ummerki sem verði rannsóknarefni komandi kynslóða;
- iii að skylt sé að tilkynna þar til bærum yfirvöldum um það, þegar fornleifar finnast af tilviljun, og að slíkar fornleifar verði gerðar aðgengilegar til skoðunar.

3. gr.

Til þess að varðveita fornleifaarfinn og tryggja vísindalegt gildi fornleifarannsóknna skuldbindur sérhver samningsaðili sig til:

- i að beita aðferðum til að heimila og hafa eftirlit með uppgrefti og annarri starfsemi á sviði fornleifafræða til þess:
 - a að koma í veg fyrir ólöglegan uppgröft eða brotnám fornleifa,
 - b að tryggt verði að fornleifauppgröftur og -leit fari fram með vísindalegum hætti og að því tilskildu að:
 - beitt sé rannsóknaraðferðum sem ekki valda spjöllum, þar sem því verður við komið,
 - fornleifar verði ekki afhjúpaðar eða skildar eftir óvarðar á meðan á uppgrefti stendur eða að honum loknum án þess að tilhlýðilegar ráðstafanir séu gerðar vegna geymslu þeirra, varðveislu og umsjónar með þeim;

- ii að sjá til þess að uppgröftur og aðrar vinnuaðferðir, sem geta valdið spjöllum, séu aðeins framkvæmdar af sérfræðingum sem hafa fengið til þess heimild;
- iii að notkun málmleitartækja og annars leitarbúnaðar eða aðferðar til fornleifarannsókna sé háð sérstöku fyrirframleyfi, ef kveðið er á um slíkt í landslögum hlutaðeigandi ríkis.

4. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til þess að hrinda í framkvæmd ráðstöfunum til efnislegrar friðunar á fornleifaarfinum og kveða á um, eftir því sem tilefni er til:

- i að stjórnvöld festi kaup á eða friði með öðrum tiltækum ráðum þau svæði sem ætlað er að flokka sem friðlýst minjasvæði;
- ii að fornminjar verði varðveittar og þeim haldið við, helst í sínu rétta umhverfi.
- iii að fornminjum, sem hafa verið færðar úr upprunalegum stað sínum, verði komið í hentuga geymslu.

Heildarstefna í varðveislu fornleifaarfsins

5. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til:

- i að leitast við að sætta og samhæfa fornleifafræðilegar kröfur og skipulagsáætlanir með því að sjá til þess að fornleifafræðingar eigi aðild að:
 - a mótun skipulagsstefnu, sem miði að jafnvægi í áætlunum um friðun, varðveislu og endurbætur á stöðum sem eru áhugaverðir frá sjónarmiði fornleifafræðinnar;
 - b áætlunum um byggðarþróun á öllum stigum;
- ii að tryggja kerfisbundið samráð milli fornleifafræðinga og skipuleggjenda í þéttbýli og dreifbýli í því skyni að greiða fyrir:

- a breytingum á skipulagi sem kynni að spilla fornleifaarfunum;
- b því, að veitt verði nægilegt ráðrúm og efni til þess að gera viðunandi rannsóknir á vettvangi og birta niðurstöður þeirra;
- iii að tryggja að mat á umhverfisáhrifum og ákvarðanir í framhaldi af því taki að fullu mið af stöðum sem hafa að geyma fornleifar og umhverfi þeirra;
- iv að kveða á um varðveislu fornleifa í sínu upprunalega umhverfi þegar því verður við komið, ef þær finnast við framkvæmd verks;
- v að tryggja að aðgangur almennings að stöðum, sem hafa að geyma fornleifar, spilli ekki fornleifafræðilegu og vísindalegu gildi slíkra staða og umhverfi þeirra, einkum þar sem reisa þarf mannvirki til þess að taka á móti miklum fjölda gesta.

Fjármögnun fornleifarannsókna og -varðveislu

6. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til:

- i að sjá til þess að fornleifarannsóknir njóti opinberra fjárstyrkja frá ríki, héraði og sveitarstjórnnum eftir því sem við á;
- ii að auka fjárveitingar til þess að bjarga fornleifum:
 - a með því að gera viðeigandi ráðstafanir til að tryggja að við stórframkvæmdir á vegum hins opinbera eða einkaaðila sé gert ráð fyrir heildarfjármögnun fornleifaframkvæmda, sem þeim tengjast, hvort heldur úr opinberum sjóðum eða einkageiranum eftir því sem við á;
 - b með því að gera ráð fyrir vísindalegum forrannsóknum á sviði fornleifa og uppgrefti í fjárhagsáætlunum fyrir slíkar stórframkvæmdir, ásamt vísindalegri samantekt og heildar-

birtingu niðurstaðna, á sama hátt og gert er ráð fyrir rannsóknnum vegna umhverfisáhrifa og skipulagsmála.

Söfnun og miðlun vísindalegra upplýsinga

7. gr.

Í því skyni að greiða fyrir rannsóknum á fornleifafundum og miðlun þekkingar um þá skuldbindur sérhver samningsaðili sig til:

- i að gera eða uppfæra kannanir, skrár og uppdrætti af fundarstöðum fornleifa í lögsögu sinni.
- ii að gera allar tiltækar ráðstafanir til þess að tryggja að gerð verði birtingarhæf, vísindaleg samantekt í kjölfar fornleifarannsóknna, áður en nauðsynleg, sérfræðileg heildarúttekt er birt.

8. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til:

- i að greiða fyrir innlendum og alþjóðlegum skiptum á fornleifum í sérfræðilegu og vísindalegu skyni og gera jafnframt nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja að slíkir flutningar rýri í engu menningarlegt og vísindalegt gildi slíkra muna;
- ii að hvetja til upplýsingamiðlunar um yfirstandandi fornleifarannsóknir og uppgröft og stuðla að skipulagningu alþjóðlegra rannsóknarverkefna.

Efning almenningsvitundar

9. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til:

- i að takast á hendur fræðslustarf í því skyni að vekja og byggja upp hjá almenningi vitund um gildi fornleifaarfsins til skilnings á fortíðinni og um þær hættur sem steðja að þeim arfi;

- ii að greiða fyrir aðgangi almennings að mikilvægum fornleifum, einkum stöðum þar sem fornleifar hafa fundist, og stuðla að því að heppilegt úrval fornleifa sé almenningi til sýnis.

Komið í veg fyrir ólöglega dreifingu fornleifa

10. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til:

- i að sjá til þess að þar til bær stjórnvöld og vísindastofnanir skiptist á upplýsingum um ólöglegan uppgröft ef hans verður vart;
- ii að tilkynna þar til bærum stjórnvöldum í upprunaríki, sem á aðild að þessum samningi (endurskoðuðum), um öll tilvik þar sem grunur leikur á að verið sé að bjóða muni sem eru fengnir úr ólöglegum uppgrefti eða með ólögmætum hætti úr opinberum uppgrefti, og að útvega nánari upplýsingar;
- iii að gera nauðsynlegar ráðstafanir til þess að tryggja að söfn og áþekkar stofnanir, sem gera innkaup sín undir opinberu eftirliti, festi ekki kaup á fornleifum sem grunur leikur á að séu úr eftirlitslausum fundum eða ólöglegum uppgrefti eða hafi verið fengnir með ólögmætum hætti úr opinberum uppgrefti;
- iv að því er varðar söfn og áþekkar stofnanir á landsvæði samningsaðila, sem lúta ekki opinberu eftirliti við innkaup:
 - a að senda þeim texta þessa samnings (endurskoðaðs);
 - b að láta einskis ófreistað við að fá téð söfn og stofnanir til þess að virða meginreglurnar sem settar eru fram í 3. mgr. hér á undan;
- v að takmarka eins og unnt er, með fræðslu, upplýsingum, árvekni og samvinnu, flutning fornleifa sem eru fengnar úr eftir-

litslausum fundum eða ólöglegum uppgrefti, eða fengnar með ólöglegum hætti úr opinberum uppgrefti.

11. gr.

Þessi samningur (endurskoðaður) hefur engin áhrif á gildandi eða ógerða tvíhliða eða marghliða samninga samningsaðilanna um ólöglega dreifingu fornleifa eða skil þeirra til réttmæts eiganda.

Gagnkvæm tæknileg og vísindaleg aðstoð

12. gr.

Samningsaðilar skuldbinda sig til:

- i að veita hver öðrum tæknilega og vísindalega aðstoð með því að miðla reynslu sinni og skiptast á sérfræðingum í málum er varða fornleifaarfinn;
- ii að stuðla, innan ramma viðeigandi landslaga eða milliríkjasamninga, að skiptum á sérfræðingum í varðveislu fornleifaarfsins, einnig þeirra sem annast endurmenntun;

Eftirlit með beitingu samningsins (endurskoðaðs)

13. gr.

Að því er varðar þennan samning (endurskoðaðan) mun nefnd sérfræðinga, sem ráðherranefnd Evrópuráðsins skipar í samræmi við 17. gr. stofnskrár Evrópuráðsins, fylgjast með beitingu samningsins (endurskoðaðs), og meðal annars:

- i skila ráðherranefnd Evrópuráðsins reglulega skýrslu um stöðu mála er varða friðun fornleifaarfsins í þeim ríkjum, sem eiga aðild að samningnum (endurskoðuðum) og um framkvæmd þeirra meginreglna sem birtast í samningnum (endurskoðuðum);

- ii leggja tillögur að ráðstöfunum til framkvæmdar á ákvæðum samningsins (endurskoðaðs) fyrir ráðherranefnd Evrópuráðsins, þar á meðal tillögur að fjölþjóðastarfsemi, endurskoðun eða breytingum á samningnum (endurskoðuðum) og upplýsingum til almennings um tilgang samningsins (endurskoðaðs);

- iii bera fram tilmæli til ráðherranefndar Evrópuráðsins um að bjóða ríkjum, sem eru ekki aðilar að Evrópuráðinu, aðild að þessum samningi (endurskoðuðum).

Lokaákvæði

14. gr.

- 1 Samningur þessi (endurskoðaður) skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu, með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

- 2 Ekkert ríki, sem er aðili að Evrópusamningnum um vernd fornleifaarfsins, sem var undirritaður í London 6. maí 1969, getur afhent skjal sitt til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar nema það hafi sagt upp téðum samningi eða segi honum upp um leið.

- 3 Samningur þessi (endurskoðaður) öðlast gildi sex mánuðum eftir að fjögur ríki, þar af þrjú aðildarríki Evrópuráðsins hið minnsta, hafa lýst sig samþykk því að vera bundin af samningi þessum (endurskoðuðum) í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreina.

- 4 Ef tveimur undanfarandi málsgreinum er beitt og uppsögn samningsins frá 6. maí 1969 kemur ekki til framkvæmda um leið og gildistaka samnings þessa (endurskoðaðs) getur samningsríki lýst því yfir, þegar það afhendir skjal sitt til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis til vörslu, að það muni halda áfram að beita samningnum frá 6. maí 1969 fram að gildistöku samnings þessa (endurskoðaðs).

- 5 Samningurinn (endurskoðaður) öðlast gildi gagnvart hverju ríki, sem undirritar hann og lýsir sig síðar samþykkt því að vera bundið af honum, sex mánuðum eftir að skjal til fullgildingar, aðildar eða samþykkis er afhent til vörslu.

15. gr.

- 1 Er samningur þessi (endurskoðaður) hefur öðlast gildi getur ráðherra-nefnd Evrópuráðsins boðið ríkjum utan Evrópuráðsins og einnig Efnahagsbandalagi Evrópu að gerast aðili að samningi þessum (endurskoðuðum) með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa samningsríkjanna sem eiga rétt til setu í nefndinni.
- 2 Samningurinn (endurskoðaður) öðlast gildi gagnvart ríkjum, sem gerast aðilar, eða gagnvart Efnahagsbandalagi Evrópu ef það gerist aðili, sex mánuðum eftir að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

16. gr.

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi (endurskoðaður) skal taka til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, látið samning þennan (endurskoðaðan) taka til annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningurinn (endurskoðaður) öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði sex mánuðum eftir að framkvæmdastjórinn fær yfirlýsinguna.
- 3 Afturkalla má hverja yfirlýsingu samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, að því er varðar sérhvert landsvæði sem tilgreint er í slíkri yfirlýsingu, með tilkynningu til framkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi sex mánuðum eftir að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

17. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum (endurskoðuðum) með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

- 2 Uppsögnin öðlast gildi sex mánuðum eftir að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

18. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og öðrum ríkjum, sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu, og hverju ríki eða Efnahagsbandalagi Evrópu, sem gerst hefur aðili eða verið boðið að gerast aðili að samningi þessum (endurskoðuðum), um:

- i hverja undirritun,
- ii afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- iii hvern gildistökudag samnings þessa (endurskoðaðs) í samræmi við 14. 15. og 16. gr.,
- iv hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan (endurskoðaðan).

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Valletta 16. janúar 1992 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins, öðrum ríkjum, sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu og hverju ríki, sem er ekki aðildarríki, eða Efnahagsbandalagi Evrópu, sem boðið er að gerast aðili að samningi þessum (endurskoðuðum), í té staðfest endurrit.

**Samningur
um viðurkenningu á menntun
og hæfi að því er varðar æðra
skólastig á Evrópusvæðinu**

Lissabon, 11. IV. 1997

Áður óbirt þýðing.

Safn Evrópusamninga/165

Samningsaðilar

gera sér grein fyrir að réttur til náms eru mannréttindi og að æðri menntun, sem er veigamikill þáttur í leit að þekkingu og þróun hennar, eru einkar rík menningarleg og vísindaleg verðmæti til ávinnings fyrir menn og þjóðfélag;

álíta að æðri menntun eigi að gegna veigamiklu hlutverki í að stuðla að friði, gagnkvæmum skilningi og umburðarlyndi og eigi að skapa gagnkvæmt trúnaðartraust meðal þjóða;

álíta að mjög fjölbreytt menntakerfi á Evrópusvæðinu endurspegli fjölbreytni í menntamálum, félagsmálum, stjórnmálum, heimspeki, trúmálum og efnahagsmálum á svæðinu, sem sé einstakur ávinningur sem eigi að meta að verðleikum;

æskja þess að gera fólki hvaðanæva af svæðinu kleift að njóta til fulls þessarar ríkulegu fjölbreytni með því að greiða fyrir aðgangi íbúa sérhvers ríkis og nemenda í menntastofnunum samningsaðila að menntunarmöguleikum hjá öðrum samningsaðilum, einkum með því að auðvelda þeim að halda áfram að menntast eða ljúka námsþáttum í æðri menntastofnunum í löndum þessara samningsaðila;

álíta að viðurkenning á námi, vottorðum, prófskírteinum og prófgráðum frá öðru landi á Evrópusvæðinu sé mikilvæg til að stuðla að hreyfianleika háskólastúdenta milli landa samningsaðila;

leggja mikla áherslu á mikilvægi sjálfræðis stofnana og gera sér grein fyrir nauðsyn þess að verja og gæta þess sjálfræðis;

eru sannfærðir um að sanngjörn viðurkenning á menntun og hæfi sé lykilatriði í rétti til náms og sé á ábyrgð samfélagsins;

hafa hliðsjón af samningum Evrópuráðsins og samningum Menningararmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna (UNESCO) um viðurkenningu á háskólamenntun í Evrópu:

Samningi Evrópuríkja um jafngildi prófskírteina sem leiða til inntöku í háskóla (1953, ETS 15) og bókun við hann (1964, ETS 49);

Samningi Evrópuríkja um jafngildi námsþátta í háskólum (1956, ETS 21);

Samningi Evrópuríkja um viðurkenningu á háskólaprófum (1959, ETS 32);

Samningi um viðurkenningu á námi, prófskírteinum og prófgráðum að því er varðar æðri menntun í ríkjum sem tilheyra Evrópusvæðinu (1979);

Samningi Evrópuríkja um almennt jafngildi námsþátta í háskóla (1990, ETS 138);

hafa einnig hliðsjón af alþjóðasamningnum um viðurkenningu á námi, prófskírteinum og prófgráðum á æðra skólastigi í Arabaríkjum og Evrópuríkjum sem liggja að Miðjarðarhafinu (1976) sem var samþykktur innan ramma Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna og fjallar meðal annars um viðurkenningu á háskólanámi í Evrópu;

hafa í huga að skoða ætti þennan samning með hliðsjón af samningum Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna og alþjóðlegum tilmælum sem taka til annarra landsvæða í heiminum og nauðsyn þess að bæta upplýsingaskipti milli þessara svæða;

gera sér grein fyrir að þær víðtæku breytingar sem orðið hafa á æðri menntun á Evrópusvæðinu frá því að þessir samningar voru samþykktir, hafa leitt til verulega aukinnar fjölbreytni í æðri menntakerfum, bæði innanlands og á milli landa, og að nauðsynlegt er að lög og framkvæmd þeirra verði samræmd þessari þróun;

gera sér grein fyrir að þörf er á að leita sameiginlegra lausna á vandamálum sem tengjast viðurkenningu á menntun á Evrópusvæðinu;

gera sér grein fyrir þörf er á að bæta núverandi aðferðir við viðurkenningu menntunar, gera þær gagnsærri og laga betur að núverandi ástandi í æðri menntun á Evrópusvæðinu;

eru sannfærðir um mikilvægi þess að þróa og samþykkja samning undir sameiginlegri forystu Evrópuráðsins og Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna er myndi ramma fyrir frekari þróun á viðurkenningaraðferðum á Evrópusvæðinu;

og gera sér grein fyrir mikilvægi þess að sjá fyrir varanlegum aðferðum til að koma meginreglum og ákvæðum núverandi samnings til framkvæmda,

hafa samþykkt eftirfarandi:

I. kafli – Skilgreiningar

Grein I

Í þessum samningi er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir:

Aðgangur (að æðri menntun)

Réttur hæfra umsækjanda til að sækja um og koma til álita við inntöku í æðri menntastofnanir.

Inntaka (í æðri menntastofnanir og námsleiðir)

Það að heimila hæfum umsækjendum að stunda æðra nám í tiltekinni stofnun og/eða í tiltekinni námsleið.

Mat (á stofnunum eða námsleiðum)

Að taka afstöðu til gæða æðri menntastofnunar eða námsleiða á æðra skólastigi.

Mat (á fyrri menntun manns)

Skrifleg úttekt þar til bærs aðila á fyrri menntun einstaklings í öðru landi.

Þar til bært viðurkenningaryfirvald

Aðila sem opinberlega er falið að taka bindandi ákvarðanir um viðurkenningu á fyrri menntun einstaklings í öðru landi.

Æðri menntun

Hvers konar námskeið, eða nám, starfs- eða rannsóknarþjálfun, að loknu framhaldsskólanámi, sem viðkomandi yfirvöld samningsaðila viðurkenna að tilheyrir æðra menntakerfi sínu.

Æðri menntastofnun

Stofnun sem býður upp á æðra nám og fengið hefur viðurkenningu þar til bærs yfirvalds samningsaðila að tilheyrir æðra menntakerfi sínu.

Nám á æðra skólastigi

Nám sem þar til bært yfirvald samningsaðila viðurkennir að tilheyrir æðra menntakerfi sínu og sem lýkur með því að nemandinn fær skírteini því til staðfestingar.

Námsþáttur

Hver sá hluti náms á æðra skólastigi sem hefur verið metinn og skráður og í felst mikilvæg menntun eða hæfi þótt ekki sé um að ræða heildstætt nám.

Staðfesting á menntun og hæfi

A. Staðfesting á menntun og hæfi að loknu námi á æðra skólastigi

Hver sú prófgráða, prófskírteini eða annað vottorð, útgefið af þar til bæru yfirvaldi, sem staðfestir að námi á æðra skólastigi hefur verið lokið með fullnægjandi hætti.

B. Staðfesting á menntun og hæfi sem veitir aðgang að námi á æðra skólastigi

Hvert það prófskrírteini eða annað vottorð, útgefið af þar til bæru yfirvaldi, sem staðfestir að námi, er veitir handhafa staðfestingarinnar rétt til að koma til álita við inntöku í æðri menntastofnanir, hafi verið lokið með fullnægjandi hætti (sbr. skilgreiningu á aðgangi).

Viðurkenning

Formlegt mat þar til bærs yfirvalds á gildi erlendrar staðfestingar á menntun og hæfi með hliðsjón af aðgangi að námi og/eða starfi.

Kröfur

A. Almennar kröfur

Skilyrði sem verður að uppfylla í öllum tilvikum til þess að fá aðgang að námi á æðra skólastigi eða tilteknu æðra námsstigi eða til þess að fá staðfestingu á menntun og hæfi á tilteknu æðra námsstigi.

B. Sérstakar kröfur

Skilyrði sem verður að uppfylla, til viðbótar almennum kröfum, til þess að fá aðgang að tilteknu námi á æðra skólastigi eða til að fá sérstaka staðfestingu á menntun og hæfi á tilteknu námssviði.

II. kafli – Valdsvið yfirvalda

Grein II.1

- 1 Í þeim tilvikum þar sem stjórnvöld samningsaðila eru til þess bær að taka ákvarðanir í málum er varða viðurkenningu er samningsaðillinn þegar í stað bundinn af ákvæðum þessa samnings og ber honum að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja framkvæmd ákvæða hans á yfirráðasvæði sínu.

Í þeim tilvikum þar sem einstakir hlutar samningsaðila eru til þess bærir að taka ákvarðanir í málum er varða viðurkenningu ber samningsaðilanum að láta einum vörsluaðila í té stutta greinargerð um stjórnskipulegar aðstæður sínar eða stjórnskipulag um leið og undirritun fer fram eða fullgildingar-, samþykktar-, viðurkenningar- eða aðildarskjöllum er komið í vörslu, eða síðar. Í slíkum tilvikum ber þar til bærum yfirvöldum í einstökum hlutum samningsaðila, sem hafa verið tilnefnd í þessu skyni, að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja framkvæmd ákvæða þessa samnings á yfirráðasvæðum sínum.

- 2 Í þeim tilvikum þar sem einstakar æðri menntastofnanir eða aðrir aðilar eru til þess bærir að taka ákvarðanir í málum er varða viðurkenningu ber sérhverjum samningsaðila, í samræmi við stjórnskipu-

legar aðstæður sínar eða stjórnskipulag, að senda texta þessa samnings til þessara stofnana eða aðila og gera það sem unnt er til að hvetja til þess að ákvæði samningsins verði skoðuð af velvilja og þeim beitt.

- 3 Ákvæði 1. og 2. mgr. þessarar greinar eiga við að breyttu breytanda um skuldbindingar samningsaðilanna í þeim greinum samningsins sem fara hér á eftir.

Grein II.2

Þegar ríki, Páfagarður eða Evrópubandalagið undirritar eða kemur fullgildingar-, samþykktar-, viðurkenningar- eða aðildarskjólum í vörslu ber því að tilkynna öðrum hvorum vörsluaðilanna um hvaða yfirvöld eru til þess bær að taka ákvarðanir í hverjum málaflokki er varða viðurkenningu.

Grein II.3

Ekkert í þessum samningi rýrir gildi hagstæðari ákvæða um viðurkenningu á staðfestingum um fyrri menntun og hæfi, sem eru gefin út í landi samningsaðila og eiga rætur í gildandi eða síðari samningum sem aðili að þessum samningi er eða verður aðili að.

III. kafli – Meginreglur um mat á staðfestingum um menntun og hæfi

Grein III.1

- 1 Handhafar staðfestinga um menntun og hæfi sem samningsaðilar hafa gefið út skulu eiga raunhæfan kost á að fá staðfestingu sína um menntun og hæfi metna fari þeir fram á það við hlutaðeigandi aðila.
- 2 Í þessu tilliti er óheimilt að mismuna á grundvelli kynferðis umsækjanda, kynþáttar, litarháttar, fötlunar, tungumáls, trúar, stjórn málskoðana eða annarra skoðana, þjóðernislegs eða félagslegs uppruna, tengsla við minnihlutahóp, eignastöðu, ætternis eða stöðu að öðru leyti, eða á grundvelli annarra kringumstæðna er varða ekki gildi staðfestingar um menntun og hæfi sem sótt er um viðurkenningu á. Til þess að tryggja þennan rétt skuldbindur samningsaðili sig til að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að meta umsókn um viðurkenningu á staðfestingu um menntun og hæfi einungis á grundvelli þekkingar og kunnáttu sem aflað hefur verið.

Grein III.2

Samningsaðili skal tryggja að málsmeðferðin og þær viðmiðanir sem beitt er við mat og viðurkenningu á staðfestingum um menntun og hæfi séu gagnsæjar, sjálfum sér samkvæmar og áreiðanlegar.

Grein III.3

- 1 Ákvarðanir um viðurkenningu skulu teknar á grundvelli viðeigandi upplýsinga um menntun og hæfi sem sótt er um viðurkenningu á.

- 2 Það er fyrst og fremst á ábyrgð umsækjanda að leggja fram fullnægjandi upplýsingar og skal hann leggja þær fram í góðri trú.
- 3 Þrátt fyrir ábyrgð umsækjanda, ber þeim stofnunum sem hafa gefið út umræddar staðfestingar um menntun og hæfi, að láta handhafa þeirra, eða stofnuninni eða þar til bærum yfirvöldum í landinu þar sem sótt er um viðurkenningu, í té viðeigandi upplýsingar innan hæfilegs tímafrests, fari umsækjandi fram á það.
- 4 Samningsaðilum ber að gefa öllum menntastofnunum innan menntakerfis síns fyrirhæfi um eða hvetja þær til, eftir því sem við á, að sinna sérhverri sanngjarnri beiðni um upplýsingar sem nota á við mat á staðfestingum um menntun og hæfi frá þessum stofnunum.
- 5 Ef umsókn uppfyllir ekki viðeigandi kröfur ber þeim aðila sem annast matið að sýna fram á að það.

Grein III.4

Samningsaðila ber að sjá til þess að fullnægjandi og skýrar upplýsingar séu veittar um menntakerfi hans í því skyni að greiða fyrir viðurkenningu á staðfestingum um menntun og hæfi.

Grein III.5

Ákvarðanir um viðurkenningu ber að taka innan hæfilegs tímafrests sem er tilgreindur fyrirfram af þar til bæru yfirvaldi er annast viðurkenningar og hefst þegar allar nauðsynlegar upplýsingar í málinu hafa verið lagðar fram. Ef viðurkenning er ekki veitt ber að tilgreina ástæður fyrir synjun hennar og gefa upplýsingar um til hvaða ráðstafana umsækjandi getur gripið til að öðlast viðurkenningu síðar. Ef viðurkenning er ekki veitt eða ákvörðun ekki tekin ber að gera umsækjanda kleift að áfrýja innan hæfilegs tímafrests.

IV. kafli – Viðurkenning á staðfestingum um menntun og hæfi sem veitir aðgang að námi á æðra skólastigi

Grein IV.1

Samningsaðila ber að viðurkenna vottorð um menntun og hæfi, sem aðrir samningsaðilar hafa gefið út og fullnægja almennum aðgangskröfum að æðri menntun í landi þeirra, veiti aðgang að námi á æðra skólastigi hjá honum, nema unnt sé að sýna fram á verulegan mun á almennum kröfum til aðgangs í landi samningsaðila þar sem staðfesting um menntun og hæfi fékkst, og í landi samningsaðila þar sem sótt er um viðurkenningu á slíkri staðfestingu um menntun og hæfi.

Grein IV.2

Að öðrum kosti nægir samningsaðila að gera handhafa staðfestingar á menntun og hæfi, sem er gefin út í landi annars samningsaðila, kleift að fá þessa staðfestingu metna, fari handhafi fram á það, og skulu ákvæði greinar IV.1 gilda að breyttu breytanda í því tilvik.

Grein IV.3

Veiti staðfesting um menntun og hæfi einungis aðgang að tilteknum tegundum æðri menntastofnana eða náms á æðra skólástigi í landi samningsaðilans þar sem staðfesting um menntun og hæfi fékkst, ber öðrum samningsaðila að veita handhöfum slíkra staðfestinga aðgang að tilteknu námi af svipuðum toga í stofnunum sem tilheyra æðra menntakerfi hans, nema unnt sé að sýna fram á verulegan mun á kröfum til aðgangs í landi samningsaðila þar sem staðfesting um hæfi fékkst, og í landi samningsaðila þar sem sótt er um viðurkenningu á slíkri staðfestingu um menntun og hæfi.

Grein IV.4

Þar sem inntaka í tiltekið nám á æðra skólástigi er háð því að sérstakar kröfur hafi verið uppfylltar til viðbótar almennum aðgangskröfum, er þar til bærum yfirvöldum hlutaðeigandi samningsaðila heimilt að setja handhöfum staðfestinga um menntun og hæfi, sem fengust í löndum annarra samningsaðila, jafngildar viðbótarkröfur eða meta hvort umsækjendur með staðfestingar um menntun og hæfi, sem fengust í löndum annarra samningsaðila, uppfylli jafngildar kröfur.

Grein IV.5

Ef tiltekið prófskírteini sem aflagð er í einu landi veitir ekki aðgangsrétt þar, nema að uppfylltum viðbótarhæfnisprófum, er öðrum samningsaðilum heimilt að setja sömu kröfur fyrir aðgangi eða bjóða upp á annan valkost til að uppfylla slíkar viðbótarkröfur í menntakerfum sínum. Ríki, Páfagarði eða Evrópubandalaginu er heimilt við undirritun eða þegar fullgildingar-, samþykktar-, viðurkenningar- eða aðildarskjölum er komið í vörslu, eða síðar, að tilkynna öðrum vörsluaðila um að þau hyggist færa sér í nyt ákvæði þessarar greinar og tilgreina gagnvart hvaða samningsaðilum til stendur að beita henni og ástæður þess.

Grein IV.6

Með fyrirvara um ákvæði greina IV.1, IV.2, IV.3, IV.4 og IV.5 er heimilt að takmarka inntöku í tiltekna æðri menntastofnun, eða tiltekið nám í slíkri stofnun, eða byggja hana á vali. Ef inntaka í æðri menntastofnun og/eða nám er byggð á vali skulu reglur um inntöku settar með það í

huga að tryggja að mat á erlendum staðfestingum um menntun og hæfi fari fram í samræmi við meginreglurnar um sanngirni og meðferð án mismununar sem er lýst í III. kafla.

Grein IV.7

Með fyrirvara um ákvæði greina IV.1, IV.2, IV.3, IV.4 og IV.5 er heimilt að setja það sem skilyrði fyrir inntöku í tiltekna æðri menntastofnun að umsækjandi sýni fram á nægilega hæfni í því tungumáli eða þeim tungumálum sem kennt er á í viðkomandi stofnun, eða í öðrum tilgreindum tungumálum.

Grein IV.8

Í löndum þeirra samningsaðila, þar sem unnt er að fá aðgang að æðri menntastofnun á grundvelli óhefðbundinna staðfestinga um menntun og hæfi, ber að meta sambærilegar staðfestingar um menntun og hæfi, sem fengust í löndum annarra samningsaðila, á sambærilegan hátt og óhefðbundnar staðfestingar um menntun og hæfi eru metnar í landi samningsaðilans þar sem sótt eru um viðurkenningu.

Grein IV.9

Vegna inntöku í nám á æðra skólastigi má hver samningsaðili vísa til sérstakra skilyrða í landslögum eða til sérsamninga sem hafa verið gerðir við samningsaðila í upprunalandi erlendra menntastofnana er starfa á yfirráðasvæði hans, þegar um ræðir viðurkenningu á staðfestingum um menntun og hæfi sem þessar erlendu menntastofnanir hafa gefið út.

V. kafli – Viðurkenning á námsþáttum

Grein V.1

Samningsaðila ber að viðurkenna námsþætti sem lokið er sem hluta af æðra námi í landi annars samningsaðila. Þetta felur í sér viðurkenningu á námsþáttum sem unnt er að nota til þess að ljúka námi á æðra skólastigi í landi samningsaðilans þar sem sótt er um viðurkenningu, nema unnt sé að sýna fram á verulegan mun á námsþáttum sem lokið var í landi annars samningsaðila og á þeim hluta æðra náms sem þeir kæmu í staðinn fyrir í landi samningsaðilans þar sem sótt eru um viðurkenningu.

Grein V.2

Að öðrum kosti nægir samningsaðila að gera þeim, sem hefur lokið námsþætti á æðra skólastigi í öðru samningsríki, kleift að fá mat á honum, fari viðkomandi fram á það, og skulu ákvæði greinar V.1 gilda að breyttu breytanda í því tilvik.

Grein V.3

Samningsaðili skal einkum greiða fyrir viðurkenningu á námsþáttum ef:

- a samningur hefur áður verið gerður á milli æðri menntastofnunar eða þar til bærs yfirvalds sem ber ábyrgð á viðkomandi námsþætti annars vegar og æðri menntastofnunar eða þar til bærs yfirvalds sem annast viðurkenningu sem sótt er um hins vegar; og
- b æðri menntastofnun þar sem námsþætti var lokið hefur gefið út vottorð eða afrit af ferilskrá úr háskóla sem staðfestir að nemandinn hafi fullnægt tilskildum kröfum fyrir þennan námsþátt.

VI. kafli – Viðurkenning á staðfestingum um menntun og hæfi á æðra skólastigi

Grein VI.1

Samningsaðila ber að viðurkenna staðfestingar um menntun og hæfi á æðra skólastigi sem veittar eru í landi annars samningsaðila, að því marki sem ákvörðun um viðurkenningu grundvallast á þeirri þekkingu og kunnáttu sem staðfesting um menntun og hæfi á æðra skólastigi vottar, nema unnt sé að sýna fram á verulegan mun á menntun og hæfi sem sótt eru um viðurkenningu á og samsvarandi menntun og hæfi í landi samningsaðila þar sem sótt eru um viðurkenningu.

Grein VI.2

Að öðrum kosti nægir samningsaðila að gera handhafa staðfestingar um menntun og hæfi, sem er gefin út í landi annars samningsaðila, kleift að fá mat á henni, fari handhafinn fram á það, og skulu ákvæði greinar VI.1 gilda að breyttu breytanda í því tilviki.

Grein VI.3

Viðurkenning samningsaðila á staðfestingu um menntun og hæfi á æðra skólastigi, sem er gefin út í landi annars samningsaðila, heimilur eftirfarandi, annað eða hvort tveggja:

- a aðgang að framhaldsnámi á æðra skólastigi, þar með talið að viðeigandi prófum, og/eða undirbúningi fyrir doktorspróf með sömu skilyrðum og gilda um handhafa staðfestinga um menntun og hæfi í landi samningsaðila þar sem sótt er um viðurkenningu;
- b notkun lærdómstítils af æðra skólastigi, með fyrirvara um lög og reglugerðir í landi samningsaðila þar sem sótt er um viðurkenningu, eða lögsögu þeirra.

Auk þess gæti viðurkenningin greitt fyrir aðgangi að vinnumarkaði, með fyrirvara um lög og reglugerðir í landi samningsaðila þar sem sótt eru um viðurkenningu, eða lögsögu þeirra.

Grein VI.4

Mat í landi samningsaðila á staðfestingu um menntun og hæfi á æðra skólastigi, sem er gefin út í landi annars samningsaðila, getur miðast við:

- a ráðgjöf um hvers konar atvinnu;
- b ráðgjöf til menntastofnunar um mögulega inntöku í nám þar;
- c ráðgjöf til hvaða annars þar til bærs viðurkenningaryfirvalds sem er.

Grein VI.5

Hver samningsaðili má vísa til sérstakra skilyrða í landslögum eða til sérsamninga, sem hafa verið gerðir við samningsaðila í upprunalandi erlendra menntastofnana er starfa á yfirráðasvæði hans, þegar um ræðir viðurkenningu á staðfestingum um menntun og hæfi sem þessar erlendu menntastofnanir hafa gefið út.

VII. kafli – Viðurkenning á menntun og hæfi flóttamanna, uppflosnaðra manna og manna sem eru í aðstöðu sem líkja má við flóttástand

Grein VII

Samningsaðila ber að gera allar mögulegar og réttmætar ráðstafanir innan menntakerfis síns, og í samræmi við stjórnskipuleg ákvæði og ákvæði laga og reglugerða, til að móta aðferðir í því skyni að meta skjótt og af sanngirni hvort flóttamenn, uppflosnaðir menn og menn sem eru í aðstöðu sem líkja má við flóttástand uppfylli viðeigandi kröfur er varða aðgang að æðri menntun, til að halda áfram námi á æðra skólastigi eða til að gegna starfi, jafnvel í þeim tilvikum þar sem ekki er unnt að staðfesta menntun og hæfi sem viðkomandi hefur öðlast í landi eins samningsaðila með skjalfestum vitnisburði.

VIII. kafli – Upplýsingar um mat á æðri menntastofnunum og námi í þeim

Grein VIII.1

Samningsaðila ber að veita fullnægjandi upplýsingar um hverja þá stofnun sem tilheyrir æðra menntakerfi hans og um hvaðeina nám sem er á þeirra vegum, í því skyni að gera þar til bærum yfirvöldum í löndum annarra samningsaðila kleift að fullvissa sig um hvort gæði þeirra staðfestinga um menntun og hæfi sem þessarar stofnanir gefa út réttlæta að viðurkenning sé veitt í landi samningsaðila þar sem sótt er um viðurkenningu. Slíkar upplýsingar skulu vera í eftirfarandi mynd:

- a þar sem samningsaðili hefur komið á formlegu mati á æðri menntastofnunum og námi á æðra skólastigi: upplýsingar um aðferðir við matið og niðurstöður þess og um þá gæðastaðla sem eiga við hverja tegund æðri menntastofnana sem veita staðfest-

ingar um menntun og hæfi á æðra skólastigi er eiga við námið sem leiðir til þeirra;

- b þar sem samningsaðili hefur ekki komið á formlegu mati á æðri menntastofnunum og námi á æðra skólastigi: upplýsingar um viðurkenningu á ýmis konar staðfestingum um menntun og hæfi sem fengist hefur í æðri menntastofnun eða í námi á æðra skólastigi sem tilheyrir æðra menntakerfi hans.

Grein VIII.2

Samningsaðila ber að gera fullnægjandi ráðstafanir í því skyni að þróa, varðveita og láta í té:

- a yfirlit yfir ólíkar tegundir æðri menntastofnana sem tilheyra æðra menntakerfi hans ásamt því sem telst vera einkennandi fyrir hverja tegund stofnunar;
- b skrá yfir viðurkenndar stofnanir (opinberar og einkareknar) sem tilheyra æðra menntakerfi hans og upplýsingar um vald þeirra til að gefa út margvíslegar staðfestingar um menntun og hæfi og um aðgangskröfur að hverri tegund stofnunar og náms;
- c lýsingu á námi á æðra skólastigi;
- d skrá yfir menntastofnanir sem eru staðsettar utan yfirráðasvæðis samningsaðila en hann telur tilheyra menntakerfi sínu.

IX. kafli – Upplýsingar um mál er varða viðurkenningu

Grein IX.1

Til að greiða fyrir viðurkenningu staðfestinga um menntun og hæfi á æðra skólastigi skuldbinda samningsaðilar sig til að koma á gagnsæju kerfi sem lýsir fullkomlega þeim staðfestingum um menntun og hæfi sem fengist hafa.

Grein IX.2

- 1 Með því að viðurkennt er að þörf er á viðeigandi, nákvæmum og dagréttum upplýsingum, ber hverjum samningsaðila að koma á fót eða viðhalda innlendri upplýsingamiðstöð og tilkynna öðrum vörsluaðilanum um það eða um hvers kyns breytingar sem hafa áhrif þar á.
- 2 Innlendri upplýsingamiðstöð í landi hvers samningsaðila ber að:
 - a greiða fyrir aðgangi að áreiðanlegum og nákvæmum upplýsingum um æðra menntakerfi og staðfestingar um menntun og hæfi í landinu þar sem hún er staðsett;
 - b greiða fyrir aðgangi að upplýsingum um æðri menntakerfi og staðfestingar um menntun og hæfi í löndum annarra samningsaðila;
 - c veita ráðgjöf eða upplýsingar um mál er varða viðurkenningu og mat á staðfestingum um menntun og hæfi, í samræmi við innlend lög og reglugerðir.

- 3 Sérhverri innlendra upplýsingamiðstöð skal gert kleift að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að gegna hlutverki sínu.

Grein IX.3

Samningsaðilum ber, í gegnum innlendar upplýsingamiðstöðvar eða með öðrum hætti, að stuðla að því að æðri menntastofnanir samningsaðila noti viðbótarprófskírteini Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna/Evrópuráðsins eða eitthvert annað sambærilegt skjal.

X. kafli – Tilhögun framkvæmdar

Grein X.1

Eftirtöldum aðilum ber að hafa umsjón með, stuðla að og greiða fyrir framkvæmd samningsins:

- a nefnd samningsins um viðurkenningu á menntun og hæfi að því er varðar æðra skólastig á Evrópusvæðinu;
- b Evrópuneti innlendra upplýsingamiðstöðva um hreyfanleika háskólastúdenta og viðurkenningu háskólaprófa (ENIC), sem var komið á fót samkvæmt ákvörðun ráðherranefndar Evrópuráðsins 9. júní 1994 og svæðisnefndar Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna fyrir Evrópu 18. júní 1994.

Grein X.2

- 1 Nefnd samningsins um viðurkenningu á menntun og hæfi að því er varðar æðra skólastig á Evrópusvæðinu (sem nefndist hér á eftir „nefndin“) er hér með komið á fót. Í henni skulu eiga sæti einn fulltrúi frá hverjum samningsaðila.
- 2 Hugtakið „samningsaðili“ í grein X.2. á ekki við um Evrópubandalagið.
- 3 Ríkjunum sem nefnd eru í grein XI.1.1 og Páfagarði, ef þau eru ekki aðilar að þessum samningi, Evrópubandalaginu og forseta ENIC er heimilt að sitja fundi nefndarinnar sem áheyrnarfulltrúar. Einnig er heimilt að bjóða fulltrúum opinberra og óopinberra samtaka, sem taka virkan þátt í starfi á sviði viðurkenningar á svæðinu, að sitja fundi nefndarinnar sem áheyrnarfulltrúar.
- 4 Einnig skal bjóða formanni svæðisnefndar Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna, um beitingu samnings um viðurkenningu á námi, prófskírteinum og prófgráðum að því er varðar æðri menntun í ríkjum sem tilheyra Evrópusvæðinu, að sitja fundi nefndarinnar sem áheyrnarfulltrúi.
- 5 Nefndin skal stuðla að beitingu þessa samnings og hafa umsjón með framkvæmd hans. Í þessu skyni er henni heimilt að samþykkja, með stuðningi meirihluta samningsaðila, tilmæli, yfirlýsingar, bókannir og

fyrirmyndir að góðri venju, til leiðbeiningar fyrir þar til bær yfirvöld samningsaðila um framkvæmd þeirra á samningnum og athugun þeirra á umsóknum um viðurkenningu staðfestinga um æðri menntun og hæfi. Þótt samningsaðilar séu ekki bundnir af slíkum textum ber þeim að gera sitt ítrasta til að beita þeim, vekja athygli þar til bærra yfirvalda á þeim og hvetja þau til að nota þá. Nefndin skal leita álits ENIC áður en hún tekur ákvarðanir.

- 6 Nefndin skal gefa viðeigandi aðilum Evrópuráðsins og Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna skýrslu.
- 7 Nefndin skal halda tengslum við svæðisnefndir Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna að því er varðar beitingu samninga, sem samþykktir voru á hennar vegum, um viðurkenningu á námi, prófskríteinum og prófgráðum að því er varðar æðri menntun.
- 8 Meirihluti samningsaðila telst vera tilskilinn meirihluti.
- 9 Nefndin setur sér starfsreglur. Hún kemur saman til almenns fundar á að minnsta kosti þriggja ára fresti. Hún skal koma saman í fyrsta sinn innan árs frá því að þessi samningur öðlast gildi.
- 10 Framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóra Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna er sameiginlega falin umsjá með skrifstofu nefndarinnar.

Grein X.3

- 1 Samningsaðila ber að tilnefna innlendu upplýsingamiðstöðina, sem er komið á fót eða viðhaldið samkvæmt grein IX.2, sem fulltrúa í Evrópuneti innlendra upplýsingamiðstöðva um hreyfanleika háskólastúdentu og viðurkenningu háskólaprófa (ENIC). Ef fleiri en einni upplýsingamiðstöð er komið á fót eða viðhaldið í landi samningsaðila samkvæmt grein IX.2 skulu þær allar vera fulltrúar, en hafa þó einungis eitt atkvæði.
- 2 Í Evrópunetinu (ENIC) starfa einungis innlendar upplýsingamiðstöðvar aðila að þessum samningi og ber því að styðja og aðstoða við verklega framkvæmd samningsins sem þar til bær innlend yfirvöld annast. Evrópunetið (ENIC) skal halda sameiginlegan fund að minnsta kosti einu sinni á ári. Það velur sér formann og stjórnarnefnd í samræmi við starfsskilmála sína.
- 3 Framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóra Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna er sameiginlega falin umsjá með skrifstofu ENIC.
- 4 Samningsaðilum ber að starfa með innlendum upplýsingamiðstöðvum annarra samningsaðila í gegnum ENIC einkum með því að gera þeim kleift að safna öllum upplýsingum sem geta komið að gagni í starfi þeirra að því er varðar hreyfanleika háskólastúdentu og viðurkenningu háskólaprófa.

XI. kafli – Lokaákvæði

Grein XI.1

- 1 Eftirtöldum aðilum er heimilt að undirrita þennan samning:
 - a aðildarríkjum Evrópuráðsins;
 - b aðildarríkjum á Evrópusvæði Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna;
 - c hverjum öðrum undirritunaraðila, samningsríki eða samningsaðila að evrópska menningarsáttmála Evrópuráðsins og/eða samningi Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna um beitingu samnings um viðurkenningu á námi, prófskírteinum og prófgráðum að því er varðar æðri menntun í ríkjum sem tilheyra Evrópusvæðinu,sem hefur verið boðið á ráðstefnu stjórnarereindreka er hafa umboð til að samþykkja þennan samning.
- 2 Þessum ríkjum og Páfagarði er heimilt að binda samþykki sitt við:
 - a undirritun, án fyrirvara um fullgildingu, samþykki eða viðurkenningu; eða
 - b undirritun, með fyrirvara um fullgildingu, samþykki eða viðurkenningu, og síðar við fullgildingu, samþykki eða viðurkenningu; eða
 - c aðild.
- 3 Undirritun skal fara fram hjá öðrum hvorum vörsluaðilinum. Fullgildingar-, samþykktar-, viðurkenningar- eða aðildarskjölum skal komið í vörslu annars hvors vörsluaðilans.

Grein XI.2

Samningur þessi skal öðlast gildi á fyrsta degi næsta mánaðar á eftir þeim mánuði sem líður frá þeim degi er fimm ríki, þar með talin að minnsta kosti þrjú aðildarríki Evrópuráðsins og/eða Evrópusvæðis Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna, hafa samþykkt að vera bundin af samningnum. Hann skal öðlast gildi hjá hverju öðru ríki á fyrsta degi næsta mánaðar á eftir þeim mánuði sem líður frá þeim degi er það samþykkir að vera bundið af samningnum.

Grein XI.3

- 1 Eftir gildistöku þessa samnings er öðrum ríkjum en þeim sem falla undir einhvern þeirra flokka sem eru tíundaðir í grein XI.1 heimilt að fara fram á að fá aðild að þessum samningi. Beiðni um þetta skal beint til annars hvors vörsluaðilans sem skal senda hana áfram til samningsríkjanna að minnsta kosti þremur mánuðum fyrir fund nefndar samningsins um viðurkenningu á menntun og hæfi að því er varðar æðra skólastig á Evrópusvæðinu. Vörsluaðillinn skal einnig skýra ráðherranefnd Evrópuráðsins og framkvæmdaráði Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna frá því.

- 2 Ákvörðun um að bjóða ríki sem fer fram á það, aðild að þessum samningi, skal tekin með tveimur þriðju hlutum atkvæða samningsaðila.
- 3 Evrópubandalagið getur fengið aðild að þessum samningi eftir gildistöku hans ef aðildarríki þess leggja fram beiðni þar um sem skal send til annars hvors vörsluaðilans. Í því tilvikki gildir grein XI.3.2 ekki.
- 4 Gerist önnur ríki eða Evrópubandalagið aðili að samningnum öðlast hann gildi á fyrsta degi næsta mánaðar á eftir þeim mánuði sem líður frá þeim degi er aðildarskjölunum var komið í vörslu annars hvors vörsluaðilans.

Grein XI.4

- 1 Aðilum að þessum samningi, sem eru jafnframt aðilar að einum eða fleiri af eftirtöldum samningum:

Samningi Evrópuríkja um jafngildi prófskírteina sem leiða til inntöku í háskóla (1953, ETS 15) og bókun við hann (1964, ETS 49);

Samningi Evrópuríkja um jafngildi námsþátta í háskólum (1956, ETS 21);

Samningi Evrópuríkja um viðurkenningu á háskólaprófum (1959, ETS 32);

Alþjóðasamningi um viðurkenningu á námi, prófskírteinum og prófgráðum á æðra skólastigi í Arabaríkjum og Evrópuríkjum sem liggja að Miðjarðarhafinu (1976);

Samningi um viðurkenningu á námi, prófskírteinum og prófgráðum að því er varðar æðri menntun í ríkjum sem tilheyra Evrópusvæðinu (1979);

Samningi Evrópuríkja um almennt jafngildi námsþátta í háskóla (1990, ETS 138);

- a ber að beita ákvæðum þessa samnings í gagnkvæmum samskiptum sínum;
 - b ber að halda áfram að beita framangreindum samningum, sem þeir eru aðilar að, í samskiptum sínum við þau ríki sem eru aðilar að þeim samningum en ekki að þessum samningi.
- 2 Aðilar að þessum samningi skuldbinda sig til að aðhafast ekkert til að gerast aðilar að þeim samningum sem getið er í 1. mgr. og þeir eru ekki þegar aðilar að, að frátöldum alþjóðasamningi um viðurkenningu á námi, prófskírteinum og prófgráðum á æðra skólastigi í Arabalöndum og Evrópulöndum sem liggja að Miðjarðarhafinu.

Grein XI.5

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða þegar það kemur fullgildingar-, samþykktar-, viðurkenningar- eða aðildarskjöllum sínum í vörslu að tilgreina eitt eða fleiri yferráðasvæði sín sem falla undir samninginn.
- 2 Sérhverju ríki er heimilt að gefa síðar út yfirlýsingu sem er beint til annars hvors vörsluaðila, til að rýmka beitingu þessa samnings og láta hann taka til annarra yferráðasvæða sem eru tilgreind í yfirlýsinguinni. Samningurinn tekur gildi á því yferráðasvæði á fyrsta degi næsta mánaðar á eftir þeim mánuði sem líður frá þeim degi er vörsluaðillinn veitir slíkri yfirlýsingu viðtöku.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er út samkvæmt framangreindum tveimur málsgreinum, að því er tekur til sérhvers yferráðasvæðis sem tilgreint er í slíkri yfirlýsingu, er heimilt að afturkalla með tilkynningu sem er beint til annars hvors vörsluaðilans. Slík afturköllun tekur gildi á því yferráðasvæði á fyrsta degi næsta mánaðar á eftir þeim mánuði sem líður frá þeim degi er vörsluaðillinn veitir slíkri tilkynningu viðtöku.

Grein XI.6

- 1 Samningsaðili getur sagt þessum samningi upp hvenær sem er með því að senda tilkynningu til annars hvors vörsluaðilans.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi á fyrsta degi næsta mánaðar á eftir því tólf mánaða tímabili sem líður frá deginum er vörsluaðillinn veitir tilkynningunni viðtöku. Uppsögnin hefur engin áhrif á ákvarðanir um viðurkenningu sem voru teknar áður samkvæmt ákvæðum þessa samnings.
- 3 Farið skal með takmörkun eða frestun á beitingu þessa samnings, sem leiðir af broti samningsaðila á ákvæði sem er ómissandi til að markmið eða tilgangur samningsins náist, í samræmi við alþjóðalög.

Grein XI.7

- 1 Sérhverju ríki, Páfagarði eða Evrópubandalaginu er heimilt við undirritun eða þegar fullgildingar-, samþykktar-, viðurkenningar- eða aðildarskjöllum er komið í vörslu, eða síðar, að lýsa því yfir að áskilinn sé réttur til að beita ekki, að fullu eða að hluta, einum eða fleiri af eftirfarandi greinum þessa samnings:

Grein IV.8

Grein V.3

Grein VI.3

Grein VIII.2

Grein IX.3

Óheimilt er að gera aðra fyrirvara.

- 2 Samningsaðila sem hefur gert fyrirvara samkvæmt fyrri málsgrein er heimilt að afturkalla hann, í heild eða hluta, með því að senda tilkynningu

ingu til annars hvors vörsluaðilans. Afturköllunin öðlast gildi daginn sem vörsluaðilinn veitir tilkynningunni viðtöku.

- 3 Samningsaðili sem hefur gert fyrirvara við ákvæði þessa samnings getur ekki krafist þess að aðrir samningsaðilar beiti því. Þó er honum heimilt að krefjast þess að ákvæðinu sé beitt ef fyrirvari hans varðar einungis hluta ákvæðisins, eða er háður skilyrðum og að svo miklu leyti sem hann hefur sjálfur samþykkt það.

Grein XI.8

- 1 Nefnd samningsins um viðurkenningu á menntun og hæfi að því er varðar æðra skólastigi á Evrópusvæðinu er heimilt að samþykkja drög að breytingum á þessum samningi með tveimur þriðju hlutum atkvæða samningsaðila. Drög að breytingum sem eru samþykkt með þessum hætti ber að fella inn í bókun við þennan samning. Í bókuninni skal tilgreina með hvaða hætti hún öðlast gildi en þó er þess ætíð krafist að samningsaðilar samþykki að vera bundnir af henni.
- 2 Óheimilt er að gera breytingar á III. kafla þessa samnings samkvæmt málsmeðferð 1. mgr. hér að framan.
- 3 Tillögu að breytingum ber að koma til annars hvors vörsluaðilans sem skal senda hana áfram til samningsríkjanna að minnsta kosti þremur mánuðum fyrir fund nefndarinnar. Vörsluaðilanum ber einnig að tilkynna ráðherranefnd Evrópuráðsins og framkvæmdaráði Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna um það.

Grein XI.9

- 1 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins og aðalframkvæmdastjóri Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna skulu vera vörsluaðilar þessa samnings.
- 2 Vörsluaðili sem fær gerðir, tilkynningar eða boð í sína vörslu skal tilkynna aðilum að þessum samningi svo og öðrum aðildarríkjum Evrópuráðsins og/eða á Evrópusvæði Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna um:
 - a sérhverja undirritun;
 - b fullgildingar-, samþykktar-, viðurkenningar- eða aðildarskjöl sem er komið til vörslu
 - c sérhvern gildistökuþag þessa samnings í samræmi við ákvæði greinar XI.2 og greinar XI.3.4;
 - d sérhvern fyrirvara sem er gerður samkvæmt ákvæðum greinar XI.7 og afturköllun fyrirvara samkvæmt ákvæðum greinar XI.7;
 - e sérhverja uppsögn þessa samnings samkvæmt grein XI.6;
 - f sérhverja yfirlýsingu sem er gefin í samræmi við ákvæði greinar II.1 eða greinar II.2;

- g sérhverja yfirlýsingu sem er gefin í samræmi við ákvæði greinar IV.5;
 - h sérhverja beiðni um aðild sem er lögð fram í samræmi við ákvæði greinar XI.3;
 - i sérhverja tillögu sem er gerð í samræmi við ákvæði greinar XI.8;
 - j sérhverja þá gerð, tilkynningu eða boð er varðar þennan samning.
- 3 Vörsluaðila sem fær boð eða sendir frá sér tilkynningu samkvæmt ákvæðum þessa samnings ber þegar að upplýsa hinn vörsluaðilann um það.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir fulltrúar, sem til þess hafa fengið fullt umboð, undirritað þennan samning.

Gjört í Lissabon 11. apríl 1997, á ensku, frönsku, rússnesku og spænsku, og eru allir fjórir textarnir jafngildir, í tveimur eintökum, og skal annað þeirra geymt í skjalasafni Evrópuráðsins og hitt í skjalasafni Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna. Staðfest endurrit skal senda til allra ríkjanna sem um getur í grein XI.1, til Páfagarðs og Evrópubandalagsins og aðalskrifstofu Sameinuðu þjóðanna.

Evrópusamningur um samframleiðslu kvikmyndaverka

Strassborg, 2. X. 1992

Áður óbirt pýðing.

Safn Evrópusamninga/147

Formáli

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki er aðild eiga að menningar-sáttmála Evrópu, sem undirrita samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að ná fram aukinni einingu meðal aðildarríkjanna, einkum í því skyni að standa vörð um og efla framgang þeirra hugsjóna og grundvallarreglna sem mynda sameiginlega arfleifð þeirra;

hafa í huga að sköpunar- og tjáningarfrelsi eru meginþættir þessara grundvallarreglna;

hafa í huga að verndun menningarlegrar fjölbreytni hinna ýmsu Evrópulanda er eitt af markmiðum menningarsáttmála Evrópu;

hafa í huga að samframleiðslu kvikmyndaverka, sem er tæki til sköpunar og tjáningar á menningarlegri fjölbreytni á Evrópuvísu, beri að efla;

eru staðráðin í því að þróa þessar grundvallarreglur og minnast ályktana ráðherranefndarinnar um gerð kvikmynda og hljóðmyndefnis, og einkum og sér í lagi tillögu nr. R(86)3 um eflingu framleiðslu hljóðmyndefnis í Evrópu;

viðurkenna að stofnun Evrópusjóðs til stuðnings samframleiðslu og dreifingar á skapandi kvikmynda og hljóðmyndverka, Eurimages, mætir þörfinni á því að hvetja til samframleiðslu á sviði evrópskrar kvikmyndagerðar og að nýjum krafti hafi þannig verið veitt í þróun samframleiðslu kvikmynda í Evrópu;

eru staðráðin að ná þessu markmiði á sviði menningarmála með sameiginlegu átaki til þess að auka framleiðslu og skilgreina þær reglur sem varða fjölþjóðlega samframleiðslu kvikmyndaverka í heild sinni í Evrópu;

hafa í huga að samþykkt sameiginlegra reglna hefur áhrif í þá átt að draga úr hömlum og stuðla að evrópskri samvinnu á sviði samframleiðslu kvikmyndaverka;

og hafa samþykkt eftirfarandi:

I. kafli – Almenn ákvæði

1.gr. – Markmið samningsins

Aðilar samnings þessa skuldbinda sig til þess að efla þróun samframleiðslu kvikmyndaverka í Evrópu samkvæmt eftirfarandi ákvæðum.

2. gr. – Gildissvið

1 Samningur þessi ræður samskiptum milli aðila á sviði fjölþjóðlegrar samframleiðslu sem á uppruna sinn á landsvæðum aðila.

2 Samningur þessi skal gilda

a um samframleiðslu þar sem í hlut eiga að minnsta kosti þrír samframleiðendur, sem staðfestu hafa í ríkjum þriggja mismunandi aðila samnings þessa, og

b um samframleiðslu þar sem í hlut eiga að minnsta kosti þrír samframleiðendur, sem staðfestu hafa í ríkjum þriggja mismunandi aðila samnings þessa, ásamt einum eða fleiri samframleiðendum, sem ekki hafa staðfestu í ríkjum þessara aðila. Heildarframlög samframleiðenda, sem ekki hafa staðfestu í ríkjum aðila samnings þessa, skulu þó aldrei vera umfram 30% af heildarkostnaði við framleiðsluna.

Í öllum tilvikum skal samningur þessi einungis gilda að uppfylltu því skilyrði að hið samframleidda verk falli undir skilgreiningu evrópsks kvikmyndaverks, svo sem það er skilgreint í 3. mgr. 3. gr. hér á eftir.

3 Ákvæði tvíhliða samninga milli aðila samnings þessa skulu áfram gilda um tvíhliða samframleiðslu.

Í tilviki fjölþjóðlegrar samframleiðslu, skulu ákvæði samnings þessa gilda í stað ákvæða tvíhliða samninga milli aðila samnings þessa. Ákvæði er varða tvíhliða samframleiðslu skulu halda gildi sínu, enda gangi þau ekki gegn ákvæðum samnings þessa.

4 Ef ekki er fyrir hendi samningur um tvíhliða samframleiðslu milli tveggja aðila samnings þessa, skal samningurinn einnig gilda um tvíhliða samframleiðslu, nema fyrirvari hafi verið gerður af öðrum hlutaðeigandi aðila skv. skilmálum 20. gr.

3. gr. – Skilgreiningar

Í samningi þessum gilda eftirfarandi skilgreiningar:

- a hugtakið „kvikmyndaverk“ merkir verk af hvaða lengd sem er og á hvaða miðli sem er, einkum skáldleg kvikmyndaverk, teiknimyndir og heimildarmyndir, sem samrýmast þeim ákvæðum er gilda um kvikmyndaiðnaðinn hjá hverjum samningsaðila, og ætluð eru til sýningar í kvikmyndahúsum;
- b hugtakið „samframleiðendur“ merkir kvikmyndagerðarfyrtæki eða framleiðendur sem stofnað er til í ríkjum aðila samnings þessa og bundnir eru samningi um samframleiðslu;
- c hugtakið „evrópskt kvikmyndaverk“ merkir kvikmyndaverk sem fullnægir skilyrðum sem sett eru í viðauka II, sem er óaðskiljanlegur hluti samnings þessa.
- d hugtakið „fjölþjóðleg samframleiðsla“ merkir kvikmyndaverk, sem framleitt er af að minnsta kosti þremur samframleiðendum samkvæmt skilgreiningu í 2. mgr. 2. gr. hér að framan.

II. kafli – Reglur sem gilda um samframleiðslu

4. gr. – Aðlögun að innlendri kvikmyndagerð

- 1 Evrópsk kvikmyndaverk, sem unnin eru í fjölþjóðlegri samframleiðslu og heyra undir gildissvið samnings þessa, skulu eiga kost á þeim stuðningi sem veittur er innlendum kvikmyndum samkvæmt ákvæðum gildandi laga og reglugerða hjá sérhverjum aðila samnings þessa sem þátt tekur í viðkomandi samframleiðslu.
- 2 Stuðningurinn skal veittur sérhverjum samframleiðanda af þeim samningsaðila þar sem samframleiðandinn hefur staðfestu með þeim skilyrðum og takmörkunum sem kveðið er á um ákvæðum gildandi laga og reglugerða hlutaðeigandi samningsaðila og í samræmi við ákvæði samnings þessa.

5. gr. – Skilyrði til að öðlast stöðu samframleiðslu

- 1 Sérhver samframleiðsla kvikmyndaverks skal háð samþykki þar til bærri stjórnvalda samningsaðilanna, þar sem samframleiðendurnir

hafa staðfestu, að höfðu samráði milli þar til bærra stjórnvalda og í samræmi við þær verklagsreglur sem tilgreindar eru í viðauka I. Sá viðauki telst óaðskiljanlegur hluti samnings þessa.

- 2 Umsóknir um stöðu samframleiðslu skulu lagðar fyrir þar til bært stjórnvald til samþykkis í samræmi við umsóknarreglur sem settar eru fram í viðauka I. Samþykkið er endanlegt, nema ekki sé staðið við upphaflegar skuldbindingar varðandi listræn, fjárhagsleg og tæknileg atriði.
- 3 Verkefni, sem eru bersýnilega klárefni eða sem hvetja til ofbeldis eða sem á opinskáan hátt lítilsvirða mannlega virðingu, geta ekki hlotið stöðu samframleiðslu.
- 4 Stuðningur, sem hlýst út á stöðu samframleiðslu, skal veittur samframleiðendum sem teljast hafa yfir að ráða fullnægjandi tæknilegt og fjárhagslegt skipulag og nægjanlega faglega hæfni.
- 5 Sérhver samningsaðili skal tilnefna þar til bært stjórnvald, sem tilgreint er í 2. mgr. hér að framan, með yfirlýsingu sem gefin er við undirritun samningsins eða við afhendingu skjals um fullgildingu, staðfestingu, samþykki eða síðari aðild. Yfirlýsingunni má breyta hvenær sem er síðar.

6. gr. – Hlutdeild hvers samframleiðanda

- 1 Þegar um er að ræða fjölþjóðlega samframleiðslu, skal lágmarksframlag ekki vera minna en 10% og hámarksframlag ekki umfram 70% af heildarframleiðslukostnaði kvikmyndaverksins. Ef lágmarksframlagið er minna en 20% má hlutaðeigandi samningsaðili gera ráðstafanir til þess að takmarka eða hefta aðgang að stuðningskerfum innlendrar framleiðslu.
- 2 Þegar samningur þessi kemur í stað tvíhliða samnings milli tveggja samningsaðila samkvæmt ákvæðum 4. mgr. 2. gr., skal lágmarksframlag ekki vera minna en 20% og mesta framlagið má ekki vera hærra en 80% af heildarkostnaði kvikmyndaverksins.

7. gr. – Réttur samframleiðenda

- 1 Samframleiðslusamningurinn skal tryggja sérhverjum samframleiðanda sameiginlegan eignarrétt á frumnegatífu með mynd og hljóði. Í

samningnum skal vera ákvæði þess efnis að negatífan skuli varðveitt á stað, sem samframleiðendurnir koma sér saman um, svo og ákvæði sem tryggir þeim frjálsan aðgang að henni.

- 2 Samframleiðslusamningurinn skal einnig tryggja sérhverjum samframleiðanda rétt til millinegatífu eða hvers kyns annars fjölföldunarmiðils.

8. gr. – Tæknileg og listræn þátttaka

- 1 Framlag hvers samframleiðanda skal m.a. fela í sér í tæknilega og listræna þátttöku. Grundvallarreglan er sú, í samræmi við alþjóðlegar skuldbindingar samningsaðila, að framlag samframleiðenda að því er varðar starfsfólk á sviði sköpunar, tækni og listar, leikendur og aðstöðu, skal vera í réttu hlutfalli við fjárfestingu hans.
- 2 Að teknu tilliti til alþjóðlegra skuldbindinga samningsaðila og miðað við þarfir kvikmyndahandrits, skulu tæknimenn og iðnaðarmenn, sem vinna við kvikmyndatöku, vera ríkisborgarar í þeim ríkjum sem þátttakendur í samframleiðslunni og eftirvinnsla skal að jafnaði fara fram í sömu ríkjum.

9. gr. – Fjárhagsleg samframleiðsla

- 1 Þrátt fyrir ákvæði 8. gr. og háð þeim sérstöku skilyrðum og takmörkunum sem kveðið er á um í gildandi lögum og reglugerðum í samningsríkjunum, má því aðeins veita samframleiðslu stöðu samframleiðslu samkvæmt ákvæðum samnings þessa að þau uppfylli eftirfarandi skilyrði:
 - a þau feli í sér eitt eða fleiri minnihlutaframlög, sem aðeins mega vera fjárframlög, samkvæmt samframleiðslusamningnum, enda sé framlag frá hverju landi hvorki minna en 10% né meira en 25% af framleiðslukostnaði;
 - b í hlut eigi samframleiðandi með meirihlutaáðild sem leggur til virkt tæknilegt og listrænt framlag og fullnægir þeim skilyrðum sem þarf til að kvikmyndin hljóti viðurkenningu sem innlend framleiðsla í landi hans;
 - c þau stuðli að því að efla evrópsk sérkenni; og
 - d þau séu skjalfest í samframleiðslusamningum er hafa að geyma ákvæði um skiptingu tekna.

- 2 Fjárhagsleg samframleiðsla getur aðeins hlotið viðurkenningu sem slík þegar þar til bært stjórnvald hefur veitt samþykki sitt í hverju einstöku tilviki, þar sem einkum er tekið tillit til ákvæða 10. gr. hér á eftir.

10. gr. – Almennt jafnræði

- 1 Almennt jafnræði skal ríkja í samskiptum samningsaðila á sviði kvikmyndagerðar, bæði að því er varðar heildarfjárhæð fjárfestingar og listræna og tæknilega þátttöku í samframleiðslu kvikmyndaverka.
- 2 Samningsaðili sem á raunhæfu tímabili verður var við að á hann hafi hallast að því er varðar samframleiðslusamskipti við eitt eða fleiri samningsríki, getur, í því skyni að viðhalda menningarlegri sérstöðu sinni, neitað að samþykkja síðari samframleiðslu þar til jafnræði hefur náðst að nýju í samskiptum sínum við það eða þau samningsríki.

11. gr. – Aðgengi og búseta

Í samræmi við lög og reglugerðir og alþjóðlegar skuldbindingar, sem í gildi eru, skal sérhvert samningsríki greiða fyrir aðgengi og búsetu á landsvæði sínu fyrir tækni- og listafólk frá öðrum samningsríkjum, sem tekur þátt í samframleiðslu, svo og veita þeim atvinnuleyfi. Með sama hætti skal sérhver samningsaðili heimila tímabundinn innflutning og endurútlutning tækjabúnaðar, sem nauðsynlegur er til að framleiða og dreifa kvikmyndaverkum er falla innan gildissviðs samnings þessa.

12. gr. – Ríkja getið, sem standa að samframleiðslu

- 1 Þeirra landa sem standa að samframleiðslu skal getið í viðurkenningarlista í samframleiddum kvikmyndum.
- 2 Heiti þessarra landa skulu koma greinilega fram í viðurkenningar-textum, svo og öllum auglýsingum og kynningum og þegar kvikmyndirnar eru sýndar.

13. gr. – Útflutningur

Þegar samframleidd kvikmynd er flutt út til ríkis þar sem innflutningur kvikmyndaverka er bundinn kvótum, og eitt samframleiðsluríkjanna

á ekki rétt á frjálsu aðgengi kvikmyndaverka sinna að innflutningslandinu

- a skal kvikmyndaverkinu að jafnaði bætt við kvóta þess ríkis sem á meirihlutaáðild að verkinu;
- b ef um er að ræða kvikmyndaverk með jafnri þátttöku mismunandi landa, skal verkinu bætt við kvóta þess ríkis sem hefur mesta möguleika að flytja út til innflutningslandsins;
- c ef ekki er unnt að beita ákvæðum í stafliðum a og b hér að framan, skal kvikmyndaverkinu bætt við kvóta þess samningsríkis sem leggur til leikstjórnann.

14. gr. – Tungumál

Við veitingu stöðu samframleiðslu, getur þar til bært stjórnvald krafist af þeim samframleiðanda, sem staðfestu hefur í því landi, lokaútgáfu kvikmyndaverksins á einu af tungumálum þess samningsaðila.

15. gr. – Kvikmyndahátíðir

Ákveði samframleiðendur ekki annað, skulu samframleiddar kvikmyndir sýndar á kvikmyndahátíðum af þeim samningsaðila þar sem sá samframleiðandi, sem á meirihlutaáðild að verkinu, hefur staðfestu eða þeim samningsaðila sem leggur til leikstjórnann, ef um jafnt fjárframlag er að ræða.

III. kafli – Lokaákvæði

16. gr. – Undirritun, fullgilding, staðfesting, samþykkt

- 1 Samningur þessi liggur frammi til undirritunar aðildarríkjum Evrópuráðsins og öðrum aðilum menningarmálasáttmála Evrópu, og mega þau lýsa yfir samþykki sínu að vera bundin af:
 - a Undirritun án fyrirvara um fullgilding, staðfestingu eða samþykkt
 - b undirritun með fyrirvara um fullgilding, staðfestingu eða samþykkt, enda fylgi þá fullgilding, staðfesting eða samþykkt.

- 2 Fullgildingar-, staðfestingar-, eða samþykktarskjöl skulu send aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

17. gr. – Gildistaka

Samningurinn öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er fimm ríki, þar á meðal að minnsta kosti fjögur aðildarríki Evrópuráðsins, hafa lýst sig samþykkt því að vera bundin af samningnum í samræmi við ákvæði 16. gr.

Gagnvart sérhverju undirritunarríki, er lýsir sig síðar samþykkt því að vera bundið af samningi þessum, skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá undirritunardegi eða afhendingu skjals til fullgildingar, staðfestingar eða samþykktar.

18. gr. – Síðari aðild ríkja utan Evrópuráðsins

- 1 Eftir að samningur þessi hefur öðlast gildi, er ráðherranefnd Evrópuráðsins heimilt að bjóða hverju því ríki sem ekki á aðild að Evrópuráðinu, svo og Evrópubandalaginu, aðild að honum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. í lögum Evrópuráðsins, og með samhljóða atkvæðum fulltrúa þeirra samningsríkja sem sæti eiga í ráðherranefndinni.
- 2 Gagnvart sérhverju ríki, sem síðar gerist aðili, eða Evrópubandalaginu ef það gerist síðar aðili, skal samningurinn taka gildi á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að þrjú mánuðir eru liðnir frá því að skjal um síðari aðild var afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

19. gr. – Ákvæði um landsvæði

- 1 Sérhverju ríki er heimilt, við undirritun eða við afhendingu skjals til fullgildingar, staðfestingar, samþykktar eða síðari aðildar, að tilgreina það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal ná til.
- 2 Sérhverjum samningsaðila er heimilt síðar, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, að láta samning þennan ná til

hvaða annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Að því er varðar slík landsvæði, skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að þrjú mánuðir eru liðnir frá þeim degi er slík yfiriðing barst aðalframkvæmdastjóra.

- 3 Sérhverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt undanfarandi tveimur töluliðum, má afturkalla fyrir hvert það landsvæði sem þar er tilgreint, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra barst slík tilkynning.

20. gr. – Fyrirvarar

- 1 Við undirritun samningsins eða framlagningu skjals um fullgildingu, staðfestingu, samþykkt eða síðari aðild, er sérhverju ríki heimilt að lýsa því yfir að 4. mgr. 2. gr. gildi ekki um tvíhliða samskipti sín við einn eða fleiri aðila varðandi samframleiðslu. Ennfremur er því heimilt að áskilja sér rétt til að ákveða hámarkshlutdeild, sem er frábrugðin þeirri sem tilgreind er í a-lið 1. mgr. 9. gr. Ekki má gera aðra fyrirvara.
- 2 Sérhverjum samningsaðila, sem gert hefur fyrirvara samkvæmt fyrri mgr. er heimilt að falla frá honum að fullu eða að hluta með tilkynningu sem beint er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs. Slík afturköllun skal öðlast gildi þann dag sem tilkynningin berst aðalframkvæmdastjóra.

21. gr. – Uppsögn

- 1 Sérhverjum samningsaðila er heimilt hvenær sem er að segja upp samningi þessum með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs.
- 2 Slík uppsögn öðlast gildi á fyrsta degi þess mánaðar sem fer á eftir sex mánaða tímabili eftir að tilkynningin berst aðalframkvæmdastjóra.

22. gr. – Tilkynningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins svo og hverju því ríki og Evrópuðandalaginu, sem kann að gerast síðar aðili að samningi þessum eða sem kann að fá boð um slíkt, um

- a sérhverja undirritun;
- b afhendingu sérhvers skjals um fullgildingu, staðfestingu, samþykkt eða síðari aðild;
- c sérhvern gildistökudag samnings þessa samkvæmt 17., 18., og 19. gr.
- d sérhverja yfirlýsingu samkvæmt 5. mgr. 5. gr.
- e sérhverja uppsögn sem tilkynnt er um samkvæmt 21. gr.
- f sérhverja aðra aðgerð, tilkynningu eða orðsendingu er varðar samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umdöð, undirritað samning þennan.

Gert í Strassborg 2. dag októbermánaðar, 1992, á ensku og frönsku – jafngildir textar báðir – í einu eintaki, sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðs. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal senda staðfest endurrit til þeirra ríkja sem tilgreind eru í 1. mgr. 16. gr., svo og til hvers þess ríkis og Evrópuþandalagsins sem kann síðar að vera boðin aðild að samningi þessum.

Viðauki I – Tilhögun umsókna

Til þess að njóta góðs af ákvæðum samnings þessa skulu samframleiðendur, sem hafa staðfestu í landi samningsaðila, leggja inn umsókn um stöðu samframleiðslu tveimur mánuðum áður en tökur hefjast og láta fylgja henni þau gögn sem talin eru upp hér á eftir. Skjölín skulu berast þar til bærum stjórnvöldum í nægilega mörgum eintökum til þess að unnt sé að senda þau áfram til stjórnvalda annarra samningsríkja í síðasta lagi einum mánuði áður en tökur hefjast:

- afrit af samningi um kaup á höfundarrétti eða hvers konar aðra sönnun þess að höfundarréttur hafi verið keyptur í því skyni að hagnýta verkið í viðskiptaskyni;
- nákvæmt handrit;
- skrá yfir tæknilegt og listrænt framlag sérhvers þátttökulands;
- kostnaðaráætlun og sundurliðaða fjármögnunaráætlun;
- framleiðsluáætlun um kvikmyndaverkið;
- samframleiðslusamning samframleiðendanna. Í slíkum samningi skulu vera ákvæði um skiptingu tekna eða landsvæða milli samframleiðendanna.

Umsóknin og önnur gögn skulu lögð fram, ef því verður við komið, á tungumáli þar til bærri stjórnvalda sem þau eru send til.

Þar til bær stjórnvöld í hverju ríki skulu senda hvert öðru umsóknina og meðfylgjandi gögn þegar þau hafa borist. Þar til bært stórnvald þess samningsaðila sem leggur til minnihlutaframlag skal ekki veita samþykki sitt fyrr en álit þess samningsaðila sem leggur fram meirihluta fjármagns hefur borist.

Viðauki II

Kvikmyndaverk telst vera evrópskt í skilningi 3. mgr. 3. gr. ef það hlýtur að minnsta kosti 15 stig af 19 mögulegum samkvæmt eftirfarandi yfirliti yfir Evrópska þætti:

Með tilliti til þeirra krafna sem kvikmyndahandritið kann að fela í sér, geta þar til bær stjórnvöld, að höfðu samráði sín á milli, veitt stöðu samframleiðslu til verks sem hefur færri en þau 15 stig sem að jafnaði er krafist, ef þau telja að verkið lýsi engu að síður evrópskum sérkennum.

<i>Evrópskir þættir</i>	<i>Stig</i>
Skapandi listamenn	
Leikstjóri	3
Höfundur handrits	3
Tónskáld	1
	7
Leikendur	
Fyrsta hlutverk	3
Annað hlutverk	2
Þriðja hlutverk	1
	6
Tæknilið	
Kvikmyndatökumaður	1
Hljóðmaður	1
Klippari	1
Listrænn leikstjóri	1
Kvikmyndaver eða tökustaður	1
Staður þar sem eftirvinnsla fer fram	1
	6

Ath.

- a Fyrsta, annað og þriðja hlutverk miðast við fjölda vinnudaga
- b Að því er varðar 8. gr. á hugtakið „listrænn“ við skapandi og túlkandi listamenn, en hugtakið „tæknilegt“ á við tæknimenn og iðnaðarmenn.

**Evrópusamningur
um ofbeldi og ótilhlýðilega
hegðun áhorfenda á
íþróttamótum, einkum á
knattspyrnukappleikjum**

Strassborg, 19. VIII. 1985

Birtist í Stjórnartíðindum C 3/1986.

Safn Evrópusamninga/120

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki sem aðild eiga að menningar-
sáttmála Evrópu og undirrita samning þennan

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að auka einingu aðildarríkja-
anna;

hafa áhyggjur af ofbeldi og ótilhlýðilegri hegðun meðal áhorfenda á
íþróttamótum og þá sérstaklega á knattspyrnukappleikjum, svo og
afleiðingum þessa;

er ljóst að vandamál þetta er líklegt til að skapa áhættu varðandi megin-
reglur ályktunar (76) 41 ráðherranefndar Evrópuráðsins, sem nefnist
„stofnskrá evrópskra íþrótta fyrir almenning“;

leggja áherslu á mikilsvert framlag íþrótta til samhugar þjóða og þá
sérstaklega knattspyrnukappleikja milli landsliða og félaga frá Evrópu-
ríkum vegna þess hve tíðir þeir eru;

telja að bæði stjórnvöld og óháð íþróttafélög beri aðskilda en sam-
virka ábyrgð á að berjast gegn ofbeldi og ótilhlýðilegri hegðun áhorf-
enda með það í huga að íþróttafélögin bera einnig ábyrgð í öryggis-
málum og að þau ættu almennt að tryggja betur að keppni, sem þau
skipuleggja, fari vel fram, svo og að stjórnvöld þessi og félög ættu að
hafa samstarf í þeim tilgangi á öllum viðeigandi stigum;

telja að ofbeldi sé nú á tímum félagslegt fyrirbrigði sem hafi víðtæk
eftirköst og eigi uppruna sinn aðallega utan vettvangs íþrótta, en að til
ofbeldis komi oft þar sem íþróttir eru stundaðar;

eru ákveðin að gera sameiginlegar ráðstafanir í samvinnu til að koma
í veg fyrir og hafa taumhald á vandamálinu varðandi ofbeldi og ótil-
hlýðilega hegðun áhorfenda á íþróttamótum;

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr. – Markmið samningsins

- 1 Í þeim tilgangi að koma í veg fyrir og hafa taumhald á ofbeldi og ótil-
hlýðilegri hegðun áhorfenda á knattspyrnukappleikjum skuldbinda
aðilarnir sig til að gera nauðsynlegar ráðstafanir, innan þeirra tak-
markana sem ákvæði stjórnarskrár hvers um sig setja, til að ákvæði
samnings þessa taki gildi.
- 2 Aðilunum ber að láta ákvæði samnings þessa gilda um aðrar íþróttir
og mót þar sem óttast er að til ofbeldis eða ótilhlýðilegrar hegðunar
áhorfenda komi eftir því sem við á um hlutaðeigandi sérþarfir slíkra
íþrótta og móta.

2. gr. – Samhæfing innanlands

Aðilunum ber að samhæfa stefnu og gerðir stjórnardeilda sinna og annarra opinberra stofnana gegn ofbeldi og ótilhlýðilegri hegðun áhorfenda þar sem við á með því að setja samhæfingarnefndir á lagginar.

3. gr. – Ráðstafanir

- 1 Aðilarnir skuldbinda sig til að tryggja að mótaðar verði og gerðar ráðstafanir er miða að því að koma í veg fyrir og hafa taumhald á ofbeldi og ótilhlýðilegri hegðun áhorfenda, þar á meðal sérstaklega:
 - a að tryggja að nægjanlegri löggæslu sé beitt gegn ofbeldi og ótilhlýðilegri hegðun, bæði í næsta nágrenni við íþróttaleikvanga og inni á þeim, svo og á þeim leiðum að og frá sem áhorfendur nota;
 - b að greiða fyrir náinni samvinnu og viðeigandi upplýsingastreymi milli lögreglu liða hinna ýmsu staða sem málið varða eða kunna að varða;
 - c að beita eða, ef þörf er á, að setja lög sem gera ráð fyrir því að þeir, er sekir reynast um brot sem tengjast ofbeldi eða ótilhlýðilegri hegðun áhorfenda, sæti viðeigandi refsingu eða, eftir því, sem við á, viðeigandi meðferð stjórnvalda.
- 2 Aðilarnir skuldbinda sig til að hvetja til ábyrgs skipulags og góðrar hegðunar samtaka stuðningsmanna og skipunar eftirlitsmanna úr félagatali þeirra til að aðstoða við stjórnun og tilkynningar til áhorfenda á kappleikjum og til að fylgja stuðningsmannahópum er ferðast á mót utan heimavalla.
- 3 Aðilunum ber að hvetja til samhæfingar, eftir því sem það er mögulegt að lögum, á skipulagningu ráðstafana vegna ferða frá brottfararstað í samvinnu við félögin, skipulagða stuðningshópa og ferðaskrifstofur þannig að aftra megi væntanlegum óróaseggjum frá því að fara á stað til að sækja leiki.
- 4 Aðilunum ber að leitast við að tryggja, þar sem nauðsyn ber til með því að setja viðeigandi lög er kveði á um refsiaðgerðir ef óhlýðnast er eða þá á annan viðeigandi hátt, að þar sem óttast er að til ofbeldis og ótilhlýðlegrar hegðunar áhorfenda komi geri íþróttafélög og klúbbar og þar sem við á eigendur íþróttaleikvanga og stjórnvöld, í samræmi við skyldur sínar að lögum, raunhæfar ráðstafanir við íþróttaleikvanga og á þeim til að koma í veg fyrir eða hafa taumhald á ofbeldi eða ótilhlýðilegri hegðun, þar á meðal til þess:

- a að tryggja að hönnun og gerð íþróttaleikvanga geri ráð fyrir öryggi áhorfenda, auðveldi ekki ofbeldi milli áhorfenda, geri ráð fyrir virkri stjórn mannfjölda, að leikvangarnir séu búnir viðeigandi tálmunum eða girðingum og veiti öryggis- og lögreglulíði starfsaðstöðu;
 - b að aðskilja á virkan hátt hópa andvígra stuðningsmanna með því að úthluta hópum aðkomumanna sérstaka palla þegar þeim er hleypt inn;
 - c að tryggja þennan aðskilnað með því að hafa strangt eftirlit með sölu aðgöngumiða og að gera sérstakar varúðarráðstafanir á tímabilinu rétt á undan kappleiknum;
 - d að útiloka eða banna, eftir því sem lög leyfa, þekktum eða líklegum vandræðamönnum eða fólki sem er undir áhrifum áfengis eða fíkniefna aðgang að kappleikjum og leikvöngum;
 - e að sjá íþróttaleikvöngum fyrir virku kerfi til að ávarpa almenning og sjá til þess að það sé fyllilega nýtt, svo og leikskráin og aðrir kynningarmiðlar, til að hvetja áhorfendur til góðrar hegðunar;
 - f að banna áhorfendum að koma með áfenga drykki inn á leikvangana, að takmarka og helst banna sölu og hvers kyns dreifingu áfengra drykkja á leikvöngum og tryggja að allir fánlegir drykkir séu í öruggum ílátum;
 - g að sjá fyrir eftirliti til að tryggja að áhorfendur komi ekki inn á leikvanga með hluti, sem líklegir eru til að vera notaðir til ofbeldisverka, eða flugelda eða svipaða hluti;
 - h að tryggja að tengiliðir hafi samvinnu við viðkomandi stjórnvöld áður en leikar hefjast varðandi ráðstafanir sem gera ber til að hafa stjórn á mannfjölda og til að viðeigandi reglum verði fylgt eftir með samstilltum aðgerðum.
- 5 Aðilunum ber að gera viðeigandi ráðstafanir á sviði félags- og fræðslumála, með áhrifamátt fjölmiðla í huga, til að koma í veg fyrir ofbeldi í sambandi við íþróttir og þá sérstaklega með því að efla íþróttahugsjónina með fræðsluherferðum og öðrum herferðum, en það sé gert með stuðningi við hugmyndina um drengilegan leik og þá sérstaklega meðal ungs fólks þannig að efla megi gagnkvæma virðingu bæði meðal áhorfenda og milli íþróttaiðkenda og einnig með því að hvetja til aukinnar virkrar þátttöku í íþróttum.

4. gr. – Alþjóðleg samvinna

- 1 Aðilunum ber að hafa nána samvinnu um málefni, sem samningur þessi nær til, og að hvetja til svipaðrar samvinnu, eftir því sem við á, milli viðkomandi stjórnvalda íþróttamála í hinum ýmsu löndum.

- 2 Áður en alþjóðlegir kappleikir eða mót félaga hefjast ber viðkomandi aðilum að bjóða viðeigandi stjórnvöldum, og þá sérstaklega íþróttasamtökum, að tilgreina þá leiki þar sem óttast er um ofbeldi eða ótilhlýðilega hegðun af áhorfenda hálfu. Þegar slíkur leikur er tilgreindur ber viðeigandi stjórnvöldum viðtökulandsins að efna til samráðs milli viðkomandi aðila. Slíkt samráð fari fram eins fljótt og auðið er og í síðasta lagi tveimur vikum áður en leikurinn á að fara fram og á það að ná til skipulagningar, aðgerða og varúðarráðstafana, sem grípa þarf til fyrir leikinn, meðan á honum stendur og að honum loknum, þ.á.m. þegar þörf er ráðstafana til viðbótar þeim sem um getur í samningi þessum.

5. gr. – Kennsl á og meðhöndlun brotamanna

- 1 Aðilarnir sem virða gildandi meðferð mála að lögum og meginregluna um óháð réttarfar, eiga að leitast við að tryggja að borin séu kennsl á áhorfendur sem fremja ofbeldisverk eða hegða sér glæpsamlega á annan hátt og þeir sóttir til saka lögum samkvæmt.
- 2 Þar sem við á og sérstaklega þegar um aðkomna áhorfendur er að ræða og samkvæmt viðeigandi alþjóðasamningum ber aðilunum að íhuga eftirfarandi:
 - a að færa málarekstur gegn mönnum, sem teknir eru fastir í sambandi við ofbeldi eða aðra glæpsamlega hegðun á íþróttamótum, til heimalands þeirra;
 - b að leita eftir framsali manna sem grunaðir eru um ofbeldi eða aðra glæpsamlega hegðun á íþróttamótum;
 - c að flytja fólk, sem dæmt er fyrir ofbeldisafbrot eða aðra glæpsamlega hegðun á íþróttamótum, til refsivistar í hlutaðeigandi landi.

6. gr. – Viðbótarráðstafanir

- 1 Aðilarnir skuldbinda sig til að hafa nána samvinnu við viðeigandi íþróttasambönd og félög einstakra landa og, þar sem við á, eigendur íþróttaleikvanga um ráðstafanir varðandi skipulag og framkvæmd breytinga á gerð íþróttaleikvanga eða annarra breytinga, þ. á m. inn-ganga og útganga íþróttaleikvanga, sem nauðsynlegar eru til að bæta öryggi og koma í veg fyrir ofbeldi.

- 2 Aðilarnir skuldbinda sig til að stuðla þar sem nauðsynlegt er og við á að fyrirkomulagi er geri ráð fyrir skilyrðum um val íþróttaleikvanga sem taka tillit til öryggis áhorfenda og þess að komið sé í veg fyrir ofbeldi meðal þeirra og þá sérstaklega varðandi íþróttaleikvanga sem notaðir eru fyrir leiki er líklegir eru til að laða að fjölmenni eða hópa sem láta ófriðlega.
- 3 Aðilarnir skuldbinda sig til að hvetja íþróttasamtök landa sinna til að endurskoða reglugerðir sínar að staðaldri til að hafa stjórn á þáttum sem kunna að leiða til ofbeldis leikmanna eða áhorfenda.

7. gr. – Veiting upplýsinga

Sérhverjum aðila ber að senda aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins á einhverju opinberu tungumáli þess hvers kyns viðeigandi upplýsingar varðandi löggjöf og aðrar ráðstafanir sem gerðar hafa verið í þeim tilgangi að fara eftir ákvæðum samnings þessa hvort sem þær varða knattspyrnu eða aðrar íþróttir.

8. gr. – Fastanefnd

- 1 Vegna samnings þessa er hér með komið á fót fastanefnd.
- 2 Sérhver aðili getur átt einn eða fleiri fulltrúa í fastanefndinni. Sérhver aðili fari með eitt atkvæði.
- 3 Sérhvert aðildarríki Evrópuráðsins eða annað aðildarríki menningar-sáttmála Evrópu, sem ekki er aðili að samningi þessum, getur átt áheyrnarfulltrúa í nefndinni.
- 4 Með einróma ákvörðun getur fastanefndin boðið sérhverju ríki sem ekki er aðili að Evrópuráðinu eða að samningnum og sérhverju íþróttasambandi að hafa áheyrnarfulltrúa á einum eða fleiri fundum nefndarinnar.
- 5 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins boðar fundi fastanefndarinnar. Halda ber fyrsta fund hennar innan árs frá gildistöku degi samningsins. Nefndin komi síðan saman a.m.k. árlega. Auk þess ber henni að halda fundi hvenær sem meirihluti aðilanna fer þess á leit.
- 6 Fundur fastanefndarinnar er lögmætur þegar meirihluti aðilanna er mættur.
- 7 Fastanefndin skal semja og verða ásátt um eigin fundarsköp, sbr. þó ákvæði samnings þessa.

9. gr.

- 1 Fastanefndinni ber að fylgjast með framkvæmd samnings þessa. Hún getur sérstaklega gert eftirfarandi:
 - a fylgst með ákvæðum samnings þessa og athugað hvers kyns nauðsynlegar breytingar;
 - b átt viðræður við viðkomandi íþróttasamtök;
 - c lagt tillögur fyrir aðilana um ráðstafanir sem gera þarf vegna samnings þessa;
 - d gert tillögur um viðeigandi ráðstafanir til að halda almenningi upplýstum um starfsemina sem fram fer samkvæmt samningi þessum;
 - e lagt tillögur fyrir ráðherranefndina um að bjóða ríkjum, sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu, að gerast aðilar að samningi þessum;
 - f lagt fram hvers kyns tillögur til að bæta virkni samnings þessa.
- 2 Til að vinna störf sín getur fastanefndin að eigin frumkvæði komið á fundum sérfræðinga.

10. gr.

Að sérhverjum fundi loknum ber fastanefndinni að senda ráðherranefnd Evrópuráðsins skýrslu um störf sín og hvernig samningurinn virkar.

11. gr. – Breytingar

- 1 Aðili, ráðherranefnd Evrópuráðsins eða fastanefndin geta flutt tillögur um breytingar á samningi þessum.
- 2 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda sérhverja breytingartillögu til aðildarríkja Evrópuráðsins, annarra aðildarríkja að menningarsáttmála Evrópu og sérhvers ríkis sem ekki er aðili en gerst hefur eða boðið hefur verið aðild að samningi þessum samkvæmt ákvæðum 14. gr.
- 3 Sérhverja tillögu um breytingu frá aðila eða ráðherranefndinni ber að senda fastanefndinni a.m.k. tveimur mánuðum fyrir fundinn sem tekur þær fyrir. Fastanefndinni ber að leggja umsögn sína um væntanlega breytingu fyrir ráðherranefndina, þar sem við á að höfðu samráði við viðkomandi íþróttasamtök.

- 4 Ráðherranefndin skal taka breytingartillöguna til athugunar, svo og sérhverja umsögn sem fastanefndin leggur fram, og getur samþykkt breytinguna.
- 5 Texta sérhverrar breytingar, sem ráðherranefndin hefur samþykkt í samræmi við 4. tl. þessarar greinar, skal komið til aðilanna til samþykktar.
- 6 Sérhver breyting, sem samþykkt hefur verið samkvæmt 4 tl. þessarar greinar, taki gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá því allir aðilarnir hafa tilkynnt aðalframkvæmdastjóranum samþykki sitt.

Lokaákvæði

12. gr.

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu og geta þau lýst samþykki sínu á að vera bundin af honum með:
 - a undirritun án fyrirvara um fullgildinguna, viðurkenningu eða samþykki, eða
 - b undirritun með fyrirvara um fullgildinguna, viðurkenningu eða samþykki ásamt síðari fullgildinguna, viðurkenningu eða samþykki.
- 2 Fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

13. gr.

- 1 Samningurinn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er einn mánuður frá þeim degi er þrjú aðildarríki Evrópuráðsins hafa lýst samþykki sínu á að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði 12. gr.
- 2 Gagnvart ríki er undirritar og síðan lýsir samþykki sínu á að vera bundið af samningnum skal hann öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er einn mánuður frá því að undirritun fer fram eða fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjal er afhent.

14. gr.

- 1 Eftir gildistöku samnings þessa getur ráðherranefnd Evrópuráðsins að höfðu samráði við aðilana boðið hvaða ríki sem er, sem ekki er aðili

að Evrópuráðinu, að gerast aðili að honum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem tilskilinn er í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða atkvæðum fulltrúa samningsríkjanna sem rétt eiga á sæti í ráðherranefndinni.

- 2 Gagnvart ríki sem þannig gerist aðili skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er einn mánuður frá þeim degi sem aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

15. gr.

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals að tilgreina það eða þau landsvæði sem samningur þessi á að ná til.
- 2 Sérhvert ríki getur hvenær sem er síðar lýst því yfir við aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að samningur þessi nái til hvaða annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Gagnvart slíku landsvæði skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er einn mánuður frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík yfirlýsing.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi töluliðum, má afturkalla fyrir hvert það landsvæði sem þar er tilgreint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllunin tekur gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.

16. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Slík uppsögn tekur gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst tilkynningin.

17. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, öðrum aðildarríkjum að menningarsáttmála Evrópu og sérhverju ríki sem gerst hefur aðili að samningi þessum:

- a sérhverja undirritun samkvæmt 12. gr.;
- b afhendingu sérhvers fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals samkvæmt 12. eða 14. gr.;

- c sérhvern gildistökuþag samnings þessa samkvæmt 13. og 14. gr.;
- d sérhverjar upplýsingar sem sendar eru samkvæmt ákvæðum 7. gr.;
- e sérhverja skýrslu sem gerð er samkvæmt ákvæðum 10 gr.;
- f sérhverja tillögu um breytingu eða sérhverja breytingu sem samþykkt er samkvæmt 11. gr. og dagsetningu gildistöku breytingarinnar;
- g sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt ákvæðum 15. gr.;
- h sérhverja tilkynningu samkvæmt ákvæðum 16 gr. og dagsetningu gildistöku uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 19. ágúst 1985 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðsins, aðildarríkja að menningarsáttmála Evrópu og ríkja sem boðið hefur verið að gerast aðilar að samningi þessum.

Samningur gegn misnotkun lyfja í íþróttum

Strassborg, 16. XI. 1989

Birtist í Stjórnartíðindum C 6/1991 en viðaukinn er hér í þýðingu þýðingamiðstöðvarinnar.

Safn Evrópusamninga/135

Inngangur

Aðildarríki Evrópuráðsins, önnur ríki sem aðilar eru að menningarsáttmála Evrópu, svo og önnur ríki sem undirritað hafa samning þennan;

sem hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að koma á nánari einingu meðal aðila þess í því skyni að vernda og koma í framkvæmd þeim hugsjónum og meginreglum sem eru sameiginleg arfleifð þeirra, svo og til þess að stuðla að framförum á sviði efnahags- og félagsmála;

sem gera sér grein fyrir því að íþróttum er ætlað að gegna mikilvægu hlutverki til heilsuverndar, við siðferðilegt og líkamlegt uppeldi, og til að auka skilning þjóða í milli;

sem hafa áhyggjur af vaxandi misnotkun lyfja og aðferða meðal karla og kvenna í öllu íþróttastarfi, og afleiðingum þess fyrir heilsu þeirra sjálfra og framtíð íþróttar;

sem er ljós sú hættu sem þeim siðferðilegu meginreglum og menntunargildum, sem fram koma í Ólympíska sáttmálanum, alþjóðasáttmála UNESCO um íþróttir og líkamsrækt og ályktun ráðherranefndar Evrópuráðsins nr. (76) 41 sem nefndur er „Evrópusáttmáli um íþróttir fyrir alla“, stafar af þessu vandamáli;

sem hafa í huga þær reglur, stefnumörk og yfirlýsingar sem alþjóðastofnanir á sviði íþróttar hafa samþykkt gegn lyfjamisnotkun;

sem gera sér grein fyrir því að opinber yfirvöld og hin frjálsu íþróttasamtök bera sameiginlega ábyrgð á baráttunni gegn lyfjamisnotkun í íþróttum, einkum til að tryggja að íþróttamót fari réttilega fram á grundvelli hugtaksins um „drengskap í leik og keppni“, og til að vernda heilsu þeirra sem leggja stund á íþróttir;

sem viðurkenna að yfirvöld og íþróttasamtök verða að hafa með sér samvinnu á öllum viðeigandi stigum í þessu skyni;

sem minnst þeirra ályktana um lyfjamisnotkun sem ráðstefna evrópskra íþróttamálaráðherra hefur samþykkt, einkum ályktunar nr. 1 sem samþykkt var á 6. fundi ráðstefnunnar í Reykjavík árið 1989;

sem minnst þess að ráðherranefnd Evrópuráðsins hefur þegar samþykkt ályktun (67) 12 um lyfjamisnotkun íþróttamanna, tilmæli R (79) 8 um lyfjamisnotkun í íþróttum, tilmæli R (84) 19 um „Evrópusáttmála gegn lyfjamisnotkun í íþróttum“ og tilmæli R (88) 12 um að stofna til eftirlits með lyfjamisnotkun utan keppni án viðvörunar;

sem minnst tilmæla nr. 5 um lyfjamisnotkun sem samþykkt voru á 2. alþjóðaráðstefnu ráðherra og yfirmanna í stjórnsýslu á sviði íþróttamála og líkamsræktar sem skipulögð var af UNESCO í Moskvu (1988);

sem þó eru staðráðin í að grípa sameiginlega til frekari og ákveðnari aðgerða til þess að draga úr og að lokum útrýma lyfjamisnotkun í íþróttum, á grundvelli þeirra siðferðisgilda og ráðstafana sem fram koma í löggæringum þessum,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr. – Markmið samningsins

Til að draga úr og að lokum útrýma lyfjamisnotkun í íþróttum skuldbinda aðilar sig til að gera nauðsynlegar ráðstafanir til framkvæmdar á samningi þessum innan þeirra marka sem ákvæði stjórnskipunarlaganna þeirra setja.

2. gr. – Skilgreining og gildissvið samningsins

- 1 Í samningi þessum
 - a merkir „lyfjamisnotkun í íþróttum“ það er íþróttafólki eru gefin eða það notar lyfjafræðilega sérgreind efni eða aðferðir,
 - b merkja „lyfjafræðilega sérgreind efni eða aðferðir“ flokka af efnum eða aðferðum, sbr. þó 2. tl., sem þar til bær alþjóðleg íþróttasamtök hafa bannað, og sem fram koma á skránni er samþykktar hafa verið af eftirlitsnefndinni samkvæmt ákvæðum b-liðar 1. tl. 11. gr.,
 - c merkir „íþróttafólk“ karla og konur sem reglulega taka þátt í skipulegri íþróttastarfsemi.
- 2 Þar til skrá yfir lyfjafræðilega sérgrein efni eða aðferðir hefur verið samþykkt af eftirlitsnefndinni samkvæmt b-lið 1. tl. 11. gr. skal skrá sú sem fram kemur í viðauka 1 við samning þennan gilda.

3. gr. – Samræming heima fyrir

- 1 Aðilar skulu samræma stefnu og aðferðir stjórnarstofnana og annarra opinberra stofnana sem baráttu gegn lyfjamisnotkun heyrir undir.
- 2 Skulu þeir sjá um að samningi þessum sé beitt, og einkum að farið sé að kröfum 7. gr., með því, þar sem við á, að fela framkvæmd sumra ákvæða samningsins tilnefndri íþróttastofnun innan eða utan ríkisgeirans, eða íþróttasamtökum.

4. gr. – Aðgerðir til að takmarka aðgang að og notkun á bönnuðum efnum og aðferðum

- 1 Aðilar skulu, þar sem við á, með lögum, reglugerðum eða stjórnislyuráðstöfunum (þar á meðal ákvæðum um eftirlit með flutningi, handhöfn, innflutningi, dreifingu og sölu) takmarka aðgöngu að bönnuðum efnum og aðferðum og notkun þeirra í íþróttum, einkum þó vefjaukandi sterum.
- 2 Í þessu skyni skulu aðilar, eða viðkomandi samtök utan ríkisgeirans, eftir því sem við á, taka mið af því hvort íþróttasamtök fylgi reglugerðum gegn lyfjamisnotkun á virkan hátt er styrkjum af almannafé er úthlutað til þeirra.
- 3 Aðilar skulu einnig
 - a aðstoða íþróttasamtök við að standa straum af kostnaði við lyfjaeftirlit og greiningu, annaðhvort með beinum framlögum eða styrkjum eða með því að taka tillit til kostnaðar við slíkt eftirlit og greiningu þegar tekin er ákvörðun um heildarupphæð framlaga eða styrkja til samtaka þessara.
 - b gera viðeigandi ráðstafanir til að koma í veg fyrir að þjálfunarstyrkir séu veittir íþróttafólki sem dæmt hefur verið í keppnisbann vegna brots á reglum um lyfjamisnotkun í íþróttum, á meðan á keppnisbanni stendur.
 - c hvetja til þess, þar sem við á, og greiða fyrir því að íþróttasamtök framkvæmi það lyfjaeftirlit sem þar til bær alþjóðleg íþróttasamtök krefjast í keppni og utan keppni.
 - d hvetja til þess og greiða fyrir því að íþróttasamtök geri samninga er heimili að meðlimir þeirra séu í öðrum löndum prófaðir af starfsliði sem falið er að annast eftirlit með lyfjamisnotkun.
- 4 Aðilar áskilja sér rétt til að setja sér reglur gegn lyfjamisnotkun og skipuleggja eftirlit gegn lyfjamisnotkun að eigin frumkvæði og á eigin ábyrgð, enda samræmist það þeim reglum samnings þessa sem við eiga.

5. gr. – Rannsóknarstofur

- 1 Hver aðili skuldbindur sig til þess
 - a að annað hvort stofna eða greiða fyrir því að sett verði á stofn á landsvæði sínu ein eða fleiri rannsóknarstofur til eftirlits gegn lyfjamisnotkun, sem leita megi löggildingu fyrir samkvæmt kröfum sem gerðar eru af viðkomandi alþjóðlegum íþróttasamtökum og viðurkendar af eftirlitsnefndinni samkvæmt b-lið 1. tl. 11. gr.; eða

- b aðstoða íþróttasamtök við að fá aðgang að slíkri rannsóknarstofu á landsvæði annars aðila.
- 2 Rannsóknarstofur þessar skulu hvattar til að:
 - a gera það sem gera þarf til að ráða, halda í, mennta og endurmennta hæft starfslíð,
 - b taka sér viðeigandi rannsóknar- og þróunarverkefni varðandi efni og aðferðir sem eru eða kunna að vera misnotaðar í íþróttum, svo og í greiningarlífefnafræði og lyfjafræði til að öðlast betri skilning á áhrifum hinna ýmsu efna á mannlíkamann og afreksgetu í íþróttum,
 - c birta og dreifa án tafar nýjum upplýsingum sem fram koma í rannsóknnum þeirra.

6. gr. – Fræðsla

- 1 Aðilar taka að sér að útbúa og fullvinna, í samvinnu við viðkomandi íþróttasamtök og fjölmiðla, þar sem við á, fræðsluefni og standa að kynningu þar sem lögð er áhersla á þá hættu fyrir heilsu manna sem stafar af lyfjamisnotkun og þann skaða sem hún veldur siðferðisgildum í íþróttum. Slíkri fræðslu og kynningarstarfsemi skal beint að æskufólki í skólum og íþróttafélögum, foreldrum þeirra, fullorðnu íþróttafólki, starfsmönnum íþróttahreyfingarinnar, leiðtogum og þjálfurum. Gagnvart þeim sem starfa í heilbrigðisþjónustunni skal lögð áhersla á siðferðisgildi sem læknisfræðin heldur í heiðri.
- 2 Aðilar skulu taka að sér að hvetja til og stuðla að rannsóknnum, í samvinnu við viðkomandi svæðasamtök, landssamtök og alþjóðleg íþróttasamtök, þar sem leitað er leiða við gerð leiðbeininga er varða líkamlega og sálfræðilega þjálfun sem byggist á vísindalegum forsendum og þar sem borin er virðing fyrir reisn einstaklingsins og heiðarleika.

7. gr. – Samvinna við íþróttasamtök um ráðstafanir sem þeim ber að gera

- 1 Aðilar skuldbinda sig til að hvetja íþróttasamtök, og alþjóðleg íþróttasamtök fyrir milligöngu þeirra, til að kveða á um og grípa til allra tiltækra ráðstafana, sem þau eru bær til að gera, gegn lyfjamisnotkun í íþróttum.
- 2 Í því skyni skulu aðilar hvetja íþróttasamtök til að skýra og samræma réttindi, skuldbindingar og skyldur hvers þeirra um sig, einkum með því að samræma:

- a reglur um eftirlit með lyfjamisnotkun á grundvelli þeirra reglna sem viðkomandi alþjóðleg íþróttasamtök hafa samþykkt;
 - b skrár sínar um bönnuð lyfjafræðilega sérgreind efni og aðferðir sem bannaðar eru með hliðsjón af skráum sem viðkomandi alþjóðleg íþróttasamtök hafa samþykkt;
 - c starfstilhögun við eftirlit með lyfjamisnotkun í íþróttum;
 - d meðferð agamála, þar sem taka skal tillit til viðurkenndra alþjóðlegra réttarfarsreglna og tryggja að virt séu grundvallarréttindi íþróttafólks sem grunað er, en meðal reglna þessara er
 - i að ákærvald og refsivald sé aðskilið;
 - ii að þeir sem í hlut eiga eigi rétt á að mál þeirra séu rannsökuð og rétt á aðstoð eða málsvara;
 - iii að fyrir hendi séu skýrar og framkvæmanlegar reglur um áfrýjun úrskurðar;
 - e tilhögun við að leggja virkar refsingar á embættismenn, lækna, dýralækna, þjálfara, sjúkraþjálfara og aðra starfsmenn eða aðstoðarmenn sem tengjast brotum íþróttafólks gegn reglum er banna lyfjamisnotkun í íþróttum;
 - f tilhögun um gagnkvæma viðurkenningu á keppnisbanni og annarri refsingu sem önnur íþróttasamtök í sama landi eða í öðrum löndum hafa lagt á.
- 3 Aðilar skulu ennfremur hvetja íþróttasamtök til að:
- a koma á eftirliti með lyfjamisnotkun svo oft að það beri árangur, ekki aðeins í keppni heldur einnig hvenær sem henta þykir utan keppni án undangenginnar viðvörunar, og skal við eftirlit gætt sanngirni í garð alls þess íþróttafólks, og því m.a. þannig hagað að fólk sem valið er til prófunar, þar sem við á af handahófi, sæti prófun og endurprófun, eftir því sem við á;
 - b gera samninga við íþróttasamtök annarra landa er leyfa að þar til bærir lyfjaprófunarhópar þeirra lyfjaprófi íþróttafólk sem stundar þar þjálfun;
 - c skilgreina og samræma reglur um hæfi íþróttafólks til að taka þátt í íþróttamótum, þar sem fyrirmæli um lyfjaeftirlit er að finna;
 - d stuðla að því að íþróttafólk taki sjálft virkan þátt í starfi alþjóðlegra íþróttasamtaka gegn lyfjamisnotkun í íþróttum;
 - e nýta til fulls þá aðstöðu til lyfjagreiningar á rannsóknarstofum sem um getur í 5. gr., bæði í og utan keppni.

- f kynna sér vísindalegar þjálfunaraðferðir og semja leiðbeiningar sem hæfa hverri íþróttagrein, til verndar íþróttafólki á öllum aldri.

8. gr. – Alþjóðleg samvinna

- 1 Aðilar skulu hafa nána samvinnu um mál sem samningur þessi tekur til, og skulu hvetja til hliðstæðrar samvinnu milli íþróttasamtaka sinna.
- 2 Aðilar skuldbinda sig til:
 - a að hvetja íþróttasamtök sín til að starfa þannig að stuðlað sé að því að ákvæðum samnings þessa sé beitt innan allra viðkomandi alþjóðlegra íþróttasamtaka sem þau tengjast, einnig með því að viðurkenna ekki meint heimsmet eða svæðismet nema því fylgi staðfest skýrsla um neikvætt lyfjapróf;
 - b að stuðla að samvinnu starfsfólks rannsóknarstofa sem settar hafa verið á stofn eða starfa samkvæmt 5. gr.; og
 - c að koma á tvíhliða og fjölhliða samvinnu milli viðeigandi stofnana, stjórnvalda og samtaka til þess að þeim markmiðum sem sett eru fram í 1. tl. 4. gr. verði einnig náð á alþjóðlegum vettvangi.
- 3 Aðilar sem hafa rannsóknarstofur sem settar voru á stofn eða starfa samkvæmt 5. gr. skuldbinda sig til að aðstoða aðra aðila þannig að þeir öðlist þá reynslu, kunnáttu og tækni sem nauðsynleg er til að setja á stofn eigin rannsóknarstofur.

9. gr. – Afhending upplýsinga

Hver aðili skal senda aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins allar viðeigandi upplýsingar á einhverju hinna opinberu tungumála Evrópuráðsins um aðgerðir á sviði löggjafar og aðrar ráðstafanir sem hann gerir til að fara að ákvæðum samnings þessa.

10. gr. – Eftirlitsnefnd

- 1 Eftirlitsnefnd er hér með stofnsett vegna samnings þessa.
- 2 Einn eða fleiri fulltrúar mega koma fram fyrir hönd hvers aðila innan eftirlitsnefndarinnar. Hver aðili skal hafa eitt atkvæði.
- 3 Hvert ríki sem um getur í 1. tl. 14. gr. getur átt áheyrnarfulltrúa í nefndinni.

- 4 Nefndin getur með samhljóða ákvörðun boðið hverju því ríki sem ekki er aðili að Evrópuráðinu eða samningnum, svo og íþróttasamtökum eða öðrum fagsamtökum sem láta sig störf hennar varða, að senda áheyrnarfulltrúa á einn eða fleiri fundi hennar.
- 5 Aðalframkvæmdastjóri kallar nefndina saman. Fyrsta fund skal halda svo skjótt sem auðveldlega er unnt, og eigi síðar en ári eftir að samningur þessi öðlast gildi. Skal hún síðan koma saman, hvenær sem þörf krefur, að frumkvæði aðalframkvæmdastjóra eða aðila.
- 6 Meirihluti aðila nægir til þess að fundur nefndarinnar sé löglegur.
- 7 Fundir nefndarinnar skulu haldnir fyrir luktum dyrum.
- 8 Nefndin semur og samþykkir samhljóða eigin fundarskóp í samræmi við ákvæði samnings þessa.

11. gr.

- 1 Eftirlitsnefndin skal fylgjast með framkvæmd samnings þessa. Einkum getur hún:
 - a endurskoðað ákvæði samningsins og athugað hverjar þær breytingar sem þörf er á að gera;
 - b samþykkt skrá um lyfjafræðilega sérgreind efni og aðferðir sem þar til bær alþjóðleg íþróttasamtök hafa bannað, sbr. 1. og 2. tl. 2. gr., og breytingar á henni, og kröfur sem samtök þessi hafa samþykkt til löggildingar á rannsóknarstofum, svo og breytingar á þeim, sbr. a-lið 1. tl. 5. gr., og ákveða gildistökudag þessara ákvarðana;
 - c ráðfært sig við viðeigandi íþróttasamtök;
 - d sent aðilum tillögur um ráðstafanir sem gera skuli vegna samnings þessa;
 - e gert tillögur um hentugar ráðstafanir til að veita viðkomandi alþjóðastofnunum og almenningi upplýsingar um störf sem unnin eru innan ramma samnings þessa;
 - f sent ráðherranefndinni tillögur um að bjóða ríkjum sem ekki eiga aðild að Evrópuráðinu aðild að samningi þessum;
 - g lagt hvað það til sem kann að gera samning þennan áhrifaríkari.
- 2 Til þess að sinna skyldum sínum getur nefndin, að eigin frumkvæði, kallað saman fundi sérfræðinga.

12. gr.

Að afloknum hverjum fundi skal eftirlitsnefndin senda ráðherranefnd Evrópuráðsins skýrslu um störf sín og virkni samningsins.

13. gr. – Breytingar á samningsgreinum

- 1 Aðili, ráðherranefnd Evrópuráðsins og eftirlitsnefndin geta lagt fram tillögur um breytingar á greinum samnings þessa.
- 2 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda sérhverja breytingartillögu til ríkja, sem talin eru upp í 14. gr., og sérhvers ríkis sem gerst hefur aðili eða boðin hefur verið aðild að samningi þessum skv. 16. gr.
- 3 Sérhver breyting, sem aðili eða ráðherranefndin leggur til, skal send eftirlitsnefndinni að minnsta kosti tveimur mánuðum fyrir fund þar sem hún verður til umfjöllunar. Eftirlitsnefndin skal láta ráðherranefndinni í té álit sitt á breytingartillögunni, að höfðu samráði við viðkomandi íþróttasamtök þar sem við á.
- 4 Ráðherranefndin skal taka breytingartillöguna til athugunar svo og sérhvert álit frá eftirlitsnefndinni og getur samþykkt breytinguna.
- 5 Texta sérhverrar breytingar sem ráðherranefndin hefur samþykkt í samræmi við 4. tl. þessarar greinar skal komið til aðilanna til samþykktar.
- 6 Breyting sem samþykkt hefur verið í samræmi við 4. tl. þessarar greinar skal ganga í gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er einn mánuður frá því að allir aðilar hafa tilkynnt aðalframkvæmdastjóra um samþykkt.

Lokaákvæði

14. gr.

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins, önnur ríki sem aðilar eru að menningarsáttmála Evrópu, og ríki sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa, og geta þau látið í ljósi samþykki sitt um að vera bundin ákvæðum hans með:
 - a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki, eða
 - b undirritun með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki ásamt síðari fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki.

- 2 Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

15. gr.

- 1 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er mánuður frá þeim degi er fimm ríki, þar á meðal fjögur aðildarríki Evrópuráðsins, hafa látið í ljósi samþykki sitt um að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði 14. gr.
- 2 Gagnvart ríki sem undirritar samninginn og síðar lætur í ljósi samþykki sitt um að vera bundið af honum skal hann öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er einn mánuður frá undirritunardegi eða þeim degi er fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjal er afhent.

16. gr.

- 1 Eftir gildistöku samnings þessa getur ráðherranefnd Evrópuráðsins að höfðu samráði við aðilana boðið hvaða ríki sem er, sem ekki er aðili að Evrópuráðinu, að gerast aðili að honum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem tilskilinn er í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða atkvæðum fulltrúa samningsríkjanna sem rétt eiga til setu í nefndinni.
- 2 Gagnvart ríki sem þannig gerist aðili skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinni er einn mánuður frá þeim degi sem aðildarskjal er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

17. gr.

- 1 Hvert ríki getur við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi á að ná til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins látið samning þennan ná til hvaða annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Gagnvart slíku landsvæði skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðinn er einn mánuður frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík yfirlýsing.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt undanfarandi tveimur tölulíðum má afturkalla fyrir hvert það landsvæði sem þar er greint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra. Afturköllunin tekur gildi

fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.

18. gr.

- 1 Hver aðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögn tekur gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi að aðalframkvæmdastjóra berst tilkynningin.

19. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðilum, öðrum aðildarríkjum ráðsins, öðrum ríkjum sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu, ríkjum sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa og sérhverju ríki sem gerst hefur aðili eða boðin hefur verið aðild að samningi þessum um:

- a sérhverja undirritun skv. 14. gr.,
- b afhendingu sérhvers fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- og aðildarskjals skv. 14. eða 16. gr.,
- c sérhvern gildistökudag samnings þessa skv. 15. og 16. gr.,
- d sérhverjar upplýsingar sem sendar eru skv. 9. gr.,
- e sérhverja skýrslu sem gerð er skv. 12. gr.,
- f sérhverja breytingartillögu eða breytingu sem samþykkt er skv. 13. gr., og dag þann er breytingin öðlast gildi.,
- g sérhverja yfirlýsingu sem gefin er skv. 17. gr.,
- h sérhverja tilkynningu skv. 18. gr., og dag þann er uppsögn öðlast gildi.,
- i sérhverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 16. nóvember 1989 á ensku og frönsku í einu eintaki sem skal varðveitt í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til sérhvers aðildarríkis Evrópuráðsins, annarra ríkja sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu, ríkja sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa og sérhvers ríkis sem boðið er að gerast aðili að honum.

Viðauki¹

Skrá yfir flokka bannaðra efna og bannaðar aðferðir

I. Flokkar bannaðra efna

- A. Örvandi efni
- B. Deyfi- og verkjalyf
- C. Vefjaaukandi efni
- D. Þvagræsilyf
- E. Peptíð og sykurprótínahormónar og hliðstæð efni

II. Bannaðar aðferðir

- A. Misnotkun blóðgjafar
- B. Lyfjafræðilegar, efnafræðilegar og líkamlegar aðferðir til blekkinga

III. Flokkar fíkniefna sem eru háð tilteknum takmörkunum

- A. Áfengi
- B. Marjúana
- C. Staðdeyfilyf
- D. Barksterar
- E. Beta-letjandi efni (Beta-blokkarar)

I. Flokkar bannaðra efna

Bönnuð efni skiptast í eftirtalda flokka:

- A. Örvandi efni.
- B. Deyfi- og verkjalyf
- C. Vefjaaukandi efni
- D. Þvagræsilyf
- E. Peptíð og sykurprótínahormónar og hliðstæð efni

Ekki má nota neitt efni sem tilheyrir bönnuðum flokki, jafnvel þótt það sé ekki talið upp sem dæmi. Af þessum sökum er hugtakið „skyld efni“ notað hér. Hugtakið á við þau efni sem teljast skyld flokknum vegna lyfjafræðilegrar verkunar sinnar og/eða skyldleika í byggingu.

A. Örvandi efni

Dæmi um bönnuð efni úr flokki (A):

amíneptín, amífenasól, amfetamínefni, brómantan, kaffín*, karfedón, kókaín, efedrínefni**, fenkamfamín, mesókarb, pentýlentetrasól, pipradól, salbútamól***, salmeteról***, terbútalín***, og skyld efni.

* Að því er kaffín varðar veltur jákvæð svörun á styrk kaffíns í þvagi. Hann má ekki vera meiri en 12 míkrógrömm á hvern millílítra.

1. Frá 1. apríl 1998. Eftirlitsnefndin endurskoðar viðaukann reglulega með hliðsjón af skrá Alþjóðaólympíunefndarinnar yfir bönnuð efni og bannaðar aðferðir. Upplýsingar um hvar megí nálgast nýjustu útgáfu er að finna á skýringasíðu næst á undan efnisyfirliti.

** Að því er varðar efedrín, katín og metýlefedrín er jákvæð svörun skilgreind sem 5 míkrogrömm á hvern millílítra þvags. Að því er varðar fenýlprópanólámín og sýndarefedrín er jákvæð svörun skilgreind sem 10 míkrogrömm á hvern millílítra. Ef fleiri en eitt þessara efna finnast skal miða við samanlagt magn þeirra og ef það er umfram 10 míkrogrömm á millílítra telst sýnið jákvætt.

*** Leyft sem innöndunarlyf að því tilskildu að öndunarlæknir eða liðslæknir hafi áður gefið hlutaðeigandi heilbrigðisyfirvaldi skriflegt vottorð um slíka notkun efnisins.

ATH: Öll lyf sem innihalda imídasól eru leyfileg til staðbundinnar yfirborðsnotkunar, t.d. oxýmetasólín. Æðaprengjandi efni (t.d. adrenalín) má gefa með staðdeyfilyfjum. Fenýlefrínlyf til staðbundinnar yfirborðsnotkunar (t.d. í nef eða augu) eru leyfð.

B. Deyfi- og verkjalyf

Dæmi um bönnuð efni úr flokki (B):

dextrómóramíð, díamorfín (heróín), metadón, morfín, pentasósín, petídín og skyld efni.

Ath.: kóðín, dextrómetorfan, dextrópróoxýfen, díhýdrókóðín, dífenoxýlat, etýlmorfín, fólkóðín og própoxýfen eru leyfð efni.

C. Vefjaaukandi efni

Til vefjaaukandi efna teljast:

- 1) vefjaaukandi karlkynshormónar (AAS) og
- 2) beta-2-virk efni.

Dæmi um bönnuð efni úr flokki (C):

1. Vefjaaukandi karlkynshormónar

andróstenedíón, klosteból, dehydróepíandrósterón (DHEA), flúoxýmesterón, metandíenón, metenólón, nandrólón, oxandrólón, stanósólól, testósterón* og skyld efni.

* Sé hlutfall testósteróns (T) og epíttestósteróns (E) hærra en sex (6) á móti einum (1) í þvagi keppanda skal líta svo á að um brot sé að ræða nema sannað sé að þetta hlutfall stafi af lífeðlisfræðilegu eða sjúklegu ástandi, t.d. litlum útskilnaði epíttestósteróns, æxli sem myndar adrógen eða skorti á hvötum.

Ef T/E-hlutfall er hærra en 6 ber hlutaðeigandi heilbrigðisyfirvaldi skylda til að rannsaka málið áður en sýnið er úrskurðað jákvætt. Skriða skal ítarlega skýrslu með yfirliti yfir fyrri próf, síðari próf og niðurstöður rannsókna á hormónastarfsemi. Ef ekki eru til eldri próf skal prófa íþróttamanninn fyrirvaralaust a.m.k. einu sinni í mánuði á þriggja mánaða tímabili. Niðurstöður þessara prófa skulu fylgja skýrslunni. Ef skortur er á samvinnu við rannsóknina verður sýnið úrskurðað jákvætt.

2. Beta-2-virk efni

Beta-2-virk efni geta haft mikil vefjaaukandi áhrif ef þau eru gefin kerfisbundið.

klenbúteról, fenóteról, salbútamól, salmeteról, terbútalín og skyld efni.

D. Þvagræsilyf

Dæmi um bönnuð efni úr flokki (D):

asetasólámíð, búmetaníð, klórpalídón, etakrýnsýra, fúrósemíð, hýdróklórópíasið, mannítól*, mersalýl, spírónólaktón, triamteren og skyld efni.

* Bannað að gefa í æð.

E. Peptíð og sykurprótínahormónar og hliðstæð efni

Dæmi um bönnuð efni úr flokki (E):

1. Æðabelgsgónadótrófin (kynhormónakveikja) úr mönnum (hCG - human chorionic gonadotrofin);
2. Barktrófin (ACTH);
3. Vaxtarhormón (hGH - sómatótrófin);

Allir viðkomandi losunarpættir (og hliðstæð efni) fyrrgreindra efna eru einnig bannaðir.

4. Erýtrópíetín (EPO, rauðkornavaki)

II. Bannaðar aðferðir

Eftirtaldir aðferðir eru bannaðar:

Misnotkun blóðgjafar

Misnotkun blóðgjafar er að gefa íþróttamanni heilblóð, rauð blóðkorn og skyld blóðefni. Áður kann blóð að hafa verið tekið úr íþróttamanninum sem heldur æfingum áfram þrátt fyrir blóðtöku.

Lyfjafræðilegar, efnafræðilegar og líkamlegar aðferðir til blekkinga

Til lyfjafræðilegra, efnafræðilegra og líkamlegra aðferða til blekkinga telst notkun efna og aðferða sem breyta, miða að því að breyta, eða gera má ráð fyrir að breyti, áreiðanleika og gildi þvagsýna sem eru notuð við lyfjaeftirlit, þar á meðal hvers konar notkun þvagleggs, þvagskipti og/eða breytingar á þvagi, hindraður útskilnaður nýrna, t.d. með próbenesíði og skyldum efnum, og gjöf epítéstósteróns* eða brómantans sem miðar að því að breyta testósterón- og epítéstósterónmælingu.

* Ef styrkur epítéstósteróns í þvagi er meira en 200 nanógrömm á millílítra skulu fara fram rannsóknir í samræmi við 1. tölulið C-liðar í I. hluta.

Ekki skal tekið tillit til þess hvort notkun bannaðs efnis eða aðferðar hafi borið árangur eður ei. Það telst brot að reyna að nota eða hafa notað bannað efni eða aðferð.

III. Flokkar fíkniefna sem eru háð tilteknum takmörkunum

A. Áfengi

Samkvæmt samkomulagi við alþjóðleg íþróttasambönd og þar til bær yfirvöld er heimilt að gera etanolprófun. Niðurstöður kunna að varða viðurlögum.

B. *Marijúana*

Samkvæmt samkomulagi við alþjóðleg íþróttasambönd og þar til bær yfirvöld er heimilt að gera kannabisefnaprófun (marijúana, hass). Niðurstöður kunna að varða viðurlögum.

C. *Staðdefilyf*

Staðdefilyf til innspýtinga eru leyfð með eftirtöldum skilyrðum:

- a) að notað sé búpívakaín, lídókaín, mepívakaín, prókaín o.s.frv. en ekki kókaín. Heimilt er að nota æðapregjandi efni (t.d. adrenalín) með staðdefilyfjum.
- b) að aðeins séu gefnar staðbundnar innspýtingar eða innspýtingar í liði,
- c) að það sé talið nauðsynlegt af læknisfræðilegum ástæðum.

Samkvæmt samkomulagi við alþjóðleg íþróttasambönd og þar til bær yfirvöld kann að vera nauðsynlegt að tilkynna um leyfilega notkun nema hún tengist tannlækningum. Áður en keppni hefst skal leggja skriflega skýrslu um slíka notkun fyrir hlutaðeigandi heilbrigðisyfirvöld þar sem fram kemur, meðal annars, greining, magn og inngjafarleið en sé lyf gefið á meðan á keppni stendur skal skila slíkri skýrslu strax að lokinni innspýtingu.

D. *Barksterar*

Notkun barkstera er bönnuð nema:

- a) til staðbundinnar yfirborðsnotkunar (við endaparm, í eyru, á húð, í nef og í augu), en ekki í endaparm;
- b) til innöndunar;
- c) til innspýtingar staðbundið eða í lið.

Komið hefur verið á tilkynningaskyldu íþróttamanna sem þurfa barkstera til innöndunar í keppni vegna astma. Óski liðslæknir eftir að gefa keppanda barkstera til innöndunar eða með staðbundinni innspýtingu eða innspýtingu í lið ber honum að afhenda hlutaðeigandi heilbrigðisyfirvöldum skriflega skýrslu áður en keppni fer fram.

E. *Beta-letjandi efni (Beta-blokkarar)*

Dæmi um beta-letjandi efni (Beta-blokkara):

asebútólól, alprenólól, atenólól, labetalól, metóprólól, nadólól, oxprenólól, própranolól, sótalól og skyld efni.

Samkvæmt reglum alþjóðlegra íþróttasambanda verða gerðar prófanir í sumum íþróttagreinum að ákvörðun þar til bærra yfirvalda. Niðurstöður kunna að varða viðurlögum.

Samantekt um reglur alþjóðaólympíunefndarinnar (IOC) um þau efni sem lækni er skylt að tilkynna skriflega um

Efni	Bannað	Leyft en tilkynningarskilyrt	Leyft án tilkynningar
Valin beta-virk efni*	- Inntaka um munn - Innspýting	- Innöndun	
Barksterar	- Inntaka um munn - Innspýting - Um endaparm	- Innöndun - Staðbundin innspýting - Innspýting í lið	- Staðbundin yfirborðsnotkun (við endaparm, í eyru, á húð, í nef, í augu)
Staðbundin deyfing**	- Innspýting		- Tannlækningar - Staðbundin innspýting*** - Innspýting í lið***

* salbútamól, salmeteról, terbútalín; öll önnur beta-virk efni eru bönnuð.

** nema kókaín, sem er bannað.

*** Samkvæmt samkomulagi við tiltekin alþjóðleg íþróttasambönd kann tilkynning að vera nauðsynleg í sumum íþróttagreinum.

Samantekt um mörk fyrir þéttni efna í þvagi og ber rannsóknarstofum, sem alþjóðaólympíunefndin viðurkennir, að skýra frá því ef farið er yfir þau

katín	> 5 míkrogrömm/millilíttra
efedrín	> 5 míkrogrömm/millilíttra
epítéstósterón	> 200 nanógrömm/millilíttra
metýlefedrín	> 5 míkrogrömm/millilíttra
morfín	> 1 míkrogrömm/millilíttra
fenýlprópanólamín	> 10 míkrogrömm/millilíttra
sýndarefedrín	> 10 míkrogrömm/millilíttra
T/E-hlutfall	> 6

Listi yfir dæmi um bönnuð efni

Viðvörðun: Þessi listi yfir bönnuð efni er ekki tæmandi. Mörg efni, sem ekki eru talin upp í þessum lista, eru bönnuð samkvæmt hugtakinu „skylt efni“.

Öllum íþróttamönnum er eindregið ráðlagt að nota aðeins lyf að læknisráði og ganga úr skugga um að þau innihaldi aðeins efni sem ekki eru bönnuð [af lækna-nefnd IOC eða] þar til bærum yfirvöldum.

Þegar íþróttamanni er gert að gangast undir lyfjapróf er mjög brýnt að í opinberu lyfjaprófskýrslunni sé greint frá öllum lyfjum og efnum sem hann hefur tekið eða verið gefið næstu þrjá daga á undan.

Örvandi efni:

amíneptín, amfepramón, amífenasól, amfetamín, bambúteról, brómantan, kaffín, karfedón, kátín, kókaín, króprópamíð, krótetamíð, efedrín, etamívan, etílamfetamín, etílefrín, fenkamfamín, fenetyllín, fenflúramín, formóteról, heptamínól, metýlendíoxýamfetamín, mafenorex, mefentermín, mesókarb, metamfetamín, metoxýfenamín, metýlefedrín, metýlfenídat, níketamíð, norfenflúramín, parahýdroxýamfetamín, pemólín, pentýlentetrasól, fendímetrasín, fentermín, fenýlprópanólamín, fóledrín, pípradol, prólintan, própýlhexedrín, sýndarefedrín, repróteról, salbútamól, salmeteról, selegilín, strýknín, terbútalín,

Deyfi- og verkjalyf:

dextrómóramíð, díamorfín (heróín), hýdrókódón, metadón, morfín, pentasósín, petídín,

Vefjaaukandi efni:

andróstenedíon, bambúteról, boldenón, klenbúteról, klosteból, danasól, dehydrolórmetýltestósterón, dehydrolepiandrósterón (DHEA), díhydrotéstósterón, drostanólón, fenóteról, formóteról, flúoxýmesterón, formebólón, gestrínón, mesterólón, metandíenón, metenólón, metandríól, metýltestósterón, míbólerón, nandrólón, nóretandrólón, oxandrólón, oxýmesterón, oxýmetólón, repróteról, salbútamól, salmeteról, stanósólól, terbútalín, testósterón, trenbólón,

Þvagræsilyf:

asetasólamíð, bendróflúrmetíasið, búmetaníð, kanrenón, klórpalídón, etakrýnsýra, fúrósemið, hýdróklórþíasið, indapamíð, mannítól, mersalýl, spírónólaktón, tríamteren,

Efni sem dylja

brómantan, epítéstósterón, próbenesið,

Peptíðhormónar

ACTH, erýtrópíetín (EPO, rauðkornavaki), hCG, hGH,

Beta-letjandi efni (beta-blokkarar):

asebútólól, alprenólól, atenólól, betaxólól, bísóprólól, búnólól, labetalól, metóprólól, nadódól, oxprenólól, própranolól, sótalól.

Fjölmiðlar

Evrópusamningur um sjónvarpsútsendingar yfir landamæri

Strassborg, 5. V. 1989

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/132

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki sem eiga aðild að menningar-sáttmála Evrópu og hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna í því skyni að vernda og koma í framkvæmd þeim hugsjónum og meginreglum sem eru sameiginleg arfleifð þeirra,

hafa í huga að reisin og jafngildi allra manna eru grunnþættir í þessum meginreglum,

hafa í huga að tjáningar- og upplýsingafrelsi, eins og það birtist í 10. gr. samningsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis, er ein af grunnreglum lýðræðislegs þjóðfélags og eitt af grunnskilyrðunum fyrir framþróun þess og þróun hvers einstaklings,

árétta að þau eru eindregið fylgjandi meginreglunum um frjálst streymi upplýsinga og hugmynda og sjálfstæði útvarpsrekenda, enda eru þær ómissandi grundvöllur útvarpsstefnu þeirra,

staðfesta mikilvægi útvarps fyrir þróun menningar og frjálsa skoðana-myndun við aðstæður sem gera kleift að standa vörð um fjölhyggju og jöfn tækifæri fyrir alla lýðræðislega hópa og stjórnmálaflokka,

eru sannfærð um að áframhaldandi þróun upplýsinga- og fjarskipta-tækni eigi að styrkja réttinn til að setja fram, leita, taka við og miðla upplýsingum og hugmyndum, óháð landamærum og því hvaðan upplýsingarnar koma,

vilja auka úrval í dagskrárþjónustu fyrir almenning og auðga með því evrópska arfleifð og þróa skapandi starf á sviði hljóð- og myndmiðlunar og eru staðráðin í að ná þessu menningarlega markmiði með því að gera átak til að auka framleiðslu og dreifingu á vönduðu dagskrár-efni og koma þannig til móts við væntingar almennings á sviði stjórnmála, menntunar og menningar,

viðurkenna þörfina á að styrkja heildarramma hinna sameiginlegra reglna,

hafa í huga ályktun nr. 2 og yfirlýsingu fyrstu evrópsku ráðherraráðstefnunnar um stefnu í fjölmiðlamálum,

vilja þróa þær meginreglur sem felast í tilmælum Evrópuráðsins um meginreglur í sjónvarpsauglýsingum, um jafnrétti kynjanna í fjölmiðl-

um, um notkun gervitungla til sjónvarps- og hljóðvarpssendinga og um stuðning við framleiðslu hljóð- og myndmiðlunarefnis í Evrópu,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli – Almenn ákvæði

1. gr. – Markmið og tilgangur

Í samningi þessum er fjallað um dagskrárþjónustu sem felst í útsendingum. Tilgangurinn er að auðvelda útsendingar og endurvarp sjónvarpsdagskrár yfir landamæri samningsríkjanna.

2. gr. – Hugtök

Í þessum samningi er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir:

- a „útsending“: frumútsending sjónvarpsdagskrár, sem ætluð er almenningi til beinnar móttöku, frá sendi á jörðu niðri, um kapal eða um hvers kyns gervitungl, læst eða ólæst. Fjarskiptaþjónusta, sem sinnir óskum einstakra notenda, telst ekki útsending;
- b „endurvarp“: það að taka við og senda jafnóðum út heila og óbreytta sjónvarpsdagskrá, sem útvarpsrekendur senda út til almennings, eða stóra hluta hennar, óháð því hvað tækni er notuð;
- c „útvarpsrekandi“: einstaklingur eða lögaðili sem setur saman sjónvarpsdagskrá fyrir almenning og sendir hana út eða fær þriðja aðila til að senda hana út, heila og óbreytta;
- d „dagskrá“: allir liðir tiltekinnar sjónvarpsdagskrár sem send er út af tilteknum útvarpsrekanda í skilningi síðustu málsgreinar;
- e „evrópskt hljóð- og myndmiðlunarefni“: hugverk sem eru framleidd, sjálfstætt eða í félagi við aðra, undir stjórn evrópskra einstaklinga eða lögaðila;
- f „auglýsing“: opinber tilkynning sem er ætlað að hvetja til sölu, kaupa eða leigu á vöru eða þjónustu, afla stuðnings við málstað eða hugmynd eða hafa einhver önnur áhrif sem auglýsandi æskir og honum hefur verið veittur útsendingartími fyrir gegn greiðslu eða svipuðu endurgjaldi;
- g „kostun“: það þegar einstaklingur eða lögaðili, sem stundar ekki útvarpsrekstur eða framleiðslu hljóð- og myndmiðlunarefnis, tekur

þátt í að fjármagna dagskrá, beint eða óbeint, í þeim tilgangi að kynna nafn sitt, vörumerki eða ímynd.

3. gr. – Gildissvið

Þessi samningur skal gilda um hverja þá sjónvarpsdagskrá sem send er út eða endurvarpað af aðilum eða með tæknilegum aðferðum innan lögsögu samningsríkis, hvort heldur er um kapal, með sendi á jörðu niðri eða gervitungli, og unnt er að ná beint eða óbeint, í einu eða fleiri samningsríkjum.

4. gr. – Móttöku- og endurvarpsfrelsi

Samningsríkin skulu tryggja tjáningar- og upplýsingafrelsi í samræmi við 10. gr. samningsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis og þau skulu ábyrgjast móttökufrelsi og ekki takmarka endurvarp sjónvarpsdagskrár, sem uppfyllir skilmála þessa samnings, á landsvæði sínu.

5. gr. – Skyldur útsendingarríkja

- 1 Hvert útsendingarríki skal sjá til þess, með viðeigandi aðferðum og með hjálp þar til bærra stofnana sinna, að allar sjónvarpsdagskrár sem sendar eru út af aðilum eða með tæknilegum aðferðum innan lögsögu þess í skilningi 3. gr. uppfylli skilmála þessa samnings.
- 2 Í þessum samningi skal útsendingarríki teljast:
 - a þegar um ræðir útsendingar frá sendi á jörðu niðri, samningsríkið þar sem upphafleg útsending fer fram;
 - b þegar um ræðir útsendingar um gervitungli:
 - i samningsríkið þar sem jarðstöðin er staðsett;
 - ii samningsríkið sem veitir aðgang að tíðni eða flutningsgetu gervitungls, ef jarðstöðin er staðsett í ríki sem á ekki aðild að þessum samningi;
 - iii samningsríkið þar sem útvarpsrekandinn hefur aðsetur ef ekki hefur verið skorið úr um ábyrgð samkvæmt i- og ii-lið.
- 3 Ef sjónvarpsdagskrá, sem er send út frá ríkjum sem eiga ekki aðild að þessum samningi, er endurvarpað af aðilum eða með tæknilegum aðferðum innan lögsögu samningsríkis í skilningi 3. gr., skal samningsríkið, sem útsendingarríki, sjá til þess með viðeigandi aðferðum og með hjálp þar til bærra stofnana sinna að skilmálar þessa samnings séu uppfylltir.

6. gr. – Miðlun upplýsinga

- 1 Tilgreina skal skyldur útvarpsrekanda skýrt og skilmerkilega í heimild, sem gefin er út af þar til bæru yfirvaldi hvers samningsríkis, eða samningi sem sama yfirvald gerir við hann eða með öðrum lagagerningi.
- 2 Þar til bært yfirvald útsendingarríkisins skal veita upplýsingar um útvarpsrekandann, sé þess óskað. Meðal þessara upplýsinga skal að minnsta kosti vera nafn eða heiti, aðsetur og staða útvarpsrekandans, nafn lögmanns hans, samsetning höfuðstóls, eðli, tilgangur og aðferð við fjármögnun sjónvarpsdagskrárinnar sem útvarpsrekandinn sendir eða hyggst senda út.

II. kafli – Dagskrágerð

7. gr. – Skyldur útvarpsrekanda

- 1 Í öllum dagskrárlíðum skal, að því er varðar framsetningu og innihald, sýnd virðing fyrir mannlegri reisn og grundvallarréttindum manna.

Einkum skulu þeir ekki:

- a vera ósæmilegir, einkum skulu þeir ekki vera klámfengnir,
 - b leggja óeðlilega áherslu á ofbeldi eða vera líklegir til að hvetja til kynþáttahatus.
- 2 Ekki skal setja dagskrárlíði, sem líklegt er að hamli líkamlegum, andlegum eða siðferðislegum þroska barna og unglinga, á þannig útsendingartíma að líklegt sé að þau horfi á þá.
 - 3 Útvarpsrekandinn skal sjá til þess að í fréttaflutningi séu staðreyndir og atburðir settir fram á heiðarlegan hátt og hvatt til frjálsrar skoðana-myndunar.

8. gr. – Réttur til andsvara

- 1 Hvert útsendingarríki skal sjá til þess að allir einstaklingar og lög-aðilar, óháð þjóðerni og búsetu, hafi tækifæri til að neyta réttar síns til andsvara eða leita annarra sambærilegra laga- eða stjórnsýsluúrræða vegna dagskrár sem send er út eða endurvarpað af aðilum eða með

tæknilegum aðferðum innan lögsögu hans í skilningi 3. gr. Einkum skal hann sjá til þess að tímasetningar og annað fyrirkomulag sem tengist því að neyta réttarins til andsvara sé með þeim hætti að unnt sé að neyta réttarins með góðu móti. Sjá skal til þess að neyta megi réttarins eða annarra sambærilegra laga- eða stjórnsýsluúrræða með góðu móti, bæði að því er varðar tímasetningar og fyrirkomulag.

- 2 Í þeim tilgangi skal heiti útvarpsrekandans, sem ber ábyrgð á dag-skránni, koma reglulega fram þar með viðeigandi hætti.

9. gr. – Aðgangur almennings að meiri háttar viðburðum

Hvert samningsríki skal kanna lagaúrræði til að koma í veg fyrir að réttur almennings til upplýsinga sé skertur við það að útvarpsrekandi neyti einkaréttar á útsendingu eða endurvarpi, í skilningi 3. gr., frá atburði sem almennur áhugi er á, þannig að stór hluti almennings á svæðum eins eða fleiri samningsríkja verði af því að fylgjast með atburðinum í sjónvarpi.

10. gr. – Menningarleg markmið

- 1 Hvert útsendingarríki skal sjá til þess, þar sem það er framkvæmanlegt og með viðeigandi hætti, að útvarpsrekendur noti meirihluta útsendingartíma síns fyrir evrópskt efni, að frátöldum þeim tíma sem ætlaður er fyrir fréttir, íþróttæfni, leikjapætti, auglýsingar og texta- varpsþjónustu. Ná ber þessu hlutfalli smám saman á grundvelli hentugra viðmiðana, með hliðsjón af skyldum útvarpsrekandans gagnvart áhorfendum að því er varðar upplýsingar, menntun, menningu og skemmtun.
- 2 Ef upp kemur ágreiningur milli móttökuríkis og útsendingarríkis um beitingu síðustu málsgreinar má skjóta málinu, að ósk annars ríkisins, til fastanefndarinnar og æskja ráðgefandi álits hennar. Ágreiningurinn skal ekki fá gerðardómsmeðferðina sem kveðið er á um í 26. gr.
- 3 Samningsríkin skuldbinda sig til þess að leita í sameiningu að heppilegustu aðferðum og leiðum til að styðja starfsemi og þróun evrópskrar framleiðslu, einkum í löndum sem hafa litla getu til að framleiða hljóð- og myndmiðlunarefni eða þar sem málsvæði eru lítil, án þess þó að gera upp á milli útvarpsrekenda.

- 4 Samningsríkin skulu, í þeim anda samvinnu og gagnkvæmrar aðstoðar sem er undirstaða þessa samnings, leitast við að komast hjá því að sjónvarpsdagskrá, sem er send út eða endurvarpað af aðilum eða með tæknilegum aðferðum innan lögsögu þeirra, í skilningi 3. gr., stofni fjölbreytni fjölmiðla og þróun kvikmyndaiðnaðarins í hættu. Í samræmi við það skal ekki senda kvikmyndaverk út í slíkri dagskrá fyrr en tvö ár eru liðin frá frumsýningu þess í kvikmyndahúsi, nema réttthafar þess og útvarpsrekandi komi sér saman um annað. Þegar um ræðir kvikmyndaverk, sem útvarpsrekandinn er meðframleiðandi að, skal þessi tími vera eitt ár.

III. kafli – Auglýsingar

11. gr. – Almennir staðlar

- 1 Allar auglýsingar skulu vera sanngjarnar og heiðarlegar.
- 2 Auglýsingar skulu ekki vera villandi og skulu ekki skaða hagsmuni neytenda.
- 3 Í auglýsingum, sem höfða til barna eða þar sem börn koma fram, skal forðast allt sem líklegt er að skaði hagsmuni barna og skal tekið tillit til þess hve viðkvæm þau eru.
- 4 Auglýsandi skal ekki hafa nein áhrif á innihald dagskrár.

12. gr. – Lengd

- 1 Heildarlengd auglýsinga skal ekki vera yfir 15% daglegs útsendingartíma. Þó má auka þetta hlutfall í 20% ef með eru talin bein tilboð til almennings um sölu, kaup eða leigu á vörum eða um þjónustu, að því tilskildu að auglýsingainnskot fari ekki yfir 15%.
- 2 Heildarlengd auglýsingainnskota á hverri klukkustund skal ekki fara yfir 20%.
- 3 Auglýsingar á borð við bein tilboð til almennings um sölu, kaup eða leigu á vörum eða um þjónustu skulu ekki fara fram úr einni klukkustund á dag.

13. gr. – Form og framsetning

- 1 Auglýsingar skulu vera auðþekkjanlegar sem slíkar og vera skýrt afmarkaðar frá öðru dagskrárefni með sjónrænum og/eða hljóðrænum hætti. Að meginreglu til skulu þær sendar út nokkrar saman í senn.
- 2 Óheimilar eru auglýsingar sem beita tækni til að hafa áhrif á fólk neðan marka meðvitaðrar skynjunar.
- 3 Duldar auglýsingar eru óheimilar, einkum er óheimilt að sýna vörur eða þjónustu í dagskrárliðum þannig að það nýtist sem auglýsing.
- 4 Í auglýsingum skal hvorki sjást né heyrast fólk sem að staðaldri flytur fréttir og fréttatengda dagskrárliði.

14. gr. – Staðsetning auglýsinga

- 1 Auglýsingum skal skjóta inn á milli dagskrárliða. Að uppfylltum skilyrðum 2.-5. mgr. þessarar greinar er einnig heimilt að skjóta auglýsingum inn í dagskrárliði enda sé þess gætt að slíkt hafi ekki áhrif á eðlilega framvindu þeirra og gildi, né skerði rétt rétthafa.
- 2 Í dagskrárliðum sem eru settir saman úr sjálfstæðum þáttum eða í íþróttadagskrám eða lýsingum viðburða eða sýningum sem eru svipaðar að uppbyggingu og á eru gerð hlé, skal aðeins skjóta inn auglýsingum á milli þátta eða í hléum.
- 3 Útsendingu mynd- og hljóðmiðlaverka á borð við leiknar kvikmyndir og myndir gerðar fyrir sjónvarp (að undanteknum þáttaröðum, framhaldspáttum, léttum skemmtidagskrám og heimildamyndum, sem eru lengri en 45 mínútur, má rjúfa einu sinni fyrir hvert 45 mínútna tímaskeið. Heimilt er að rjúfa útsendingu öðru sinni ef sýningartími er minnst 20 mínútum lengri en tvö eða fleiri full 45 mínútna tímaskeið.
- 4 Ef dagskrárliðir, aðrir en þeir sem um getur í 2. mgr., eru rofnir með auglýsingum skulu líða minnst tuttugu mínútur milli auglýsingahléa í sama dagskrárliði.
- 5 Ekki má skjóta auglýsingum inn í útsendingu á guðsþjónustu. Ekki skal heldur rjúfa með auglýsingum fréttir eða fréttatengda dagskrárliði, trúarlega dagskrá né dagskrá fyrir börn ef slíkir dagskrárliðir eru styttri en 30 mínútur. Ef áætlaður sýningartími þeirra er 30 mínútur eða lengri skulu ákvæði fyrri málsgreina gilda.

15. gr. – Auglýsingar fyrir tilteknar vörur

- 1 Óheimilt er að auglýsa tóbaksvörur.
- 2 Um auglýsingar fyrir hvers kyns áfenga drykki gilda eftirfarandi reglur:
 - a þeim má ekki beina sérstaklega að ólöggráða börnum eða ungmennum né sérstaklega sýna þau drekka áfenga drykki;
 - b í þeim má ekki tengja neyslu áfengis líkamlegri færni né heldur akstri;
 - c í þeim má ekki halda því fram að áfengi hafi lækningamátt eða að það sé örvandí, sefjandi eða leið til að leysa persónuleg vandamál;
 - d í þeim má ekki hvetja til óhóflegrar neyslu áfengis eða sýna bindindi eða hófdrykkju í neikvæðu ljósi;
 - e í þeim má ekki leggja óeðlilega áherslu á mikið áfengismagn drykkjanna sem jákvæðan eiginleika.
- 3 Óheimilt er að auglýsa lyf og lyfjameðferð sem einungis er unnt að fá gegn lyfseðli í landi útsendingarríkisins.
- 4 Auglýsingar fyrir öll önnur lyf og lyfjameðferð skulu vera auðþekkjanlegar sem slíkar, heiðarlegar, sannleikanum samkvæmar og sannreynanlegar og þær skulu uppfylla ákvæðið um verndun einstaklingsins gegn hættulegum áhrifum.

16. gr. – Auglýsingar sem beinast sérstaklega að einu samningsríki

- 1 Til að komast hjá því að samkeppni raskist og sjónvarpskerfi samningsríkis sé stofnað í hættu skulu auglýsingar, sem er sérstaklega og alloft beint til áhorfenda öðru samningsríki en útsendingarríkinu, ekki fara á svig við þær reglur sem gilda um sjónvarpsauglýsingar í því samningsríki.
- 2 Ákvæði síðustu málsgreinar gilda ekki ef:
 - a í umræddum reglum er gert upp á milli auglýsinga sem sendar eru út af aðilum eða með tæknilegum aðferðum innan lögsögu þess samningsríkis og auglýsingum sem sendar eru út af aðilum eða með tæknilegum aðferðum innan lögsögu annars samningsríkis; eða
 - b hlutaðeigandi samningsríki hafa gert með sér tvíhliða eða marghliða samning um þessi efni.

IV. kafli – Kostun

17. gr. – Almennir staðlar

- 1 Þegar dagskrárliður eða þáttaröð er kostuð, í heild eða að hluta, skal það koma skýrt fram með viðeigandi skjátexta í upphafi og/eða lok dagskrárliðar.
- 2 Kostunaraðili má aldrei hafa áhrif á innihald eða tímasetningu kostaðs dagskrárliðar þannig að það raski ábyrgð og ritstjórnarlegu sjálfstæði útvarpsrekanda að því er dagskrá varðar.
- 3 Í kostuðum dagskrárliðum má ekki hvetja til sölu, kaupa eða leigu á vörum eða þjónustu kostunaraðila eða þriðja aðila með því til dæmis að auglýsa slíka vöru eða þjónustu sérstaklega í þessum dagskrárliðum.

18. gr. – Bönnuð kostun

- 1 Einstaklingar eða lögaðilar, sem fást fyrst og fremst við framleiðslu eða sölu á vörum eða veitingu þjónustu, sem bannað er að auglýsa samkvæmt ákvæðum 15. gr., mega ekki kosta dagskrárliði.
- 2 Ekki má kosta fréttir né fréttatengda dagskrárliði.

V. kafli – Gagnkvæm aðstoð

19. gr. – Samstarf samningsríkjanna

- 1 Samningsríkin skuldbinda sig til að veita hvert öðru gagnkvæma aðstoð við framkvæmd þessa samnings.
- 2 Til að svo megi verða:
 - a skal hvert samningsríki tilnefna eitt eða fleiri yfirvöld og tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins um nafn og heimilisfang þeirra þegar skjölum um fullgildingu, viðurkenningu, samþykkt eða aðild þeirra er komið í vörslu;
 - b skal hvert samningsríki, sem hefur tilnefnt fleiri en eitt yfirvald, tilgreina valdsvið hvers yfirvalds í tilkynningunni sem um getur í a-lið.

- 3 Yfirvald sem samningsríki tilnefnir skal:
 - a veita upplýsingarnar sem mælt er fyrir um í 2. mgr. 6. gr. þessa samnings;
 - b veita upplýsingar um innlend lög og venjur á þeim sviðum, sem þessi samningur nær til, að beiðni yfirvalds sem annað samningsríki tilnefnir;
 - c eiga samstarf við yfirvöld sem önnur samningsríki tilnefna þegar gagn er að því, einkum þegar það getur aukið áhrif ráðstafana sem gerðar eru til að hrinda þessum samningi í framkvæmd;
 - d taka til umfjöllunar vandamál sem leiðir af beitingu þessa samnings og yfirvald, sem annað samningsríki tilnefnir, vekur athygli þess á.

VI. kafli – Fastanefnd

20. gr. – Fastanefnd

- 1 Stofna skal fastanefnd til að framfylgja samningi þessum.
- 2 Hvert samningsríki getur átt einn eða fleiri fulltrúa í fastanefndinni. Hver sendinefnd hefur eitt atkvæði. Efnahagsbandalag Evrópu skal, á þeim sviðum þar sem það hefur lögsögu, greiða atkvæði með jafn mörgum atkvæðum og nemur fjölda aðildarríkja þess sem eiga aðild að þessum samningi. Efnahagsbandalagið skal ekki greiða atkvæði þegar viðkomandi aðildarríki neyta atkvæðisréttar síns og öfugt.
- 3 Hverju því ríki, sem um getur í 1. mgr. 29. gr. og ekki á aðild að þessum samningi, er heimilt að senda áheyrnarfulltrúa á fundi fastanefndarinnar.
- 4 Fastanefndinni er heimilt að leita aðstoðar sérfræðinga við störf sín. Henni er heimilt, að eigin frumkvæði eða að beiðni viðkomandi aðila, að bjóða hverjum þeim aðila, alþjóðlegum eða innlendum, opinberum eða óopinberum, sem hefur tæknilega færni á þeim sviðum sem þessi samningur nær til, að eiga áheyrnarfulltrúa á einum funda sinna eða hluta hans. Ákvörðun um að bjóða slíkum sérfræðingum eða aðilum skal samþykkt með þremur fjórðu hlutum atkvæða í fastanefndinni.
- 5 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins kallar fastanefndina saman. Fyrsti fundur hennar skal haldinn innan sex mánaða frá gildistöku samningsins. Hún skal koma saman eftir það hvenær sem einn þriðji hluti

samningsríkja eða ráðherranefnd Evrópuráðsins óskar þess, eða að frumkvæði framkvæmdastjóra Evrópuráðsins í samræmi við ákvæði 2. mgr. 23. gr., eða að beiðni eins eða fleiri samningsríkja í samræmi við ákvæði c-liðar í 21. gr. og 2. mgr. 25. gr.

- 6 Fundur fastanefndarinnar er lögmætur þegar meirihluti aðilanna er mættur.
- 7 Með fyrirvara um ákvæði 4. mgr. þessarar greinar og 3. mgr. 23. gr. eru ákvarðanir fastanefndarinnar teknar af þremur fjórðu hlutum viðstaddra nefndarmanna.
- 8 Fastanefndin skal setja sér starfsreglur, með fyrirvara um ákvæði samnings þessa.

21. gr. – Störf fastanefndarinnar

Fastanefndin hefur það hlutverk að fylgjast með framkvæmd þessa samnings. Henni ber að:

- a leggja fyrir samningsríkin tillögur um framkvæmd samningsins;
- b leggja til nauðsynlegar breytingar á samningnum og kanna þær tillögur sem gerðar eru í samræmi við ákvæði 23. gr.;
- c athuga, að beiðni eins eða fleiri samningsríkja, atriði sem varða túlkun samningsins;
- d gera sitt besta til að finna vinsamlega lausn á hverjum þeim vandkvæðum sem vísað er til hennar í samræmi við ákvæði 25. gr.;
- e leggja fyrir ráðherranefndina tillögur um að bjóða öðrum ríkjum en þeim sem er getur í 1. mgr. 29. gr. að gerast aðilar að þessum samningi.

22. gr. – Skýrslur fastanefndarinnar

Eftir hvern fund skal fastanefndin senda samningsríkjunum og ráðherranefnd Evrópuráðsins skýrslu um umræður í nefndinni og ákvarðanir sem kunna að hafa verið teknar.

VII. kafli – Breytingar

23. gr. – Breytingar

- 1 Hvert samningsríki getur lagt til breytingar á þessum samningi.
- 2 Tilkynna skal framkvæmdastjóra Evrópuráðsins um allar breytingatilögur og hann sendir tilkynningu um þær til aðildarríkja Evrópuráðsins, annarra ríkja, sem aðild eiga að menningarsáttmála Evrópu, Efnahagsbandalags Evrópu og til ríkja utan ráðsins sem eiga aðild, eða hefur verið boðin aðild, að þessum samningi í samræmi við ákvæði 30. gr. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal kalla fastanefndina saman til fundar í fyrsta lagi tveimur mánuðum eftir að tilkynnt er um tillöguna.
- 3 Fastanefndin skal kanna allar breytingar sem lagðar eru til og leggja texta, sem þrjú fjórðu hlutar nefndarmanna hafa samþykkt, fyrir ráðherranefndina til samþykktar. Að fengnu samþykki hennar er textinn sendur áfram til samningsríkjanna til samþykktar.
- 4 Breytingar öðlast gildi á þrítugasta degi eftir að öll samningsríkin hafa tjáð framkvæmdastjóranum samþykki sitt.

VIII. kafli – Meint brot á þessum samningi

24. gr. – Meint brot á þessum samningi

- 1 Ef samningsríki kemst á snoðir um brot á þessum samningi skal það tilkynna útsendingarríkinu um meinta brotið og skulu ríkin tvö leitast við að leysa vandann á grundvelli ákvæða 19., 25. og 26. gr.
- 2 Ef meinta brotið er augljóst, greinilegt og alvarlegt, snertir brýna almannahagsmuni og varðar 7. gr. (1. eða 2. mgr.), 12. gr., 13. gr. (fyrsta málslið 1. mgr.), 14. gr. eða 15. gr. (1. eða 3. mgr.), og það er enn viðvarandi tveimur vikum eftir að tilkynningin er send, er móttökuaðilanum heimilt að stöðva um tíma endurvarp sjónvarpsdagsskrárinnar sem brotið varðar.
- 3 Í öllum öðrum tilvikum þegar um meint brot er að ræða, þó ekki brot sem kveðið er á um í 4. mgr., er móttökuaðilanum heimilt að stöðva um tíma endurvarp sjónvarpsdagsskrárinnar, sem brotið varðar, átta mánuðum eftir að tilkynningin er send, ef meint brot er enn viðvarandi.

- 4 Ekki er heimilt að stöðva endurvarp um tíma ef um ræðir meint brot á ákvæðum 3., 8., 9. eða 10. mgr. 7. gr.

IX. kafli – Lausn deilumála

25. gr. – Sáttargerð

- 1 Ef vandkvæði verða við framkvæmd þessa samnings skulu hlutaðeigandi samningsríki leitast við að ná sáttum.
- 2 Ef hvorugt samningsríkið mótmælir er fastanefndinni heimilt að kanna málið og bjóða samningsríkjunum aðstoð við að ná sáttum eins fljótt og auðið er og semja álitsgerð um málið ef við á.
- 3 Hlutaðeigandi samningsríki skuldbinda sig til að veita fastanefndinni tafarlaust allar upplýsingar og aðstoðu sem hún þarf til að sinna störfum sínum samkvæmt síðustu málsgrein.

26. gr. – Gerðardómur

- 1 Ef hlutaðeigandi ríki ná ekki sáttum í deilunni í samræmi við ákvæði 25. gr. er þeim heimilt að vísa henni til gerðardóms, ef bæði eru samþykkt og er kveðið á um málsmeðferðina fyrir gerðardóminn í viðaukanum við þennan samning. Ef ekki næst sátt um þetta innan sex mánaða frá fyrstu beiðni um byrjun sáttameðferðar er heimilt að leggja deiluna í gerðardóm að beiðni annars aðilans.
- 2 Samningsríki getur hvenær sem er lýst því yfir að það viðurkenni að beiting gerðardómsmeðferðarinnar, sem kveðið er á um í viðaukanum við þennan samning, sé sjálfkrafa skyldubundin, án sérstaks samnings, að því er varðar önnur samningsríki sem viðurkenna sömu skuldbindingu.

X. kafli – Aðrir milliríkjasamningar og innlend lög í samningsríkjunum

27. gr. – Aðrir milliríkjasamningar og -samþykktir

- 1 Samningsríki, sem eiga aðild að Efnahagsbandalagi Evrópu, skulu beita reglum bandalagsins í samskiptum sín á milli og því ekki beita

reglum þessa samnings nema að því leyti sem reglur bandalagsins ná ekki yfir tiltekin atriði.

- 2 Ekkert í þessum samningi kemur í veg fyrir að samningsríkin geri milli-ríkjasamninga þar sem bætt er við ákvæði hans, þeim breytt eða gildissvið þeirra rýmkað.
- 3 Þegar um ræðir tvíhliða samninga breytir þessi samningur ekki réttindum og skyldum samningsríkjanna sem felast í slíkum samningum og hafa ekki áhrif á að önnur samningsríki neyti réttar síns eða að þau ræki skyldur sínar samkvæmt þessum samningi.

28. gr. – Tengsl samningsins við innlend lög í samningsríkjunum

Ekkert í þessum samningi kemur í veg fyrir að samningsríkin beiti strangari og nákvæmari reglum en kveðið er á um í þessum samningi að því er varðar sjónvarpsdagskrár sem sendar eru út af aðilum eða með tæknilegum aðferðum innan lögsögu þeirra, í skilningi 3. gr.

XI. kafli – Lokaákvæði

29. gr. – Undirritun og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki, sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu, og fyrir Efnahagsbandalag Evrópu, með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 2 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að sjö ríki, þar af fimm aðildarríki Evrópuráðsins að minnsta kosti, lýsa sig samþykk því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar.
- 3 Ríki getur við undirritun, eða hvenær sem er síðar fyrir gildistöku samnings þessa gagnvart því ríki, lýst því yfir að það muni beita samningnum til bráðabirgða.

- 4 Samningurinn öðlast gildi gagnvart hverju ríki, sem um getur í 1. mgr. eða Evrópubandalaginu, sem síðar lýsir yfir samþykki sínu við að vera bundið af samningnum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.

30. gr. – Aðild annarra ríkja en aðildarríkja

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins, að hófðu samráði við samningsríkin, boðið öðrum ríkjum að gerast aðilar að samningi þessum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa samningsríkjanna sem eiga rétt til setu í nefndinni.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart öðrum ríkjum, sem gerast aðilar, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

31. gr. – Landsvæði sem samningurinn tekur til

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar lýst því yfir með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að samningurinn skuli taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningurinn öðlast gildi að því er varðar slíkt landsvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjóranum berst slík yfirlýsing.
- 3 Hverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, má afturkalla með tilkynningu til framkvæmdastjórans að því er varðar hvert það landsvæði sem um getur í slíkri yfirlýsingu. Afturköllunin tekur gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjóranum berst slík tilkynning.

32.gr. – Fyrirvarar

- 1 Við undirritun eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu:

- a getur hvert ríki lýst því yfir að það áskilji sér rétt til að takmarka endurvarp á landsvæði sínu, þó aðeins að því marki sem það brýtur í bága við innlenda löggjöf, að því er varðar útsendingar þar sem áfengir drykkir eru auglýstir samkvæmt reglum sem kveðið er á um í 2. mgr. 15. gr. samnings þessa;
- b getur Breska konungsríkið lýst því yfir að það áskilji sér rétt til að uppfylla ekki, að því er varðar auglýsingar á vindlum og píputóbaki sem Óháða útvarps- og sjónvarpstofnunin (Independent Broadcasting Authority) sendir út á jörðu niðri á landsvæði þess, þá skyldu, sem fram kemur í 1. mgr. 15. gr., að banna auglýsingar á tóbaksvörum.

Ekki má gera aðra fyrirvara.

- 2 Fyrirvari, sem er gerður í samræmi við undanfarandi málsgrein, má ekki vera tilefni mótmæla.
- 3 Hvert samningsríki, sem hefur gert fyrirvara samkvæmt 1. mgr., getur afturkallað hann, í heild eða að hluta, með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllunin öðlast gildi þegar framkvæmdastjórinn fær slíka tilkynningu.
- 4 Samningsríki, sem hefur gert fyrirvara við ákvæði samnings þessa, getur ekki krafist þess að annað samningsríki beiti því ákvæði. Þó er því heimilt að krefjast þess að ákvæðinu sé beitt ef fyrirvari þess varðar einungis hluta ákvæðisins, eða er bundinn skilyrðum, og að svo miklu leyti sem það hefur sjálft samþykkt það.

33. gr. – Uppsögn

- 1 Hvert samningsríki getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

34. gr. – Tilkynningar

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, öðrum ríkjum, sem eru aðilar að menningarsáttmála Evrópu, Efnahagsbandalagi Evrópu og öðrum ríkjum, sem hafa gerst aðilar eða hefur verið boðið að gerast aðilar að samningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,

- c hvern gildistökudag samnings þessa í samræmi við ákvæði 29. og 30. og 31. gr.,
- d hverja skýrslu sem gerð er í samræmi við ákvæði 22. gr.,
- e hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 5. maí 1989 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins, öðrum ríkjum, sem eru aðilar að menningar-sáttmála Evrópu, Efnahagsbandalagi Evrópu og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

VIÐAUKI – Gerðardómur

- 1 Beiðni um gerðardóm skal tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Í henni skal koma fram nafn hins deiluaðilans og efni deilunnar. Framkvæmdastjórinn sendir öllum aðilum að þessum samningi orðsendingu með þessum upplýsingum.
- 2 Ef til deilu kemur milli tveggja aðila þar sem annar er aðildarríki Efnahagsbandalags Evrópu en hinn er samningsríki skal beiðninni um gerðardóm beint bæði til aðildarríkisins og bandalagsins, sem skulu tilkynna framkvæmdastjóranum sameiginlega innan mánaðar frá því að beiðnin berst, um það hvort aðildarríkið eða bandalagið, eða aðildarríkið og bandalagið sameiginlega, verði deiluaðili í málinu. Ef slík tilkynning berst ekki innan fyrrnefndra tímamarka teljast aðildarríkið og bandalagið einn og sami deiluaðili að því er varðar beitingu ákvæða um skipan og málsmeðferð gerðardómsins. Sama gildir ef aðildarríki og bandalagið koma fram sameiginlega sem deiluaðili. Í tilvikum sem gert er ráð fyrir í þessari málsgrein skal lengja mánaðarfrestinn, sem gert er ráð fyrir í fyrsta málslið 4. mgr., í tvo mánuði.
- 3 Þrír skulu eiga sæti í gerðardóminum: hvor deiluaðili skal skipa einn gerðardómara; gerðardómaramir tveir, sem skipaðir eru með þessum hætti, skulu tilnefna þriðja gerðardómarann sem skal vera formaður gerðardómsins. Sá siðastnefndi skal ekki vera ríkisborgari deiluaðila, né heldur skal hann að jafnaði vera búsettur á landsvæði annars aðilans, vera starfsmaður hans eða hafa komið að málinu með öðrum hætti.
- 4 Ef annar aðillinn hefur ekki skipað gerðardómara innan mánaðar frá því að framkvæmdastjóri Evrópuráðsins tilkynnir um beiðnina skal formaður Mannréttindadómstóls Evrópu skipa hann að beiðni hins aðilans innan annars mánaðar. Ef formaður dómstólsins getur ekkert aðhafst eða er ríkisborgari deiluaðila, skal varaformaður dómstólsins eða elsti dómari hans sem til næst og er ekki ríkisborgari deiluaðila skipa hann. Sama málsmeðferð skal viðhöfð ef formaður gerðardómsins hefur ekki verið tilnefndur innan mánaðar frá skipan annars gerðardómarans sjá um tilnefninguna.
- 5 Ákvæði 3. og 4. gr. gilda, eftir því sem við á, til að manna lausar stöður.
- 6 Tveir eða fleiri aðilar, sem koma sér saman um að þeir hafi sömu hagsmuna að gæta, skulu tilnefna gerðardómara sameiginlega.
- 7 Deiluaðilarnir og fastanefndin skulu útvega gerðardóminum alla aðstöðu sem hann þarf til að dómsmeðferðin verði sem skilvirkust.
- 8 Gerðardómurinn setur sér starfsreglur. Ákvarðanir hans skulu teknar af meirihluta dómara. Úrskurður hans er endanlegur og bindandi.

- 9 Tilkynna skal framkvæmdastjóra Evrópuráðsins um úrskurð gerðardómsins og hann skal senda öllum aðilum að þessum samningi orðsendingu þar að lútandi.
- 10 Hvor deiluaðili ber kostnað vegna gerðardómarans sem hann skipaði. Deiluaðilar skulu skipta jafnt með sér kostnaði af þriðja gerðardómaranum og öðrum kostnaði vegna gerðardómsins.

Samvinna á sviði dómsmála

Evrópusamningur um framsal sakamanna

París, 13. XII. 1957

Birtist í Stjórnartíðindum C 8/1984.

Safn Evrópusamninga/24

Ríkisstjórnir þær sem undirritað hafa samning þennan og eru aðilar að Evrópuráðinu,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að auka samheldni aðila þess;

telja að þessu markmiði geti verið náð með gerð samninga og með sameiginlegum aðgerðum á sviði laga;

telja að samþykkt samræmdra reglna varðandi framsal sakamanna sé líklegt til að stuðla að þessari einingu;

hafa orðið ásáttar um eftirfarandi:

1. gr. – Framsalsskylda

Samningsaðilar skuldbinda sig til að afhenda hver öðrum í samræmi við ákvæði og skilyrði þau sem sett eru í samningi þessum alla þá menn sem þar til bær yfirvöld þess aðila sem framsals beiðist hafa uppi saksókn gegn fyrir afbrot eða eru eftirlýstir af þeim yfirvöldum vegna fullnustu refsisdóms eða ákvörðunar um öryggisráðstöfun.

2. gr. – Afbrot sem varðað geta framsali

- 1 Verða skal við framsalsbeiðni þegar um er að ræða afbrot sem að lögum þess aðila sem framsals beiðist og þess aðila sem framsalsbeiðni er beint til geta varðað frelsissviptingu eða öryggisráðstöfun í eitt ár eða þyngri refsingu. Þegar fangelsisrefsing hefur verið dæmd eða öryggisráðstöfun ákvörðuð á landsvæði þess aðila sem framsals beiðist, skal refsingin eða öryggisráðstöfunin vera fjórir mánuðir hið minnsta.
- 2 Nú tekur framsalsbeiðnin til fleiri sjálfstæðra afbrota sem hvert um sig getur varðað frelsissviptingu eða öryggisráðstöfun að lögum þess aðila sem framsalsbeiðni er beint til og þess aðila sem framsals beiðist, en sum þeirra fullnægja ekki skilyrðum að því er varðar refsímörk, og skal þá aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til einnig hafa rétt til að samþykkja framsal vegna þeirra.
- 3 Heimili lög einhvers samningsaðila ekki framsal fyrir tiltekin afbrot

sem talin eru í 1. tl. þessarar greinar, getur hann fyrir sitt leyti undanskilið slík afbrot frá því að falla undir samning þennan.

- 4 Samningsaðili sem óskar að notfæra sér rétt samkvæmt 3. tl. þessarar greinar skal við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals láta aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins í té annaðhvort lista yfir þau afbrot sem heimilt er að framselja fyrir eða lista yfir afbrot sem undanskilin eru og jafnframt tilgreina þau lagaákvæði sem heimila eða útiloka framsal. Aðalframkvæmdastjóri ráðsins skal senda þessa lista til annarra þeirra sem samninginn hafa undirritað.
- 5 Ef framsal verður síðar óheimilt fyrir önnur afbrot samkvæmt lögum samningsaðila skal hann tilkynna aðalframkvæmdastjóranum það. Aðalframkvæmdastjórinn skal tilkynna það öðrum þeim sem samninginn hafa undirritað. Tilkynningin tekur ekki gildi fyrr en að liðnum þremur mánuðum frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tók við henni.
- 6 Aðili sem notfærir sér rétt samkvæmt 4. eða 5. tl. þessarar greinar getur hvenær sem er látið samning þennan taka til afbrota sem hafa verið undanskilin samningnum. Hann skal tilkynna aðalframkvæmdastjóra ráðsins um þær breytingar og skal aðalframkvæmdastjórinn tilkynna það öðrum þeim sem samninginn hafa undirritað.
- 7 Sérhver aðili getur beitt gagnkvæmni varðandi sérhvert afbrot sem undanskilið er ákvæðum samningsins samkvæmt þessari grein.

3. gr. – Stjórn málaafbrot

- 1 Ekki skal verða við framsalsbeiðni ef afbrotið sem framsals er beiðst vegna er talið stjórn málaafbrot af aðila þeim sem framsalsbeiðni er beint til eða afbrot tengt stjórn málaafbroti.
- 2 Sama regla gildir ef aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til hefur verulega ástæðu til að ætla að beiðni um framsal vegna almenns afbrots sé gerð í þeim tilgangi að höfða refsímál gegn eða refsa manni vegna kynþáttar hans, trúar, þjóðernis eða stjórn málaaskoðana, eða að réttarstaða hans kunni að verða skert vegna einhverra þessara ástæðna.

- 3 Að svipta eða gera tilraun til að svipta þjóðhöfðingja eða einhvern úr fjölskyldu hans lífi telst ekki stjórn málaafbrot að því er varðar samning þennan.
- 4 Þessi grein hefur ekki áhrif á skuldbindingar sem samningsaðilar kunna að hafa tekist á hendur eða kunna að takast á hendur samkvæmt milliríkjasamningi fjölþjóðlegs eðlis.

4. gr. – Brot á herlögum

Framsal fyrir verknað sem varðar við herlög en er ekki refsiverður að almennum lögum er undanskilið ákvæðum þessa samnings.

5. gr. – Afbrot er varða skatta

Fyrir afbrot sem varða skatta og gjöld, tolla eða gjaldeyrisviðskipti skal því aðeins veitt framsal samkvæmt samningi þessum að samningsaðilar hafi ákveðið að það skuli veitt vegna slíks afbrots eða tegundar afbrota.

6. gr. – Framsal á eigin ríkisborgurum

- 1 a Samningsaðili hefur rétt til að synja um framsal á eigin ríkisborgurum.
 - b Sérhver samningsaðili getur með yfirlýsingu sem gefin er við undirritun eða við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals skilgreint af sinni hálfu hvað felst í orðinu „ríkisborgari“ samkvæmt samningi þessum.
 - c Ríkisfang skal ákvarðað eftir aðstæðum eins og þær eru þegar framsalsmálið er afgreitt. Ef maður sá sem óskast framseldur verður fyrst viðurkenndur sem ríkisborgari þess aðila sem framsalsbeiðni er beint til á tímabilinu frá því að framsalið var ákveðið og þar til áætlað var að afhending ætti sér stað getur þó aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til notfært sér ákvæði a-liðs þessa töluliðar.
- 2 Ef aðili sem framsalsbeiðni er beint til framselur ekki eigin ríkisborgara skal hann, að beiðni þess aðila sem framsals beiðist, leggja málið fyrir þar til bær yfirvöld svo að hefja megi málsmeðferð ef ástæða þykir til. Í þessu skyni skulu málsskjöl, upplýsingar og sönnunargögn varðandi afbrotið send ókeypis á þann hátt sem lýst er í 1. tl. 12. gr. Tilkynna skal þeim aðila sem framsals beiðist niðurstöðu beiðni hans.

7. gr. – Brotavettvangur

- 1 Aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til getur synjað um að framselja mann sem óskast framseldur vegna afbrots sem talið er samkvæmt lögum aðilans að hafi verið framið að einhverju eða að öllu leyti á landsvæði hans eða á stað sem talið er landsvæði hans.
- 2 Nú er beðið um framsal vegna afbrots sem framið hefur verið utan landsvæðis þess aðila sem framsals beiðist, og er þá einungis heimilt að synja um framsal ef lög aðila þess sem framsalsbeiðninni er beint til heimila ekki málshöfðun fyrir sambærileg afbrot þegar þau eru framin utan landsvæðis síðarnefnda aðilans, eða lög hans heimila ekki framsal vegna viðkomandi afbrots.

8. gr. – Mál sem til meðferðar eru vegna sömu afbrota

Aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til getur synjað um að framselja mann sem óskast framseldur ef þar til bær yfirvöld aðilans hafa hafið málsmeðferð gagnvart honum vegna afbrots þess eða afbrota þeirra sem beiðst er framsals vegna.

9. gr. – *Non bis in idem*

Ekki skal verða við framsalsbeiðni ef endanlegur dómur hefur verið kveðinn upp af þar til bærum yfirvöldum aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til yfir manni sem óskast framseldur fyrir afbrot það eða afbrot þau sem beiðst er framsals vegna. Heimilt er að synja um framsal ef þar til bær yfirvöld aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til hafa ákveðið annaðhvort að hefja ekki málsókn eða fella niður málsókn sem hafin er vegna sama afbrots eða sömu afbrota.

10. gr. – Fyrning

Ekki skal verða við framsalsbeiðni þegar fyrnd er sök eða refsing, hvort heldur er samkvæmt lögum aðila þess sem framsals beiðist eða aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til.

11. gr. – Dauðarefsing

Geti afbrot það sem beiðst er framsals vegna varðað dauðarefsingu samkvæmt lögum þess aðila sem framsals beiðist, en afbrotið getur ekki varðað dauðarefsingu samkvæmt lögum aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til, eða dauðarefsingu fyrir slíkt afbrot er þar almennt ekki fullnægt, er heimilt að synja um framsal, nema því aðeins

að aðili sá sem framsals beiðist veiti tryggingu sem aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til metur fullnægjandi fyrir því að dauðarefsingu verði ekki fullnægt.

12. gr. – Beiðnin og fylgiskjöl með henni

- 1 Beiðni skal vera skrifleg og borin fram eftir diplómátskum leiðum. Tveir eða fleiri aðilar geta samið beint um aðra leið.
- 2 Beiðninni skal fylgja:
 - a Frumrit eða staðfest afrit fullnustuhæfs refsíðoms eða ákvörðunar um öryggisráðstöfun, eða handtökuskipunar, eða annars úrskurðar sem hefur sömu verkun og kveðinn er upp á þann hátt sem lög þess aðila sem framsals beiðist segja fyrir um.
 - b Greinargerð um afbrot þau sem framsals er beiðst vegna. Gefa skal eins nákvæmar upplýsingar og unnt er um stað og stund er þau voru framin, lagalega lýsingu þeirra og vísun til viðeigandi lagaákvæða.
 - c Afrit af viðeigandi lagaákvæðum eða, ef það er ekki hægt, greinargerð um viðeigandi lagaákvæði og eins nákvæm lýsing og unnt er á manni þeim sem óskast framseldur ásamt hverjum þeim upplýsingum sem geta orðið til gagns við að staðfesta hver hann er og þjóðerni hans.

13. gr. – Viðbótarupplýsingar

Ef upplýsingar þær sem aðili sá sem framsals beiðist lætur í té reynast ónógar til þess að aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til geti tekið ákvörðun samkvæmt samningi þessum, skal síðarnefndi aðilinn krefjast nauðsynlegra viðbótarupplýsinga og getur hann ákveðið tímafrest fyrir móttöku þeirra.

14. gr. – Sérregla

- 1 Nú hefur maður verið framseldur og skal þá ekki höfða mál á hendur honum, dæma hann eða halda honum í því skyni að fullnusta refsíðom eða framkvæma ákvörðun um öryggisráðstöfun, eða á annan hátt skerða persónulegt frelsi hans vegna nokkurs annars afbrots sem framið var fyrir afhendinguna en þess sem framselt er vegna, nema í eftirtöldum tilvikum:

- a Þegar aðili sá sem afhenti hann samþykki. Bera skal fram beiðni um samþykki og skulu henni fylgja skjöl þau sem talin eru í 12. gr. og staðfest endurrit af sérhverri yfirlýsingu hins framselda varðandi viðkomandi afbrot. Veita skal slíkt samþykki þegar afbrotið sem beiðnin beinist að er sjálft framsalsskylt samkvæmt ákvæðum samnings þessa.
 - b Þegar viðkomandi maður hefur haft tækifæri til að yfirgefa landsvæði aðila þess sem hann var afhentur til, en hefur ekki gert það innan 45 daga frá því að hann var endanlega látinn laus, eða hefur snúið aftur til þess landsvæðis eftir að hafa yfirgefið það.
- 2 Aðili sá sem framsals beiðist getur samt sem áður gert allar nauðsynlegar ráðstafanir til að fjarlægja viðkomandi frá landsvæði sínu, eða allar nauðsynlegar ráðstafanir samkvæmt eigin lögum til að rjúfa fyrningu, þar á meðal með málshöfðun að sakborningi fjarstöddum.
 - 3 Ef lýsing afbrotsins sem kært er fyrir breytist meðan málsmeðferð varir verður einungis höfðað mál gegn hinum framselda eða hann dæmdur að svo miklu leysti sem afbrotið eins og því nú er lýst er afbrot sem samkvæmt efnispáttum sínum getur leitt til framsals.

15. gr. – Endurframsal til þriðja ríkis

Nú hefur maður verið afhentur til aðila sem framsals beiðist og má sá aðili ekki nema í því tilviki sem greinir í b-lið 1. tl. 14. gr. afhenda manninn, án samþykkis þess aðila sem framsalsbeiðni var beint til, til annars aðila eða þriðja ríkis sem leitast eftir honum vegna afbrota sem framin voru fyrir afhendinguna. Aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til getur krafist þess að lögð séu fram skjöl þau sem getið er í 2. tl. 12. gr.

16. gr. – Handtaka og gæsla

- 1 Í áriðandi málum geta þar til bær yfirvöld aðila þess sem framsals beiðist óskað eftir því að maður sá sem leitast er eftir verði handtekinn og settur í gæslu. Þar til bær yfirvöld aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til taka ákvörðun um slíka beiðni samkvæmt eigin lögum.
- 2 Í beiðni um handtöku og gæslu skal tekið fram að eitt þeirra skjala sem talin eru í a-lið 2. tl. 12. gr. sé fyrir hendi og að fyrirhugað sé að senda beiðni um framsal. Í beiðninni skal einnig greina afbrot það sem framsals mun verða beiðst vegna og hvar og hvenær afbrotið var framið og einnig gefa, eftir því sem unnt er, lýsingu á manni þeim sem leitast er eftir.

- 3 Beiðni um handtöku og gæslu skal senda þar til bærum yfirvöldum aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til eftir diplómatískum leiðum eða beint með bréfi eða símskeyti eða með atbeina Alþjóðasamtaka sakamálaögreglu (Interpol) eða á hvern þann annan hátt sem veitir skriflega sönnun eða er viðurkenndur af aðila þeim sem framsalsbeiðni er beint til. Tilkynna skal án tafar yfirvaldi því sem ber fram beiðnina niðurstöðu hennar.
- 4 Gæslu getur lokið ef aðili sá sem beiðni er beint til hefur ekki móttakið framsalsbeiðnina og skjöl þau sem talin eru í 12. gr. í síðasta lagi 18 dögum eftir handtökuna. Gæslan skal ekki undir neinum kringumstæðum vara lengur en 40 daga talið frá handtökudegi. Heimilt er hvenær sem er að veita lausn um stundarsakir, en aðili sá sem beiðni er beint til skal gera allar þær ráðstafanir sem hann telur nauðsynlegar til að hindra flóttu manns þess sem leitast er eftir.
- 5 Lausn úr haldi útilokar ekki handtöku og gæslu að nýju og framsal ef framsalsbeiðni berst síðar.

17. gr. – Beiðnir sem stangast á

Ef fleiri en eitt ríki beiðast framsals samtímis, annaðhvort fyrir sama afbrot eða mismunandi afbrot, skal aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til taka ákvörðun sína með tilliti til allra aðstæðna og þá sérstaklega hversu gróf hin mismunandi afbrot eru, hvar þau eru framin, dagsetningu hinna mismunandi beiðna, þjóðerni manns þess sem óskast framseldur og möguleika á síðara framsali til annars ríkis.

18. gr. – Afhending manns sem framselja á

- 1 Aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til skal tilkynna aðila þeim sem framsals beiðist um ákvörðun sína varðandi framsalið á þann hátt sem greinir í 1. tl. 12. gr.
- 2 Skýra skal frá ástæðum fyrir sérhvern synjun á framsali, hvort sem hún er algjör eða að hluta.
- 3 Sé fallist á framsal skal tilkynna aðila þeim sem framsals beiðist um hvar og hvenær afhendingin fari fram og hversu lengi viðkomandi maður var hafður í haldi vegna framsalsins.
- 4 Hafi ekki verið tekið við manni þeim sem óskast framseldur á tiltekn-um degi er heimilt að láta hann lausan að liðnum 15 dögum og skal hann skilyrðislaust látinn laus að liðnum 30 dögum, sbr. þó 5. tl.

þessarar greinar. Aðila þeim sem framsalsbeiðni er beint til er heimilt að synja um framsal fyrir sama afbrot.

- 5 Hindri óviðráðanleg atvik aðila í að afhenda eða veita viðtöku manni þeim sem framselja á skal hann tilkynna hinum aðilanum um það. Aðilarnir skulu koma sér saman um nýjan dag til afhendingar og skulu ákvæði 4. tl. þessarar greinar gilda.

19. gr. – Afhendingu frestað eða hún skilyrt

- 1 Aðila þeim sem framsalsbeiðni er beint til er heimilt, eftir að hann hefur tekið ákvörðun um framsalsbeiðnina, að fresta afhendingu manns sem óskast framseldur til þess að sá aðili geti höfðað mál á hendur honum eða, hafi hann þegar verið dæmdur, að hann geti afplánað á landsvæði þess aðila refsingu fyrir annað afbrot en það sem framsals er beiðst vegna.
- 2 Aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til getur, í stað þess að fresta framsali, afhent tímabundið mann þann sem óskast framseldur til aðila þess sem framsals beiðist með þeim skilyrðum sem aðilarnir semja um sín á milli.

20. gr. – Afhending hluta

- 1 Aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til skal svo framfarlega sem lög hans leyfa og að beiðni aðila þess sem framsals beiðist leggja hald á og afhenda hlut:
 - a sem gæti þurft sem sönnunargagn, eða
 - b sem aflað hefur verið með afbrotinu og finnst í vörslu manns þess sem óskast framseldur þegar hann er handtekinn eða finnst síðar.
- 2 Hlutur sem 1. tl. þessarar greinar tekur til skal afhentur enda þótt framsal sem samþykkt hefur verið verði ekki framkvæmt vegna andláts eða flóttu manns þess sem óskast framseldur.
- 3 Ef heimilt er að leggja hald á umrædda hluti eða gera þá upptæka á landsvæði aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til getur hann vegna sakamáls sem er til meðferðar haldið þeim tímabundið eða afhent þá með því skilyrði að þeim verði skilað.

- 4 Haldast skulu sérhver réttindi sem aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til eða þriðji aðili kann að hafa öðlast í umræddum hlutum. Þegar um slík réttindi er að ræða skal hlutunum skilað til aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til eins fljótt og unnt er að réttarhöldum loknum og án endurgjalds.

21. gr. – Gegnumflutningur

- 1 Leyfa skal flutning um landsvæði samningsaðila þegar beiðni þar að lútandi er borin fram á þann hátt sem mælt er fyrir um í 1. tl. 12. gr., enda sé afbrot það sem um er að ræða ekki talið af aðila þeim sem beiðni um leyfi um flutning er beint til vera stjórn málalegs eða einöngu hernaðarlegs eðlis, sbr. 3. og 4. gr. þessa samnings.
- 2 Land sem beiðni um leyfi um gegnumflutning er beint til getur synjað um slíkt leyfi ef um er að ræða eigin ríkisborgara þess samkvæmt skilgreiningu 6. gr.
- 3 Nauðsynlegt er að leggja fram þau skjöl sem talin eru í 2. tl. 12. gr., sbr. þó ákvæði 4. tl. þessarar greinar.
- 4 Ef um loftflutning er að ræða gilda eftirfarandi ákvæði:
 - a Þegar ekki er áætlað að lenda skal aðili sá sem framsals beiðist tilkynna aðila þeim sem landsvæði það tilheyrir sem fljúga á yfir um flugið og skal staðfesta að fyrir hendi sé eitt þeirra skjala sem talin eru í a-lið 2. tl. 12. gr. Þurfi óvænt að lenda skal slík tilkynning hafa sama gildi og beiðni um handtöku og gæslu samkvæmt 16. gr. og aðili sá sem framsals beiðist skal senda formlega beiðni um gegnumflutning.
 - b Þegar áætlað er að lenda skal aðili sá sem framsals beiðist senda formlega beiðni um gegnumflutning.
- 5 Aðili getur samt sem áður við undirritun samnings þessa eða við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals lýst því yfir að hann muni aðeins veita leyfi til gegnumflutnings fyrir mann með þeim skilyrðum, einhverjum eða öllum, sem það setur fyrir framsali. Í slíku tilvikum má áskilja gagnkvæmni.
- 6 Framseldur maður skal ekki fluttur um landsvæði þar sem ástæða er til að ætla að lífi hans eða frelsi kunni að vera hætta búin vegna kynþáttar hans, trúar, þjóðernis eða stjórn mála skoðana.

22. gr. – Framkvæmd

Mæli samningur þessi ekki öðru vísi fyrir skal framkvæmd framsals og handtöku og gæslu eingöngu fara eftir því sem segir í lögum aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til.

23. gr. – Tungumál sem nota skal

Skjöl þau sem leggja á fram skulu vera á tungumáli þess aðila sem framsals beiðist eða þess aðila sem framsalsbeiðni er beint til. Síðarnefndi aðilinn getur krafist þýðingar á það opinbera tungumál Evrópuráðsins sem hann velur.

24. gr. – Kostnaður

- 1 Aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til skal greiða allan kostnað við framsalið sem til fellur á landsvæði hans.
- 2 Kostnaður við gegnumflutning sem til fellur á landsvæði aðila þess sem beiðni um leyfi til flutnings er beint til skal greiddur af aðila þeim sem framsals beiðist.
- 3 Ef um er að ræða framsal frá landsvæði utan heimalandsvæðis aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til skal kostnaður sem til fellur vegna ferða milli þess landsvæðis og heimalandsvæðis aðila þess sem framsals beiðist greiddur af hinum síðarnefnda. Sama regla skal gilda um kostnað sem til fellur vegna ferða milli landsvæðis utan heimalandsvæðis aðila sem framsalsbeiðni er beint til og heimalandsvæðis hans.

25. gr. – Skilgreining á „ákvörðun um öryggisráðstöfun“

Í samningi þessum merkir hugtakið „ákvörðun um öryggisráðstöfun“ sérhverja ákvörðun um frelsissviptingu sem tekin er af sakadómi til viðbótar við fangelsisdóm eða í stað hans.

26. gr. – Fyrirvarar

- 1 Við undirritun samnings þessa eða við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals getur sérhver samningsaðili gert fyrirvara varðandi eitt eða fleiri ákvæði samningsins.

- 2 Sérhver samningsaðili sem gert hefur fyrirvara skal afturkalla hann eins fljótt og aðstæður leyfa. Slíka afturköllun ber að gera með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 3 Samningsaðili sem gert hefur fyrirvara varðandi ákvæði samningsins getur ekki krafist þess að annar aðili beiti téðu ákvæði nema að því marki er hann sjálfur viðurkennir ákvæðið.

27. gr. – Landsvæði þar sem samningur þessi gildir

- 1 Samningur þessi nær til heimalandsvæða samningsaðila.
- 2 Að því er Frakkland varðar nær hann einnig til Alsír og landsvæða handan hafs og að því er Sameinaða konungsríkið Stóra-Bretland og Norður-Írland varðar nær hann einnig til Ermasundseyja og Manar.
- 3 Sambandslýðveldinu Þýskalandi er heimilt að láta samninginn einnig ná til Berlínarfylkis með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins sem skal tilkynna öðrum samningsaðilum þar um.
- 4 Með beinu samkomulagi milli tveggja eða fleiri samningsaðila og með þeim skilyrðum sem ákveðin eru í því samkomulagi má einnig láta samning þennan ná til annars landsvæðis þeirra aðila en sem um getur í 1., 2. og 3. tl. þessarar greinar, enda fari viðkomandi aðili með utanríkismál þess landsvæðis.

28. gr. – Tengsl milli þessa samnings og tvíhliða samninga

- 1 Samningur þessi, að því er varðar lönd þau sem hann nær til, kemur í stað hvers kyns tvíhliða samninga, samþykpta eða samninga sem gilda um framsal milli tveggja samningsaðila.
- 2 Samningsaðilar geta gert með sér tvíhliða eða marghliða samninga eingöngu til að auka við ákvæði samnings þessa eða til að auðvelda framkvæmd meginreglna hans.
- 3 Ef framsal milli tveggja eða fleiri samningsaðila á sér stað á grundvelli samræmdrar löggjafar er aðilunum frjálst, þrátt fyrir ákvæði samnings

þessa, að haga samskiptum sínum varðandi framsal eingöngu samkvæmt slíku fyrirkomulagi. Hið sama gildir milli tveggja eða fleiri samningsaðila hafi hver um sig löggjöf sem heimilar framkvæmd handtökuskipunar á landsvæði þeirra sem gefin er út á landsvæði hins eða hinna aðilanna. Samningsaðilar sem fella niður eða í framtíðinni kunna að fella niður framkvæmd samnings þessa sín á milli samkvæmt tölulið þessum skulu tilkynna það aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Aðalframkvæmdastjórinn skal skýra öðrum samningsaðilum frá tilkynningum sem berast samkvæmt þessum tölulið.

29. gr. – Undirritun, fullgilding og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins. Fullgilda ber samninginn. Fullgildingarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Samningurinn gengur í gildi 90 dögum eftir afhendingu þriðja fullgildingarskjalsins.
- 3 Af því er varðar ríki sem undirrita samninginn og fullgildir hann síðar öðlast hann gildi 90 dögum eftir afhendingu fullgildingarskjals.

30. gr. – Aðild

- 1 Ráðherranefnd Evrópuráðsins getur boðið hvaða ríki sem er, sem ekki er aðili að ráðinu, að gerast aðili að samningi þessum svo fremi sem ályktun um slíkt boð hljóti samhljóða samþykki þeirra aðildarríkja ráðsins sem fullgilt hafa samninginn.
- 2 Aðild gerist með því að aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra ráðsins og tekur aðild gildi 90 dögum síðar.

31. gr. – Uppsögn

Sérhverjum samningsaðila er heimilt að segja upp samningi þessum fyrir sitt leyti með því að tilkynna það aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Uppsögnin tekur gildi sex mánuðum eftir að aðalframkvæmdastjóra ráðsins berst slík tilkynning.

32. gr. – Tilkynningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins og ríkisstjórn sérhvers ríkis sem gerst hefur aðili að samningi þessum:

- a Afhendingu sérhvers fullgildingar- eða aðildarskjals.
- b Gildistöku dag samnings þessa.
- c Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt ákvæðum 1. tl. 6. gr. og 5. tl. 21. gr.
- d Sérhvern fyrirvara sem gerður er samkvæmt 1. tl. 26. gr.
- e Afturköllun sérhvers fyrirvara samkvæmt 2. tl. 26. gr.
- f Sérhverja tilkynningu um uppsögn sem berst samkvæmt ákvæðum 31. gr. og gildistöku dag uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir sem til þess hafa fullt umboð undirritað samning þennan.

Gjört í París 13. desember 1957 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til ríkisstjórna þeirra sem undirrita samninginn.

Viðbótarsamningur við Evrópusamning um framsal sakamanna

Strassborg, 15. X. 1975

Birtist í Stjórnartíðindum C 8/1984.

Safn Evrópusamninga/86

Aðildarríki Evrópuráðsins sem undirrita viðbótarsamning þennan,

með tilliti til ákvæða Evrópusamnings um framsal sakamanna sem lagður var fram til undirritunar í París 13. desember 1957 (hér nefndur „samningurinn“), sérstaklega 3. og 9. gr.,

telja æskilegt að bæta við þessar greinar í því skyni að efla vernd mannkynsins og einstaklinga,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli

1. gr.

Við framkvæmd 3. gr. samningsins skal eftirfarandi ekki talið vera stjórn málaafbrot:

- a Glæpir þeir gegn mannkyninu sem skilgreindir eru í Sáttmála um ráðstafanir gegn og refsingar fyrir hópmorð sem samþykktur var á allsherjarþingi Sameinuðu þjóðanna 9. desember 1948.
- b Afbrot þau sem talin eru í 50. gr. Genfarsamnings frá 1949 um bættu meðferð særðra og sjúkra hermanna á vígvelli, 51. gr. Genfarsamnings frá 1949 um bættu meðferð særðra, sjúkra og skippreika sjóliða og hermanna á hafi úti, 130. gr. Genfarsamnings frá 1949 um meðferð stríðsfanga og 147. gr. Genfarsamnings frá 1949 um vernd hins almenna borgara á stríðstímum.
- c Sérhver sambærileg brot á þeim lagareglum styrjalda sem í gildi eru þegar viðbótarsamningur þessi tekur gildi svo og á hefðum um styrjaldir sem fyrir hendi eru við gildistöku og ekki eru þegar talin í framangreindum ákvæðum í Genfarsamningunum.

II. kafli

2. gr.

Við 9. gr. samningsins bætast eftirfarandi ákvæði þannig að upphafleg 9. gr. verður 1. tl. og neðantalin ákvæði verða 2., 3. og 4. tl.

- „2 Nú er beiðst framsals á manni sem hlotið hefur endanlegan dóm í þriðja ríki sem aðili er að samningi þessum fyrir brot, eitt eða fleiri, og framsals er krafist vegna þeirra og skal framsal þá ekki veitt:

- a Ef framangreindur dómur hefur leitt til sýknu.
 - b Ef fangelsisvist eða aðrar ráðstafanir sem hann var dæmdur til að sæta:
 - i Hafa verið að fullu fullnustaðar.
 - ii Hafa verið gefnar eftir með náðun eða sakaruppgjöf að fullu eða að þeim hluta sem þær hafa ekki verið fullnustaðar.
 - c Ef dómstóllinn hefur sakfelld brotamanninn án þess að dæma viðurlög.
- 3 Framsal má þó veita í þeim tilvikum sem greind eru í 2. tl.:
- a Ef afbrot það sem dómur hefur gengið um var framið gegn manni, stofnun eða einhverju sem gegnir opinberu hlutverki í ríki því sem framsals beiðist.
 - b Ef maður sá sem dóminn hlaut gegndi opinberu hlutverki í ríki því sem framsals beiðist.
 - c Ef afbrot það sem dæmt var fyrir var framið að öllu eða einhverju leyti á landssvæði ríkis þess sem framsals beiðist eða á stað sem talið er landssvæði þess.
- 4 Ákvæði 2. og 3. tl. skulu ekki vera því til fyrirstöðu að beitt sé rýmri innlendum ákvæðum um áhrif reglunnar *ne bis in idem* þegar um er að ræða erlenda dóma í sakamálum.“

III. kafli

3. gr.

- 1 Viðbótarsamningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins sem undirritað hafa samninginn. Viðbótarsamningurinn er háður fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Viðbótarsamningurinn gengur í gildi 90 dögum eftir afhendingu þriðja fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- 3 Að því er varðar ríki sem undirrita en fullgildir, viðurkennir eða samþykkir síðar, öðlast viðbótarsamningurinn gildi 90 dögum eftir afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- 4 Aðildarríki Evrópuráðsins má ekki fullgilda, viðurkenna eða samþykkja viðbótarsamning þennan nema það fullgildi jafnframt eða hafi áður fullgilt samninginn.

4. gr.

- 1 Hvert það ríki sem gerst hefur aðili að samningnum getur gerst aðili að viðbótarsamningi þessum eftir gildistöku hans.
- 2 Aðild gerist með því að aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins og tekur það gildi 90 dögum eftir afhendingu.

5. gr.

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals að tilgreina það eða þau landssvæði sem viðbótarsamningur þessi á að ná til.
- 2 Við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals eða síðar getur sérhvert ríki lýst því yfir við aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að viðbótarsamningur þessi nái einnig til hvaða annars landssvæðis eða landssvæða sem tilgreind eru í yfirlýsingunni enda fari það með utanríkismál þess eða hefur heimild til að skuldbinda það.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt undanfarandi tölulið má afturkalla fyrir hvert það landssvæði sem þar er greint á þann hátt sem mælt er fyrir um í 8. gr. viðbótarsamnings þessa.

6. gr.

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals að lýsa yfir að það viðurkenni ekki annaðhvort I. kafla eða II. kafla.
- 2 Sérhver samningsaðili getur afturkallað yfirlýsingu sem hann hefur gefið samkvæmt síðasta tölulið með yfirlýsingu sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins og tekur hún gildi frá og með móttökudegi.
- 3 Engan fyrirvara er heimilt að gera við ákvæði viðbótarsamnings þessa.

7. gr.

Nefnd Evrópuráðsins um afbrotamál skal látin fylgjast með framkvæmd viðbótarsamnings þessa og skal nefndin gera allt það sem þurfa þykir til að greiða fyrir vinsamlegri lausn hvers kyns vanda er verða kann vegna framkvæmdar hans.

8. gr.

- 1 Sérhverjum samningsaðila er heimilt að segja upp viðbótarsamningi þessum fyrir sitt leyti með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

- 2 Slík uppsögn tekur gildi sex mánuðum eftir að aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.
- 3 Uppsögn samningsins hefur sjálfkrafa í för með sér uppsögn viðbótarsamnings þessa.

9. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins og sérhverju ríki sem gerst hefur aðili að samningnum:

- a Sérhverja undirritun.
- b Sérhverja afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals.
- c Sérhvern gildistökudag viðbótarsamnings þessa samkvæmt 3. gr.
- d Sérhverja yfirlýsingu sem berst samkvæmt ákvæðum 5. gr. og sérhverja afturköllun slíkrar yfirlýsingar.
- e Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt ákvæðum 1. tl. 6. gr.
- f Afturköllun sérhverrar yfirlýsingar samkvæmt ákvæðum 2. tl. 6. gr.
- g Sérhverja tilkynningu sem berst samkvæmt ákvæðum 8. gr. svo og gildistökudag uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir sem til þess hafa fullt umboð undirritað viðbótarsamning þennan.

Gjört í Strassborg 15. október 1975 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til sérhvers þeirra ríkja sem undirrita og gerast aðilar.

Annar viðbótarsamningur við Evrópusamning um framsal sakamanna

Strassborg, 17. III. 1978

Birtist í Stjórnartíðindum C 8/1984.

Safn Evrópusamninga/98

Aðildarríki Evrópuráðsins sem undirrita viðbótarsamning þennan,

óska að greiða fyrir því að Evrópusamningi um framsal sakamanna er lagður var fram til undirritunar í París 13. desember 1957 (hér eftir nefndur „samningurinn“) verði beitt gegn afbrotum er varða skatta,

telja ennfremur æskilegt að auka við samninginn í öðrum tilteknum atriðum,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli

1. gr.

Við 2. tl. 2. gr. samningsins skal bætt eftirfarandi ákvæði:

„Réttur þessi skal einnig gilda um brot sem einungis varða fjárviðurlögum.“

II. kafli

2. gr.

Í stað 5. gr. samningsins koma eftirfarandi ákvæði:

„Afbrot er varða skatta

- 2 Framsal skal fara fram milli samningsaðila í samræmi við ákvæði samningsins fyrir afbrot er varða skatta og gjöld, tolla eða gjald-eyrisviðskipti ef afbrotið svarar til brots sama eðlis samkvæmt lög-um aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til.
- 3 Ekki er heimilt að synja um framsal af þeirri ástæðu að lög þess aðila sem framsalsbeiðni er beint til leggi ekki á sömu skatta og gjöld eða hafi ekki sams konar reglur um skatta og gjöld, tolla eða gjaldeyrisviðskipti og lög aðila þess sem framsals beiðist.“

III. kafli

3. gr.

Við samninginn bætist eftirfarandi ákvæði

„Dómur yfir fjarstöddum sakborningi

- 1 Nú beiðist samningsaðili framsals á manni frá öðrum samningsað-ila í því skyni að fullnusta refsidóm eða framkvæma ákvörðun um

öryggisráðstöfun sem kveðin hefur verið upp yfir honum að honum fjarstöddum og getur þá aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til synjað um framsal í þessum tilgangi ef málsmeðferð sú sem var undanfari dómsins fullnægði ekki að hans mati lágmarksréttindum þeim til málsvarnar sem viðurkennd eru til handa hverjum þeim sem sóttur er til saka fyrir afbrot. Framsal skal samt sem áður veita ef aðili sá sem framsals beiðist veitir tryggingu sem talin er fullnægjandi til að tryggja manni þeim sem óskast framseldur rétt til nýrra réttarhalda sem tryggja málsvörn. Þessi ákvörðun veitir aðila þeim sem framsals beiðist heimild til þess annaðhvort að fullnægja viðkomandi dómi ef hinn dæmdi mótmælir því ekki eða ef hann mótmælir að hefja málsmeðferð gegn hinum framselda.

- 2 Nú tilkynnir aðili sá sem framsalsbeiðni er beint til manni þeim sem óskast framseldur um dóminn sem kveðinn hefur verið upp yfir honum að honum fjarstöddum og skal þá aðili sá sem framsals beiðist ekki láta þá tilkynningu gilda sem formlega tilkynningu varðandi opinbera málsókn í því ríki.“

IV. kafli

4. gr.

Við samninginn bætist eftirfarandi ákvæði

„Sakaruppgjöf

Ekki skal verða við framsalsbeiðni fyrir afbrot sem veitt hefur verið sakaruppgjöf fyrir hjá aðila þeim sem framsalsbeiðni er beint til ef sá aðili hafði heimild til að lögsækja fyrir það samkvæmt eigin hegningarlögum.“

V. kafli

5. gr.

Í stað 1. tl. 12. gr. samningsins koma eftirfarandi ákvæði:

„Beiðni skal vera skrifleg og send frá dómsmálaráðuneyti aðila þess sem framsals beiðist til dómsmálaráðuneytis aðila þess sem framsalsbeiðni er beint til. Er þó ekki útlökuð með þessu milliganga eftir diplómatískum leiðum. Tveir eða fleiri aðilar geta samið beint um aðra leið.“

VI. kafli

6. gr.

- 1 Viðbótarsamningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins sem undirritað hafa samninginn. Viðbótarsamning-

urinn er háður fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

- 2 Viðbótarsamningurinn gengur í gildi 90 dögum eftir afhendingu þriðja fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- 3 Að því er varðar ríki sem undirritar en fullgildir, viðurkennir eða samþykkir síðar, öðlast viðbótarsamningurinn gildi 90 dögum eftir afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- 4 Aðildarríki Evrópuráðsins má ekki fullgilda, viðurkenna eða samþykkja viðbótarsamning þennan nema það fullgildi jafnframt eða hafi áður fullgilt samninginn.

7. gr.

- 1 Hvert það ríki sem gerst hefur aðili að samningnum getur gerst aðili að viðbótarsamningi þessum eftir gildistöku hans.
- 2 Aðild gerist með því að aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins og tekur það gildi 90 dögum eftir afhendingu.

8. gr.

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals að tilgreina það eða þau landsvæði sem viðbótarsamningur þessi á að ná til.
- 2 Við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals eða síðar getur sérhvert ríki lýst því yfir við aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að viðbótarsamningur þessi nái einnig til hvaða annars landsvæðis eða landsvæða sem tilgreind eru í yfirlýsingunni enda fari það með utanríkismál þess eða hafi heimild til að skuldbinda það.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt síðasta tölulið má afturkalla fyrir hvert það landsvæði sem þar er greint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Slík afturköllun tekur gildi sex mánuðum eftir að tilkynningin berst aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

9. gr.

- 1 Fyrirvarar sem ríki hefur gert varðandi ákvæði samningsins skulu einnig gilda um viðbótarsamning þennan nema viðkomandi ríki taki annað fram við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals.

- 2 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals að lýsa því yfir að það áskilji sér rétt til
 - a að viðurkenna ekki I. kafla.
 - b að viðurkenna ekki II. kafla eða þá einungis að því er varðar tiltekin afbrot eða tiltekna flokka þeirra afbrota sem um getur í 2. gr.
 - c að viðurkenna ekki III. kafla eða þá einungis 1. tl. 3. gr.
 - d að viðurkenna ekki IV. kafla.
 - e að viðurkenna ekki V. kafla.
- 3 Sérhver samningsaðili getur afturkallað yfirlýsingu sem hann hefur gefið samkvæmt síðasta tölulið með yfirlýsingu sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins og tekur hún gildi frá og með móttökudegi.
- 4 Samningsaðili sem gert hefur fyrirvara við viðbótarsamning þennan varðandi ákvæði samningsins eða gert fyrirvara varðandi ákvæði í viðbótarsamningi þessum getur eigi krafist þess að annar samningsaðili beiti téðu ákvæði. Hann getur þó, sé fyrirvarinn aðeins að hluta til eða skilyrtur, krafist beitingar ákvæðisins að því marki sem hann hefur sjálfur viðurkennt það.
- 5 Engir aðrir fyrirvarar eru heimilir varðandi ákvæði viðbótarsamnings þessa.

10. gr.

Nefnd Evrópuráðsins um afbrotamál skal látin fylgjast með framkvæmd viðbótarsamnings þessa og skal nefndin gera allt það sem þurfa þykir til að greiða fyrir vinsamlegri lausn hvers kyns vanda er verða kann vegna framkvæmdar hans.

11. gr.

- 1 Sérhverjum samningsaðila er heimilt að segja upp viðbótarsamningi þessum fyrir sitt leyti með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Slík uppsögn tekur gildi sex mánuðum eftir að aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.
- 3 Uppsögn samningsins hefur sjálfkrafa í för með sér uppsögn viðbótarsamnings þessa.

12. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins og sérhverju ríki sem gerst hefur aðili að samningnum:

- a sérhverja undirritun viðbótarsamnings þessa.
- b sérhverja afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals.
- c sérhvern gildistökuþag viðbótarsamnings þessa samkvæmt 6. og 7. gr.
- d sérhverja yfirlýsingu sem berst samkvæmt ákvæðum 2. og 3. tl. 8. gr.
- e sérhverja yfirlýsingu sem berst samkvæmt ákvæðum 1. tl. 9. gr.
- f sérhvern fyrirvara sem gerður er samkvæmt ákvæðum 2. tl. 9. gr.
- g afturköllun sérhvers fyrirvara samkvæmt ákvæðum 3. tl. 9. gr.
- h sérhverja tilkynningu sem berst samkvæmt ákvæðum 11. gr. svo og gildistökuþag uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir fulltrúar sem til þess hafa fullt umboð undirritað viðbótarsamning þennan.

Gjört í Strassborg 17. mars 1978 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til sérhvers þeirra ríkja sem undirrita og gerast aðilar.

Evrópusamningur um varnir gegn hryðjuverkum

Strassborg, 27. I. 1977

Birtist í Stjórnartíðindum C 14/1980.

Safn Evrópusamninga/90

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem undirrita samning þennan,

er hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að koma á aukinni einingu meðal aðila þess,

gera sér grein fyrir vaxandi áhyggjum, sem aukning hryðjuverka veldur,

óska að gera virkar ráðstafanir til að tryggja að þeir, sem hryðjuverk fremja, komist ekki undan lögsókn og refsingu, og

eru sannfærð um að framsal sé sérstaklega virkt úrræði til að ná þeim árangri,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

Að því er varðar framsal milli aðildarríkja skal ekki telja eftirfarandi brot stjórnmálaafbrot, né brot, framin í tengslum við stjórnmálaafbrot, né brot, framin af stjórnmálalegum hvötum:

- a Brot, sem falla undir samning um að koma í veg fyrir ólöglega töku loftfara, sem undirritaður var í Haag hinn 16. desember 1970.
- b Brot, sem falla undir samning um að koma í veg fyrir ólögsmætar aðgerðir gegn öryggi flugsamgangna, sem undirritaður var í Montreal hinn 23. september 1971.
- c Alvarleg brot sem fela í sér tilræði við líf, limi eða frelsi einstaklinga, er njóta alþjóðlegrar verndar, þ.á.m. sendierindreka.
- d Brot sem fela í sér mannrán, töku gísla eða alvarlega og ólöglega frelsisskerðingu.
- e Brot þar sem notaðar eru sprengjur, handsprengjur, eldflaugar, sjálfvirk skotvopn eða bréfa eða böggulsprengjur, ef sú notkun stofnar mönnum í hættu.
- f Tilraun til þess að fremja eitthvert ofangreindra brota eða hlutdeild í framningu eða hlutdeild í tilraun til að fremja slíkt brot.

2. gr.

- 1 Að því er varðar framsal milli aðildarríkja getur aðildarríki ákveðið, að önnur alvarleg brot, sem fela í sér ofbeldi, en þau sem greind eru í 1. gr., gegn lífi, limum eða frelsi einstaklings, skuli hvorki teljast stjórnmálaafbrot, né brot sem framið er í tengslum við stjórnmálaafbrot, né brot, sem framið er af stjórnmálalegum hvötum.

- 2 Hið sama gildir um alvarlegt brot, sem beinist gegn eignum, að því leyti sem 1. gr. tekur ekki til þess brots, ef verknáðurinn hefur skapað mönnum sameiginlega hættu.
- 3 Hið sama gildir um tilraun til að fremja eitthvert ofangreindra brota eða hlutdeild í framningu eða hlutdeild í tilraun til að fremja slíkt brot.

3. gr.

Ákvæði allra milliríkjasamninga og samkomulaga um framsal brotamanna, sem gilda milli aðildarríkja, þ. á m. Evrópusamnings um framsal brotamanna, breytast milli aðildarríkja að því leyti sem þau samræmast ekki samningi þessum.

4. gr.

Nú eru afbrot þau, sem 1. og 2. gr. þessa samnings taka til, ekki tilgreind sem framsalsbrot í núgildandi milliríkjasamningum um framsal milli aðildarríkja og skal þá samt litið svo á, varðandi þennan samning, að þau séu fölgín í þeim samningum.

5. gr.

Ekkert það, sem í samningi þessum greinir, ber að túlka á þann veg, að í því felist skuldbinding til að annast framsal, ef ríkið, sem beiðni um framsal er beint til, hefur gildar ástæður til að ætla að beiðni um framsal vegna brots, er 1. eða 2. gr. taka til, hafi verið komið á framfæri í þeim tilgangi að lögsækja eða refsanna manni vegna kynþáttar hans, trúarbragða, þjóðernis eða stjórnmálaskoðana eða réttarstaða hans kunni að vera skert vegna einhverra þessara ástæðna.

6. gr.

- 1 Sérhverju aðildarríki ber að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að koma lögum yfir brot, sem greint er í 1. gr., þegar það framselur ekki grundaðan brotamann, sem finnst á landsvæði ríkisins, að fenginni beiðni um framsal frá aðildarríki, þar sem lögsaga byggist á reglum, sem gilda einnig í ríkinu, sem beiðninni er beint til.
- 2 Samningur þessi kemur ekki í veg fyrir refsilögsögu samkvæmt landslögum.

7. gr.

Nú finnst maður, sem grunaður er um að hafa framið brot, er um getur í 1. gr., í aðildarríki, sem fengið hefur beiðni um framsal, og aðstæður

sem greindar eru í 1. mgr. 6. gr. eru til staðar, þá ber að leggja málið án nokkurrar undantekningar og án ótilhlýðilegrar tafar fyrir bær yfirvöld til saksóknar, ef ríkið framselur ekki manninn. Yfirvöld þessi skulu taka ákvörðun eftir sömu reglum og þeim, er gilda, þegar um er að ræða afbrot alvarlegs eðlis eftir landslögum.

8. gr.

- 1 Aðildarríkjunum ber að veita hvert öðru víðtækustu gagnkvæma aðstoð í sakamálum varðandi lögsókn vegna brota, sem greind eru í 1. og 2. gr. Í öllum tilvikum gilda lög þess ríkis, sem beiðni er beint til, um gagnkvæma aðstoð í sakamálum. Þó má hvorki synja um aðstoð á þeim grundvelli einum að hún varði stjórn málaafbrot, brot sem framið er í tengslum við stjórn málaafbrot né brot sem framið er af stjórn málalegum hvötum.
- 2 Ekkert það, sem í samningi þessum greinir, ber að túlka á þann veg, að í því felist skuldbinding til að veita gagnkvæma aðstoð vegna brots, er greinir í 1. eða 2. gr., ef ríkið, sem beiðni er beint til, hefur gildar ástæður til að ætla að beiðninni hafi verið komið á framfæri í þeim tilgangi að lögsækja eða refska manni vegna kynþáttar hans, trúarbragða, þjóðernis eða stjórn málaaskoðana eða réttarstaða hans kunni að vera skert vegna einhverra þessara ástæðna.
- 3 Ákvæði allra milliríkjasamninga og samkomulaga um gagnkvæma aðstoð í sakamálum, sem gilda milli aðildarríkja, þ.á.m. Evrópusamnings um gagnkvæma aðstoð í sakamálum, breytast milli aðildarríkja að því leyti sem þau samræmast ekki samningi þessum.

9. gr.

- 1 Tilkynna ber fastanefnd Evrópuráðsins um sakamálaefni um framkvæmd samnings þessa.
- 2 Ber henni að gera allt, sem þörf er á, til að auðvelda vinsamlega lausn hvers kyns vanda, er verða kann vegna framkvæmdar samningsins.

10. gr.

- 1 Hvers kyns deilu milli aðildarríkja varðandi túlkun eða framkvæmd samningsins, sem ekki hefur verið jöfnuð innan ramma 2. mgr. 9. gr., ber að leggja í gerð að beiðni sérhvers deiluaðila. Hvor aðili um sig tilnefni gerðardómsmann og þeir tveir tilnefni oddamann. Hafi einhver aðili ekki skipað gerðardómsmann sinn innan þriggja mánaða frá því beiðið var um gerðardóm, skal hann skipaður að beiðni hins aðilans af

forseta Mannréttindadómstóls Evrópu. Ef forseti er ríkisborgari annars hvors deiluaðila gerir það varaforseti dómstólsins, eða ef hann er ríkisborgari annars hvors deiluaðila, gerir það elsti dómari, sem ekki er ríkisborgari annars hvors deiluaðila. Sama hátt skal hafa á, ef gerðardómsmenn geta ekki komið sér saman um val oddamanns.

- 2 Gerðardómur ákvarði eigin málsmeðferð. Meirihluti atkvæða ræður ákvörðunum hans. Úrskurður hans er endanlegur.

11. gr.

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar af hendi aðildarríkja Evrópuráðsins. Samningurinn er háður fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Samningurinn skal taka gildi þremur mánuðum eftir afhendingu þriðja fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- 3 Að því er varðar ríki, sem undirritar, en fullgildir, viðurkennir eða samþykkir síðar, tekur samningurinn gildi þremur mánuðum eftir afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals þess.

12. gr.

- 1 Við undirritun eða við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals síns getur sérhvert ríki tilgreint það eða þau landsvæði, sem samningurinn á að ná til.
- 2 Við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals síns eða síðar getur sérhvert ríki lýst yfir því við aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að samningur þessi nái einnig til hvaða annars landsvæðis eða landsvæða, sem tilgreind eru í yfirlýsingunni, og sem það fer með utanríkismál fyrir eða hefur heimild til að skuldbinda.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt undanfarandi málsgrein, má afturkalla fyrir hvaða landsvæði, sem þar er greint, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Slík afturköllun gangi í gildi þegar í stað eða síðar eftir því sem tilgreint kann að vera í tilkynningunni.

13. gr.

- 1 Við undirritun eða við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals síns getur sérhvert ríki lýst yfir því, að það áskilji sér

rétt til að synja um framsal vegna einhverra þeirra brota, er um getur í 1. gr., ef það telur það stjórn málaafbrot, brot sem framið er í tengslum við stjórn málaafbrot, eða brot framið af stjórn málaalegum hvötum, svo fremi ríkið skuldbindi sig til að taka til tilhlýðilegrar athugunar, þegar það metur eðli brotsins, sérhverjar sérstaklega alvarlegar hliðar brotsins, þ.á m.:

- a Að það hafi skapað sameiginlega hættu fyrir líf, limi eða frelsi manna.
 - b Að það hafi snert menn, sem eru gjörsamlega óviðkomandi hvötunum að baki brotinu.
 - c Að notaðar hafi verið grimmúðlegar eða viðurstyggilegar aðferðir við framningu brotsins.
- 2 Sérhvert ríki getur að öllu eða einhverju leyti afturkallað fyrirvara, sem það hefur gert samkvæmt undanfarandi málsgrein, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, er gangi í gildi frá og með móttökudegi.
- 3 Ríki, sem gert hefur fyrirvara samkvæmt 1. mgr. þessarar greinar, getur ekki krafist þess að neitt annað ríki beiti 1. gr. Ef fyrirvari þessi er aðeins að hluta eða skilyrtur, getur það þó krafist framkvæmdar greinarinnar að svo miklu leyti sem það sjálft hefur samþykkt hana.

14. gr.

Sérhverju samningsríki er heimilt að segja upp samningi þessum með skriflegri tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Sérhver slík uppsögn tekur gildi þegar í stað eða síðar eftir því sem tilgreint kann að vera í tilkynningunni.

15. gr.

Samningur þessi gengur úr gildi að því er varðar samningsríki, sem segir sig úr Evrópuráðinu eða hættir að vera aðildarríki þess.

16. gr.

Aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins ber að tilkynna aðildarríkjum ráðsins um:

- a Sérhverja undirritun.
- b Sérhverja afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- c Sérhvern gildistöku dag samnings þessa samkvæmt 11. gr. hans.

- d Sérhverja yfirlýsingu eða tilkynningu, sem berst samkvæmt ákvæðum 12. gr.
- e Sérhvern fyrirvara, sem gerður er samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 13. gr.
- f Afturköllun sérhvers fyrirvara samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 13. gr.
- g Sérhverja tilkynningu sem berst samkvæmt 14. gr. ásamt dagsetningu gildistöku uppsagnar.
- h Hvert skipti sem samningur gengur úr gildi samkvæmt 15. gr.

Þessu til staðfestingar hafa undirritaðir, sem til þess hafa fengið fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strasbourg hinn 27. janúar 1977 á ensku og frönsku, í einu eintaki, sem geymt skal í skjalasafni Evrópuráðsins, og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins ber að senda staðfest eintök til sérhvers þeirra ríkja, sem undirrita samninginn.

Evrópusamningur um gagnkvæma aðstoð í sakamálum

Strassborg, 20. IV. 1959

Birtist í Stjórnartíðindum C 9/1984.

Safn Evrópusamninga/30

Inngangur

Ríkisstjórnir þær sem undirritað hafa samning þennan og eru aðilar að Evrópuráðinu,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að auka samheldni aðildarríkja þess,

telja að samþykkt sameiginlegra reglna um gagnkvæma aðstoð í sakamálum muni stuðla að því markmiði,

telja að slík gagnkvæm aðstoð tengist framsalsmálefnum sem þegar er fjallað um í samningi er undirritaður var 13. desember 1957,

hafa orðið ásáttar um eftirfarandi:

I. kafli – Almenn ákvæði

1. gr.

- 1 Samningsaðilar skuldbinda sig til að veita hver öðrum, samkvæmt ákvæðum samnings þessa, víðtækustu gagnkvæma aðstoð í sakamálum vegna afbrota sem eru þess eðlis að refsing fyrir þau sé innan lögsagnar dómsmálayfirvalda beiðanda þegar farið er fram á aðstoðina.
- 2 Samningur þessi nær ekki til handtöku og gæslu, fullnustu refsidóma eða afbrota samkvæmt herlögum sem ekki teljast til afbrota samkvæmt almennum hegningarlögum.

2. gr.

Synja má um aðstoð:

- a Ef beiðnin varðar afbrot sem aðili sá er henni er beint til telur stjórn málaafbrot, afbrot framið í tengslum við stjórn málaafbrot eða afbrot sem varðar skatta.
- b Ef aðilinn sem beiðni er beint til telur að framkvæmd hennar sé líkleg til að skaða fullveldi, öryggi, almannareglu eða aðra grundvallarhagsmuni lands síns.

II. kafli – Réttarbeiðnir

3. gr.

- 1 Aðilinn sem beiðni er beint til skal láta framkvæma á þann hátt, sem lög hans gera ráð fyrir, hvers kyns réttarbeiðnir varðandi sakamál, sem dómsmálayfirvöld beiðanda senda honum í þeim tilgangi að afla sannana eða fá send sönnunargögn, skýrslur eða málsskjöl.
- 2 Óski beiðandi eftir að vitni eða sérfróðir menn beri eiðfest vætti ber honum að fara gagnert fram á það. Aðilanum sem beiðni er beint til ber að verða við henni svo fremi landslög banni það ekki.
- 3 Aðilinn sem beiðni er beint til getur sent staðfest afrit eða staðfest ljósrít af skýrslum eða málsskjölum sem um er beðið nema beiðandi fari gagnert fram á að frumrit verði send, en í því tilfelli ber fyrrnefndum aðila að verða við beiðni ef unnt er.

4. gr.

Fari beiðandi þess gagnert á leit ber aðilanum sem beiðni er beint til að nefna stað og stund er réttarbeiðni verður framkvæmd. Yfirvöld og aðilar er hagsmuna eiga að gæta mega vera viðstaddir ef aðilinn sem beiðni er beint til samþykkir það.

5. gr.

- 1 Með yfirlýsingu, sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, getur sérhver samningsaðili við undirritun samnings þessa eða við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals áskilið sér rétt til að framkvæmd réttarbeiðna varðandi leit eða hald á munum verði háð einu eða fleirum eftirtalinna skilyrða:
 - a Að afbrotið sem leiddi til réttarbeiðninnar sé refsivert að lögum bæði beiðanda og aðilans sem beiðni er beint til.
 - b Að afbrotið sem leiddi til réttarbeiðninnar geti leitt til framsals frá því landi sem beiðni er beint til.
 - c Að framkvæmd réttarbeiðninnar sé í samræmi við landslög þess aðila sem beiðni er beint til.

- 2 Nú gefur samningsaðili yfirlýsingu í samræmi við 1. tl. greinar þessarar og geta allir aðrir aðilar áskilið sér gagnkvæmni.

6. gr.

- 1 Aðilinn sem beiðni er beint til getur frestað afhendingu hvers kyns hluta, skýrslna eða málgagna, sem um er beðið, ef hann þarf á þeim að halda í sambandi við sakamál sem er til meðferðar.
- 2 Hvers kyns hlutum svo og frumskýrslum eða frummálgögnum, sem afhent eru vegna framkvæmdar á réttarbeiðni, ber beiðanda að skila aðila, sem beiðni er beint til, eins fljótt og auðið er nema síðarnefndur aðili falli frá kröfu um skil.

III. kafli – Birting stefna og dómsákvæðana – Fyrirkall vitna, sérfróðra manna og ákærðra aðila

7. gr.

- 1 Aðila sem beiðni er beint til ber að sjá um birtingu stefna og dómsákvæðana, sem beiðandi sendir honum í þeim tilgangi.

Birta má stefnu eða dómsákvæðun einfaldlega með því að koma henni til þess, sem birta ber. Fari beiðandi þess gagngert á leit ber aðilanum sem beiðni er beint til að framkvæma birtingu á þann hátt sem ráð er fyrir gert um birtingu samsvarandi málsskjala samkvæmt löggjöf hans eða á annan sérstakan hátt sem er í samræmi við þá löggjöf.

- 2 Sönnun um birtingu ber að veita með útgáfu á móttökuviðurkenningu sem dagsett er og undirrituð af þeim sem birt er eða með yfirlýsingu aðilans sem beiðni er beint til á þá leið að birting hafi verið framkvæmd og sé getið um form og dagsetningu birtingar. Senda skal beiðanda þegar í stað annað hvort skjala þessara. Fari beiðandi fram á það skal aðilinn sem beiðni er beint til geta þess hvort birting hafi verið framkvæmd í samræmi við löggjöf síðarnefnds aðila. Sé ekki hægt að framkvæma birtingu ber aðilanum sem beiðni er beint til að tilkynna beiðanda þegar um ástæðu þess.
- 3 Með yfirlýsingu, sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, getur sérhver samningsaðili við undirritun samnings þessa eða við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals beiðst þess að birting

stefnu á hendur sökuðum manni er dvelur á landsvæði aðilans verði send yfirvöldum aðilans innan tiltekins tíma áður en ákveðið er að fyrirtaka sé í málinu. Tímamörk þessi ber að tiltaka í ofangreindri yfirlýsingu og skulu þau ekki fara fram úr 50 dögum.

Taka ber tímamörk þessi til greina þegar dagsetning fyrirtöku er ákveðin og þegar stefnan er send.

8. gr.

Nú lætur vitni eða sérfróður maður sem stefnt hefur verið undir höfuð leggjast að sinna stefnu og skal hann ekki sæta neinni refsingu eða frelsisskerðingu enda þótt í stefnunni sé kveðið á um refsingu nema hann síðar af frjálsum vilja komi til landsvæðis beiðanda og verði þar lögum samkvæmt stefnt á ný.

9. gr.

Þóknun, þ. á m. dvalarkostnaður, sem beiðanda ber að greiða svo og ferðakostnaður sem honum ber að endurgreiða vitni eða sérfróðum manni reiknast frá dvalarstað hans og miðast a.m.k. við þær upphæðir, sem ráð er fyrir gert í þeim reglum er gilda í landi því, þar sem ætlað er að vitnaleiðslan fari fram.

10. gr.

- 1 Telji beiðandi brýna nauðsyn bera til að vitni eða sérfróður maður komi persónulega fyrir dómsmálayfirvöld beiðanda ber að geta þess í beiðni um birtingu á stefnu og aðilanum sem beiðni er beint til ber að skora á vitnið eða sérfróða manninn að koma fyrir.

Aðilanum sem beiðni er beint til ber að tilkynna beiðanda svar vitnisins eða sérfróða mannsins.

- 2 Í því tilfalli, sem ráð er fyrir gert í 1. tl. greinar þessarar, ber að geta þess í beiðni eða stefnu hver sé áætluð þóknun sem greidd verði og ferða- og dvalarkostnaður sem endurgreiddur fái.

- 3 Ef þess er sérstaklega beiðst getur aðilinn sem beiðni er beint til veitt vitninu eða sérfróða manningnum fyrirframgreiðslu. Ber að geta um upphæð fyrirframgreiðslu í stefnunni og ber beiðanda að endurgreiða hana.

11. gr.

- 1 Ef beiðandi óskar eftir að maður sem er í haldi komi til vitnaleiðslu eða samprófunar ber að flytja hann um stundarsakir til landsvæðis þar sem ætlað er að vitnaleiðslan eða samprófunin fari fram, að því tilskildu að hann sé fluttur til baka innan þeirra tímamarka er aðilinn sem beiðni er beint til tiltekur og með hliðsjón af ákvæðum 12. gr. að svo miklu leyti sem þau eiga við.

Synja má um flutning:

- a Ef sá sem er í haldi samþykkir hann ekki.
 - b Ef nærvera hans er nauðsynleg í sakamáli, sem er til meðferðar á landsvæði aðilans sem beiðni er beint til.
 - c Ef flutningur kann að lengja frelsisskerðingu hans.
 - d Ef fyrir hendi eru aðrar mikilvægar ástæður fyrir því að flytja hann ekki til landsvæðis beiðanda.
- 2 Í tilfalli sem fellur undir næstu málsgrein hér á undan ber að heimila flutning manns sem er í haldi um landsvæði þriðja ríkis sem er aðili að samningi þessum samkvæmt umsókn er öll nauðsynleg málsskjöl fylgi og stíluð eru frá dómsmálaráðuneyti beiðanda til dómsmálaráðuneytis aðila, sem ræður landsvæði því er farið er fram á flutning um, sbr. þó ákvæði 2. gr.

Samningsaðili getur synjað um að heimila slíkan flutning á eigin ríkisborgurum.

- 3 Maður sem fluttur er skal hafður í haldi á landsvæði beiðanda og, þar sem við á, á landsvæði aðila sem beðið er um flutning um nema aðilinn sem beiðni er beint til fari fram á losun hans.

12. gr.

- 1 Eigi má á landsvæði beiðanda ákæra, hafa í haldi eða skerða á nokkurn hátt frelsi vitnis eða sérfróðs manns, hverrar þjóðar sem

hann er, sem kemur samkvæmt stefnu fyrir dómsmálayfirvöld beiðanda vegna verknaða eða refsídóma, sem til komu áður en hann fór frá landsvæði aðilans sem beiðni er beint til.

- 2 Nú er manni, hverrar þjóðar sem hann er, stefnt fyrir dómsmálayfirvöld beiðanda til að svara fyrir verknaði sem hann er lögsóttur fyrir og má þá eigi ákæra hann, hafa hann í haldi eða skerða á nokkurn hátt frelsi hans vegna verknaða eða refsídóma, sem til komu áður en hann fór frá landsvæði aðilans sem beiðni er beint til og ekki er getið um í stefnunni.
- 3 Friðhelgi þeirri, sem ráð er fyrir gert í þessari grein, lýkur þegar vitni eða sérfróður maður eða ákærður hefur haft tækifæri til að halda á brott um fimmtán daga samfellt tímabil frá því dómsmálayfirvöld þarfnast ekki nærveru hans lengur, en hefur dvalið áfram á landsvæðinu eða komið þangað aftur, ef hann hefur farið þaðan.

IV. kafli – Sakaskrá

13. gr.

- 1 Aðila sem beiðni er beint til ber að senda úrdrætti og upplýsingar úr sakaskrá, sem dómsmálayfirvöld samningsaðila óska eftir og þörf er á í sakamáli, að sama marki sem sams konar úrdrættir og upplýsingar úr sakaskrá kunna að vera fánlegar fyrir eigin dómsmálayfirvöld í sambærilegum tilfellum.
- 2 Í öðrum tilfellum en ráð er fyrir gert í 1. tl. þessarar greinar ber að verða við beiðninni samkvæmt skilyrðum, er lög, reglugerðir og réttarvenjur aðila sem beiðni er beint til kveða á um.

V. kafli – Málsmeðferð

14. gr.

- 1 Í beiðnum um gagnkvæma aðstoð ber að geta um:
 - a Yfirvald það sem beiðnina ber fram,

- b Efni og forsendur beiðinnar,
 - c Persónulýsingu og þjóðerni viðkomandi manns, eftir því sem unnt er, og
 - d Nafn og heimilisfang þess, sem stefna á, eftir því sem nauðsyn krefur.
- 2 Í réttarbeiðnum sem um getur í 3., 4. og 5. gr. skal einnig tilgreina afbrotið og hafa stutta lýsingu á málavöxtum.

15. gr.

- 1 Réttarbeiðnir sem um getur í 3., 4. og 5. gr. svo og beiðnir sem um getur í 11. gr. skal dómsmálaráðuneyti beiðanda stíla til dómsmálaráðuneytis aðila sem beiðni er beint til og ber að endursenda þær sömu leið.
- 2 Þegar mikið liggur við mega dómsmálayfirvöld beiðanda snúa sér beint til dómsmálayfirvalda aðilans sem beiðni er beint til. Ber að endursenda beiðnir ásamt viðeigandi málsskjölum þá leið, sem greinir í 1. tl. þessarar greinar.
- 3 Beiðnir sem um ræðir í 1. tl. 13. gr. geta viðkomandi dómsmálayfirvöld stílað beint til viðkomandi yfirvalda aðilans sem þeim er beint til og geta þau yfirvöld svarað beint. Beiðnir sem um getur í 2. tl. 13. gr. ber dómsmálaráðuneyti beiðanda að stíla til dómsmálaráðuneytis aðilans sem beiðni er beint til.
- 4 Beiðnir um gagnkvæma aðstoð, aðrar en þær sem getið er um í 1. og 3. tl. þessarar greinar og þá sérstaklega beiðnir um rannsókn áður en opinbert mál er höfðað, mega fara beint milli dómsmálayfirvalda.
- 5 Þegar bein sending er heimil samkvæmt samningi þessum getur hún farið fram fyrir milligöngu Alþjóðasamtaka sakamálalögreglu (Interpol).
- 6 Með yfirlýsingu, sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, getur sérhver samningsaðili við undirritun samnings þessa eða við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals tilkynnt að einhverjar eða allar beiðnir um aðstoð skuli sendar honum aðrar leiðir en ráð er

fyrir gert í grein þessari eða beiðst þess í tilfelli sem ráð er fyrir gert í 2. tl. þessarar greinar að afrit af réttarbeiðnum verði jafnframt send dómsmálaráðuneyti aðilans.

- 7 Ákvæði greinar þessarar hafa ekki áhrif á ákvæði tvíhliða samninga eða samkomulags, sem í gildi er milli samningsaðila, þar sem kveðið er á um beinar sendingar aðstoðarbeiðna milli viðkomandi yfirvalda.

16. gr.

- 1 Ekki er krafist þýðinga á beiðnum og meðfylgjandi málsskjölum, sbr. þó 2. tl. þessarar greinar.
- 2 Sérhver samningsaðili getur við undirritun samnings þessa eða við afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals með yfirlýsingu sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins áskilið sér rétt til að leggja svo fyrir að beiðnir og meðfylgjandi málsskjöl skuli send honum ásamt þýðingu á tungumál hans eða annað hvort hinna opinberu tungumála Evrópuráðsins eða það hinna síðarnefndu tungumála sem hann tilgreinir. Aðrir samningsaðilar geta áskilið sér gagnkvæmni.
- 3 Grein þessi hefur ekki áhrif á ákvæði í samningum eða samkomulagi sem gert hefur verið eða gert verður milli tveggja samningsaðila eða fleiri um þýðingu beiðna eða meðfylgjandi málsgagna.

17. gr.

Sönnunargögn eða málsskjöl sem send eru samkvæmt samningi þessum þarfnast ekki staðfestingar að neinu leyti.

18. gr.

Ef yfirvald, sem berst beiðni um gagnkvæma aðstoð, hefur ekki lög-sögu til að framkvæma hana ber því *ex officio* að framsenda hlutað-eigandi yfirvaldi í landi sínu beiðnina og tilkynna beiðanda það beint, hafi beiðnin borist beint.

19. gr.

Ef neitað er um gagnkvæma aðstoð ber að tilgreina ástæðu.

20. gr.

Framkvæmd beiðna um gagnkvæma aðstoð skal ekki hafa í för með sér endurgreiðslu annarra útgjalda en þeirra sem leiða af kvaðningu sérfróðra manna á landsvæði aðilans sem beiðni er beint til eða flutningi samkvæmt 11. gr. á manni sem er í haldi, sbr. þó ákvæði 3. tl. 10. gr.

VI. kafli – Beiðni um höfðun opinbers máls

21. gr.

- 1 Beiðni sem samningsaðili setur fram um höfðun opinbers máls fyrir dómstólum annars aðila ber að senda milli viðkomandi dómsmálaráðuneyta nema samningsaðili noti sér þá leið sem ráð er fyrir gert í 6. tl. 15. gr.
- 2 Aðilanum sem beiðni er beint til ber að tilkynna beiðanda allar aðgerðir í sambandi við slíka beiðni og senda afrit dóms sem upp kann að vera kveðinn.
- 3 Ákvæði 16. gr. gilda um beiðnir, sem settar eru fram samkvæmt 1. tl. greinar þessarar.

VII. kafli – Skipti á upplýsingum úr sakaskrá

22. gr.

Sérhverjum samningsaðila ber að tilkynna sérhverjum aðila öðrum um alla dóma í sakamálum og síðari ráðstafanir varðandi ríkisborgara síðarnefnds aðila, sem færðar eru í sakaskrá. Dómsráðuneyti skulu skiptast á slíkum upplýsingum a. m. k. einu sinni á ári. Þegar viðkomandi maður er talinn ríkisborgari tveggja eða fleiri samningsaðila ber að veita sérhverjum slíkum aðila upplýsingarnar nema maðurinn sé ríkisborgari aðila sem það landsvæði tilheyrir, þar sem hann var dæmdur.

VIII. kafli – Lokaákvæði

23. gr.

- 1 Við undirritun samnings þessa eða afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals getur sérhver samningsaðili gert fyrirvara varðandi eitt eða fleiri ákvæði samningsins.
- 2 Sérhver samningsaðili sem gert hefur fyrirvara skal afturkalla hann eins fljótt og aðstæður leyfa. Slíka afturköllun ber að gera með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 3 Samningsaðili sem gert hefur fyrirvara varðandi ákvæði samningsins getur ekki krafist þess að annar aðili beiti téðu ákvæði nema að því marki er hann sjálfur viðurkennir ákvæðið.

24. gr.

Samningsaðili getur við undirritun samnings þessa eða afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals með yfirlýsingu sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins tilgreint hvaða yfirvöld hann telji dómsmálafyrirvöld samkvæmt samningnum.

25. gr.

- 1 Samningur þessi nær til heimalandsvæða samningsaðila.
- 2 Að því er Frakkland varðar nær hann einnig til Alsírs og landsvæða handan hafs og að því er Ítalíu varðar nær hann einnig til landsvæðis Somalílands sem lýtur ítalskri stjórn.
- 3 Sambandslýðveldinu Þýskalandi er heimilt með tilkynningu sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að láta samninginn einnig ná til Berlínarfylkis.
- 4 Að því er Holland varðar nær samningurinn til landsvæða þess í Evrópu. Hollandi er heimilt með tilkynningu sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að láta samning þennan einnig ná til hollensku Antilleseyjanna, Surinam og hollensku Nýju-Guineu.

- 5 Með beinu samkomulagi milli tveggja eða fleiri samningsaðila og með þeim skilyrðum sem ákveðin eru í því samkomulagi má einnig láta samning þennan ná til annars landsvæðis aðilanna en um getur í 1., 2., 3. og 4. tl. greinar þessarar, enda fari viðkomandi aðili með utanríkismál þess landsvæðis.

26. gr.

- 1 Samningur þessi, að því er varðar lönd þau sem hann nær til, kemur í stað ákvæða hvers kyns milliríkjasamninga, samþykkt eða tvíhliða samninga sem gilda um gagnkvæma aðstoð í sakamálum milli tveggja samningsaðila, sbr. þó ákvæði 7. tl. 15. gr. og 3. tl. 16. gr.
- 2 Samningur þessi hefur ekki áhrif á skuldbindingar samkvæmt skilmálum neins annars tvíhliða eða marghliða alþjóðasamnings sem felur í sér eða fela kann í sér ákvæði um sérstaka þætti gagnkvæmrar aðstoðar á ákveðnu sviði.
- 3 Samningsaðilar geta gert með sér tvíhliða eða marghliða samninga um gagnkvæma aðstoð í sakamálum eingöngu til að auka við ákvæði samnings þessa eða til að auðvelda framkvæmd meginreglna hans.
- 4 Þegar tveir samningsaðilar eða fleiri veita gagnkvæma aðstoð í sakamálum á grundvelli samræmdrar löggjafar eða sérstaks fyrirkomulags þar sem gert er ráð fyrir gagnkvæmum ráðstöfunum varðandi gagnkvæma aðstoð á landsvæði hvors um sig er aðilum þessum þrátt fyrir ákvæði samnings þessa frjálst að haga samskiptum sínum á þessu sviði eingöngu í samræmi við slíka löggjöf eða fyrirkomulag. Samningsaðilar sem fella niður framkvæmd samnings þessa sín á milli samkvæmt tölulið þessum skulu tilkynna það aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

27. gr.

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins. Fullgilda ber samninginn. Fullgildingarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

- 2 Samningurinn gengur í gildi 90 dögum eftir afhendingu þriðja fullgildingarskjals.
- 3 Að því er varðar ríki, sem undirrita samninginn og fullgildir hann síðar, öðlast hann gildi 90 dögum eftir afhendingu fullgildingarskjals.

28. gr.

- 1 Ráðherranefnd Evrópuráðsins getur boðið hvaða ríki sem er, sem ekki er aðili að ráðinu, að gerast aðili að samningi þessum svo fremi ályktun um slíkt boð hljóti samhljóða samþykki þeirra aðildarríkja ráðsins sem fullgilt hafa samninginn.
- 2 Aðild gerist með því að aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra ráðsins og tekur aðild gildi 90 dögum síðar.

29. gr.

Sérhverjum samningsaðila er heimilt að segja upp samningi þessum fyrir sitt leyti með því að tilkynna það aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Uppsögnin tekur gildi sex mánuðum eftir að aðalframkvæmdastjóra ráðsins berst slík tilkynning.

30. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og ríkisstjórn sérhvers ríkis sem gerst hefur aðili að samningi þessum:

- a Nöfn þeirra er samninginn undirrita svo og afhendingu fullgildingar- eða aðildarskjals.
- b Gildistökudag samnings þessa.
- c Sérhverja tilkynningu sem berst samkvæmt ákvæðum 1. tl. 5. gr., 3. tl. 7. gr., 6. tl. 15. gr., 2. tl. 16. gr., 24. gr., 3. og 4. tl. 25. gr. eða 4. tl. 26. gr.
- d Sérhvern fyrirvara sem gerður er samkvæmt 1. tl. 23. gr.

- e Afturköllun sérhvers fyrirvara samkvæmt 2. tl. 23. gr.
- f Sérhverja tilkynningu um uppsögn sem berst samkvæmt ákvæðum 29. gr. og gildistökudag uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir sem til þess hafa fullt umboð undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 20. apríl 1959 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit af samningnum til þeirra ríkisstjórna sem undirrita eða gerast aðilar að samningnum.

Viðbótarsamningur við Evrópusamning um gagnkvæma aðstoð í sakamálum

Strassborg, 17. III. 1978

Birtist í Stjórnartíðindum C 9/1984.

Safn Evrópusamninga/99

Aðildarríki Evrópuráðsins sem undirrita viðbótarsamning þennan,

óska að greiða fyrir því að Evrópusamningi um gagnkvæma aðstoð í sakamálum er lagður var fram til undirritunar í Strassborg 20. apríl 1959 (hér eftir nefndur „samningurinn“) verði beitt gegn afbrotum er varða skatta,

telja ennfremur æskilegt að auka við samninginn í öðrum tilteknum atriðum,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli

1. gr.

Samningsaðilar skulu eigi neyta réttar síns samkvæmt a-lið 2. gr. samningsins til að synja um aðstoð af því einu að beiðnin varði afbrot er aðilinn sem beiðni er beint til telur varða skatta.

2. gr.

- 1 Hafi samningsaðili sett það skilyrði fyrir framkvæmd réttarbeiðna varðandi leit eða hald á munum að brot það er leiddi til réttarbeiðinnar sé refsivert að lögum bæði beiðanda og aðilans sem beiðni er beint til, skal umrætt skilyrði uppfyllt talið, að því er tekur til afbrota er varða skatta, ef afbrotið er refsivert að lögum beiðanda og er sambærilegt við afbrot sama eðlis að lögum aðilans sem beiðni er beint til.
- 2 Beiðninni má eigi synja fyrir þá sök að í lögum aðilans sem beiðni er beint til sé eigi kveðið á um sams konar skatta eða gjöld né heldur sé þar að finna sams konar reglur um skatta, gjöld, tolla og gjaldeyrisviðskipti og í lögum beiðanda.

II. kafli

3. gr.

Samningurinn skal einnig taka til:

- a Birtingar málgagna sem varða fullnustu dóms, innheimtu sektar eða greiðslu málskostnaðar.

- b Ráðstafana er snerta frestun á uppkvaðningu eða fullnustu dóms, skilyrta lausn úr haldi, frestun á að fullnusta dóms hefjist eða hlé á fullnustu.

III. kafli

4. gr.

Við 22. gr. samningsins skal bætt texta þeim sem hér fer á eftir, og verður upprunaleg gerð 22. gr. samningsins 1. töluliður og neðan-skráð ákvæði 2. töluliður.

„2 Ennfremur skal hver sá samningsaðili sem látið hefur í té ofan-nefndar upplýsingar senda hlutaðeigandi samningsaðila, að beiðni hans í einstökum málum, afrit af refsidómum og um ráðstafanir svo og allar aðrar upplýsingar sem máli skipta til að auðvelda hon-um að meta hvort þörf er einhverra ráðstafana innanlands. Slík skipti skulu eiga sér stað milli hlutaðeigandi dómsmálaráðuneyta.“

IV. kafli

5. gr.

- 1 Viðbótarsamningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildar-ríki Evrópuráðsins sem undirritað hafa samninginn. Viðbótarsamning-urinn er háður fullgildingunni, viðurkenningu eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmda-stjóra Evrópuráðsins.
- 2 Viðbótarsamningurinn gengur í gildi 90 dögum eftir afhendingu þriðja fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- 3 Að því er varðar ríki sem undirrita en fullgildir, viðurkennir eða sam-þykkir síðar öðlast viðbótarsamningurinn gildi 90 dögum eftir afhend-ingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- 4 Aðildarríki Evrópuráðsins mega ekki fullgilda, viðurkenna eða sam-þykkja viðbótarsamning þennan nema þau fullgildi jafnframt eða hafi áður fullgilt samninginn.

6. gr.

- 1 Hvert það ríki, sem gerst hefur aðili að samningnum, getur gerst aðili að viðbótarsamningi þessum eftir gildistöku hans.

- 2 Aðild gerist með því að aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins og gengur aðildin í gildi 90 dögum síðar.

7. gr.

- 1 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals að tilgreina það eða þau landsvæði sem viðbótarsamningur þessi á að ná til.
- 2 Við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals eða síðar getur sérhvert ríki lýst því yfir við aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að viðbótarsamningur þessi nái einnig til hvaða annars landsvæðis eða landsvæða sem tilgreind eru í yfirlýsingunni enda fari það með utanríkismál þess eða hefur heimild til að skuldbinda það.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt undanfarandi tölulið má afturkalla fyrir hvert það landsvæði sem þar er greint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Slík afturköllun skal ganga í gildi sex mánuðum eftir að tilkynningin berst aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

8. gr.

- 1 Fyrirvarar sem samningsaðili hefur gert varðandi ákvæði samningsins skulu einnig gilda um viðbótarsamning þennan nema viðkomandi samningsaðili taki annað fram við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals. Sama máli gegnir um yfirlýsingar gefnar samkvæmt 24. gr. samningsins.
- 2 Sérhverju ríki er heimilt við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals að lýsa yfir því, að það áskilji sér rétt til
 - a Að viðurkenna ekki I. kafla eða þá einungis að því er varðar tiltekningu afbrot eða tiltekna flokka þeirra afbrota sem um getur í 1. gr. eða til að sinna ekki réttarbeiðnum varðandi leit eða hald á munum vegna afbrota er varða skatta.
 - b Að viðurkenna ekki II. kafla.
 - c Að viðurkenna ekki III. kafla.
- 3 Sérhver samningsaðili getur afturkallað yfirlýsingu sem hann hefur gefið samkvæmt undanfarandi tölulið með yfirlýsingu sem stíluð er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins og skal hún taka gildi frá og með móttökudegi.
- 4 Samningsaðili sem gert hefur við viðbótarsamning þennan fyrirvara varðandi ákvæði samningsins eða gert fyrirvara varðandi ákvæði í

viðbótarsamningi þessum getur eigi krafist þess að annar samningsaðili beiti téðu ákvæði. Hann getur þó, sé fyrirvarinn aðeins að hluta til eða skilyrtur, krafist beitingar ákvæðisins að því marki sem hann hefur sjálfur viðurkennt það.

- 5 Engir aðrir fyrirvarar eru heimilir varðandi ákvæði viðbótarsamnings þessa.

9. gr.

Ákvæði viðbótarsamnings þessa eru ekki því til fyrirstöðu að ítarlegri ráðstafanir séu í tvíhliða eða marghliða samningum milli samningsaðila samkvæmt 3. tl. 26. gr. samningsins.

10. gr.

Nefnd Evrópuráðsins um afbrotamál skal látin fylgjast með framkvæmd viðbótarsamnings þessa og skal nefndin gera allt það sem þurfa þykir til að greiða fyrir vinsamlegri lausn hvers kyns vanda er verða kann vegna framkvæmdar hans.

11. gr.

- 1 Sérhverjum samningsaðila er heimilt að segja upp viðbótarsamningi þessum fyrir sitt leyti með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Slík uppsögn tekur gildi sex mánuðum eftir að aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.
- 3 Uppsögn samningsins hefur sjálfkrafa í för með sér uppsögn viðbótarsamnings þessa.

12. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og sérhverju ríki sem gerst hefur aðili að samningnum:

- a Sérhverja undirritun viðbótarsamnings þessa.
- b Sérhverja afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals.
- c Sérhvern gildistökudag viðbótarsamnings þessa samkvæmt 5. og 6. gr.
- d Sérhverja yfirlýsingu sem berst samkvæmt ákvæðum 2. og 3. tl. 7. gr.
- e Sérhverja yfirlýsingu sem berst samkvæmt ákvæðum 1. tl. 8. gr.

- f Sérhvern fyrirvara sem gerður er samkvæmt ákvæðum 2. tl. 8. gr.
- g Afturköllun sérhvers fyrirvara samkvæmt ákvæðum 3. tl. 8. gr.
- h Sérhverja tilkynningu sem berst samkvæmt ákvæðum 11. gr. svo og gildistöku dag uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir sem til þess hafa fullt umboð undirritað viðbótarsamning þennan.

Gjört í Strassborg 17. mars 1978 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til sérhvers þeirra ríkja sem undirrita og gerast aðilar.

Samningur um flutning dæmdra manna

Strassborg, 21. III. 1983

Birtist í Stjórnartíðindum C 21/1993.

Safn Evrópusamninga/112

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki, sem undirritað hafa samning þennan,

sem hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að auka samheldni aðila þess,

sem vilja koma á frekari alþjóðlegri samvinnu á sviði refsiréttar,

sem telja að með slíkri samvinnu skyldi stuðlað að réttlæti og að félagslegri endurhæfingu dæmdra manna,

sem telja að sá tilgangur krefjist þess að útlendingum, sem sviptir eru frelsi vegna afbrots er þeir hafa framið, sé veittur kostur á að aflána refsingu sína innan eigin samfélags, og

sem telja að þessu markmiði verði best náð með því að flytja þá til síns eigin lands,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr. – Skilgreiningar

Í samningi þessum merkir:

- a „refsing“ hverja þá hegningu eða aðra ráðstöfun er hefur frjálsræðissviptingu í för með sér og dómstóll ákvarðar tímabundið eða ótímabundið vegna afbrots,
- b „dómur“ ákvörðun eða fyrirmæli dómstóls um refsingu,
- c „dómsríki“ ríkið þar sem maður sá, er fluttur hefur verið eða flytja má, var dæmdur til refsingar, og
- d „fullnusturíki“ ríkið sem flytja má dæmdan mann til, eða ríkið sem maður hefur verið fluttur til, til fullnustu refsingar.

2. gr. – Almennar reglur

- 1 Aðilar skuldbinda sig til að viðhafa sem nánasta samvinnu þegar dæmdir menn eru fluttir samkvæmt ákvæðum samnings þessa.
- 2 Mann, sem dæmdur hefur verið í landi eins aðila, má flytja til landsvæðis annars aðila samkvæmt ákvæðum samnings þessa til fullnustu þeirrar refsingar sem hann var dæmdur til. Hann má í þessu skyni tjá dómsríkinu eða fullnusturíkinu ósk sína um að verða fluttur samkvæmt samningi þessum.
- 3 Bæði dómsríkið og fullnusturíkið geta óskað flutnings.

3. gr. – Skilyrði fyrir flutningi

- 1 Dæmdan mann má aðeins flytja samkvæmt samningi þessum:
 - a ef hann er ríkisborgari fullnusturíkisins,
 - b ef dómurinn er endanlegur,
 - c ef að minnsta kosti sex mánuðum af refsingu hans er ófullnægt á þeim tíma er beiðni um flutning er móttækin, eða ef refsingin er ótímabundin,
 - d ef hann samþykkir flutninginn, eða löglegur fyrrisvarismaður hans ef annað hvort ríkið telur það nauðsynlegt með hliðsjón af aldri hans eða líkamlegu eða andlegu ástandi hans,
 - e ef athafnir þær eða athafnaleysi, sem hann var dæmdur til refsingar fyrir, teljast afbrot samkvæmt lögum fullnusturíkisins, eða teldust afbrot ef þær væru framdar á landsvæði þess, og
 - f ef dómsríkið og fullnusturíkið samþykkja flutninginn.
- 2 Ef sérstaklega stendur á geta aðilar samþykkt flutning enda þótt sá tími sem dómþoli á eftir að afplána sé styttri en um getur í c-lið 1. mgr.
- 3 Ríki getur við undirritun eða þegar það afhendir skjal sitt um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, tilkynnt að það hyggist gagnvart öðrum aðilum einungis beita annarri hvorri þeirra aðferða sem um getur í a- og b-liðum 1. mgr. 9. gr.
- 4 Ríki getur hvenær sem er, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, tilkynnt hvernig það fyrir sitt leyti skilgreinir hugtakið „ríkisborgari“ að því er samning þennan varðar.

4. gr. – Upplýsingaskylda

- 1 Dómsríkið skal skýra hverjum þeim dæmda manni, sem samningur þessi getur tekið til, frá efni hans.
- 2 Hafi hinn dæmdi tjáð dómsríkinu ósk sína um að verða fluttur samkvæmt samningi þessum skal það tilkynna það fullnusturíkinu eins fljótt og unnt er eftir að dómurinn verður endanlegur.
- 3 Í tilkynningunni skal greina:
 - a nafn dómþola, fæðingardag hans og fæðingarstað,
 - b heimilisfang hans í fullnusturíkinu ef við á,
 - c málsatvik þau sem refsingin byggðist á,
 - d eðli refsingar og tímalengd og hvenær fullnusta hófst.

- 4 Hafi dómþoli tjáð fullnusturíkinu ósk sína skal dómsríkið samkvæmt beiðni veita því ríki þær upplýsingar sem um getur í 3. mgr.
- 5 Tilkynna skal dómþola skriflega um allar aðgerðir dómsríkisins og fullnusturíkisins, samkvæmt þessari grein, og um hverja þá ákvörðun, sem annað hvort ríkið tekur, varðandi beiðni um flutning.

5. gr. – Beiðnir og svör

- 1 Flutningsbeiðni og svar við henni skulu vera skrifleg.
- 2 Beiðni skal send af dómsmálaráðuneyti þess ríkis, sem flutnings óskar, til dómsmálaráðuneytis þess ríkis sem beiðni er beint til. Svar skal senda sömu boðleið.
- 3 Aðili getur, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, tilkynnt að hann muni nota aðrar boðleiðir.
- 4 Ríki það, sem beiðni er beint til, skal þegar tilkynna því ríki, sem flutnings óskar, hvort fallist er á umbeðinn flutning eða ekki.

6. gr. – Fylgiskjöl

- 1 Ef dómsríkið fer fram á það skal fullnusturíkið senda því:
 - a skjal eða yfirlýsingu þess efnis að dómþoli sé ríkisborgari þess,
 - b texta þeirra greina í lögum fullnusturíkisins sem mæla fyrir um að athafnir þær eða athafnaleyssi, sem dæmt var til refsingar fyrir í dómsríkinu, teljist afbrot samkvæmt lögum fullnusturíkisins, eða teldust afbrot ef þær væru framdar á landsvæði þess,
 - c yfirlýsingu um þau atriði sem um getur í 2. mgr. 9. gr.
- 2 Sé flutnings óskað skal dómsríkið senda fullnusturíkinu eftirfarandi skjöl nema annað hvort ríkið hafi þegar gefið til kynna að það muni ekki fallast á flutning:
 - a staðfest afrit dómsins og greinar þeirra laga er hann byggist á,
 - b yfirlýsingu um hversu miklum hluta refsítímans hefur þegar verið fullnægt, ásamt upplýsingum um gæsluvarðhald, eftirgjóf refsingar og önnur atriði sem skipta máli varðandi fullnustu refsingarinnar,
 - c yfirlýsingu um samþykki til flutningsins skv. d-lið 1. mgr. 3. gr., og
 - d þegar við á skýrslur um heilsufar og félagslega hagi dómþola, upplýsingar um meðferð, sem hann hefur gengist undir í dómsríkinu, og tillögur um framhald meðferðar í fullnusturíkinu.

- 3 Hvort ríkið um sig getur óskað þess að fá í hendur sérhver þau skjöl eða yfirlýsingar, sem um getur í 1. eða 2. mgr., áður en flutnings er óskað eða ákvörðun tekin um hvort fallist verði á flutning eða ekki.

7. gr. – Samþykki og staðfesting þess

- 1 Dómsríkið skal tryggja að maður sá, sem samþykkja á flutning skv. d-lið 1. mgr. 3. gr., geri það af frjálsum vilja og með fullri vitneskju um réttaráhrif þess. Samþykki skal veitt á þann hátt sem lög dómsríkisins mæla fyrir um.
- 2 Dómsríkið skal fyrir milligöngu ræðismanns eða annars embættismanns, eftir því sem bæði ríkin verða ásátt um, veita fullnusturíkinu kost á að ganga úr skugga um að samþykki sé gefið í samræmi við þau skilyrði sem tilgreind eru í 1. mgr.

8. gr. – Áhrif flutnings í dómsríkinu

- 1 Þegar yfirvöld í fullnusturíkinu taka við dómþola hefur það þau áhrif að fullnusta refsingar frestast í dómsríkinu.
- 2 Dómsríkið má ekki fullnægja refsingu frekar ef fullnusturíkið telur að henni hafi verið fullnægt.

9. gr. – Áhrif flutnings í fullnusturíkinu

- 1 Þar til bær yfirvöld fullnusturíkisins skulu:
 - a halda áfram fullnustu refsingar þegar í stað, eða samkvæmt fyrir-mælum dómstóls eða stjórnvalds, samkvæmt þeim skilyrðum sem tilgreind eru í 10. gr., eða
 - b breyta refsingu í ákvörðun þess ríkis með dóms- eða stjórnvalds-úrskurði og ákvarða þannig, í stað þeirra viðurlaga sem dæmd voru í dómsríkinu, viðurlög sem mælt er fyrir um í lögum fullnusturíkisins fyrir sama afbrot með þeim skilyrðum sem tilgreind eru í 11. gr.
- 2 Fullnusturíkið skal, samkvæmt beiðni, upplýsa dómsríkið um hvorri þessara aðferða það hyggst beita áður en flutningur dómþola fer fram.
- 3 Refsingu skal fullnægt samkvæmt lögum fullnusturíkisins og aðeins það ríki skal bært til að taka allar viðeigandi ákvarðanir.
- 4 Ríki sem, vegna ákvæða í landslögum, getur ekki beitt annarri hvorri þeirra aðferða, sem í 1. mgr. getur, til að koma fram ráðstöfunum, sem ákveðnar voru á landsvæði annars aðila gagnvart manni sem var úrskurðaður ósakhæfur vegna andlegs ástands, en er reiðubúið að

taka við slíkum mönnum til frekari meðferðar getur, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, tilkynnt hvaða málsmeðferð það hyggst beita í slíkum tilvikum.

10. gr. – Framhald fullnustu

- 1 Við framhald á fullnustu skal fullnusturíkið bundið af ákvörðun dómsríkisins hvað varðar lagalegt eðli refsingar og tímalengd hennar.
- 2 Ef refsingin er, að eðli eða tímalengd, ósamrýmanleg lögum fullnusturíkisins, eða ef lög þess krefjast, getur það ríki, með ákvörðun dómstóls eða stjórnvalds, aðlagð viðurlögin að þeirri refsingu eða ráðstöfun sem þess eigin lög mæla fyrir um vegna sambærilegs afbrots. Refsingin eða ráðstöfunin skal svo sem unnt er vera sama eðlis og refsingin eða ráðstöfunin sem fullnægja skal. Hún má ekki að eðli eða tímalengd vera þyngri en þau viðurlög sem ákvörðuð voru í dómsríkinu né fara fram úr því hámarki sem lög fullnusturíkisins kveða á um.

11. gr. – Breyting refsingar

- 1 Þegar refsingu er breytt skal fara þannig að sem lög fullnusturíkisins mæla fyrir um. Þegar þar til bær yfirvöld fullnusturíkisins breyta refsingu:
 - a skulu þau bundin af þeim niðurstöðum um málavöxtu sem beint eða óbeint koma fram í dómi þeim sem kveðinn var upp í dómsríkinu,
 - b mega þau ekki breyta viðurlögum, er hafa frjálsræðissviptingu í för með sér, í fjárhagsleg viðurlög,
 - c skulu þau að fullu láta koma til frádráttar þann tíma, sem þegar er fullnægt með frjálsræðissviptingu dómþola, og
 - d skulu þau ekki gera stöðu dómþola verri né vera bundin af ákvæðum um lágmarksviðurlög sem lög fullnusturíkisins kunna að kveða á um vegna afbrots þess eða afbrota sem framin voru.
- 2 Ef málsmeðferð vegna breytingar á refsingu á sér stað eftir að dómþoli hefur verið fluttur skal fullnusturíkið hafa hann í haldi eða á annan hátt tryggja nærveru hans í fullnusturíkinu meðan beðið er eftir niðurstöðu af meðferð málsins.

12. gr. – Náðun, sakaruppgjöf, mildun refsingar

Hvor aðili um sig getur náðað hinn dæmda, veitt honum uppgjöf sakar eða mildað refsingu hans samkvæmt stjórnarskrá sinni eða öðrum lögum.

13. gr. – Endurskoðun dóms

Dómsríkið eitt hefur rétt til að taka ákvörðun um beiðni um endurskoðun dóms.

14. gr. – Stöðvun fullnustu

Fullnusturíkið skal þegar stöðva fullnustu refsingar er dómsríkið tilkynnir því um ákvörðun eða ráðstöfun sem hefur í för með sér að refsingur verði ekki lengur fullnægt að lögum.

15. gr. – Upplýsingar um fullnustu

Fullnusturíkið skal veita dómsríkinu upplýsingar um fullnustu refsingar:

- a þegar það telur fullnustu refsingar lokið,
- b ef dómþoli strýkur úr haldi áður en fullnustu refsingar er lokið, og
- c ef dómsríkið óskar sérstakrar skýrslu

16. gr. – Gegnumflutningur

- 1 Aðili skal, í samræmi við lög sín, verða við beiðni um að dæmdur maður verði fluttur um landsvæði hans ef þess er óskað af öðrum aðila og það ríki hefur gert samkomulag við annan aðila eða þriðja ríki um flutning dómþola til eða frá landsvæði sínu.
- 2 Aðili getur synjað um gegnumflutning:
 - a ef dómþoli er ríkisborgari hans, eða
 - b ef afbrot það, sem hann var dæmdur fyrir, telst ekki afbrot samkvæmt lögum hans.
- 3 Beiðnir um gegnumflutning og svör skulu send eftir þeim boðleiðum sem tilgreindar eru í ákvæðum 2. og 3. mgr. 5. gr.
- 4 Aðili getur orðið við beiðni þriðja ríkis um flutning dæmds manns um landsvæði sitt ef það ríki hefur samið við annan aðila um flutning til eða frá landsvæði sínu.
- 5 Aðili, sem beiðinn er um að heimila gegnumflutning, má aðeins hafa dómþola í haldi þann tíma sem þörf er á vegna flutningsins um landsvæði hans.
- 6 Fara má þess á leit við aðila, sem beiðinn er um að heimila gegnumflutning, að hann veiti tryggingu fyrir því að dómþoli verði hvorki sak sóttur eða hann hafður í haldi, umfram það sem í 5. mgr. segir, né frelsi hans á annan hátt skert á landsvæði ríkisins, sem hann er fluttur um, vegna afbrots sem framið hefur verið áður en hann yfirgaf landsvæði dómsríkisins, eða vegna refsingar sem dæmd hefur verið fyrir þann tíma.

- 7 Beiðni um gegnumflutning er óþörf ef flutningur er loftleiðis yfir landsvæði aðila og ekki er áætluð landing þar. Þó getur ríki við undirritun eða þegar það afhendir skjal sitt um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, farið fram á að skýra beri því frá slíkum gegnumflutningi yfir landsvæði þess.

17. gr. – Tungumál og kostnaður

- 1 Upplýsingar skv. 2.-4. mgr. 4. gr. skulu veittar á tungumáli þess aðila, sem þeim er beint til, eða á einu hinna opinberu tungumála Evrópuráðsins.
- 2 Með þeirri undantekningu, sem um getur í 3. mgr., er þýðing á beiðni um flutning og fylgiskjölum hennar óþörf.
- 3 Ríki getur við undirritun eða þegar það afhendir skjal sitt um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, farið fram á að beiðni um flutning og fylgiskjölum hennar skuli fylgja þýðing á tungumál þess, á eitthvert hinna opinberu tungumála Evrópuráðsins, eða á eitt þessara tungumála sem það tilgreinir. Við það tækifæri getur það lýst samþykki sínu við því að tekið sé við þýðingum á eitthvert annað tungumál, auk opinbers tungumáls eða tungumála Evrópuráðsins.
- 4 Skjöl, sem send eru vegna framkvæmdar samnings þessa, þarf ekki að staðfesta, umfram það sem tilgreint er í a-lið 2. mgr. 6. gr.
- 5 Allur kostnaður, sem á fellur vegna framkvæmdar samnings þessa, skal greiddur af fullnusturíkinu nema sá kostnaður sem á fellur einvörðungu á landsvæði dómsríkisins.

18. gr. – Undirritun og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar af hálfu aðildarríkja Evrópuráðsins, og af hálfu þeirra ríkja sem ekki eiga aðild en hafa tekið þátt í undirbúningi hans. Hann er háður fullgildingu, viðurkenningu eða staðfestingu. Skjöl um fullgildingu, viðurkenningu eða staðfestingu skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er þrjú aðildarríki Evrópuráðsins hafa lýst yfir samþykki sínu til að verða bundin samningnum í samræmi við ákvæði 1. mgr.
- 3 Gagnvart ríki sem undirritar samning þennan, en lýsir síðar yfir samþykki sínu til að verða bundið ákvæðum hans, öðlast hann gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er skjal um fullgildingu, viðurkenningu eða staðfestingu er afhent.

19. gr. – Aðild ríkja sem ekki eiga aðild að Evrópuráðinu

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins, að höfðu samráði við samningsríkin, boðið ríki, sem ekki á aðild að ráðinu og ekki er tilgreint í 1. mgr. 18. gr., aðild að samningnum. Skal það gert með meirihlutaákvörðun skv. d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa þeirra samningsríkja sem rétt eiga til setu í nefndinni.
- 2 Gagnvart ríki, sem þannig öðlast aðild að samningnum, öðlast hann gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

20. gr. – Landsvæði er samningurinn tekur til

- 1 Við undirritun samnings þessa, eða þegar skjal um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild er afhent, getur ríki tilgreint það landsvæði eða þau sem samningurinn skal taka til.
- 2 Ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, fært gildi samningsins út til annars landsvæðis sem er nánar skilgreint í yfirlýsingunni. Samningurinn öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri yfirlýsingu.
- 3 Yfirlýsingar, sem gefnar eru skv. 1. og 2. mgr., má, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans, afturkalla með tilliti til hvaða landsvæðis sem er sem tilgreint hefur verið í slíkri yfirlýsingu. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri tilkynningu.

21. gr. – Gildistími

Samningi þessum skal beitt um fullnustu refsinga hvort sem þær hafa verið dæmdar fyrir eða eftir gildistöku hans.

22. gr. – Tengsl við aðra samninga og samþykktir

- 1 Samningur þessi skal engin áhrif hafa á réttindi og skuldbindingar sem leiðir af framsalssamningum eða öðrum samningum um alþjóðlega samvinnu í sakamálum sem kveða á um flutning manna, sem eru í haldi, til yfirheyrslu eða samprófunar.
- 2 Hafi tveir eða fleiri aðilar þegar komist að samkomulagi eða gert með sér samning um flutning dæmdra manna eða á annan hátt ákveðið fyrirkomulag á samskiptum sín á milli að þessu leyti, eða geri þau það síðar, skulu þau eiga rétt á að beita því samkomulagi, þeim samningi eða því fyrirkomulagi í stað samnings þessa.

- 3 Samningur þessi hefur ekki áhrif á rétt ríkja, sem aðilar eru að Evrópusamningi um alþjóðlegt gildi refsídóma, til að gera með sér tvíhliða eða marghliða samninga um þau efni sem í þeim samningi greinir í því skyni að auka við ákvæði hans eða auðvelda framkvæmd meginreglna hans.
- 4 Ef bæði samningur þessi og Evrópusamningur um alþjóðlegt gildi refsídóma, eða annað samkomulag eða samningur um flutning dæmdra manna, taka til beiðni um flutning skal ríki það sem um flutning biður, þegar beiðni er lögð fram, tilgreina samninginn sem hún er byggð á.

23. gr. – Vinsamleg lausn ágreiningsefna

Nefnd Evrópuráðsins um afbrotamál skal látin fylgjast með framkvæmd samnings þessa og skal nefndin gera allt það sem þurfa þykir til að greiða fyrir vinsamlegri lausn hvers kyns vanda er upp kann að koma við framkvæmd hans.

24. gr. – Uppsögn

- 1 Aðili getur hvenær sem er, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, sagt upp samningi þessum.
- 2 Slík uppsögn skal öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuður frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri tilkynningu.
- 3 Samningur þessi skal þó áfram gilda um fullnustu refsinga þeirra manna sem fluttir hafa verið samkvæmt ákvæðum hans fyrir gildistökudag uppsagnar.

25. gr. – Tilkynningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum þess, ríkjum sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í undirbúningi samnings þessa, og hverju ríki sem gerst hefur aðili að honum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers fullgildingar-, viðurkenningar-, staðfestingar- eða aðildarskjals,
- c hvern gildistökudag samnings þessa skv. 2. og 3. mgr. 18. gr., 2. mgr. 19. gr., og 2. og 3. mgr. 20. gr.,
- d sérhverja aðra aðgerð, yfirlýsingu, tilkynningu eða orðsendingu sem varðar samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir fulltrúar, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 21. mars 1983, á ensku og frönsku, í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins, og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit hans til hvers aðildarríkis Evrópuráðsins, til þeirra ríkja sem ekki eru aðilar að ráðinu en hafa takið þátt í undirbúningi samnings þessa, og til hvers ríkis sem boðin er aðild að honum.

Samningur um þvætti, leit, hald og upptöku ávinnings af afbrotum

Strassborg, 8. XI. 1990

Áður óbirt þýðing.

Safn Evrópusamninga/141

Inngangur

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki er undirritað hafa samning þennan,

sem líta til þess að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu aðildarríkja þess,

eru sannfærð um að fylgja verði sameiginlegri refsiréttarstefnu er miðast að vernd þjóðfélagsins,

líta svo á að í baráttu við alvarlega glæpi, sem eru vaxandi alþjóðlegt vandamál, sé nauðsynlegt að beita nútímalegum og áhrifaríkum ráðum sem eru alþjóðleg að umfangi,

telja að eitt af þeim ráðum sé að svipta afbrotamenn afrakstri afbrota sinna,

og líta svo á að til að ná því markmiði verði einnig að koma á alþjóðlegri samvinnutilhögun, er starfi sem greiðlegast,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli – Hugtakanotkun

1. gr. – Hugtakanotkun

Í samningi þessum merkir:

- a „ávinningur“ hvaða efnahagsleg gæði sem er, sem aflað er með afbroti. Getur hann verið hver sú eign, sem fellur undir skilgreiningu b-liðar þessarar greinar,
- b „eign“ eign af hvaða tagi sem er, hvort sem hún er efnisleg eða óefnisleg, laus eða föst og skjöl eða gögn sem að lögum sýna eignarrétt að slíkum eignum eða réttindi til þeirra,
- c „tæki“ hverja þá eign sem með einhverjum hætti er notuð eða nota skal, að öllu eða einhverju leyti, til að drýgja brot með,
- d „upptaka“ hverja þá refsingu eða ráðstöfun sem dómur kveður á um að aflokinni málsmeðferð vegna afbrots eða afbrota, sem hefur í för með sér endanlega sviptingu eignar,

- e „frumbrot“ hvert það afbrot sem ávinningur hefur orðið til við, ef ávinningurinn getur orðið andlag brots sem skilgreint er í 6. gr. samnings þessa.

II. kafli – Ráðstafanir sem gerðar skulu á vettvangi einstakra ríkja

2. gr. – Ráðstafanir vegna upptöku

- 1 Hver aðili skal með löggjöf og á annan hátt gera þær ráðstafanir sem kunna að vera nauðsynlegar til að honum sé unnt að gera upptæk tæki og ávinning, eða eignir sem samsvara þeim ávinningi sem um er að ræða.
- 2 Hver aðili getur við undirritun, eða þegar hann afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt, lýst því yfir í yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að 1. mgr. þessarar greinar eigi aðeins við um þau brot eða þá flokka brota sem tilgreind eru í yfirlýsingunni.

3. gr. – Rannsóknar- og bráðabirgðaráðstafanir

Hver aðili skal með löggjöf og á annan hátt gera þær ráðstafanir sem kunna að vera nauðsynlegar til að honum sé unnt að greina og rekja eignir sem gera má upptækar samkvæmt 1. mgr. 2. gr., og koma í veg fyrir alla verslun með slíkar eignir, yfirfærslu þeirra og ráðstöfun.

4. gr. – Sérstakar rannsóknarheimildir og rannsóknaraðferðir

- 1 Hver aðili skal með löggjöf og á annan hátt gera þær ráðstafanir sem kunna að vera nauðsynlegar til að heimila dómstólum eða öðrum þar til bærum yfirvöldum að mæla svo fyrir að gögn með upplýsingum um bankastarfsemi, fjármál og verslunarviðskipti skuli afhent eða hald lagt á þau, svo framkvæma megi aðgerðir þær sem fjallað er um í 2. og 3. gr. Aðili má ekki neita að gera ráðstafanir samkvæmt þessari grein á grundvelli bankaleyndar.
- 2 Hver aðili skal taka til athugunar að gera með löggjöf og á annan hátt þær ráðstafanir sem kunna að vera nauðsynlegar til að honum sé unnt að beita sérstökum rannsóknaraðferðum sem auðvelda að ávinningur sé greindur og rakinn, og afla sönnunargagna sem að því

lúta. Aðferðir þessar geta meðal annars falið í sér að teknað séu ákvæðin um vöktun, eftirlit, fjarskiptahlustanir eða aðgang að tölvukerfum, eða að tiltekin skjöl skuli afhent.

5. gr. – Réttarvernd

Hver aðili skal með löggjöf eða á annan hátt gera þær ráðstafanir sem kunna að vera nauðsynlegar til að tryggja að þeir sem aðgerðir skv. 2. og 3. gr. hafa áhrif á og hagsmuna eiga að gæta njóti virkra lagalegra úrræða til verndar réttindum sínum.

6. gr. – Þvættisbrot

- 1 Hver aðili skal með löggjöf og á annan hátt gera þær ráðstafanir sem kunna að vera nauðsynlegar til að eftirtalin háttsemi varði refsingu að landslögum, þegar um ásetning er að ræða:
 - a að afla annarra verðmæta í stað eignar eða afsala eign í þeirri vitneskju að hún sé leidd af broti eða brotum í þeim tilgangi að fela eða dylja að eignin var ólöglega til komin eða til að aðstoða hvern þann mann sem hlut á að slíku broti eða brotum við að komast hjá afleiðingum gerða sinna, að lögum,
 - b að fela eða dylja raunverulegt eðli eignar, tilurð hennar, staðsetningu, ráðstöfun, flutning, réttindi er tengjast henni, eða eignarrétt að henni, í þeirri vitneskju að hún sé ávinningur,

og að því leyti sem það samræmist stjórnskipunarreglum og grundvallarreglum réttarkerfis hans:

 - c að afla eignar eða hafa vörslur hennar eða afnot í þeirri vitneskju, þegar við henni var tekið, að hún var ávinningur,
 - d að eiga hlutdeild í, sammælast um eða leggja á ráðin um, gera tilraun til, veita hjálp eða aðstoða við, auðvelda eða veita ráð til að fremja hvert það brot sem lýst er refsivert samkvæmt grein þessari.
- 2 Þegar ákvæði 1. mgr. þessarar greinar eru framkvæmd eða þeim beitt, gildir eftirfarandi:

- a Ekki skiptir máli hvort frumbrotið fellur undir refsilögsögu aðila.
 - b Kveða má svo á að lýsing á brotum í þeirri málsgrein taki ekki til þeirra sem frömdu frumbrotið.
 - c Álykta má um vitneskju, ásetning eða tilgang sem eðlisþátt í broti samkvæmt þeirri málsgrein af hlutlægum, raunverulegum mála-vöxtum.
- 3 Hver aðili getur gert þær ráðstafanir sem hann telur nauðsynlegar til að allar eða einhverjar þeirra athafna sem fjallað er um í 1. mgr. séu lýstar refsiverðar að landslögum í einhverjum eða öllum tilvikum þegar brotamaður:
- a hefði mátt vita að eign var ávinningur,
 - b framdi verknaðinn í auðgunarskyni,
 - c framdi verknaðinn til að stuðla að framkvæmd frekari brotastarf-semi.
- 4 Hver aðili getur við undirritun eða þegar hann afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt, lýst því yfir í yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að 1. mgr. þessarar greinar eigi aðeins við um þau frumbrot eða þá flokka frumbrota sem tilgreind eru í yfirlýsingunni.

III. kafli – Alþjóðleg samvinna

1. þáttur – Meginreglur um alþjóðlega samvinnu

7. gr. – Almennar meginreglur og ráðstafanir til alþjóðlegrar samvinnu

- 1 Aðilar skulu eins og framast er unnt eiga samvinnu um að rannsaka og höfða mál sem miða að upptöku tækja og ávinnings.

- 2 Hver aðili skal með löggjöf og á annan hátt gera þær ráðstafanir sem kunna að vera nauðsynlegar til að hann geti með þeim skilyrðum sem kveðið er á um í þessum kafla sinnt beiðnum um:
 - a upptöku á tilteknum eignum sem eru ávinningur eða tæki, svo og upptöku á ávinningi sem felst í kröfu um peningagreiðslu samsvarendi ávinningnum að verðgildi,
 - b aðstoð við rannsókn og bráðabirgðaráðstafanir með tilliti til upptöku af öðru hvoru því tagi sem fjallað er um í a-lið.

2. þáttur – Rannsóknaraðstoð

8. gr. – Aðstoðarskylda

Aðilar skulu eins og framast er unnt veita hver öðrum, eftir beiðni þar um, alla aðstoð við að greina og rekja tæki, ávinning og aðrar eignir sem sætt geta upptöku. Slík aðstoð skal meðal annars felast í hverjum þeim ráðstöfunum sem beinast að því að leggja fram og tryggja sönnunargögn um tilvist, staðsetningu eða tilflutning, eðli, lagalega stöðu eða verðmæti slíkra eigna.

9. gr. – Framkvæmd aðstoðar

Aðstoð skv. 8. gr. skal framkvæmd eftir því sem landslög þess aðila sem beiðni er beint til leyfa og í samræmi við þau, og á þann hátt sem beiðnin tilgreinir, að því marki sem það samrýmist þeim lögum.

10. gr. – Upplýsingar veittar án beiðni

Fari það ekki í bága við rannsókn eða rekstur máls á vegum hans sjálfs, getur aðili án undanfarandi beiðni athent öðrum aðila upplýsingar um tæki og ávinning þegar hann telur að þær kunni að vera viðtökuaðilanum að gagni við að byrja eða framkvæma rannsókn eða meðferð refsímáls, eða kunni að leiða til þess að beiðni verði borin fram samkvæmt þessum kafla.

3. þáttur – Bráðabirgðaráðstafanir

11. gr. – Skylda til bráðabirgðaráðstafana

- 1 Aðili skal að beiðni annars aðila sem höfðað hefur refsímál eða mál til upptöku eigna gera nauðsynlegar bráðabirgðaráðstafanir, svo sem að kyrrsetja eða leggja hald á eign, eða til að koma í veg fyrir viðskipti með eign, yfirfærslu hennar eða ráðstöfun, ef hún getur síðar orðið andlag kröfu um upptöku eða ef síðar kann að vera unnt að uppfylla slíka kröfu með henni.
- 2 Aðili sem veitt hefur viðtöku beiðni um upptöku skv. 13. gr. skal, sé þess óskað, gera þær ráðstafanir sem fjallað er um í 1. mgr. þessarar greinar hvað snertir hverja þá eign sem er andlag beiðninnar eða ef síðar kann að vera unnt að uppfylla beiðnina með henni.

12. gr. – Framkvæmd bráðabirgðaráðstafana

- 1 Bráðabirgðaráðstafanir skv. 11. gr. skulu framkvæmdar eftir því sem landslög þess aðila leyfa sem beiðni er beint til, í samræmi við þau, og á þann hátt sem beiðnin tilgreinir, að því marki sem það samrýmist þeim lögum.
- 2 Áður en fallið er frá bráðabirgðaráðstöfun samkvæmt þessari grein skal sá aðili sem beiðni er beint til ávallt þegar unnt er veita þeim aðila sem beiðnina leggur fram kost á að færa fram rök fyrir því að ráðstöfunin skuli haldast.

4. þáttur – Upptaka

13. gr. – Skylda til upptöku

- 1 Aðili sem tekið hefur við beiðni annars aðila um upptöku á tækjum eða ávinningi á landsvæði sínu skal:
 - a framfylgja ákvörðun dómstóls þess aðila sem beiðni leggur fram um upptöku tækjanna eða ávinningsins, eða
 - b leggja beiðnina fyrir lögbær yfirvöld sín til þess að fá heimild til upptöku, og fylgja þeirri heimild eftir, sé hún veitt,

- 2 Til framkvæmdar á b-lið 1. mgr. þessarar greinar skal hver aðili ávallt þegar nauðsynlegt er vera bær til að höfða mál til upptöku samkvæmt eigin lögum.
- 3 Ákvæði 1. mgr. þessarar greinar gilda einnig um upptöku sem felst í því að krafa er gerð um greiðslu peninga sem svara til verðmætis ávinnings, og eign sem fullnustu má leita í er staðsett hjá þeim aðila sem beiðni er beint til. Ef svo stendur á og krafan er ekki greidd skal sá aðili sem beiðni er beint til, þegar koma skal fram upptöku samkvæmt 1. mgr., leita fullnustu kröfunnar í hverri þeirri eign sem tiltæk er til þess.
- 4 Ef beiðni um upptöku varðar ákveðna eign geta aðilar samið svo sín á milli að sá aðili sem beiðni er beint til megi koma upptökunni fram með þeim hætti að krafist sé greiðslu peninga sem svara til verðmætis eignarinnar.

14. gr. – Framkvæmd upptöku

- 1 Um meðferð máls til ákvörðunar og um fullnustu upptöku skv. 13. gr. fer að lögum þess aðila sem beiðni er beint til.
- 2 Sá aðili sem beiðni er beint til er bundinn af niðurstöðum um atvik máls eins og þær koma fram í sakfellingu eða ákvörðun dómstóls aðila sem beiðni leggur fram, eða að því leyti sem þau koma óbeint fram af sakfellingunni eða ákvörðuninni.
- 3 Hver aðili getur við undirritun eða þegar hann afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt lýst því yfir í yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að gildi 2. mgr. þessarar greinar sé háð þeim takmörkunum sem leiðir af stjórnskipunarlögum og meginreglum réttarkerfis hans.
- 4 Ef ákvörðun um upptöku felst í greiðslu peninga skal þar til bært yfirvald þess aðila sem beiðni er beint til umreikna fjárhæðina í gjaldmiðil sinn á því gengi sem í gildi var þegar ákvörðun var tekin um að framfylgja upptökunni.
- 5 Í máli skv. a-lið 1. mgr. 13. gr. á sá aðili sem beiðni leggur fram einn rétt á að taka ákvörðun um beiðni um endurskoðun upptökuákvörðunar.

15. gr. – Eignir sem gerðar hafa verið upptækar

Eignir sem gerðar hafa verið upptækar af þeim aðila sem beiðni er beint til skal ráðstafað af þeim aðila samkvæmt landslögum hans.

16. gr. – Réttur til upptöku og hámarksverðmæti þess upptæka

- 1 Beiðni um upptöku skv. 1 3. gr. hefur ekki áhrif á rétt þess aðila sem leggur hana fram til að framfylgja upptökuákvörðuninni sjálfur.
- 2 Ekki má túlka neitt í samningi þessum á þann veg að heildarverðmæti upptekinnar eignar megi fara fram úr þeirri fjárhæð sem tilgreind er í upptökuákvörðun. Telji aðili að slíkt geti komið fyrir skulu þeir aðilar sem málið varðar eiga með sér viðræður til að hindra það.

17. gr. – Fangelsun vegna vangreiðslu

Sá aðili sem beiðni er beint til má ekki beita fangelsun vegna vangreiðslu né neinni annarri ráðstöfun til skerðingar á frelsi manns vegna beiðni skv. 13. gr., hafi sá aðili sem beiðni bar fram getið þess í beiðninni.

5. þáttur. – Synjun um samvinnu og frestun hennar

18. gr. – Synjunarástæður

- 1 Synja má um samvinnu samkvæmt þessum kafla, ef:
 - a umbeðnar aðgerðir væru andstæðar grundvallarreglum laga þess aðila sem beiðni er beint til;
 - b framkvæmd beiðni er líkleg til að stofna í hættu fullveldi, öryggi, allsherjarreglu eða öðrum mikilvægum hagsmunum þess aðila sem beiðni er beint til;
 - c sá aðili sem beiðni er beint til telur að það mál sem hún varðar sé ekki svo mikilvægt að hinar umbeðnu aðgerðir séu réttlætanlegar;
 - d afbrot það sem beiðni lýtur að er stjórn málaafbrot eða skattabrot;

- e sá aðili sem beiðni er beint til telur að það myndi vera andstætt reglum sínum um *ne bis in idem* ef hinar umbeðnu aðgerðir væru framkvæmdar, eða

- f það brot sem beiðni lýtur að teldist ekki afbrot samkvæmt lögum þess aðila sem beiðni er beint til, væri það framið í lögsögu hans. Hvað snertir samvinnu skv. 2. þætti á synjunarástæða þessi þó aðeins við að því leyti sem umbeðin aðstoð felur í sér þvingunaraðgerðir.

- 2 Einnig má synja um samstarf skv. 2. þætti að því leyti sem umbeðin aðstoð felur í sér þvingunaraðgerðir, svo og um samstarf skv. 3. þætti, ef ekki væri unnt samkvæmt lögum þess aðila sem beiðni er beint til að gera hinar umbeðnu rannsóknar eða réttarfarsráðstafanir í tengslum við sams konar mál innanlands.

- 3 Þegar lög þess aðila sem beiðni er beint til krefjast þess má einnig synja um samstarf skv. 2. þætti að því leyti sem umbeðin aðstoð felur í sér þvingunaraðgerðir, svo og um samstarf skv. 3. þætti, ef umbeðnar ráðstafanir eða hverjar þær ráðstafanir aðrar sem sambærileg áhrif hafa væru aðeins leyfilegar samkvæmt lögum þess aðila sem beiðni leggur fram ef dómari eða annað yfirvald á sviði dómgæslu, þar með talinn opinber saksóknari, hefur veitt til þess heimild í starfi sínu á sviði refsímála.

- 4 Einnig má synja um samstarf skv. 4. þætti þessa kafla ef:
 - a lög þess aðila sem beiðni er beint til kveða ekki á um upptöku vegna brots af því tagi sem beiðnin lýtur að;

 - b samvinna væri, þó með fyrirvara um þá skyldu sem kveðið er á um í 3. mgr. 13. gr., andstæð meginreglum þeirra landslaga aðila sem beiðni er beint til er fjalla um hámark eignaupptöku með tilliti til sambands afbrots og:
 - i efnahagslegs hagræðis sem talið kann að verða ávinningur af því, eða

- ii eigna sem taldar kunna að verða tæki til að drýgja brotið með;
 - c vegna fyrningar má eigi lengur beita upptöku samkvæmt lögum þess lands sem beiðni er beint til;
 - d beiðnin er ekki í tengslum við fyrri sakfellingu eða dómsákvörðun, eða við yfirlýsingu í slíkri ákvörðun um að eitt eða fleiri afbrot hafi verið framin, sem ákvörðun eða beiðni um upptöku byggðist á;
 - e upptöku verður annað hvort ekki framfylgt hjá þeim aðila sem beiðni leggur fram, eða ákvörðun um hana er enn áfrýjanleg með venjulegum hætti; eða
 - f beiðnin lýtur að upptökuákvörðun sem á rætur að rekja til ákvörðunar sem gerð er í fjarveru þess sem hún beinist gegn, og við málsmeðferð þess aðila sem beiðni leggur fram og leiddi til úrlausnarinnar var að mati þess aðila sem beiðni er beint ekki gætt lágmarksréttar til varnar sem viðurkennt er að beri hverjum þeim sem sakaður er um refsivert brot.
- 5 Að því er 4. mgr. þessarar greinar varðar telst ákvörðun ekki tekin í fjarveru sökunauts:
- a hafi hún verið staðfest eða tekin eftir að hlutaðeigandi hefur haldið uppi vörnum; eða
 - b hafi hún verið tekin á áfrýjunarstigi í máli sem hlutaðeigandi hefur áfrýjað.
- 6 Þegar metið er í tengslum við ákvæði f-liðs 4. mgr. þessarar greinar hvort veittur hafi verið lágmarksréttur til varnar skal sá aðili sem beiðni er beint til hafa hliðsjón af því hvort hlutaðeigandi hefur vísitandi reynt að komast undan réttvísinni eða hvort hann hefur ekki neytt lagalegra úrræða gegn þeirri úrlausn sem gerð var að honum fjarstöddum, þótt hann hafi átt þess kost. Hið sama gildir þegar hlutaðeiganda hefur verið löglega stefnt og hann hefur hvorki kosið að mæta né að óska þess að máli hans sé frestað.
- 7 Aðili skal ekki synja um neina samvinnu samkvæmt þessum kafla á grundvelli bankaleyndar. Þegar landslög krefjast þess getur aðili óskað þess að beiðni um samvinnu sem felur í sér að bankaleynd sé

rofin sé samþykkt af dómara eða öðru yfirvaldi á sviði dómgæslu, þar með töldum opinberum saksóknara, í meðferð starfa sinna á sviði refsímála.

- 8 Eftirfarandi er með fyrirvara um það sem segir í b-lið 1. mgr. þessarar greinar:
 - a Sá aðili sem beiðni er beint til skal ekki bera það fyrir sig sem hindrun á að veita samvinnu samkvæmt þessum kafla, að sá sem rannsókn sætir eða upptökuákvörðun stjórnvalda þess aðila sem beiðni leggur fram beinist gegn, er lögpersóna.
 - b Ekki má bera fyrir sig að maður, sem ákvörðun um upptöku ávinnings beinist gegn, hafi síðan látist, eða það, að lögpersóna sem ákvörðun um upptöku ávinnings beinist gegn hafi síðan verið leyst upp, sem hindrun á því að samvinna sé veitt skv. a-lið 1. mgr. 13. gr.

19. gr. – Frestun

Sá aðili sem beiðni er beint til getur frestað því að framkvæma beiðni ef það myndi stofna í hættu rannsókn eða málarekstri eigin stjórnvalda.

20. gr. – Beiðni sinnt að hluta eða með skilyrðum

Áður en samvinnu samkvæmt þessum kafla er synjað eða frestað skal sá aðili sem beiðni er beint til, þegar við á og að höfðu samráði við þann aðila sem beiðni leggur fram, taka til athugunar hvort unnt sé að sinna beiðninni að hluta eða með þeim skilyrðum sem hann telur nauðsynleg.

6. þáttur – Tilkynningar um réttindi þriðja manns og um vernd þeirra

21. gr. – Birting skjala

- 1 Aðilar skulu veita hver öðrum alla mögulega gagnkvæma aðstoð við birtingu réttarfarsskjala fyrir þeim sem bráðabirgðaráðstafanir og upptaka eigna varða.
- 2 Grein þessari er í engu ætlað að hafa áhrif á:

- a möguleika á því að senda réttarfarsskjöl fyrir atbeina póstpjónustunnar beint til viðtakenda erlendis,
 - b þann möguleika að yfirmenn á sviði dómgæslu, embættismenn eða önnur þar til bær stjórnvöld þess aðila þar sem skjal á uppruna sinn birti réttarfarsskjöl beint fyrir atbeina stjórnvaldaerindreka eða yfirmanna á sviði dómgæslu, embættismanna eða annarra þar til bærra stjórnvalda þess aðila sem skjal skal sent til, nema sá aðili sem skjal skal sent til veiti aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins yfirlýsingu um hið gagnstæða þegar undirritun fer fram eða þegar hann afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt.
- 3 Þegar réttarfarsskjöl, sem gefin hafa verið út hjá þeim aðila sem sendir þau, eru birt erlendis þeim sem bráðabirgðaráðstafanir eða upptökuákvörðanir varða, skal sá aðili tilgreina hver þau réttarúrræði eru, sem samkvæmt lögum hans eru tiltæk þeim.

22. gr. – Viðurkenning á erlendum ákvörðunum

- 1 Þegar fjallað er um beiðni um samvinnu skv. 3. eða 4. þætti skal sá aðili sem beiðni er beint til viðurkenna allar ákvarðanir á sviði dómgæslu sem teknar eru hjá þeim aðila sem beiðni leggur fram og lúta að réttindum sem þriðji maður telur til.
- 2 Viðurkenningu má synja:
- a ef þriðji maður hafði ekki nægilegt tækifæri til að halda fram rétti sínum;
 - b ef ákvörðunin er ósamrýmanleg ákvörðun sem þegar hefur verið tekin í sama máli hjá þeim aðila sem beiðni er beint til;
 - c ef ákvörðun er ósamrýmanleg allsherjarreglu hjá þeim aðila sem beiðni er beint til; eða
 - d ef ákvörðunin var tekin í andstöðu við ákvæði um skylduvarnarþing í lögum þess aðila sem beiðni er beint til.

7. þáttur – Reglur um réttarfar og aðrar almennar reglur

23. gr. – Miðstjórnvald

- 1 Aðilar skulu koma sér saman um miðstjórnvald, fleiri en eitt ef þörf krefur, sem sjá skulu um að senda beiðnir sem lagðar eru fram sam-

kvæmt þessum kafla og svara þeim, framkvæma það sem um er beðið, eða framsenda þær þeim stjórnvöldum sem bær eru til að sinna þeim.

- 2 Þegar hver aðili afhendir skjal sitt um fullgildingu, staðfestingu, samþykkt eða aðild skal hann skýra aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins frá heiti og aðsetri þeirra stjórnvalda sem tilnefnd hafa verið skv. 1. mgr. þessarar greinar.

24. gr. – Milliliðalaus samskipti

- 1 Miðstjórnvöld skulu hafa milliliðalaus samskipti hvert við annað.
- 2 Í bráðatilvikum má senda beiðnir og orðsendingar samkvæmt þessum kafla milliliðalaust frá yfirvöldum á sviði dómgæslu, að meðtöldum opinberum saksóknurum, hjá þeim aðila sem beiðni leggur fram, til sams konar yfirvalda þess aðila sem beiðni er beint til. Þegar svo stendur á skal um leið senda afrit til miðstjórnvalds þess aðila sem beiðni er beint til, fyrir milligöngu miðstjórnvalds þess aðila sem beiðni leggur fram.
- 3 Allar beiðnir og orðsendingar skv. 1. og 2. mgr. þessarar greinar má senda fyrir milligöngu Alþjóðasamtaka sakamálaögreglu (Interpol).
- 4 Nú er beiðni send skv. 2. mgr. þessarar greinar og yfirvaldið er ekki bært til að fjalla um hana, og skal það þá framsenda beiðnina þar til bæru stjórnvaldi í ríkinu, og tilkynna milliliðalaust þeim aðila sem beiðni leggur fram, að það hafi verið gert.
- 5 Beiðnir og orðsendingar skv. 2. þætti þessa kafla, sem ekki varða þvingunaraðgerðir, geta þar til bær stjórnvöld þess aðila sem beiðni leggur fram sent milliliðalaust þar til bærum stjórnvöldum þess aðila sem beiðni er beint til.

25. gr. – Form beiðni og tungumál

- 1 Allar beiðnir samkvæmt þessum kafla skulu vera skriflegar. Nota má nútímaaðferðir í fjarskiptum, svo sem símbréf.

- 2 Að öðru leyti en því sem segir í 3. mgr. þessarar greinar skal ekki krefjast þess að beiðnir eða fylgiskjöl þeirra séu þýdd.
- 3 Þegar undirritun fer fram eða þegar aðili afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt getur hann lýst því yfir í yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að hann áskilji sér rétt til að krefjast þess að beiðnum til hans og fylgiskjölum með þeim fylgi þýðing á tungumál hans eða á eitt af opinberum tungumálum Evrópuráðsins, eða á eitt þessara tungumála sem hann tilgreinir. Við það tækifæri getur hann lýst sig reiðubúinn til að taka við þýðingum á eitthvert annað mál sem hann tilgreinir. Hinir aðilarnir mega þá beita gagnkvæmnisreglunni.

26. gr. – Löggilding

Skjöl sem send eru í tengslum við framkvæmd þessa kafla eru undanþegin kröfum um sérstaka staðfestingu.

27. gr. – Efni beiðni

- 1 Í beiðni um samvinnu samkvæmt þessum kafla skal tilgreina:
 - a hvaða yfirvald ber beiðni fram, og hvaða yfirvald fer með rannsókn eða málsrekstur,
 - b tilgang beiðni og ástæður hennar,
 - c efni máls, þar á meðal þau atvik sem máli skipta (svo sem hvenær, hvar og við hvaða aðstæður brot var framið) og sem rannsóknin eða málsreksturinn lýtur að, nema um sé að ræða beiðni um birtingu,
 - d og að því leyti sem samvinna felur í sér þvingunaraðgerðir:
 - i texta viðeigandi laga, en sé það ekki unnt greinargerð um þau lög sem um málið gilda, og
 - ii að þær ráðstafanir sem beðið er um eða hverjar þær ráðstafanir aðrar sem sömu áhrif hafa megi gera á landsvæði þess aðila sem beiðni leggur fram samkvæmt lögum hans sjálfs,

- e og þegar nauðsynlegt er og að því marki sem unnt er:
- i deili á þeim manni eða mönnum sem um er að ræða, þar á meðal nafn, fæðingardag og fæðingarstað, þjóðerni og dvalarstaði, svo og aðsetur, ef um lögpersónu er að ræða, og
 - ii hver sú eign er sem samvinna varðar, hvar hún er, tengsl hennar við viðkomandi mann eða menn, tengsl hennar við brotið ef um það er að ræða, svo og allar fyrirbyggjandi upplýsingar um réttindi annarra í eigninni, og
- f öll sérstök tilhögun á málsmeðferð, sem sá aðili sem beiðni leggur fram kann að óska eftir að fylgt sé.
- 2 Í beiðni um bráðabirgðaráðstafanir skv. 3. þætti er lýtur að því að hald sé lagt á eign sem fullnustu má leita í samkvæmt upptökuákvörðun er felur í sér kröfu um greiðslu peninga skal einnig tilgreina hámarksfjárhæð þá sem fullnustu er leitað fyrir í eigninni.
- 3 Að viðbættum þeim upplýsingum sem getið er um í 1. mgr. skal beiðni skv. 4. þætti einnig fylgja:
- a ef a-liður 1. mgr. 13. gr. á við:
- i staðfest eintak upptökuákvörðunar dómara þess aðila sem beiðni leggur fram, og greinargerð um forsendur hennar, séu þær ekki tilgreindar í ákvörðuninni sjálfri,
 - ii staðfesting þar til bærs stjórnvalds þess aðila sem beiðni leggur fram um að upptökuákvörðun sé fullnustuhæf og að hún sé ekki undir áfrýjun með venjulegum hætti,
 - iii upplýsingar um að hve miklu leyti óskað er fullnustu ákvörðunarinnar, og
 - iv upplýsingar um nauðsyn bráðabirgðaráðstafana.
- b ef b-liður 1. mgr. 13. gr. á við, greinargerð um þau málsatvik sem byggt er á af þeim aðila sem beiðni leggur fram, er nægir til að sá aðili sem beiðni er beint til geti aflað ákvörðunar samkvæmt eigin lögum,

- c ef þriðji maður hefur átt þess kost að krefjast réttar síns, skjöl þar sem sýnt er fram á að svo hafi verið gert.

28. gr. – Gallar á beiðni

- 1 Nú fullnægir beiðni ekki ákvæðum þessa kafla eða veittar upplýsingar nægja ekki til að aðili sá sem beiðni er beint til geti fjallað um hana, og getur hann þá farið þess á leit við þann aðila sem beiðni leggur fram að hann breyti beiðninni eða veiti viðbótarupplýsingar henni til fyllingar.
- 2 Sá aðili sem beiðni er beint til getur sett lokafrest til móttöku slíkra breytinga eða viðbótarupplýsinga.
- 3 Meðan beið er breytinga eða viðbótarupplýsinga sem óskað hefur verið vegna beiðni skv. 4. þætti þessa kafla getur sá aðili sem beiðni er beint til gert hverja þá ráðstöfun sem fjallað er um í 2. og 3. þætti þessa kafla.

29. gr. – Fleiri en ein beiðni

- 1 Nú fær sá aðili sem beiðni er beint til fleiri en eina beiðni skv. 3. og 4. þætti þessa kafla sem lúta að sama manni eða eign, og hindrar það ekki að aðilinn sinni þeim beiðnum sem varða bráðabirgðaráðstafanir.
- 2 Ef fleiri en ein beiðni er lögð fram skv. 4. þætti þessa kafla skal sá aðili sem þeim er beint til athugunar að ráðfæra sig við þá aðila sem leggja þær fram.

30. gr. – Skylda til að veita rökstuðning

Sá aðili sem beiðni er beint til skal rökstyðja allar ákvarðanir sínar um að synja eða fresta samvinnu sinni samkvæmt þessum kafla eða binda hana skilyrðum.

31. gr. – Upplýsingar

- 1 Sá aðili sem beiðni er beint til skal þegar skýra þeim aðila sem beiðni leggur fram frá:
 - a til hvaða aðgerðar hefur verið gripið á grundvelli beiðni samkvæmt þessum kafla,

- b til hvers sú aðgerð hefur endanlega leitt, sem gripið hefur verið til á grundvelli beiðni,
 - c ákvörðun sinni um að synja eða fresta samvinnu samkvæmt þessum kafla, eða binda hana skilyrðum að öllu eða einhverju leyti,
 - d hverjum þeim aðstæðum sem koma í veg fyrir að unnt sé að framkvæma umbeðna aðgerð eða eru líklegar til að tefja hana til muna, og
 - e ef um ræðir bráðabirgðaráðstafanir gerðar á grundvelli beiðni skv. 2. og 3. þætti, hvaða reglur það eru í landslögum hans sem leiða sjálfkrafa til brottfalls ráðstöfunar.
- 2 Sá aðili sem beiðni leggur fram skal þegar skýra þeim aðila sem beiðni er beint til frá:
- a sérhverri endurskoðun, ákvörðun eða öðru sem veldur því að upptökuákvörðun er ekki lengur fullnustuhæf að öllu eða einhverju leyti, og
 - b öllum nýjum atvikum, bæði hvað snertir staðreyndir máls og lög, sem valda því að ekki er lengur ástæða til aðgerðar samkvæmt þessum kafla.
- 3 Þegar aðili óskar upptöku hjá fleiri en einum aðila á grundvelli sömu upptökuákvörðunar skal hann tilkynna um beiðnina öllum aðilum sem fullnusta ákvörðunarinnar varðar.

32. gr. – Takmarkanir á notkun

- 1 Sá aðili sem beiðni er beint til getur sett það skilyrði fyrir framkvæmd hennar að stjórnvöld þess aðila sem beiðni leggur fram noti hvorki né framsendi upplýsingar þær og málgögn, sem aflað verður, í þágu annarra rannsóknar eða annarra málaferla en tilgreint er í beiðni, nema hann samþykki það fyrirfram.
- 2 Hver aðili getur við undirritun, eða þegar hann afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt, lýst því yfir í yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að án fyrirfram veitts samþykkis hans megi stjórnvöld aðila sem beiðni leggur fram hvorki nota né framsenda upplýsingar eða málgögn sem hann lætur í té

samkvæmt þessum kafla, í þágu annarrar rannsóknar eða annarra málaferla en tilgreint er í beiðni.

33. gr. – Leynd

- 1 Sá aðili sem beiðni leggur fram getur óskað þess að sá aðili sem beiðni er beint til haldi leyndum þeim atvikum sem hún byggist á og efni hennar, að öðru leyti en því sem óhjákvæmilegt er til að framkvæma megi beiðnina. Sé þeim aðila sem beiðni er beint til ekki unnt að uppfylla kröfuna um leynd skal hann þegar skýra þeim aðila sem beiðni leggur fram frá því.
- 2 Sá aðili sem beiðni leggur fram skal, sé það ekki andstætt grundvallarreglum landslaga hans og sé farið fram á það við hann, halda leyndum öllum málgögnum og upplýsingum sem sá aðili lætur í té sem beiðni er beint til, að öðru leyti en því sem óhjákvæmilegt er vegna þeirra rannsókna eða málaferla sem lýst er í beiðninni.
- 3 Mæli landslög hans ekki fyrir um annað skal aðili sem fengið hefur upplýsingar án beiðni skv. 10. gr. sinna öllum óskum þess aðila um leynd, sem veitir þær. Geti hann ekki sinnt þeim óskum skal hann þegar skýra þeim aðila sem sendi upplýsingarnar frá því.

34. gr. – Kostnaður

Sá aðili sem beiðni er beint til skal bera venjulegan kostnað af að sinna henni. Sé nauðsynlegur kostnaður af því að sinna beiðni verulegur eða óvenjulegur skulu aðilar hafa með sér samráð til að koma sér saman um með hvaða skilmálum beiðnin skuli framkvæmd og hvernig bera skuli kostnað af henni.

35. gr. – Skaðabætur

- 1 Nú hefur verið höfðað mál til greiðslu skaðabóta vegna athafnar eða athafnaleysis er varðar samvinnu samkvæmt þessum kafla, og skulu þá hlutaðeigandi aðilar taka til athugunar að hafa með sér samráð eftir því sem við á, til að ákvarða hvernig skipta skuli hugsanlegum skaðabótageiðslum milli þeirra.
- 2 Aðili sem skaðabótamál hefur verið höfðað gegn skal leitast við að veita hinum aðilanum upplýsingar um málið, ef sá kann að eiga þar hagsmuna að gæta.

IV. kafli – Lokaákvæði

36. gr. – Undirritun og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar af hálfu aðildarríkja Evrópuráðsins, svo og þeirra sem ekki eru aðilar að ráðinu, en hafa tekið þátt í að semja hann. Geta þau lýst samþykki sínu við að bindast samningnum með:
 - a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, staðfestingu eða samþykkt, eða
 - b undirritun með fyrirvara um fullgildingu, staðfestingu eða samþykkt, og eftirfarandi fullgildingu, staðfestingu eða samþykkt.
- 2 Fullgildingar-, staðfestingar- og samþykktarskjöl skulu fengin aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 3 Samningur þessi gengur í gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrír mánuðir frá þeim degi er þrjú ríki, sem að minnsta kosti tvö eru aðildarríki Evrópuráðsins, hafa lýst samþykki sínu við að bindast honum samkvæmt ákvæðum 1. mgr.
- 4 Gagnvart undirritunarríki sem síðar lýsir yfir samþykki sínu við að vera bundið samningnum öðlast hann gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrír mánuðir frá því er það lýsir samþykki sínu við að vera bundið honum samkvæmt ákvæðum 1. mgr.

37. gr. – Aðild að samningnum

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins að höfðu samráði við samningsríkin boðið hvaða ríki sem er, sem ekki á aðild að Evrópuráðinu og ekki hefur tekið þátt í samningu hans, að gerast aðili að honum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem tilskilinn er í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða atkvæðum fulltrúa þeirra samningsríkja sem rétt eiga til setu í nefndinni.
- 2 Gagnvart ríki sem þannig gerist aðili öðlast samningurinn gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrír mánuðir frá þeim degi er aðildarskjal er afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

38. gr. – Staðbundið gildissvið

- 1 Hvert ríki getur við undirritun eða þegar það afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt, tilgreint það eða þau landsvæði, sem samningur þessi á að ná til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar lýst því yfir við aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að samningur þessi nái til hvaða annars landsvæðis sem er, sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Öðlast samningurinn gildi gagnvart því landsvæði fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík yfirlýsing.
- 3 Yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum má með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra afturkalla fyrir hvert það landsvæði sem þar er tilgreint. Öðlast afturköllunin gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.

39. gr. – Afstaða til annarra samninga og samþykktar

- 1 Samningur þessi hefur ekki áhrif á réttindi og skyldur sem leiðir af fjölhliða þjóðréttarsamningum um sérstök málefni.
- 2 Aðilar að samningi þessum geta gert með sér tví- eða fjölhliða samning um þau málefni sem samningur þessi fjallar um, til að fylla eða treysta ákvæði hans eða auðvelda framkvæmd meginreglna hans.
- 3 Nú hafa tveir eða fleiri aðilar þegar gert með sér samkomulag eða samning um efni sem fjallað er um í samningi þessum, eða hafa með öðrum hætti fest samskipti sín í sessi hvað það efni varðar, og er þeim þá rétt að framkvæma samninginn eða samkomulagið eða hafa þá skipan á samskiptunum sem um er að ræða, í stað samnings þessa, ef það er alþjóðlegri samvinnu til framdráttar.

40. gr. – Fyrirvarar

- 1 Hvert ríki getur við undirritun eða þegar það afhendir fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- eða aðildarskjal sitt lýst því yfir að það nýti sér einn eða fleiri þeirra fyrirvara sem kveðið er á um í 2. mgr. 2. gr., 4. mgr. 6. gr., 3. mgr. 14. gr., 2. mgr. 21. gr., 3. mgr. 25. gr. og 2. mgr. 32. gr. Aðra fyrirvara má ekki gera.
- 2 Hvert ríki sem gert hefur fyrirvara samkvæmt undanfarandi málsgrein getur afturkallað hann að öllu eða einhverju leyti með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Öðlast afturköllunin gildi þann dag er aðalframkvæmdastjóri veitir henni viðtöku.
- 3 Aðili sem gert hefur fyrirvara við ákvæði samnings þessa getur ekki krafist þess að annar aðili framkvæmi það ákvæði, en ef fyrirvari hans er gerður að hluta eða bundinn skilyrði getur hann þó krafist þess að ákvæðið verði framkvæmt að því marki sem hann hefur samþykkt það sjálfur.

41. gr. – Breytingar

- 1 Hver aðili getur lagt fram tillögur til breytinga á samningi þessum, og skal aðalframkvæmdastjóri senda þær aðildarríkjum Evrópuráðsins og öllum ríkjum sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu en hafa gerst aðilar að samningnum eða verið boðin aðild samkvæmt ákvæðum 37. gr.
- 2 Breytingatillögur aðila skulu sendar Evrópunefnd um afbrotamálefni, og skal hún leggja fyrir ráðherranefndina álit sitt á þeirri breytingu sem lögð er til.
- 3 Ráðherranefnd skal fjalla um breytingartillöguna og álit það sem Evrópunefnd um afbrotamálefni hefur lagt fyrir hana, og getur hún samþykkt breytinguna.
- 4 Texti hvernar breytingar sem ráðherranefnd samþykkir skv. 3. mgr. þessarar greinar skal framsendur aðilum til staðfestingar.
- 5 Hver sú breyting, sem samþykkt er skv. 3. mgr., öðlast gildi á þrítugasta degi eftir að allir aðilar hafa skýrt aðalframkvæmdarstjóra frá staðfestingu sinni.

42. gr. – Lausn deilumála

- 1 Evrópunefnd um afbrotamálefni skal veittur kostur á að fylgjast með túlkun og framkvæmd samnings þessa.
- 2 Nú kemur upp deila milli aðila um túlkun eða framkvæmd samnings þessa, og skulu þeir þá leitast við að leysa hana með samningum eða með hverjum öðrum friðsamlegum hætti að eigin vali, svo sem með því að leggja deiluna fyrir Evrópunefnd um afbrotamálefni, í gerðardóm, en ákvörðun hans skal vera bindandi fyrir aðilana, eða fyrir Alþjóðadómstólinn, eftir því sem viðkomandi aðilar verða ásáttir um.

43. gr. – Uppsögn

- 1 Hver aðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi, er aðalframkvæmdastjóra berst tilkynningin.
- 3 Samningur þessi gildir þó áfram um fullnustu skv. 14. gr. á upptöku sem hefur verið beðið um samkvæmt ákvæðum samnings þessa fyrir gildistökudag uppsagnar.

44. gr. – Tilkynningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins og hverju því ríki sem gerst hefur aðili að samningi þessum um:

- a sérhverja undirritun,
- b sérhverja afhendingu á fullgildingar-, staðfestingar-, samþykktar- og aðildarskjölum.
- c sérhvern gildistökudag samnings þessa skv. 36. og 37. gr.,

- d sérhvern fyrirvara sem gerður er skv. 1. mgr. 40. gr.
- e sérhverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu sem samning þennan varðar.

Þessu til staðfestu hafa undirrituð, sem til þess hafa lögfullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg, 8. nóvember 1990 á ensku og frönsku í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins, og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til allra aðildarríkja Evrópuráðsins, til þeirra ríkja sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í samningu samnings þessa, og til allra ríkja sem boðið er að gerast aðilar að honum.

Samningur um vernd einstaklinga varðandi vélræna vinnslu persónuupplýsinga

Strassborg, 28. I. 1981

Birtist í Stjórnartíðindum C 5/1991.

Safn Evrópusamninga/108

Formáli

Aðildarríki Evrópuráðsins sem undirrita samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að auka samheldni aðila þess sem byggist einkum á virðingu fyrir lögum, mannréttindum og grundvallarfrelsi,

hafa í huga að með tilliti til vaxandi streymis persónuupplýsinga sem unnar eru vélrænt yfir landamæri sé æskilegt að gera víðtækari öryggisráðstafanir varðandi réttindi og grundvallarfrelsi allra manna og sérstaklega varðandi rétt til virðingar fyrir friðhelgi einkalífs,

staðfesta jafnframt skuldbindingu sína um að viðhalda upplýsingafrelsi án tillits til landamæra,

viðurkenna að nauðsynlegt sé að samhæfa grundvallargildi virðingar fyrir friðhelgi einkalífs og óhindraðs upplýsingastreymis þjóða í milli,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli – Almenn ákvæði

1. gr. – Markmið og tilgangur

Tilgangur samnings þessa er að tryggja á landsvæði hvers aðila sérhverjum manni, hvert sem þjóðerni hans eða búseta er, virðingu fyrir réttindum hans og grundvallarfrelsi, og einkum rétt hans til einkalífs, að því er varðar vélræna vinnslu persónuupplýsinga er hann varða („upplýsingavernd“).

2. gr. – Skilgreiningar

Í samningi þessum merkir:

- a „Persónuupplýsingar“ hvers konar upplýsingar er varða sérgreindan eða sérgreinanlegan einstakling („skráðan aðila“).
- b „vélræn skrá“ sérhverjar upplýsingar sem unnar eru vélrænt.
- c „vélræn vinnsla“ eftirfarandi aðgerðir séu þær framkvæmdar að öllu eða nokkru leyti með vélrænum hætti: geymslu upplýsinga, framkvæmd rökrænna og/eða reikningslegra aðgerða á þeim upplýsingum, breytingu á þeim, afmáun, uppflettingu eða dreifingu.

- d „skrárhaldari“ þann mann eða lögaðila, stjórnvald eða hverja aðra stofnun sem er bær samkvæmt landslögum að ákveða markmið með vélrænu skránni, hvers konar persónuupplýsingar eigi að geyma og hvaða aðgerðum megi beita.

3. gr. – Gildissvið

- 1 Aðilar takast á hendur að láta samning þennan ná til vélrænna skráa með persónuupplýsingum og vélrænnar vinnslu á persónuupplýsingum hjá opinberum aðilum og einkaaðilum.
- 2 Sérhvert ríki getur við undirritun eða við afhendingu fullgildingar-, við-urkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals, eða síðar, tilkynnt með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins:
 - a Að það muni ekki láta samning þennan taka til ákveðinna flokka vélrænna skráa með persónuupplýsingum og skal listi um þær afhentur. Á þessum lista skulu þó ekki vera þeir flokkar vélrænna skráa sem falla samkvæmt lögum undir ákvæði um upplýsingavernd. Lista þessum skal því breyta með nýrri yfirlýsingu hvenær sem nýir flokkar vélrænna skráa með persónuupplýsingum eru felldir með lögum undir ákvæði um upplýsingavernd.
 - b að það muni einnig láta samning þennan taka til upplýsinga varðandi einstaklingshópa, samtök, stofnanir, fyrirtæki, sambandsfélög og hvers konar aðrar félagseiningar sem einstaklingar mynda, beint eða óbeint, hvort sem þær eru lögaðilar eða ekki.
 - c að það muni einnig láta samning þennan taka til skráa með persónuupplýsingum sem ekki eru unnar vélrænt.
- 3 Sérhvert ríki sem rýmkað hefur gildissvið samnings þessa með einhverri yfirlýsingu sem gert er ráð fyrir í 2. tl. b eða c hér að framan getur tilkynnt í nefndri yfirlýsingu að slíkar rýmkanir skuli einungis taka til ákveðinna flokka skráa með persónuupplýsingum og skal afhenda lista yfir þá.
- 4 Sérhver aðili sem undanskilið hefur ákveðna flokka vélrænna skráa með persónuupplýsingum með yfirlýsingu sem gert er ráð fyrir í 2. tl. a hér að framan getur ekki krafist þess að aðili sem ekki hefur undanskilið þá láti samning þennan taka til þessara flokka.
- 5 Á sama hátt getur aðili sem ekki hefur hlutast til um eina eða fleiri rýmkanir sem gert er ráð fyrir í 2. tl. b og c hér að framan ekki krafist þess að samningur þessi taki til þessara atriða að því er varðar aðila sem hlutast til um slíkar rýmkanir.

- 6 Yfirlýsingar þær sem gert er ráð fyrir í 2. tl. hér að framan skulu taka gildi jafnskjótt og samningurinn öðlast gildi að því er varðar ríki það sem þær hefur gefið hafi þær verið gefnar við undirritun eða við afhendingu skjals um fullgildingu, staðfestingu, samþykki eða aðild, eða þremur mánuðum eftir að aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins tekur við þeim hafi þær verið gefnar síðar. Afturkalla má yfirlýsingar þessar, að nokkru eða öllu leyti, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturkallanir taka gildi þremur mánuðum frá þeim degi er slík tilkynning berst.

II. kafli – Grundvallarreglur

4. gr. – Skyldur aðila

- 1 Sérhver aðili skal gera nauðsynlegar ráðstafanir í lögum til þess að grundvallarreglur þær um upplýsingavernd sem greinir í kafla þessum taki gildi.
- 2 Ráðstafanir þessar skulu gerðar í síðasta lagi þegar samningur þessi öðlast gildi að því er varðar þann aðila.

5. gr. – Gæði upplýsinga

Persónuupplýsingar sem unnar eru vélrænt skulu vera:

- a fengnar og unnar á heiðarlegan og lögmætan hátt,
- b geymdar í tilgreindum og lögmætum tilgangi og ekki notaðar á hátt sem ósamrýmanlegur er þeim tilgangi.
- c hæfilegar, viðeigandi og eigi umfangsmeiri en tilgangur geymslu þeirra gefur efni til,
- d nákvæmar og, þegar nauðsyn er, framfærðar,
- e varðveittar í þeirri mynd að ekki verði unnt að sérgreina skráðan aðila lengur en þörf er á með tilliti til tilgangs geymslu upplýsinganna.

6. gr. – Sérstakir flokkar upplýsinga

Persónuupplýsingar sem varða kynþátt manna, stjórnmalaskoðanir eða trúarbrögð eða annan átrúnað, svo og persónuupplýsingar varðandi heilsuhagi manna eða kynlíf, má ekki vinna vélrænt nema

lög geri ráð fyrir viðeigandi verndarákvæðum. Sama gildir um persónuupplýsingar varðandi dóma í sakamálum.

7. gr. – Öryggi upplýsinga

Gera skal viðeigandi öryggisráðstafanir til þess að vernda persónuupplýsingar sem geymdar eru í vélrænum skráum gegn því að þær eyðileggist af slysi eða án heimildar eða glatist af slysi, svo og gegn óheimilum aðgangi, breytingum eða dreifingu.

8. gr. – Frekari öryggisráðstafanir fyrir skráðan aðila

Sérhverjum manni skal gert unnt:

- a að staðreyna að vélræn skrá með persónuupplýsingum sé fyrir hendi, aðaltilgang hennar svo og vitneskju um hver sé skrárhaldari og fast heimili hans eða aðalstarfsstaður.
- b að fá með hæfilegu millibili og án óhæfilegs dráttar eða kostnaðar staðfestingu á því hvort persónuupplýsingar sem hann varða séu geymdar í vélrænu skránni, enda sé honum skýrt frá slíkum upplýsingum á skiljanlegan hátt.
- c að fá, eftir því sem við á, leiðréttar eða afmáðar slíkar upplýsingar hafi þær verið unnar gagnstætt ákvæðum laga sem veita gildi þeim grundvallarreglum er um getur í 5. og 6. gr. samnings þessa.
- d að leita úrræða sé ekki orðið við beiðni hans um staðfestingu eða, eftir því sem við á, tilkynningu, leiðréttingu eða afmáun eins og greinir í staflíðum b og c þessarar greinar.

9. gr. – Undantekningar og takmarkanir

- 1 Engar undantekningar frá ákvæðum 5., 6. og 8. gr. samnings þessa skulu leyfðar nema innan þeirra marka sem í grein þessari er kveðið á um.
- 2 Frávik frá ákvæðum 5., 6. og 8. gr. samnings þessa er leyfilegt þegar gert er ráð fyrir slíku frávik í lögum aðila og það er nauðsynleg ráðstöfun í lýðræðisþjóðfélagi til þess að:
 - a vernda öryggi ríkisins, almannaöryggi, fjárhagslega hagsmuni ríkisins eða til þess að hamla gegn lögbrotum.

b vernda skráðan aðila eða réttindi og frelsi annarra.

- 3 Takmarka má með lögum að réttindum þeim sem tilgreind eru í stafliðum b, c og d 8. gr. sé framfylgt að því er varðar vélrænar skrár með persónuupplýsingum sem notaðar eru fyrir tölfraeðilegar upplýsingar eða við vísindalegar rannsóknir þegar auðsætt er að engin hættu er á skerðingu friðhelgi einkalífs skráðs aðila.

10. gr. – Viðurlög og úrræði

Hver aðili tekst á hendur að setja reglur um hæfileg viðurlög og úrræði vegna brota á ákvæðum laga sem veita gildi þeim grundvallarreglum um vernd upplýsinga er greinir í kafla þessum.

11. gr. – Rýmkuð vernd

Ekkert ákvæði kafla þessa skal túlkað á þann hátt að það takmarki eða hafi á annan hátt áhrif á að aðili geti veitt skráðum aðilum víðtækari vernd en þá er samningur þessi kveður á um.

III. kafli – Streymi upplýsinga yfir landamæri

12. gr. – Streymi persónuupplýsinga yfir landamæri og lög

- 1 Þegar persónuupplýsingar sem unnar eru vélrænt eða safnað í því skyni að vinna þær vélrænt eru fluttar yfir landamæri skulu eftirfarandi ákvæði gilda og skiptir ekki máli hvaða miðill notaður er.
- 2 Aðili skal ekki í þeim tilgangi einum að vernda friðhelgi einkalífs banna eða áskilja sérstaka heimild fyrir streymi yfir landamæri á persónuupplýsingum sem eiga að berast til landsvæðis annars aðila.
- 3 Eigi að síður er aðila heimilt að víkja frá ákvæðum 2. tl.:
 - a að því marki sem löggjöf hans hefur að geyma sérstakar reglur um ákveðna flokka persónuupplýsinga eða vélrænna skráa með persónuupplýsingum vegna eðlis þessara upplýsinga eða þessara

skráa, nema þegar reglur hins aðilans kveða á um sams konar vernd.

- b þegar flutningur á sér stað frá landsvæði hans um landsvæði annars aðila til landsvæðis þess ríkis sem ekki er aðili að samningi þessum, í því skyni að koma í veg fyrir að slíkir flutningar leiði til þess að komist verði undan lögum aðilans sem um getur í upphafi töluliðar þessa.

IV. kafli – Gagnkvæm aðstoð

13. gr. – Samvinna milli aðila

- 1 Aðilar eru sammála um að veita hver öðrum gagnkvæma aðstoð við framkvæmd samnings þessa.
- 2 Í þeim tilgangi:
 - a skal hver aðili nefna til eitt stjórnvald eða fleiri og skal hann tilkynna aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins nafn og heimilisfang hvers þeirra.
 - b skal hver aðili sem nefnt hefur til fleiri en eitt stjórnvald greina frá valdsviði hvers stjórnvalds í tilkynningu þeirri er um getur í síðasta staflið.
- 3 Stjórnvöld sem aðili hefur nefnt til skal að beiðni stjórnvalds sem annar aðili hefur tilnefnt:
 - a láta í té upplýsingar um lög hans og stjórnsýsluhætti á sviði upplýsingaverndar.
 - b gera allar viðeigandi ráðstafanir í samræmi við lög hans til að láta í té upplýsingar varðandi tilgreinda vélræna vinnslu sem fram fer á landsvæði hans, þó að undanskildum persónuupplýsingum sem vinnslan lýtur að, í þeim eina tilgangi að vernda friðhelgi einkalífsins.

14. gr. – Aðstoð við skráðan aðila búsettan erlendis

- 1 Hver aðili skal aðstoða hvern þann mann sem búsettur er erlendis við að framfylgja réttindum þeim sem veitt eru í lögum hans sem veita gildi þeim grundvallarreglum er um getur í 8. gr. samnings þessa.
- 2 Sé hann búsettur á landsvæði annars aðila skal honum gefinn kostur á að leggja fram beiðni sína fyrir milligöngu stjórnvalds sem tilnefnt er af þeim aðila.

- 3 Beiðni um aðstoð skal greina öll nauðsynleg atriði m.a. um:
 - a nafn, heimilisfang og önnur viðeigandi atriði sem sanna deili á þeim er beiðnina leggur fram,
 - b hina vélrænu skrá með persónuupplýsingum sem beiðnin beinist að eða skrárhaldara hennar,
 - c tilgang beiðninnar.

15. gr. – Öryggisráðstafanir varðandi aðstoð sem tilnefnd stjórnvöld veita

- 1 Nú hafa stjórnvaldi sem aðili hefur tilnefnt borist upplýsingar frá stjórnvaldi er annar aðili hefur nefnt til, annaðhvort upplýsingar sem fylgja beiðni um aðstoð eða upplýsingar sem eru svar við eigin beiðni um aðstoð, og skal því þá óheimilt að nota þær upplýsingar í öðrum tilgangi en þeim sem greindur er í beiðninni um aðstoð.
- 2 Hver aðili skal sjá um að menn þeir sem tilheyra eða starfa á vegum hins tilnefnda stjórnvalds séu bundnir tilhlýðilegri þagnar- og trúnaðarskyldu varðandi þessar upplýsingar.
- 3 Tilnefnt stjórnvald má ekki í neinu tilviki leggja fram fyrir hönd skráðs aðila sem búsettur er erlendis beiðni um aðstoð samkvæmt 2. tl. 14. gr. að eigin frumkvæði og án skýlauss samþykkis þess er hlut á að máli.

16. gr. – Synjun á aðstoðarbeiðni

Tilnefnt stjórnvald sem beiðni um aðstoð er beint til samkvæmt 13. og 14. gr. samnings þessa getur ekki hafnað henni nema:

- a beiðnin sé ósamrýmanleg þeim heimildum á sviði upplýsingaverndar sem þau stjórnvöld hafa er ber að svara,
- b beiðnin sé ekki í samræmi við ákvæði samnings þessa,
- c að verða við beiðninni væri ósamrýmanlegt fullveldi, öryggi eða allsherjarreglu (*ordre public*) þess aðila sem tilnefndi það eða réttindum og grundvallarfrelsi manna undir lögsögu þess aðila.

17. gr. – Kostnaður og málsmeðferð vegna aðstoðar

- 1 Gagnkvæm aðstoð sem aðilar veita hver öðrum samkvæmt 13. gr. og aðstoð er þeir veita skráðum aðilum erlendis samkvæmt 14. gr. skal

ekki gefa efni til greiðslu kostnaðar né þóknana annarra en þeirra sem stofnast vegna sérfræðinga og túlka. Síðast greindan kostnað eða þóknun skal sá aðili greiða sem tilnefndi stjórnvald það sem bað um aðstoð.

- 2 Skráðan aðila má ekki krefja um kostnað eða þóknun í sambandi við aðgerðir framkvæmdar í þágu hans á landsvæði annars aðila, önnur en þau gjöld er íbúum landsvæðis þess aðila ber að greiða.
- 3 Önnur atriði viðvíkjandi aðstoð er varða sérstaklega þann hátt, þá málsmeðferð og það tungumál er nota skal skulu hlutaðeigandi aðilar ákveða beint sín á milli.

V. kafli – Ráðgjafarnefnd

18. gr. – Skipan nefndarinnar

- 1 Þegar samningur þessi hefur öðlast gildi skal sett á stofn ráðgjafarnefnd.
- 2 Hver aðili skal nefna fulltrúa í nefndina og varafulltrúa. Hvert aðildarríki Evrópuráðsins sem ekki er aðili að samningi þessum á rétt á að eiga áheyrnarfulltrúa í nefndinni.
- 3 Ráðgjafarnefndin getur með samhljóða ákvörðun boðið ríki sem ekki er aðili að Evrópuráðinu og ekki er aðili að samningi þessum að eiga áheyrnarfulltrúa á tilteknum fundi.

19. gr. – Hlutverk nefndarinnar

Ráðgjafarnefndin:

- a getur gert tillögur í því skyni að auðvelda og bæta framkvæmd samningsins,
- b getur gert tillögur um breytingar á samningi þessum í samræmi við 21. gr.,
- c skal leggja fram álit sitt á sérhverri tillögu um breytingu á samningi þessum sem vísað er til hennar í samræmi við 2. tl. 21. gr.,
- d getur að beiðni aðila látið í ljósi álit sitt á sérhverju atriði varðandi framkvæmd samnings þessa.

20. gr. – Málsmeðferð

- 1 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins kallar ráðgjafarnefndina saman. Fyrsti fundur hennar skal haldinn innan tólf mánaða frá gildistöku samnings þessa. Hún skal síðan koma saman til fundar a.m.k. einu sinni á hverjum tveimur árum og ávallt þegar einn þriðji hluti fulltrúa aðilanna óskar þess að hún komi saman.
- 2 Ráðgjafarnefndin er ályktunarfær þegar fulltrúar meiri hluta aðila eru á fundi.
- 3 Eftir hvern fund skal ráðgjafarnefndin leggja fyrir ráðherranefnd Evrópuráðsins skýrslu um störf sín og framkvæmd samningsins.
- 4 Ráðgjafarnefndin setur sér fundarsköp í samræmi við ákvæði samnings þessa.

VI. kafli – Breytingar

21. gr. – Breytingar

- 1 Aðili, ráðherranefnd Evrópuráðsins og ráðgjafarnefndin geta lagt fram tillögur um breytingar á samningi þessum.
- 2 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda sérhverja breytingartillögu til aðildarríkja Evrópuráðsins og sérhvers ríkis, sem ekki er aðili að Evrópuráðinu, en gerst hefur aðili eða boðin hefur verið aðild að samningi þessum skv. 23. gr.
- 3 Ennfremur skal sérhver breyting sem aðili eða ráðherranefndin leggur til send ráðgjafarnefndinni er skal láta ráðherranefndinni í té álit sitt á breytingartillögunni.
- 4 Ráðherranefndin skal taka breytingartillöguna til athugunar svo og sérhvert álit frá ráðgjafarnefndinni og getur samþykkt breytinguna.
- 5 Texta sérhverrar breytingar sem ráðherranefndin hefur samþykkt í samræmi við 4. tl. þessarar greinar skal komið til aðilanna til samþykktar.
- 6 Breyting sem samþykkt hefur verið í samræmi við 4. tl. þessarar greinar skal ganga í gildi á þritugasta degi eftir að allir aðilar hafa tilkynnt aðalframkvæmdastjóranum um samþykkt.

VII. kafli - Lokaákvæði

22. gr. – Gildistaka

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins. Hann er háður fullgildingunni, viðurkenningunni eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- og samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er fimm aðildarríki Evrópuráðsins hafa látið í ljósi samþykki sitt um að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði næsta töluliðar hér að framan.
- 3 Gagnvart aðildarríki sem síðar lætur í ljósi samþykki sitt um að vera bundið af samningnum skal hann öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjal er afhent.

23. gr. – Aðild ríkja sem ekki eru aðilar að Evrópuráðinu

- 1 Eftir gildistöku samnings þessa getur ráðherra nefnd Evrópuráðsins boðið hvaða ríki sem er, sem ekki er aðili að Evrópuráðinu, að gerast aðili að honum með ákvörðun sem tekin er með þeim meiri hluta sem tilskilinn er í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða atkvæðum fulltrúa samningsríkjanna sem rétt eiga til setu í nefndinni.
- 2 Gagnvart ríki sem þannig gerist aðili skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi sem aðildarskjal er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

24. gr. – Ákvæði um landsvæði

- 1 Hvert ríki getur við undirritun eða afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- eða aðildarskjals tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi á að ná til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins látið samning þennan ná til hvaða annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Gagnvart slíku landsvæði skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík yfirlýsing.

- 3 Sérhverja yfirlýsing sem gefin er samkvæmt undanfarandi tveimur tölulíðum má afturkalla fyrir hvert það landsvæði sem þar er greint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra. Afturköllunin tekur gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjóra berst slík tilkynning.

25. gr. – Fyrirvarar

Enga fyrirvara má gera varðandi ákvæði samnings þessa.

26. gr. – Uppsögn

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögn tekur gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi að aðalframkvæmdastjóra berst tilkynningin.

27. gr. – Tilkynningar

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins og sérhverju ríki sem gerst hefur aðili að samningi þessum um:

- a sérhverja undirritun,
- b afhendingu sérhvers fullgildingar-, viðurkenningar-, samþykktar- og aðildarskjals,
- c sérhvern gildistökudag samnings þessa skv. 22. , 23. og 24. gr.,
- d sérhverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 28. janúar 1981 á ensku og frönsku í einu eintaki sem skal varðveitt í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til sérhvers aðildarríkis Evrópuráðsins og sérhvers ríkis sem boðið er að gerast aðili að samningi þessum.

Evrópusamningur um viðurkenningu og fullnustu ákvarðana varðandi forsjá barna og endurheimt forsjár barna

Lúxemborg, 20. V. 1980

Áður óbirt pýðing.

Safn Evrópusamninga/105

Aðildarríki Evrópuráðsins sem undirritað hafa þennan samning,

sem viðurkenna að í aðildarríkjum Evrópuráðsins skiptir velferð barnsins mestu máli þegar tekur skulu ákvarðanir varðandi forsjá þess,

telja að ráðstafanir, sem gerðar eru til að tryggja að ákvarðanir varðandi forsjá barns geti hlotið almennari viðurkenningu og fullnustu, muni leiða til aukinnar verndar fyrir velferð barna,

telja æskilegt, með þetta takmark í huga, að leggja áherslu á að réttur foreldra til umgengni sé eðlileg afleiðing forsjárréttar,

veita athygli vaxandi fjölda tilvika þar sem börn hafa verið flutt með ólögmætum hætti yfir alþjóðleg landamæri og þeim vandkvæðum sem eru á að tryggja fullnægjandi lausn á þeim vanda sem slík tilvik valda,

vilja gera viðeigandi ráðstafanir til að unnt sé að koma forsjá, sem hefur verið rofin á gerræðislegan hátt, á aftur,

eru sannfærð um að í þessu skyni sé æskilegt að gera ráðstafanir sem samrýmist mismunandi þörfum og mismunandi aðstæðum og

vilja koma á samvinnu milli yfirvalda sinna um lögfræðileg álitafæni,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

Í samningi þessum merkir:

- a *barn* einstakling af hvaða þjóðerni sem er svo framarlega sem hann er yngri en 16 ára og hefur ekki rétt til að ráða búsetu sinni sjálfur samkvæmt lögum þess ríkis þar sem hann er búsettur eða ríkisborgari eða innlendum lögum þess ríkis sem beiðni er beint til;
- b *yfirvald* dómstól eða stjórnvald;
- c *ákvörðun varðandi forsjá* ákvörðun yfirvalds að því leyti sem hún varðar umönnun barnsins sjálfs, þar með talinn rétt til að ráða búsetu þess eða rétt til umgengni við það;
- d *ólögmætur brottflutningur* brottflutning barns yfir alþjóðleg landamæri í bága við ákvörðun varðandi forsjá þess sem hefur verið tekin og er fullnustuhæf í samningsríki. Ólögmætur brottflutningur tekur einnig til:
 - i misbrests á því að skila barni aftur yfir alþjóðleg landamæri er því tímabili lýkur er njóta mátti umgengnisréttar við það eða þegar sérhverri annarri tímabundinni dvöl lýkur á öðru landsvæði en því þar sem farið er með forsjá;

- ii brottflutnings sem er lýstur ólögmaður eftir á í samræmi við 12. gr.

I. HLUÐI – Móttökustjórnvöld

2. gr.

- 1 Hvert samningsríki skal tilnefna móttökustjórnvald til að framkvæma þau störf sem samningur þessi kveður á um.
- 2 Sambandsríkjum og ríkjum sem hafa fleiri en eitt réttarkerfi skal vera frjálst að tilnefna fleiri en eitt móttökustjórnvald og skulu þau ákveða valdsvið þeirra.
- 3 Aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins skal tilkynnt um allar tilnefningar samkvæmt þessari grein.

3. gr.

- 1 Móttökustjórnvöld samningsríkjanna skulu hafa samvinnu sín á milli og stuðla að samvinnu milli þar til bærra yfirvalda í ríkjum sínum. Þau skulu bregðast við svo fljótt sem nauðsyn krefur.
- 2 Til þess að auðvelda framkvæmd þessa samnings skulu móttökustjórnvöld samningsríkjanna:
 - a tryggja að beiðnir um upplýsingar frá þar til bærum yfirvöldum, sem varða lagaatriði eða málsatvik mála sem eru til meðferðar, verði sendar áfram;
 - b láta, samkvæmt beiðni, hvert öðru í té upplýsingar um þau lög sín sem varða forsjá barna og allar breytingar á þeim lögum;
 - c tilkynna hvert öðru um öll þau vandamál sem líklegt er að komi upp við beitingu samningsins og ryðja úr vegi tálmunum fyrir beitingu hans eftir því sem unnt er.

4. gr.

- 1 Hver sá sem fengið hefur í samningsríki ákvörðun varðandi forsjá barns og óskar eftir að sú ákvörðun verði viðurkennd eða henni fullnægt í öðru samningsríki getur lagt beiðni þar að lútandi fyrir móttökustjórnvald í hvaða samningsríki sem er.
- 2 Beiðninni skulu fylgja þau skjöl sem nefnd eru í 13. gr.
- 3 Móttökustjórnvaldið, sem fær beiðnina í hendur, skal, sé það ekki móttökustjórnvald þess ríkis sem beiðni er beint til, senda skjölin beint og án tafar til þess móttökustjórnvalds.

- 4 Móttökustjórnvaldið, sem fær beiðnina í hendur, getur neitað að hafa milligöngu ef augljóst er að skilyrðum þessa samnings er ekki fullnægt.
- 5 Móttökustjórnvaldið, sem fær beiðnina í hendur, skal skýra beiðandanum tafarlaust frá því hvernig beiðni hans miðar.

5. gr.

- 1 Móttökustjórnvald þess ríkis, sem beiðni er beint til, skal án tafar gera eða láta gera allar þær ráðstafanir sem það telur við eiga, ef nauðsyn krefur með því að hefja málsmeðferð fyrir þar til bærum yfirvöldum sínum, til þess að:
 - a leiða í ljós hvar barnið er niðurkomið;
 - b koma í veg fyrir, sérstaklega með nauðsynlegum bráðabirgðaráðstöfunum, að hagsmunir barnsins eða beiðandans bíði skaða;
 - c tryggja viðurkenningu eða fullnustu ákvörðunarinnar;
 - d tryggja að barnið verði afhent beiðandanum ef fullnusta nær fram að ganga;
 - e tilkynna yfirvaldinu sem lagði fram beiðni um þær ráðstafanir sem hafa verið gerðar og hvaða árangur þær hafa borið.
- 2 Hafi móttökustjórnvald þess ríkis, sem beiðni er beint til, ástæðu til að ætla að barnið sé á landsvæði annars samningsríkis skal það senda skjölin beint og án tafar til móttökustjórnvalds þess ríkis.
- 3 Hvert samningsríki skuldbindur sig til að krefjast ekki neinnar greiðslu af beiðanda, að undanskildum kostnaði við heimflutning, vegna nokkurra aðgerða sem móttökustjórnvald þess ríkis hefur framkvæmt í hans þágu skv. 1. mgr. þessarar greinar, þar með talinn kostnaður við málsmeðferð og, ef við á, vegna aðstoðar lögfræðings.
- 4 Nú er viðurkenningu eða fullnustu synjað en móttökustjórnvald þess ríkis, sem beiðni er beint til, telur að rétt sé að verða við ósk beiðandans um málsmeðferð í því ríki um efnisatriði málsins og skal það þá gera það sem í valdi þess stendur til að tryggja að beiðandinn fái fyrirvar við málsmeðferðina með ekki óhagstæðari skilyrðum en eiga við um mann sem er búsettur í því ríki og ríkisborgari þess. Í þessu skyni getur það einkum hafið málsmeðferð fyrir þar til bærum yfirvöldum sínum.

6. gr.

- 1 Komi ekki annað fram í sérstökum samningum sem gerðir eru milli hlutaðeigandi móttökustjórnvalda, eða leiðir af ákvæðum 3. mgr. þessarar greinar:
 - a skulu tilkynningar til móttökustjórnvalds þess ríkis, sem beiðni er beint til, vera á hinu opinbera tungumáli, eða einu hinna opinberu tungumála, þess ríkis eða þýðing á það tungumál fylgja;

- b skal móttökustjórnvald þess ríkis, sem beiðni er beint til, eigi að síður samþykkja að tilkynningar séu á ensku eða frönsku eða að þýðing á annað hvort þessara tungumála fylgi.
- 2 Tilkynningar frá móttökustjórnvaldi þess ríkis, sem beiðni er beint til, þar með taldar niðurstöður kannana sem framkvæmdar hafa verið, mega vera á hinu opinbera tungumáli, eða á einu hinna opinberu tungumála, þess ríkis eða á ensku eða frönsku.
- 3 Samningsríki getur að öllu leyti, eða að hluta, gert fyrirvara við ákvæði b-liðar 1. mgr. þessarar greinar. Þegar samningsríki hefur gert slíkan fyrirvara getur sérhvert annað samningsríki einnig beitt honum gagnvart því ríki.

II. HLUÐI – Viðurkenning og fullnusta ákvarðana og endurheimt forsjár barna

7. gr.

Viðurkenna skal ákvörðun varðandi forsjá sem tekin er í samningsríki og sé hún fullnustuhæf í upphafsríkinu skal vera unnt að fullnægja henni í öllum öðrum samningsríkjum.

8. gr.

- 1 Sé um ólögmetan brottflutning að ræða skal móttökustjórnvald í því ríki, sem beiðni er beint til, þegar hlutast til um að gerðar verði ráðstafanir til að forsjá barnsins verði endurheimt ef:
 - a barnið og foreldrar þess voru á þeim tíma er málsmeðferðin hófst í því ríki þar sem ákvörðunin var tekin, eða þegar hinn ólögmeti brottflutningur átti sér stað hafi hann átt sér stað áður, einungis ríkisborgarar þess ríkis, og barnið var búsett á landsvæði þess ríkis og
 - b beiðni um endurheimt var lögð fyrir móttökustjórnvald innan sex mánaða frá þeim degi er hinn ólögmeti brottflutningur átti sér stað.
- 2 Ef ekki er unnt, samkvæmt lögum þess ríkis sem beiðni er beint til, að fullnægja fyrirmælum 1. mgr. þessarar greinar nema með því að leita til dómstóla skulu engar þær synjunarástæður, sem tilgreindar eru í þessum samningi, eiga við um málsmeðferðina fyrir dómi.
- 3 Þegar gerður hefur verið samningur, sem staðfestur hefur verið af þar til bæru yfirvaldi, milli þess aðila sem fer með forsjá barnsins og annars aðila um að heimila hinum síðarnefnda umgengnisrétt og barninu, sem farið hefur verið með úr landi, hefur ekki verið skilað í lok hins umsamda tímabils til þess sem fer með forsjána skal forsjá

barnsins komið á aftur í samræmi við b-lið 1. mgr. og 2. mgr. þessarar greinar. Hið sama skal gilda hafi þar til bært yfirvald tekið ákvörðun sem veitir aðila sem ekki fer með forsjá barnsins þennan rétt.

9. gr.

- 1 Er ólögmætur brottflutningur hefur átt sér stað og beiðni hefur verið lögð fram hjá móttökustjórnvaldi innan sex mánaða frá brottflutningsdegi, en 8. gr. á þó ekki við, má aðeins synja um viðurkenningu og fullnustu ef:
 - a ákvörðun hefur verið tekin að fjarstöddum varnaraðila eða fyrirsvarsmanni hans og varnaraðila var ekki réttilega birt skjal það sem markaði upphaf málsmeðferðar eða samsvarandi skjal í tæka tíð til að gera honum kleift að undirbúa vörn sína, en þó getur synjun um viðurkenningu eða fullnustu ekki byggst á slíkum misbrestri á birtingu ef henni varð ekki við komið vegna þess að varnaraðili leyndi dvalarstað sínum fyrir þeim sem hóf málsmeðferðina í upphafsríkinu;
 - b ákvörðun hefur verið tekin að fjarstöddum varnaraðila eða fyrirsvarsmanni hans og valdbærni þess yfirvalds, sem tók ákvörðunina, var ekki byggð á:
 - i búsetu varnaraðila, eða
 - ii síðasta stað þar sem foreldrar barnsins höfðu sameiginlega búsetu, enda sé að minnsta kosti annað foreldranna enn búsett á sama stað, eða
 - iii búsetu barnsins;
 - c ákvörðunin er ósamrýmanleg ákvörðun varðandi forsjá sem varð fullnustuhæf í því ríki, sem beiðni er beint er til, áður en barnið var flutt á brott, nema barnið hafi verið búsett í því ríki, sem lagði fram beiðni, í eitt ár áður en það var flutt á brott.
- 2 Ákvæði 1. mgr. þessarar greinar skulu einnig gilda þótt ekki hafi verið lögð fram beiðni við móttökustjórnvald, enda sé óskað viðurkenningar eða fullnustu innan sex mánaða frá þeim degi er hinn ólögmæti brottflutningur átti sér stað.
- 3 Aldrei má endurskoða erlendu ákvörðunina að því er efni hennar varðar.

10. gr.

- 1 Í öðrum tilvikum en þeim sem 8. og 9. gr. taka til má eigi aðeins synja um viðurkenningu og fullnustu af þeim ástæðum sem í 9. gr. greinir heldur einnig af einhverri eftirtalinni ástæðna:
 - a ef talið er að afleiðingar ákvörðunarinnar séu augljóslega ósamrýmanlegar grundvallarreglum laga um fjölskyldur og börn í því ríki sem beiðni er beint til;

- b ef talið er vegna breyttra aðstæðna, þar með talið vegna þess tíma sem liðinn er en þó ekki eingöngu vegna aðsetursskipta barnsins eftir ólögmætan brottflutning, að afleiðingar hinnar upphaflegu ákvörðunar séu augljóslega ekki lengur í samræmi við það sem barninu er fyrir bestu;
 - c ef barnið var á þeim tíma er málsmeðferðin hófst í upphafsríkinu:
 - i ríkisborgari þess ríkis sem beiðni er beint til eða búsett þar og ekkert slíkt samband var við upphafsríkið;
 - ii bæði ríkisborgari upphafsríkisins og þess ríkis, sem beiðni er beint til, og búsett í því ríki sem beiðni er beint til;
 - d ef ákvörðunin er ósamrýmanleg ákvörðun sem tekin hefur verið í því ríki sem beiðni er beint til eða sem er unnt að fullnægja í því ríki eftir að hún var tekin í þriðja ríkinu, að aflokinni málsmeðferð sem hófst áður en beiðni um viðurkenningu eða fullnustu var lögð fram, enda sé synjunin í samræmi við það sem barninu er fyrir bestu.
- 2 Í sömu tilvikum má fresta málsmeðferð til viðurkenningar eða fullnustu af einhverri eftirtalinna ástæðna:
- a ef endurskoðun upphaflegu ákvörðunarinnar er hafin með venju-
legum hætti;
 - b ef málsmeðferð varðandi forsjá barnsins, sem hófst áður en máls-
meðferðin hófst í upphafsríkinu, stendur yfir í því ríki sem beiðni er
beint til;
 - c ef önnur ákvörðun varðandi forsjá barnsins er til fullnustu eða
annarrar meðferðar varðandi viðurkenningu á þeirri ákvörðun.

11. gr.

- 1 Ákvarðanir um umgengnisrétt og ákvæði í ákvörðunum varðandi for-
sjá sem fjalla um umgengnisrétt skulu viðurkennd og þeim fullnægt
með sömu skilmálum og gilda um aðrar ákvarðanir varðandi forsjá.
- 2 Þar til bær yfirvöld í því ríki, sem beiðni er beint til, geta þó sett skilyrði
fyrir því að umgengni komist á og ákveðið hvernig henni skuli hagað,
sérstaklega að teknu tilliti til þeirra skuldbindinga sem aðilar hafa tek-
ist á hendur um þetta efni.
- 3 Hafi ekki verið tekin ákvörðun um umgengnisréttinn eða hafi viður-
kenningu eða fullnustu á ákvörðuninni varðandi forsjá verið synjað
getur móttökustjórnvald þess ríkis, sem beiðni er beint til, leitað til þar
til bærra yfirvalda sinna um ákvörðun um umgengnisrétt ef sá sem
krefst umgengnisréttar óskar þess.

12. gr.

Hafi ekki verið tekin fullnustuhæf ákvörðun í samningsríki varðandi forsjá barns á þeim tíma er það var flutt á brott yfir alþjóðleg landamæri skulu ákvæði þessa samnings gilda um allar síðari ákvarðanir varðandi forsjá þess sem lýsa brottflutning þess ólögmetan og teknar eru í samningsríki að ósk einhvers þess aðila sem hagsmuna hefur að gæta.

III. HLUÐI – Málsmeðferð

13. gr.

- 1 Beiðni um viðurkenningu eða fullnustu ákvörðunar varðandi forsjá í öðru samningsríki skal fylgja:
 - a skjal sem veitir móttökustjórnvaldi þess ríkis, sem beiðni er beint til, umboð til að koma fram fyrir hönd beiðandans eða til að skipa annan fyrirvarsmann til þess;
 - b endurrit ákvörðunarinnar sem fullnægir nauðsynlegum skilyrðum um trúverðugleika;
 - c skjal sem staðfestir að varnaraðila hafi réttilega verið birt skjal það sem markaði upphaf málsmeðferðar eða samsvarandi skjal, ef ákvörðun hefur verið tekin að fjarstöddum varnaraðila eða löglegum fyrirvarsmanni hans;
 - d ef við á, skjal sem staðfestir að ákvörðunin sé fullnustuhæf samkvæmt lögum upphafsríkisins;
 - e ef unnt er, greinargerð sem gefur til kynna hvar barnið sé niðurkomið eða líklega niðurkomið í því ríki sem beiðni er beint til;
 - f tillögur um hvernig endurheimta skuli forsjá barnsins.
- 2 Þeim skjölum er að framan greinir skal, þar sem þörf krefur, fylgja þýðing samkvæmt ákvæðum 6. gr.

14. gr.

Sérhvert samningsríki skal beita einfaldri og hraðri málsmeðferð til viðurkenningar og fullnustu á ákvörðunum varðandi forsjá barns. Í því skyni skal það tryggja að beiðni um fullnustu megi leggja fram með einfaldri umsókn.

15. gr.

- 1 Áður en hlutaðeigandi yfirvald í því ríki, sem beiðni er beint til, tekur ákvörðun skv. b-lið 1. mgr. 10. gr.:

- a skal það ganga úr skugga um hver afstaða barnsins sé, nema það sé óraunhæft sérstaklega með hliðsjón af aldri þess og þroska; og
 - b getur það óskað eftir því að allar viðeigandi kannanir verði gerðar.
- 2 Kostnaður af könnunum í samningsríki skal greiddur af yfirvöldum þess ríkis þar sem þær eru gerðar.
 - 3 Beiðni um könnun og niðurstöður hennar má senda hlutaðeigandi yfirvaldi fyrir milligöngu móttökustjórnvalda.

16. gr.

Ekki má krefjast opinberrar staðfestingar eða sambærilegra formsat-riða vegna þessa samnings.

IV. HLUTI – Fyrirvarar

17. gr.

- 1 Samningsríki getur gert fyrirvara þess efnis að í tilvikum, sem 8. og 9. gr. eða önnur hvor þeirra greina taka til, megi synja um viðurkenningu og fullnustu ákvarðana varðandi forsjá af þeim ástæðum sem í 10. gr. greinir og sem gera má nánari grein fyrir í fyrirvaranum.
- 2 Synja má um viðurkenningu og fullnustu á ákvörðunum, er teknar hafa verið í samningsríki sem gert hefur fyrirvara skv. 1. mgr. þessarar greinar, í sérhverju öðru samningsríki af einhverjum þeim ástæðum sem sá fyrirvari tekur til.

18. gr.

Samningsríki getur gert fyrirvara um að það skuli vera óbundið af ákvæðum 12. gr. Ákvæði samnings þessa skulu ekki gilda um ákvarðanir skv. 12. gr. sem hafa verið teknar í samningsríki sem gert hefur slíkan fyrirvara.

V. HLUTI – Aðrir samningar

19. gr.

Samningur þessi skal ekki koma í veg fyrir að beita megi öðrum alþjóðasamningi sem er í gildi milli upphafsríkisins og þess ríkis sem beiðni er beint til eða öðrum lögum síðarnefnda ríkisins, sem ekki eiga

rót sína að rekja til alþjóðlegs samkomulags, til þess að ná fram viðurkenningu eða fullnustu ákvörðunar.

20. gr.

- 1 Samningur þessi skal ekki hafa áhrif á neinar skuldbindingar sem samningsríki getur haft gagnvart ríki, sem ekki er samningsríki, samkvæmt alþjóðasamningi er fjallar um efni sem samningur þessi tekur til.
- 2 Hafi tvö eða fleiri samningsríki lögfest samræmda löggjöf varðandi forsjá barna, eða komið á sérstakri tilhögun á viðurkenningu eða fullnustu ákvarðana á þessu sviði, eða eigi þau eftir að gera það í framtíðinni, er þeim frjálst að beita þeim lögum eða þeirri tilhögun sín á milli í stað samningsins eða einhvers hluta hans. Til þess að notfæra sér þetta ákvæði skulu ríkin tilkynna aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins ákvörðun sína. Einnig skal tilkynna um sérhverja breytingu eða afturköllun á slíki ákvörðun.

VI. HLUTI – Lokaákvæði

21. gr.

Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar af hálfu aðildarríkja Evrópuráðsins. Hann er háður fullgildingunni, viðurkenningu eða staðfestingu. Skjölum um fullgildingunni, viðurkenningu eða staðfestingu skal koma í vörslu hjá aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

22. gr.

- 1 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er þrjú aðildarríki Evrópuráðsins hafa lýst yfir samþykki sínu til að vera bundin af samningnum í samræmi við ákvæði 21. gr.
- 2 Gagnvart aðildarríki, sem lýsir síðar yfir samþykki sínu til að verða bundið af samningnum, skal hann öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er skjali um fullgildingunni, viðurkenningu eða staðfestingu var komið í vörslu.

23. gr.

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins boðið ríki, sem ekki á aðild að ráðinu, aðild að samningnum. Skal það gert með meirihlutaákvörðun skv. d-lið 20. gr. stofnskrárinnar og

með samhljóða atkvæðum fulltrúa þeirra samningsríkja sem rétt eiga til setu í nefndinni.

- 2 Gagnvart ríki, sem þannig öðlast aðild að samningnum, skal hann öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðildarskjali var komið í vörslu hjá aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

24. gr.

- 1 Við undirritun eða afhendingu skjals þess um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild getur ríki tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, fært gildi samningsins út til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningurinn öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri yfirlýsingu.
- 3 Yfirlýsingar, sem gefnar eru skv. 1. og 2. mgr., má afturkalla með tilliti til hvaða landsvæðis sem þar er tilgreint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri tilkynningu.

25. gr.

- 1 Ríki, sem skiptist í tvo eða fleiri landshluta þar sem mismunandi réttarkerfi gilda um forsjá barna og um viðurkenningu og fullnustu ákvarðana varðandi forsjá, getur, við undirritun eða afhendingu skjals þess um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild, lýst því yfir að samningur þessi skuli taka til allra landshluta þess eða eins eða fleiri þeirra.
- 2 Ríki, sem þetta á við um, getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, fært gildi samningsins út til sérhvers annars landshluta sem tilgreindur er í yfirlýsingunni. Samningurinn öðlast gildi gagnvart slíkum landshluta fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri yfirlýsingu.
- 3 Yfirlýsingar, sem gefnar eru skv. 1. og 2. mgr., má afturkalla með tilliti til hvaða landshluta sem þar er tilgreindur með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri tilkynningu.

26. gr.

- 1 Hvað snertir ríki sem hefur tvö eða fleiri réttarkerfi í forsjármálum með staðbundið gildissvið:
 - a skal litið svo á að með tilvísun til laga þess ríkis þar sem maður er búsettur eða ríkisborgari sé átt við það réttarkerfi sem gildandi reglur í því ríki segja til um að eigi við eða, séu engar síkar reglur fyrir hendi, það réttarkerfi sem hlutaðeigandi maður hefur sterkust tengsl við;
 - b skal litið svo á að með tilvísun til upphafsríkisins eða þess ríkis, sem beiðni er beint til, sé, eftir því sem við á, átt við þann landshluta þar sem ákvörðunin var tekin eða þann landshluta þar sem óskað er eftir viðurkenningu eða fullnustu á ákvörðuninni eða að forsjá verði endurheimt.
- 2 Ákvæði a-liðar 1. mgr. þessarar greinar gilda einnig, að breyttu breytanda, gagnvart ríkjum sem hafa í forsjármálum tvö eða fleiri réttarkerfi með persónubundið gildissvið.

27. gr.

- 1 Ríki getur, við undirritun eða afhendingu skjals þess um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild, lýst því yfir að það notfæri sér einn eða fleiri þeirra fyrirvara sem fjallað er um í 3. mgr. 6. gr., 17. gr. og 18. gr. samningsins. Aðra fyrirvara má ekki gera.
- 2 Samningsríki, sem gert hefur fyrirvara skv. 1. mgr., getur afturkallað hann að öllu leyti eða að hluta með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllunin öðlast gildi á þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tekur við slíkri tilkynningu.

28. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal í lok þriðja árs frá þeim degi er samningur þessi öðlast gildi, og hvenær sem er síðar að eigin frumkvæði, bjóða fulltrúum þeirra móttökustjórnvalda, sem samningsríkin hafa tilnefnt, til fundar til að kanna og greiða fyrir framkvæmd samningsins. Þau aðildarríki Evrópuráðsins, sem ekki eru aðilar að samningnum, geta átt áheyrnarfulltrúa. Gera skal skýrslu um störf hvers fundar og senda ráðherranefnd Evrópuráðsins til upplýsingar.

29. gr.

- 1 Aðili getur hvenær sem er sagt samningi þessum upp með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

- 2 Slík uppsögn öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar sem hefst eftir að liðnir eru sex mánuðir frá þeim degi er aðalframkvæmdastjórinn tók við tilkynningunni.

30. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins og hverju því ríki, sem gerst hefur aðili að samningi þessum, um:

- a sérhverja undirritun;
- b afhendingu sérhvers skjals um fullgildingu, viðurkenningu, staðfestingu eða aðild;
- c sérhvern gildistöku dag samningsins skv. 22., 23., 24. og 25. gr.;
- d sérhverja aðra aðgerð, tilkynningu eða orðsendingu sem varðar samninginn.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir fulltrúar, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Lúxemborg, 20. maí 1980, á ensku og frönsku, í einu eintaki sem varðveitt skal í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textar jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest endurrit til hvers aðildarríkis Evrópuráðsins og til hvers ríkis sem boðin er aðild að samningnum.

Evrópusamningur um réttindi barna

Strassborg, 25. I. 1996

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/160

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu aðildarríkjanna,

hafa hliðsjón af samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins, einkum 4. gr. sem leggur samningsríkjum þær skyldur á herðar að gera allar viðeigandi ráðstafanir á sviði löggjafar og stjórnsýslu, svo og á öðrum vettvangi, til að hrinda í framkvæmd þeim réttindum sem eru viðurkennd í téðum samningi,

veita athygli efni tilmæla þingsins 1121 (1990) um réttindi barna,

eru sannfærð um að efla beri réttindi og sanna hagsmuni barna og að börn skuli í því augnamiði eiga kost á því að neyta réttinda sinna, einkum við meðferð fjölskyldumála sem varða þau,

gera sér ljóst að láta þarf börnum í té upplýsingar sem máli skipta til þess að efla réttindi þeirra og sanna hagsmuni, og að taka þarf sanngjarn tillit til skoðana barna,

gera sér ljóst að foreldrar gegna mikilvægu hlutverki við að verja og efla réttindi og sanna hagsmuni barna sinna og að ríkisvaldinu ber einnig að verja og efla þetta tvennt þar sem nauðsyn ber til,

hafa á hinn bóginn í huga að þegar um ágreining er að ræða er æskilegt að fjölskyldur reyni að komast að samkomulagi áður en farið er með mál fyrir dómshöfðingjum,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli – Gildissvið og markmið samningsins ásamt skilgreiningum

1. gr. – Gildissvið og markmið samningsins

- 1 Samningur þessi gildir um börn sem hafa ekki náð 18 ára aldri.
- 2 Markmið samningsins er að efla réttindi barna með sanna hagsmuni þeirra að leiðarljósi, að veita þeim réttindi við málarekstur og auðvelda þeim að neyta þessara réttinda með því að sjá til þess að þeim sé sjálfum, eða fyrir milligöngu annarra einstaklinga eða stofnana, veittar upplýsingar og heimilað að taka þátt í málarekstri fyrir dómshöfðingjum sem varðar þau.
- 3 Að því er varðar þennan samning er meðferð fjölskyldumála málarekstur fyrir dómshöfðingjum sem varðar börn, einkum þegar um er að

ræða að framfylgja foreldraskyldum á borð við að ákveða dvalarstað barna og umgengnisrétt.

- 4 Hvert ríki skal, þegar það undirritar samninginn eða afhendir skjöl til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar, tilgreina með yfirlýsingu, sem beint er til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, að minnsta kosti þrjá flokka fjölskyldumála sem koma fyrir dómseyfirvöld og samningurinn á að taka til.
- 5 Hverjum samningsaðila er heimilt að tilgreina með viðbótaryfirlýsingu aðra flokka fjölskyldumála sem samningurinn á að taka til eða leggja fram upplýsingar sem varða beitingu 5. gr., 9. gr. (2. mgr.), 10. gr. (2. mgr.) og 11. gr.
- 6 Þessi samningur skal ekki hindra að samningsaðilar beiti reglum sem efla réttindi barna enn frekar og auðvelda þeim að neyta þeirra.

2. gr. – Skilgreiningar

Í þessum samningi er merking hugtaka sem hér segir:

- a „dómseyfirvöld“: dómstóll eða stjórnisýslufirvald með sambærilegt valdsvið;
- b „fórráðamenn“: foreldrar og aðrir einstaklingar eða stofnanir sem fara með foreldravald að öllu leyti eða að hluta;
- c „talsmaður“: einstaklingur, t.d. lögmaður, eða stofnun sem er skipuð til að koma fram fyrir hönd barns gagnvart dómseyfirvaldi;
- d „upplýsingar sem máli skipta“: upplýsingar sem hæfa aldri og skilningi barnsins og eru gefnar til að það geti neytt réttinda sinna til fulls, nema því aðeins að slíkar upplýsingar geti verið barninu skaðlegar.

II. kafli – Ráðstafanir á sviði málsmeðferðar til þess að auðvelda börnum að neyta réttinda sinna

A. Réttindi barns við málarekstur

3. gr. – Réttur til upplýsinga og til þess að koma sjónarmiðum sínum á framfæri við málarekstur

Ef barn telst að landslögum hafa nægan skilning á málarekstri fyrir dómseyfirvöldum sem það varðar, skulu því veitt eftirtalin réttindi og skal barninu heimilt að fara fram á þau:

- a að fá allar upplýsingar sem máli skipta;

- b að vera spurt áhlits og fá að koma sjónarmiðum sínum á framfæri;
- c að fá upplýsingar um hugsanlegar afleiðingar af því að sjónarmið þess séu látin ráða og hugsanlegar afleiðingar hvers kyns ákvarðana.

4. gr. – Réttur til að fara fram á skipun sérstaks talsmanns

- 1 Með fyrirvara um 9. gr. skal barnið eiga rétt á að fara þess á leit, sjálf eða fyrir milligöngu annarra einstaklinga eða stofnana, að sér verði skipaður sérstakur talsmaður við málarekstur fyrir dómshyfirvaldi sem varðar það, þegar forráðamönnum er óheimilt samkvæmt landslögum að koma fram fyrir hönd barnsins vegna þess að hagsmunir þeirra rekast á.
- 2 Ríkjum er frjálst að takmarka réttinn, sem um getur í 1. gr., við þau börn sem teljast hafa nægan skilning að landslögum.

5. gr. – Önnur hugsanleg réttindi við málarekstur

Samningsaðilar skulu taka til athugunar hvort rétt sé að veita börnum önnur réttindi en að ofan greinir við málarekstur fyrir dómshyfirvöldum sem varðar þau, einkum:

- a rétt til að óska eftir aðstoð við að koma sjónarmiðum sínum á framfæri frá heppilegum einstaklingi að eigin vali;
- b rétt til að fara þess á leit, sjálf eða fyrir milligöngu annarra einstaklinga eða stofnana, að sér verði skipaður sérstakur talsmaður, lögmaður þar sem það á við;
- c rétt til að velja sér sjálf talsmann;
- d rétt til að neyta sumra eða allra réttinda þeirra sem eiga aðild að slíkum málarekstri.

B. Hlutverk dómshyfirvalda

6. gr. – Ákvarðanataka

Áður en nokkur ákvörðun er tekin við málarekstur sem varðar börn skal dómshyfirvald:

- a taka til athugunar hvort fyrir liggja nægar upplýsingar til að taka ákvörðun í samræmi við sanna hagsmuni barnsins, og afla sér frekari gagna þegar þörf gerist, sérstaklega frá forráðamönnum;
- b þegar barnið telst hafa nægan skilning að landslögum:
 - fullvissa sig um að barnið hafi fengið allar upplýsingar sem máli skipta;

- spyrja barnið sjálft áljits þegar það á við, í einrúmi ef nauðsyn ber til, sjálft eða með milligöngu annarra einstaklinga eða stofnana, á þann hátt sem hæfir skilningi barnsins, nema augljóst sé að það stríði gegn sönnnum hagsmunum barnsins;
- leyfa barninu að koma sjónarmiðum sínum á framfæri;

c taka sanngjarnt tillit til sjónarmiða barnsins.

7. gr. – Skylda að bregðast skjótt við

Við málarekstur, sem varðar börn, skal dómseyfirvald bregðast skjótt við til þess að forðast óþarfar tafir og skal fylgt málsmeðferð sem tryggir að ákvarðanir þess komist skjótt til framkvæmda. Í brýnum tilvikum skal dómseyfirvaldi, þar sem það á við, veitt umboð til að taka ákvarðanir sem koma til framkvæmda án tafar.

8. gr. – Frumkvæði

Við málarekstur, sem varðar börn, skal dómseyfirvald hafa umboð til að taka sjálft frumkvæði þegar velferð barns er í mikilli hættu, í þeim tilvikum sem kveðið er á um í landslögum.

9. gr. – Skipan talsmanns

- 1 Þegar svo háttar til við málarekstur, sem varðar barn, að forráðamönnum er óheimilt að landslögum að koma fram fyrir hönd barnsins vegna þess að hagsmunir þeirra rekast á, skal dómseyfirvald hafa umboð til að skipa barninu sérstakan talsmann við þann málarekstur.
- 2 Samningsaðilar skulu taka til athugunar að kveða á um það, að við málarekstur, sem varðar barn, hafi dómseyfirvald umboð til að skipa sérstakan talsmann, lögmann þar sem það á við, til að koma fram fyrir hönd barnsins.

C. Hlutverk talsmanna

10. gr.

- 1 Við málarekstur, sem varðar barn, fyrir dómseyfirvaldi skal talsmaður, með þeim fyrirvara að það stríði ekki augljóslega gegn sönnnum hagsmunum barnsins:
 - a veita barninu allar upplýsingar sem máli skipta, enda teljist barnið hafa nægan skilning á þeim að landslögum;
 - b skýra fyrir barninu, teljist það að landslögum hafa nægan skilning til að bera, hugsanlegar afleiðingar þess að sjónarmið þess séu látin ráða og hugsanlegar afleiðingar af athöfnum talsmannsins;
 - c gera sér grein fyrir sjónarmiðum barnsins og koma þeim á framfæri við dómseyfirvaldið.

- 2 Samningsaðilar skulu taka til athugunar að láta ákvæði 1. mgr. ná til forráðamanna.

D. Rýmkun tiltekinna ákvæða

11. gr.

Samningsaðilar skulu taka til athugunar að láta ákvæði 3., 4. og 9. gr. gilda um málarekstur, sem varðar börn, fyrir öðrum stofnunum og málefni sem varða börn en verða ekki efni til málarekstrar.

E. Innlendir stofnanir

12. gr.

- 1 Fyrir tilstuðlan stofnana, sem hafa meðal annars þau verkefni með höndum sem um getur í 2. mgr., skulu samningsaðilar stuðla að því að réttindi barna séu eflað og þeim gert kleift að neyta þeirra.
- 2 Þessi verkefni eru sem hér segir:
 - a að leggja fram tillögur um eflingu löggjafar sem fjallar um réttindi barna;
 - b að gefa álit á frumvörpum til laga um réttindi barna;
 - c að veita fjölmiðlum og almenningi svo og einstaklingum og stofnunum, sem fara með málefni barna, almennar upplýsingar um réttindi barna;
 - d að leita eftir sjónarmiðum barna og veita þeim allar upplýsingar sem máli skipta.

F. Önnur málefni

13. gr. – Sátttaumleitarnir og aðrar aðferðir við lausn ágreiningsmála

Til þess að koma í veg fyrir eða leysa ágreining og forðast málarekstur, sem varðar börn, fyrir dómsyfirvaldi, skulu samningsaðilar stuðla að því að unnt sé að leita sáttta eða beita öðrum aðferðum til að leysa ágreiningsmál, og að stuðst sé við slíkar aðferðir til að ná samkomulagi eftir því sem við á, í þeim tilvikum sem samningsaðilar ákveða.

14. gr. – Lögmannsaðstoð og lögfræðiráðgjöf

Þegar landslög kveða á um lögmannsaðstoð eða lögfræðiráðgjöf handa þeim sem koma fram fyrir hönd barna við málarekstur fyrir dómsyfirvaldi sem þau varðar, skulu slík ákvæði gilda um þau málefni sem fjallað er um í 4. og 9. gr.

15. gr. – Tengsl við aðra milliríkjasamninga

Þessi samningur skal ekki hamlá beitingu annarra milliríkjasamninga sem aðili að þessum samningi er eða verður aðili að og fjalla um mál-efni sem varða sérstaklega vernd barna og fjölskyldna.

III. kafli – Fastanefnd

16. gr. – Stofnun og verkefni fastanefndarinnar

- 1 Komið er á fót fastanefnd til að framfylgja þessum samningi.
- 2 Fastanefndin skal taka til meðferðar vandamál sem tengjast þessum samningi. Einkum getur hún:
 - a tekið til athugunar hvert það álitamál sem varðar túlkun eða framkvæmd samningsins. Niðurstöður fastanefndarinnar um framkvæmd samningsins geta verið í mynd tilmæla; tilmæli skulu samþykkt með þremur fjórðu hlutum greiddra atkvæða;
 - b lagt til breytingar á samningnum og kannað þær tillögur sem gerðar eru í samræmi við 20. gr.;
 - c veitt innlendum stofnunum, sem sinna verkefnum sem um getur í 2. mgr. 12. gr., ráðgjöf og aðstoð og stuðlað að samstarfi þeirra milli ríkja.

17. gr. – Skipan nefndarinnar

- 1 Hver samningsaðili getur átt einn eða fleiri fulltrúa í fastanefndinni. Hver samningsaðili hefur eitt atkvæði.
- 2 Hverju því ríki, sem um getur í 21. gr. og á ekki aðild að þessum samningi, er heimilt að senda áheyrnarfulltrúa á fundi fastanefndarinnar. Sama máli gegnir um öll önnur ríki, svo og Evrópubandalagið, eftir að þeim hefur verið boðið að gerast aðilar að samningnum í samræmi við ákvæði 22. gr.
- 3 Ef framkvæmdastjóranum berast ekki mótmæli frá samningsaðila að minnsta kosti einum mánuði fyrir fund í fastanefndinni getur nefndin boðið eftirtöldum sem áheyrnarfulltrúum á alla fundi sína eða einn fund eða hluta hans:
 - hverju því ríki sem ekki er getið í 2. mgr. hér á undan;
 - nefnd Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins;
 - Evrópubandalaginu;
 - hverri þeirri alþjóðastofnun sem er á vegum stjórnvalda;
 - hverri þeirri alþjóðastofnun sem er ekki á vegum stjórnvalda en sinnir einu verkefni eða fleiri af þeim sem talin eru í 2. mgr. 12. gr.;

- hverri innlendri stofnun, hvort sem hún er á vegum stjórnvalda eða ekki, sem sinnir einu verkefni eða fleiri af þeim sem talin eru í 2. mgr. 12. gr.
- 4 Fastanefndin getur skipst á upplýsingum við viðeigandi stofnanir sem vinna að réttindum barna.

18. gr. – Fundir

- 1 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal boða fastanefndina til fundar að liðnum þremur árum frá því að samningur þessi öðlast gildi, og að eigin frumkvæði hvenær sem vera skal eftir það.
- 2 Fastanefndin getur því aðeins tekið ákvarðanir að helmingur samningsaðila hið minnsta sé viðstaddur.
- 3 Með fyrirvara um 16. og 20. gr. skulu ákvarðanir fastanefndarinnar teknar með meirihluta atkvæða viðstaddra samningsaðila.
- 4 Með fyrirvara um ákvæði þessa samnings skal fastanefndin setja sér starfsreglur, sem og hverjum þeim vinnuhópi sem hún setur á stofn til að inna af hendi störf samkvæmt samningnum.

19. gr. – Skýrslur fastanefndarinnar

Eftir hvern fund skal fastanefndin senda samningsaðilum og ráðherranefnd Evrópuráðsins skýrslu um umræður í nefndinni og ákvarðanir sem kunna að hafa verið teknar.

IV. kafli – Breytingar á samningnum

20. gr.

- 1 Allar breytingar á greinum þessa samnings, samkvæmt tillögum samningsaðila eða fastanefndarinnar, skulu sendar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og skal hann framsenda þær, eigi síðar en tveimur mánuðum fyrir næsta fund í fastanefndinni, aðildarríkjum Evrópuráðsins, öllum undirritunaraðilum, öllum samningsaðilum, öllum ríkjum, sem boðið hefur verið að undirrita samning þennan í samræmi við ákvæði 21. gr., og hverju því ríki, eða Evrópubandalaginu, sem boðið hefur verið að gerast aðili að samningnum í samræmi við ákvæði 22. gr.
- 2 Fastanefndin skal taka til athugunar allar breytingar sem lagðar eru til í samræmi við ákvæði málsgreinarinnar hér á undan og leggja fyrir ráðherranefndina til samþykktar texta sem samþykktur hefur verið með þremur fjórðu hlutum greiddra atkvæða. Þegar textinn hefur verið samþykktur skal hann sendur samningsaðilum til viðurkenningar.

- 3 Allar breytingar öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er mánuður frá því að allir samningsaðilar hafa tilkynnt framkvæmdastjóranum að þeir hafi viðurkennt þær.

V. kafli – Lokaákvæði

21. gr. – Undirritun, fullgilding og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins og ríki sem eru ekki aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa.
- 2 Samningur þessi skal lagður fram með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 3 Samningur þessi öðlast gildi á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að þrjú ríki, þar af tvö aðildarríki Evrópuráðsins að minnsta kosti, lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar.
- 4 Samningurinn öðlast gildi gagnvart hverju undirritunarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af samningnum, á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis þess er afhent til vörslu.

22. gr. – Ríki utan Evrópuráðsins og Evrópubandalagið

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins, að eigin frumkvæði eða að tillögu fastanefndarinnar og að höfðu samráði við samningsaðilana, boðið ríkjum utan Evrópuráðsins, sem hafa ekki tekið þátt í gerð samningsins, og einnig Evrópubandalaginu að gerast aðilar að samningi þessum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa samningsríkjanna sem eiga rétt til setu í nefndinni.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, eða gagnvart Evrópubandalaginu fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

23. gr. – Landsvæði sem samningurinn tekur til

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar sent yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins þess efnis að samningurinn skuli taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni, enda fari ríkið með utanríkismál þess eða hafi heimild til að stofna til skuldbindinga fyrir þess hönd. Samningurinn öðlast gildi að því er varðar slíkt landsvæði frá fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjóranum berst yfirlýsingin.
- 3 Hverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, má afturkalla með tilkynningu til framkvæmdastjórans að því er varðar hvert landsvæði sem um getur í slíkri yfirlýsingu. Afturköllunin tekur gildi á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjóranum berst tilkynningin.

24. gr. – Fyrirvarar

Ekki má gera fyrirvara við samninginn.

25. gr. – Uppsögn

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

26. gr. – Tilkynningar

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins, hverju undirritunarríki, hverjum samningsaðila og öðrum ríkjum eða Evrópubandalaginu, sem hefur verið boðið að gerast aðilar að samningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökuðag samnings þessa í samræmi við 21. eða 22. gr.,
- d hverja breytingu sem samþykkt er í samræmi við 20. gr. og gildistökuðag slíkrar breytingar,

- e hverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt ákvæðum 1. og 23. gr.,
- f hverja uppsögn sem tilkynnt er samkvæmt ákvæðum 25. gr.,
- g hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 25. janúar 1996 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins, ríkjum sem eru ekki aðildarríki en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa, Evrópubandalaginu og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

**Samningur
um vernd mannréttinda
og mannlegrar reisnar
með hliðsjón af starfsemi
á sviði líffræði og læknisfræði:
samningur um mannréttindi
og líflæknisfræði**

Oviedo, 4. IV. 1997

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/164

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, önnur ríki og Evrópubandalagið, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga almennu mannréttindayfirlýsinguna sem allsherjarþing Sameinuðu þjóðanna samþykkti 10. desember 1948,

hafa í huga sáttmála um verndun mannréttinda og mannfrelsis frá 4. nóvember 1950,

hafa í huga félagsmálasáttmála Evrópu frá 18. október 1961,

hafa í huga alþjóðasamning um borgaraleg og stjórn mála réttindi og alþjóðasamning um efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi frá 16. desember 1966,

hafa í huga samning um vernd einstaklinga varðandi vélræna vinnslu persónuupplýsinga frá 28. janúar 1981,

hafa einnig í huga samning um réttindi barnsins frá 20. nóvember 1989,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna, og að ein leiðin að þessu markmiði er að viðhalda og styrkja jafnt mannréttindi sem mannfrelsi,

gera sér grein fyrir hraðri þróun í líffræði og læknisfræði,

eru þess fullviss að nauðsynlegt sé að virða manninn bæði sem einstakling og sem hluta mannkyns, og gera sér grein fyrir mikilvægi þess að tryggja reisin hans,

gera sér grein fyrir að misnotkun líffræði og læknisfræði getur stefnt mannlegri reisin í hættu,

staðhæfa að framfarir í líffræði og læknisfræði ber að nýta núlifandi og komandi kynslóðum til hagsbóta,

leggja áherslu á nauðsyn alþjóðasamstarfs í þeim tilgangi að láta allt mannkyn njóta góðs af starfsemi á sviði líffræði og læknisfræði,

viðurkenna að mikilvægt er að stuðla að opinberum umræðum um þau álitamál sem tengjast starfsemi á sviði líffræði og læknisfræði og um svör við þeim álitamálum,

vilja minna alla þjóðfélagsþegna á réttindi sín og skyldur,

hafa hliðsjón af störfum þingsins á þessu sviði, meðal annars tilmælum 1160 (1991) um gerð samnings um lífsiðfræði,

hafa einsett sér að gera þær ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að vernda mannlega reisn og grundvallarréttindi og mannfrelsi einstaklinga með hliðsjón af starfsemi á sviði líffræði og læknisfræði,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli – Almenn ákvæði

1. gr. – Tilgangur og markmið

Aðilar að þessum samningi skulu vernda reisn og einstaklingseinkenni allra manna og tryggja öllum, án mismununar, að ekki sé gengið á friðhelgi þeirra eða önnur réttindi og mannfrelsi við störf á sviði líffræði og læknisfræði.

Hver samningsaðili skal taka í landslög þær ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að hrinda ákvæðum samningsins í framkvæmd.

2. gr. – Maðurinn í öndvegi

Taka skal hagsmuni og velferð manna fram yfir einbera hagsmuni samfélags eða vísinda.

3. gr. – Sanngjarn aðgangur að heilbrigðisþjónustu

Samningsaðilar skulu gera viðeigandi ráðstafanir til að tryggja sanngjarnan aðgang að viðunandi heilbrigðisþjónustu í lögsögu sinni, að teknu tilliti til þarfara á heilbrigðisþjónustu og fanga sem völ er á.

4. gr. – Starfsskyldur og siðareglur

Hvers kyns inngrip á sviði heilbrigðisþjónustu, að meðtöldum rannsóknnum, skulu fara fram í samræmi við viðeigandi starfsskyldur og siðareglur.

II. kafli – Samþykki

5. gr. – Almenn regla

Inngrip á sviði heilbrigðisþjónustu er óheimilt nema sá sem á í hlut hafi veitt til þess frjálst og upplýst samþykki.

Sá hinn sami skal fá viðeigandi upplýsingar fyrir fram um tilgang og eðli inngripsins svo og afleiðingar þess og þá áhættu sem því fylgir.

Hlutaðeigandi getur dregið samþykki sitt til baka hvenær sem vera skal.

6. gr. – Vernd þeirra sem geta ekki veitt samþykki

- 1 Með fyrirvara um 17. og 20. gr. er því aðeins heimilt að beita inngripi gagnvart þeim, sem getur ekki veitt til þess samþykki, að það sé beinlínis í þágu hans sjálfs.
- 2 Þegar ólögráða ungmenni getur ekki, að lögum, veitt samþykki sitt fyrir inngripi er það aðeins heimilt að fengnu leyfi frá talsmanni þess, yfirvaldi eða öðrum einstaklingi eða stofnun sem kveðið er á um í lögum.

Sjónarmið hins ólögráða skulu látin vega þeim mun þyngra sem hann hefur náð hærrí aldri og meiri þroska.

- 3 Þegar fullorðinn maður getur ekki, að lögum, veitt samþykki fyrir inngripi vegna andlegrar örorku, sjúkdóms eða af öðrum sambærilegum ástæðum, er það aðeins heimilt að fengnu leyfi frá talsmanni hans, yfirvaldi eða öðrum einstaklingi eða stofnun sem kveðið er á um í lögum.

Hlutaðeigandi skal látinn eiga hlut í ákvörðuninni eftir því sem við verður komið.

- 4 Talsmaður, yfirvald, einstaklingur eða stofnun, sem getið er í 2. og 3. mgr., skal fá þær upplýsingar sem um getur í 5. gr. með sömu skilyrðum og þar eru sett.
- 5 Heimild þá, sem um getur í 2. og 3. mgr., má taka aftur hvenær sem vera skal með hagsmuni hlutaðeiganda að leiðarljósi.

7. gr. – Vernd þeirra sem þjáast af geðtruflun

Ef maður þjáist af alvarlegri geðtruflun er því aðeins heimilt, án samþykkis hans, að beita inngripi gagnvart honum í þeim tilgangi að veita meðferð við geðtrufluninni, að hann eigi heilsutjón á hættu að öðrum kosti, með fyrirvara um verndarákvæði í lögum, meðal annars um umsjón, eftirlit og áfrýjunarleiðir.

8. gr. – Bráðatilvik

Ef ekki reynist unnt að leita viðeigandi samþykkis vegna bráðatilviks er heimilt að beita tafarlaust hverju því inngripi sem er nauðsynlegt frá læknisfræðilegu sjónarmiði með heilsu hlutaðeiganda að leiðarljósi.

9. gr. – Óskir sem komið hafa fram áður

Þegar sjúklingur er ófær um að láta vilja sinn í ljós á þeirri stundu sem inngripi er beitt skal taka tillit til óska sem hann hefur sett fram áður í þeim efnum.

III. kafli – Einkalíf og réttur til upplýsinga

10. gr. – Einkalíf og réttur til upplýsinga

- 1 Sérhver á rétt á því að einkalíf hans sé verndað þegar upplýsingar um heilsufar hans eru annars vegar.
- 2 Sérhver á rétt á að kynna sér allar upplýsingar sem safnað er um heilsufar hans. Engu að síður skal virða óskir einstaklinga um að fá ekki slíkar upplýsingar.
- 3 Í undantekningartilvikum er heimilt, í þágu sjúklings, að setja í lög takmarkanir á réttindum þeim sem um getur í 2. mgr.

IV. kafli – Genamengi mannsins

11. gr. – Bann við mismunun

Óheimilt er að mismuna nokkrum manni á grundvelli erfðastofns.

12. gr. – Erfðafræðiprófanir með forsagnargildi

Óheimilt er að gera prófanir sem segja fyrir um arfgenga sjúkdóma eða gera kleift annað hvort að greina að maðurinn beri í sér gen sem veldur sjúkdómi eða að hann hafi erfðabundna hneigð eða næmi fyrir sjúkdómi, nema í lækningaskyni eða vegna vísindarannsókna í lækningaskyni, og með þeim fyrirvara að leitað sé viðeigandi erfðafræðiráðgjafar.

13. gr. – Breytingar á genamengi mannsins

Inngrip, sem hafa það að markmiði að breyta genamengi mannsins, eru eingöngu heimil í því skyni að fyrirbyggja, greina eða lækna sjúkdóma, og því aðeins að tilgangurinn sé ekki sá að kalla fram breytingar á genamengi afkomendanna.

14. gr. – Bann við að velja kyn

Óheimilt skal að nota læknisfræðilegar aðferðir, sem auðvelda getnað, í þeim tilgangi að velja kyn ófædds barns, nema í því skyni að sneiða hjá alvarlegum arfgengum og kynbundnum sjúkdómi.

V. kafli – Vísindarannsóknir

15. gr. – Almenn regla

Vísindarannsóknir á sviði líffræði og læknisfræði skulu vera frjálsar, með fyrirvara um ákvæði þessa samnings og önnur lagaákvæði sem mæla fyrir um vernd mannsins.

16. gr. – Vernd þeirra sem gangast undir rannsóknir

Rannsóknir á manni eru óheimilar nema eftirtöldum skilyrðum sé fullnægt:

- i ekki eru til aðferðir sem skila sambærilegum árangri og rannsóknir á mönnum;
- ii áhættan, sem manninum kann að vera búin, er ekki óhæfilega mikil í samanburði við hugsanlegan hag af rannsóknunum;
- iii lögbær yfirvöld hafa samþykkt rannsóknaverkefnið að undan-genginni sjálfstæðri athugun á vísindalegu gildi þess, meðal annars mati á því hversu mikilvægur tilgangur þess er, og þverfaglegri athugun á því hvort það sé viðunandi frá siðferðilegu sjónarmiði;
- iv sá sem gengst undir rannsóknirnar hefur fengið upplýsingar um rétt sinn og þá vernd sem lög mæla fyrir um;
- v samþykkið, sem kveðið er á um í 5. gr., hefur verið veitt með óyggjandi, sértækum og skriflegum hætti. Heimilt er að draga slíkt samþykki til baka hvenær sem vera skal.

17. gr. – Vernd þeirra sem geta ekki veitt samþykki sitt til rannsóknna

- 1 Rannsóknir á manni, sem getur ekki veitt samþykki sitt til þeirra í samræmi við 5. gr., eru óheimilar nema eftirtöldum skilyrðum sé fullnægt:
 - i skilyrðunum sem sett eru í i- til iv-lið í 16. gr. er fullnægt;
 - ii vænta má að niðurstöður rannsóknanna verði til að bæta heilsu hans í raun og með beinum hætti;
 - iii þess er ekki kostur að gera rannsóknir með sambærilegum árangri á þeim sem geta veitt til þeirra samþykki sitt;
 - iv heimildin, sem kveðið er á um í 6. gr., hefur verið veitt með sér-tækum og skriflegum hætti; og
 - v hlutaðeigandi hreyfir ekki andmælum.
- 2 Í undantekningartilvikum og með þeim verndarskilyrðum, sem lög mæla fyrir um, má heimila rannsóknir þótt ekki sé við því að búast að niðurstöður þeirra verði hlutaðeiganda til beinnar heilsubótar, enda sé þeim skilyrðum fullnægt, sem mælt er fyrir um í i-, iii-, iv- og v-lið 1. mgr. hér á undan, ásamt eftirtöldum viðbótarskilyrðum:
 - i markmið rannsóknanna er að auka verulega vísindalega þekkingu á ástandi hlutaðeiganda eða þeim sjúkdómi eða kvilla sem þjáir hann, með það fyrir augum að komast að lokum að niðurstöðum

sem orðið geta til hagsbóta honum sjálfum eða öðrum í sama aldurshópi eða þeim sem þjást af sama sjúkdómi eða kvilla eða hafa sömu einkenni;

- ii rannsóknirnar hafa aðeins lágmarksáhættu og lágmarksálag í för með sér fyrir hlutaðeiganda.

18. gr. – Rannsóknir á fósturvísu í glasi

- 1 Ef lög heimila rannsóknir á fósturvísu í glasi skulu þau tryggja að fósturvísirinn sé verndaður með fullnægjandi hætti.
- 2 Óheimilt er að búa til mannlega fósturvísa til vísindarannsókna.

VI. kafli – Taka líffæra og vefja úr lifandi gjöfum til ígræðslu

19. gr. – Almenn regla

- 1 Óheimilt er að taka líffæri eða vefi úr lifandi gjafa til ígræðslu nema til þess að lækna líffæraþegann og þegar hvorki er tiltækt heppilegt líffæri eða vefur úr látnum manni né önnur lækningaaðferð sem skilar sambærilegum árangri.
- 2 Samþykkið, sem kveðið er á um í 5. gr., skal veitt með óyggjandi og sértækum hætti og annað hvort skriflega eða hjá opinberri stofnun.

20. gr. – Vernd þeirra sem geta ekki veitt samþykki sitt fyrir líffæratöku

- 1 Óheimilt er að taka líffæri eða vefi úr þeim sem getur ekki veitt samþykki fyrir því í samræmi við 5. gr.
- 2 Í undantekningartilvikum og með þeim skilyrðum, sem lög mæla fyrir um, má heimila töku endurnýjanlegra vefja úr þeim sem getur ekki veitt samþykki fyrir því, enda sé eftirtöldum skilyrðum fullnægt:
 - i ekki er tiltækur heppilegur gjafi sem gæti veitt samþykki;
 - ii þeginn er bróðir eða systir gjafans;
 - iii gjöfin verður að stuðla að því að bjarga lífi þegans;
 - iv heimildin, sem kveðið er á um í 2. og 3. mgr. 6. gr., hefur verið veitt með sértækum og skriflegum hætti, í samræmi við lög og með samþykki lögbærs yfirvalds;
 - v væntanlegur þegi hreyfir ekki andmælum.

VII. kafli – Bann við fjárhagslegum ávinningi og ráðstöfun líkamshluta af mönnum

21. gr. – Bann við fjárhagslegum ávinningi

Óheimilt er að hafa fjárhagslegan ávinning af mannslíkamanum og hlutum hans sem slíkum.

22. gr. – Ráðstöfun líkamshluta sem hafa verið fjarlægðir

Þegar líkamshluti manns er fjarlægður meðan inngrip stendur yfir er óheimilt að varðveita hann og ráðstafa honum í öðrum tilgangi en þeim sem taka hans helgaðist af, nema fylgt sé viðeigandi málsmeðferð við að upplýsa þann sem á í hlut og leita samþykkis hans.

VIII. kafli – Brot gegn ákvæðum samningsins

23. gr. – Brot gegn réttindum eða meginreglum

Samningsaðilar skulu tryggja að réttarvernd sé hæfilega mikil til þess að koma í veg fyrir ólöglegt brot gegn réttindum og meginreglum sem mælt er fyrir um í þessum samningi, eða stöðva þau með skömmum fyrirvara.

24. gr. – Bætur fyrir óréttlæt看anlegan skaða

Sá sem hefur orðið fyrir óréttlæt看anlegum skaða vegna inngrips á rétt á sanngjörnum bótum með þeim skilyrðum og samkvæmt þeirri málsmeðferð sem lög mæla fyrir um.

25. gr. – Viðurlög

Samningsaðilar skulu kveða á um hæfileg viðurlög sem beita skal við brot á ákvæðum þessa samnings.

IX. kafli. – Tengsl milli þessa samnings og annarra ákvæða

26. gr. – Takmarkanir við því að neyta réttinda

- 1 Óheimilt er að setja aðrar takmarkanir við því að neyta réttinda og verndarákvæða þessa samnings en þær sem mælt er fyrir um í lögum og eru nauðsynlegar í lýðræðislegu samfélagi til að tryggja öryggi almennings, fyrirbyggja glæpi, vernda almannaheilbrigði eða vernda réttindi og frelsi annarra.
- 2 Óheimilt er að láta takmarkanir á borð við þær, sem um getur í síðustu málsgrein, gilda um 11., 13., 14., 16., 17., 19., 20. og 21. gr.

27. gr. – Víðtækari vernd

Ekkert ákvæði í þessum samningi skal túlkað svo að það takmarki eða hafi með öðrum hætti áhrif á þann kost samningsaðila að veita

víðtækari vernd, með hliðsjón af starfsemi á sviði líffræði og læknisfræði, en mælt er fyrir um í samningnum.

X. kafli – Opinberar umræður

28. gr. – Opinberar umræður

Samningsaðilar skulu gæta þess að grundvallarspurningar, sem vakna vegna þróunar í líffræði og læknisfræði, séu ræddar með við-eigandi hætti á opinberum vettvangi, einkum í ljósi þeirra áhrifa sem sú þróun hefur á sviði lækninga, félagsmála, efnahagsmála, siðferðis og réttar, og að leitað sé samráðs vegna hugsanlegrar starfsemi í þessum greinum.

XI. kafli – Túlkun samningsins og eftirfylgni

29. gr. – Túlkun samningsins

Mannréttindadómstóll Evrópu getur gefið ráðgjafarálit um lögfræðileg álitamál sem varða túlkun þessa samnings, án beinnar tilvísunar til tiltekinna dómsmála sem bíða úrskurðar, að beiðni:

- ríkisstjórnar einhvers samningsaðilanna, eftir að hafa tilkynnt það öðrum samningsaðilum;
- nefndarinnar sem sett er á fót með 32. gr., og skal hún þá eingöngu skipuð fulltrúum samningsaðila, með ákvörðun sem er tekin með tveimur þriðju hlutum greiddra atkvæða.

30. gr. – Skýrslur um beitingu samningsins

Að beiðni framkvæmdastjóra Evrópuráðsins skal hver samningsaðili skýra með hvaða hætti landslög hans tryggja árangursríka framkvæmd allra ákvæða í þessum samningi.

XII. – Bókanir

31. gr. – Bókanir

Gera má bókanir í samræmi við ákvæði 32. gr. með það fyrir augum að móta meginreglurnar, sem samningur þessi geymir, á tilteknum sviðum.

Bókanirnar skulu lagðar fram til undirritunar af hálfu þeirra ríkja sem hafa undirritað þennan samning. Þær skulu fullgiltar, viðurkenndar eða samþykktar. Ríki, sem hefur undirritað samninginn, er óheimilt að fullgilda, viðurkenna eða samþykkja bókanirnar nema það fullgildi, viðurkenni eða samþykki samninginn sjálfan áður eða samtímis.

XIII. kafli – Breytingar á samningnum

32. gr. – Breytingar á samningnum

- 1 Framkvæmdanefnd um lífsiðfræði (CDBI), eða hver sú nefnd önnur sem ráðherranefndin tilnefnir, skal inna af hendi verkefni þau sem falin eru „nefndinni“ í þessari grein og 29. gr.
- 2 Með fyrirvara um sérákvæði 29. gr. er hverju aðildarríki Evrópuráðsins og hverjum samningsaðila, sem á ekki aðild að Evrópuráðinu, heimilt að skipa fulltrúa í nefndina og ráða þar einu atkvæði þegar hún sinnir þeim verkefnum sem henni eru falin með þessum samningi.
- 3 Hvert það ríki, sem um getur í 33. gr. eða er boðið að gerast aðili að samningnum í samræmi við ákvæði 34. gr. en á ekki aðild að samningi þessum, getur skipað áheyrnarfulltrúa í nefndina. Ef Evrópubandalagið er ekki samningsaðili getur það skipað áheyrnarfulltrúa í nefndina.
- 4 Til þess að samningurinn fylgi vísindalegri þróun skal nefndin taka hann til athugunar eigi síðar en fimm árum eftir að hann öðlast gildi, og eftir það jafnoft og nefndin telur rétt.
- 5 Allar tillögur um breytingar á þessum samningi og allar tillögur um bókun eða breytingu á bókun, sem lagðar eru fram af hálfu samningsaðila, nefndarinnar eða ráðherranefndarinnar, skulu sendar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og skal hann framsenda þær aðildarríkjum Evrópuráðsins, Evrópubandalaginu, öllum ríkjum sem hafa undirritað samninginn, öllum samningsaðilum, öllum ríkjum sem boðið hefur verið að undirrita samninginn í samræmi við ákvæði 33. gr. og öllum ríkjum sem boðið hefur verið að gerast aðilar að honum í samræmi við ákvæði 34. gr.
- 6 Nefndin skal fjalla um tillögurnar hið fyrsta tveimur mánuðum eftir að framkvæmdastjórinn hefur framsent þær í samræmi við 5. mgr. Nefndin skal leggja texta, sem samþykktur hefur verið með tveimur þriðju hlutum greiddra atkvæða, fyrir ráðherranefndina til samþykktar. Þegar ráðherranefndin hefur samþykkt textann skal hann sendur samningsaðilum til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis.
- 7 Sérhver breyting öðlast gildi gagnvart þeim samningsaðilum, sem hafa viðurkennt hana, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er mánuður frá því að fimm samningsaðilar, þar af að minnsta kosti fjögur aðildarríki Evrópuráðsins, hafa tilkynnt framkvæmdastjóranum að þeir hafi viðurkennt hana.

Gagnvart hverjum þeim samningsaðila, sem staðfestir breytinguna síðar, öðlast hún gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðinn er

mánuður frá því að téður samningsaðili tilkynnir framkvæmdastjóranum að hann hafi viðurkennt hana.

XIV. kafli – Lokaákvæði

33. gr. – Undirritun, fullgilding og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins og ríki, sem eru ekki aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa, og fyrir Evrópubandalagið.
- 2 Samningur þessi skal lagður fram með fyrirvara um fullgildinguna, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 3 Samningur þessi öðlast gildi á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að þrjú ríki, þar af tvö aðildarríki Evrópuráðsins að minnsta kosti, lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar.
- 4 Samningurinn öðlast gildi gagnvart hverju undirritunarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis þess er afhent til vörslu.

34. gr. – Ríki sem eiga ekki aðild að Evrópuráðinu

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherra nefnd Evrópuráðsins, að höfðu samráði við samningsaðilana, boðið ríkum utan Evrópuráðsins að gerast aðilar að samningi þessum með ákvörðun sem tekinn er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa samningsríkjanna sem eiga rétt til setu í nefndinni.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjal til aðildar er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

35. gr. – Landsvæði sem samningurinn tekur til

- 1 Hvert undirritunarríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til. Sérhvert annað ríki getur lagt fram sömu yfirlýsingu við afhendingu aðildarskjals.

- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, látið samning þennan taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni, enda fari ríkið með utanríkismál þess og hafi heimild til að stofna til skuldbindinga fyrir þess hönd. Samningurinn öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær yfirlýsinguna.
- 3 Afturkalla má hverja yfirlýsingu samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, að því er varðar sérhvert landsvæði sem tilgreint er í slíkri yfirlýsingu, með tilkynningu til framkvæmdastjórans. Afturköllunin öðlast gildi á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

36. gr. – Fyrirvarar

- 1 Hvert ríki og Evrópubandalagið geta við undirritun samnings þessa, eða þegar skjal til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, gert fyrirvara við hvert einstakt ákvæði samningsins að svo miklu leyti sem gildandi lög á landsvæði þess eru ekki í samræmi við það ákvæði. Fyrirvarar almenns eðlis skulu óheimilir samkvæmt þessari grein.
- 2 Sérhverjum fyrirvara samkvæmt þessari grein skal fylgja stutt greinargerð um þau lög sem um er að ræða.
- 3 Hver samningsaðili, sem lætur samning þennan taka til landsvæðis, sem greint er frá í yfirlýsingunni sem um getur í 2. mgr. 35. gr., getur gert fyrirvara, að því er varðar viðkomandi landsvæði, í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreina.
- 4 Hver samningsaðili, sem hefur gert þann fyrirvara sem greint er frá í þessari grein, getur afturkallað hann með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllunin öðlast gildi á fyrsta degi næsta mánaðar eftir að liðinn er einn mánuður frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

37. gr. – Uppsögn

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

38. gr. – Tilkynningar

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum ráðsins, Evrópubandalaginu, hverju undirritunarríki, hverjum samningsaðila og ríkjum, sem hefur verið boðið að gerast aðilar að samningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökudag samnings þessa í samræmi við 33. eða 34. gr.,
- d hverja breytingu eða bókun sem samþykkt er í samræmi við 32. gr. og gildistökudag slíkrar breytingar eða bókunar,
- e hverja yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt ákvæðum 35. gr.,
- f hvern fyrirvara og hverja afturköllun fyrirvara samkvæmt ákvæðum 36. gr.,
- g hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Oviedo (Asturias) 4. apríl 1997 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins, Evrópubandalaginu, ríkjum sem eru ekki aðildarríki en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

Evrópusamningur um ríkisfang

Strassborg, 6. XI. 1997

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/166

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna,

hafa í huga mikinn fjölda milliríkjagerninga um ríkisfang, margfalt ríkisfang og ríkisfangsleysi,

viðurkenna að í málum, sem varða ríkisfang, ber að taka tillit til lögmætra hagsmuna ríkja jafnt sem einstaklinga,

vilja stuðla að því að meginreglur laga um ríkisfang séu byggðar upp í áföngum og teknar í landslög, og vilja forðast, eftir því sem kostur er, að fólk standi uppi ríkisfangslaust,

vilja forðast mismunun í málum sem varða ríkisfang,

eru sér meðvitandi um réttinn til friðhelgi fjölskyldunnar eins og hann er settur fram í 8. gr. sáttmálans um verndun mannréttinda og mannfrelsis,

veita því athygli að ríki hafa mismunandi afstöðu til margfalds ríkisfangs og viðurkenna að hvert ríki er frjálst að því að ákveða hvaða afleiðingar það hefur samkvæmt landslögum að ríkisborgari þess hlýtur eða hefur annað ríkisfang,

eru einhuga um að æskilegt sé að finna viðunandi lausnir á þeim vanda sem fylgir margföldu ríkisfangi, einkum hvað varðar réttindi og skyldur þeirra sem hafa margfalt ríkisfang,

hafa í huga að æskilegt er að sá sem hefur ríkisfang í tveimur eða fleiri samningsríkjum þurfi ekki að gegna herþjónustu nema í einu þeirra,

hafa í huga að nauðsynlegt er að stuðla að milliríkjasamstarfi landsyfirvalda sem hafa með höndum mál sem varða ríkisfang,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli – Almenn atriði

1. gr. – Markmið samningsins

Í þessum samningi eru settar meginreglur og ákvæði um ríkisfang einstaklinga og reglur um herskyldu manna með margfalt ríkisfang, og skulu landslög samningsríkjanna samræmast þessum reglum.

2. gr. – Skilgreiningar

Í þessum samningi er merking hugtaka sem hér segir:

- a „ríkisfang“: réttarfarsleg tengsl milli einstaklings og ríkis; gefur ekki til kynna hværrar þjóðar maðurinn er;
- b „margfalt ríkisfang“: það að einn og sami maður hefur samtímis ríkisfang í tveimur eða fleiri ríkjum;
- c „barn“: hver sá sem er yngri en 18 ára, nema lögræðisaldur sé lægri samkvæmt þeim lögum sem gilda um viðkomandi einstakling;
- d „landslög“: hvers konar ákvæði í réttarkerfi lands, að meðtalinni stjórnarskrá, löggjöf, reglugerðum, úrskurðum, réttarframkvæmd, hefðbundnum reglum og venju, ásamt reglum sem leiðir af bindandi milliríkjagæringum.

II. kafli – Meginreglur um ríkisfang

3. gr. – Lögsaga ríkisins

- 1 Hvert ríki skal ákveða með lögum hverjir séu ríkisborgarar þess.
- 2 Önnur ríki skulu viðurkenna slík lög, enda séu þau í samræmi við gildandi milliríkjasamninga, hefðbundinn þjóðarétt og þær meginreglur laga um ríkisfang sem hlotið hafa almenna viðurkenningu.

4. gr. – Meginreglur

Reglur hvers samningsríkis um ríkisfang skulu byggjast á eftirtöldum meginreglum:

- a allir eiga rétt á ríkisfangi;
- b forðast ber að menn verði ríkisfangslausir;
- c engan má svipta ríkisfangi með geðþóttaákvörðun;
- d hvorki hjónaband ríkisborgara samningsríkis og útlendinga né skilnaður þeirra, né heldur breytt ríkisfang annars hjóna meðan hjónaband stendur, skal hafa sjálfkrafa áhrif á ríkisfang hins makans.

5. gr. – Bann við mismunun

- 1 Í reglum samningsríkis um ríkisfang er óheimilt að gera nokkurn greinarmun eða kveða á um nokkra málsmeðferð sem felur í sér mismunun á grundvelli kyns, trúarbragða, kynþáttar, litarháttar, upprunlands eða upprunaþjóðar.
- 2 Hvert samningsríki skal fylgja þeirri meginreglu að mismuna ekki ríkisborgurum sínum, hvort sem þeir hafa haft ríkisfang þar frá fæðingu eða hlotið það síðar.

III. kafli – Reglur um ríkisfang

6. gr. – Veiting ríkisfangs

- 1 Í landslögum hvers samningsríkis skal kveðið á um það að eftirtaldir einstaklingar fái sjálfkrafa ríkisfang í landinu:
 - a börn sem eiga, þegar þau fæðast, foreldra sem eru ríkisborgarar í samningsríkinu, með fyrirvara um undantekningar sem kunna að vera gerðar í landslögum vegna barna sem fæðast erlendis. Þegar skorið er úr um hverjir foreldrar barns eru með viðurkenningu af þeirra hálfu, dómsúrskurði eða öðrum hliðstæðum aðferðum, getur hvert samningsríki um sig kveðið á um að barnið skuli öðlast ríkisfang samkvæmt þeirri málsmeðferð sem landslög mæla fyrir um;
 - b nýburar sem finnast á landsvæði þess og væru að öðrum kosti ríkisfangslausir.
- 2 Hvert samningsríki skal kveða á um það í landslögum að börn, sem fæðast á landsvæði þess, verði ríkisborgarar þess, enda öðlist þau ekki annað ríkisfang við fæðingu. Þetta ríkisfang skal veita:
 - a sjálfkrafa við fæðingu; eða
 - b síðar þeim börnum sem eru ríkisfangslaus, eftir umsókn sem barnið sjálft eða einhver annar fyrir þess hönd leggur fram hjá þar til bæru yfirvaldi í samræmi við landslög samningsríkisins. Setja má það skilyrði vegna slíkrar umsóknar að barnið hafi haft lögmæta og fasta búsetu á landsvæði ríkisins um nokkurt skeið áður en umsóknin er lögð fram, en tilskilinn búsetutími skal ekki vera lengri en fimm ár.
- 3 Hvert samningsríki skal kveða á um það í landslögum að þeir, sem hafa lögmæta og fasta búsetu á landsvæði þess, geti öðlast ríkisfang þar. Þegar skilyrði fyrir því að öðlast ríkisfang eru sett má ekki kveða á um lengri búsetutíma en tíu ár áður en umsókn er lögð fram.
- 4 Hvert samningsríki skal auðvelda eftirtöldum einstaklingum að öðlast ríkisfang samkvæmt landslögum:
 - a mökum þeirra sem eru ríkisborgarar í landinu;
 - b þeim börnum ríkisborgara í landinu sem heyra undir undantekningarákvæðið í a-lið 1. mgr. 6. gr.;
 - c börnum sem eiga foreldri sem öðlast eða hefur öðlast ríkisfang í landinu;
 - d börnum sem eru ættleidd af ríkisborgara þess;
 - e mönnum sem eru fæddir á landsvæði þess og hafa þar lögmæta og fasta búsetu;

- f mönnum sem hafa lögmæta og fasta búsetu á landsvæði þess á tímabili sem hefst fyrir 18 ára aldur og skal kveðið á um lengd þess í landslögum samningsríkisins;
- g ríkisfangslausum mönnum og viðurkenndum flóttamönnum sem hafa lögmæta og fasta búsetu á landsvæði þess.

7. gr. – Missir ríkisfangs, sjálfkrafa eða að frumkvæði samningsríkis

- 1 Óheimilt er að kveða á um það í landslögum samningsríkis að maður geti misst ríkisfang, sjálfkrafa eða að frumkvæði ríkisins, nema í eftirtöldum tilvikum:
 - a hlutaðeigandi tekur sjálfviljugur upp annað ríkisfang;
 - b hlutaðeigandi öðlast ríkisfang í samningsríkinu með sviksemi, röngum upplýsingum eða með því að leyna staðreyndum sem máli skipta;
 - c hlutaðeigandi gengur sjálfviljugur til liðs við erlendan her;
 - d hlutaðeigandi gerist sekur um háttsemi sem er mjög skaðleg hagsmunum samningsríkisins;
 - e engin virk tengsl eru milli samningsríkisins og ríkisborgara þess sem hefur fasta búsetu erlendis;
 - f meðan barn er ólöggráða kemur í ljós að skilyrði þau, sem mælt er fyrir um í landslögum og leitt hafa til þess að barnið er sjálfkrafa orðið ríkisborgari í samningsríkinu, eru ekki lengur uppfyllt;
 - g barn er ættleitt og öðlast eða hefur erlent ríkisfang annars eða beggja kjörforeldra sinna.
- 2 Samningsríki getur kveðið á um að börn missi ríkisfang ef foreldrar þeirra missa það, nema í þeim tilvikum sem um getur í c- og d-lið 1. mgr. Þó skulu börn ekki missa ríkisfang ef annað foreldra þeirra heldur því.
- 3 Samningsríki er óheimilt að kveða í landslögum á um missi ríkisfangs í landinu samkvæmt 1. og 2. mgr. verði hlutaðeigandi við það ríkisfangslaus, nema í þeim tilvikum sem um getur í b-lið 1. mgr. þessarar greinar.

8. gr. – Missir ríkisfangs að frumkvæði hlutaðeiganda

- 1 Hvert samningsríki skal heimila að menn afsali sér ríkisfangi, enda verði þeir ekki ríkisfangslausir við það.
- 2 Samningsríki er þó heimilt að kveða á um það í landslögum að þeir ríkisborgarar einir, sem hafa fasta búsetu erlendis, megi afsala sér ríkisfangi sínu.

9. gr. – Endurheimt ríkisfangs

Hvert samningsríki skal, í þeim tilvikum og með þeim skilyrðum sem landslög kveða á um, auðvelda þeim sem áður höfðu ríkisfang í landinu að endurheimta það, enda hafi þeir lögmæta og fasta búsetu á landsvæði ríkisins.

IV. kafli – Málsmeðferð vegna ríkisfangs

10. gr. – Afgreiðsla umsókna

Hvert samningsríki skal sjá til þess að ekki verði óhóflegur dráttur á afgreiðslu umsókna um veitingu, viðhald, missi eða endurheimt ríkisfangs, eða útgáfu skilríkja til að votta ríkisfang.

11. gr. – Ákvarðanir

Hvert samningsríki skal sjá til þess að skriflegur rökstuðningur fylgi ákvörðunum um veitingu, viðhald, missi eða endurheimt ríkisfangs, eða útgáfu skilríkja til að votta ríkisfang.

12. gr. – Réttur til málskots

Hvert samningsríki skal sjá til þess að unnt sé að skjóta ákvörðunum um veitingu, viðhald, missi eða endurheimt ríkisfangs, eða útgáfu skilríkja til að votta ríkisfang, til stjórnvalds eða dómssvalds í samræmi við landslög.

13. gr. – Þóknun

- 1 Hvert samningsríki skal sjá til þess að þóknun vegna veitingar, viðhalds, missis eða endurheimtar ríkisfangs, eða útgáfu skilríkja til að votta ríkisfang, sé hófleg.
- 2 Hvert samningsríki skal sjá til þess að þóknun vegna málskots til stjórnvalds eða dómssvalds sé umsækjendum ekki til hindrunar.

V. kafli – Margfalt ríkisfang

14. gr. – Margfalt ríkisfang sjálfkrafa

- 1 Samningsríki skal heimila:
 - a að börn, sem öðlast ríkisfang í fleiri einu ríki sjálfkrafa við fæðingu, haldi því;
 - b að ríkisborgarar þess hafi ríkisfang annars staðar þegar þeir öðlast þann rétt sjálfkrafa við hjónaband.

- 2 Viðhald ríkisfangs, sem um getur í 1. mgr., er bundið viðeigandi ákvæðum 7. gr. þessa samnings.

15. gr. – Önnur hugsanleg dæmi um margfalt ríkisfang

Ákvæði þessa samnings skulu ekki takmarka rétt samningsríkis til að ákveða með landslögum hvort:

- a þeir ríkisborgarar þess, sem öðlast eða hafa ríkisfang í öðru ríki, halda ríkisfangi í samningsríkinu eða missa það;
- b veiting eða viðhald ríkisfangs er bundið því að hlutaðeigandi afsali sér öðru ríkisfangi eða missi það.

16. gr. – Viðhald fyrra ríkisfangs

Samningsríki er óheimilt að gera það að skilyrði fyrir veitingu eða viðhaldi ríkisfangs, að hlutaðeigandi afsali sér öðru ríkisfangi eða missi það, ef slíkt afsal eða missir getur ekki átt sér stað eða ósanngjart er að krefjast slíks.

17. gr. – Réttindi og skyldur í tengslum við margfalt ríkisfang

- 1 Þeir ríkisborgarar samningsríkis, sem hafa annað ríkisfang, skulu hafa sömu réttindi og skyldur á landsvæði samningsríkisins, þar sem þeir eru búsettir, og aðrir ríkisborgarar þess ríkis.
- 2 Ákvæði þessa kafla hafa ekki áhrif á:
 - a reglur þjóðaréttar um sendiráðsvernd og ræðisvernd sem samningsríki veitir ríkisborgara sínum sem hefur samtímis annað ríkisfang;
 - b beitingu hvers samningsríkis um sig á reglum lagaskilaréttar þegar um ræðir margfalt ríkisfang.

VI. kafli – Stjórnarfarsbreytingar og ríkisfang

18. gr. – Meginreglur

- 1 Þegar stjórnarfarsbreytingar verða og eitt ríki tekur við af öðru skal hvert það samningsríki, sem á hlut að máli, virða í ríkisfangsmálum meginreglur réttarríkisins, reglur um mannréttindi og meginreglurnar í 4. og 5. gr. þessa samnings og í 2. mgr. þessarar greinar, einkum til að koma í veg fyrir ríkisfangsleysi.
- 2 Við ákvörðun um það hvort veita skuli ríkisfang eða viðhalda því við stjórnarfarsbreytingar sem þessar, skal hvert samningsríki taka tillit til eftirtalinna atriða sérstaklega:
 - a raunverulegra og virkra tengsla milli hlutaðeiganda og ríkisins;

- b hvar hlutaðeigandi hefur fasta búsetu um það leyti sem stjórnarfarsbreytingar verða;
 - c vilja hlutaðeiganda;
 - d á hvaða landsvæði hlutaðeigandi er upprunninn.
- 3 Þegar veiting ríkisfangs er bundin missi erlends ríkisfangs skulu gilda ákvæði 16. gr. þessa samnings.

19. gr. – Úrlausn með samkomulagi milli ríkja

Þegar stjórnarfarsbreytingar verða og eitt ríki tekur við af öðru skulu hlutaðeigandi samningsríki leysa úr málum sem varða ríkisfang með samkomulagi sín á milli og í samskiptum sínum við önnur hlutaðeigandi ríki, eftir því sem við á. Þegar gert er samkomulag af því tagi skal virða meginreglur og aðrar reglur sem er að finna í þessum kafla eða getið er um þar.

20. gr. – Meginreglur um þá sem eru án ríkisfangs

- 1 Hvert samningsríki skal virða eftirtaldar meginreglur:
- a ríkisborgarar fyrra ríkis, sem hafa fasta búsetu á því landsvæði sem færirst undir yfirráðarétt ríkisins sem við tekur en hafa ekki öðlast ríkisfang þar, skulu eiga rétt til að dveljast áfram í því ríki;
 - b þeir sem um getur í a-lið skulu njóta sömu kjara og ríkisborgarar ríkisins sem við tekur, að því er varðar félagsleg og efnahagsleg réttindi.
- 2 Hverju samningsríki er heimilt að meina þeim, sem fjallað er um í 1. mgr., að gegna opinberum störfum sem fela í sér beitingu ríkisvalds.

VII. kafli – Herskylda þeirra sem hafa margfalt ríkisfang

21. gr. – Herskyldu fullnægt

- 1 Þeim sem hafa ríkisfang í tveimur eða fleiri samningsríkjum skal aðeins gert að gegna herþjónustu í einu samningsríkjanna.
- 2 Heimilt er að ákveða með sérstöku samkomulagi milli hlutaðeigandi samningsríkja hvernig 1. mgr. skuli beitt.
- 3 Eftirtalin ákvæði skulu gilda um þá sem hafa ríkisfang í tveimur eða fleiri samningsríkjum nema til sé, eða gert verði, sérstakt samkomulag sem kveður á um annað:
- a hverjum og einum skal gert að gegna herþjónustu í því samningsríki þar sem hann hefur fasta búsetu. Þó skal mönnum gefinn kostur á því fram til 19 ára aldurs að gegna herskyldu sjálfviljugir í

hverju því landi öðru þar sem þeir eru ríkisborgarar, enda sé virkur herþjónustutími í heild eigi skemmri en herþjónustutíminn í hinu samningsríkinu;

- b þeir sem hafa fasta búsetu á landsvæði samningsríkis, þar sem þeir eru ekki ríkisborgarar, eða ríkis sem á ekki aðild að samningnum, mega velja þann kost að gegna herþjónustu á landsvæði hvers þess ríkis þar sem þeir eru ríkisborgarar;
- c þeir sem hafa gegnt herþjónustu í einu samningsríki í samræmi við reglurnar, sem mælt er fyrir um í a- og b-lið, og samkvæmt landslögum í því samningsríki, teljast hafa fullnægt herskyldu gagnvart hverju því samningsríki þar sem þeir eru jafnframt ríkisborgarar;
- d þeir sem hafa hafa fullnægt herskyldu í einu samningsríki í samræmi við landslög þess áður en þessi samningur öðlaðist gildi milli þeirra samningsríkja, þar sem þeir eru ríkisborgarar, teljast hafa fullnægt herskyldu gagnvart hverju því samningsríki þar sem þeir eru jafnframt ríkisborgarar;
- e þeim sem hafa lokið virkri herþjónustu í samræmi við a-lið í einhverju því samningsríki þar sem þeir eru ríkisborgarar, og taka síðar upp fasta búsetu á landsvæði annars samningsríkis þar sem þeir eru ríkisborgarar, skal ekki gert að gegna herþjónustu í varaliði nema í síðarnefnda samningsríkinu;
- f beiting þessarar greinar skal engin áhrif hafa á ríkisfang þeirra sem eiga hlut að máli;
- g ef til herútboðs kemur í einhverju samningsríkjanna skulu skuldbindingar samkvæmt þessari grein ekki vera bindandi fyrir það samningsríki.

22. gr. – Undanþágur frá herþjónustu eða annarri þegnskylduvinnu

Eftirtalin ákvæði skulu einnig gilda um þá sem hafa ríkisfang í tveimur eða fleiri samningsríkjum, nema til sé, eða gert verði, sérstakt samkomulag sem kveður á um annað:

- a Ákvæði c-liðar 3. mgr. 21. gr. í þessum samningi skulu gilda um þá sem hafa fengið undanþágu frá herþjónustu eða hafa gegnt þegnskylduvinnu í hennar stað;
- b þeir sem hafa ríkisfang í samningsríki, sem ekki skyldar menn til herþjónustu, teljast hafa fullnægt herskyldu ef þeir hafa fasta búsetu á landsvæði þess samningsríkis. Þó teljast þeir ekki hafa fullnægt herskyldu gagnvart samningsríki eða samningsríkjum, þar

sem þeir eru jafnframt ríkisborgarar og skytt er að gegna herþjónustu, nema föst búseta þeirra í landinu hafi staðið allt þar til vissum aldri var náð, og skal hvert samningsríki tilkynna þau aldursmörk þegar það undirritar samninginn eða afhendir skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða aðildar;

- c ríkisborgarar samningsríkis, sem ekki skyldar menn til herþjónustu, teljast einnig hafa fullnægt herskyldu hafi þeir sjálfviljugir gegnt virkri herþjónustu í því samningsríki sem samsvarar í heild að minnsta kosti virkum herþjónustutíma í því samningsríki eða samningsríkjum þar sem þeir eru jafnframt ríkisborgarar, hvar sem þeir hafa fasta búsetu.

VIII. kafli – Samstarf milli samningsríkjanna

23. gr. – Samstarf milli samningsríkjanna

- 1 Til þess að auðvelda samstarf milli samningsríkjanna skulu lögbær yfirvöld þeirra:
 - a láta framkvæmdastjóra Evrópuráðsins í té upplýsingar um landslög sem varða ríkisfang, meðal annars hvernig farið er með mál ríkisfangslausra og þeirra sem hafa margfalt ríkisfang, og um það hvernig beitingu samningsins miðar;
 - b láta hvert öðru í té, þegar eftir er leitað, upplýsingar um landslög sem varða ríkisfang og um það hvernig beitingu samningsins miðar.
- 2 Samningsríkin skulu hafa samstarf sín í milli og við önnur aðildarríki Evrópuráðsins á vettvangi viðeigandi milliríkjastofnunar ráðsins, til þess að leysa vandamál sem upp koma í þessu samhengi og stuðla að áframhaldandi þróun lagareglna og lagaframkvæmdar með tilliti til ríkisfangs og málefna sem því tengjast.

24. gr. – Upplýsingaskipti

Hverju samningsríki er heimilt að lýsa því yfir hvenær sem er, að það skuldbindi sig til að tilkynna öðru samningsríki, sem hefur lagt fram sams konar yfirlýsingu, þegar ríkisborgarar síðarnefnda ríkisins taka sjálfviljugir upp ríkisfang í hinu fyrrnefnda, með fyrirvara um gildandi lög um upplýsingavernd. Í yfirlýsingunni má taka fram við hvaða aðstæður samningsríkið muni leggja fram slíkar upplýsingar. Heimilt er að afturkalla yfirlýsinguna hvenær sem er.

IX. – Beiting samningsins

25. gr. – Yfirlýsingar um beitingu samningsins

- 1 Hverju ríki er heimilt að lýsa því yfir, við undirritun þessa samnings eða þegar skjal til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent, að það muni undanskilja VII. kafla við beitingu samningsins.
- 2 Ákvæðum VII. kafla skal aðeins beitt í samskiptum þeirra ríkja þar sem hann hefur öðlast gildi.
- 3 Hverju samningsríki er heimilt að tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins hvenær sem er síðar að það muni beita ákvæðum VII. kafla, sem var undanskilinn við undirritun þessa samnings eða þegar skjal til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar var afhent. Þessi tilkynning öðlast gildi á móttökudegi.

26. gr. – Áhrif samningsins

- 1 Ákvæði þessa samnings skulu ekki hafa áhrif á ákvæði landslaga og bindandi milliríkjagerninga sem eru í gildi eða öðlast gildi síðar og veita, eða myndu veita, einstaklingum meiri réttindi á sviði ríkisfangs.
- 2 Samningur þessi hefur ekki áhrif á beitingu:
 - a samningsins frá 1963 um að vinna gegn því að menn hafi margfalt ríkisfang og um herskyldu þeirra sem hafa margfalt ríkisfang, ásamt bókunum við hann;
 - b annarra bindandi milliríkjagerninga, að því marki sem þeir eru samrýmanlegir þessum samningi,í samskiptum þeirra samningsríkja sem eru bundin af þessum gerningum.

X. kafli – Lokaákvæði

27. gr. – Undirritun og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins og ríki sem eru ekki aðilar að Evrópuráðinu en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa. Slík ríki geta lýst sig samþykk því að vera bundin af honum, annaðhvort með:
 - a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki, eða
 - b undirritun með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki og síðari fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki.

Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

- 2 Samningur þessi öðlast gildi fyrir öll ríki, sem hafa lýst sig samþykkt því að vera bundin af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að þrjú aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar.
- 3 Samningurinn öðlast gildi gagnvart hverju undirritunarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af samningnum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að hann var undirritaður eða skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis undirritunarríkisins afhent til vörslu.

28. gr. – Aðild

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins boðið ríkjum utan Evrópuráðsins, sem hafa ekki tekið þátt í gerð hans, að gerast aðilar að honum.
- 2 Samningur þessi öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

29. gr. – Fyrirvarar

- 1 Ekki má gera fyrirvara við nein ákvæði í I., II. eða VI. kafla samnings þessa. Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, gert einn eða fleiri fyrirvara við önnur ákvæði samningsins svo framarlega sem þau eru í samræmi við markmið og tilgang hans.
- 2 Hvert ríki, sem gerir einn eða fleiri fyrirvara, skal tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins um inntak viðeigandi innlendra laga eða aðrar viðeigandi upplýsingar.
- 3 Ríki, sem hefur gert einn eða fleiri fyrirvara í samræmi við 1. mgr., skal hafa í huga að draga þá til baka í heild eða að hluta eins fljótt og aðstæður leyfa. Slík afturköllun skal gerð með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og koma til framkvæmda þegar hann fær hana.
- 4 Hvert ríki, sem lætur samning þennan taka til landsvæðis, sem nefnt er í yfirlýsingunni sem um getur í 2. mgr. 30. gr., getur gert einn eða fleiri fyrirvara í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreina að því er varðar viðkomandi landsvæði.

- 5 Samningsríki, sem hefur gert fyrirvara við einhver ákvæði í VII. kafla samningsins, getur ekki krafist þess að annað samningsríki beiti téðum ákvæðum nema það hafi sjálft samþykkt ákvæði þessi.

30. gr. – Landsvæði sem samningurinn tekur til

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar lýst því yfir með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins að samningurinn skuli taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni, enda fari ríkið með utanríkismál þess eða hafi heimild til að stofna til skuldbindinga fyrir þess hönd. Samningurinn öðlast gildi að því er varðar slíkt landsvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjóranum berst yfirlýsingin.
- 3 Hverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, má afturkalla með tilkynningu til framkvæmdastjórans að því er varðar hvert landsvæði sem um getur í slíki yfirlýsingu. Afturköllunin tekur gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjóranum berst tilkynningin.

31. gr. – Uppsögn

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum, í heild eða einungis VII. kafla, með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

32. gr. – Tilkynningar framkvæmdastjórans

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, hverju undirritarríki, hverjum samningsaðila og öðrum ríkjum um ríki, sem hefur verið boðið að gerast aðilar að samningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökudag samnings þessa í samræmi við 27. eða 28. gr.,
- d hvern fyrirvara og hverja afturköllun fyrirvara samkvæmt ákvæðum 29. gr. samnings þessa,

- e hverja tilkynningu eða yfirlýsingu sem gefin er samkvæmt ákvæðum 23., 24., 25., 27., 28., 29., 30. og 31. gr. samnings þessa,
- f hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 6. nóvember 1997 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins, ríkjum, sem eru ekki aðildarríki en hafa tekið þátt í gerð samnings þessa, og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

Umhverfismál/ dýraverndun

Samningur um verndun villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu

Bern, 19. IX. 1979

Birtist í Stjórnartíðindum C 17/1993 en viðaukinn hefur ekki birst áður.

Safn Evrópusamninga/104

Formáli

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki er undirrita samning þennan

minnast þess að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu aðildarríkja, anna,

taka mið af vilja Evrópuráðsins til samstarfs við önnur ríki á sviði náttúruverndar,

gera sér ljóst að villtar plöntur og dýr eru arfleifð náttúrunnar með fagurfræðilegt, vísindalegt, menningarlegt, útivistar og efnahagslegt gildi, og með gildi í sjálfu sér, sem nauðsyn ber til að viðhalda og afhenda komandi kynslóðum,

viðurkenna nauðsynlegt hlutverk villtra plantna og dýra til að viðhalda lífrænu jafnvægi í náttúrunni,

taka tillit til þess að stofnar margra villtra plöntu- og dýrategunda minnka ískyggilega, og sumar þeirra eru í útrýmingarhættu,

gera sér grein fyrir því að verndun lífsvæða er snar þáttur í friðun og verndun villtra plantna og dýra,

viðurkenna að stjórnvöld þurfi að taka tillit til verndunar villtra plantna og dýra við stefnumörkun og áætlanagerð, og að koma þurfi á fót alþjóðlegri samvinnu um verndun fartegunda sérstaklega,

hafa í huga fjölda tilmæla frá ríkisstjórnnum eða alþjóðastofnunum um sameiginlegar aðgerðir, einkum þau tilmæli er fram komu á ráðstefnu Sameinuðu þjóðanna um umhverfi mannsins árið 1972 og á ráðgjafarþingi Evrópuráðsins,

vilja fara sérstaklega eftir því sem samþykkt nr. 2 frá annarri ráðstefnu ráðherra Evrópulanda um umhverfismál mælir með varðandi verndun plantna og dýra, og

hafa komið sér saman um eftirfarandi:

I. kafli – Almenn ákvæði

1. gr.

- 1 Markmið þessa samnings eru að vernda villtar plöntur og dýr og lífsvæði þeirra, einkum þær tegundir og þau lífsvæði þar sem verndun krefst samvinnu margra ríkja og að efla slíka samvinnu.

- 2 Sérstök áhersla er lögð á tegundir sem hætt eru komnar eða eru viðkvæmar, þar á meðal fartegundir sem hætt eru komnar eða eru viðkvæmar.

2. gr.

Samningsaðilar skulu gera nauðsynlegar ráðstafanir til að viðhalda eða koma fjölda villtra plantna og dýra á það stig sem samsvarar einkum vistfræðilegum, vísindalegum og menningarlegum þörfum, en tekið sé mið af efnahagslegum þörfum, þörfum fyrir útivist og þörfum deilitegunda, afbrigða eða gerða sem hætt eru komnar á einstökum stöðum.

3. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili skal gera ráðstafanir til að stuðla að stefnumótun til verndar villtum dýrum og plöntum og lífsvæðum, með sérstöku tilliti til tegunda sem hætt eru komnar eða eru viðkvæmar, einkum einlendra, og lífsvæða sem eru í hættu, í samræmi við ákvæði þessa samnings.
- 2 Sérhver samningsaðili skal taka tillit til verndar villtra plantna og dýra við áætlanagerð og stefnumótun og við mengunarvarnir.
- 3 Sérhver samningsaðili skal efla fræðslu og dreifa almennum upplýsingum um nauðsyn þess að vernda villtar plöntu- og dýrategundir og lífsvæði þeirra.

II. kafli – Verndun lífsvæða

4. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili skal gera viðeigandi og nauðsynlegar lagalegar og stjórnarfræðilegar ráðstafanir til að tryggja verndun lífsvæða villtra plöntu- og dýrategunda, einkum þeirra sem tilgreindar eru í viðaukum I og II og til að vernda lífsvæði sem eru í hættu.
- 2 Við áætlanagerð og stefnumótun skulu samningsaðilar taka tillit til verndunarþarfa þeirra svæða sem vernduð eru skv. 1. mgr., í þeim tilgangi að forðast eða draga eins og mögulegt er úr hrörnun slíkra svæða.
- 3 Samningsaðilar takast á hendur að gefa sérstakan gaum að verndun svæða sem mikilvæg eru þeim fartegundum sem tilgreindar eru í við-

aukum II og III, og eru vel staðsett með tilliti til farleiða sem vetrardval-
arstaðir, viðkomustaðir, fæðusvæði, fengi- og varpsvæði eða fellis-
svæði.

- 4 Samningsaðilar takast á hendur að samræma, eftir því sem við á, að-
gerðir til verndunar þeirra lífsvæða sem getið er í þessari grein, ef
svæðin eru í landamærahéruðum.

III. kafli – Verndun tegunda

5. gr.

Sérhver samningsaðili skal gera viðeigandi og nauðsynlegar lagaleg-
ar og stjórnarfarslegar ráðstafanir til að tryggja friðun þeirra villtu
plöntutegunda sem tilgreindar eru í viðauka I. Tínsla, söfnun, skurður
eða uppræting slíkra plantna af ásettu ráði skal banna. Sérhver samn-
ingsaðili skal, eftir því sem við á, banna að hafa undir höndum eða
selja slíkar tegundir.

6. gr.

Sérhver samningsaðili skal gera viðeigandi og nauðsynlegar lagaleg-
ar og stjórnarfarslegar ráðstafanir til að tryggja friðun villtra dýrateg-
unda sem tilgreindar eru í viðauka II. Sérstaklega skal að því er varð-
ar þær tegundir banna:

- a hvers konar veiði, geymslu og dráp af ásettu ráði,
- b að skemma eða eyðileggja fengi- og varpsvæði eða hvíldarstaði
af ásettu ráði,
- c að styggja villt dýr af ásettu ráði, einkum á fengi- og varptíma, í
uppvexti og í vetrardvala, hafi slík truflun veruleg áhrif miðað við
markmið þessa samnings,
- d að eyðileggja eða taka egg frá villtum fuglum af ásettu ráði eða
geyma jafnvel þótt tóm séu,
- e að hafa undir höndum og versla innanlands með þessi dýr, lifandi
eða dauð, þar með talin uppstoppuð dýr og sérhvern auðþekkjan-
legan hluta eða afurð þeirra, ef slíkt bann gerir grein þessa árang-
ursríkari.

7. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili skal gera viðeigandi og nauðsynlegar lagalegar og stjórnarfarslegar ráðstafanir til að tryggja verndun villtra dýrategunda sem tilgreindar eru í viðauka III.
- 2 Hafa skal stjórn á allri nýtingu villtra dýra sem tilgreind eru í viðauka III svo að stofnum þeirra sé eigi hættu búin, með tilliti til ákvæða 2. gr.
- 3 Meðal annars skal gera eftirfarandi ráðstafanir:
 - a viðhafa tímabundið veiðibann og aðrar aðgerðir sem hafa stjórn á nýtingunni,
 - b banna nýtingu um ákveðinn tíma eða á ákveðnum svæðum, eftir því sem við á, til að koma stofnum í viðunandi horf,
 - c hafa, eftir því sem við á, stjórn á sölu, geymslu vegna sölu, flutningi vegna sölu og framboði lifandi og dauðra villtra dýra.

8. gr.

Varðandi veiði eða dráp villtra dýrategunda sem tilgreindar eru í viðauka III og þar sem undanþágur eru viðhafðar, skv. 9. gr., um tegundir sem tilgreindar eru í viðauka II, skulu samningsaðilar banna hvers konar handahófskenndar veiði- og drápsaðferðir og einnig allar aðferðir er kunna að valda því að stofnar hverfi af einstökum stöðum eða verði fyrir mikilli röskun. Þetta á sérstaklega við um aðferðir sem tilgreindar eru í viðauka IV.

9. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili getur veitt undanþágur frá ákvæðum 4., 5., 6. og 7. gr. og frá banni við notkun þeirra aðferða er getið er í 8. gr. ef engin önnur viðunandi lausn finnst og ef undanþágan stefnir viðkomandi stofni ekki í útrýmingarhættu. Undanþágur má veita
 - til að vernda plöntur og dýr,
 - til að koma í veg fyrir alvarlegt tjón á uppskeru, búfénaði, skóglendi, fiski, vatni og öðrum eignum,
 - í þágu heilsu og öryggis almennings, loftferðaöryggis eða annarra mikilvægra almannahagsmuna,
 - til að stunda rannsóknir og fræðslu, til að fjölga í stofnum eða endurreisa og vegna nauðsynlegrar tímgunar,
 - til að leyfa, undir ströngu eftirliti, innan ákveðinna marka og í takmörkuðum mæli, töku, geymslu og skynsamlega nýtingu valinna villtra dýra og plantna í smáum stíl.

- 2 Á tveggja ára fresti skulu samningsaðilar gefa skýrslu til fastanefndarinnar um þær undanþágur er gerðar hafa verið skv. 1. mgr. Þessar skýrslur skulu greina frá:
 - stofnum sem undanþágur gilda um eða hafa gilt um og fjölda einstaklinga, ef hægt er,
 - þeim aðferðum sem heimilaðar voru við dráp eða veiðar,
 - þeirri áhættu sem yfir vofði og hvenær og hvar undanþágur voru veittar,
 - hvaða yfirvöld geti gefið yfirlýsingu um að skilyrðum hafi verið fullnægt og geti ákveðið hvaða aðferðir megi nota, takmarkanir á þeim og hverjum er falið að framkvæma þær,
 - því eftirliti sem um ræðir.

IV. kafli – Sérstök ákvæði um fartegundir

10. gr.

- 1 Samningsaðilar takast á hendur, auk þeirra aðgerða sem greint er frá í 4., 6., 7. og 8. gr.. að samræma ráðstafanir sínar til verndunar fartegunda sem tilgreindar eru í viðaukum II og III og eiga farleiðir innan landsvæða þeirra.
- 2 Samningsaðilar skulu gera ráðstafanir til að leitast við að tryggja að tímabundið veiðibann og/eða önnur stjórn á nýtingu skv. a-lið 3. mgr. 7. gr. komi að nægilegu gagni og séu þannig úr garði gerðar að þörfum fartegunda sem tilgreindar eru í viðauka III sé fullnægt.

V. kafli – Viðbótarákvæði

11. gr.

- 1 Við framkvæmd ákvæða þessa samnings skulu samningsaðilar:
 - a starfa saman þegar við á og sérstaklega þar sem samstarf myndi efla áhrif aðgerða sem gripið er til skv. öðrum greinum þessa samnings,
 - b efla og samræma rannsóknir er tengjast markmiði samningsins.

- 2 Sérhver samningsaðili samþykkir:
 - a að stuðla að endurreisn stofna innlendra villtra plöntu- og dýrategunda þar sem slíkt myndi efla verndun hætt kominna tegunda, enda hafi undangengin rannsókn í ljósi reynslu annarra samningsaðila sýnt fram á að slík endurreisn beri árangur og sé viðunandi,
 - b að hafa strangt eftirlit með innflutningi útlendra tegunda.
- 3 sérhver samningsaðili skal skýra fastanefndinni frá tegundum er njóta algerrar verndunar á landsvæðum hans, og ekki er getið í viðaukum I og II.

12. gr.

Samningsaðilar geta sett strangari ákvæði um verndun villtra plantna og dýra og lífsvæða þeirra en gert er í samningi þessum.

VI. kafli – Fastanefnd

13. gr.

- 1 Stofna skal fastanefnd til að framfylgja samningi þessum.
- 2 Sérhver samningsaðili getur haft einn eða fleiri fulltrúa í fastanefndinni. Hver sendinefnd hefur eitt atkvæði. Efnahagsbandalag Evrópu skal neyta atkvæðisréttar síns í þeim málum sem það er hæft til, með eins mörgum atkvæðum og þau aðildarríki þess eru, sem aðilar eru að samningi þessum. Efnahagsbandalag Evrópu skal ekki neyta atkvæðisréttar síns þegar hlutaðeigandi aðildarríki þess neyta síns eigin atkvæðisréttar, og gagnkvæmt.
- 3 Sérhvert aðildarríki Evrópuráðsins, sem ekki er aðili að þessum samningi, getur haft áheymarfulltrúa í nefndinni.

Með samhljóða atkvæðum getur fastanefndin boðið hverju því ríki utan Evrópuráðsins sem ekki er aðili að þessum samningi að senda áheymarfulltrúa á einstaka fundi.

Stofnun eða samtök sem hafa tæknikunnáttu á sviði friðunar, verndunar eða nýtingar á villtum plöntum og dýrum og lífsvæðum þeirra, og heyrir undir eftirfarandi:

- a alþjóðastofnanir eða samtök, á vegum ríkisstjórna eða óháð, og ríkisstofnanir,
- b óháðar stofnanir eða samtök sem fengið hafa heimild til að sinna þessum málum frá stjórnvöldum þess ríkis sem þau eru staðsett,

getur skýrt aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins frá ósk sinni um að senda áheyrnarfulltrúa á einstaka fundi. Þetta þarf að gerast þremur mánuðum áður en fundur er haldinn. Leyfi skal veitt nema þriðjungur samningsaðila hafi greint aðalframkvæmdastjóranum frá mótmælum sínum a.m.k. einum mánuði fyrir fundinn.

- 4 Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins kallar fastanefndina saman til fundar. Fyrsti fundur skal haldinn innan eins árs frá gildistöku samnings þessa. Síðan skulu haldnir fundir að minnsta kosti á tveggja ára fresti og hvenær sem meirihluti samningsaðila æskir.
- 5 Meirihluti samningsaðila er ákvörðunarbær um að halda fund fastanefndarinnar.
- 6 Fastanefndin skal setja sér starfsreglur í samræmi við samning þennan.

14. gr.

- 1 Fastanefndin skal fylgjast með framkvæmd þessa samnings. Einkum getur hún:
 - endurskoðað ákvæði samnings þessa ásamt viðaukum hans og kannað nauðsynlegar breytingar,
 - gert tillögur til samningsaðila um ráðstafanir sem gera þyrfti vegna samnings þessa,
 - gert tillögur um viðeigandi ráðstafanir til að upplýsa almenning um starfsemi er fer fram innan ramma samningsins,
 - gert tillögur til ráðherranefndarinnar varðandi boð til ríkja utan Evrópuráðsins um aðild að samningnum,
 - lagt fram tillögur um að efla áhrif samningsins, þar með taldar tillögur um samninga við ríki sem ekki eru aðilar að samningnum, er efla kynnu verndun tegunda eða tegundahópa.
- 2 Til að rækja starf sitt getur fastanefndin að eigin frumkvæði kallað saman fundi sérfræðinga.

15. gr.

Eftir hvern fund skal fastanefndin leggja skýrslu um starf sitt og framkvæmd samningsins fyrir ráðherranefnd Evrópuráðsins.

VII. kafli – Breytingar

16. gr.

- 1 Tillögur samningsaðila eða ráðherranefndarinnar um breytingar á ákvæðum þessa samnings skulu sendar aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Eigi síðar en tveimur mánuðum fyrir fund fastanefndarinnar skal hann senda þær áfram til aðildarríkja Evrópuráðsins, til ríkja er undirritað hafa samninginn, til samningsaðila, til ríkja sem boðið hefur verið að undirrita samninginn skv. 19. gr. og til ríkja sem boðin hefur verið aðild skv. 20. gr.
- 2 Fastanefndin fjallar um breytingartillögur sem lagðar eru fram skv. 1. mgr. Með tillögur skal farið á eftirfarandi hátt:
 - a Breytingartillögur við 1.-12. gr.: Þann texta sem staðfestur er af þremur fjórðu hlutum atkvæða skal fastanefndin leggja fyrir samningsaðila til samþykktar.
 - b Breytingartillögur við 13.-24. gr.: Þann texta sem staðfestur er af þremur fjórðu hlutum atkvæða skal fastanefndin leggja fyrir ráðherranefndina til samþykktar. Eftir samþykkt hans skal textinn lagður fyrir samningsaðila til samþykktar.
- 3 Sérhver breyting tekur gildi á þrítugasta degi eftir að allir samningsaðilar hafa tjáð aðalframkvæmdastjóranum samþykki sitt.
- 4 Ákvæði 1. mgr., a-liðs 2. mgr og 3. mgr. eiga við um gerð nýrra viðauka við samning þennan.

17. gr.

- 1 Tillögur samningsaðila eða ráðherranefndarinnar um breytingar á viðaukum samnings þessa skulu sendar aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Eigi síðar en tveimur mánuðum fyrir fund fastanefndarinnar skal hann senda þær áfram til aðildarríkja Evrópuráðsins, til ríkja er undirritað hafa samninginn, til samningsaðila, til ríkja sem boðið hefur verið að undirrita samninginn skv. 19.gr. og til ríkja sem boðin hefur verið aðild skv. 20.gr.

- 2 Fastanefndin fjallar um breytingartillögur sem lagðar eru fram skv. 1. mgr. og skulu þær skoðast samþykktar hljóti þær tvo þriðju hluta atkvæða samningsaðila. Senda skal texta samþykkrar breytingar til samningsaðila.
- 3 Ef mótmæli hafa ekki borist frá þriðjungi samningsaðila öðlast breytingar gildi þremur mánuðum eftir samþykkt þeirra í fastanefndinni gagnvart þeim samningsaðilum sem ekki hafa borið fram mótmæli.

VIII. kafli – Úrlausn deilumála

18. gr.

- 1 Fastanefndin skal reyna til hins ítrasta að auðvelda vinsamlega úrlausn hvers kyns vandamála er upp koma við framkvæmd samnings þessa.
- 2 Nú verður deila milli samningsaðila varðandi túlkun eða framkvæmd samnings þessa sem ekki hefur verið leyst á grundvelli 1. mgr. eða í viðræðum milli viðkomandi deiluaðila, og skal þá að ósk hvors deiluaðila um sig vísa henni til gerðardóms, nema deiluaðilar komi sér saman um annað. Hvor deiluaðili um sig skal tilnefna einn gerðardómsmann og þeir tveir síðan hinn þriðja. Ef annar deiluaðili hefur ekki tilnefnt gerðardómsmann innan þriggja mánaða frá því beðið var um gerðardóm, skal hann tilnefndur að beiðni hins aðilans af forseta Mannréttindadómstóls Evrópu innan þriggja mánaða, sbr. þó 3. mgr. Sama hátt skal hafa á ef gerðardómsmennirnir tveir geta ekki komið sér saman um þriðja gerðardómsmanninn innan þriggja mánaða frá tilnefningu þeirra tveggja.
- 3 Nú verður deila milli tveggja samningsaðila, og annar þeirra er aðildarríki Efnahagsbandalags Evrópu, sem sjálft er samningsaðili, og skal þá hinn samningsaðilinn beina tilmælum um gerðardóm bæði til aðildarríkisins og Efnahagsbandalagsins. Innan tveggja mánaða frá móttöku tilmælanna skulu þau tilkynna því sameiginlega hvort aðildarríkið eða Efnahagsbandalagið, eða þau bæði saman, muni verða aðili að deilunni. Berist eigi slík tilkynning innan ofangreindra marka skal líta svo á að aðildarríkið og Efnahagsbandalagið séu sameiginlegur aðili að deilunni hvað varðar framkvæmd ákvæða um samsetningu og starfshætti gerðardómsins. Sömu reglur gilda ef aðildarríki og Efnahagsbandalagið gerast sameiginlega aðilar að deilunni.
- 4 Gerðardómur ákveður eigin starfsreglur. Meirihluti atkvæða ræður ákvörðunum hans. Úrskurður hans er endanlegur og bindandi.

- 5 Hvor deiluaðili um sig skal bera kostnað af þeim gerðardómsmanni er hann hefur tilnefnt, og skulu deiluaðilar skipta með sér kostnaði af þriðja gerðardómsmanni svo og öðrum kostnaði er af gerðardómsmeðferð hlýst.

IX. kafli – Lokaákvæði

19. gr.

- 1 Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar af hendi aðildarríkja Evrópuráðsins og ríkja utan Evrópuráðsins sem tekið hafa þátt í gerð hans, svo og Efnahagsbandalags Evrópu.

Þar til samningur þessi gengur í gildi skal hann liggja frammi til undirritunar af hendi ríkja sem til þess er boðið af ráðherranefndinni.

Samningur þessi er háður fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjölum um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki skal komið í vörslu aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

- 2 Samningur þessi gengur í gildi á fyrsta degi fyrsta mánaðar að afloknu þriggja mánaða tímabili frá því að fimm ríki, fjögur þeirra aðildarríki Evrópuráðsins, hafa tjáð sig samþykkt því að vera bundin af ákvæðum hans skv. undanfarandi málsgrein.
- 3 Nú lýsa ríki sem undirritað hafa samninginn eða Efnahagsbandalag Evrópu sig síðar samþykkt því að vera bundin af ákvæðum samningsins, og gengur hann þá í gildi gagnvart þeim á fyrsta degi fyrsta mánaðar að afloknu þriggja mánaða tímabili frá afhendingu skjals um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki.

20. gr.

- 1 Eftir gildistöku samningsins getur ráðherranefnd Evrópuráðsins, að höfðu samráði við samningsaðila, boðið ríkjum utan Evrópuráðsins sem boðið hefur verið að undirrita samninginn skv. 19. gr., en hafa ekki enn gert það, að gerast aðilar að honum. Þetta á einnig við um önnur ríki utan Evrópuráðsins.
- 2 Hvað varðar ríki sem gerast aðilar skal samningurinn ganga í gildi á fyrsta degi fyrsta mánaðar að afloknu þriggja mánaða tímabili frá því að skjal um aðild hefur verið afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

21. gr.

- 1 Við undirritun eða við afhendingu skjals um fullgildingu, viðurkenningu, samþykki eða aðild getur sérhvert ríki tilgreint það eða þau landsvæði sem samningurinn skal ná til.
- 2 Við afhendingu skjals um fullgildingu, viðurkenningu, samþykki eða aðild, eða síðar, getur samningsaðili, í yfirlýsingu sem send er til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, látið ákvæði samnings þessa taka til landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni, enda fer samningsaðilinn með utanríkismál landsvæðisins eða hefur heimild til að gera skuldbindingar í þágu þess.
- 3 Sérhverja yfirlýsingu sem gefin er skv. 2. mgr. má afturkalla fyrir hvaða landsvæði sem þar er greint með tilkynningu til aðalframkvæmdastjórans. Afturköllun tekur gildi á fyrsta degi fyrsta mánaðar að afloknu þriggja mánaða tímabili frá því að aðalframkvæmdastjóranum berst tilkynningin.

22. gr.

- 1 Við undirritun eða við afhendingu skjals um fullgildingu, viðurkenningu, samþykki eða aðild getur sérhvert ríki gert einn eða fleiri fyrirvara um ákveðnar tegundir sem tilgreindar eru í viðaukum I-III og/eða, að því er varðar ákveðnar tegundir sem tilgreindar eru í fyrirvara, um aðferðir við dráp, veiði eða aðra nýtingu sem tilgreindar eru í viðauka IV. Almenna fyrirvara má eigi gera.
- 2 Samningsaðili sem lætur ákvæði samnings þessa ná til landsvæðis sem tiltekið er í yfirlýsingu skv. 2. mgr. 21. gr. getur gert einn eða fleiri fyrirvara vegna hlutaðeigandi landsvæðis í samræmi við 1. mgr.
- 3 Aðra fyrirvara má ekki gera.
- 4 Samningsaðili sem gert hefur fyrirvara skv. 1. og 2. mgr. getur afturkallað hann að fullu eða að hluta með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllun gengur í gildi þegar aðalframkvæmdastjóranum berst tilkynningin.

23. gr.

- 1 Samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp þessum samningi með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögn tekur gildi á fyrsta degi fyrsta mánaðar að afloknu sex mánaða tímabili frá því að aðalframkvæmdastjóranum berst tilkynningin.

24. gr.

Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, þeim ríkjum er undirritað hafa samning þennan, Efnahagsbandalagi Evrópu, ef það hefur undirritað samninginn, og öllum samningsaðilum um:

- a undirritanir,
- b afhendingu skjala um fullgildingu, viðurkenningu, samþykki eða aðild,
- c gildistökudaga samningsins skv. 19. og 20. gr.,
- d upplýsingar sem berast skv. 3. mgr. 13. gr.,
- e skýrslur sem gerðar eru skv. 15. gr.,
- f breytingar eða nýja viðauka sem staðfestir eru skv. 16. og 17. gr. og gildistökudaga breytinga eða nýrra viðauka,
- g yfirlýsingar skv. 2. og 3. mgr. 21. gr.,
- h fyrirvara skv. 1. og 2. mgr. 22. gr.,
- i afturkallanir fyrirvara skv. 4. mgr. 22. gr.,
- j tilkynningar skv. 23. gr. og dagsetningu gildistöku uppsagnar.

Þessu til staðfestingar hafa undirritaðir, sem til þess hafa fengið fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Bern hinn 19. september 1979 á ensku og frönsku í einu eintaki sem geymt skal í skjalasafni Evrópuráðsins, og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal senda staðfest eintök til aðildarríkja Evrópuráðsins, til ríkja er undirritað hafa samninginn, til Efnahagsbandalags Evrópu ef það hefur undirritað samninginn og til ríkja sem boðið hefur verið að undirrita samninginn eða gerast aðili að honum.

Viðaukar

Viðauki I

Friðaðar plöntutegundir
(Med.) = við Miðjarðarhaf

PTERIDOPHYTA (byrkningar)

ASPLENIACEAE

Asplenium hemionitis L.
Asplenium jahandiezii (Litard.) Rouy

BLECHNACEAE

Woodwardia radicans (L.) Sm.

DICKSONIACEAE

Culcita macrocarpa C. Presl

DRYOPTERIDACEAE

Dryopteris corleyi Fraser-Jenk.

HYMENOPHYLLACEAE

Trichomanes speciosum Willd.

ISOETACEAE

Isoetes boryana Durieu
Isoetes malinverniana Ces. & De Not.

MARSILEACEAE

Marsilea batardae Launert
Marsilea quadrifolia L.
Marsilea strigosa Willd.
Pilularia minuta Durieu ex. Braun

OPHIOGLOSSACEAE

Botrychium matricariifolium A. Braun ex Koch
Botrychium multifidum (S.G. Gmelin) Rupr.
Botrychium simplex Hitchc.
Ophioglossum polyphyllum A. Braun

SALVINIACEAE

Salvinia natans (L.) All.

GYMNOSPINACEAE (berfrævingar)

Abies nebrodensis (Lojac.) Mattei

ANGIOSPERMAE (dulfrævingar)

ALISMATACEAE

Alisma wahlenbergii (O.R. Holmb.) Juz.
Caldesia parnassifolia (L.) Parl.
Luronium natans (L.) Raf.

AMARYLLIDACEAE

Leucojum nicaeense Ard.

Narcissus angustifolius Curt.
Narcissus longispathus Pugsley
Narcissus nevadensis Pugsley
Narcissus scaberulus Henriq.
Narcissus triandrus L.
Narcissus viridiflorus Schousboe
Sternbergia candida B. Mathew & Baytop

APOCYNACEAE

Rhazya orientalis (Decaisne) A. DC

ARACEAE

Arum purpureospathum Boyce

ARISTOLOCHIACEAE

Aristolochia samsunensis Davis

ASCLEPIADACEAE

Vincetoxicum pannonicum (Borhidi) Holub

BORAGINACEAE

Alkanna pinardii Boiss.
Anchusa crispa Viv. (inclu. *A. litoreae*)
Lithodora nitida (H. Ern) R. Fernandes
Myosotis praecox Hulphers
Myosotis rehsteineri Wartm.
Omphalodes kuzinskyana Willk.
Omphalodes littoralis Lehm.
Onosma halophilum Boiss. & Heldr.
Onosma polyphylla Lebed.
Onosma proponticum Aznav.
Onosma tornensis Javorka
Onosma troodi Kotschy
Solananthus albanicus (Degen et al.) Degen & Baldacci
Symphytum cycladense Pawl.

CAMPANULACEAE

Asyneuma giganteum (Boiss.) Bornm.
Campanula abietina Griseb. et Schenk.
Campanula damboldtiana Davis
Campanula gelida Kovanda
Campanula lanata Friv.
Campanula lycica Sorger & Kit Tan
Campanula morettiana Reichenb.
Campanula romanica Savul.
Campanula sabatia De Not.
Jasione lusitanica A. DC.
Physoplexis comosa (L.) Schur
Trachelium asperuloides Boiss. & Orph.

1. Útgáfa frá 1. apríl 1998. Fastanefndin endurskoðar viðaukana með reglulegu millibili. Upplýsingar um hvar megi nálgast nýjustu útgáfu er að finna á skýringasíðu næst á undan efnisyfirliti.

CARYOPHYLLACEAE

- Arenaria nevadensis* Boiss. & Reuter
Arenaria provincialis Chater & Halliday
Cerastium alsinifolium Tausch
Dianthus hypanicus Andr.
Dianthus nitidus Waldst. et Kit.
Dianthus rupicola Biv.
Dianthus serotinus Waldst. et Kit.
Dianthus urumoffii Stoj. et Acht.
Gypsophila papillosa P.Porta
Herniaria algarvica Chaudri
Herniaria maritima Link
Minuartia smejkalii Dvorakova
Moehringia fontqueri Pau
Moehringia hypanica Grynj. et Klok.
Moehringia jankae Griseb. ex Janka
Moehringia tommasinii Marches.
Petrocoptis grandiflora Rothm.
Petrocoptis montsicciana O.Bolos Rivas Mart.
Petrocoptis pseudoviscosa Fernandez Casas
Saponaria halophila Hedge & Hub.-Mor.
Silene cretacea Fisch. ex Spreng.
Silene furcata Raf. subsp. *angustiflora* (Rupr.) Walters
Silene haussknechtii Heldr. ex Hausskn.
Silene hiacensis Rouy ex Willk.
Silene holzmannii Heldr. ex Boiss.
Silene mariana Pau
Silene orphanidis Boiss.
Silene pompeipolitana Gay ex Boiss.
Silene rothmaleri Pinto da Silva
Silene salsuginea Hub.-Mor.
Silene sangaria Coode & Cullen
Silene velutina Pourret ex Loisel.

CHENOPODIACEAE

- Beta adanensis* Pamuk. apud Aellen
Beta trojana Pamuk. apud Aellen
Kalidiopsis wagenitzii Aellen
Kochia saxicola Guss.
Microcnemum coralloides (Loscos & Pardo) subsp. *anatolicum* Wagenitz
Salicornia veneta Pignatti & Lausi
Salsola anatolica Aellen
Suaeda cucullata Aellen

CISTACEAE

- Helianthemum alypoides* Losa & Rivas Goday
Helianthemum arcticum (Grosser) Janch.
Helianthemum caput-felis Boiss.

- Tuberaria major* (Willk.) Pinto da Silva & Roseira

COMPOSITAE

- Achillea glaberrima* Klok.
Achillea thracica Velen.
Anacyclus latealatus Hub.-Mor.
Andryala levitomentosa (E. I. Nayardy) P. D. Sell
Anthemis glaberrima (Rech.f.) Greuter
Anthemis halophila Boiss. & Bal.
Anthemis trotzkiana Claus ex Bunge.
Artemisia granatensis Boiss.
Artemisia insipida Vill.
Artemisia laciniata Willd.
Artemisia pancicii (Janka) Ronn.
Aster pyrenaicus Desf. ex DC.France,
Aster sibiricus L.
Carduus myriacanthus Salzm. ex DC.
Carlina diae (Rech.f.) Meusel & Kastener
Carlina onopordifolia Besser
Centaurea alba L. subsp. *heldreichii* (Halacsy) Dostal (*Centaurea heldreichii* Halacsy)
Centaurea alba L. subsp. *princeps* (Boiss. & Heldr.) Gugler (*Centaurea princeps* Boiss. & Heldr.)
Centaurea akamatis
Centaurea attica Nyman subsp. *megarensis* (Halacsy & Hayek) Dostal (*Centaurea megarensis* Halacsy & Hayek)
Centaurea balearica J.D.Rodriguez
Centaurea borjae Valdes-Berm. & Rivas Goday
Centaurea citricolor Font Quer
Centaurea corymbosa Pourret
Centaurea dubjanskyi Iljin.
Centaurea hermannii F.Hermann
Centaurea horrida Badaro
Centaurea jankae Brandza
Centaurea kalambakensis Freyn & Sint.
Centaurea kartschiana Scop.
Centaurea lactiflora Halacsy
Centaurea niederi Heldr.
Centaurea peucedanifolia Boiss. & Orph.
Centaurea pineticola Iljin.
Centaurea pinnata Pau
Centaurea pontica Prodan & E. I. Nayardy
Centaurea pseudoleucolepis Kleop
Centaurea pulvinata (G.Blanca) G.Blanca

- Centaurea tchihatcheffii* Fich. & Mey.
Crepis crocifolia Boiss. & Heldr.
Crepis granatensis (Willk.) G. Blanca & M. Cueto
Crepis purpurea Willd. Bieb.
Dendranthema zawadskyi (Herb.) Tzvel.
Erigeron frigidus Boiss. ex DC.
Helichrysum sibthorpii Rouy
Hymenostemma pseudanthemis (Kunze) Willd.
Jurinea cyanooides (L.) Reichenb.
Jurinea fontqueri Cuatrec.
Lagoseris purpurea (Willd.) Boiss.
Lamyropsis microcephala (Moris) Dittrich & Greuter
Leontodon boryi Boiss. ex DC.
Leontodon microcephalus (Boiss. ex DC.) Boiss.
Leontodon siculus (Guss.) Finch & Sell
Ligularia sibirica (L.) Cass. **
Picris willkommii (Schultz Bip.) Nyman
Santolina elegans Boiss. ex DC.
Senecio elodes Boiss. ex DC.
Senecio nevadensis Boiss. & Reuter
Serratula tanaitica P. Smirn.
Sonchus erzincanicus Matthews
Wagenitzia lancifolia (Sieber ex Sprengel) Dostal
- CONVOLVULACEAE
Convolvulus argyrotamnus Greuter
Convolvulus pulvinatus Sa'ad
- CRUCIFERAE
Alyssum akamasicum B.L. Burt
Alyssum borzaeanum E. I. Nayardy
Alyssum pyrenaicum Lapeyr.
 (Ptilotrichum pyrenaicum (Lapeyr.) Boiss.)
Arabis kennedyae Meikle
Armoracia macrocarpa (Waldst. & Kit.) Kit. ex Baumg.
Aurinia uechtritziana (Borm.) Cullen et T. R. Dudley
Biscutella neustricta Bonnet
Boleum asperum (Pers.) Desvaux
Brassica glabrescens Poldini
Brassica hilarionis Post
Brassica insularis Moris
Brassica macrocarpa Guss.
Brassica sylvestris (L.) Mill. subsp. taurica Tzvel.
Braya purpurascens (R.Br.) Bunge
Cochlearia polonica Frohlich
Coincya rupestris Rouy (Hutera rupestris P. Porta)
- Coronopus navasii* Pau
Crambe koktebelica (Junge) N. Busch.
Crambe litwinonowii K. Gross.
Diplotaxis ibicensis (Pau) Gomez-Campo
Diplotaxis siettiana Maire
Draba doreri Heuffel
Erucastrum palustre (Pirona) Vis.
Erysimum pieninicum (Zapal.) Pawl.
Iberis arbuscula Runemark
Ionopsidium acaule (Desf.) Reichemb.
Ionopsidium savianum (Caruel) Ball ex Arcang.
Lepidium turczaninowii Lipsky.
Murbeckiella sousae Rothm.
Schivereckia podolica (Besser) Andr.
Sisymbrium cavanillesianum Valdes & Castroviejo (S. matritense P.W. Ball & Heywood)
Sisymbrium confertum Stev.
Sisymbrium supinum L.
Thlaspi caricense A. Carlström
Thlaspi jankae A. Kern
- CYPERACEAE
Carex secalina Willd. ex Wahlenb.
Eleocharis carniolica Koch
- DIOSCOREACEAE
Borderea chouardii (Gaussen) Heslot
- DIPSACACEAE
Dipsacus cephalarioides Mathews & Kupicha
- DROSERACEAE
Aldrovanda vesiculosa L.
- ERICACEAE
Vaccinium arctostaphylos L.
- EUPHORBACEAE
Euphorbia margalidiana Kuhbier & Lewejohann
Euphorbia nevadensis Boiss. & Reuter
- GENTIANACEAE
Centaurium rigualii Esteve Chueca
Centaurium somedanum Lainz
Gentiana ligustica R. de Vilm. Chopinet
Gentianella anglica (Pugsley) E.F. Warburg
- GERANIACEAE
Erodium astragaloides Boiss. & Reuter
Erodium chrysanthum L'Herit. ex DC.

- Erodium paularense* Fernandez-Gonzalez & Izco
Erodium rupicola Boiss.
- GESNERIACEAE
Haberlea rhodopensis Friv.
Jankaea heldreichii (Boiss.) Boiss.
Ramonda serbica Pancic
- GRAMINEAE
Avenula hackelii (Henriq.) Holub
Bromus bromoideus (Lej.) Crepin
Bromus grossus Desf. ex DC.
Bromus interruptus (Hackel) Druce
Bromus moesiacus Velen.
Bromus psammophilus P.M.Smith
Coleanthus subtilis (Tratt.) Seidl
Eremopoa mardinensis R.Mill
Gaudinia hispanica Stace & Tutin
Micropyropsis tuberosa Romero-Zarco Cabezudo
Poa granitica Br.-Bl.
Poa riphaea (Ascherson et Graebner) Fritsch
Puccinellia pungens (Pau) Paunero
Stipa austroitalica Martinovsky
Stipa bavarica Martinovsky & H.Scholz
Stipa danubialis Dihoru & Roman
Stipa styriaca Martinovsky
Stipa syreistschikowii P. Smirn.
Trisetum subalpestre (Hartm.) Neuman
- GROSSULARIACEAE
Ribes sardoum Martelli
- HYPERICACEAE
Hypericum aciferum (Greuter) N.K.B.Robson
Hypericum salsugineum Robson & Hub.-Mor.
- IRIDACEAE
Crocus abantensis T.Baytop & Mathew
Crocus cyprius Boiss. & Kotschy
Crocus etruscus Parl.
Crocus hartmannianus Holmboe
Crocus robertianus C.D. Brickell
Gladiolus felcis Mirek
Iris marsica Ricci & Colasante
- LABIATAE
Dracocephalum austriacum L.
Dracocephalum ruyschiana L.
Micromeria taygetea P.H.Davis
Nepeta dirphyia (Boiss.) Heldr. ex Halacsy
Nepeta sphaciota P.H.Davis
Origanum cordifolium (Auch. & Montbr.) Vogel (Amaracus cordifolium Montr. & Auch.)
Origanum dictamnus L.
Origanum scabrum Boiss. & Heldr
Phlomis brevibracteata Turmill
Phlomis cypria Post
Rosmarinus tomentosus Huber-Morath & Maire
Salvia crassifolia Sibth. & Smith
Sideritis cypria Post
Sideritis incana L. subsp. *glauca* (Cav.) Malagarriga
Sideritis javalambrensis Pau
Sideritis serrata Cav. ex Lag.
Teucrium charidemi Sandwith
Teucrium lamiifolium D'Urv.
Teucrium lepicephalum Pau
Teucrium turredanum Losa & Rivas Goday
Thymus aznavourii Velen.
Thymus camphoratus Hoffmanns. & Link
Thymus carnosus Boiss.
Thymus cephalotos L.
- LEGUMINOSAE
Anthyllis hystrix Cardona, Contandr. & E.Sierra
Astragalus aitosensis Ivanisch.
Astragalus algarbiensis Coss. ex Bunge
Astragalus aquilanus Anzalone
Astragalus centralpinus Braun-Blanquet
Astragalus kungurensis Boriss.
Astragalus macrocarpus DC. subsp. *lefkarensis* Agerer-Kirchoff & Meikle
Astragalus maritimus Moris
Astragalus peterfii Jav.
Astragalus physocalyx Fischer
Astragalus psedopurpureus Gusul.
Astragalus setosulus Gontsch.
Astragalus tanaiticus C. Koch.
Astragalus tremolsianus Pau
Astragalus verrucosus Moris
Cytisus aeolicus Guss. ex Lindl.
Genista dorycnifolia Font Quer
Genista holopetala (Fleischm. ex Koch) Baldacci
Genista tetragona Bess.
Glycyrrhiza iconica Hub.-Mor.
Hedysarum razoumovianum Fisch. et Helm.
Ononis maweana Ball
Oxytropis deflexa (Pallas) DC. subsp. *norvegica* Nordh.
Sphaerophysa kotschyana Boiss.
Thermopsis turcica Kit Tan, Vural & Küçüködü
Trifolium banaticum (Heuffel) Majovsky
Trifolium pachycalyx Zoh.

- Trifolium saxatile* All.
Trigonella arenicola Hub.-Mor.
Trigonella halophila Boiss.
Trigonella polycarpa Boiss. & Heldr.
Vicia bifoliolata J.D.Rodriguez
- LENTIBULARIACEAE
Pinguicula crystallina Sibth. & Sm.
Pinguicula nevadensis (Lindb.) Casper
- LILIACEAE
Allium grosii Font Quer
Allium regelianum A. Beck.
Allium vuralii Kit Tan
Androcymbium europaeum (Lange) K.Richter
Androcymbium rechingeri Greuter
Asparagus lycaonicus Davis
Asphodelus bento-rainhae Pinto da Silva
Chionodoxa lochia Meikle
Chionodoxa luciliae Boiss.
Colchicum arenarium Waldst. & Kit.
Colchicum corsicum Baker
Colchicum cousturierii Greuter
Colchicum davidovii Stef.
Colchicum fominii Bordz.
Colchicum micranthum Boiss.
Fritillaria conica Boiss.
Fritillaria drenovskii Degen & Stoy.
Fritillaria epirotica Turrill ex Rix
Fritillaria euboica (Rix Doerfler) Rix
Fritillaria graeca Boiss.
Fritillaria gussichiae (Degen & Doerfler) Rix
Fritillaria montana Hoppe.
Fritillaria obliqua Ker-Gawl.
Fritillaria rhodocanakis Orph. ex Baker
Fritillaria tuntasia Heldr. ex Halacsy
Lilium jankae A. Kerner
Lilium rhodopaeum Delip.
Muscari gussonei (Parl.) Tod.
Ornithogalum reverchonii Lange
Scilla morrisii Meikle
Scilla odorata Link
Tulipa cypria Stapf
Tulipa goulimya Sealy & Turrill
Tulipa hungarica Borbas
Tulipa praecox Ten.
Tulipa sprengeri Baker
- LINACEAE
Linum dolomiticum Borbas
- LYTHRACEAE
Lythrum flexuosum Lag.
Lythrum thesioides M.Bieb.
- MALVACEAE
Kosteletzkya pentacarpos (L.) Ledeb.
- NAJADACEAE
Caulinia tenuissima (A. br. ex Magnus) Tzvel.
Najas flexilis (Willd.) Rostk. & W.L.Schmidt
Najas tenuissima (A.Braun) Magnus
- OLEACEAE
Syringa josikaea Jacq. fil.
- ORCHIDACEAE
Cephalanthera cucullata Boiss. & Heldr.
Comperia comperiana (Steven) Aschers. & Graebner
Cypripedium calceolus L.
Dactylorhiza chuhensis Renz & Taub.
Himantoglossum caprinum (Bieb.) C. Koch.
Liparis loeselii (L.) Rich.
Ophrys argolica Fleischm.
Ophrys isaura Renz & Taub.
Ophrys kotschyi Fleischm. & Soo
Ophrys lunulata Parl.
Ophrys lycia Renz & Taub.
Ophrys oestrifera Bieb.
Ophrys taurica (Agg.) Nevski.
Orchis provincialis Balb.
Orchis punctulata Stev. ex Lindl.
Platanthera obtusata (Pursh) Lindl. subsp. *oligantha* (Turcz.) Hulten
Spiranthes aestivalis (Poiret) L.C.M. Richard
Steveniella satyrioides (Stev.) Schlechter.
- PAEONIACEAE
Paeonia cambessedesii (Willk.) Willk.
Paeonia clusii F.C.Stern subsp. *rhodia* (Stearn) Tzanoudakis
Paeonia officinalis L. subsp. *banatica* (Rochel) Soo
Paeonia parnassica Tzanoudakis
Paeonia tenuifolia L.
- PALMAE
Phoenix theophrasti Greuter
- PAPAVERACEAE
Papaver lapponicum (Tolm.) Nordh.
Rupicapnos africana (Lam.) Pomel
- PLUMBAGINACEAE
Armeria pseudarmeria (Murray) Mansfeld
Armeria rouyana Daveau
Armeria soleirolii (Duby) Godron

- Armeria velutina* Welv. ex Boiss. & Reuter
Limonium anatolicum Hedge
Limonium tamaricoides Bokhari
- POLEMONIACEAE**
Polemonium boreale Adams
- POLYGONACEAE**
Polygonum praelongum Coode & Cullen
Rheum rhaponticum L.
Rumex rupestris Le Gall
- POTAMOGETONACEA**
Cymodocea nodosa (Med.)
Posidonia oceanica (Med.)
Zostera marina (Med.)
- PRIMULACEAE**
Androsace cylindrica DC.
Androsace mathildae Levier
Androsace pyrenaica Lam.
Cyclamen coum Mill.
Cyclamen kuznetzovii Kotov et Czernova.
Cyclamen mirabile Hildebr.
Lysimachia minoricensis J.D.Rodríguez
Primula apennina Widmer
Primula deorum Velen.
Primula frondosa Janka
Primula egalikensis Wormsk.
Primula glaucescens Moretti
Primula palinuri Petagna
Primula spectabilis Tratt.
Primula wulfeniana Scot subsp. *baumgarteniana* (Degen & Moesz) Ludi
Soldanella villosa Darracq
- RANUNCULACEAE**
Aconitum corsicum Gayer
Aconitum flerovii Steinb.
Aconitum lasiocarpum (Reichenb.) Gayer
Adonis cyllenea Boiss., Heldr. & Orph.
Adonis distorta Ten.
Anemone uralense Nevski.
Aquilegia bertolonii Schott
Aquilegia kitaibelii Schott
Aquilegia ottonis subsp. *taygetea* (Orph.) Strid
Aquilegia pyrenaica DC. subsp. *cazorlensis* (Heywood) Galiano & Rivas Martinez (*Aquilegia cazorlensis* Heywood)
Consolida samia P.H.Davis
Delphinium caseyi B.L.Burt
- Pulsatilla grandis* Wend. (*Pulsatilla halleri* (All.) Willd. subsp. *grandis* (Wend.) Meikle
Pulsatilla patens (L.) Miller
Pulsatilla slavica G. Reuss
Ranunculus fontanus C. Presl
Ranunculus kykkoensis Meikle
Ranunculus weyleri Mares
- RESEDACEAE**
Reseda decursiva Forssk. Gibraltar
- ROSACEAE**
Crataegus dikmensis Pojark
Geum bulgaricum Panc.
Potentilla delphinensis Gren. & Godron
Potentilla emillii-popii E. I. Nayardy
Potentilla silesiaca Uechtr.
Pyrus anatolica Browicz
- RUBIACEAE**
Galium cracoviense Ehrend.
Galium globuliferum Hub.-Mor. & Reese
Galium litorale Guss.
Galium moldavicum (Dobrescu) Franco
Galium rhodopeum Velen.
Galium viridiflorum Boiss. & Reuter
- SANTALACEAE**
Thesium ebracteatum Hayne
- SAXIFRAGACEAE**
Saxifraga berica (Beguinot) D.A.Webb
Saxifraga cintrana Kuzinsky ex Willk.
Saxifraga florulenta Moretti
Saxifraga hirculus L.
Saxifraga presolanensis Engl.
Saxifraga tombeanensis Boiss. ex Engl.
Saxifraga valdensis DC.
Saxifraga vayredana Luizet
- SCROPHULARIACEAE**
Antirrhinum charidemi Lange
Euphrasia marchesettii Wettst. ex Marches.
Linaria algarviana Chav.
Linaria ficalhoana Rouy
Linaria flava (Poiret) Desf.
Linaria hellenica Turril
Linaria loeselii Schweigger
Linaria ricardoii Cout.
Linaria tursica B.Valdes & Cabezudo
Lindernia procumbens (Krocker) Philcox
Odontites granatensis Boiss.
Pedicularis sudetica Willd.

- Verbascum afyonense* Hub.-Mor.
Verbascum basivelatum Hub.-Mor.
Verbascum cylleneum (Boiss. & Heldr.) Kuntze
Verbascum degenii Hal.
Verbascum purpureum (Janka) Huber-Morath
Verbascum stepporum Hub.-Mor.
Veronica euxina Turrill
Veronica oetaea L.-A. Gustavsson
Veronica turrilliana Stoj. et Stef.
- SELAGINACEAE**
Globularia stygia Orph. ex Boiss.
- SOLANACEAE**
Atropa baetica Willk.
Mandragora officinarum L.
- THYMELAEACEAE**
Daphne arbuscula Celak.
Daphne petraea Leybold
Daphne rodriguezii Texidor
Thymelea broterana Coutinho
- TRAPACEAE**
Trapa natans L.
- TYPHACEAE**
Typha minima Funk
Typha shuttleworthii Koch & Sonder
- ULMACEAE**
Zelkova abelicea (Lam.) Boiss.
- UMBELLIFERAE**
Angelica heterocarpa Lloyd
Angelica palustris (Besser) Hoffman
Apium bermejoi Llorens
Apium repens (Jacq.) Lag.
Athamanta cortiana Ferrarini
Bupleurum capillare Boiss. & Heldr.
Bupleurum dianthifolium Guss.
Bupleurum kakiskalae Greuter
Eryngium alpinum L.
Eryngium viviparum Gay
Ferula halophila H. Pesmen
Ferula orientalis L.
Ferula sadleriana Ledebour
Laserpitium longiradium Boiss.
Naufraga balearica Constance & Cannon
Oenanthe conioides Lange
Petagnia saniculifolia Guss.
Rouya polygama (Desf.) Coincy
Seseli intricatum Boiss.
Thorella verticillatundata (Thore) Briq.
- VALERIANACEAE**
Centranthus kellererii (Stoj. Stef. et Georg.) Stoj. et Stef.
Centranthus trinervis (Viv.) Beguinot
- VIOLACEAE**
Viola athis W. Becker
Viola cazorlensis Gandoger
Viola cryana Gillot
Viola delphinantha Boiss.
Viola hispida Lam.
Viola jaubertiana Mares & Vigineix
- BRYOPHYTA (mosar)**
- BRYOPSIDA: ANTHOCEROTAE**
- ANTHOCEROTACEAE**
Notothylas orbicularis (Schwein.) Sull.
- BRYOPSIDA: HEPATICAE**
- AYTONIACEAE**
Mannia triandra (Scop.) Grolle
- CEPHALOZIIACEAE**
Cephalozia macounii (Aust.) Aust.
- CODONIIACEAE**
Petalophyllum ralfsii (Wils.) Nees et Gott. ex Lehm.
- FRULLANIACEAE**
Frullania parvistipula Steph.
- GYMNOMITRIACEAE**
Marsupella profunda Lindb.
- JUNGERMANNIACEAE**
Jungermannia handelii (Schiffn.) Amak.
- RICCIACEAE**
Riccia breidlerii Jur. ex Steph.
- RIELLACEAE**
Riella helicophylla (Mont.) Hook.
- SCAPANIIACEAE**
Scapania massalongi (K. Muell.) K. Muell.
- BRYOPSIDA: MUSCI**
- AMBLYSTEGIIACEAE**
Drepanocladus vernicosus (Mitt.) Warnst.
- BRUCHIIACEAE**
Bruchia vogesiaca Schwaegr.
- BUXBAUMIIACEAE**
Buxbaumia viridis (Moug. ex Lam. & DC.) Brid. ex Moug. & Nestl.
- DICRANACEAE**
Atractylocarpus alpinus (Schimp. ex Milde) Lindb.
Cynodontium suecicum (H. Arn. & C. Jens.) I. Hag.

- Dicranum viride* (Sull. & Lesq.)
Lindb.
- FONTINALACEAE**
Dichelyma capillaceum (With.) Myr.
- FUNARIACEAE**
Pyramidula tetragona (Brid.) Brid.
- HOOKERIAEAE**
Distichophyllum carinatum Dix. &
Nich.
- MEESIAEAE**
Meesia longiseta Hedw.
- ORTHOTRICHACEAE**
Orthotrichum rogeri Brid.
- SPHAGNACEAE**
Sphagnum pylaisii Brid.
- SPLACHNACEAE**
Tayloria rudolphiana (Garov.)
B.S.G.
- ALGAE**
- CHLOROPHYTA**
Caulerpa ollivieri (Med.)
- FUCOPYCEA**
Cystoseira amentacea (inclus var.
stricta et var *spicata*) (Med.)
Cystoseira mediterranea (Med.)
Cystoseira sedoides (Med.)
Cystoseira spinosa (inclus C.
adriatica) (Med.)
Cystoseira zosteroides (Med.)
Laminaria rodrigezii (Med.)
Laminaria ochroleuca (Med.)
- RHODOPHYTA**
Goniolithon byssoides (Med.)
Lythophyllum lichenoides (Med.)
Ptilophora mediterranea (Med.)
Schimmelmanna schousboei = S.
ornata (Med.)
- Viðauki I (framhald)**
Friðaðar tegundir plantna
Tegundir sem eru landlæggar á
Makrónesíusvæðinu
- PTERIDOPHYTA (byrkningar)**
- ASPLENIACEAE**
Asplenium azoricum Lovis
- DRYOPTERIDACEAE**
Polystichum drepanum (Swartz)
C.Presl
- HYMENOPHYLLACEAE**
Hymenophyllum maderensis
- ISOETACEAE**
Isoetes azorica Durieu ex Milde
- LYCOPODIACEAE**
Diphasium madeirense (Willee.)
Rothm.
- MARSILEACEAE**
Marsilea azorica Launert
- GYMNOSPERMAE (berfrævingar)**
- CUPRESACEAE**
Juniperus brevifolia (Seub.) Antoine
- ANGIOSPERMAE (dulfrævingar)**
- AGAVACEAE**
Dracaena draco (L.) L.
- ASCLEPIADACEAE**
Caralluma burchardii N.E.Brown
Ceropegia chrysantha Svent.
- BERBERIDACEAE**
Berberis maderensis Lowe
- BORAGINACEAE**
Echium gentianoides Webb ex
Coincy
Echium handiense Svent.
Echium pininana Webb et Berth.
Myosotis azorica H.C.Watson
Myosotis maritima Hochst. ex Seub.
- CAMPANULACEAE**
Azorina vidalii (H.C.Watson) Feer
Musschia aurea (L.f.) DC.
Musschia wollastonii Lowe
- CAPRIFOLIACEAE**
Sambucus palmensis Link
- CARYOPHYLLACEAE**
Cerastium azoricum Hochst.
Silene nocteolens Webb et Berth
- CISTACEAE**
Cistus chinamadensis Bañares &
Romero
Helianthemum bystropogophyllum
Svent.
Helianthemum teneriffae Cosson
- COMPOSITAE**
Andryala crithmifolia Ait.
Argyranthemum lidii Humphries
Argyranthemum pinnatifidum (L.F.)
Lowe subsp. *succulentum*
(Lowe) Humphries
Argyranthemum winterii (Svent.)
Humphries

- Atractylis arbuscula* Svent. & Michaelis
Atractylis preauxiana Schultz Bip.
Bellis azorica Hochst. ex Seub.
Calendula maderensis Dc.
Cheirolophus duranii (Burchard) Holub
Cheirolophus falsisectus Montelongo et Moraleda
Cheirolophus ghomerythus (Svent.) Holub
Cheirolophus junonianus (Svent.) Holub
Cheirolophus metlesicsii Montelongo
Cheirolophus santosabreui Santos
Cheirolophus satarataensis (Svent.) Holub
Cheirolophus tagananensis (Svent.) Holub
Helichrysum monogynum B.L. Burth. & Sunding
Helichrysum gossypinum Webb
Hypochoeris oligocephala (Svent. & D.Bramwell) Lack
Lactuca watsoniana Trelease
Leotodon filii (Hochst. ex Seub.) Paiva & Orm.
Onopordum carduelinum Bolle
Onopordum nogalesii Svent.
Pericallis hadrosomus Svent.
Pericallis malvifolia (L'Hér) B. Nord.
Phagnalon benetii Lowe
Senecio hermosae Pitard
Sonchus gandogerii Pitard
Stemmacantha cynaroides
Sventenia bupleuroides Font Quer
Tanacetum o'shanahanii Febles. Marrero et Suárez
Tanacetum ptarmiciflorum (Webb) Schultz Bip.
Tolpis glabrescens Kämmer
- CONVOLVULACEAE
Convolvulus caput-medusae Lowe
Convolvulus lopez-socasi Svent.
Convolvulus massonii A.Dietr.
Pharbitis preauxii Webb
- CRASSULACEAE
Aeonium balsamiferum Webb et Berth.
Aeonium gomeraense Praeger
Aeonium saundersii Bolle
Aichrysum dumosum (Lowe) Praeg.
Monanthes wildpretii Bañares & Scholz
- CRUCIFERAE
Crambe arborea Webb ex Christ
Crambe laevigata DC. ex Christ
Crambe scoparia Svent.
- Crambe sventenii* B.Petters. ex Bramw. & Sunding
Parolinia schizogynoides Svent.
Sinapidendron sempervivifolium Mnzs.
- CYPERACEAE
Carex malato-belizii Raymond
- DIPSACACEAE
Scabiosa nitens Roem. & Schult.
- ERICACEAE
Daboecia azorica Tutin & Warb.
Erica scoparia L. subsp. *azorica* (Hochst.) D.A.Webb
- EUPHORBIACEAE
Euphorbia bourgaeana Gay ex Boiss.
Euphorbia handiensis Burchard
Euphorbia lambii Svent.
Euphorbia stygiana H.C.Watson
- GERANIACEAE
Geranium maderense Yeo
- GRAMINEAE
Agrostis gracilaxa Franco
Deschampsia maderensis (Hack. et Bornm.) Buschm.
Phalaris maderensis (Mnzs.) Mnzs.
- LABIATAE
Micromeria glomerata P. Pérez
Micromeria leucantha Svent. ex Pérez
Salvia herbanica Santos et Fernández
Sideritis cystosiphon Svent.
Sideritis discolor (Webb ex de Noe) Bolle
Sideritis infernalis Bolle
Sideritis marmorea Bolle.
Teucrium abutiloides l'Her.
- LEGUMINOSAE
Adenocarpus ombriosus Ceb. & Ort.
Anthyllis lemnniana Lowe
Anagyris latifolia Brouss. ex Willd.
Cicer canariensis Santos & Gweil
Dorycnium spectabile Webb & Berthel.
Genista benehoavensis (Bolle ex Svent.) Del Arco
Lotus azoricus P.W.Ball
Lotus callis-viridis D.Bramwell & D.H.Davis
Lotus eremiticus Santos
Lotus kunkelii (E.Chueca) D.Bramwell et al.
Lotus maculatus Breitfeld
Lotus pyranthus P. Perez

- Teline nervosa* (Esteve) A. Hansen
et Sund.
Teline rosmarinifolia Webb &
Berthel.
Teline salsoloides Arco & Acebes.
Vicia dennesiana H.C. Watson
- LILIACEAE
Androcymbium psammophilum
Svent.
Smilax divaricata Sol. ex Wats.
- MYRICACEAE
Myrica rivis-martinezii Santos.
- OLEACEAE
Jasminum azoricum L.
Picconia azorica (Tutin) Knbol.
- ORCHIDACEAE
Barlia metlesicsiaca Teschner
Goodyera macrophylla Lowe
Orchis scopulorum Summerh.
- PITTIOSPORACEAE
Pittosporum coriaceum Dryander ex
Aiton
- PLANTAGINACEAE
Plantago famarae Svent.
Plantago malato-belizii Lawalree
- PLUMBAGINACEAE
Limonium arborescens (Brouss.)
Kuntze
Limonium dendroides Svent.
Limonium fruticans (Webb) O.
Kuntze
Limonium perezii Stapf
Limonium preauxii (Webb et Berth.)
O. Kuntze
Limonium spectabile (Svent.)
Kunkel & Sunding
Limonium sventenii Santos &
Fernandez Galvan
- POLYGONACEAE
Rumex azoricus Rech.
- RHAMNACEAE
Frangula azorica Tutin
- ROSACEAE
Bencomia brachystachya Svent.
Bencomia exstipulata Svent.
Bencomia sphaerocarpa Svent.
Chamaemeles coriacea Lindl.
Dendriopoterium pulidoi Svent.
Marcetella maderensis (Bornm.)
Svent.
- Prunus lusitanica* subsp. *azorica*
(Moui.) Franco
- RUTACEAE
Ruta microcarpa Svent.
- SANTALACEAE
Kunkeliella canariensis Stearn
Kunkeliella psilotoclada (Svent.)
Stearn
Kunkeliella subsucculenta Kammer
- SAPOTACEAE
Sideroxylon marmulano Banks ex
Lowe
- SAXIFRAGACEAE
Saxifraga portosanctana Boiss.
- SCROPHULARIACEAE
Euphrasia azorica H.C. Watson
Euphrasia grandiflora Hochst.
Isoplexis chalcantha Svent. &
O'Shanahan
Isoplexis isabelliana (Webb &
Berthel.) Masferrer
- SELAGINACEAE
Globularia ascanii D. Bramwell &
Kunkel
Globularia sarcophylla Svent.
- SOLANACEAE
Solanum lidii Sunding
- UMBELLIFERAE
Ammi trifoliatum (Wats.) Trel.
Bunium brevifolium Lowe
Bupleurum handiense (Bolle)
Kunkel
Chaerophyllum azoricum Trel.
Monizia edulis Lowe
Ferula latipinna Santos
Sanicula azorica Gunthn. ex Seub.
- VIOLACEAE
Viola paradoxa Lowe
- BRYOPHYTA (mosar)**
- BRYOPSIDA: MUSCI**
- ECHINODIACEAE
Echinodium spinosum (Mitt.) Jur.
- POTTIACEAE
Bryoerythrophyllum machadoanum
(Sergio) M. Hill
- THAMNIACEAE
Thamnobryum fernandesii Sergio

Viðauki II

Friðaðar dýrategundir

Hryggdýr

(Med.) = við Miðjarðarhaf

Spendýr

INSECTIVORA

Erinaceidae

- * *Atelerix algirus*
(*Erinaceus algirus*)

Soricidae

- * *Crocidura suaveolens ariadne*
(*Crocidura ariadne*)
- * *Crocidura russula cypria*
(*Crocidura cypria*)
- Crocidura canariensis*

Talpidae

- Desmana moschata*
- Galemys pyrenaicus*
(*Desmana pyrenaica*)

MICROCHIROPTERA

- allar tegundir nema
Pipistrellus pipistrellus

RODENTIA

Sciuridae

- Pteromys volans*
(*Sciuropterus ruscicus*)
- Sciurus anomalus*

- * *Spermophilus citellus* (*Citellus citellus*)
- Spermophilus suslicus*
(*Citellus suslicus*)

Muridae

- Cricetus cricetus*
- Mesocricetus newtoni*
- * *Microtus bavaricus* (*Pitymys bavaricus*)
- Microtus cabreræ*
- Microtus taticus*
- Spalax graecus*

Gliridae

- Dryomys laniger*
- Myomimus roachi*
(*Myomimus bulgaricus*)

Zapodidae

- Sicista betulina*
- Sicista subtilis*

Hystriidae

- Hystrix cristata*

CARNIVORA

Canidae

- Alopex lagopus*
- Canis lupus*
- Cuon alpinus*

Ursidae

- allar tegundir

Mustelidae

- Gulo gulo*
- Mustela eversmannii*
- Mustela lutreola*
(*Lutreola lutreola*)
- Lutra lutra*
- Vormela peregusna*

Felidae

- Caracal caracal*
- Felis silvestris*
- * *Lynx pardinus*
(*Lynx pardina*)
- Panthera pardus*
- Panthera tigris*

PINNIPEDIA

Odobenidae

- Odobenus rosmarus*

Phocidae

- Monachus monachus*
- Phoca hispida saimensis*
- Phoca hispida ladogensis*

ARTIODACTYLA

Cervidae

- Cervus elaphus corsicanus*

Bovidae

- Capra aegagrus*
- Capra pyrenaica pyrenaica*
- Gazella subgutturosa*
- Gazella dorcas*
- Ovibos moschatus*
- Rupicapra rupicapra ornata*

CETACEA

Monodontidae

- Monodon monoceros*

Delphinidae

- Delphinus delphis*
- Globicephala macrorhynchus*
- Globicephala melas*
- Grampus griseus*
- Lagenorhynchus acutus*
- Lagenorhynchus albirostris*
- Orcinus orca*
- Pseudorca crassidens*
- Steno bredanensis*
- Stenella coeruleoalba*
- Stenella frontalis*
- Tursiops truncatus* (*tursio*)

Phocaenidae

- Phocoena phocoena*

Physeteridae

- Kogia breviceps*
- Kogia simus* (Med.)
- Physeter macrocephalus* (Med.)

Ziphiidae

- Hyperoodon rostratus*
- Mesoplodon bidens*
- Mesoplodon densirostris* (Med.)
- Mesoplodon mirus*
- Ziphius cavirostris*

- Balaenopteridae*
 Balænoptera acutorostrata
 (Med.)
 Balænoptera borealis (Med.)
 Balænoptera edeni
 Balænoptera physalus
 Megaptera novaeangliae
 (longimana, nodosa)
 Sibbaldus (Balænoptera)
 musculus
- Balaenidae*
 Balaena mysticetus
 Eubalaena glacialis
- Fuglar**
- GAVIIFORMES**
Gaviidae
 allar tegundir
- PODICIPEDIFORMES**
Podicipedidae
 Podiceps auritus
 Podiceps grisegena
 Podiceps nigricollis (caspicus)
 Podiceps ruficollis
- PROCELLARIIFORMES**
Hydrobatidae
 allar tegundir
Procellariidae
 Bulweria bulwerii
 Procellaria diomedea
 Pterodroma madeira
 Pterodroma feae
 Puffinus assimilis baroli
 Puffinus puffinus
 Puffinus yelkouan
- PELECANIFORMES**
Phalacrocoracidae
 Phalacrocorax aristotelis (Med.)
 Phalacrocorax pygmaeus
Pelecanidae
 allar tegundir
- CICONIIFORMES**
Ardeidae
 Ardea purpurea
 Ardeola ralloides
 Botaurus stellaris
 Bulbucus (Ardeola) ibis
 Casmerodius albus (Egretta
 alba)
 Egretta garzetta
 Ixobrychus minutus
 Nycticorax nycticorax
Ciconiidae
 allar tegundir
Threskiornithidae
 allar tegundir
Phoenicopteridae
 Phoenicopterus ruber
- ANSERIFORMES**
Anatidae
 Anser erythropus
 Branta leucopsis
 Branta ruficollis
 Bucephala islandica
 Cygnus cygnus
 Cygnus bewickii (columbianus)
 Histrionicus histrionicus
 Marmaronetta (Anas)
 angustirostris
 Mergus albellus
 Oxyura leucocephala
 Polysticta stelleri
 Somateria spectabilis
 Tadorna tadorna
 Tadorna ferruginea
- FALCONIFORMES**
 allar tegundir
- GALLIFORMES**
Tetraonidae
 Tetrao urogallus cantabricus
- GRUIFORMES**
Turnicidae
 Turnix sylvatica
Gruidae
 allar tegundir
Rallidae
 Crex crex
 Fulica cristata
 Porphyrio porphyrio
 Porzana porzana
 Porzana pusilla
 Porzana parva
Otididae
 allar tegundir
- CHARADRIIFORMES**
Charadriidae
 Arenaria interpres
 Charadrius alexandrinus
 Charadrius dubius
 Charadrius hiaticula
 Charadrius leschenaulti
 Eudromias morinellus
 Hoplopterus spinosus
Scolopaciidae
 Calidris alba
 Calidris alpina
 Calidris ferruginea
 Calidris maritima
 Calidris minuta
 Calidris temminckii
 Gallinago media
 Limicola falcinellus
 Numenius tenuirostris
 Tringa cinerea

Tringa glareola	Coracias garrulus
Tringa hypoleucos	<i>Upopidae</i>
Tringa ochropus	Upopa epops
Tringa stagnatilis	
<i>Recurvirostridae</i>	PICIFORMES
allar tegundir	allat tegundir
<i>Phalaropodidae</i>	PASSERIFORMES
allar tegundir	<i>Alaudidae</i>
<i>Burhinidae</i>	Calandrella brachydactyla
Burhinus oedicephalus	Calandrella rufescens
<i>Glareolidae</i>	Chersophilus duponti
allar tegundir	Eremophila alpestris
<i>Laridae</i>	Galerida theklae
Chlidonias hybrida	Melanocorypha bimaculata
Chlidonias leucopterus	Melanocorypha calandra
Chlidonias niger	Melanocorypha leucoptera
Gelochelidon nilotica	Melanocorypha yeltoniensis
Hydroprogne caspia	<i>Hirundinidae</i>
Larus audouinii	allar tegundir
Larus genei	<i>Motacillidae</i>
Larus melanocephalus	allar tegundir
Larus minutus	<i>Pycnonotidae</i>
Larus (Xenia) sabini	Pycnonotus barbatus
Pagophila eburnea	<i>Laniidae</i>
Sterna albifrons	allar tegundir
Sterna dougallii	<i>Bombycillidae</i>
Sterna hirundo	Bombycilla garrulus
Sterna paradisaea (macrura)	<i>Cinclidae</i>
Sterna sandvicensis	Cinclus cinclus
COLUMBIFORMES	<i>Troglodytidae</i>
<i>Pteroclididae</i>	Troglodytes troglodytes
allar tegundir	<i>Prunellidae</i>
<i>Columbidae</i>	allar tegundir
Columba bollii	<i>Muscicapidae</i>
Columba junoniae	<i>Turdinae</i>
CUCULIFORMES	Cercotrichas galactotes
<i>Cuculidae</i>	Erithacus rubecula
Clamator glandarius	Irania gutturalis
STRIGIFORMES	Luscinia luscinia
allar tegundir	Luscinia megarhynchos
CAPRIMULGIFORMES	Luscinia (Cyanosylvia) svecica
<i>Caprimulgidae</i>	Monticola saxatilis
allar tegundir	Monticola solitarius
APODIFORMES	Oenanthe finischii
<i>Apodidae</i>	Oenanthe hispanica
Apus caffer	Oenanthe isabellina
Apus melba	Oenanthe leucura
Apus pallidus	Oenanthe oenanthe
Apus unicolor	Oenanthe pleschanka
CORACIIFORMES	(leucomela)
<i>Alcedinidae</i>	Phoenicurus ochrurus
Alcedo atthis	Phoenicurus phoenicurus
Ceryle rudis	Saxicola dacotiae
Halcyon smyrnensis	Saxicola rubetra
<i>Meropidae</i>	Saxicola torquata
Merops apiaster	Tarsiger cyanurus
<i>Coraciidae</i>	Turdus torquatus
	<i>Sylviinae</i>
	allar tegundir
	<i>Regulinae</i>

allar tegundir
 Muscicapinae
 allar tegundir
 Timaliinae
Panurus biarmicus
Paridae
 allar tegundir
Sittidae
 allar tegundir
Certhiidae
 allar tegundir
Emberizidae
 Calcarius lapponicus
 Emberiza aureola
 Emberiza caesia
 Emberiza cia
 Emberiza cineracea
 Emberiza cirrus
 Emberiza citrinella
 Emberiza leucocephala
 Emberiza melanocephala
 Emberiza pusilla
 Emberiza rustica
 Emberiza schoeniclus
 Plectrophenax nivalis
Fringillidae
 Carduelis cannabina
 Carduelis carduelis
 Carduelis chloris
 Carduelis flammea
 Carduelis flavirostris
 Carduelis hornemanni
 Carduelis spinus
 Carpodacus erythrinus
 Coccothraustes coccothraustes
 Fringilla teydea
 Loxia curvirostra
 Loxia leucoptera
 Loxia pityopsittacus
 Loxia scotica
 Pinicola enucleator
 Rhodopechys githaginea
 Serinus citrinella
 Serinus pusillus
 Serinus serinus
Ploceidae
 Montrifringilla nivalis
 Petronia petronia
Sturnidae
 Sturnus roseus
 Sturnus unicolor
Oriolidae
 Oriolus oriolus
Corvidae
 Cyanopica cyanus
 Nucifraga caryocatactes
 Perisoreus infaustus
 Pyrrhocorax graculus
 Pyrrhocorax pyrrhocorax

Skríðdýr

TESTUDINES

Testudinidae

Testudo graeca
Testudo hermanni
Testudo marginata

Emydidae

Emys orbicularis
 * *Mauremys caspica*¹

Dermochelyidae

Dermochelys coriacea

Cheloniidae

Caretta caretta
Chelonia mydas
Eretmochelys imbricata
Lepidochelys kempi

Trionychidae

Rafetus euphraticus
Trionyx triunguis

SAURIA

Gekkonidae

Cyrtodactylus kotschy
Tarentola angustimentalis
Tarentola boettgeri
Tarentola delalandii
Tarentola gomerensis
Phyllodactylus europaeus

Agamidae

* *Stellio stellio* (*Agama stellio*)

Chamaeleontidae

Chamaeleo chamaeleon

Lacertidae

Algyroides fitzingeri
Algyroides marchi
Algyroides moreoticus
Algyroides nigropunctatus
 * *Archaeolacerta bedriagae*
 (*Lacerta bedriagae*)
 * *Archaeolacerta monticola*
 (*Lacerta monticola*)
Gallotia galloti
 * *Gallotia simonyi* (*Lacerta simonyi*)
Gallotia stehlini
Lacerta agilis
Lacerta clarkorum
Lacerta dugesii
Lacerta graeca
Lacerta horvathi
Lacerta lepida
Lacerta parva
Lacerta princeps
Lacerta schreiberi
Lacerta trilineata
Lacerta viridis
Ophisops elegans
Podarcis erhardii
Podarcis filfolensis
Podarcis lilfordi

Podarcis melisellensis	Triturus cristatus
Podarcis milensis	Triturus dobrogicus
Podarcis muralis	Triturus italicus
Podarcis peloponnesiaca	Triturus karelinii
Podarcis pityusensis	Triturus montandoni
Podarcis sicula	<i>Plethodontidae</i>
Podarcis taurica	* Speleomantes flavus
Podarcis tiliguerta	(Hydromantes flavus)
Podarcis wagleriana	* Speleomantes genei
<i>Anguidae</i>	(Hydromantes genei)
Ophisaurus apodus	* Speleomantes imperialis
<i>Scincidae</i>	(Hydromantes imperialis)
Ablepharus kitaibelii	* Speleomantes italicus
Chalcides bedriagai	(Hydromantes italicus)
Chalcides ocellatus	* Speleomantes supramontis
Chalcides sexlineatus	(Hydromantes
* Chalcides simonyi (Chalcides	supramontis)
occidentalis)	<i>Proteidae</i>
Chalcides viridianus	Proteus anguinus
Ophiomorus punctatissimus	
OPHIDIA	ANURA
<i>Colubridae</i>	<i>Discoglossidae</i>
Coluber cypriensis	Alytes cisternasii
Coluber gemonensis	Alytes muletensis
Coluber hippocrepis	Alytes obstetricans
* Coluber jugularis ²	Bombina bombina
* Coluber najadum ³	Bombina variegata
Coluber viridiflavus	Discoglossus galganoi
Coronella austriaca	Discoglossus jeanneae
Elaphe longissima	Discoglossus montalentii
Elaphe quatuorlineata	Discoglossus pictus
Elaphe situla	Discoglossus sardus
Natrix megaloccephala	Neureergus crocatus
Natrix tessellata	Neureergus strauchi
Telescopus fallax	<i>Pelobatidae</i>
<i>Viperidae</i>	Pelobates cultripres
Vipera albizona	Pelobates fuscus
Vipera ammodytes	Pelobates syriacus
Vipera barani	Pelodytes caucasicus
Vipera kaznakovi	<i>Bufo</i>
Vipera latasti	Bufo calamita
* Vipera lebetina ⁴	Bufo viridis
Vipera pontica	<i>Hylidae</i>
Vipera ursinii	Hyla arborea
Vipera wagneri	Hyla meridionalis
Vipera xanthina	Hyla sarda
Froskdýr	<i>Ranidae</i>
CAUDATA	Rana arvalis
<i>Salamandridae</i>	Rana dalmatina
Chioglossa lusitanica	Rana holtzi
Euproctus asper	Rana iberica
Euproctus montanus	Rana italica
Euproctus platycephalus	Rana latastei
* Mertensiella luschani	
(Salamandra luschani)	Fiskar
* Salamandra atra ⁵	CHONDRICHTHYES
Salamandrina terdigitata	PLEUROTREMATA
Triturus carnifex	<i>Cetorhinidae</i>
	Cetorhinus maximus (Med.)

<i>Lamnidae</i>	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
<i>Carcharodon carcharias</i> (Med.)	<i>Lindenia tetraphylla</i>
OSTEICHTHYES	<i>Macromia splendens</i>
PETROMYZONIFORMES	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
<i>Petromyzonidae</i>	<i>Oxygastra curtisii</i>
<i>Lethenteron zanandrai</i> (Med.)	<i>Stylurus</i> (= <i>Gomphus</i>) <i>flavipes</i>
ACIPENSERIFORMES	<i>Sympetma braueri</i>
<i>Acipenseridae</i>	<i>Orthoptera</i>
<i>Acipenser naccarii</i>	<i>Baetica ustulata</i>
<i>Acipenser sturio</i> (Med.)	<i>Saga pedo</i>
<i>Huso huso</i> (Med.)	<i>Coleoptera</i>
SALMONIFORMES	<i>Buprestis splendens</i>
<i>Umbridae</i>	<i>Carabus olympiae</i>
<i>Umbra krameri</i>	<i>Cerambyx cerdo</i>
CYPRINIFORMES	<i>Cucujus cinnaberinus</i>
<i>Cyprinidae</i>	<i>Dytiscus latissimus</i>
<i>Pomatoschistus canestrinii</i>	<i>Graphoderus bilineatus</i>
(Med.)	<i>Osmoderma eremita</i>
<i>Pomatoschistus tortonesei</i>	<i>Rosalia alpina</i>
(Med.)	<i>Lepidoptera</i>
SYNENTOGNATHI	<i>Apatura metis</i>
<i>Belonidae</i>	<i>Coenonympha hero</i>
<i>Hippocampus hippocampus</i>	<i>Coenonympha oedippus</i>
(Med.)	<i>Erebia calcaria</i>
<i>Hippocampus ramulosus</i> (Med.)	<i>Erebia christi</i>
ATHERINIFORMES	<i>Erebia sudetica</i>
<i>Cyprinodontidae</i>	<i>Eriogaster catax</i>
<i>Aphanius fasciatus</i> (Med.)	<i>Euphydryas</i> (<i>Eurodryas</i>) <i>aurinia</i>
<i>Aphanius iberus</i> (Med.)	<i>Fabriciana elisa</i>
<i>Valencia hispanica</i>	<i>Hyles hippophaes</i>
<i>Valencia leutourneuxi</i>	<i>Hypodryas maturna</i>
PERCIFORMES	<i>Lopinga achine</i>
<i>Percidae</i>	<i>Lycaena dispar</i>
<i>Zingel asper</i>	<i>Maculinea arion</i>
CHIMAERIFORMES	<i>Maculinea nausithous</i>
<i>Chimaeridae</i>	<i>Maculinea teleius</i>
<i>Mobula mobular</i> (Med.)	<i>Melanargia arge</i>
Hryggleysingjar	<i>Papilio alexanor</i>
Liödýr	<i>Papilio hospiton</i>
INSECTA	<i>Parnassius apollo</i>
<i>Mantodea</i>	<i>Parnassius mnemosyne</i>
<i>Apteromantis aptera</i>	<i>Plebicula golgus</i>
<i>Odonata</i>	<i>Polyommatus galloi</i>
<i>Aeshna viridis</i>	<i>Polyommatus humedasa</i>
<i>Brachythemis fuscopalliata</i>	<i>Proserpinus prosperpina</i>
<i>Calopteryx syriaca</i>	<i>Zerynthia polyxena</i>
<i>Coenagrion freyi</i>	ARACHNIDA
<i>Coenagrion mercuriale</i>	<i>Araneae</i>
<i>Cordulegaster trinacriae</i>	<i>Macrothele calpeiana</i>
<i>Gomphus graslinii</i>	CRUSTACEA
<i>Leucorrhinia albifrons</i>	<i>Decapoda</i>
<i>Leucorrhinia caudalis</i>	<i>Ocypode cursor</i> (Med.)
	<i>Pachyplasma giganteum</i> (Med.)

Lindýr

GASTROPODA

Dyotocardia

- Gibbula nivosa (Med.)
- Patella ferruginea (Med.)
- Patella nigra (Med.)

Monotocardia

- Charonia rubicunda (= C. lampas = C. nodiferum) (Med.)
- Charonia tritonis (= C. seguenziae) (Med.)
- Dendropoma petræum (Med.)
- Erosaria spurca (Med.)
- Luria lurida (= Cypræa lurida) (Med.)
- Mitra zonata (Med.)
- Ranella olearia (Med.)
- Schilderia achatidea (Med.)
- Tonna galea (Med.)
- Zonaria pyrum (Med.)

Stylommatophora

- Caseolus calculus
- Caseolus commixta
- Caseolus sphaerula
- * Discus defloratus⁶
- Discus guerinianus
- Discula leacockiana
- Discula tabellata
- Discula testudinalis
- Discula turricula
- Elona quimperiana
- Geomalacus maculosus
- Geomitra moniziana
- Helix subplicata
- Leiostyla abbreviata
- Leiostyla cassida
- Leiostyla corneocostata
- Leiostyla gibba
- Leiostyla lamellosa

BIVALVIA

Unionoidea

- Margaritifera auricularia

Mytiloidea

- Lithophaga lithophaga (Med.)
- Pinna pernula (Med.)

Myoidea

- Pholas dactylus (Med.)

Krabbadýr

ASTERIDAE

- Asterina pancerii (Med.)
- Ophidiaster ophidianus (Med.)

ECHINIDAE

- Centrostephanus longispinus (Med.)

Holdýr

HYDROZOA

- Errina aspera (Med.)

ANTHOZOA

- Astroides calycularis (Med.)
- Gerardia savaglia (Med.)

Svampar

PORIFERA

- Aplysina cavernicola (Med.)
- Asbestopluma hypogea (Med.)
- Axinelle polyplóides (Med.)
- Petrobiona massiliana (Med.)

Athugasemdir við viðauka II

3. desember 1993 samþykkti fastanefnd um samninginn eftirfarandi tilmæli (nr. 39 (1993)):

Fastanefnd samningsins um verndun villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu, sem starfar samkvæmt ákvæðum 14. gr. samningsins, mælist til þess að samningsaðilar taki til athugunar eftirfarandi tæknilegar athugasemdir við framkvæmd samningsins. Breytt heiti tegundar er merkt með stjörnu en eldra heitið er prentað innan sviga. Í neðanmálsgreinum er gerð grein fyrir flokkunarfræðilegum breytingum.

1 *Mauremys caspica* hefur verið skipt í tvær nýjar tegundir:

Mauremys caspica
Mauremys leprosa (*Mauremys caspica leprosa*)

2 *Coluber jugularis* hefur verið skipt í tvær nýjar tegundir

Coluber jugularis
Coluber caspius (*Coluber jugularis caspius*)

3 *Coluber najadum* hefur verið skipt í tvær nýjar tegundir:

Coluber najadum
Coluber rubriceps (*Coluber najadum rubriceps*)

4 *Vipera lebetina* hefur verið skipt í tvær nýjar tegundir:

Vipera lebetina
Vipera schweizeri (*Vipera lebetina schweizeri*)

5 *Salamandra atra* hefur verið skipt í tvær nýjar tegundir:

Salamandra atra
Salamandra lanzai (*Salamandra atra lanzai*)

6 *Discus defloratus*: Þessi tegund er ekki lengur viðurkennd sem flokkunarfræðilega sjálfstæð tegund þar eð hún var aðeins greind eftir fáeinum sýnum, sem nú er viðurkennt að tilheyri annarri tegund *Discus*.

VIÐAUKI III

Verndaðar dýrategundir

(Med.) = við Miðjarðarhaf

Spendýr

INSECTIVORA

Erinaceidae

Erinaceus europaeus

Soricidae

allar tegundir

MICROCHIROPTERA

Vespertilionidae

Pipistrellus pipistrellus

DUPLICIDENTATA

Leporidae

Lepus capensis (europaeus)

Lepus timidus

RODENTIA

Sciuridae

Marmota marmota

Sciurus vulgaris

Castoridae

Castor fiber

Muridae

Microtus cabreræ

Microtus nivalis (lebrunii)

Microtus ratticeps (oeconomus)

Gliridae

allar tegundir

CETACEA

allar tegundir sem ekki eru nefndar í Viðauka II

CARNIVORA

Mustelidae

Martes foina

Martes martes

Meles meles

Mustela erminea

Mustela nivalis

Putorius (*Mustela*) *putorius*

Vormela peregusna

Viverridae

allar tegundir

Felidae

Lynx lynx

PINNIPEDIA

Phocidae

Cystophora cristata

Erignathus barbatus

Pagophilus groenlandicus

(*Phoca groenlandica*)

Phoca vitulina

Pusa (*Phoca*) *hispida*

Halichoerus grypus

ARTIODACTYLA

Suidae

Sus scrofa meridionalis

Cervidae

allar tegundir

Bovidae

Bison bonasus

Capra ibex

Capra pyrenaica

Ovis aries (musímon, ammon)

Rupicapra rupicapra

Fuglar

Allar tegundir sem eru ekki nefndar í Viðauka II nema:

Columba palumbus

Corvus corone (corone og cornix)

Corvus frugilegus

Corvus monedula

Garrulus glandarius

Larus argentatus

Larus fuscus

Larus marinus

Passer domesticus

Sturnus vulgaris

Pica pica

Skriðdýr

Allar tegundir sem eru ekki nefndar í Viðauka II

Froskdýr

Allar tegundir sem eru ekki nefndar í Viðauka II

Fiskar

CHONDRICHTHYES

PLEUROTREMATA

Lamnidae

Isurus oxyrinchus (Med.)

Lamna nasus (Med.)

Carcharinidae

Prionace glauca (Med.)

Squantidae

Squantina squantina (Med.)

HYPOTREMATA

Rajidae

Raja alba (Med.)

OSTEICHTHYES

PETROMYZONIFORMES

Petromyzonidae

Eudontomyzon hellenicum

Eudontomyzon mariae

Eudontomyzon vladykovi

Lampetra fluviatilis

Lampetra planeri	Leuciscus pyrenaicus
Lampetra zanandreai	Leuciscus souffia
Petromyzon marinus	Leuciscus svallize
ACIPENSERIFORMES	Leuciscus turskyi
<i>Acipenseridae</i>	Leuciscus ukliva
Acipenser ruthenus	Pachychilon pictum
Acipenser stellatus	Pelecus cultratus
Huso huso	Phoxinellus adspersus
CLUPEIFORMES	Phoxinellus hispanicus
<i>Clupeidae</i>	Pseudophoxinus marathonicus
Alosa alosa	Pseudophoxinus stymphalicus
Alosa fallox	Rhodeus sericeus
Alosa pontica	Rutilus alburnoides
SALMONIFORMES	Rutilus arcasii
<i>Coregonidae</i>	Rutilus frisii
Coregonus	Rutilus graecus
allar tegundir	Rutilus lemmingii
<i>Thymallidae</i>	Rutilus macedonicus
Thymallus thymallus	Rutilus macrolepidotus
<i>Salmonidae</i>	Rutilus pigus
Hucho hucho	Rutilus racovitzai
Salmo salar (*)	Rutilus rubilio
CYPRINIFORMES	<i>Cobitidae</i>
<i>Cyprinidae</i>	Cobitis elongata
Abramis ballerus	Cobitis hassi
Abramis sapa	Cobitis larvata
Abramis vimba	Cobitis paludicola
Alburnoides bipunctatus	Cobitis taenia
Alburnus albidus	Cobitis trichonica
Aspius aspius	Misgurnis fossilis
Barbus bocagei	Sabanejewia aurata
Barbus comiza	Sabanejewia calderoni
Barbus meridionalis	SILURIFORMES
Barbus microcephalus	<i>Siluridae</i>
Barbus peloponesis	Siluris aristotelis
Barbus plebejus	Siluris glanis
Barbus sclateri	ATHERINIFORMES
Barbus steindachneri	<i>Cyprinodontidae</i>
Chalcalburnus chalcoides	Aphanius fasciatus
Chondrostoma genei	Aphanius iberus
Chondrostoma kneri	GASTEROSTEIFORMES
Chondrostoma lemingi	<i>Syngnathidae</i>
Chondrostoma lusitanicum	Syngnathus abaster
Chondrostoma nasus	Syngnathus nigrolineatus
Chondrostoma phoxinus	<i>Gasterosteidae</i>
Chondrostoma polylepis	Pungitius hellenicus
Chondrostoma soetta	Pungitius platygaster
Chondrostoma toxostoma	SCORPAENIFORMES
Chondrostoma willkommi	<i>Cottidae</i>
Gobio albipinnatus	Cottus poecilopus
Gobio kessleri	Myoxocephalus quadricornis
Gobio uranoscopus	PERCIFORMES
Leucaspius delineatus	<i>Serranidae</i>
Leucaspius stymphalicus	Epinephelus marginatus (Med.)
Leuciscus illyricus	<i>Sciaenidae</i>
Leuciscus lucumotis	Sciæna umbra (Med.)
Leuciscus microlepis	Umbrina cirrosa (Med.)
Leuciscus polylepis	

<i>Percidae</i>	<i>Palinurus elephas</i> (Med.)
<i>Gymnocephalus baloni</i>	<i>Scyllarides latus</i> (Med.)
<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	<i>Scyllarides pigmaeus</i> (Med.)
<i>Stizostedion volgae</i>	<i>Scyllarides arctus</i> (Med.)
Zingel streber	
Zingel zingel	
<i>Blenniidae</i>	
<i>Blennius fluviatilis</i>	
<i>Gobiidae</i>	
<i>Gobius fluviatilis</i>	
<i>Gobius kessleri</i>	
<i>Gobius nigricans</i>	
<i>Gobius ophiocephalus</i>	
<i>Gobius syrman</i>	
<i>Gobius thressalus</i>	
<i>Padogobius martensi</i>	
<i>Padogobius panizzai</i>	
<i>Pomatoschistus canestrini</i>	
<i>Pomatoschistus microps</i>	
<i>Pomatoschistus minutus</i>	
<i>Proterorhinus marmoratus</i>	
CHIMAERIFORMES	
<i>Chimaeridae</i>	
<i>Mobula mobular</i> (Med.)	
HRYGGLEYSINGJAR	
Liðdýr	
INSECTA	
<i>Coleoptera</i>	
<i>Lucanus cervus</i>	
<i>Lepidoptera</i>	
<i>Graellsia isabellae</i>	
CRUSTACEA	
<i>Decapoda</i>	
<i>Astacus astacus</i>	
<i>Austropotamobius pallipes</i>	
<i>Austropotamobius torrentium</i>	
<i>Homarus gammarus</i> (Med.)	
<i>Maja squinado</i> (Med.)	
	Lindýr
	GASTROPODA
	<i>Stylommatophora</i>
	<i>Helix pomatia</i>
	BIVALVIA
	<i>Unionida</i>
	<i>Margaritifera margaritifera</i>
	<i>Microcondymaea compressa</i>
	<i>Unio elongatulus</i>
	Liðormar
	HIRUDINEA
	<i>Arhynchobdellae</i>
	<i>Hirudo medicinalis</i>
	Skrápdýr
	ECHINODEA
	<i>Paracentrotus lividus</i> (Med.)
	Holdýr
	HEXACORALLIA
	<i>Antipathes</i> sp. plur. (Med.)
	ALCIONARIA
	<i>Alcionaria rubrun</i> (Med.)
	Svampdýr
	PORIFERA
	<i>Hippospongia communis</i> (Med.)
	<i>Spongia agarcina</i> (Med.)
	<i>Spongia officinalis</i> (Med.)
	<i>Spongia zimocca</i> (Med.)

(*) Ákvæði þessa viðauka gilda ekki um lax í sjó.

Viðauki IV

*Dráps- og veiðiaðferðir og aðrar
nýtingaraðferðir sem bannaðar eru*

Spendýr

Snörur

Notkun lifandi dýra sem blinduð eru eða sködduð sem bandingjar

Segulbandstæki

Rafbúnaður sem getur drepíð eða rotað

Tilbúnir ljósgjafar

Speglar og annar búnaður sem blindar

Búnaður til að lýsa upp skotmörk

Búnaður til að miða í myrkri búinn rafeindatækjum er stækka eða breyta ímyndinni

Sprengiefni¹

Net²

Gildrur²

Eitur og beita með eitri eða svefnlyfjum

Svæling með gasi eða reyk

Hálfsjálfvirk eða sjálfvirk skotvopn með skothylkjahólfum sem taka fleiri en tvö skothylki

Lofför

Vélknúin ökutæki á hreyfingu

Fuglar

Snörur³

Fuglalím

Önglar

Notkun lifandi fugla sem blindaðir eru eða skaddaðir sem bandingjar

Segulbandstæki

Rafbúnaður sem getur drepíð eða rotað

Tilbúnir ljósgjafar

Speglar og annar búnaður er blindar

Búnaður til að lýsa upp skotmörk

Búnaður til að miða í myrkri með rafeindatækjum er stækka eða breyta ímyndinni

Sprengiefni

Net

Gildrur

Eitur og beita með eitri eða svefnlyfjum

Hálfsjálfvirk eða sjálfvirk skotvopn með skothylkjahólfum sem taka fleiri en tvö skothylki

Lofför

Vélknúin ökutæki á hreyfingu

Fiskar í ám og vötnum

Sprengiefni

Skotvopn

Eitur

Svefnlyf

Rafmagn með riðstraumi

Tilbúnir ljósgjafar

Vatnakrabbar (Decapoda)

Sprengiefni

Eitur

1 Nema við hvalveiðar.

2 Ef notuð eru í stórum stíl eða við dráp eða veiðar af handahófi.

3 Nema fyrir *Lagopus norðan* við 58° n.br.

Evrópusamningur um verndun hryggdýra sem notuð eru í tilraunum og í öðrum vísindalegum tilgangi¹

Strassborg, 18. III. 1986

1. Viðaukunum er sleppt í þessari útgáfu.

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/123

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins og önnur ríki, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna og að það æskir samstarfs við önnur ríki um verndun lifandi dýra sem notuð eru í tilraunir og í öðrum vísindalegum tilgangi,

gera sér grein fyrir því að mannum ber skylda til að virða öll dýr og að taka fyllsta tillit til þess að þau geta bæði þjáðst og munað,

sætta sig þó við það að mannum er nauðsynlegt að nýta sér dýr í leit sinni að þekkingu, heilbrigði og öryggi þegar rökstudd ástæða er til að ætla að það leiði til aukinnar þekkingar og verði heildarhagsmunum manna eða dýra til framdráttar, á sama hátt og maðurinn nýtir sér dýr til matar, í klæðnað og sem burðardýr,

einsetja sér að takmarka notkun dýra í tilraunum og í öðrum vísindalegum tilgangi, með það fyrir augum að láta aðrar aðferðir koma í stað þeirra þar sem þess er kostur, einkum með því að leita slíkra aðferða og hvetja til notkunar þeirra,

æskja þess að samþykka sameiginleg ákvæði til að vernda dýr, sem notuð eru í aðgerðum sem kunna að valda sársauka, þjáningu, angist eða varanlegum skaða, og að tryggja að slíku sé haldið í lágmarki þar sem það er óhjákvæmilegt,

og hafa komið sér saman um eftirfarandi:

I. hluti – Almennar meginreglur

1. gr.

- 1 Þessi samningur gildir um öll dýr, sem notuð eru í tilraunum eða öðrum vísindalegum aðgerðum sem kunna að valda sársauka, þjáningu, angist eða varanlegum skaða. Hann gildir ekki um landbúnað eða dýralækningar sem ekki tengjast tilraunum.
- 2 Í þessum samningi er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir:
 - a „dýr“: ef annað er ekki tekið fram, öll lifandi hryggdýr, önnur en menn, einnig lírfustig þeirra, sem lifa óháðu lífi og/eða geta tímgastr, en ekki önnur fóstur eða fósturvisar;

- b „ætluð til notkunar“: ræktuð eða alin til sölu, förgunar eða notkunar í tilraunum eða öðrum vísindalegum aðgerðum;
- c „aðgerð“: notkun á dýri í tilraun eða öðrum vísindalegum tilgangi sem kann að valda því sársauka, þjáningu, angist eða varanlegum skaða, einnig hver sá verknaður sem ætlast er til eða líklegt er að leiði til þess að dýr fæðist við slíkar aðstæður, þó ekki kvalaminnstu aðferðir sem viðteknar eru nú á dögum („mannúðlegar“ aðferðir) við að aflífa eða marka dýr. Aðgerð hefst þegar dýr er fyrst undirbúið fyrir notkun og lýkur þegar hætt er að gera athuganir sem tengjast aðgerðinni. Þótt komið sé í veg fyrir sársauka, þjáningu, angist eða varanlegan skaða með notkun svæfingar eða deyfingar eða með öðrum aðferðum fellur notkun dýrsins samt sem áður undir gildissvið þessarar skilgreiningar;
- d „hæfur aðili“: hver sá aðili sem samningsaðili telur hæfan til að sinna viðkomandi hlutverki, sem lýst er í þessum samningi, á landsvæði sínu;
- e „ábyrgt yfirvald“: yfirvald, aðili eða einstaklingur sem hefur verið útnefndur til að sinna tilteknu hlutverki á landsvæði tiltekins samningsaðila;
- f „starfsstöð“: föst eða færanleg aðstaða, bygging, þyrping bygginga eða annað húsnæði, einnig staðir sem eru ekki með öllu umluktir eða þaktir;
- g „eldisstöð“: starfsstöð þar sem dýr eru alin til notkunar í aðgerðum;
- h „birgðastöð“: starfsstöð, önnur en eldisstöð, sem afhendir dýr til notkunar í aðgerðum;
- i „notkunarstöð“: starfsstöð þar sem dýr eru notuð í aðgerðum;
- j „mannúðlegar drápsaðferðir“: það þegar dýr er aflífað með eins lítilli líkamlegri og andlegri þjáningu og mögulegt er miðað við tegund þess.

2. gr.

Eingöngu er heimilt að framkvæma aðgerð af einni eða fleiri eftirtalinnna ástæðna og með þeim takmörkunum sem mælt er fyrir um í þessum samningi:

- a i til að forðast eða koma í veg fyrir sjúkdóma, vanheilsu eða önnur frávik, eða áhrif þessa, í mönnum, hryggdýrum og hryggleysingjum eða plöntum, einnig til að framleiða lyf, efni eða vörur og prófa gæði þeirra, virkni og öryggi;

- ii til sjúkdómsgreiningar og meðferðar vegna sjúkdóma, vanheilsu eða annarra frávíka, eða áhrifa þessa í mönnum, hryggdýrum og hryggleysingjum eða plöntum;
- b vegna leitar, mats, stjórnunar eða breytinga á lífeðlisfræðilegu ástandi manna, hryggdýra og hryggleysingja eða plantna;
- c vegna umhverfisverndar;
- d vegna vísindarannsókna;
- e vegna kennslu og þjálfunar;
- f vegna réttarlæknisrannsókna.

3. gr.

Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til að gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til að koma ákvæðum þessa samnings í framkvæmd og tryggja að komið verði á virku stjórnunar- og eftirlitskerfi eins fljótt og auðið er, og eigi síðar en fimm árum eftir að þessi samningur öðlast gildi fyrir viðkomandi aðila.

4. gr.

Ekkert ákvæði þessa samnings skal hafa áhrif á frelsi samningsaðilanna til að samþykka strangari reglur um verndun dýra sem notuð eru í aðgerðum eða um stjórnun og takmörkun á notkun dýra í aðgerðum.

II. hluti – Almenn umhirða og vistarverur

5. gr.

- 1 Dýrum, sem eru notuð eða til stendur að nota í aðgerðum, skal útvega vistarverur, umhverfi, að minnsta kosti lágmarkssvigrúm til hreyfingar, fæðu, vatn og umönnun sem hæfir heilsu þeirra og vellíðan. Getu dýra til að sinna lífeðlisfræðilegum og atferlisfræðilegum þörfum sínum skal takmarka eins lítið og mögulegt er. Við framkvæmd þessa ákvæðis skal tekið tillit til leiðbeininga um vistarverur og umhirðu dýra sem gefnar eru í viðauka A við þennan samning.
- 2 Fylgjast skal daglega með umhverfisskilyrðum þar sem dýr eru ræktuð, geymd eða notuð.
- 3 Fylgjast skal nægilega vel og oft með vellíðan og heilsufari dýra til að koma megi í veg fyrir sársauka eða ónauðsynlega þjáningu, angst eða varanlegan skaða.

- 4 Sérhver samningsaðili skal ákveða ráðstafanir til að tryggja að bætt sé úr göllum eða þjáningum eins fljótt og auðið er.

III. hluti – Starfsreglur við aðgerðir

6. gr.

- 1 Ekki skal framkvæma aðgerð af neinni ástæðnanna, sem um getur í 2. gr., ef völ er á annarri aðferð sem er fullnægjandi frá sjónarhóli vísindanna og vel aðgengileg og krefst ekki að notað sé dýr.
- 2 Sérhverjum samningsaðila ber að hvetja til vísindarannsókna á þróun aðferða sem gætu veitt sömu upplýsingar og fást við aðgerðirnar.

7. gr.

Þegar framkvæma þarf aðgerð skal íhuga vandlega hvaða dýrategund henti best og skýra valið fyrir ábyrga yfirvaldinu, sé þess krafist. Ef völ er á mismunandi aðgerðum skal velja þær sem kalla á fæst dýr, valda minnstum sársauka, þjáningu, angist eða varanlegum skaða og eru líklegastar til að gefa fullnægjandi niðurstöður.

8. gr.

Framkvæma skal aðgerð með svæfingu eða almennri deyfingu eða staðdeyfingu eða öðrum aðferðum sem eiga að útiloka eftir fremsta megni sársauka, þjáningu, angist eða varanlegan skaða, og beitt er við aðgerðina, nema:

- a sársaukinn vegna aðgerðarinnar sé minni en neikvæð áhrif svæfingar eða deyfingar á velferð dýrsins, eða
- b notkun svæfingar eða deyfingar samræmist ekki markmiðum aðgerðarinnar. Í slíkum tilvikum skal gera viðeigandi lagalegar og eða stjórnsýslulegar ráðstafanir til að tryggja að engar slíkar aðgerðir séu framkvæmdar að óþörfu.

9. gr.

- 1 Þegar til stendur að láta dýr gangast undir aðgerð, sem mun áreiðanlega eða mögulega valda því miklum viðvarandi sársauka, skal tilkynna ábyrga yfirvaldinu um þetta og rökstyðja það, eða fá sérstaka heimild frá yfirvaldinu.

- 2 Gera skal gera viðeigandi lagalegar og eða stjórnsýslulegar ráðstafanir til að tryggja að engar slíkar aðgerðir séu framkvæmdar að óþörfu.

Meðal þessara ráðstafana skal vera:

- annaðhvort sérstök heimild frá ábyrga yfirvaldinu, eða
- sérstök yfirlýsing til ábyrga yfirvaldsins um aðgerðina og dóms- eða stjórnvaldsaðgerð þess ef það er ekki sannfært um að aðgerðin sé nægilega mikilvæg fyrir grunnþarfir manna og dýra, að meðtöldu því að finna lausnir á vísindalegum úrlausnarefnum.

10. gr.

Meðan á aðgerð stendur skal dýrið, sem er notað, falla áfram undir ákvæði 5. gr. nema ákvæðin stangist á við markmið aðgerðarinnar.

11. gr.

- 1 Við lok aðgerðarinnar skal ákveða hvort rétt sé að láta dýrið lifa eða aflífa það á mannúðlegan hátt. Ekki skal halda dýri lifandi ef líklegt er að það valdi því varanlegum sársauka eða angist, jafnvel þótt það hafi náð fullri heilsu að öðru leyti.
- 2 Ákvörðunin, sem um getur í 1. mgr. þessarar greinar, skal tekin af hæfum einstaklingi, helst dýralækni, eða einstaklingnum sem ber ábyrgð á aðgerðinni í samræmi við 13. gr. eða framkvæmdir hana.
- 3 Ef:
 - a halda á lífi í dýrinu að aðgerðinni lokinni skal það fá umhirðu, sem hæfir heilsufari þess, vera undir eftirliti dýralæknis eða annars hæfs einstaklings og haldið við skilyrði sem samræmast kröfum 5. gr. Þó er heimilt að veita undanþágu frá skilyrðum þessarar undirgreinar ef slík undanþága veldur dýrinu ekki þjáningu að mati dýralæknis;
 - b ekki á að halda lífi í dýrinu að lokinni aðgerð eða ákvæði 5. gr. koma því ekki til góða skal aflífa það á mannúðlegan hátt eins fljótt og auðið er.
- 4 Ekki skal nota dýr, sem notuð hafa verið í aðgerð sem veldur miklum eða viðvarandi sársauka eða þjáningu þótt notuð hafi verið svæfing eða deyfing, í aðra aðgerð nema það hafi náð fullri heilsu og vellíðan og síðari aðgerðin sé annaðhvort:

- a með því móti að dýrinu sé haldið svæfðu allt þar til það er aflífað, eða
- b þess eðlis að aðeins þurfi minni háttar inngríp.

12. gr.

Þrátt fyrir önnur ákvæði þessa samnings er ábyrgu yfirvaldi heimilt að leyfa að dýrinu sé sleppt lausu, ef það er nauðsynlegt í þágu lögmæts tilgangs aðgerðarinnar, enda sé yfirvaldið sannfært um að hugsað hafi verið fyrir velferð dýrsins eftir megni. Ekki skal leyfa aðgerðir þar sem dýrum er sleppt lausum ef þær eru einungis ætlaðar til kennslu eða þjálfunar.

IV. hluti – Heimild

13. gr.

Aðgerðir í einhverjum þeim tilgangi, sem um getur í 2. gr., má einungis gera ef þeir sem hafa til þess heimild eða starfa beinlínis á ábyrgð þess sem til þess hefur heimild framkvæma þær, eða ef þær eru gerðar innan tilrauna- eða vísindaverkefnis sem hefur verið heimilað í samræmi við ákvæði landslaga. Aðeins skal veita þeim einstaklingum heimild sem ábyrga yfirvaldið telur hæfa.

V. hluti – Eldis- og birgðastöðvar

14. gr.

Eldis- og birgðastöðvar skal skrá hjá ábyrga yfirvaldinu, nema veitt sé undanþága samkvæmt 21. eða 22. gr. Slíkar skráðar starfsstöðvar skulu uppfylla kröfurnar sem gerðar eru í 5. gr.

15. gr.

Í skráningunni, sem kveðið er á um í 14. gr., skal tilgreina þann sem er í forsvari fyrir starfsstöðina og skal hann vera hæfur til að veita dýrum af þeim tegundum, sem eru aldar eða geymdar í starfsstöðinni, viðeigandi umhirðu eða sjá til þess að það sé gert.

16. gr.

- 1 Í skráðum eldisstöðvum skal gera ráðstafanir til að skrá fjölda og tegund dýra, sem eru alin þar, og þeirra sem eru flutt frá stöðinni, dagsetningu brottflutnings og nafn og heimilisfang viðtakanda.
- 2 Í skráðum birgðastöðvum skal gera ráðstafanir til að skrá fjölda og tegund dýra sem koma í stöðina og yfirgefa hana, dagsetningu brottflutnings, hvaðan dýrið var fengið og nafn og heimilisfang viðtakanda.
- 3 Ábyrga yfirvaldið skal mæla fyrir um hvaða skrár forsvarsmáður stöðvarinnar, sem um getur í 1. og 2. málsgrein þessarar greinar, skal halda og veita því aðgang að. Varðveita skal slíkar skrár í þrjú ár hið minnsta frá síðustu færslu.

17. gr.

- 1 Merkja skal alla hunda og ketti í starfsstöð sérstaklega og varanlega á eins sársaukalítinn hátt og mögulegt er áður en þeir eru vandir undan.
- 2 Þegar ómerktur hundur eða köttur kemur í starfsstöð í fyrsta skipti eftir að hann er vaninn undan skal merkja hann eins fljótt og auðið er.
- 3 Ef hundur eða köttur er fluttur frá einni starfsstöð í aðra áður en hann er vaninn undan og ekki hentar að merkja hann fyrir flutninginn skal halda nákvæma skrá um dýrið, þar sem móðirin er sérstaklega tilgreind, þar til unnt er að merkja dýrið.
- 4 Færa skal einstök atriði um deili og uppruna allra hunda og katta í skrár starfsstöðvarinnar.

VI. hluti – Notkunarstöðvar

18. gr.

Notkunarstöðvar skal skrá hjá ábyrga yfirvaldinu eða fá samþykki þess fyrir þeim með öðrum hætti og skulu þær uppfylla skilyrðin sem mælt er fyrir um í 5. gr.

19. gr.

Í notkunarstöðvum skal gera ráð fyrir innréttingum og búnaði sem hentar þeim dýrategundum sem þar á að nota og til að framkvæma þær aðgerðir sem þar eiga að fara fram. Hönnun, smíði og notkun slíks búnaðar skal vera með því móti að tryggt sé að aðgerð fari eins vel fram og mögulegt er, með það fyrir augum að ná megi samkvæmum niðurstöðum með sem fæstum dýrum og sem minnstum sársauka, þjáningu, angist eða varanlegum skaða.

20. gr.

Í notkunarstöðvum:

- a skal tilgreina þann eða þá sem bera stjórnunarlega ábyrgð á umhirðu dýranna og notkun búnaðarins;
- b skal vera nægilega margt þjálfað starfsfólk;
- c skal gera viðunandi ráðstafanir til að veita megi dýralæknisfræðilega ráðgjöf og meðferð;
- d skal hafa dýralækni eða annan hæfan einstakling sem veitir ráðgjöf um velferð dýranna.

21. gr.

- 1 Dýr, sem eru af einhverri tegundanna hér á eftir og nota á í aðgerð, skulu fengin beint frá skráðum eldisstöðvum eða vera upprunnin þar, nema fengist hafi almenn eða sérstök undanþága samkvæmt fyrirkomulagi sem samningsaðilinn ákveður:

Mús	<i>Mus musculus</i>
Rotta	<i>Rattus norvegicus</i>
Naggrís	<i>Cavia porcellus</i>
Gullhamstur	<i>Mesocricetus auratus</i>
Kanína	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Hundur	<i>Canis familiaris</i>
Köttur	<i>Felis catus</i>
Kornhæna	<i>Coturnix coturnix</i>

- 2 Sérhver samningsaðili skuldbindur sig til að rýmka ákvæði 1. mgr. þessarar greinar þannig að þau taki til annarra tegunda, einkum af

ættbálki primata, strax og raunhæft er að ætla að eldi nægi eftirspurn eftir dýrum af viðkomandi tegund.

- 3 Ekki skal nota flækingsdýr af tömdum tegundum í aðgerðir. Almenn undanþága samkvæmt skilyrðum 1. mgr. þessarar greinar getur ekki náð til flækingshunda og -katta.

22. gr.

Í notkunarstöðvum er aðeins heimilt að nota dýr sem fengin eru frá skráðum eldisstöðvum eða birgðastöðvum, nema fengist hafi almenn eða sérstök undanþága samkvæmt fyrirkomulagi sem samningsaðilinn ákveður.

23. gr.

Ef ábyrga yfirvaldið heimilar má aðgerð fara fram utan notkunarstöðva.

24. gr.

Í skráðum eldisstöðvum skal gera ráðstafanir til að halda skrár og gera þær aðgengilegar eins og ábyrga yfirvaldið krefst. Einkum skulu þessar skrár standast kröfur 27. gr. og að auki skal þar koma fram fjöldi og tegund allra dýra sem þangað koma, hvaðan þau eru fengin og komudagur.

VII. hluti – Kennsla og þjálfun

25. gr.

- 1 Tilkynna þarf ábyrga yfirvaldinu um aðgerðir sem fara fram í þágu kennslu, þjálfunar eða framhaldsþjálfunar vegna starfa þar sem krafist er fagmenntunar eða vegna annarra starfa, þar með talin umhirða dýra sem notuð eru eða nota á í aðgerð og skal hæfur einstaklingur, sem ber ábyrgð á að tryggt sé að við aðgerðirnar sé farið að innlendum lögum samkvæmt skilmálum þessa samnings, annast þær eða hafa umsjón með þeim.
- 2 Aðgerðir í þágu kennslu, þjálfunar eða framhaldsþjálfunar í öðrum tilgangi en um getur í 1. gr. eru óheimilar.

- 3 Aðgerðirnar, sem um getur í 1. mgr. þessarar greinar, skulu takmarkast við þær sem eru ómissandi í þeirri kennslu eða þjálfun sem um ræðir og skulu aðeins leyfðar ef ekki er unnt að ná markmiði þeirra með sambærilegu hljóð- og myndmiðlunarefni eða öðrum heppilegum aðferðum.

26. gr.

Þeir, sem framkvæma aðgerðir eða taka þátt í þeim eða hirða um dýr sem þar eru notuð eða hafa umsjón með þeim, skulu hafa fengið viðeigandi menntun og þjálfun.

VIII. hluti – Tölulegar upplýsingar

27. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili skal safna tölulegum upplýsingum um notkun dýra í aðgerðum og gera upplýsingarnar aðgengilegar almenningi ef lög leyfa.
- 2 Safna skal upplýsingum um:
 - a fjölda og tegundir dýra sem notuð eru í aðgerðum;
 - b fjölda dýra í völdum flokkum sem notuð eru í aðgerðum er tengjast beint læknisfræði og í kennslu og þjálfun;
 - c fjölda dýra í völdum flokkum sem notuð eru í aðgerðum er varða verndun manna og umhverfis;
 - d fjölda dýra í völdum flokkum sem notuð eru í lögboðnum aðgerðum.

28. gr.

- 1 Með fyrirvara um ákvæði landslaga um þagnarskyldu og trúnaðarkvöð skal sérhver samningsaðili veita framkvæmdastjóra Evrópuráðsins árlega upplýsingar um öll atriðin, sem um getur í 2. mgr. 27. gr., á því formi sem mælt er fyrir um í viðauka B við þennan samning.

- 2 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal birta tölulegu upplýsingarnar sem hann fær frá samningsaðilunum um þau atriði sem um getur í 2. mgr. 27. gr.
- 3 Samningsaðilarnir eru hvattir til að tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins pósthfang innlenda yfirvaldsins sem veitir nákvæmari innlendar tölulegar upplýsingar ef um er beðið. Slík pósthföng skulu koma fram í ritum þar sem framkvæmdastjóri Evrópuráðsins birtir tölulegar upplýsingar.

IX. hluti – Viðurkenning á aðgerðum sem fara fram á landsvæði annars samningsaðila

29. gr.

- 1 Til að forðast óþarfa endurtekningu á aðgerðum, sem kveðið er á um í lögum um heilbrigði og öryggi, skulu samningsaðilar viðurkenna niðurstöður aðgerða sem fara fram á landsvæðum annarra samningsaðila, þar sem því verður við komið.
- 2 Í þeim tilgangi samþykkja samningsaðilarnir að veita hver öðrum gagnkvæma aðstoð, þar sem það er mögulegt og löglegt, einkum með upplýsingum um löggjöf sína og stjórnsýsluvenjur varðandi kröfur vegna aðgerða sem framkvæma þarf til að undirbyggja umsóknir um skráningu á framleiðsluvörum, svo og staðreyndir um aðgerðir, sem fara fram á landsvæði þeirra, og heimildir og önnur stjórnsýsluatriði sem varða aðgerðirnar.

X. hluti – Marghliða samráð

30. gr.

Samningsaðilar skulu halda marghliða samráðsfundi innan Evrópuráðsins til að kanna beitingu þessa samnings og hvort ráðlegt er að endurskoða hann eða rýmka einhver ákvæða hans, innan fimm ára frá gildistöku samningsins og á fimm ára fresti eftir það eða oftár ef meirihluti samningsaðila fer fram á það. Samráð skal fara fram á fundum sem framkvæmdastjóri Evrópuráðsins kallar saman. Samningsaðilarnir skulu tilkynna framkvæmdastjóra Evrópuráðsins nafn fulltrúa síns eigi síðar en tveimur mánuðum fyrir hvern fund.

XI. hluti – Lokaákvæði

31. gr.

Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins og Evrópubandalögin með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

32. gr.

- 1 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að fjögur aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði 31. gr.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart undirritunarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að skjál til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.

33. gr.

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins boðið ríkjum utan Evrópuráðsins að gerast aðilar að samningi þessum með ákvörðun sem tekin er með þeim meirihluta sem kveðið er á um í d-lið 20. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og með samhljóða samþykki fulltrúa samningsríkjanna sem eiga rétt til setu í nefndinni.
- 2 Samningurinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

34. gr.

- 1 Hvert undirritunarríki getur við undirritun, eða þegar skjál þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, gert einn eða fleiri fyrirvara. Hins vegar má enga fyrirvara gera við 1.-14. gr. eða 18.-20. gr.
- 2 Hver samningsaðili, sem hefur gert fyrirvara samkvæmt undanfarandi málsgrein, getur afturkallað hann í heild eða að hluta með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllunin öðlast gildi þegar framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

- 3 Samningsaðili, sem hefur gert fyrirvara við ákvæði samnings þessa, getur ekki krafist þess að annar samningsaðili beiti því ákvæði. Þó er honum heimilt að krefjast þess að ákvæðinu sé beitt ef fyrirvari hans varðar einungis hluta ákvæðisins, eða er háður skilyrðum, og að svo miklu leyti sem hann hefur sjálfur samþykkt það.

35. gr.

- 1 Hvert undirritunarríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Hvert ríki getur hvenær sem er síðar, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, látið samning þennan taka til sérhvers annars landsvæðis sem tilgreint er í yfirlýsingunni. Samningurinn öðlast gildi gagnvart slíku landsvæði fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær yfirlýsinguna.
- 3 Afturkalla má hverja yfirlýsingu samkvæmt tveimur undanfarandi málsgreinum, að því er varðar sérhvert landsvæði sem tilgreint er í slíkri yfirlýsingu, með tilkynningu til framkvæmdastjórans. Afturköllunin kemur til framkvæmda fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

36. gr.

- 1 Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp samningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 2 Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

37. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, Evrópubandalögunum og ríkjum, sem hefur verið boðið að gerast aðilar að samningi þessum, um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c hvern gildistökuþingdag samnings þessa í samræmi við 32., 33. og 35. gr.,
- d hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi samning þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 18. mars 1986 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins, Evrópubandalögunum og ríkjum, sem boðið er að gerast aðilar að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

Félagsmál

Evrópureglur um félagslegt öryggi

Strassborg, 16. IV. 1964

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/48

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna til þess meðal annars að greiða fyrir félagslegum framförum,

hafa í huga að eitt af markmiðunum með áætlun Evrópuráðsins um félagsleg málefni er að hvetja aðildarríkin til að þróa kerfi sín fyrir félagslegt öryggi enn frekar,

viðurkenna að æskilegt er að samræma félagslega ábyrgð í aðildarríkjunum,

eru sannfærð um að æskilegt er að setja Evrópureglur um félagslegt öryggi þar sem gengið er lengra en í samþykkt Alþjóðavinnnumálastofnunarinnar nr. 102 um lágmark félagslegs öryggis,

hafa orðið ásátt um eftirfarandi ákvæði sem voru samin í samvinnu við Alþjóðavinnnumálastofnunina:

I. hluti – Almenn ákvæði

1. gr.

1 Í þessum reglum er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir:

- a „ráðherranefndin“: ráðherranefnd Evrópuráðsins;
- b „nefndin“: sérfræðinganefnd Evrópuráðsins um félagslegt öryggi eða önnur nefnd sem ráðherranefndin kann að fela að leysa af hendi þau verkefni sem mælt er fyrir um í 2. gr. (3. mgr.), 74. gr. (4. mgr.) og 78. gr. (3. mgr.);
- c „framkvæmdastjóri“: framkvæmdastjóri Evrópuráðsins;
- d „tilskilið“: ákveðið með eða samkvæmt innlendum lögum eða reglum;

- e „búseta“: venjuleg búseta á landsvæði viðkomandi samningsaðila og „búsettur“: sá sem hefur venjulega búsetu á landsvæði viðkomandi samningsaðila;
 - f „eiginkona“: eiginkona sem er á framfæri eiginmanns;
 - g „ekkja“: kona sem var á framfæri eiginmanns við andlát hans;
 - h „barn“: barn á skólaskyldualdri eða yngra en 15 ára, eftir því sem tilskilið er;
 - i „biðtímabil“: iðgjalda-, starfs- eða búsetutímabil eða sambland af þessu, eftir því sem tilskilið er.
- 2 Hugtakið „bætur“ í 10., 34. og 49. gr. merkir annaðhvort beinar bætur í formi þjónustu eða óbeinar bætur í formi endurgreiðslu kostnaðar sem viðkomandi einstaklingur hefur greitt.

2. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili skal fara að:
- a ákvæðum I. hluta;
 - b ákvæðum sex af hlutum II–X í það minnsta, þó þannig að II. hluti teljist tveir hlutar og V. hluti þrír;
 - c viðeigandi ákvæðum XI. og XII. hluta; og
 - d ákvæðum XIII. hluta.
- 2 Skilmálum b-liðar málsgreinarinnar hér á undan telst fullnægt:
- a ef farið hefur verið í það minnsta að ákvæðum þriggja af hlutum II–X, að meðtöldum í það minnsta einum af hlutum IV, V, VI, IX og X; og
 - b ef lögð er fram, þessu til viðbótar, sönnun þess að gildandi löggjöf um félagslegt öryggi jafngildi einni þeirra samsetninga sem kveðið er á um í fyrrnefndum lið, að teknu tilliti til:

- i þess að á tilskildum sviðum, sem fjallað er um í a-lið þessarar málsgreinar, er gengið lengra en reglurnar segja til um með tilliti til umfangs verndar eða þess um hve háar bætur er að ræða eða til beggja þessara atriða;
 - ii þess að á tilskildum sviðum, sem fjallað er um í a-lið þessarar málsgreinar, er gengið lengra en reglurnar segja til um með því að veita viðbótarþjónustu eða -bætur sem eru tilgreindar í 2. viðbót; og
 - iii þeirra sviða þar sem gengið er skemmra en kveðið er á um í reglunum.
- 3 Sérhver undirritunaraðili, sem hyggst nýta sér ákvæði b-liðar 2. mgr. þessarar greinar, skal leggja fram beiðni þar um í skýrslu til framkvæmdastjóra í samræmi við ákvæði 78. gr. Nefndin, sem vinnur samkvæmt meginreglunni um jafngildi kostnaðar, skal setja reglur um samræmingu og skilgreiningu á því með hvaða skilyrðum tekið er tillit til ákvæða b-liðar 2. mgr. þessarar greinar. Einungis er heimilt að taka tillit til þessara ákvæða í hverju einstöku máli með samþykki nefndarinnar og skal ákvörðunin tekin með tveimur þriðju hlutum atkvæða.

3. gr.

Sérhver samningsaðili skal tilgreina í fullgildingarskjali sínu hverja af hlutum II–X hann leggur til grundvallar þegar hann gengst undir skuldbindingar þessara reglna og skal jafnframt tilgreina hvort og að hve miklu leyti hann hyggst færa sér í nyt ákvæði 2. mgr. 2. gr.

4. gr.

- 1 Sérhverjum samningsaðila er heimilt síðar að tilkynna framkvæmdastjóranum að hann gangist undir skuldbindingar regnanna að því er varðar einn eða fleiri af hlutum II–X sem hafa ekki þegar verið tilgreindir í fullgildingarskjali hans.
- 2 Þær skuldbindingar, sem um getur í 1. mgr. þessarar greinar, teljast óaðskiljanlegur hluti af fullgildingunni og gilda á sama hátt og hún frá því að tilkynnt er um þær.

5. gr.

Ef þess er krafist af samningsaðila að hann verndi tilskilda hópa manna, er svara að minnsta kosti til tilgreinds hlutfalls launþega eða íbúa, í því skyni að fara að einhverjum af hlutum II–X í þessum

reglum er fullgilding hans skal taka til, skal hann ganga úr skugga um að þessu hlutfalli sé náð áður en hann fer að ákvæðum hlutans.

6. gr.

Samningsaðila er heimilt, í því skyni að fara að ákvæðum II., III., IV., V., VIII. (að svo miklu leyti sem sá hluti varðar heilbrigðisþjónustu), IX. eða X. hluta þessara reglna, að hafa hliðsjón af þeirri vernd sem tryggingar veita sem, jafnvel þótt þær séu ekki bundnar í innlendum lögum og reglum í þágu þeirra sem skulu njóta verndar:

- a eru styrktar með fjárframlögum yfirvalda eða, þar sem slíkar tryggingar eru einungis ætlaðar sem uppbót, eru undir eftirliti yfirvalda eða í sameiginlegri umsjón vinnuveitenda og starfsmanna í samræmi við tilskilda staðla;
- b taka til verulegs hluta einstaklinga með lægri tekjur eða jafnháar og faglærðir verkamenn sem eru ákvarðaðir í samræmi við ákvæði 65. gr.; og
- c ásamt annars konar vernd, eftir því sem við á, er í samræmi við viðeigandi ákvæði reglnanna.

II. hluti – Heilbrigðisþjónusta

7. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar bætur vegna ástands sem krefst heilbrigðisþjónustu, fyrirbyggjandi eða í lækningaskyni, í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

8. gr.

Trygging tekur til hvers konar sjúkleika, óháð orsök, og meðgöngu og sængurlegu og afleiðinga þeirra.

9. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum, sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega, og eiginkonur þeirra og börn; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum, sem í er að minnsta kosti fimmtungur allra íbúa, og eiginkonur þeirra og börn; eða
- c tilskildir hópar íbúa sem í er að minnsta kosti helmingur allra íbúa.

10. gr.

1 Í bótunum skal að minnsta kosti felast:

a vegna sjúkleika:

- i þjónusta heimilislæknis, þar með taldar sjúkraitjanir;
- ii þjónusta sérfræðings á sjúkrahúsi fyrir legu- og göngudeildar-sjúklinga og sú þjónusta sérfræðings sem völ er á utan sjúkrahúss;
- iii nauðsynlegustu lyfjavörur samkvæmt fyrirmælum læknis eða annars sérfræðings;
- iv sjúkrahúslega ef þörf krefur; og

b vegna meðgöngu og sængurlegu og afleiðinga þeirra:

- i mæðraskoðun, sængurlega og eftirmeðferð, annaðhvort hjá læknum eða ljósmæðrum; og
- ii sjúkrahúslega ef þörf krefur.

2 Bótapegi eða fyrirvinna heimilisins kann að verða krafinn greiðslu á hluta kostnaðar við heilbrigðisþjónustu vegna sjúkleika; reglur um slíka kostnaðarhlutdeild skulu þó ekki vera íþyngjandi.

- 3 Veita skal bæturnar, sem kveðið er á um í þessari grein, með það fyrir augum að halda, endurheimta eða bæta heilsu og starfsgetu þess sem nýtur verndar og hæfni hans til að sinna þörfum sínum.
- 4 Stofnanir eða stjórnardeild sem hefur umsjón með bótunum skal, með viðeigandi ráðum, hvetja þá sem njóta verndar til að nýta sér almenna heilsugæsluþjónustu á vegum hins opinbera eða annarra aðila sem hið opinbera viðurkennir.

11. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 10. gr., skulu, í þeim tilvikum sem trygging tekur til, að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur verndar hafi hann eða fyrirvinna heimilisins lokið því biðtímabili sem talið er nauðsynlegt til að komist verði hjá misnotkun.

12. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 10. gr., skulu veittar á meðan tilvikinu, sem trygging tekur til, varir en þær má takmarka við 26 vikur í hverju tilviki ef um sjúkleika er að ræða; þó falla þær ekki niður á meðan sjúkrabætur eru greiddar og gera skal ráðstafanir til að lengja tímabilið vegna tilskilinna sjúkdóma sem viðurkennt er að útheimti lang-
tímaþjónustu.

III. hluti – Sjúkrabætur

13. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar sjúkrabætur í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

14. gr.

Trygging tekur meðal annars til óvinnufærni vegna sjúkleika er leiðir til tekjumissis samkvæmt skilgreiningu innlendra laga og reglna.

15. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti fimmtungur allra íbúa; eða
- c íbúar sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er í ákvæðum 67. gr.

16. gr.

- 1 Ef verndin tekur til hópa launþega eða starfandi fólks skal greiða bætur reglubundið og reikna þær út í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr.
- 2 Ef verndin tekur til íbúa, sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er, skal greiða bætur reglubundið og reikna þær út í samræmi við ákvæði 67. gr. Ætíð skal tryggja tilskildum hópum fólks, sem eru ákvarðaðir í a- eða b-lið 15. gr., greiðslu tilskilinna bóta án tillits til fjárhags.

17. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 16. gr., skulu, í þeim tilvikum sem trygging tekur til, að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur verndar hafi hann lokið því biðtímabili sem talið er nauðsynlegt til að komist verði hjá misnotkun.

18. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 16. gr., skulu veittar á meðan tilvikið varir en þær má takmarka við 26 vikur í hverju sjúkdómstilviki og þær þarf ekki að greiða fyrstu þrjá dagana sem tekjur falla niður.

IV. hluti – Atvinnuleysisbætur

19. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar atvinnuleysisbætur í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

20. gr.

Trygging tekur til tekjumissis, samkvæmt skilgreiningu innlendra laga eða reglna, sakir þess að einstaklingur, sem nýtur verndar og er vinnufær og til reiðu, er ófær um að útvega sér starf við hæfi.

21. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega; eða
- b íbúar sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er í ákvæðum 67. gr.

22. gr.

- 1 Ef verndin tekur til hópa launþega skal greiða bætur reglubundið og reikna þær út í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr.
- 2 Ef verndin tekur til íbúa, sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er, skal greiða bætur reglubundið og reikna þær út í samræmi við ákvæði 67. gr. Ætíð skal tryggja tilskildum hópum fólks, sem eru ákvarðaðir í a-lið 21. gr., greiðslu tilskilinna bóta án tillits til fjárhags.

23. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 22. gr., skulu, í þeim tilvikum sem trygging tekur til, að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur verndar hafi hann lokið því biðtímabili sem talið er nauðsynlegt til að komist verði hjá misnotkun.

24. gr.

- 1 Bæturnar, sem eru tilgreindar í 22. gr., skulu greiddar á meðan tilvikið varir, þó má takmarka þær:
 - a ef verndin tekur til hópa launþega, við 13 vikur á hverjum 12 mánuðum eða 13 vikur í hvert sinn sem tekjur falla niður; eða
 - b ef verndin tekur til íbúa, sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er, við 26 vikur á hverjum 12 mánuðum; svo fremi að heimilt sé að takmarka tilgreint tímabil, þar sem bætur eru greiddar án tillits til fjárhags, í samræmi við a-lið þessarar málsgreinar.
- 2 Ef kveðið er á um það í innlendum lögum eða reglum að lengd bóatímabils skuli miðast við lengd iðgjaldatímabils og/eða áðurgreiddar bætur á tilskildu tímabili skal ákvæðum 1. mgr. þessarar greinar talið fullnægt ef meðalbótatími er að minnsta kosti 13 vikur á hverjum 12 mánuðum.
- 3 Ekki þarf að greiða bætur á biðtíma, sem varir í sjö daga, í hvert sinn sem tekjur falla niður að meðtöldum atvinnuleysisdögum fyrir og eftir tímabundna atvinnu sem skal ekki vara lengur en tilskilið tímabil til að teljast hluti af sama tilviki tekjumissis.
- 4 Heimilt er að laga lengd bótatíma og biðtíma að ráðningarkjörum fólks í árstíðabundnum störfum.

V. hluti – Bætur vegna elli

25. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar bætur vegna elli í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

26. gr.

- 1 Trygging miðast við hærri aldur en tilskilinn aldur.
- 2 Þó má tilskilja hærri aldur, svo fremi að íbúar, sem hafa náð þeim aldri, séu ekki færri en sem nemur tíunda hluta íbúa sem eru undir þeim aldri en eldri en 15 ára.
- 3 Í innlendum lögum eða reglum er heimilt að kveða á um að bætur til einstaklings, sem á að öðru leyti rétt á þeim, falli niður hafi hann tekjur af starfi, sem er tilskilið, eða að iðgjaldsháðar bætur kunni að verða lækkaðar séu tekjur bótaþega yfir tilskildum mörkum og iðgjaldsfrjálsar bætur lækkaðar séu tekjur bótaþega eða fjárráð hans, eða þetta samanlagt, yfir tilskilinni fjárhæð.

27. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti fimmtungur allra íbúa; eða
- c íbúar sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er í ákvæðum 67. gr.

28. gr.

Greiða skal bæturnar reglubundið og reikna þær út á eftirfarandi hátt:

- a í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. ef verndin tekur til hópa launþega eða starfandi fólks;
- b í samræmi við ákvæði 67. gr. ef verndin tekur til íbúa, sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er.

29. gr.

- 1 Bæturnar, sem eru tilgreindar í 28. gr., skulu, í þeim tilvikum sem trygging tekur til, að minnsta kosti:
 - a tryggðar þeim sem nýtur verndar og hefur, áður en tilvikið á sér stað og í samræmi við tilskildar reglur, annaðhvort lokið 30 ára iðgjalda- eða starfstímabili eða 20 ára búsetutímabili; eða
 - b ef meginreglan er sú að allt starfandi fólk njóti verndar, tryggðar þeim sem nýtur verndar og hefur lokið tilskildu iðgjaldatímabili, enda hafi tilskilinn árlegur meðalfjöldi iðgjalda verið greiddur fyrir hann á meðan hann var í starfi.
- 2 Ef það skilyrði er sett fyrir greiðslu bótanna, sem um getur í 1. mgr. þessarar greinar, að iðgjöld hafi verið greidd eða viðkomandi starfað í lágmarkstíma skal greiðsla lækkaðra bóta að minnsta kosti:
 - a tryggð þeim sem nýtur verndar og hefur, áður en tilvikið á sér stað og í samræmi við tilskildar reglur, lokið 15 ára iðgjalda- eða starfstímabili; eða
 - b ef meginreglan er sú að allt starfandi fólk njóti verndar, tryggð þeim sem nýtur verndar og hefur lokið tilskildu iðgjaldatímabili, enda hafi helmingur tilskilins árlegs meðalfjölda iðgjalda í samræmi við b-lið 1. mgr. þessarar greinar verið greiddur fyrir hann á meðan hann var í starfi.
- 3 Ákvæðum 1. mgr. þessarar greinar telst fullnægt ef bætur, sem eru reiknaðar út í samræmi við ákvæði XI. hluta en eru tíu hundraðshlutum lægri en sýnt er í töflu sem fylgir þeim hluta fyrir viðkomandi almennan bótaþega, eru að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur

verndar og hefur, í samræmi við tilskildar reglur, lokið tíu ára iðgjalda- eða starfstímabili eða fimm ára búsetutímabili.

- 4 Heimilt er að lækka hundraðshlutatöluna, sem er gefin upp í töflunni sem fylgir XI. hluta, hlutfallslega ef biðtímabil er svarar til þessara lækkuðu bóta er lengra en tíu ára iðgjalda- eða starfstímabil en styttra en 30 ára iðgjalda- eða starfstímabil; ef slíkt biðtímabil er lengra en 15 ár skal greiða lægri bætur í samræmi við 2. mgr. þessarar greinar.
- 5 Ef það skilyrði er sett fyrir greiðslu bótanna í 1., 3. eða 4. mgr. þessarar greinar að lágmarksiðgjalda- eða -starfstímabili hafi verið lokið skal greiða þeim sem nýtur verndar og hefur ekki, einungis vegna elli þegar viðkomandi ákvæði um beitingu þessa hluta öðlast gildi, fullnægt tilskildum skilyrðum í samræmi við 2. mgr. þessarar greinar, lægri bætur með tilskildum skilyrðum nema því aðeins að honum séu tryggðar bætur í samræmi við ákvæði 1., 3. eða 4. mgr. þessarar greinar sem einstaklingi yfir viðmiðunarlíni.

30. gr.

Greiða skal bætunarnar, sem eru tilgreindar í 28. og 29. gr., á meðan tilvikið varir.

VI. hluti – Bætur vegna vinnuslysa

31. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar bætur vegna vinnuslyss í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

32. gr.

Trygging tekur til eftirfarandi ef rekja má ástand, sem er lýst, til slyss eða tilskilins atvinnusjúkdóms:

- a sjúkleika;
- b óvinnufærni vegna sjúkleika er felur í sér tekjumissi samkvæmt skilgreiningu innlendra laga og reglna;
- c taps, að fullu eða umfram tilskilið stig og að líkindum varanlegs, á möguleikum til tekjuöflunar eða samsvarandi heilsutaps; og
- d framfærslumissis ekkju eða barns vegna fráfalls fyrirvinnu heimilisins; heimilt er að setja það skilyrði fyrir bótarétti ekkju að hún teljist, í samræmi við innlend lög eða reglur, ófær um að sjá sér farborða.

33. gr.

Þeir sem njóta verndar eru launþegar í tilskildum hópum, sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega, og, að því er varðar bætur vegna fráfalls fyrirvinnu heimilisins, einnig ekkjur þeirra og börn.

34. gr.

- 1 Bætur vegna sjúkleika felast í þeirri heilbrigðisþjónustu sem er tilgreind í 2. og 3. mgr. þessarar greinar.
- 2 Í heilbrigðisþjónustunni felst:
 - a þjónusta heimilislæknis og sérfræðings við legu- og göngudeildar-sjúklinga, þar með taldar sjúkravítjanir;
 - b tannlæknaþjónusta;
 - c hjúkrun á heimili, sjúkrahúsi eða öðrum sjúkrastofnunum;
 - d framfærsla á sjúkrahúsum, afturbataheimilum, heilsuhælum eða öðrum sjúkrastofnunum;

- e tannlæknavörur, lyfjavörur og aðrar vörur til lækninga eða skurðlækninga, að meðtöldum gervilimum og viðhaldi þeirra og gleraugum; og
 - f þjónusta annarra starfsstétta, sem á hverjum tíma er viðurkennt í lögum að hafi tengsl við læknisstarfið, undir eftirliti læknis eða tannlæknis.
- 3 Veita skal heilbrigðisþjónustuna, sem kveðið er á um í samræmi við fyrri málsgreinar þessarar greinar, með það fyrir augum að halda, endurheimta eða bæta heilsu og starfsgetu þess sem nýtur verndar og hæfni hans til að sinna þörfum sínum.

35. gr.

- 1 Stofnanir eða stjórnardeildir, sem hafa umsjón með heilbrigðisþjónustunni, skulu hafa samvinnu, eftir því sem við á, við almennar starfsendurhæfingarstofnanir með það fyrir augum að aðstoða fatlaða við að finna sér aftur starf við hæfi.
- 2 Innlend lög eða reglur geta heimilað slíkum stofnunum eða stjórnardeildum að tryggja að fötluðum standi starfsendurhæfing til boða.

36. gr.

- 1 Greiða skal bætur reglubundið og reikna þær út í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. vegna óvinnufærni, eða, ef möguleikar til tekjuöflunar tapast algerlega og að líkindum varanlega, við samsvarandi heilsutap eða fráfall fyrirvinnu heimilisins.
- 2 Greiða skal bætur, þegar það á við, reglubundið og sem hæfilegt hlutfall af bótum vegna algers taps á möguleikum til tekjuöflunar eða samsvarandi heilsutaps, ef möguleikar til tekjuöflunar tapast að hluta og að líkindum varanlega.
- 3 Reglubundin greiðsla má vera í formi eingreiðslu:
- a ef óvinnufærni er lítilsháttar; eða

- b ef þar til bært yfirvald hefur fullvissað sig um að eingreiðslan verði notuð í réttum tilgangi.

37. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 34. og 36. gr., skulu, í þeim tilvikum sem trygging tekur til, að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur verndar og starfar á landsvæði viðkomandi samningsaðila þegar slysið verður, ef rekja má skaðann til slyssins, eða sjúkdómurinn býr um sig, ef rekja má skaðann til sjúkdómsins, og sem reglubundnar greiðslur til ekkju og barna fyrirvinnu heimilisins við fráfall hans.

38. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 34. og 36. gr., skulu veittar á meðan tilvikið varir, þó þarf ekki að veita þær fyrstu þrjá dagana sem tekjur falla niður í hverju tilviki eftir að óvinnufærni hefst.

VII. hluti – Fjölskyldubætur

39. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar fjölskyldubætur í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

40. gr.

Í tryggingu felst ábyrgð á framfærslu barna eins og tilskilið er.

41. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar að því er varðar reglubundnar greiðslur sem eru tilgreindar í 42. gr.:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega; eða

- b starfandi fólk í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti fimmtungur allra íbúa.

42. gr.

Bæturnar skulu vera í formi:

- a reglubundinna greiðslna til hvers þess sem nýtur verndar og hefur lokið tilskildu biðtímabili; eða
- b aðstoðar vegna barna sem felst í því að útvega matvæli, fatnað, húsnæði, orlof eða heimilishjálþ; eða
- c sambland af þeim bótum sem kveðið er á um í a- og b-lið þessarar greinar.

43. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 42. gr., skulu að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur verndar og hefur, innan tilskilins tímabils, lokið biðtímabili, sem er annaðhvort einn iðgjalda- eða starfsmánuður eða sex búsetumánuðir, eftir því sem tilskilið er.

44. gr.

Heildarvirði bótanna, sem eru veittar í samræmi við 42. gr. þeim sem njóta verndar, skal vera 1,5 hundraðshlutar af launum dæmigerðs fullorðins verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við reglur 66. gr., margfaldaðir með heildarfjölda barna allra íbúa.

45. gr.

Ef bæturnar eru í formi reglubundinnar greiðslu skal greiða þær á meðan tilvikið varir.

VIII. hluti – Bætur vegna meðgöngu og fæðingar

46. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar bætur vegna meðgöngu og fæðingar í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

47. gr.

Trygging tekur til meðgöngu og sængurlegu og afleiðinga þeirra og tekjumissis, samkvæmt skilgreiningu innlendra laga eða reglna, af þeim sökum.

48. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a konur í tilskildum hópum launþega, sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega, og, að því er varðar heilbrigðisþjónustu á meðgöngu og við fæðingu, einnig eiginkonur karlmanna í þessum hópum; eða
- b konur í tilskildum hópum starfandi fólks, sem í er að minnsta kosti fimmtungur allra íbúa, og, að því er varðar heilbrigðisþjónustu á meðgöngu og við fæðingu, einnig eiginkonur karlmanna í þessum hópum.

49. gr.

- 1 Að því er varðar meðgöngu og sængurlegu og afleiðingar þeirra skulu bætur vegna meðgöngu og fæðingar vera í formi heilbrigðisþjónustu eins og tilgreint er í 2. og 3. mgr. þessarar greinar.
- 2 Í heilbrigðisþjónustu felst að minnsta kosti:
 - a mæðraskoðun, sængurlega og eftirmeðferð, annaðhvort hjá læknum eða ljósmæðrum; og
 - b sjúkrahúslega, ef þörf krefur.
- 3 Veita skal heilbrigðisþjónustuna, sem kveðið er á um í 2. mgr., með það fyrir augum að halda, endurheimta eða bæta heilsu og starfsgetu þeirrar konu sem nýtur verndar og hæfni hennar til að sinna þörfum sínum.
- 4 Stofnanir eða stjórnardeildir sem hafa umsjón með bótunum skulu, með viðeigandi ráðum, hvetja þær konur sem njóta verndar til að nýta

sér almenna heilsugæsluþjónustu á vegum hins opinbera eða annarra sem hið opinbera viðurkennir.

50. gr.

Greiða skal bætur reglubundið við tekjumissi vegna meðgöngu og sængurlegu og afleiðinga þeirra og reikna þær út í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. Fjárhæð reglubundinna greiðslna getur breyst á meðan tilvikið varir, svo fremi að meðalfjárhæð þeirra sé í samræmi við þessi ákvæði.

51. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 49. og 50. gr., skulu, í þeim tilvikum sem trygging tekur til, að minnsta kosti tryggðar konum í hópum sem njóta verndar hafi þær lokið því biðtímabili sem talið er nauðsynlegt til að komist verði hjá misnotkun og bæturnar, sem eru tilgreindar í 49. gr., skulu jafnframt tryggðar eiginkonum manna í hópum sem njóta verndar hafi hinir síðarnefndu lokið slíkum biðtímabilum.

52. gr.

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 49. og 50. gr., skulu veittar á meðan tilvikið varir, þó má takmarka reglubundnar greiðslur við 12 vikur nema ef nauðsynlegt er eða heimilt samkvæmt innlendum lögum eða reglum að vera lengur frá vinnu en í því tilviki er óheimilt að takmarka bæturnar við styttra tímabil en þar um ræðir.

IX. hluti – Örorkubætur

53. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar örorkubætur í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

54. gr.

Trygging tekur til vanhæfni til að stunda launað starf að því marki sem tilskilið er enda megi ætla að þessi vanhæfni sé varanleg eða vari lengur en bætur vegna veikinda.

55. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti fimmtungur allra íbúa; eða
- c íbúar sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er í ákvæðum 67. gr.

56. gr.

Greiða skal bæturnar reglubundið og reikna þær út á eftirfarandi hátt:

- a í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. ef verndin tekur til hópa launþega eða starfandi fólks;
- b í samræmi við ákvæði 67. gr. ef verndin tekur til íbúa sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er.

57. gr.

- 1 Bæturnar, sem eru tilgreindar í 28. gr., skulu, í þeim tilvikum sem trygging tekur til, að minnsta kosti:
 - a tryggðar þeim sem nýtur verndar og hefur, áður en tilvikið á sér stað og í samræmi við tilskildar reglur, annaðhvort lokið 15 ára iðgjalda- eða starfstímabili eða 10 ára búsetutímabili; eða
 - b ef meginreglan er sú að allt starfandi fólk njóti verndar, tryggðar þeim sem nýtur verndar og hefur lokið þriggja ára iðgjaldatímabili

enda hafi tilskilinn árlegur meðalfjöldi iðgjalda verið greiddur fyrir hann á meðan hann var í starfi.

- 2 Ef það skilyrði er sett fyrir greiðslu bótanna, sem um getur í 1. mgr. þessarar greinar, að lágmarksiðgjöld hafi verið greidd eða viðkomandi starfað í lágmarkstíma skal greiðsla lækkaðra bóta að minnsta kosti:
 - a tryggð þeim sem nýtur verndar og hefur, áður en tilvikið á sér stað og í samræmi við tilskildar reglur, lokið fimm ára iðgjalda- eða starfstímabili; eða
 - b ef meginreglan er sú að allt starfandi fólk njóti verndar, tryggð þeim sem nýtur verndar og hefur lokið þriggja ára iðgjaldatímabili enda hafi helmingur tilskilins árlegs meðalfjölda iðgjalda, í samræmi við b-lið 1. mgr. þessarar greinar, verið greiddur fyrir hann á meðan hann var í starfi.
- 3 Ákvæðum 1. mgr. þessarar greinar telst fullnægt ef bætur, sem eru reiknaðar út í samræmi við ákvæði XI. hluta en eru tíu hundraðshlutum lægri en sýnt er í töflu sem fylgir þeim hluta fyrir viðkomandi almennan bótaþega, eru að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur verndar og hefur, í samræmi við tilskildar reglur, lokið fimm ára iðgjalda-, starfs- eða búsetutímabili.
- 4 Heimilt er að lækka hundraðshlutatöluna, sem er gefin upp í töflunni við XI. hluta, hlutfallslega ef biðtímabil er svarar til þessara lækkuðu bóta er lengra en fimm ára iðgjalda- eða starfstímabil en styttra en 15 ára iðgjalda- eða starfstímabil. Greiða skal lægri bætur í samræmi við 2. mgr. þessarar greinar.

58. gr.

Greiða skal bæturnar, sem eru tilgreindar í 56. og 57. gr., á meðan tilvikið varir eða þar til greiðsla bóta vegna elli hefst.

X. hluti – Bætur til eftirlifenda

59. gr.

Sérhver samningsaðili, sem þessi hluti reglnanna gildir um, skal tryggja þeim sem njóta verndar eftirlifendabætur í samræmi við eftirfarandi greinar þessa hluta.

60. gr.

- 1 Trygging tekur til framfærslumissis ekkju eða barns vegna fráfalls fyrirvinnu heimilisins; heimilt er að setja það skilyrði fyrir bótarétti ekkju að hún teljist, í samræmi við innlend lög og reglur, ófær um að sjá sér farborða.
- 2 Í innlendum lögum eða reglum er heimilt að kveða á um að bætur til einstaklings, sem á að öðru leyti rétt á þeim, falli niður hafi hann tekjur af starfi, sem er tilskilið, eða að iðgjaldsháðar bætur kunni að verða lækkaðar séu tekjur bótaþega yfir tilskildum mörkum og iðgjaldsfrjálsar bætur lækkaðar séu tekjur bótaþega eða fjárráð hans, eða þetta samanlagt, yfir tilskilinni fjárhæð.

61. gr.

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a eiginkonur og börn fyrirvinnu í tilskildum hópum sem í er að minnsta kosti helmingur allra launþega; eða
- b eiginkonur og börn fyrirvinnu í tilskildum hópum starfandi fólks sem í er að minnsta kosti fimmtungur allra íbúa; eða
- c allar búsettar ekkjur og búsett börn sem hafa misst fyrirvinnu heimilisins og eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er í ákvæðum 67. gr.

62. gr.

Greiða skal bæturnar reglubundið og reikna þær út á eftirfarandi hátt:

- a í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. ef verndin tekur til eigin-
kvenna og barna fyrirvinna í hópum launþega eða starfandi fólks;
- b í samræmi við ákvæði 67. gr. ef verndin tekur til búsettra ekkna og
búsettra barna sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en til-
skilið er.

63. gr.

- 1 Bæturnar, sem eru tilgreindar í 62. gr., skulu, í þeim tilvikum sem
trygging tekur til, að minnsta kosti:
 - a tryggðar þeim sem nýtur verndar hafi fyrirvinna heimilisins, í sam-
ræmi við tilskildar reglur, annaðhvort lokið 15 ára iðgjalda- eða
starfstímabili eða 10 ára búsetutímabili; eða
 - b ef meginreglan er sú að eiginkonur og börn allra starfandi manna
njóti verndar, tryggðar þeim sem nýtur verndar hafi fyrirvinna
heimilisins lokið þriggja ára iðgjaldatímabili og tilskilinn árlegur
meðalfjöldi iðgjalda verið greiddur fyrir hann á meðan hann var í
starfi.
- 2 Ef það skilyrði er sett fyrir greiðslu bótanna, sem um getur í 1. mgr.
þessarar greinar, að lágmarksiðgjöld hafi verið greidd eða viðkomandi
starfað í lágmarkstíma skal greiðsla lækkaðra bóta að minnsta kosti:
 - a tryggð þeim sem nýtur verndar hafi fyrirvinna heimilisins, í sam-
ræmi við tilskildar reglur, lokið fimm ára iðgjalda- eða starfs-
tímabili; eða
 - b ef meginreglan er sú að eiginkonur og börn allra starfandi manna
njóti verndar, tryggð þeim sem nýtur verndar hafi fyrirvinna heimil-
isins lokið þriggja ára iðgjaldatímabili og helmingur tilskilins árlegs

meðalfjölda iðgjalda, í samræmi við b-lið 1. mgr. þessarar greinar, verið greiddur fyrir hann á meðan hann var í starfi.

- 3 Ákvæðum 1. mgr. þessarar greinar telst fullnægt ef bætur, sem eru reiknaðar út í samræmi við ákvæði XI. hluta en eru tíu hundraðshlutum lægri en sýnt er í töflu sem fylgir þeim hluta fyrir viðkomandi almennan bótaþega, eru að minnsta kosti tryggðar þeim sem nýtur verndar hafi fyrirvinna heimilisins, í samræmi við tilskildar reglur, lokið fimm ára iðgjalda-, starfs- eða búsetutímabili.
- 4 Heimilt er að lækka hundraðshlutatöluna, sem er gefin upp í töflunni við XI. hluta, hlutfallslega ef biðtímabil er svarar til þessara lækkuðu bóta er lengra en fimm ára iðgjalda- eða starfstímabil en styttra en 15 ára iðgjalda- eða starfstímabil. Greiða skal lægri bætur í samræmi við 2. mgr. þessarar greinar.
- 5 Heimilt er að krefjast þess að hjónaband hafi staðið í tilskilinn tíma ef greiða á barnlausri ekkju, sem talin er ófær um að sjá sér farborða, eftirlifendabætur.

64. gr.

Greiða skal bæturnar, sem tilgreindar eru í 62. og 63. gr., á meðan tilvikið varir.

XI. hluti – Skilyrði sem ber að uppfylla vegna reglubundinna greiðslna

65. gr.

- 1 Að því er varðar reglubundnar greiðslur sem þessi grein á við um skal bótafjárhæð, að viðbættum hvers konar fjölskyldugreiðslum sem ber að greiða á meðan tilvikið varir, nema að minnsta kosti þeim hundraðshluta, sem er gefinn upp í töflunni við þennan hluta fyrir almenna bótaþega, sem þar eru tilgreindir, að því er varðar það tilvik sem um ræðir, af fyrri heildartekjum bótaþegans eða fyrirvinnu heimilisins og af fjárhæð hvers konar fjölskyldugreiðslna sem ber að greiða þeim sem nýtur verndar og ber sömu ábyrgð á fjölskyldu sinni og almenni bótaþeginn.
- 2 Fyrri tekjur bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins skulu reiknaðar út í samræmi við tilskildar reglur og skal miða við grunntekjur í hópnum

sem þeir tilheyra ef þeim, sem njóta verndar eða fyrirvinnnum heimila þeirra, er skipt í hópa eftir tekjum.

- 3 Heimilt er að mæla fyrir um hámark bótafjárhæðar eða þeirra tekna sem tekið er tillit til við útreikning bótanna, að því tilskildu að hámarkið sé ákveðið þannig að það samrýmist ákvæðum 1. mgr. þessarar greinar ef fyrri tekjur bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins eru jafnar eða lægri launum faglærðs verkamanns.
- 4 Fyrri tekjur bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins, laun fullorðins faglærðs verkamanns, bætur og fjölskyldugreiðslur skulu reiknaðar á sama tímagrundvelli.
- 5 Bætur annarra bótaþega skulu tengjast bótum hins almenna bótaþega með sanngjörnum hætti.
- 6 Að því er þessa grein varðar telst faglærður verkamaður vera:
 - a málmsmiður eða rennismiður við framleiðslu vélbúnaðar, þó ekki rafbúnaðar; eða
 - b dæmigerður faglærður verkamaður í samræmi við ákvæði 7. mgr. þessarar greinar; eða
 - c maður með laun er nema 125 hundraðshlutum af meðallaunum þeirra sem verndar njóta.
- 7 Dæmigerður faglærður verkamaður, að því er varðar b-lið 6. mgr. þessarar greinar, er starfsmaður í einhverri af helstu starfsgreinum atvinnulífsins þar sem ráðinn er til starfa stærstur hluti starfandi karlmanna, sem njóta verndar vegna tilviksins sem um ræðir, eða stærstur hluti fyrirvinna heimila þeirra sem njóta verndar, eftir því sem við á, í þeim geira þar sem stærstur hluti slíkra einstaklinga eða fyrirvinna heimila starfar; í þessu skyni skal styðjast við stöðluðu alþjóðlegu atvinnugreinaflokkunina, sem efnahags- og félagsmálaráð Sameinuðu þjóðanna samþykkti á sjöunda þingi sínu 27. ágúst 1948 og er birt í 1. viðbót við þessar reglur eða þá flokkun eins og henni hefur verið breytt hverju sinni.
- 8 Ef bótafjárhæð er breytileg eftir svæðum er heimilt að skilgreina fag-

lærðan verkamann fyrir hvert svæði í samræmi við 6. og 7. mgr. þessarar greinar.

- 9 Laun faglærðs verkamanns, sem er valinn í samræmi við a- og b-lið 6. mgr. þessarar greinar, skulu ákvörðuð á grundvelli launa fyrir venjulegan fjölda vinnustunda, sem er ákveðinn í kjarasamningum, samkvæmt eða með skírskotun til innlendra laga eða reglna, þar sem það á við, eða samkvæmt venju, að meðtöldum greiðslum til framfærslu ef einhverjar eru; ef þessar fjárhæðir eru misháar eftir svæðum og ef 8. mgr. þessarar greinar er ekki beitt skal styðjast við fjárhæð meðallauna.
- 10 Endurskoða skal núgildandi fjárhæðir reglubundinna greiðslna vegna elli, vinnuslyss (þó ekki ef um er að ræða óvinnufærni), örorku og fráfalls fyrirvinnu heimilis eftir að umtalsverð breyting hefur orðið á launum almennt vegna umtalsverðra breytinga á framfærslukostnaði.

66. gr.

- 1 Að því er varðar reglubundnar greiðslur sem þessi grein á við um skal bótafjárhæð, að viðbættum hvers konar fjölskyldugreiðslum sem ber að greiða á meðan tilvikið varir, nema að minnsta kosti þeim hundradshluta, sem er gefinn upp í töflunni við þennan hluta fyrir almenna bótaþega, sem þar eru tilgreindir, að því er varðar það tilvik sem um ræðir, af fyrri heildartekjum dæmigerðs fullorðins verkamanns og af fjárhæð hvers konar fjölskyldugreiðslna sem ber að greiða þeim sem nýtur verndar og ber sömu ábyrgð á fjölskyldu sinni og almenni bótaþeginn.
- 2 Tekjur dæmigerðs fullorðins verkamanns, bætur og fjölskyldugreiðslur skulu reiknaðar á sama tímagrundvelli.
- 3 Bætur annarra bótaþega skulu tengjast bótum hins almenna bótaþega með sanngjörnum hætti.
- 4 Að því er þessa grein varðar telst dæmigerður fullorðinn verkamaður vera:
 - a dæmigerður ófaglærður verkamaður við framleiðslu vélbúnaðar, þó ekki rafbúnaðar; eða

- b dæmigerður ófaglærður verkamaður í samræmi við ákvæði 7. mgr. þessarar greinar.
- 5 Dæmigerður ófaglærður verkamaður, að því er varðar b-lið 4. mgr. þessarar greinar, er starfsmaður í einhverri af helstu starfsgreinum atvinnulífsins þar sem ráðinn er til starfa stærstur hluti starfandi karlmanna, sem njóta verndar vegna tilviksins sem um ræðir, eða stærstur hluti fyrirvinna heimila þeirra, sem njóta verndar, eftir því sem við á, í þeim geira þar sem stærstur hluti slíkra einstaklinga eða fyrirvinna heimila starfar; í þessu skyni skal styðjast við stöðluðu alþjóðlegu atvinnugreinaflokkunina, sem efnahags- og félagsmálaráð Sameinuðu þjóðanna samþykkti á sjöunda þingi sínu 27. ágúst 1948 og er birt í 1. viðbót við þessar reglur eða þá flokkun eins og henni hefur verið breytt hverju sinni.
- 6 Ef bótafjárhæð er breytileg eftir svæðum er heimilt að skilgreina dæmigerðan fullorðinn verkamann fyrir hvert svæði í samræmi við 4. og 5. mgr. þessarar greinar.
- 7 Laun dæmigerðs fullorðins verkamanns skulu ákvörðuð á grundvelli launa fyrir venjulegan fjölda vinnustunda, sem er ákveðinn í kjarasamningum eða í eða samkvæmt innlendum lögum eða reglum, þar sem það á við, eða samkvæmt venju, að meðtöldum greiðslum til framfærslu ef einhverjar eru; ef þessar fjárhæðir eru misháar eftir svæðum og 6. mgr. þessarar greinar er ekki beitt skal styðjast við fjárhæð meðallauna.
- 8 Endurskoða skal núgildandi fjárhæðir reglubundinna greiðslna vegna elli, vinnuslyss (þó ekki ef um er að ræða óvinnufærni), örorku og fráfalls fyrirvinnu heimilis eftir að umtalsverð breyting hefur orðið á launum almennt vegna umtalsverðra breytinga á framfærslukostnaði.

67. gr.

Að því er varðar reglubundnar greiðslur sem þessi grein tekur til:

- a skal bótafjárhæð ákvörðuð í samræmi við tilskilinn texta eða texta, sem þar til bært yfirvald fastsetur, í samræmi við tilskildar reglur;
- b er einungis heimilt að lækka greiðsluna um þá fjárhæð sem aðrar

tekjur fjölskyldu bótaþega nema umfram þær umtalsverðu fjárhæðir sem tilskildar eru eða umfram þær umtalsverðu fjárhæðir sem þar til bært yfirvald fastsetur í samræmi við tilskildar reglur;

- c skulu bæturnar í heild og hvers konar önnur fjárráð, að frádregnum þeim umtalsverðu fjárhæðum sem um getur í b-lið þessarar greinar, nægja til þess að fjölskylda bótaþega fái haldið heilsu sinni og reisn og ekki vera lægri en samsvarandi bætur sem eru reiknaðar út í samræmi við ákvæði 66. gr.;
- d skal ákvæðum c-liðar þessarar greinar talið fullnægt ef heildarfjárhæð bóta, sem eru greiddar samkvæmt viðeigandi hluta, er að minnsta kosti 30 hundraðshlutum hærri en heildarfjárhæð bóta sem hefði fengist með því að beita ákvæðum 66. gr. og ákvæðum:
 - i b-liðar 15. gr., að því er varðar III. hluta;
 - ii b-liðar 27. gr., að því er varðar V. hluta;
 - iii b-liðar 55. gr., að því er varðar IX. hluta;
 - iv b-liðar 61. gr., að því er varðar X. hluta.

Tafla við XI. hluta

Reglubundnar greiðslur til almenns bótaþega

Hluti	Tilvik	Almennur bótaþegi	Hundraðs- hluti
III	Veikindi	Maður með konu og tvö börn ..	45
IV	Atvinnuleysi.....	Maður með konu og tvö börn ..	45
V	Elli	Maður með konu á lífeyrisaldri	40
VI	Vinnuslys:		
	Óvinnufærni	Maður með konu og tvö börn ..	50
	Algerlega ófær um tekjuöflun	Maður með konu og tvö börn ..	50
	Eftirlifendur.....	Ekkja með tvö börn.....	40
VIII	Meðganga og fæðing.....	Kona.....	45
IX	Örorka	Maður með konu og tvö börn ..	40
X	Eftirlifendur.....	Ekkja með tvö börn.....	40

XII. hluti – Almenn ákvæði

68. gr.

Heimilt er að fella niður bætur, að því marki sem kann að vera tilskilið, til þess sem nýtur verndar og hefði ella átt rétt á þeim samkvæmt einhverjum af hlutum II–X í þessum reglum:

- a á meðan viðkomandi er ekki á landsvæði viðkomandi samningsaðila;
- b á meðan viðkomandi er á framfæri hins opinbera eða slík framfærsla er greidd af almannatryggingastofnun eða -þjónustu, að því tilskildu að hluti bótanna sé ætlaður þeim sem eru á framfæri bótaþega;

- c á meðan viðkomandi fær greiddar aðrar almannatryggingabætur, þó ekki fjölskyldubætur, og í þann tíma sem þriðji aðili greiðir honum skaðabætur vegna tilviksins, að því tilskildu að sá hluti bótaanna, sem er felldur niður, sé ekki hærri en hinar bæturnar eða skaðabætur frá þriðja aðila;
- d hafi viðkomandi lagt fram kröfu með sviksamlegum hætti;
- e sé tilvikið tilkomið vegna glæpsamlegs athæfis viðkomandi;
- f sé tilvikið tilkomið vegna vísvitandi misferlis viðkomandi;
- g þegar við á, hafi viðkomandi vanrækt að notfæra sér læknis- eða endurhæfingarþjónustu, sem stendur honum til boða, eða ekki farið eftir tilskildum reglum um sannpröfun þess að tilvik hafi komið upp eða sé varanlegt eða um framferði bótaþega;
- h að því er varðar atvinnuleysisbætur, hafi viðkomandi vanrækt að notfæra sér þjónustu vinnumiðlana sem honum stendur til boða;
- i að því er varðar atvinnuleysisbætur, hafi viðkomandi misst starfið vegna vinnustöðvunar í kjölfar kjaradeilu eða sjálfur hætt störfum án gildirar ástæðu; og
- j að því er varðar eftirlifendabætur, svo lengi sem ekkja er í sambúð.

69. gr.

- 1 Kröfuhafa ber málskotsréttur ef honum er synjað um bætur og réttur til að leggja fram kæru ef hann vefengir fjárhæð þeirra eða umfang.
- 2 Ef umsjón með heilbrigðisþjónustu er, við beitingu þessara reglna, falin stjórnardeild sem er ábyrg gagnvart löggjafanum, getur í stað málskotsréttar, sem kveðið er á um í 1. mgr. þessarar greinar, komið réttur til að fela viðeigandi yfirvaldi rannsókn kæru vegna synjunar um heilbrigðisþjónustu eða gæða þeirrar þjónustu sem er veitt.
- 3 Ástæðulaust er að gera ráð fyrir málskotsrétti ef sérstakur dómstóll, sem komið er á fót til að fjalla um almannatryggingamál og skipaður er fulltrúum þeirra sem njóta verndar, úrskurðar í kærumálum.

70. gr.

- 1 Greiða skal kostnað vegna bóta, sem eru veittar samkvæmt þessum reglum, og umsýslukostnað vegna slíkra bóta sameiginlega með tryggingaiðgjöldum eða sköttum, eða hvoru tveggja, þannig að það verði ekki íþyngjandi fyrir fólk með rýran fjárhag og skal við það tekið mið af fjárhagsstöðu viðkomandi samningsaðila og þeirra hópa sem njóta verndar.
- 2 Starfsmenn, sem njóta verndar, skulu ekki greiða hærri tryggingaiðgjöld samanlagt en sem nemur helmingi alls fjármagns sem er ætlað þeim til verndar, eiginkonum þeirra og börnum. Til þess að ganga úr skugga um að þessu skilyrði sé fullnægt er heimilt að leggja saman allar bætur sem viðkomandi samningsaðili leggur til samkvæmt þessum reglum, að frádregnum fjölskyldubótum og vinnuslysabótum ef sérstök deild leggur vinnuslysabætur til.
- 3 Viðkomandi samningsaðili skal ábyrgjast almennt að veittar séu réttar bætur samkvæmt þessum reglum og gera allar nauðsynlegar ráðstafanir í þessu skyni; hann skal sjá til þess, eftir því sem við á, að nauðsynlegar tryggingafræðilegar rannsóknir og útreikningar varðandi fjárhagslegt jafnvægi fari reglubundið fram og í öllu falli áður en breytt er bótum eða fjárhæðum tryggingariðgjalda eða skatta, sem eru ætluð til að greiða fyrir þau tilvik sem um ræðir.

71. gr.

- 1 Ef framkvæmd er ekki falin stjórnardeild, sem ber ábyrgð gagnvart löggjafa, skulu fulltrúar þeirra sem njóta verndar taka þátt í umsýslunni, eða tengjast henni sem ráðgjafar, samkvæmt tilskildum skilmálum; innlend lög eða reglur gætu á sama hátt kveðið á um þátttöku fulltrúa vinnuveitenda og yfirvalda.
- 2 Viðkomandi samningsaðili skal ábyrgjast almennt að stjórnýsla viðkomandi stofnana og þjónustuaðila sé með tilhlýðilegum hætti þegar þau beita þessum reglum.

XIII. hluti – Ýmis ákvæði

72. gr.

Þessar reglur gilda ekki um:

- a tilvik sem áttu sér stað áður en viðeigandi hluti reglnanna öðlaðist gildi að því er varðar viðkomandi samningsaðila;
- b bætur vegna tilvika sem áttu sér stað eftir að viðeigandi hluti reglnanna öðlaðist gildi að því er varðar viðkomandi samningsaðila, að svo miklu leyti sem réttur til slíkra bóta er leiddur af tímabilum fyrir þá dagsetningu.

73. gr.

Samningsaðilarnir skulu leitast við að ljúka sérstökum gerningum um málefni er varða félagslegt öryggi fyrir útlendinga og fólk á faraldsfæti, einkum með tilliti til þess að þau njóti sömu kjara og innlendir ríkisborgarar og til viðhalds áunninna réttinda og réttinda sem þeir eru að afla sér.

74. gr.

- 1 Sérhver samningsaðili skal á hverju ári leggja skýrslu um beitingu þessara reglna fyrir framkvæmdastjórnann. Í skýrslunni skulu koma fram:
 - a tæmandi upplýsingar um þau lög og reglur, sem eru sett til að framfylgja þeim ákvæðum þessara reglna sem fullgildingin tekur til; og
 - b sönnun þess að uppfyllt hafi verið þau tölfræðilegu skilyrði sem eru tilgreind í:
 - i 9. gr. (a-, b- eða c-liður), 15. gr. (a- eða b-liður), 21. gr. (a-liður), 27. gr. (a- eða b-liður), 33. gr., 41. gr. (a- eða b-liður), 48. gr. (a- eða b-liður), 55. gr. (a- eða b-liður), 61. gr. (a- eða b-liður), að því er varðar þann fjölda einstaklinga sem nýtur verndar;

- ii 44., 65., 66. eða 67. gr., að því er varðar bótafjárhæð;

- iii 2. mgr. 24. gr., að því er varðar tímabil atvinnuleysisbóta; og
 - iv 2. mgr. 70. gr., að því er varðar hlutfall tryggingaiðgjalda þeirra, sem njóta verndar, af fjármagninu. Slíkar sannanir skal, eftir því sem unnt er, leggja fram í þeirri röð og með þeim hætti sem nefndin leggur til.

- 2 Sérhver samningsaðili skal láta framkvæmdastjóranum í té, fari hann fram á það, viðbótarupplýsingar um með hvaða hætti hann hefur framfylgt þeim ákvæðum þessara reglna sem fullgilding hans tekur til.

- 3 Ráðherranefndin getur heimilað framkvæmdastjóranum að afhenda ráðgjafapínginu afrit af skýrslunni og viðbótarupplýsingar, sem lagðar hafa verið fram í samræmi við 1. og 2. mgr. þessarar greinar, eftir því sem við á.

- 4 Framkvæmdastjórinn skal senda aðalforstjóra Alþjóðavinnumálastofnunarinnar skýrsluna og viðbótarupplýsingar, sem lagðar hafa verið fram í samræmi við 1. og 2. mgr. þessarar greinar, eftir því sem við á, og skal fara fram á það við hinn síðarnefnda að hann hafi samráð við viðeigandi aðila hjá Alþjóðavinnumálastofnuninni um skýrsluna og viðbótarupplýsingar og skal hann senda framkvæmdastjóra niðurstöður þessa aðila.

- 5 Nefndin skal fjalla um skýrsluna, viðbótarupplýsingar og niðurstöður þess aðila hjá Alþjóðavinnumálastofnuninni, sem um getur í 4. mgr. þessarar greinar, og leggja skýrslu um niðurstöður sínar fyrir ráðherranefndina.

75. gr.

- 1 Að höfðu samráði við ráðgjafapíngið skal ráðherranefndin, telji hún það við hæfi og með tveimur þriðju hlutum atkvæða í samræmi við d-lið 20. gr. stofnsáttmála Evrópuráðsins, ákveða hvort sérhver samningsaðili hafi efnt þær skuldbindingar þessara reglna sem hann hefur gengist undir.

- 2 Telji ráðherranefndin að samningsaðili hafi ekki efnt skuldbindingar sínar samkvæmt þessum reglum skal hún fara þess á leit við samningsaðilann að hann geri þær ráðstafanir sem hún telur nauðsynlegar til að tryggja að þær séu efndar.

76. gr.

Sérhver samningsaðili skal á tveggja ára fresti gefa framkvæmdastjóra skýrslu um stöðu innlendra laga og venja með tilliti til þeirra af hlutum II–X í reglunum sem samningsaðilinn hefur ekki tilgreint í fullgildingu sinni á reglunum samkvæmt 3. gr. eða síðari tilkynningu samkvæmt 4. gr.

XIV. hluti – Lokaákvæði

77. gr.

- 1 Reglur þessar skulu lagðar fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildingu. Skjöl til fullgildingar skulu afhent framkvæmdastjóranum til vörslu, að því tilskildu að ráðherranefndin hafi, í viðeigandi tilvikum, áður kveðið upp jákvæðan úrskurð eins og kveðið er á um í 4. mgr. 78. gr.
- 2 Reglur þessar öðlast gildi einu ári eftir að þriðja skjalið til fullgildingar er afhent til vörslu.
- 3 Reglurnar öðlast gildi gagnvart undirritunarríki, sem síðar fullgildir hann, einu ári eftir að skjöl þess til fullgildingar eru afhent til vörslu.

78. gr.

- 1 Hvert undirritunarríki, sem vill nýta sér ákvæði 2. mgr. 2. gr., skal, áður en það fullgildir, leggja skýrslu fyrir framkvæmdastjóran þar sem kemur fram að hve miklu leyti kerfi fyrir félagslegt öryggi er í samræmi við ákvæði reglna þessara.

Í skýrslunni skulu koma fram:

- a viðeigandi lög og reglur; og

- b sönnun þess að uppfyllt hafi verið þau tölfræðilegu skilyrði sem eru tilgreind í:
- i 9. gr. (a-, b- eða c-lið), 15. gr. (a- eða b-lið), 21. gr. (a-lið), 27. gr. (a- eða b-lið), 33. gr., 41. gr. (a- eða b-lið), 48. gr. (a- eða b-lið), 55. gr. (a- eða b-lið), 61. gr. (a- eða b-lið), að því er varðar þann fjölda einstaklinga sem nýtur verndar;
 - ii 44., 65., 66. eða 67. gr., að því er varðar bótafjárhæð;
 - iii 2. mgr. 24. gr., að því er varðar tímabil atvinnuleysisbóta; og
 - iv 2. mgr. 70. gr., að því er varðar hlutfall tryggingaiðgjalda þeirra launþega, sem njóta verndar, af fjármagninu; og
- c öll atriði, sem undirritunarríkin vilja að tekin verði til greina, í samræmi við 2. og 3. mgr. 2. gr.

Slíkar sannanir skal, eftir því sem unnt er, leggja fram í þeirri röð og með þeim hætti sem nefndin leggur til.

- 2 Undirritunarríkið skal láta framkvæmdastjóranum í té, fari hann fram á það, viðbótarupplýsingar um með hvaða hætti kerfi fyrir félagslegt öryggi er í samræmi við ákvæði reglna þessara.
- 3 Nefndin, sem skal taka mið af ákvæðum 3. mgr. 2. gr., skal kanna skýrsluna og viðbótarupplýsingarnar. Nefndin skal senda ráðherranefndinni skýrslu um niðurstöður sínar.
- 4 Ráðherranefndin skal ákveða, með tveimur þriðju hlutum atkvæða í samræmi við d-lið 20. gr. stofnsáttmála Evrópuráðsins, hvort kerfi fyrir félagslegt öryggi hjá viðkomandi undirritunarríki er í samræmi við kröfur þessara reglna.
- 5 Ef ráðherranefndin ákveður að umrætt kerfi fyrir félagslegt öryggi sé ekki í samræmi við ákvæði þessara reglna skal hún upplýsa viðkomandi undirritunarríki um það og getur gert tillögur um hvernig slíku samræmi verði komið á.

79. gr.

- 1 Er reglur þessar hafa öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins

boðið ríkjum utan Evrópuráðsins að gerast aðilar að þeim. Aðild slíkra ríkja skal háð sömu skilyrðum og málsmeðferð og mælt er fyrir um í reglunum að því er viðvíkur fullgildingu.

- 2 Ríki gerist aðili að reglum þessum með því að afhenda framkvæmdastjóranum aðildarskjal til vörslu. Reglurnar öðlast gildi gagnvart hverju ríki, sem gerist aðili, einu ári eftir að aðildarskjal þess er afhent.
- 3 Skyldur og réttindi ríkis, sem gerist aðili, skulu vera þau sömu og kveðið er á um í reglum þessum fyrir undirritunarríki sem fullgilt hafa reglurnar.

80. gr.

- 1 Reglur þessar skulu taka til heimalandsvæðis hvers samningsaðila. Hann getur við undirritun, eða þegar skjal hans til fullgildingar eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint í yfirlýsingu til framkvæmdastjórans hvaða landsvæði skuli teljast heimalandsvæði hans í þessu tilliti.
- 2 Hvert samningsríki, sem fullgildir reglurnar, eða hvert ríki sem gerist aðili, getur, þegar skjal þess til fullgildingar eða aðildar er afhent til vörslu, eða hvenær sem er síðar, tilkynnt framkvæmdastjóranum að reglur þessar taki, í heild eða að hluta, með fyrirvara um þær breytingar sem tilgreindar eru í tilkynningunni, til sérhvers hluta heimalandsvæðis þess, sem ekki er tilgreindur í 1. mgr. þessarar greinar, eða til sérhvers annars landsvæðis sem það fer með utanríkismál fyrir. Breytingar, sem tilgreindar eru í slíkri tilkynningu, er hægt að afturkalla eða breyta með tilkynningu síðar.
- 3 Hvert samningsríki getur, um leið og það má segja upp reglunum í samræmi við 81. gr., tilkynnt framkvæmdastjóranum að reglurnar skuli ekki lengur taka til neins hluta heimalandsvæðis þess eða til neins annars landsvæðis sem reglurnar hafa verið láttnar taka til í samræmi við 2. mgr. þessarar greinar.

81. gr.

Hvert samningsríki getur aðeins sagt upp reglunum eða einum eða fleiri af köflum II til X, að liðnum fimm árum frá gildistöku regnanna

gagnvart því samningsríki eða í lok hvers fimm ára tímabils eftir það og í hverju tilviki eftir að hafa tilkynnt framkvæmdastjóranum það með eins árs fyrirvara. Uppsögnin skal ekki hafa áhrif á gildi reglnanna að því er aðra samningsaðila varðar, enda séu þessir samningsaðilar aldrei færri en þrír.

82. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, ríkisstjórn hvers ríkis, sem gerist aðili, og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuáráðs um:

- i gildistöku þessara reglna og nöfn þeirra aðila sem fullgilda hann,
- ii afhendingu hvers skjals til aðildar í samræmi við 79. gr. og þeirra tilkynninga sem hafa borist með því,
- iii hverja tilkynningu sem borist hefur í samræmi við 4. og 80. gr., eða
- iv hverja auglýsingu sem borist hefur í samræmi við 81. gr.

83. gr.

Viðaukinn við reglur þessar skal vera óaðskiljanlegur hluti þeirra.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað reglur þessar.

Gjört í Strassborg 16. apríl 1964 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju undirritunarríki og ríkjum, sem gerist aðilar að bókun þessari, og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuáráðs um í té staðfest endurrit.

VIÐAUKI

68. gr. i

Litið er svo á að túlka beri 68. gr. i í þessum reglum í samræmi við innlenda löggjöf hvers samningsaðila.

1. VIÐBÓT

Stöðluð alþjóðleg atvinnugreinaflokkun

Skrá yfir deildir og helstu flokka

Deild 0 – Landbúnaður, skógrækt, dýra- og fiskveiðar:

01. Landbúnaður og kvikfjárrækt
02. Skógrækt og skógarhögg
03. Dýraveiðar, gildruveiðar og endurnýjun villibráðar
04. Fiskveiðar

Deild 1 – Námuvinnsla og vinnsla hráefna úr jörðu:

11. Kolanám
12. Málmnam
13. Hráolía og jarðgas
14. Grjótnám, leir- og sandnamur
19. Steinefnanám og -vinnsla, önnur en málma, ót.a.

Deild 2-3 – Framleiðsla:

20. Matvælaíðnaður, annar en drykkjarvöruíðnaður
21. Drykkjavöruíðnaður
22. Tóbakframleiðsla
23. Textílvöruframleiðsla
24. Framleiðsla á skófatnaði, öðrum fatnaði og tilbúnum textílvörum

25. Framleiðsla á viði og korki, önnur en húsgagnaframleiðsla
26. Framleiðsla húsgagna og festinga
27. Framleiðsla pappírs og pappírsvöru
28. Prentun, útgáfa og skyldur iðnaður
29. Framleiðsla á leðri og leðurvörum, öðrum en skófatnaði
30. Framleiðsla á gúmmívörum
31. Framleiðsla á kemískum efnum og efnavörum
32. Framleiðsla á vörum úr jarðolíu og kolum
33. Framleiðsla á málmlausum steinefnum, öðrum en vörum úr jarðolíu og kolum
34. Hrámalmaiðnaður
35. Framleiðsla málmvara, annarra en vélbúnaðar og samgöngutækja
36. Framleiðsla vélbúnaðar, annars en rafvéla
37. Framleiðsla rafvéla, raftækjabúnaðar, rafmagnsáhalda og rafmagnsaðfanga
38. Framleiðsla samgöngutækja
39. Ýmiss konar framleiðsluiðnaður

Deild 4 – Byggingastarfsemi og mannvirkjagerð:

40. Byggingastarfsemi og mannvirkjagerð

Deild 5 – Rafmagns-, gas-, vatnsveitur og fráveitur, sorphirða:

51. Rafmagn, gas og gufa
52. Vatns- og fráveitur, sorphirða

Deild 6 – Verslun og viðskipti:

61. Heildverslun og smásala
62. Bankar og aðrar fjármálastofnanir
63. Vátryggingastarfsemi
64. Fasteignaviðskipti

Deild 7 – Flutningastarfsemi, birgðahald og samgöngur:

71. Flutningastarfsemi
72. Birgðahald og lagerar
73. Samgöngur

Deild 8 – Þjónusta:

81. Þjónusta hins opinbera
82. Samfélagsþjónusta og viðskiptaþjónusta
83. Tómstundastarfsemi
84. Þjónusta á vegum einstaklinga

Deild 9 – Starfsemi sem er ekki nægilega vel lýst:

90. Starfsemi sem er ekki nægilega vel lýst.

2. VIÐBÓT

Viðbótarþjónusta eða -bætur

II. hluti – Heilbrigðisþjónusta

- 1 Þjónusta utan sjúkradeilda, þar með taldar sjúkravítjanir, sem heimilislæknar og sérfræðingar veita í ótakmarkaðan tíma, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að fjórðungi kostnaðar.
- 2 Nauðsynlegustu lyfjavörur, í ótakmarkaðan tíma, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að fjórðungi kostnaðar vegna þeirrar þjónustu sem er þegin.
- 3 Sjúkrahúsþjónusta, þar með talin nauðsynleg framfærsla, þjónusta heimilislækna eða sérfræðinga, eftir því sem þörf krefur, og nauðsynleg stoðþjónusta vegna tilskilinna langvinnra sjúkdóma, þar með taldir berklar, sem ekki má takmarka við minna en 52 vikur í hverju tilviki.
- 4 Verndun og viðhald tanna, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að þriðjungi kostnaðar vegna þeirrar þjónustu sem er þegin.
- 5 Ef kostnaðarhlutdeild felur í sér greiðslu fastrar fjárhæðar fyrir hverja meðferð eða lyfseðil skulu heildargreiðslur þeirra sem njóta verndar vegna þjónustu, sem um getur í 1., 2. eða 4. lið, ekki vera hærri en tilgreindur hundradshluti kostnaðar við þá þjónustu á tilskildu tímabili.

III. hluti – Sjúkrabætur

- 6 Sjúkrabætur sem miðast við þá fjárhæð sem er tilgreind í 16. gr. þessara reglna og má ekki takmarka við minna en 52 vikur í hverju tilviki.

IV. hluti – Atvinnuleysisbætur

- 7 Atvinnuleysisbætur sem miðast við þá fjárhæð sem er tilgreind í 22. gr. þessara reglna og má ekki takmarka við minna en 21 viku á 12 mánaða tímabili.

V. hluti – Bætur vegna elli

- 8 Bætur vegna elli en fjárhæð þeirra skal nema að minnsta kosti helmingi þeirra bóta sem eru tilgreindar í 28. gr.:
 - a samkvæmt 2. mgr. 29. gr. eða eftir 10 ára búsetutíma ef skilyrði um búsetutíma er sett fyrir greiðslu bótanna sem eru tilgreindar í 28. gr. og nýti viðkomandi samningsaðili sér ekki 3. mgr. 29. gr.; og
 - b samkvæmt 5. mgr. 29. gr. með fyrirvara um tilskilin skilyrði, að því er varðar fyrri störf þess sem nýtur verndar.

VII. hluti – Fjölskyldubætur

- 9 Reglubundnar greiðslur fjölskyldubóta þar til barnið, sem um er að ræða og er enn við nám, nær tilskildum aldri sem er ekki undir 16 árum.

VIII. hluti – Bætur vegna meðgöngu og fæðingar

- 10 Veiting bóta vegna meðgöngu og fæðingar án biðtímabils.

IX. hluti – Örorkubætur

- 11 Örorkubætur en fjárhæð þeirra skal nema að minnsta kosti helmingi þeirra bóta sem eru tilgreindar í 56. gr.:
 - a samkvæmt 2. mgr. 57. gr. eða eftir fimm ára búsetutíma ef skilyrði um búsetutíma er sett fyrir greiðslu bóta sem eru tilgreindar í 56. gr. og nýti viðkomandi samningsaðili sér ekki 3. mgr. 57. gr.; og
 - b fyrir þann sem nýtur verndar og hefur ekki, einungis vegna elli þegar viðkomandi ákvæði um beitingu þessa hluta öðlast gildi, fullnægt tilskildum skilyrðum í samræmi við 2. mgr. 57. gr., með fyrirvara um tilskilin skilyrði er varða fyrri störf þess sem nýtur verndar.

X. hluti – Eftirlifendabætur

- 12 Eftirlifendabætur en fjárhæð þeirra skal nema að minnsta kosti helmingi þeirra bóta sem eru tilgreindar í 62. gr.:
- a samkvæmt 2. mgr. 63. gr. eða eftir fimm ára búsetutíma ef skilyrði um búsetutíma er sett fyrir greiðslu bótanna sem eru tilgreindar í 62. gr., og nýti viðkomandi samningsaðili sér ekki 3. mgr. 63. gr.; og
 - b fyrir þann sem nýtur verndar ef fyrirvinna heimilisins hefur ekki, einungis vegna elli þegar viðkomandi ákvæði um beitingu þessa hluta öðlast gildi, fullnægt tilskildum skilyrðum í samræmi við 2. mgr. 63. gr., með fyrirvara um tilskilin skilyrði er varða fyrri störf þess sem nýtur verndar.

II., III. eða X. hluti

13 Bætur vegna útfarar sem nema:

- i tvítugföldum fyrri dagvinnulaunum þess sem nýtur verndar séu þau notuð eða hafi þau verið notuð til útreiknings á eftirlifendabótum eða sjúkrabótum, eftir því sem við á, þó þarf heildarfjárhæð bótanna ekki að vera hærri en tvítugföld dagvinnulaun faglærðs verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við ákvæði 65. gr.; eða
- ii tvítugföldum dagvinnulaunum dæmigerðs fullorðins verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við ákvæði 66. gr.

**Bókun
við Evrópureglur
um félagslegt öryggi**

Strassborg, 16. IV. 1964

2. mgr. 2. gr. verði svohljóðandi:

- 2 Skilmálum b-liðar hér á undan telst fullnægt ef:
 - a farið hefur verið að í það minnsta að sex af hlutum II–X, enda hafi viðkomandi aðildarríki gengist undir skuldbindingar reglnanna samkvæmt 3. gr. að því er þessa hluta varðar, að meðtöldum minnst einum af IV., V., VI., IX. og X hluta; og
 - b lögð er fram, þessu til viðbótar, sönnun þess að gildandi löggjöf um félagslegt öryggi jafngildi einni þeirra samsetninga sem kveðið er á um í fyrrnefndum lið, að teknu tilliti til:
 - i þess að á tilskildum sviðum, sem fjallað er um í a-lið þessarar málsgreinar, er gengið lengra en reglurnar segja til um með tilliti til umfangs verndar eða þess um hve háar bætur er að ræða eða til beggja þessara atriða;
 - ii þess að á tilskildum sviðum, sem fjallað er um í a-lið þessarar málsgreinar, er gengið lengra en reglurnar segja til um með því að veita viðbótarþjónustu eða -bætur sem eru tilgreindar í 2. viðbót við reglurnar eins og þeim er breytt með bókuninni; og
 - iii þeirra sviða þar sem gengið er skemmra en kveðið er á um í reglunum.

9. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum, sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega, og eiginkonur þeirra og börn; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum, sem í eru að minnsta kosti 30 hundraðshlutar allra íbúa, og eiginkonur þeirra og börn; eða
- c tilskildir hópar íbúa sem í eru að minnsta kosti 65 hundraðshlutar allra íbúa.

1. og 2. mgr. 10. gr. verði svohljóðandi:

- 1 Í bótunum skal að minnsta kosti felast:

- a vegna sjúkleika:
 - i þjónusta heimilislæknis, þar með taldar sjúkravítjanir og þjónusta sérfræðings eins og tilskilið er;
 - ii sjúkrahúsþjónusta, þar meðtalin framfærsla, nauðsynleg þjónusta heimilislækna eða sérfræðinga, hjúkrun og öll stoðþjónusta;
 - iii allar nauðsynlegar lyfjavörur, sem eru ekki bundnar sérleyfi, og sérlyf sem teljast nauðsynleg; og
 - iv verndun og viðhald tanna fyrir börn sem njóta verndar; og
- b vegna meðgöngu og sængurlegu og afleiðinga þeirra:
 - i mæðraskoðun, sængurlega og eftirmeðferð, annaðhvort hjá læknum eða ljósmæðrum;
 - ii sjúkrahúslega ef þörf krefur; og
 - iii lyfjavörur.
- 2 Bótapegi eða fyrirvinna heimilisins kann að verða krafinn greiðslu á hluta kostnaðar við heilbrigðisþjónustu sem bótapegi fær:
 - a vegna sjúkleika, að því tilskildu að reglur um slíka kostnaðarhlutdeild séu ekki íþyngjandi og að hlutdeild bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins í kostnaðinum sé ekki meiri en:
 - i fjórðungur af kostnaði við þjónustu heimilislæknis og sérfræðinga utan sjúkradeilda;
 - ii fjórðungur af kostnaði við sjúkrahúsþjónustu;
 - iii fjórðungur af lyfjavörum að meðaltali;
 - iv þriðjungur af kostnaði við verndun og viðhald tanna;

- b vegna meðgöngu og fæðingar, sængurlegu og afleiðinga þeirra, fyrir lyfjavörur eingöngu, þar sem sjúklingur eða fyrirvinna heimilisins greiðir hluta kostnaðar, þó ekki umfram fjórðung að meðaltali; reglur um slíka kostnaðarhlutdeild skulu ekki vera íþyngjandi;

- c ef kostnaðarhlutdeild felur í sér greiðslu fastrar fjárhæðar fyrir hverja meðferð, eða meðan á henni stendur, eða lyfseðil skulu heildargreiðslur allra sem njóta verndar vegna þjónustu, sem um getur í a- eða b-lið, ekki vera hærri en tilgreindur hundraðshluti heildarkostnaðar við þá þjónustu á tilskildu tímabili.

12. gr. verði svohljóðandi:

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 10. gr., skulu veittar á meðan tilvikið, sem trygging tekur til, varir, þó er heimilt að takmarka sjúkrahúspjónustu við 52 vikur í hverju tilviki eða 78 vikur á þremur árum samfellt.

a- og b-liðir 15. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum, sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega, og eiginkonur þeirra og börn; eða

- b starfandi fólk í tilskildum hópum, sem í eru að minnsta kosti 30 hundraðshlutar allra íbúa, og eiginkonur þeirra og börn; eða

18. gr. verði svohljóðandi:

Bæturnar, sem eru tilgreindar í 16. gr., skulu veittar á meðan tilvikið varir, þó þarf ekki að greiða þær fyrstu þrjá dagana sem tekjur falla niður og þær má takmarka við 52 vikur í hverju tilviki eða 78 vikur á þremur árum samfellt.

a-liður 21. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 55 hundradshlutar allra launþega; eða

24. gr. verði svohljóðandi:

- 1 Ef verndin tekur til hópa launþega má takmarka bæturnar, sem eru tilgreindar í 22. gr., við 21 viku á hverjum 12 mánuðum eða 21 viku í hvert sinn sem tekjur falla niður.
- 2 Ef verndin tekur til íbúa, sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er, skal greiða bæturnar, sem eru tilgreindar í 22. gr., á meðan tilvikið varir. Í ljósi þessa er heimilt að takmarka tilskilið tímabil þar sem bætur eru greiddar án tillits til fjárhags, í samræmi við 1. mgr. þessarar greinar.
- 3 Ef kveðið er á um það í innlendum lögum eða reglum að bótatímabil skuli miðast við iðgjaldatímabil og/eða áðurgreiddar bætur á tilskildu tímabili skal ákvæðum 1. mgr. talið fullnægt ef meðalbótatími er að minnsta kosti 21 vika á 12 mánaða tímabili.
- 4 Ekki þarf að greiða bætur:
 - a fyrstu þrjú dagana í hvert sinn sem tekjur falla niður og eru þá meðtaldir atvinnuleysis dagar fyrir og eftir tímabundna atvinnu sem skal ekki vara lengur en tilskilið tímabil til að teljast hluti af sama tilviki tekjumissis; eða
 - b fyrstu sex dagana á 12 mánaða tímabili.
- 5 Heimilt er að laga bótatíma og biðtíma að ráðningarkjörum fólks í árs-tíðabundnum störfum.
- 6 Gera skal ráðstafanir til að halda mikilli og stöðugri atvinnu í landinu og hafa til reiðu viðeigandi aðstöðu til að aðstoða atvinnulausa við að finna sér nýtt starf við hæfi, þar með talið vinnumiðlanir, starfsþjálfun-arnámskeið, aðstoð við búferlaflutninga til annarra svæða, ef nauðsyn krefur, til að finna starf við hæfi, og aðra þjónustu þessu tengda.

2. og 3. mgr. 26. gr. verði svohljóðandi:

- 2 Þó má tilskilja hærri aldur, svo fremi að íbúar, sem hafa náð þeim aldri, séu ekki færri en sem nemur tíunda hluta íbúa sem eru undir þeim aldri en eldri en 15 ára. Í ljósi þessa má sá aldur, sem er tilskilinn, ekki vera hærri en 65 ár ef tilskildir hópar launþega njóta einir verndar.
- 3 Í innlendum lögum eða reglum er heimilt að kveða á um að bætur til einstaklings, sem á að öðru leyti rétt á þeim, falli niður hafi hann tekjur af starfi, sem er tilskilið, eða að iðgjaldsháðar bætur kunni að verða lækkaðar séu tekjur bótaþega yfir tilskilinni fjárhæð.

a- og b-liður 27. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 30 hundraðshlutar allra íbúa; eða

b-liður 28. gr. verði svohljóðandi:

- b í samræmi við ákvæði 67. gr. ef verndin tekur til íbúa sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er. Í ljósi þessa skal tryggja tilskildum hópum, sem eru ákvarðaðir í samræmi við a- og b-lið 27. gr., tilskildar bætur án tillits til fjárhags, með fyrirvara um að ekki verði sett strangari skilyrði fyrir því en tilgreint er í 1. mgr. 29. gr.

d-liður 32. gr. verði svohljóðandi:

- d framfærslumissis ekkju eða barns vegna fráfalls fyrirvinnu heimilisins.

33. gr. verði svohljóðandi:

Þeir sem njóta verndar eru launþegar í tilskildum hópum, sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega, og, að því er varðar bætur vegna fráfalls fyrirvinnu heimilisins, einnig ekkjur þeirra og börn.

41. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar að því er varðar reglubundnar greiðslur sem eru tilgreindar í 42. gr.:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 30 hundraðshlutar allra íbúa.

44. gr. verði svohljóðandi:

Heildarvirði bótanna, sem eru veittar í samræmi við 42. gr., þeim sem njóta verndar, skal vera tveir hundraðshlutar af launum dæmigerðs fullorðins verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við reglur 66. gr., margfaldaður með heildarfjölda barna allra íbúa.

48. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a konur í tilskildum hópum launþega sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega og, að því er varðar heilbrigðisþjónustu á meðgöngu og við fæðingu, einnig eiginkonur karlmannna í þessum hópum; eða
- b konur í tilskildum hópum starfandi fólks sem í eru að minnsta kosti 30 hundraðshlutar allra íbúa og, að því er varðar heilbrigðisþjónustu á meðgöngu og við fæðingu, einnig eiginkonur karlmannna í þessum hópum.

2. mgr. 49. gr. verði svohljóðandi:

- 2 Í heilbrigðisþjónustu felst að minnsta kosti:

- a mæðraskoðun, sængurlega og eftirmeðferð, annaðhvort hjá læknum eða ljósmæðrum;
- b sjúkrahúslega, ef þörf krefur; og
- c lyfjavörur; sjúklingur eða fyrirvinna heimilisins kann að verða krafinn greiðslu á hluta kostnaðar við þær lyfjavörur sem bótaþegi fær. Reglur um slíka kostnaðarhlutdeild skulu ekki vera íþyngjandi og sá hluti kostnaðar sem bótaþegi eða fyrirvinna heimilisins greiðir ekki vera stærri en sem nemur fjórðungi að meðaltali. Ef kostnaðarhlutdeild felur í sér greiðslu fastrar fjárhæðar fyrir hvern lyfseðil skulu þær heildargreiðslur sem allir, sem verndar njóta, inna af hendi ekki vera hærri en sem nemur fjórðungi af heildarkostnaðinum á tilskildu tímabili.

54. gr. verði svohljóðandi:

Trygging tekur til vanhæfni til að stunda starf að því marki sem tilskilið er enda megi ætla að þessi vanhæfni sé varanleg eða vari lengur en bætur vegna veikinda. Í ljósi þessa skal tilskilið umfang slíkrar óvinnufærni ekki nema meiru en tveimur þriðju.

a- og b-liður 55. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a launþegar í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega; eða
- b starfandi fólk í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 30 hundraðshlutar allra íbúa; eða

56. gr. verði svohljóðandi:

- 1 Greiða skal bæturnar reglubundið og reikna þær út á eftirfarandi hátt:
 - a í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. ef verndin tekur til hópa launþega eða starfandi fólks;

- b í samræmi við ákvæði 67. gr. ef verndin tekur til íbúa sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er. Í ljósi þessa skal tryggja tilskildum hópum, sem eru ákvarðaðir í samræmi við a- og b-lið 55. gr., tilskildar bætur án tillits til fjárhags, með fyrirvara um að ekki verði sett strangari skilyrði fyrir því en tilgreint er í 1. mgr. 57. gr.
- 2 Gera skal ráðstafanir til að bjóða iðjuþjálfun og starfsendurhæfingu og hafa til reiðu viðeigandi aðstöðu til að aðstoða fatlaða við að finna sér starf við hæfi, þar með talið vinnumiðlanir og aðstoð við búferlaflutninga til annarra svæða, ef nauðsyn krefur, til að finna starf við hæfi, og aðra þjónustu þessu tengda.

a- og b-liðir 61. gr. verði svohljóðandi:

Eftirtaldir einstaklingar njóta verndar:

- a eiginkonur og börn fyrirvinnu í tilskildum hópum sem í eru að minnsta kosti 80 hundraðshlutar allra launþega; eða
- b eiginkonur og börn fyrirvinnu í tilskildum hópum starfandi fólks sem í eru að minnsta kosti 30 hundraðshlutar allra íbúa; eða

b-liður 62. gr. verði svohljóðandi:

- b í samræmi við ákvæði 67. gr. ef verndin tekur til búsettra ekkna og búsettra barna sem eru ekki tekjuhærri á meðan tilvikið varir en tilskilið er. Í ljósi þessa skal tryggja eiginkonum og börnum fyrirvinnu í tilskildum hópum, sem eru ákvarðaðir í samræmi við a- og b-lið 61. gr., tilskildar bætur án tillits til fjárhags, með fyrirvara um að ekki verði sett strangari skilyrði fyrir því en tilgreint er í 1. mgr. 63. gr.

Tafla við XI. hluta

Reglubundnar greiðslur til almenns bótaþega

Hluti	Tilvik	Almennur bótaþegi	Hundraðs- hluti
III	Veikindi	Maður með konu og tvö börn ..	50
IV	Atvinnuleysi.....	Maður með konu og tvö börn ..	50
V	Elli	Maður með konu á lífeyrisaldri	45
VI	Vinnuslys:		
	Óvinnufærni	Maður með konu og tvö börn ..	50
	Algerlega ófær um tekjuöflun	Maður með konu og tvö börn ..	50
	a almennt.....	a	50
	b þarfnast stöðugrar aðstoðar	b	66 ² / ₃
	Eftirlifendur.....	Ekkja með tvö börn.....	45
VIII	Meðganga og fæðing.....	Kona.....	50
IX	Örorka	Maður með konu og tvö börn ..	50
X	Eftirlifendur.....	Ekkja með tvö börn (eða tvö börn ef ekkjan fær því aðeins lífeyri að hún sé ófær um að sjá sér farborða)	45

1. og 2. mgr. 74. gr. verði svohljóðandi:

- 1 Sérhvert aðildarríki, sem hefur fullgilt reglurnar og þessa bókun, skal á hverju ári leggja skýrslu um beitingu þessara gerninga fyrir framkvæmdastjórnann. Í skýrslunni skulu koma fram:
 - a tæmandi upplýsingar um þau lög og reglur sem sett eru til að framfylgja þeim ákvæðum þessara gerninga er fullgildingin tekur til; og

- b sönnun þess að uppfyllt hafi verið þau tölfræðilegu skilyrði sem eru tilgreind í:
- i 9. gr. (a-, b- eða c-liður), 15. gr. (a- eða b-liður), 21. gr. (a-liður), 27. gr. (a- eða b-liður), 33. gr., 41. gr. (a- eða b-liður), 48. gr. (a- eða b-liður), 55. gr. (a- eða b-liður), 61. gr. (a- eða b-liður), að því er varðar þann fjölda einstaklinga sem nýtur verndar;
 - ii 44., 65., 66. eða 67. gr., að því er varðar bótafjárhæð;
 - iii 2. mgr. 24. gr., að því er varðar tímabil atvinnuleysisbóta; og
 - iv 2. mgr. 70. gr., að því er varðar hlutfall tryggingaiðgjalda þeirra sem verndar njóta af fjármagninu.

Slíkar sannanir skal, eftir því sem unnt er, leggja fram í þeirri röð og með þeim hætti sem nefndin leggur til.

- 2 Sérhvert aðildarríki, sem hefur fullgilt reglurnar og þessa bókun, skal láta framkvæmdastjóranum í té, fari hann fram á það, viðbótarupplýsingar um með hvaða hætti hann hefur framfylgt þeim ákvæðum þessara gerninga sem fullgilding hans tekur til.

75. gr. verði svohljóðandi:

- 1 Að höfðu samráði við ráðgjafapingið skal ráðherranefndin, telji hún það við hæfi og með tveimur þriðju hlutum atkvæða í samræmi við d-lið 20. gr. stofnsáttmála Evrópuráðsins, ákveða hvort sérhvert aðildarríki, sem hefur fullgilt reglurnar og þessa bókun, hafi efnt þær skuldbindingar þessara reglna og bókunar sem hann hefur gengist undir.
- 2 Telji ráðherranefndin að samningsríki, sem hefur fullgilt reglurnar og þessa bókun, hafi ekki efnt skuldbindingar sínar samkvæmt þessum gerningum skal hún gefa samningsríkinu fyrirmæli um að gera þær ráðstafanir sem hún telur nauðsynlegar til að tryggja að þær séu efndar.

76. gr. verði svohljóðandi:

Sérhvert samningsríki, sem hefur fullgilt reglurnar og þessa bókun, skal á tveggja ára fresti gefa framkvæmdastjóra skýrslu um stöðu innlendra laga og venja með tilliti til þeirra af hlutum II–X í reglunum

og bókuninni sem samningsríkið hefur ekki tilgreint í fullgildingu sinni á reglunum og bókuninni samkvæmt 3. gr. eða síðari tilkynningu samkvæmt 4. gr.

79. gr. verði svohljóðandi:

- 1 Er bókun þessi hefur öðlast gildi getur ráðherra nefnd Evrópuráðsins boðið ríkjum utan Evrópuráðsins að gerast aðilar að henni. Aðild slíkra ríkja skal háð sömu skilyrðum og málsmeðferð og mælt er fyrir um í bókun þessari að því er viðvíkur fullgildingu.
- 2 Ríki gerist aðili að bókun þessari með því að afhenda framkvæmdastjóranum aðildarskjal til vörslu. Bókunin öðlast gildi gagnvart hverju ríki, sem gerist aðili, einu ári eftir að aðildarskjal þess er afhent.
- 3 Skyldur og réttindi ríkis, sem gerist aðili, skulu vera þau sömu og kveðið er á um í bókun þessari fyrir aðildarríki sem fullgilt hafa hana.

80. gr. verði svohljóðandi:

- 1 Reglur þessar og/eða bókun þessi skulu taka til heimalandsvæðis hvers aðildarríkis, sem þær/hún gilda gagnvart, og hvers ríkis sem gerist aðili. Hvert aðildarríki eða ríki, sem gerist aðili, getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint í yfirlýsingu til framkvæmdastjórans hvaða landsvæði skuli teljast heimalandsvæði þess í þessu tilliti.
- 2 Hvert aðildarríki, sem fullgildir reglurnar og/eða þessa bókun, eða hvert ríki sem gerist aðili, getur, þegar skjal þess til fullgildingar eða aðildar er afhent til vörslu, eða hvenær sem er síðar, tilkynnt framkvæmdastjóranum að reglur þessar og/eða bókun þessi taki, í heild eða að hluta, með fyrirvara um þær breytingar sem tilgreindar eru í tilkynningunni, til sérhvers hluta heimalandsvæðis þess, sem ekki er tilgreindur í 1. mgr. þessarar greinar, eða til sérhvers annars landsvæðis sem það fer með utanríkismál fyrir. Breytingar, sem tilgreindar eru í slíkri tilkynningu, er hægt að afturkalla eða breyta með tilkynningu síðar.
- 3 Hvert aðildarríki, sem reglurnar eða reglurnar og þessi bókun gilda gagnvart, eða ríki, sem gerist aðili, getur, um leið og það má segja

upp reglunum og/eða þessari bókun í samræmi við 81. gr., tilkynnt framkvæmdastjóranum að reglurnar og/eða bókunin skuli ekki lengur taka til neins hluta heimalandsvæðis þess eða til neins annars landsvæðis sem reglurnar og/eða bókunin hafa verið látnar taka til í samræmi við 2. mgr. þessarar greinar.

81. gr. verði svohljóðandi:

Hvert aðildarríki sem hefur fullgilt reglurnar og þessa bókun og ríki, sem hafa gerst aðilar að þeim, geta aðeins sagt þeim, eða einum eða fleiri af köflum II til X í þeim, upp að liðnum fimm árum frá gildistöku reglnanna og/eða bókunarinnar við þær gagnvart því aðildarríki eða ríki, sem gerist aðili, eða í lok hvers fimm ára tímabils eftir það og í hverju tilviki eftir að hafa tilkynnt framkvæmdastjóranum það með eins árs fyrirvara. Uppsögnin skal ekki hafa áhrif á gildi reglnanna og/eða bókunarinnar að því er varðar önnur aðildarríki, sem hafa fullgilt þær eða önnur ríki sem hafa gerst aðilar að þeim, enda séu aðildarríki að reglunum eða ríki, sem gerast aðilar að þeim, aldrei færri en þrjú og aðildarríki að bókuninni eða ríki, sem gerast aðilar að henni, aldrei færri en þrjú.

82. gr. verði svohljóðandi:

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins, ríkisstjórnnum ríkja, sem gerast aðilar, og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar um:

- i gildistöku þessarar bókunar og nöfn þeirra aðildarríkja sem fullgilda hana,
- ii afhendingu hvers skjals til aðildar í samræmi við 79. gr. og þær tilkynningar sem hafa borist með því,
- iii hverja tilkynningu sem borist hefur í samræmi við 4. og 80. gr., eða
- iv hverja auglýsingu sem borist hefur í samræmi við 81. gr.

II. þáttur

Aðildarríki Evrópuráðsins skulu ekki undirrita eða fullgilda þessa bókun nema hafa undirritað eða fullgilt Evrópureglur um félagslegt öryggi eða gera það samtímis.

III. þáttur

- 1 Bókun þessi skal lögð fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildingu. Skjöl til fullgildingar skulu afhent framkvæmdastjóranum til vörslu, að því tilskildu að ráðherranefndin hafi áður, í viðeigandi tilvikum, kveðið upp jákvæðan úrskurð eins og kveðið er á um í 4. mgr. IV. hluta.
- 2 Bókun þessi öðlast gildi einu ári eftir að þriðja skjalið til fullgildingar er afhent til vörslu.
- 3 Bókunin öðlast gildi gagnvart undirritunarríki, sem síðar fullgildir hana, einu ári eftir að skjöl þess til fullgildingar eru afhent til vörslu.

IV. þáttur

- 1 Hvert undirritunarríki, sem vill nýta sér ákvæði 2. mgr. 2. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með bókuninni, skal, áður en það fullgildir, leggja skýrslu fyrir framkvæmdastjórnann þar sem kemur fram að hve miklu leyti kerfi fyrir félagslegt öryggis er í samræmi við ákvæði bókunar þessarar.

Í skýrslunni skulu koma fram:

- a viðeigandi lög og reglur; og
- b sönnun þess að uppfyllt hafi verið þau tölfræðilegu skilyrði sem eru tilgreind í eftirtöldum ákvæðum reglnanna, eins og þeim er breytt með bókun þessari:
 - i 9. gr. (a-, b- eða c-lið), 15. gr. (a- eða b-lið), 21. gr. (a-lið), 27. gr. (a- eða b-lið), 33. gr., 41. gr. (a- eða b-lið), 48. gr. (a- eða b-lið), 55. gr. (a- eða b-lið), 61. gr. (a- eða b-lið), að því er varðar þann fjölda einstaklinga sem nýtur verndar;

- ii 44., 65., 66. eða 67. gr., að því er varðar bótafjárhæð;
 - iii 2. mgr. 24. gr., að því er varðar tímabil atvinnuleysisbóta; og
 - iv 2. mgr. 70. gr., að því er varðar hlutfall tryggingaiðgjalda þeirra launþega, sem njóta verndar, af fjármagninu; og
- c öll atriði, sem undirritunarríkin vilja að tekin verði til greina, í samræmi við 2. og 3. mgr. 2. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með bókun þessari.

Slíkar sannanir skal, eftir því sem unnt er, leggja fram í þeirri röð og með þeim hætti sem nefndin leggur til.

- 2 Undirritunarríkið skal láta framkvæmdastjóranum í té, fari hann fram á það, viðbótarupplýsingar um með hvaða hætti kerfi fyrir félagslegt öryggi er í samræmi við ákvæði bókunar þessarar.
- 3 Nefndin, sem skal taka mið af ákvæðum 3. mgr. 2. gr. í reglunum, skal kanna skýrsluna og viðbótarupplýsingarnar. Nefndin skal senda ráðherranefndinni skýrslu um niðurstöður sínar.
- 4 Ráðherranefndin skal ákveða, með tveimur þriðju hlutum atkvæða í samræmi við d-lið 20. gr. stofnsáttmála Evrópuráðsins, hvort kerfi fyrir félagslegt öryggi hjá viðkomandi undirritunarríki er í samræmi við kröfur þessarar bókunar.
- 5 Ef ráðherranefndin ákveður að umrætt kerfi fyrir félagslegt öryggi sé ekki í samræmi við ákvæði þessarar bókunar skal hún upplýsa viðkomandi undirritunarríki um það og getur gert tillögur um hvernig slíku samræmi verði komið á.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað bókun þessa.

Gjört í Strassborg 16. apríl 1964 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju undirritunarríki og ríkjum, sem gerist aðilar að bókun þessari, og aðalframkvæmdastjóra Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar í té staðfest endurrit.

2. VIÐBÓT

2. viðbót verði svohljóðandi: Viðbótarþjónusta eða -bætur

II. hluti – Heilbrigðisþjónusta

- 1 Eftirlit eða meðferð, eftir því sem þörf krefur, framfærsla, hjúkrun og önnur stoðþjónusta á endurhæfingarstofnunum, hressingarhælum, og heilsuhælum og sambærilegum berklavarnarstofnunum, að því tilskildu að krefja megi bótaþegann eða fyrirvinnu heimilisins um allt að þriðjungu kostnaðar.
- 2 Verndun og viðhald tanna fyrir alla sem njóta verndar, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að fjórðungi kostnaðar vegna þeirrar þjónustu sem er þegin, þó ekki ef um er að ræða börn og vanfærar konur.
- 3 Gervitennur, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að helmingi kostnaðar vegna þeirra.
- 4 Sjúkrahúsþjónusta, þar með talin nauðsynleg framfærsla og þjónusta heimilislækna eða sérfræðinga, eftir því sem þörf krefur, og nauðsynleg hjúkrun og stoðþjónusta, án tímamarka.
- 5 Heimahjúkrun og heimilishjálp, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um hlutdeild í kostnaði við þjónustuna, þó ekki þannig að það sé íþyngjandi.
- 6 Gleraugu, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að helmingi kostnaðar vegna þeirra.
- 7 Heyrnartæki, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að helmingi kostnaðar vegna þeirra.
- 8 Gervilimir og aðrar mikilvægar vörur sem tengjast lækningum eða skurðlækningum, að því tilskildu að krefja megi bótaþega eða fyrirvinnu heimilisins um allt að helmingi kostnaðar vegna þeirra.

- 9 Ef kostnaðarhlutdeild felur í sér greiðslu fastrar fjárhæðar fyrir hverja meðferð eða lyfseðil skulu heildargreiðslur allra sem njóta verndar vegna þjónustu, sem um getur í 1., 2., 3., 5., 6., 7., eða 8. lið, ekki vera hærrí en tilgreindur hundraðshluti heildarkostnaðar við þá þjónustu á tilskildu tímabili.

- 10 Þjóða skal heilbrigðisþjónustu, að því marki sem mælt er fyrir um í 10. gr. reglnanna eins og þeim er breytt með þessari bókun, án bið-tímabils.

III. hluti – Sjúkrabætur

- 11 Sjúkrabætur án tímamarka, ekki lægri en sú fjárhæð sem er tilgreind í 16. gr. reglnanna.

IV. hluti – Atvinnuleysisbætur

- 12 Atvinnuleysisbætur án tímamarka, ekki lægri en sú fjárhæð sem er tilgreind í 22. gr. reglnanna, ef stuðst er við a-lið 21. gr. í reglunum, eins og þeim er breytt með bókuninni, vegna fullgildingar.

- 13 Bætur til handa starfandi fólki sem getur ekki sótt rétt sinn samkvæmt almennum ákvæðum laga eða venjulegur greiðslutími bóta er liðinn gagnvart.

V. hluti – Bætur vegna elli

- 14 Bætur vegna elli en fjárhæð þeirra skal nema að minnsta kosti helmingi þeirra bóta sem eru tilgreindar í 28. gr. reglnanna eins og þeim er breytt með þessari bókun:
 - a samkvæmt 2. mgr. 29. gr. reglnanna eða eftir tíu ára búsetutíma ef skilyrði um búsetutíma er sett fyrir greiðslu bótanna sem eru tilgreindar í 28. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með þessari bókun, og nýti viðkomandi aðili sér ekki 3. mgr. 29. gr.; og

 - b samkvæmt 5. mgr. 29. gr. reglnanna með tilskildum skilyrðum að því er varðar fyrri störf þess sem nýtur verndar.

VI. hluti – Vinnuslysabætur

- 15 Starfsendurhæfing fyrir þá sem verða fyrir vinnuslysum.
- 16 Reglubundnar greiðslur til eldri ættingja fyrirvinnu, sem nýtur verndar, í beinan legg eftir andlát hennar af völdum vinnuslyss, sem nema að minnsta kosti fimmtungi af fyrri tekjum hennar eða dæmigerðs fullorðins verkamanns, reiknaðar út í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. reglnanna, eftir því sem við á, þó þurfa þessar reglubundnu greiðslur ekki að vera hærri en sú fjárhæð sem fyrirvinna heimilisins hefur lagt til framfærslu þessara ættingja sinna.
- 17 Reglubundnar greiðslur til eftirlifenda fyrirvinnu, sem nýtur verndar, eftir andlát hennar, þó ekki af völdum vinnuslyss, hafi hún fengið greiddan lífeyri vegna algers eða verulegs taps á möguleikum til tekjuöflunar; slíkar greiðslur til eftirlifenda skulu vera í samræmi við viðeigandi ákvæði reglnanna, eins og þeim er breytt með þessari bókun.

VIII. hluti – Bætur vegna meðgöngu og fæðingar

- 18 Styrkur eða styrkir vegna fæðingar eða reglubundnar greiðslur á meðan móðir hefur barn á brjósti.
- 19 Reglubundnar greiðslur í samræmi við viðeigandi ákvæði reglnanna, eins og þeim er breytt með þessari bókun, til handa eiginkonum á framfæri karla í hópum sem njóta verndar og skulu þessar greiðslur eigi vera lægri en helmingur þeirra bóta sem eru tilgreindar í 50. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með þessari bókun.
- 20 Veiting bóta vegna meðgöngu og fæðingar, án biðtímabils.

IX. hluti – Öorkubætur

- 21 Öorkubætur en fjárhæð þeirra skal nema að minnsta kosti helmingi þeirra bóta sem eru tilgreindar í 56. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með þessari bókun:
 - a samkvæmt 2. mgr. 57. gr. reglnanna eða eftir fimm ára búsetutíma ef skilyrði um búsetutíma er sett fyrir greiðslu bótanna, sem eru tilgreindar í 56. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með

þessari bókun, og nýti viðkomandi samningsaðili sér ekki 3. mgr. 57. gr. reglnanna; og

- b fyrir þann sem nýtur verndar og hefur ekki, einungis vegna elli þegar viðkomandi ákvæði um beitingu þessa hluta, eins og honum er breytt með þessari bókun, öðlast gildi, fullnægt tilskildum skilyrðum í samræmi við 2. mgr. 57. gr. reglnanna, með fyrirvara um tilskilin skilyrði er varða fyrri störf þess sem nýtur verndar.

22 Starfsendurhæfing fyrir fatlaða.

X. hluti – Eftirlifendabætur

23 Eftirlifendabætur en fjárhæð þeirra skal nema að minnsta kosti helmingi þeirra bóta sem eru tilgreindar í 62. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með þessari bókun:

- a samkvæmt 2. mgr. 63. gr. reglnanna eða eftir fimm ára búsetutíma ef skilyrði um búsetutíma er sett fyrir greiðslu bótanna, sem eru tilgreindar í 62. gr. reglnanna, eins og þeim er breytt með þessari bókun, og nýti viðkomandi aðili sér ekki 3. mgr. 63. gr.; og
- b fyrir þann sem nýtur verndar ef fyrirvinna heimilisins hefur ekki, einungis vegna elli þegar viðkomandi ákvæði um beitingu þessa hluta, eins og honum er breytt með þessari bókun, öðlast gildi, fullnægt tilskildum skilyrðum í samræmi við 2. mgr. 63. gr. reglnanna, með fyrirvara um tilskilin skilyrði í þessum hluta er varða fyrri störf þess sem nýtur verndar.

24 Reglubundnar greiðslur til fatlaðs ekkils sem er á framfæri konu, sem er fyrirvinna heimilisins og nýtur verndar, er nema að minnsta kosti fimmtungi af fyrri tekjum fyrirvinnunnar eða launum dæmigerðs full-orðins verkamanns, reiknað út í samræmi við ákvæði 65. eða 66. gr. reglnanna, eftir því sem við á.

II., III., VI. eða X. hluti

25 Bætur vegna útfara til starfandi fólks sem nema:

- i þrítugföldum fyrri dagvinnulaunum þess sem nýtur verndar séu þau notuð eða hefði átt að nota þau til útreiknings á sjúkra-, vinnuslysa- eða eftirlifendabótum, eftir því sem við á, þó þarf heildarfjárhæð bótanna ekki að vera hærri en þrítugföld dagvinnulaun faglærðs verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við ákvæði 65. gr. reglnanna; eða
- ii þrítugföldum dagvinnulaunum dæmigerðs fullorðins verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við ákvæði 66. gr. reglnanna.

II. eða III. hluti

26 Bætur vegna útfarar til eiginkvenna og barna, sem eru á framfæri annars og njóta verndar, eða til eiginkvenna og barna þeirra sem njóta verndar sem nema:

- i fimmtánföldum fyrri dagvinnulaunum fyrirvinnu heimilisins, sem nýtur verndar, séu þau notuð eða hefði átt að nota þau til útreiknings á sjúkrabótum, þó þarf heildarfjárhæð bótanna ekki að vera hærri en fimmtánföld dagvinnulaun faglærðs verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við ákvæði 65. gr. reglnanna; eða
- ii fimmtánföldum dagvinnulaunum dæmigerðs fullorðins verkamanns, sem er ákvarðaður í samræmi við ákvæði 66. gr. reglnanna.

Evrópusamningur um réttarstöðu farandlaunþega

Strassborg, 24. XI. 1977

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/93

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað samning þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna í því skyni að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna sem eru sameiginleg arfleifð þeirra, greiða fyrir efnahagslegum og félagslegum framförum og hafa jafnframt í heiðri mannréttindi og mannfrelsi,

hafa í huga að setja þær reglur um réttarstöðu farandlaunþega, sem eru ríkisborgarar aðildarríkja Evrópuráðsins, til að tryggja svo sem kostur er að þeir hljóti ekki lakari kjör en launþegar, sem eru þegnar viðtökuríkisins, að því er varðar öll lífs- og vinnuskilyrði,

hafa einsett sér að bæta félagslega stöðu farandlaunþega og aðstandenda þeirra,

staðfesta að þau réttindi og forréttindi, sem hvert aðildarríki veitir ríkisborgurum hinna aðildarríkjanna, eru veitt í krafti þeirra nánú tengsla sem sameina aðildarríki Evrópuráðsins og felld eru í lög þess,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

I. kafli

1. gr. – Skilgreining

- 1 Að því er samning þennan varðar merkir hugtakið „farandlaunþegi“ ríkisborgara samningsaðila sem hefur fengið heimild hjá öðrum samningsaðila til að búa á landsvæði hans í þeim tilgangi að hefja þar laun- að starf.
- 2 Samningur þessi gildir ekki um:
 - a launþega sem sækja vinnu yfir landamæri;
 - b listamenn, aðra skemmtikrafta og íþróttamenn, sem ráðnir eru í stuttan tíma, og sjálfstætt starfandi einstaklinga úr menntastéttum;
 - c sjómenn;
 - d þá sem eru í starfspjálfun;
 - e þá sem stunda árstíðabundin störf; farandlaunþegar, sem stunda árstíðabundin störf, teljast þeir sem eru ríkisborgarar samningsaðila og eru ráðnir á landsvæði annars samningsaðila í starf sem er háð gangi árstíðanna, með samningi í tiltekinn tíma eða í tiltekið starf;

- f launþega sem eru ríkisborgarar samningsaðila og eru ráðnir í tiltekið verk á landsvæði annars samningsaðila fyrir hönd fyrirtækis sem er með skráða skrifstofu utan landsvæðis þess samningsaðila.

II. kafli

2. gr. – Aðferðir við ráðningar

- 1 Ráðning væntanlegra farandlaunþega getur átt sér stað með beiðni er varðar annaðhvort nafngreindan eða ónafngreindan einstakling og skal ráðningin í síðara tilvikinu fara fram með milligöngu opinbers yfirvalds í upprunaríkinu, ef um slíkt yfirvald er að ræða, og með milligöngu opinbers yfirvalds í viðtökuríkinu eftir því sem við á.
- 2 Væntanlegur farandlaunþegi skal ekki greiða þann umsýslukostnað sem hlýst af ráðningu hans, komu hans til landsins og af því að koma honum fyrir ef opinbert yfirvald annast þessa þætti.

3. gr. – Læknisskoðun og hæfnipróf

- 1 Heimilt er að láta fara fram læknisskoðun og hæfnipróf áður en af ráðningu verður.
- 2 Læknisskoðun og hæfniprófi er ætlað að sýna hvort væntanlegur farandlaunþegi hafi þá líkamlegu og andlegu heilsu og tæknikunnáttu sem þarf til starfans sem honum býðst og að ganga úr skugga um að heilsufar hans stofni ekki almannaheilbrigði í hættu.
- 3 Ákveða skal með tvíhliða samningi, þegar við á, hvaða hátt skuli hafa á endurgreiðslu kostnaðar vegna læknisskoðunar og hæfniprófs til að tryggja að það komi ekki í hlut væntanlegs farandlaunþega að greiða þennan kostnað.
- 4 Ekki skal gerð sú krafa til farandlaunþega, sem hefur fengið beint atvinnutilboð, að hann gangist undir hæfnipróf nema af ástæðum er varða svik eða ef vinnuveitandi fer fram á það.

4. gr. – Réttur til að fara úr landi – réttur til að koma inn í landið – stjórnarsýslureglur

- 1 Hver samningsaðili skal tryggja farandlaunþegum eftirfarandi réttindi:
 - rétt til að fara brott af landsvæði þess samningsaðila þar sem þeir eru ríkisborgarar,

- rétt til að koma inn á landsvæði samningsaðila í því skyni að hefja þar launað starf eftir að hafa fengið heimild til þess og nauðsynleg gögn.
- 2 Þessi réttindi skulu háð þeim takmörkunum sem eru lögboðnar og nauðsynlegar til verndar þjóðaröryggi, almannareglu, almannaheilbrigði eða siðferði.
- 3 Gögn, sem farandlaunþegi þarf til að flytja búferlum milli landa, skulu gefin út eins skjótt og unnt er og honum að kostnaðarlausu eða gegn greiðslu fjárhæðar sem er ekki hærri en umsýslukostnaður við útgáfu þeirra.

5. gr. – Formsatriði og reglur um ráðningarsamninga

Áður en farandlaunþegi, sem hefur verið ráðinn í starf, leggur af stað til viðtökuríkis skal hann hafa ráðningarsamning eða ótvírætt atvinnu-tilboð í höndunum á einu eða fleiri tungumálum upprunaríkisins og á einu eða fleiri tungumálum viðtökuríkisins. Skylt er að nota að minnsta kosti eitt tungumál upprunaríkisins og eitt tungumál viðtökuríkisins ef ráðningin er í höndum opinbers yfirvalds eða opinberlega viðurkenndrar ráðningarskrifstofu.

6. gr. – Upplýsingar

- 1 Samningsaðilar skulu sjá hver öðrum og væntanlegum farandlaunþegum fyrir viðeigandi upplýsingum um bústaði þeirra, skilyrði fyrir því að fjölskyldur þeirra fái að flytja til þeirra og tækifæri til þess, eðli starfsins, möguleika á nýjum ráðningarsamningi þegar sá fyrri rennur út, kröfur um menntun og hæfi, vinnuskilyrði og lífskjör (að framfærslukostnaði meðtöldum), launakjör, almannatryggingar, húsnæði, fæði, yfirfærslu sparifjár, ferðir og um launafrádrátt vegna framlags til félagslegrar verndar og almannatrygginga og vegna skatta og annarra gjalda. Einnig má veita upplýsingar um menningarmál og trúmál í viðtökuríkinu.
- 2 Ef ráðningin er með milligöngu opinbers yfirvalds í viðtökuríkinu skal veita þessar upplýsingar, áður en farandlaunþegi leggur af stað, á máli sem væntanlegur farandlaunþegi skilur til að gera honum kleift að taka ákvörðun sem byggist á fullri vitneskju um málsatvik. Ef þörf krefur skal sú almenna regla gilda að upprunaríki sjái um þýðingu á þessum upplýsingum yfir á tungumál sem væntanlegur farandlaunþegi skilur.
- 3 Hver samningsaðili skuldbindur sig til að gera viðeigandi ráðstafanir til að koma í veg fyrir villandi áróður varðandi búferlaflutninga milli landa.

7. gr. – Ferðir

- 1 Hver samningsaðili skuldbindur sig til að tryggja, ef um er að ræða hópráðningar á vegum hins opinbera, að launþegi þurfi ekki að greiða kostnað af ferð sinni til viðtökuríkisins. Ákveða skal með tvíhliða samningum hvaða hátt skuli hafa á greiðslunni og er heimilt að láta þessi samningsákvæði einnig ná til fjölskyldna og launþega sem eru ráðnir hver fyrir sig.
- 2 Ef farandlaunþegar og fjölskyldur þeirra fara um landsvæði einhvers samningsaðila á leið sinni til viðtökuríkisins, eða á leið sinni til baka til upprunaríkisins, skulu lögbær yfirvöld í ríkinu, sem farið er um, kosta kapps um að greiða för þeirra og koma í veg fyrir tafir og erfiðleika vegna formsatriða.
- 3 Hver samningsaðili skal undanþiggja innflutningstollum og sköttum við komu til viðtökuríkis, endanlega brottför til upprunaríkis og gegnumferð:
 - a persónulegar eigur og lausafé farandlaunþega og aðstandenda sem teljast til heimilisfólks þeirra;
 - b eðlilegt magn handverkfæra og beranlegs búnaðar sem þörf er á vegna starfa farandlaunþegans.

Veita skal framangreindar undanþágur í samræmi við gildandi lög og reglur viðkomandi ríkja.

III. kafli

8. gr. – Atvinnuleyfi

- 1 Hver samningsaðili, sem leyfir farandlaunþega að koma inn á landsvæði sitt í þeim tilgangi að stunda þar launað starf, skal gefa út eða endurnýja atvinnuleyfi fyrir hann, nema launþeginn sé undanþeginn þeirri kröfu, með fyrirvara um skilyrði sem sett eru í lögum samningsaðila.
- 2 Atvinnuleyfi, sem er gefið út í fyrsta sinn, má þó venjulega ekki binda launþegann við sama vinnuveitanda eða sama stað í lengri tíma en eitt ár.
- 3 Ef atvinnuleyfi farandlaunþega er endurnýjað skal það að jafnaði gilda í að minnsta kosti eitt ár, eftir því sem ástand og horfur í atvinnumálum gefa tilefni til.

9. gr. – Dvalarleyfi

- 1 Sé þess krafist í landslögum skal hver samningsaðili gefa út dvalarleyfi fyrir farandlaunþega sem hafa fengið leyfi til að stunda launað starf á landsvæði þeirra með þeim skilyrðum sem mælt er fyrir um í þessum samningi.
- 2 Dvalarleyfi skulu að jafnaði gefin út og, ef þörf krefur, endurnýjuð til að minnsta kosti jafnlangs tíma og atvinnuleyfið gildir, í samræmi við ákvæði í landslögum. Ef atvinnuleyfi er ekki tímabundið skal að jafnaði gefa dvalarleyfi út og, ef þörf krefur, endurnýja það til að minnsta kosti eins árs. Útgáfa þess og endurnýjun skal vera launþega að kostnaðarlausu eða aðeins gegn greiðslu umsýslukostnaðar.
- 3 Ákvæði þessarar greinar skulu einnig taka til aðstandenda farandlaunþega sem fá leyfi til að koma til hans í samræmi við ákvæði 12. gr. þessa samnings.
- 4 Ef farandlaunþegi er ekki lengur í vinnu vegna tímabundinnar óvinnufærni eða vegna sjúkdóms eða slyss eða vegna þess að hann er atvinnulaus gegn vilja sínum, sem lögbær yfirvöld staðfesta á tilhlýðilegan hátt, skal honum leyft, að því er varðar beitingu 25. gr. þessa samnings, að dvelja áfram á landsvæði viðtökuríkisins í að minnsta kosti fimm mánuði.

Engu samningsríki er þó skylt, í því tilviki sem kveðið er á um í undanfarandi undirgrein, að leyfa farandlaunþega að dvelja þar lengur en í þann tíma sem hann fær greiddar atvinnuleysisbætur.

- 5 Heimilt er að afturkalla dvalarleyfi sem er gefið út í samræmi við ákvæði 1. til 3. mgr. þessarar gr.:
 - a af ástæðum er varða þjóðaröryggi, allsherjarreglu eða siðferði;
 - b ef handhafi neitar að fara að fyrirmælum sem opinbert heilbrigðis-yfirvald gefur honum í þeim tilgangi að vernda almannahæilbrigði, þótt honum hafi verið tilkynnt á tilhlýðilegan hátt hvaða afleiðingar slík neitun kunni að hafa;
 - c ef eitt af grundvallarskilyrðunum fyrir útgáfu þess eða gildistöku er ekki uppfyllt.

Hafi dvalarleyfi farandlaunþega verið afturkallað skuldbindur hver samningsaðili sig þó til að veita honum virkan rétt til að áfrýja til dóms- eða stjórnvalds í samræmi við málsmeðferð sem kveðið er á um í landslögum.

10. gr. – Viðtaka

- 1 Við komuna til viðtökuríkisins skulu farandlaunþegar og aðstandendur þeirra fá allar viðeigandi upplýsingar og ráðleggingar auk allrar nauðsynlegrar aðstoðar við að koma sér fyrir og laga sig að aðstæðum.
- 2 Til að svo megi verða skulu farandlaunþegar og aðstandendur þeirra eiga rétt á hjálp og aðstoð frá félagslegri þjónustu viðtökuríkisins eða frá aðilum sem starfa í almannabágu í viðtökuríkinu og rétt á hjálp frá ræðismanni upprunaríkis síns. Auk þess skulu farandlaunþegar eiga rétt á hjálp og aðstoð frá ráðningarskrifstofum á sama hátt og innlendir launþegar. Hver samningsaðili skal þó reyna að tryggja að sérstök félagsleg þjónusta sé í boði, hvenær sem þörf er á, til að greiða fyrir eða samræma viðtöku farandlaunþega og fjölskyldna þeirra.
- 3 Hver samningsaðili skuldbindur sig til að sjá til þess að farandlaunþegum og aðstandendum þeirra sé frjálst að iðka trú sína; hver samningsaðili skal greiða fyrir slíkri trúariðkun, eftir því sem efni og aðstæður leyfa.

11. gr. – Innheimta skulda vegna framfærslu

- 1 Staða farandlaunþega má ekki hafa áhrif á innheimtu skulda vegna framfærslu einstaklinga í upprunaríkinu sem farandlaunþega er skylt að framfæra vegna fjölskyldutengsla, sem foreldri, sem maki eða vegna mægða, að meðtalinni framfærsluskyldu vegna óskilgetins barns.
- 2 Hver samningsaðili skal gera nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja innheimtu skulda vegna slíkrar framfærslu og nota, eftir því sem kostur er, eyðublaðið sem ráðherra nefnd Evrópuráðsins samþykkti.
- 3 Hver samningsaðili skal, eftir því sem kostur er, gera ráðstafanir til að útnefna eitt innlent eða svæðisbundið yfirvald til að taka við og senda umsóknir er varða skuldir vegna framfærslu sem kveðið er á um í 1. mgr. hér að framan.
- 4 Þessi grein skal ekki hafa áhrif á tvíhliða eða marghliða samninga sem eru í gildi eða verða gerðir síðar.

12. gr. – Sameining fjölskyldunnar

- 1 Ef farandlaunþegi er ráðinn til starfa á löglegan hátt á landsvæði samningsaðila er maka hans og ógiftum börnum, sem eru undir lögaldri samkvæmt viðeigandi lögum viðtökuríkisins og á framfæri hans,

heimilt að koma til farandlaunþegans á landsvæði samningsaðilans, með skilyrðum sem eru hliðstæð þeim sem þessi samningur setur fyrir komu farandlaunþega og í samræmi við komureglur sem mælt er fyrir um í slíkum lögum eða milliríkjasamningum, að því tilskildu að farandlaunþeginn hafi yfir að ráða húsnæði fyrir fjölskyldu sína sem talið er hæfa innlendum launþegum á því svæði þar sem hann er ráðinn til vinnu. Hver samningsaðili getur sett biðtíma, þó ekki lengri en 12 mánuði, sem skilyrði fyrir veitingu heimildarinnar.

- 2 Hverju ríki er einnig heimilt, hvenær sem er, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins sem tekur gildi einum mánuði eftir móttöku hennar, að setja það sem skilyrði fyrir sameiningu fjölskyldunnar, sem um getur í 1. mgr., að launþeginn hafi nægilega stöðugar tekjur til að geta framfleytt fjölskyldu sinni.
- 3 Hverju ríki er heimilt, hvenær sem er, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, sem tekur gildi einum mánuði eftir móttöku hennar, að víkja tímabundið frá heimildarskyldunni, sem kveðið er á um í 1. mgr. hér að framan, á einum eða fleiri hlutum landsvæðis síns sem það skal tilgreina í yfirlýsingu sinni, með því skilyrði að þær ráðstafanir fari ekki í bága við skyldur samkvæmt öðrum milliríkjagjörn-ingum. Í yfirlýsingunni skal tilgreina þær sérstöku ástæður sem réttlæta frávik við hliðsjón af getu ríkisins til að taka við fólki.

Hvert ríki, sem nýtir sér þennan rétt til fráviks, skal gera framkvæmdastjóra Evrópuráðsins fulla grein fyrir þeim ráðstöfunum sem það hefur gert og sjá til þess að upplýsingar um þær verði birtar eins fljótt og kostur er. Enn fremur skal hann tilkynna framkvæmdastjóranum um það þegar ráðstafanirnar falla úr gildi og ákvæði samningsins koma aftur til framkvæmda að fullu.

Frávikið skal að jafnaði ekki hafa áhrif á beiðni um sameiningu fjölskyldunnar sem farandlaunþegi, er hefur þegar staðfestu á viðkomandi landsvæði, leggur fyrir lögbær yfirvöld.

13. gr. – Húsnæði

- 1 Hver samningsaðili skal veita farandlaunþegum kjör sem eru ekki lakari en kjör ríkisborgara hans að því er varðar húsnæði og leigu, að því marki sem fjallað er um þessi mál í innlendum lögum og reglum.

- 2 Hver samningsaðili skal sjá til þess að lögbær innlend yfirvöld láti fara fram skoðun í viðeigandi tilvikum og í samvinnu við hlutaðeigandi ræðismenn, innan valdsviðs þeirra, til að tryggja að nothæfistöðlum fyrir húsnæði sé fylgt fyrir farandlaunþega jafnt og ríkisborgara samningsaðila.
- 3 Hver samningsaðili skuldbindur sig til að vernda farandlaunþega gegn því að vera hlunnfarnir í sambandi við leigu, í samræmi við lög sín og reglur í þessum efnun.
- 4 Hver samningsaðili skal sjá til þess, með þeim úrræðum sem lögbær innlend yfirvöld hafa, að húsnæði launþega sé viðunandi.

14. gr. – Undirbúningsmenntun – skólaganga – tungumálanám – starfsmenntun og endurmenntun

- 1 Farandlaunþegar og aðstandendur þeirra, sem hafa fengið leyfi yfirvalda til að koma inn á landsvæði samningsaðila, skulu eiga rétt, á sama grundvelli og með sömu skilyrðum og innlendir launþegar, á almennri menntun og starfsmenntun og endurmenntun og skal veittur aðgangur að námi á æðra skólastigi í samræmi við almennar reglur um inntökuskilyrði í viðkomandi stofnanir viðtökuríkisins.
- 2 Til að stuðla að inngöngu í almenna skóla og starfsmenntunarskóla og starfsmenntunarstöðvar skal viðtökuríkið greiða fyrir því að farandlaunþegar og aðstandendur þeirra fái kennslu í tungumáli þess eða, ef þau eru fleiri en eitt, einu af tungumálum þess.
- 3 Að því er varðar beitingu 1. og 2. mgr. hér að framan skal hverjum samningsaðila í sjálfsvald sett að veita námsstyrki og skal hann leitast við að veita börnum farandlaunþega, sem búa hjá fjölskyldu sinni í viðtökuríkinu, í samræmi við ákvæði 12. gr. þessa samnings, sömu aðstöðu í þessum efnun og ríkisborgurum viðtökuríkisins.
- 4 Fyrri árangur launþeganna, svo og prófskirteini og vitnisburður um starfsmenntun sem þeir hafa fengið í upprunaríkinu, skulu viðurkennd af hverjum samningsaðila í samræmi við fyrirkomulag sem mælt er fyrir um í tvíhliða og marghliða samningum.
- 5 Hlutaðeigandi samningsaðilar skulu, í náinni samvinnu sín á milli, leitast við að tryggja að starfsmenntunar- og endurmenntunaráætlanir, í skilningi þessarar greinar, mæti þörfum farandlaunþega eftir því sem kostur er, með það í huga að þeir snúi aftur til upprunaríkis síns.

15. gr. – Kennsla í móðurmáli farandlaunþega

Hlutaðeigandi samningsaðili skal gera ráðstafanir samkvæmt samhljóða samkomulagi um að koma á sérstökum námsskeiðum, eftir því sem unnt er, fyrir börn farandlaunþega í móðurmáli hans, meðal annars til að auðvelda þeim að snúa aftur til upprunaríkis síns.

16. gr. – Vinnuskilyrði

- 1 Að því er vinnuskilyrðum viðvíkur skulu farandlaunþegar, sem hafa fengið heimild til að starfa, njóta kjara sem eru ekki lakari en þau sem innlendir launþegar njóta samkvæmt laga- eða stjórnsýslufyrirmælum, kjarasamningum eða venju.
- 2 Ekki skal vera unnt að víkja með einstaklingsbundnum samningi frá meginreglunni um sömu kjör sem um getur í málsgreininni hér á undan.

17. gr. – Yfirfærsla sparifjár

- 1 Hver samningsaðili skal, í samræmi við samninga sem mælt er fyrir um í löggjöf hans, leyfa farandlaunþega að yfirfæra, í heild eða að hluta, laun sín og sparifé eftir því sem hann óskar.

Ákvæði þetta skal einnig gilda um yfirfærslu fjármuna vegna framfærsluskulda farandlaunþega. Aldrei skal hindra eða koma í veg fyrir yfirfærslu fjármuna vegna framfærsluskulda farandlaunþega.

- 2 Hver samningsaðili skal leyfa, með tvíhliða samningum eða öðrum úræðum, yfirfærslu fjárhæða sem farandlaunþegar eiga eftir að fá greiddar þegar þeir fara brott af landsvæði viðtökuríkisins.

18. gr. – Almannatryggingar

- 1 Hver samningsaðili skuldbindur sig til að veita farandlaunþegum og aðstandendum þeirra sömu kjör á landsvæði sínu og ríkisborgarar hans njóta að því er varðar almannatryggingar, með fyrirvara um skilyrði sem sett eru í innlendra löggjöf og tvíhliða og marghliða samningum sem þegar hafa verið gerðir, eða gera á, milli hlutaðeigandi samningsaðila.
- 2 Samningsaðilar skulu enn fremur leitast við að tryggja, með tvíhliða og marghliða samningum, að farandlaunþegar og aðstandendur þeirra haldi rétti sínum við öflun réttinda og áunnum réttindum, sem og veitingu bóta erlendis.

19. gr. – Félagsleg aðstoð og heilbrigðisþjónusta

Hver samningsaðili skuldbindur sig til að veita farandlaunþegum og aðstandendum þeirra, sem eru staddir með lögmætum hætti á landsvæði hans, félagslega aðstoð og heilbrigðisþjónustu á landsvæði sínu á sama grundvelli og ríkisborgurum sínum, í samræmi við skuldbindingar sem hann hefur tekist á hendur í krafti annarra milliríkja-samninga, einkum samþykkt Evrópuríkja um framfærslu- og læknishjálp frá 1953.

20. gr. – Vinnuslys og atvinnusjúkdómar – hollustuhættir á vinnustöðum

- 1 Farandlaunþegar skulu njóta sömu réttinda og verndar og innlendir launþegar, að því er varðar varnir gegn vinnuslysum og atvinnusjúkdómum og að því er varðar hollustuhætti á vinnustöðum, við beitingu laga samningsaðila og kjarasamninga og með hliðsjón af sérstöðu farandlaunþega.
- 2 Farandlaunþegi, sem lendir í vinnuslysi eða fær atvinnusjúkdóm á landsvæði viðtökuríkis, skal fá starfsendurhæfingu á sama grundvelli og innlendir launþegar.

21. gr. – Eftirlit með vinnuskilyrðum

Hver samningsaðili skal hafa eftirlit með vinnuskilyrðum farandlaunþega eða kveða á um slíkt eftirlit á sama hátt og fyrir innlenda launþega. Eftirlitið skal vera í höndum lögbærra aðila eða stofnana viðtökuríkisins og annars yfirvalds sem viðtökuríkið veitir til þess heimild.

22. gr. – Andlát

Hver samningsaðili skal gæta þess, innan ramma laga sinna og, ef þörf krefur, innan ramma tvíhliða samninga, að gerðar séu ráðstafanir til að veita alla nauðsynlega hjálpu og aðstoðu við flutning á líkum farandlaunþega, sem látist hafa vegna vinnuslyss, til upprunaríkis þeirra.

23. gr. – Launaskattur

- 1 Að því er varðar tekjur og með fyrirvara um ákvæði um tvísköttun í samningum, sem hafa þegar verið gerðir eða verða gerðir síðar milli samningsaðila, eru farandlaunþegar ekki skyldugir til að greiða tolla,

gjöld, skatta eða standa skil á nokkrum öðrum greiðslum á landsvæði samningsaðila sem eru hærri eða þyngri en innlendum ríkisborgurum er gert að greiða við samsvarandi aðstæður. Þeir skulu meðal annars eiga rétt á frádrætti eða undanþágu frá skatti eða gjöldum og rétt á greiðslum, að meðtöldum greiðslum vegna þeirra sem eru á framfæri þeirra.

- 2 Samningsaðilar skulu ákveða sín í milli, með tvíhliða eða marghliða samningum um tvísköttun, hvaða ráðstafana megi grípa til í því skyni að forðast tvísköttun á tekjur farandlaunþega.

24. gr. – Samningur rennur út og uppsögn samnings

- 1 Þegar starfssamningur, sem gerður var til ákveðins tíma, rennur út í lok umsamins tíma og þegar þess er vænst að slíkum samningi verði sagt upp eða þegar ótímabundnum starfssamningi er sagt upp, skulu farandlaunþegar ekki njóta lakari kjara en innlendir launþegar njóta samkvæmt ákvæðum innlendirar löggjafar eða kjarasamninga.
- 2 Við einstaklingsbundnar uppsagnir eða hópuppsagnir skulu farandlaunþegar njóta sömu kjara og innlendir launþegar njóta samkvæmt innlendiri löggjöf eða kjarasamningum, einkum að því er varðar uppsagnarform og uppsagnarfrest, uppbætur sem kveðið er á um í lögum eða samningum eða það sem þeim ber við óréttmæta uppsögn starfssamnings þeirra.

25. gr. – Endurráðning

- 1 Missi farandlaunþegi starf sitt vegna ástæðna sem hann ræður ekki við, svo sem fækkunar starfsmanna eða langvarandi veikinda, skal lögbæra yfirvaldið í viðtökuríkinu stuðla að endurráðningu hans í samræmi við lög og reglur þess ríkis.
- 2 Til þess að svo megi verða skal viðtökuríkið stuðla að því að gerðar verði nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja, eftir því sem kostur er, starfsendurmenntun og starfsendurhæfingu viðkomandi farandlaunþega, svo fremi hann hyggst halda áfram að starfa í hlutaðeigandi ríki eftir það.

26. gr. – Réttur til aðgangs að dómstólum og stjórnvöldum viðtökuríkis

- 1 Hver samningsaðili skal tryggja farandlaunþegum kjör sem eru ekki lakari en þau sem ríkisborgarar hans njóta að því er varðar málarekstur. Farandlaunþegar skulu eiga rétt, með sömu skilyrðum og innlendir ríkisborgarar, á fullri laga- og dómsvernd fyrir sig og eigur sínar og

réttindi sín og hagsmuni; meðal annars skulu þeir hafa rétt til aðgangs að lögbærum dómstólum og stjórnvöldum á sama hátt og innlendir launþegar, í samræmi við lög viðtökuríkisins, og rétt til að velja sér aðstoðarmann, sem er hæfur samkvæmt lögum þess ríkis, svo sem í deilum við vinnuveitendur, aðstandendur sína eða þriðju aðila. Þessi grein hefur ekki áhrif á reglur alþjóðlegs einkamálaréttar í viðtökuríkinu.

- 2 Hver samningsaðili skal sjá farandlaunþegum fyrir lögfræðilegri aðstoð með sömu skilyrðum og ríkisborgurum sínum og í einkamálum eða sakamálum skulu þeir eiga kost á að fá túlk ef þeir skilja hvorki né tala málið sem notað er fyrir dómi.

27. gr. – Notkun ráðningarþjónustu

Hver samningsaðili viðurkennir rétt farandlaunþega og aðstandenda þeirra, sem hafa fengið leyfi yfirvalda til að koma inn á landsvæði hans, til að nýta sér ráðningarþjónustu með sömu skilyrðum og innlendir launþegar, samanber þó ákvæði í lögum, reglum og stjórnáskilum, þar með talið skilyrði sem gilda fyrir komu til þess ríkis.

28. gr. – Nýting réttarins til að stofna samtök

Hver samningsaðili skal veita farandlaunþegum rétt til að stofna samtök í því skyni að verja efnalega og félagslega hagsmuni sína með sömu skilyrðum og kveðið er á um í innlendri löggjöf fyrir innlenda ríkisborgara.

29. gr. – Þátttaka í starfsemi fyrirtækisins

Hver samningsaðili skal, að því marki sem unnt er, auðvelda farandlaunþegum að taka þátt í starfsemi fyrirtækisins með sömu skilyrðum og gilda um innlenda launþega.

IV. kafli

30. gr. – Heimferð

- 1 Hver samningsaðili skal, að því marki sem unnt er, gera viðeigandi ráðstafanir til að aðstoða farandlaunþega og fjölskyldur þeirra þegar

þau hverfa fyrir fullt og allt heim til upprunaríkis síns, ekki síst ráðstafanir sem um getur í 2. og 3. mgr. 7. gr. þessa samnings. Hverjum samningsaðila er í sjálfsvald sett að kveða á um fjárhagslega aðstoð.

2 Til að gera farandlaunþegum kleift að vita, áður þeir halda heim fyrir fullt og allt, með hvaða skilyrðum þeir geti sest aftur að í upprunaríki sínu skal upprunaríkið veita viðtökuríkinu upplýsingar sem viðtökuríkið skal hafa tiltækar fyrir þá sem þess óska, einkum upplýsingar um:

- möguleika á og skilyrði fyrir ráðningu í starf í upprunaríkinu;
- fjárhagslega aðstoð sem veitt er til efnahagslegrar enduraðlögunar;
- viðhald almannatryggingaréttinda sem aflað var erlendis;
- ráðstafanir til að auðvelda húsnæðisleit;
- jafngildi starfsréttinda sem aflað var erlendis og hvaða próf þurfi að taka til að tryggja opinbera viðurkenningu þeirra;
- jafngildi prófskírteina þannig að börn farandlaunþega geti farið í skóla án þess að verða seinkað um bekk.

V. kafli

31. gr. – Varðveisla áunninna réttinda

Ekkert ákvæði þessa samnings má túlka á þann veg að það réttlæti lakari kjör en farandlaunþegar njóta samkvæmt innlendri löggjöf viðtökuríkisins eða samkvæmt tvíhliða eða marghliða samningum sem það ríki er aðili að.

32. gr. – Tengsl milli þessa samnings og laga samningsaðila eða milliríkjasamninga

Ákvæði þessa samnings skulu ekki hafa áhrif á ákvæði í lögum samningsaðila eða tvíhliða eða marghliða samningum eða samkomulagi ríkja, né á aðgerðir sem gripið hefur verið til vegna framkvæmdar slíkra gjörninga sem eru þegar í gildi eða gætu tekið gildi og þar sem kveðið er á um eða kveðið mun verða á um hagstæðari kjör til handa þeim sem þessi samningur tekur til.

33. gr. – Beiting þessa samnings

- 1 Stofna skal ráðgjafarnefnd innan árs frá gildistöku þessa samnings.
- 2 Hver samningsaðili skal útnefna fulltrúa í ráðgjafarnefndina. Öðrum aðildarríkjum Evrópuráðsins er heimilt að senda áheyrnarfulltrúa sem hefur málfrelsi.
- 3 Ráðgjafarnefndin skal fjalla um tillögur sem samningsaðili leggur fyrir hana í þeim tilgangi að auðvelda eða bæta beitingu þessa samnings og um allar tillögur um breytingar á samningnum.
- 4 Meirihluta nefndarmanna þarf til að samþykkja álitserðir og tilmæli ráðgjafarnefndarinnar; samhljóða samþykki nefndarmanna þarf þó til að samþykkja tillögur um breytingu á samningnum.
- 5 Álitserðum, tilmælum og tillögum ráðgjafarnefndarinnar, sem um getur hér að framan, skal beint til ráðherranefndar Evrópuráðsins sem tekur ákvörðun um aðgerðir á grundvelli þeirra.
- 6 Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal boða ráðgjafarnefndina til fundar og skulu fundir að jafnaði haldnir að minnsta kosti einu sinni á tveggja ára fresti og auk þess jafnan ef minnst tveir samningsaðilar eða ráðherranefndin fara þess á leit. Nefndin skal einnig koma saman að beiðni eins samningsaðilanna ef ákvæðum 3. mgr. 12. gr. er beitt.
- 7 Ráðgjafarnefndin skal semja skýrslu með reglubundnu millibili fyrir ráðherranefndina með upplýsingum um gildandi lög og reglur á landsvæði samningsaðila er varða málefni sem kveðið er á um í þessum samningi.

VI. kafli

34. gr. – Undirskrift, fullgilding og gildistaka

- 1 Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildinguna, viðurkenninguna eða samþykki. Skjöl til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 2 Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag þriðja mánaðar eftir að fimmta skjalið til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent til vörslu.

- 3 Samningur þessi öðlast gildi gagnvart undirritunarríki, sem síðar fullgildir, viðurkennir eða samþykkir hann, þremur mánuðum eftir að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis þess er afhent til vörslu.

35. gr. – Landsvæði sem samningurinn tekur til

- 1 Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis er afhent, eða hvenær sem er síðar, sent yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins þess efnis að samningur þessi skuli taka til allra eða einhverra þeirra landsvæða sem það fer með utanríkismál fyrir eða hefur heimild til að stofna til skuldbindinga fyrir.
- 2 Hverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt undanfarandi málsgrein, má afturkalla að því er varðar hvert landsvæði sem um getur í slíkri yfirlýsingu. Afturköllunin tekur gildi sex mánuðum eftir að framkvæmdastjóra Evrópuráðsins berst tilkynning um afturköllun.

36. gr. – Fyrirvarar

- 1 Hvert undirritunarríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, gert einn eða fleiri fyrirvara sem varða ekki fleiri en níu greinar í II. til og með IV. kafla, aðrar en 4., 8., 9., 12., 16., 17., 20., 25. og 26. gr.
- 2 Hver samningsaðili getur hvenær sem er afturkallað, í heild eða að hluta, fyrirvara, sem hann hefur gert í samræmi við undanfarandi málsgrein, með yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og öðlast hún gildi við móttöku hennar.

37. gr. – Uppsögn samningsins

- 1 Hver samningsaðili getur sagt upp samningi þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins og öðlast hún gildi sex mánuðum eftir móttöku hennar.
- 2 Ekki er hægt að segja samningnum upp fyrr en fimm ár eru liðin frá gjaldstöku hans að því er varðar hlutaðeigandi samningsaðila.
- 3 Hver sá samningsaðili, sem hættir aðild að Evrópuráðinu, hættir aðild að samningi þessum sex mánuðum eftir að hann hættir sem aðili að Evrópuráðinu.

38. gr. – Tilkynningar

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis,
- c hverja tilkynningu sem borist hefur samkvæmt 2. og 3. mgr. 12. gr.,
- d hvern gildistökuþag samnings þessa í samræmi við 34. gr.,
- e hverja yfirlýsingu sem borist hefur samkvæmt ákvæðum 35. gr.,
- f hvern fyrirvara samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 36. gr.,
- g afturköllun hvers fyrirvara samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 36. gr.,
- h hverja tilkynningu sem borist hefur samkvæmt ákvæðum 37. gr. og gildistökuþag uppsagnar.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 24. nóvember 1977 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju undirritunarríki í té staðfest endurrit.

Heilbrigðismál

Samningur um evrópska lyfjaskrá¹

Strassborg, 22. VII. 1964

1. Textanum er breytt í samræmi við ákvæði bókunar við samninginn um lyfjaskrá Evrópu (SES nr. 134), sem öðlaðist gildi 1. nóvember 1992.

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/50

Ríkisstjórnir konungsríkisins Belgíu, lýðveldisins Frakklands, sambandslýðveldisins Þýskalands, lýðveldisins Ítalíu, stórhertogadæmisins Lúxemborgar, konungsríkisins Hollands, ríkjasambandsins Sviss og hins sameinaða konungsríkis Stóra-Bretlands og Norður-Írlands,

hafa í huga að aðilar að Brusselsamningnum frá 17. mars 1948, eins og honum var breytt 23. október 1954, voru staðráðnir í að styrkja þau félagslegu bönd sem tengja þá saman og leitast í hvívetna við, bæði með beinu samráði og innan sérstofnana, að bæta í sameiningu lífskjör þjóða sinna og stuðla að samræmdri uppbyggingu félagslegrar þjónustu, hver í sínu landi,

hafa í huga að félagsleg starfsemi samkvæmt ákvæðum Brussel-samningsins, sem fór fram á vegum Bandalags aðila að Brussel-samningnum og Vestur-Evrópusambandsins fram til ársins 1959, er nú rekin innan ramma Evrópuráðsins í samræmi við ákvörðun ráðs Vestur-Evrópusambandsins frá 21. október 1959 og ályktun (59) 23 sem ráðherranefnd Evrópuráðsins samþykkti 16. nóvember 1959,

hafa í huga að ríkjasambandið Sviss hefur tekið þátt í starfsemi á sviði almannaheilbrigði frá 6. maí 1964, á grundvelli framangreindrar ályktunar,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna í því skyni að stuðla meðal annars að efnahagslegum og félagslegum framförum með gerð samninga og með sameiginlegum aðgerðum á sviði efnahagsmála, félagsmála, menningar, vísinda, löggjafar og stjórnsýslu,

hafa í huga að þær hafa gert sitt ítrasta til að stuðla að framförum bæði í félagsmálum og í almannaheilbrigðismálum, enda eru þessir málaflokkar nátengdir, og að þær hafa skuldbundið sig til að samhæfa löggjöf sína til að framfylgja framangreindum ákvæðum,

hafa í huga að slíkar ráðstafanir eru nauðsynlegri nú en nokkru sinni fyrr með tilliti til framleiðslu, markaðssetningar og dreifingar lyfja í Evrópu,

eru sannfærðar um að bæði er æskilegt og nauðsynlegt að samhæfa gæðalýsingar fyrir lyfjaefni sem eru almennt notuð og eru mikilvæg fyrir þjóðir Evrópu, hvort heldur er í upprunalegri mynd eða í formi fullgerðra lyfja,

hafa í huga að nauðsynlegt er að hraða samningu gæðalýsinga fyrir vaxandi fjölda nýrra lyfjaefna á markaðinum,

hafa í huga að auðveldast er að ná þessu markmiði með því að koma á sameiginlegri lyfjaskrá í áföngum fyrir hlutaðeigandi lönd í Evrópu,

og hafa orðið ásattar um eftirfarandi:

1. grein – Gerð lyfjaskrár Evrópu

Samningsaðilar skuldbinda sig til:

- a að semja í áföngum lyfjaskrá sem skal vera sameiginleg öllum hlutaðeigandi löndum og bera heitið „evrópska lyfjaskráin“;
- b að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja að gæðalýsingar einstakra hráefna, sem samþykktar verða samkvæmt 6. og 7. gr. þessa samnings og sem evrópska lyfjaskráin er samsett af, verði gildandi opinberir staðlar í löndum samningsaðila.

2. gr. – Aðilar sem annast gerð evrópsku lyfjaskrárinnar

Eftirtaldir aðilar skulu annast gerð evrópsku lyfjaskrárinnar:

- a Almannaheilbrigðisnefndin, sem starfar innan ramma Evrópuráðsins, í samræmi við ályktun (59) 23, sem um getur í inngangsorðum þessa samnings, hér á eftir kölluð „almannaheilbrigðisnefndin“;
- b Framkvæmdanefnd um evrópsku lyfjaskrána sem almannaheilbrigðisnefndin stofnar í þessu skyni, hér á eftir kölluð „framkvæmdanefndin“.

3. gr. – Skipan almannaheilbrigðisnefndarinnar¹

Að því er samning þennan varðar skal almannaheilbrigðisnefndin skipuð sendinefndum sem samningsaðilar skipa.

4. gr. – Verksvið almannaheilbrigðisnefndarinnar

- 1 Almannaheilbrigðisnefndin skal hafa almenna umsjón með starfsemi framkvæmdanefndarinnar og skal framkvæmdanefndin því afhenda almannaheilbrigðisnefndinni skýrslu um alla fundi sína.
- 2 Allar ákvarðanir sem framkvæmdanefndin tekur, nema þær sem lúta að tæknilegum atriðum eða málsmeðferð, skulu háðar samþykki almannaheilbrigðisnefndarinnar. Ef almannaheilbrigðisnefndin samþykkir ekki tillögu eða samþykkir aðeins hluta hennar skal hún vísa tillögunni aftur til framkvæmdanefndarinnar til frekari umfjöllunar.

1. Textanum er breytt í samræmi við ákvæði bókunar við samninginn um lyfjaskrá Evrópu (SES No. 134), sem öðlaðist gildi 1. nóvember 1992.

- 3 Almannaheilbrigðisnefndin skal setja tímamörk fyrir framkvæmd tæknilegra ákvarðana, sem varða evrópsku lyfjaskrána, á landsvæði samningsaðila, með hliðsjón af tilmælum framkvæmdanefndarinnar samkvæmt d-lið 6. gr.

5. gr. – Skipan framkvæmdanefndarinnar¹

- 1 Framkvæmdanefndin skal skipuð sendinefndum sem samningsaðilar skipa. Í hverri sendinefnd skulu eiga sæti þrír nefndarmenn hið mesta sem valdir hafa verið vegna þekkingar sinnar á málefnum sem falla undir verksvið framkvæmdanefndarinnar. Hverjum samningsaðila er heimilt að skipa sama fjölda varamanna með sömu hæfni.
- 2 Framkvæmdanefndin setur sér starfsreglur.
- 3 Framkvæmdanefndin kýs sér formann úr sínum hópi með leynilegri atkvæðagreiðslu og minnst tveimur þriðju hluta atkvæða sendinefndanna. Í starfsreglum framkvæmdanefndarinnar skal mæla fyrir um kjörtímabil formanns og skilyrði fyrir endurkjöri hans. Formaður skal ekki eiga sæti í sendinefnd á kjörtímabilinu.

6. gr. – Verksvið framkvæmdanefndarinnar

Með fyrirvara um ákvæði 4. gr. samnings þessa skal verksvið framkvæmdanefndarinnar vera:

- a að setja almennar reglur um gerð evrópsku lyfjaskrárinnar;
- b að ákveða greiningaraðferðir í því skyni;
- c að sjá til þess að gæðalýsingar einstakra (hrá)efna, sem eiga að fara í evrópsku lyfjaskrána, verði samdar og samþykktar;
- d að mæla með því að sett verði tímamörk fyrir framkvæmd tæknilegra ákvarðana, sem varða evrópsku lyfjaskrána, á landsvæði samningsaðila.

7. gr. – Ákvarðanir framkvæmdanefndarinnar¹

- 1 Sendinefnd hvers ríkis skal hafa eitt atkvæði.
- 2 Í öllum málum er varða tæknileg atriði, svo sem í hvaða röð skuli semja gæðalýsingarnar sem um getur í 6. gr., skulu ákvarðanir framkvæmdanefndarinnar teknar með samhljóða greiddum atkvæðum og með meirihluta atkvæða sendinefnda þjóðanna sem eiga rétt á sæti í framkvæmdanefndinni.

1. Textanum er breytt í samræmi við ákvæði bókunar við samninginn um lyfjaskrá Evrópu (SES No. 134), sem öðlaðist gildi 1. nóvember 1992.

- 3 Allar aðrar ákvarðanir framkvæmdanefndarinnar skulu teknar með þremur fjórðu hluta greiddra atkvæða. Að því er þessar ákvarðanir varðar skal sendinefnd Efnahagssambands Evrópu greiða atkvæði í stað sendinefnda aðildarríkja sinna eftir að samningurinn öðlast gildi. Atkvæði hennar skulu vera jafnmörg og sendinefndir aðildarríkjanna.

Nú ræður samningsaðili einn yfir tilskildum meirihluta atkvæða og skulu samningsaðilar þá skuldbinda sig til að semja aftur um atkvæðaskiptingu eigi síðar en fimm árum eftir gildistöku bókunarinnar, að beiðni eins þeirra sem beint er til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.

8. gr. – Aðsetur og fundir framkvæmdanefndarinnar

- 1 Framkvæmdanefndin skal halda fundi sína í Strassborg þar sem Evrópuráðið hefur aðsetur.
- 2 Formaður nefndarinnar kallar hana saman og skal hún funda eins oft og nauðsyn ber til, eða að minnsta kosti tvisvar á ári.
- 3 Fundir skulu haldnir fyrir luktum dyrum; vinnutungumál skulu vera opinber tungumál Evrópuráðsins.
- 4 Almannaheilbrigðisnefndinni er heimilt að skipa áheyrnarfulltrúa til að sitja fundi framkvæmdanefndarinnar.

9. gr. – Skrifstofa framkvæmdanefndarinnar

Framkvæmdanefndin skal hafa til umráða skrifstofu og skal framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skipa yfirmann hennar og annað skrifstofufólk að fenginni tillögu framkvæmdanefndarinnar og í samræmi við starfsreglugerð fyrir starfslið Evrópuráðsins. Framkvæmdastjóri skal skipa aðra aðila á skrifstofunni í samráði við yfirmann skrifstofu framkvæmdanefndarinnar.

10. gr. – Fjármál¹

- 1 Samningsaðilar skulu greiða útgjöld skrifstofu framkvæmdanefndarinnar og öll önnur sameiginleg útgjöld, sem stofnað er til við framkvæmd þessa samnings, í samræmi við ákvæði 2. mgr. þessarar greinar.
- 2 Uns gengið hefur verið frá sérstöku samkomulagi, sem allir samningsaðilar samþykkja í þessu skyni, skal farið með fjárhagsstjórn aðgerða, sem gripið er til samkvæmt samningi þessum, í samræmi við

1. Textanum er breytt í samræmi við ákvæði bókunar við samninginn um lyfjaskrá Evrópu (SES No. 134), sem öðlaðist gildi 1. nóvember 1992.

ákvæði fjárhagsáætlunar í samningi sem hluti aðildarríkjanna hefur gert með sér á félagsmálasviðinu og varða ákvæðin þá starfsemi sem fellur undir ályktun (59) 23 er um getur í inngangsorðum samnings þessa.

- 3 Skilyrði fyrir fjárhagslegri þátttöku Efnahagssambands Evrópu skulu ákveðin með samkomulagi milli samningsaðila.

11. gr. – Gildistaka

- 1 Ríkisstjórnir, sem undirrita samning þennan, skulu fullgilda eða viðurkenna hann. Skjöl til fullgildingar eða viðurkenningar skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.
- 2 Samningur þessi öðlast gildi þremur mánuðum eftir að áttunda skjalið til fullgildingar eða viðurkenningar er afhent til vörslu.

12. gr. – Aðild¹

- 1 Er samningur þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins, á fundi þar sem aðild er takmörkuð við fulltrúa samningsríkjanna, boðið öðrum aðildarríkjum Evrópuráðsins að gerast aðili að honum með þeim skilyrðum sem hún telur viðeigandi.
- 2 Að liðnum sex árum frá téðri dagsetningu getur ráðherranefndin boðið Evrópuríkjum utan Evrópuráðsins að gerast aðilar að samningi þessum með þeim skilyrðum sem hún telur viðeigandi.
- 3 Efnahagsbandalag Evrópu getur gerst aðili að samningi þessum.²
- 4 Aðild skal komið á með því að afhenda framkvæmdastjóra Evrópuráðsins aðildarskjal til vörslu og öðlast það gildi þremur mánuðum eftir að það er afhent.

13. gr. – Landsvæði sem samningurinn tekur til¹

- 1 Hver ríkisstjórn getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar eða aðildar er afhent til vörslu, tilgreint það eða þau landsvæði sem samningur þessi skal taka til.
- 2 Hver ríkisstjórn getur, þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar eða aðildar er afhent til vörslu, eða hvenær sem er síðar, sent yfirlýsingu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins þess efnis að samningur þessi skuli taka til sérhvers annars landsvæðis eða landsvæða sem

1. Textanum er breytt í samræmi við ákvæði bókunar við samninginn um lyfjaskrá Evrópu (SES No. 134), sem öðlaðist gildi 1. nóvember 1992.

2. Samningurinn öðlaðist gildi að því er varðar Evrópubandalagið, með áorðnum breytingum skv. bókun við samninginn, hinn 22. september 1994.

tilgreind eru í yfirlýsingunni, enda fari ríkisstjórnin með utanríkismál fyrir það eða þau eða hafi heimild til að stofna til skuldbindinga fyrir hönd þess eða þeirra.

- 3 Hverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt síðustu málsgrein, má afturkalla í samræmi við málsmeðferðina sem mælt er fyrir um í 14. gr. samnings þessa að því er varðar hvert landsvæði sem um getur í slíkri yfirlýsingu.
- 4 Ákvæði 1., 2. og 3. mgr. hér að framan skulu gilda að breyttu breytanda um Efnahagsbandalag Evrópu.

14. gr. – Gildistími

- 1 Samningur þessi skal gilda um ótiltekinn tíma.
- 2 Hver samningsaðili getur sagt upp samningi þessum fyrir sitt leyti með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
- 3 Uppsögnin öðlast gildi sex mánuðum eftir að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

15. gr. – Tilkynningar

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna samningsríkjum um:

- a hverja undirritun,
- b afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar eða aðildar,
- c gildistökudag samnings þessa í samræmi við 11. gr.,
- d hverja yfirlýsingu sem borist hefur samkvæmt ákvæðum 13. gr.,
- e hverja tilkynningu sem borist hefur samkvæmt ákvæðum 14. gr. og gildistökudag uppsagnar.

16. gr. – Viðbótarsamningar

Gera má viðbótarsamninga um nákvæma framkvæmd ákvæða samnings þessa.

17. gr. – Bráðabirgðagildistaka

Þar til samningur þessi öðlast gildi í samræmi við ákvæði 11. gr. eru undirritunarríkin ásátt um að beita honum til bráðabirgða frá undirritun, í samræmi við stjórnarskipun hvers ríkis, í þeim tilgangi að komast hjá hvers kyns töfum á framkvæmd samningsins.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strassborg 22. júlí 1964 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju undirritunarríki og hverju ríki, sem gerist aðili að samningi þessum, í té staðfest endurrit.

Evrópusamningur um viðskipti með lækningaefni úr líkögum manna

París, 15. XII. 1958

Þýðing þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Safn Evrópusamninga/26

Inngangsorð

Ríkisstjórnir þær, sem hafa undirritað samning þennan og eru aðilar að Evrópuráðinu,

telja að lækningaefni úr líkómum manna séu í eðli sínu til komin vegna gjörðar þess manns sem gaf þau og séu því aðeins tiltæk í takmörkuðu magni,

telja mjög æskilegt að aðildarríkin aðstoði hvert annað, í anda evrópskrar samstöðu, við að útvega þessi lækningaefni ef þörf krefur,

telja að gagnkvæm aðstoð af þessu tagi sé því aðeins möguleg að eiginleikar og notkun þessara lækningaefna falli undir reglur sem aðildarríkin setja í sameiningu og að séð verði fyrir nauðsynlegri innflutningsaðstöðu og undanþágum,

og hafa orðið ásáttar um eftirfarandi:

1. gr.

Í samningi þessum merkir hugtakið „lækningaefni úr líkómum manna“ mannsblóð og afleiður þess.

Rýmka má ákvæði þessa samnings, með bréfaskriftum milli tveggja eða fleiri samningsaðila, þannig að þau nái til annarra lækningaefna úr líkómum manna.

2. gr.

Samningsaðilar skuldbinda sig, svo fremi þeir hafa nægilegar birgðir til eigin þarfa, til að sjá öðrum samningsaðilum fyrir lækningaefnum úr líkómum manna, ef brýn þörf er fyrir þau, og krefjast aðeins greiðslu fyrir útgjöld vegna sófnunar, vinnslu og flutnings þessara efna.

3. gr.

Lækningaefni úr líkómum manna skulu tiltæk öðrum samningsaðilum með því skýlausa skilyrði að enginn hagnaður sé af þeim, að þau verði eingöngu notuð til lækninga og aðeins afhent aðilum sem viðkomandi ríkisstjórnir hafa tilnefnt.

4. gr.¹

Samningsaðilar skulu ábyrgjast að farið sé að lágmarkskröfum, að því er varðar eiginleika lækningaefnanna og að reglum um merkingu, pökkun og sendingu, eins og mælt er fyrir um í bókun við þennan samning.

1. Bókuninni og viðaukum við hana er sleppt í þessari útgáfu.

Þeir skulu einnig fylgja öllum reglum sem þeir hafa samþykkt og lúta að alþjóðlegri stöðlun á þessu sviði.

Öllum sendingum á lækningaefnum úr líkömum manna skal fylgja vottorð um að þau hafi verið undirbúin í samræmi við fyrirmæli í bókuninni. Þetta vottorð skal styðjast við fyrirmyndina í 1. viðauka við bókunina.

Ríkisstjórnnum samningsaðilanna er heimilt að breyta eða auka við bókunina og viðauka hennar.

5. gr.

Samningsaðilar skulu gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til að lækningaefni úr líkömum manna, sem aðrir samningsaðilar hafa fengið þeim til ráðstöfunar, verði undanþegin innflutningstollum.

Þeir skulu einnig gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til að þessi efni verði afhent með hraði eftir beinustu leið til þeirra viðtakenda sem um getur í 3. gr. þessa samnings.

6. gr.

Samningsaðilar skulu senda hver öðrum, fyrir milligöngu framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, skrá yfir þá aðila sem hafa umboð til að gefa út vottorðið sem kveðið er á um í 4. gr. þessa samnings.

Þeir skulu einnig senda skrá yfir aðila sem hafa umboð til að dreifa innfluttu lækningaefni úr líkömum manna.

7. gr.¹

Samningur þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins sem geta gerst aðilar að honum annaðhvort með:

- a undirritun án fyrirvara um fullgildingu, eða
- b undirritun með fyrirvara um fullgildingu og síðari fullgildingu.

Skjöl til fullgildingar skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

1. Með skírskotun til 1. gr. viðbótarbókunar við Evrópusamning um viðskipti með lækningaefni úr líkömum manna (SES nr. 109), sem öðlaðist gildi 1. janúar 1985: „Efnahagsbandalagi Evrópu er heimilt að gerast aðili að samningnum með því að undirrita hann. Að því er varðar bandalagið skal samningurinn öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir undirritunina.“

8. gr.

Samningur þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að þrjú aðildarríki Evrópuráðsins hafa, í samræmi við 7. gr., undirritað hann án fyrirvara um fullgildinguna eða hafa fullgilt hann.

Nú á í hlut aðildarríki Evrópuráðsins, sem síðar undirritar samninginn án fyrirvara um fullgildinguna eða fullgildir hann, og öðlast hann þá gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að hann er undirritaður eða skjalið til fullgildingar er afhent til vörslu.

9. gr.

Ráðherranefnd Evrópuráðsins getur boðið ríkjum, sem eiga ekki aðild að Evrópuráðinu, að gerast aðili að samningi þessum. Aðildin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að aðildarskjalið er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

10. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og ríkjum, sem hafa gerst aðilar að samkomulagi þessu, um:

- a gildistökudag samnings þessa og nöfn þeirra aðila sem hafa undirritað án fyrirvara um fullgildinguna eða sem hafa fullgilt hann,
- b afhendingu hvers skjals til aðildar samkvæmt 9. gr.,
- c hverja tilkynningu sem borist hefur samkvæmt 11. gr. og gildistökudag hennar,
- d hverja breytingu á bókuninni og viðaukum hennar samkvæmt 4. mgr. 4. gr.

11. gr.

Samningur þessi skal gilda um ótiltekinn tíma.

Hver samningsaðili getur sagt upp samningnum fyrir sitt leyti með því að tilkynna það framkvæmdastjóra Evrópuráðsins með eins árs fyrirvara.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð ríkisstjórna sinna, undirritað samning þennan.

Gjört í París 15. desember 1958 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju undirritunarríki og hverri ríkisstjórn, sem gerist aðili að samningi þessum, í té staðfest endurrit.